

**LATVIJAS UNIVERSITĀTE
HUMANITĀRO ZINĀTŅU FAKULTĀTE**

Nadežda Kopoloveca

**LĪDERA PORTRETA RADĪŠANAS MODELIS LATVIEŠU UN ČEHU
POLITISKAJĀ DISKURSĀ**

**Promocijas darbs
filoloģijas doktora grāda iegūšanai
Valodniecības nozarē
Vispārīgās valodniecības apakšnozarē**

**Zinātniskā vadītāja
Dr. habil. philol. prof. Ina Druvieta**

Rīga 2017

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Šis darbs izstrādāts ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu projektā “Atbalsts doktora studijām Latvijas Universitātē”.

ANOTĀCIJA

Pētījumā analizētas Latvijas un Čehijas politiķu uzrunu stenogrammas, lai izveidotu un aprakstītu politiskā līdera portreta radīšanas modeli, izmantojot latviešu un čehu politisko diskursu. Pētījuma pamatā ir atzinums, ka politiķa tēla veidošanās diskursā ir atkarīga ne tikai no politiskā subjekta runas un uzvedības prakses, bet arī no kultūras konteksta, kopīgās pieredzes un vēstures, kā arī valstiskajām vērtībām, ko iespējams pierādīt, analizējot politisko diskursu veidojošo tekstu valodisko piepildījumu. Politiķa diskursīvā tēla radīšanas atkarība no kultūras konteksta un valstiskajām vērtībām pierādīta, aprakstot un strukturējot visus konkrētā politiķa diskursīvo tēlu veidojošos elementus. Analīzes gaitā konstatēts, ka iedarbīgu uzstāšanos panākšanai politiķi savās runās izmanto dažādus valodiskos līdzekļus, retorikas paņēmienus un daudz emocionālās iedarbības līdzekļu: apelēšanu pie valstiskām vērtībām, atslēgas vārdus, relevantu kognitīvo metaforu un citus.

Atslēgas vārdi: *diskursa analīze, politiskā valoda, līdera tēls, varas diskurss, latviešu politiskais diskurss, čehu politiskais diskurss*

ABSTRACT

The current research analyses transcripts of the Latvian and Czech politicians' speeches with the aim to establish and describe a model of leader portrait creation on the basis of the Latvian and Czech discourse. The study is based on the opinion that creation a leader portrait in discourse is determined by not only a political subject's speech and behavioral practices, but also by the cultural context, common experience and history, as well as governmental values, which can be supported by conducting analysis of the linguistic fulfillment of a generating political discourse text. Dependence of creation a leader portrait in discourse on the cultural context and governmental values has been proved by describing and structuring all the discursive image generating elements of a particular politician. The conducted analysis has discovered that for an effective speech creation politicians use different linguistic means, rhetorical devices in their speeches and an extensive variety of emotional influence means: appeal to the governmental values, key words, relevant cognitive metaphors and others.

Keywords: *discourse analysis, language of politics, leader portrait, discourse of power, Latvian political discourse, Czech political discourse*

SATURS

Ievads	7
I. POLITISKĀ DISKURSA ANALĪZES PIEEJAS UN PAMATTERMINI	18
1.1. Diskursa analīzes metodoloģija	18
1.1.1. Diskursa jēdziens	19
1.1.2. Politiskais diskurss.....	23
1.1.3. Kritiskā diskursa analīze.....	26
1.1.4. Diskursa pētījumi Čehijā un Latvijā	33
1.2. Mūsdienu politiskā retorika	36
1.2.1. Klasiskā retorikas izpratne.....	37
1.2.2. Politiskā retorika	38
1.2.3. Politiskās retorikas pētījumi Latvijā un Čehijā.....	42
1.3. Metaforas nozīme diskursā	45
1.3.1. Metafora antīkajā tradīcijā	45
1.3.2. Kognitīvās metaforas teorija.....	47
1.4. Politiskā līdera jēdziens	56
1.5. Politiskās mitologēmas	61
1.6. Secinājumi.....	78
II. LATVIEŠU UN ČEHU POLITISKĀ DISKURSA RAKSTUROJUMS	81
2.1. Varas tēls latviešu un čehu politiskajā diskursā.....	81
2.1.1. Varas tēls latviešu politiskajā diskursā	82
2.1.2. Varas tēls čehu politiskajā diskursā	94
2.2. Ideālo politiķu tēli latviešu un čehu politiskajā diskursā	103
2.2.1. Ideāla līdera tēls latviešu politiskajā diskursā.....	108
2.2.2. Ideāla līdera tēls čehu politiskajā diskursā.....	113
2.3. Secinājumi.....	124
III. LATVIEŠU UN ČEHU LĪDERU PORTRETU RADĪŠANAS MODEĻI.....	126
3.1. Analīzes metodoloģija	127
3.2. Sievietes politiķes tēls.....	130
3.2.1. Laimdota Straujuma.....	131
3.2.2. Miroslava Nečcova	136
3.2.3. Tēlu salīdzinājums	142
3.3. Pieredzējuša politiķa tēls.....	144
3.3.1. Ivars Godmanis	144
3.3.2. Karels Švarcenbergs	152
3.3.3. Tēlu salīdzinājums	161
3.4. Jauna aktīva politiķa tēls	164
3.4.1. Valdis Dombrovskis	164
3.4.2. Bohuslavs Sobotka.....	170
3.4.3. Tēlu salīdzinājums	174
3.5. Secinājumi.....	176

NOBEIGUMS	180
TĒZES.....	184
Avotu un literatūras saraksts.....	185
PIELIKUMI	196
1. pielikums “Varas tēls”	197
1.1. Izteikumi, kas veido “Varas” tēlu latviešu politiskajā diskursā.....	197
1.2. Izteikumi, kas veido “Varas” tēlu čehu politiskajā diskursā	219
2. pielikums “Politika tēls”	235
2.1. Sievietes politiķes tēls.....	235
Laimdota Straujuma.....	235
Miroslava Ņemcova	255
2.2. Pieredzējuša politiķa tēls	277
Ivars Godmanis	277
Karels Švarcenbergs.....	327
2.3. Jauna aktīva politiķa tēls.....	351
Valdis Dombrovskis.....	351
Bohuslavs Sobotka.....	389
3. pielikums. Atslēgvārdu lietojums politiķu runās	413

Ievads

Politiskā diskursa¹ izpēte ir viens no aktuālākajiem vispārīgās valodniecības un starpdisciplināro valodniecības nozaru (sociolingvistikas, psiholingvistikas, kognitīvās un politiskās lingvistikas) pētniecības objektiem. Tas saistāms ar faktu, ka diskurss ir katras nācijas sabiedriskās domas atainojums, savukārt politiskais diskurss kā ideoloģizēta struktūra ir vērtību un konkrētai tautai piemītošās lingvistiskās pasaules ainas atspulgs. Kritiskā diskursa analīze ļauj atklāt politisko tekstu dziļāko nozīmi, kā arī aprakstīt paņēmienus, ko izmanto, lai manipulētu ar sabiedrisko domu un tādējādi palīdzētu klausītājiem vai lasītājiem nepakļauties šādām manipulācijām, kā arī uztvert runas vēstījuma patieso jēgu.

Šim pētījumam izvēlēti divi diskursi – latviešu politiskais diskurss un čehu politiskais diskurss. Abu nāciju attīstībā ir daudz kopīga, tās vieno ne tikai vēsture Eiropas kontekstā, bet arī līdzīgs skatījums uz pasauli, kāds raksturīgs mazām valstīm, kas savas pastāvēšanas agrīnos posmos ir tikušas pakļautas citām tautām – gan teritoriāli, gan kultūras sfērā. Turklāt dabas, sabiedrības un domāšanas vispārējie likumi ļauj jebkuru diskursu analizēt, izmantojot vienus un tos pašus paņēmienus, jo visi diskursi pēc savas pamatuzbūves, minimālajām un funkcionālajām vienībām ir universāli, tie atšķiras ar valodisko izpildījumu atkarībā no adresanta sociālas pieredzes, kultūras fona un kopīgā pasaules redzējuma ar adresātu. “Mūsu valstis vieno ne tikai sadarbība Eiropas Savienībā, bet arī kopīgās vēstures lappuses. Latvijas cilvēkiem ir viegli saprast Čehijas vēsturi, jo arī mums ir līdzīga pieredze,” 2011. gada 1. novembra sarunā ar Čehijas Republikas vēstnieku Latvijā Tomāšu Pštrošu (*Tomáš Pštros*) uzsvēra toreizējā Latvijas Republikas Saeimas priekšsēdētāja Solvita Āboltiņa².

Promocijas darba **aktualitāti** nosaka Latvijas zinātniskajā telpā vērojamā nepietiekamā aktivitāte politiskā diskursa izpētē, kā arī politisko izteikumu un politisko retorikas paņēmieni nozīme mūsdienu sabiedrības dzīvē un nepieciešamība sniegt to zinātnisku analīzi. Pētījumā izmantotā sastatāmā analīze ļauj atklāt ne tikai katra diskursa veidošanās atšķirības, bet arī noteikt un aprakstīt universālos

---

¹ Diskursa jēdziens promocijas darbā lietots šādā izpratnē: “Teksts mijiedarbē ar apkārtējo pasauli – sociāliem, psiholoģiskiem, kultūras un citiem faktoriem. Runātais vai rakstītais teksts kā valodas saziņas akts” (VPSV 2007, 93).

² Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/tikšanas-un-vizites/18967-solvita-aboltina-ar-cehijas-vestnieku-parruna-sadarbibu-eiropas-savieniba> (Skatīts 25.01.2015.)

paņēmienu, kas tiek izmantoti, šiem diskursiem veidojoties, kā arī aprakstīt kultūras un vēsturisko fonu, kas ietekmē nacionālā diskursa veidošanos. Dažādu valstu un laika posmu politiskās komunikācijas salīdzināšana ļauj skaidrāk atšķirt “savu” un “svešu”, nejausības un likumsakarības, vispārcilvēcisko un tikai konkrētam nacionālajam diskursam raksturīgo. Tas viss veicina labāku savstarpēju dažādu tautu pārstāvju izpratni un toleranci.

Diskursīvo procesu saturs pēc savas būtības un nozīmes ir universāls. Diskurss – tā ir “runa, iegremdēta dzīvē” (*Арутюнова* 2000, 137). Diskurss neskaitāmiem pavedieniem ir saistīts ar iepriekšējiem un turpmākajiem tekstiem, iekļauts intertekstuālajā vidē. Katram izteicienam piemīt “iespējamās attiecības ar pagātņi, kas atklāj arī prognozējamo nākotni” (*Foucault* 1972, 99), proti, jebkuru vārdu kāds jau ir izteicis, jebkurš vārds ir citāts. Valodisko personību³ veido diskursi un tā savukārt veido nākamos diskursus. Šaurākā izpratnē – tie ir tipiskākie, raksturīgākie citāti no populārākajiem runas darbiem, kas izplatīti runas vidē kādā noteiktā laika periodā.

Pētījuma **objekts** ir mūsdienu latviešu un čehu politiskais diskurss. Līdera portrets ir daudzpusīga parādība, to veido ne vien paša politiķa uzstāšanās, bet arī viņa intervijas, ko sagatavo žurnālisti, un trešo personu izteikumi, kā arī plašsaziņas līdzekļu sniegtā informācija. Šajā pētījumā autore nolēma sašaurināt pētāmo tekstu lauku līdz politiķu runu stenogrammām, kas pieejamas Latvijas un Čehijas parlamenta oficiālajās vietnēs un vajadzības gadījumā ir viegli atjaunojamas un verificējamas. Tādējādi šī pētījuma pamatā ir tieši stenogrammu teksti ar aprakstītajiem atlasēs kritērijiem, kas promocijas darbā tiek saukts par politisko diskursu. Visu izteikumu piemēru no čehu politiskā diskursa tulkojumus latviešu valodā sagatavojusi šī promocijas pētījuma autore.

Analizējamā materiāla atlase notika vairākos posmos, materiāls ietver vairākus izteikumu blokus. Jebkurš politiskais diskurss veidojas ap tā centrā esošo varas tēlu, kuru nepieciešams precīzi definēt un aprakstīt. Vispārīgai varas tēla raksturošanai abos diskursos tiek izmantotas skaidrojošo vārdnīcu definīcijas, kā arī politiķu izteikumi, kuros izmantoti atslēgvārdi, kas verbalizē varas tēlu: “vara” latviešu valodā un “*моч*” čehu valodā. Izteikumi ar minētajām leksēmām tika iegūti,

---

³ Terminu “valodiskā personība” pirmoreiz izmanto V. Vinogradovs (*В. Виноградов*) grāmatā “*О языке художественной прозы*” (“Par mākslinieciskās prozas valodu”) (*Виноградов* 1980), zinātnē to aktīvi sāk izmantot XX gs. 80. gadu beigās pēc J. Karaulova (*Ю. Караулов*) grāmatas “*Русский язык и языковая личность*” (“Krievu valoda un valodiskā personība”) (*Караулов* 1987) publicēšanas.

izmantojot atslēgvārdu meklēšanas funkciju Latvijas Republikas un Čehijas Republikas parlamentu oficiālajos portālos www.saeima.lv un www.psp.cz (Pirmais korpus). Vispārīgai čehu un latviešu politiskā diskursa raksturošanai izmantoti arī piemēri, kas iegūti no čehu lieltirāžas dienas laikrakstiem “*Mladá Fronta Dnes*”, “*Lidové Noviny*” un latviešu lieltirāžas dienas laikrakstiem “*Diena*”, “*Neatkarīgā Rīta Avīze*” un “*Latvijas Avīze*” (laika posmā no 2004. gada līdz 2014. gada 1. janvārim analizēti tikai tie teksti, kas drukāti iekšpolitikai veltītajās laikrakstu sadaļās).

Tekstu korpus (Otrais korpus), kas izmantots latviešu un čehu politiķu tēlu aprakstīšanai, veidots no runām un intervijām, kuras politiķi sniedza savas aktīvās politiskās darbības laika posmā un kuras bija ievietotas politiķu oficiālajās vietnēs vai stenogrammu veidā abu valstu parlamentu vietnēs. Šo tekstu atlasē laika posms – no 2007. gada 20. decembra līdz 2016. gada 30. jūnijam (pirmā un pēdējā analizētā stenogramma). Kā politiķus, izmantojot kuru piemēru aprakstīt līdera portreta radīšanas modeli, autore izvēlējās trīs katras valsts jaunāko laiku politiķus (kopš abu valstu iestāšanās brīža Eiropas Savienībā 2004. gadā un līdz 2016. gadam) – Laimdotu Straujumu, Ivaru Godmani un Valdi Dombrovski kā latviešu politiskā diskursa pārstāvjus un Miroslavu Ņemcovu (*Miroslava Němcová*), Karelu Švarcenbergu (*Karel Schwarzenberg*) un Bohuslavu Sobotku (*Bohuslav Sobotka*) kā čehu politiskā diskursa pārstāvjus. Atlasē laika posmu nosaka katra politiķa atrašanās valdības locekļa amatā⁴. Vienlaicīgā un skaitliski vislielākā valstu iestāšanās Eiropas Savienībā 2004. gadā⁵ kļūst par jaunā laikmeta atskaites punktu ne tikai dalībvalstu ekonomikā, bet arī politiskajā sistēmā; 10–12 gadu posms ir pietiekams, lai varētu izdarīt pamatotus secinājumus par politiskās valodas, varas tēla, politiķa tēla veidošanās īpatnībām un to saistību gan ar valodiskiem, gan nevalodiskiem elementiem, kā arī politiķa tēla attīstības statiku vai dinamiku, kas atkarīga no pārmaiņām valstī.

Pētījuma pamatā ir atzinums, ka politiķa tēla veidošana diskursā atkarīga ne tikai no politiskā subjekta runas un uzvedības prakses, bet arī no kultūras konteksta, kopējās pieredzes un vēstures, kā arī valstiskām vērtībām, ko var pierādīt, analizējot politisko diskursu veidojošo tekstu valodisko piepildījumu.

---

⁴ Par politiskās aktivitātes laika posmu atlasē pamatotību V. Klausa un V. Havela runās raksta arī metaforu pētnieki P. Drulāks un V. Benešs (*Drulák, Beneš* 2008).

⁵Pieejams:

https://web.archive.org/web/20070615031714/http://europa.eu/abc/history/2000_today/index_en.htm
(Skatīts: 15.01.2016.)

Promocijas darba **mērķis** ir izveidot, aprakstīt un konkrētu politiķu tēlu analīzē izmantot politiskā līdera portreta radīšanas modeli, balstoties uz latviešu un čehu politiskajiem diskursiem. Lai sasniegtu šo mērķi, izvirzīti šādi **uzdevumi**:

1. Noteikt un raksturot promocijas pētījuma galvenos terminus – “diskurss”, “politiskais diskurss”, “kritiskā diskursa analīze”, “politiskā retorika”, “kognitīvā metafora”, “politiskais līderis”, “politiskā mitologēma”.
2. Aprakstīt kultūras un vēstures kontekstu, kurā veidojušies mūsdienu Latvijas un Čehijas politisko līderu tēli (varas tēls, mitologēmas, opozīcijas, metaforas, ideālo līderu tēli).
3. Izveidot analīzes modeli, kuru izmantojot konkrētu politiķu diskursu analīzē, var atklāt noteiktas unificētas īpašības, kas raksturīgas līdera tēlam konkrētā nacionālajā diskursā.
4. Noteikt un aprakstīt Laimdotas Straujumas, Ivara Godmaņa, Valda Dombrovska, Miroslavas Ņemcovas, Karela Švarcenberga, Bohuslava Sobotkas runu stenogrammās visbiežāk lietotos atslēgvārdus un to kontekstuālo ierāmējumu, darbības vārdu formas, leksēmas, kas norāda uz vērtējuma kategoriju, tipiskas kognitīvās metaforas, retorikas paņēmienus, raksturīgās leksiski gramatiskās un semantiskās īpatnības.
5. Izveidot, raksturot un salīdzināt politisko līderu tēlus.

Pētījumā izmantotā galvenā analīzes metode ir **kritiskās diskursa analīzes pieeju komplekss**. Šo kompleksu veido diskursa vēsturiskā pieeja (*The Discourse-Historical Approach*), kas balstīta Rutas Vodakas (*Ruth Vodak*) diskursa analīzes teorijā, kā arī Tēna van Deika (*Teun van Dijk*) sociokognitīvās pieejas (*The Sociocognitive Approach*) un Normana Fērklafa (*Norman Fairclough*) dialektiskās relācijas pieejas (*The Dialectical-Relational Approach*) elementu izmantojums. Diskursa analīzē, ņemot vērā kultūras kontekstu, pārstrādātā veidā izmantota SPEAKING metode, ko izstrādājis sociolingvists Dells Haimzs (*Dell Hymes*). Stenogrammu un interviju analīzē izmantota **kontentanalīzes metode**. Informācija par politiķu visbiežāk lietotajiem atslēgvārdiem iegūta, izmantojot stenogrammu tekstu datorizētu semantisko analīzi tiešsaistes programmās advego.ru un kwords.korpus.cz. Modeļa izveidošanai izmantota **modelēšanas metode**, bet no katra politiķa iegūto datu salīdzināšanai un tai sekojošajai materiālā pamanītai universālijai un atšķirībai konstatācijai – **salīdzinoši sastatāmā metode**.

Darbā izmantota **leksiski semantiskā** pieeja diskursa analīzei, kas vērsta uz valodas struktūru un konkrētu politisko izteikumu un tekstu leksēmu semantikas izziņāšanu.

Promocijas darba **teorētiskās nostādnes** izklāstītas atbilstoši vairākiem virzieniem – tā ir diskursa teorija un kritiskā diskursa analīzes skola, politiskā retorika, kognitīvās metaforas teorija, politiskā līdera un politiskās mitologēmas teorija. Diskursa teorijas pamatā ir Normana Fērklafa (*Norman Fairclough*) (*Fairclough* 1985, 1989, 1992, 2003, 2013), Mišela Fuko (*Michel Foucault*) (*Foucault* 1972, 1981), Zēliga Harisa (*Zellig Harris*) (*Harris* 1952), Mariannas Jorgensenas (*Marianne Jorgensen*) (*Jorgensen, Phillips* 2002; *Йоргенсен* 2008), Tēna van Deika (*Teun Van Dijk*) (*van Dijk* 1998, 2008a, 2008b), Eduarda Budajeva (*Эдуард Будаев*) un Anatolija Čudinova (*Анатолий Чудинов*) (*Будаев, Чудинов* 2006a, 2006b) darbi. Retorikai veltītā apakšnodaļa veidota, pamatojoties uz nostādņēm, kas izklāstītas Rutas Vodakas (*Wodak* 2008), Jirži Krausa (*Jiří Kraus*) (*Kraus* 1998, 2003, 2004, 2008), Indras Karapetjanas un Guntas Roziņas (*Karapetjana, Rozina* 2009, 2013), Eleonoras Lasanas (*Элеонора Лассан*) (*Лассан* 1995, 2010, 2011) darbos. Kognitīvās metaforas teorijas apskats veidots, balstoties uz Maksa Bleka (*Max Black*) (*Black* 1962, 1979), Pola Čiltona (*Paul Chilton*) (*Chilton* 1996, 2004), Petra Drulāka (*Petr Drulák*) (*Drulák* 2004, 2006, 2009; *Drulák, Beneš* 2008), Martina Fedinas (*Martin Fedina*) (*Fedina* 2011), Vladimira Hrzasa (*Vladimír Chrz*) (*Chrz* 1999), Džordža Leikofa (*George Lakoff*) un Marka Džonsona (*Mark Johnson*) (*Lakoff, Johnson* 1980), Ērla Makkormaka (*Earl Mac Cormac*) (*Mac Cormac* 1985), Ernsta Kasīrera (*Ernst Cassirer*) (*Kassirer* 1990) darbiem. Politiskā līdera jēdziens aplūkots un formulēts, pamatojoties uz Žana Blondēla (*Jean Blondel*) (*Blondel* 1987), Jurija Karaulova (*Юрий Караулов*) (*Караулов* 1987, 1989) pētījumiem. Atzinumi, kas saistīti ar politisko mitologēmu pētīšanas jautājumiem, veidoti, balstoties uz politiskajiem mītiem veltītajiem darbiem, ko veikuši Kristofers Flūds (*Christopher Flood*) (*Flood* 2001), Harolds Lasvels (*Harold Lasswell*) (*Лассвелл* 2006), Avtandils Culadze (*Автандил Цуладзе*) (*Цуладзе* 2003).

Promocijas darba **struktūras** raksturojums: ievads, trīs nodaļas ar apakšnodaļām, secinājumi, izmantotās literatūras saraksts un trīs pielikumi.

Pirmajā nodaļā raksturota diskursa un politiskā diskursa struktūra un specifika, sniegta jēdzienu “diskurss”, “politiskais diskurss” un “kritiskā diskursa analīze” definīcija. Šajā nodaļā diskursa analīze ir skatīta, izmantojot lingvistiski

orientētu pieeju, tās ietvaros aplūkotas diskursa analīzes galvenās teorētiski metodoloģiskās nostādnes un īpatnības diskursa interpretācijas un analīzes jomā, sniegts diskursa kā teksta un runas formā īstenojamo komunikatīvo darbību skaidrojums, ietverta diskursa kā ideoloģiskās dominēšanas attiecību verbālās puses definēšana, veidots politiskās elites diskursa un plašsaziņas līdzekļu diskursa kā galveno varas asimetrijas avotu apskats. Šo punktu interpretācija parādīta līdz ar latviešu un čehu pētnieku zinātniskajos darbos piedāvāto diskursa analīzes pieeju salīdzinājumu.

Atsevišķa apakšnodaļa veltīta mūsdienu politiskajai retorikai, kas, pēc vairāku pētnieku domām, ir jauna parādība valodā, kurai nepieciešams veltīt izvērstākus pētījumus (*Condor* 2013, *Kraus* 2003, *Перельман* 1987). Tajā aprakstīts arī nostalgijas retorikas jēdziens, kā arī galvenie R. Vodakas retorisko stratēģiju veidi.

Pirmās nodaļas apakšnodaļās aplūkots arī metaforas jēdziens antīkajā tradīcijā, kognitīvās metaforas teorija un mūsdienu politiskās retorikas īpatnības. Mūsdienu pieeja metaforu funkcionēšanas politiskajā diskursā izpētei vispirms saistīta ar Džordža Leikofa un Marka Džonsona grāmatas “Metaforas, ar kurām mēs dzīvojam” (*“Metaphors We Live By”*) iznākšanu 1980. gadā. Minēto zinātnieku pienesums kognitīvās metaforas teorijā ir postulāts, ka mēs visi domājam ar metaforu palīdzību, jo metaforiskais pārnesums palīdz abstrakto domās padarīt konkrētu (*Lakoff, Johnson* 1980). Biežāka metaforu izmantošana politiskajā komunikācijā, viena un tā paša fenomena metaforiskā priekšstata salīdzināšana dažādu nāciju politiskajos diskursos, metaforu izplatības biežāko avotjomu un mērķjomu sastatāmā analīze vairāku tautu politiskajos diskursos ļauj tekstā noteikt un aprakstīt tādu saturu, kas nav pamanāms, lasot tekstu kā vienkāršam lasītājam.

Atsevišķā apakšnodaļā aplūkots politiskās līderības jēdziens un iespējamās šī fenomena izpētes iespējas lingvistiska pētījuma ietvaros, kas šobrīd ir aktuāls virziens. Šai apakšnodaļai seko politiskās mitologēmas teorijas apskats, tas galvenokārt vērsts uz pagātnes un tagadnes politisko notikumu uztveres stereotipu aprakstīšanu.

Pētījuma **otrā nodaļa** veltīta latviešu un čehu politisko diskursu vispārīgai raksturošanai, izmantojot varas tēla aprakstu katrā no diskursiem. Varas tēls tiek apskatīts kā daudzpusīga parādība, kas ataino konkrētās sabiedrības iekārtas īpatnības, tās vērtības, izveidojušos politiskos stereotipus un mitologēmas, kā arī apkārtējās realitātes atainošanas bināro opozīciju veidā īpatnības. Varas tēls politiskajā diskursā tiek realizēts, izmantojot leksēmas *vara* un *moc* („vara” čehu valodā), kā arī, nosaucot

varas institūcijas (prezidents, parlaments, likumdevējs utt.) un apelējot pie ideālo politiķu tēliem, kas izveidojušies nācijas vēsturiskās attīstības gaitā.

Trešajā nodaļā aprakstīti latviešu un čehu politiķu valodiskie portreti. Politiķu tēli iedalīti trijās grupās – sievietes politiķes tēls, pieredzējuša politiķa tēls un jauna, aktīva politiķa tēls. Atbilstoši autores aprakstītajam modelim, katrs tēls analizēts pēc atslēgparametriem: pirmkārt, tā ir *politiķa pašidentifikācija* (šī parametra ietvaros analizētas runās izmantotās nominācijas, aprakstīta diskursā atspoguļotā politiķa darbība, kā arī izdalīti atslēgvārdi, kurus politiķis izmanto uzstājoties); otrkārt, tā ir *orientācija laikā un telpā* (šī parametra ietvaros svarīgs ir runas konteksts, kā arī notikuma saistība ar citiem notikumiem, tekstiem, personībām); treškārt, tā ir *iedarbība uz auditoriju*, kas tiek realizēta ar retorikas, metaforikas, kā arī apkārtējās realitātes novērtējuma palīdzību.

Šim promocijas pētījumam ir trīs pielikumi. 1. pielikums satur pēc noteiktiem kritērijiem grupētus Latvijas un Čehijas politiķu izteikumus, kas satur leksēmu “vara” un atspoguļo priekšstatu par varas tēlu, kas ir izveidojies latviešu un čehu politiskajā diskursā. 2. pielikumu veido pētījuma trešajā nodaļā aprakstīto politiķu runu stenogrammu teksti, kā arī kopsavilkuma tabulas, kurās apkopoti kompleksās analīzes rezultāti. Kompleksā analīze veikta katras stenogrammas tekstam, uz tās pamata izdarīti secinājumi par katra valodiskā portreta saturu atsevišķi un politiķu tēlus savstarpēji salīdzinot. 3. pielikumā iekļautas diagrammas, kas ataino atslēgas vārdu sastopamību analīzei atlasīto stenogrammu tekstos, katram politiķim veltot vienu diagrammu. Tajā iekļauta arī apvienotā diagramma, kurā redzami TOP 10 atslēgvārdi un to lietojuma politiķu runās salīdzinājums.

Pasaules un reģionālo diskursa teoriju apkopošanai un analīzei šajā promocijas pētījumā ir ne tikai teorētiska, bet arī praktiska nozīme, tā ļauj izdalīt tos diskursa analīzes virzienus un paņēmienus, kas ir nozīmīgi promocijas darba empīriskās daļas sagatavošanai.

Salīdzinot divu diskursu struktūru un saturu, promocijas darba **rezultātā** noteikts, kādus retorikas paņēmienus un lingvistiskos līdzekļus katrā no aplūkojamām valodām izmanto, lai sasniegtu identisku mērķi (cīņa par varu ir galvenais mērķis jebkura politiskā diskursa dalībniekiem), kā šajos paņēmienos tiek izmantots valodas materiāls, kādas metaforas, stilistiskie un tēlainie izteiksmes līdzekļi ir aktuāli katra diskursa gadījumā.

Pētījuma zinātniskā novitāte:

1. Pirmo reizi salīdzināta latviešu un čehu politiskā diskursa uzbūve, saturs un valodas īpatnības.
2. Līdz šim Austrumeiropas un Rietumeiropas valstīs plašsaziņas līdzekļu politiskais diskurss pētīts diezgan plaši (V. Baziļevs (*В. Н. Базылев*), V. Krasnihs (*В. Красных*), E. Lasana (*Э. Лассан*), N. Kločko (*Н. Клочко*), bet pētījumu par konkrētiem politiskajiem līderiem ir salīdzinoši maz. Lielākoties pētītas politiskās komunikācijas vispārīgās likumsakarības, bet ne konkrētu politiķu personīgie tēli. Šis pētījums ir vērsts uz institucionālā politiskā diskursa (politiķu runu stenogrammas) un konkrētu politiķu (Laimdota Straujuma, Ivars Godmanis, Valdis Dombrovskis, Mirosława Nęmcova, Karels Švarcenbergs, Bohuslavs Sobotka) personīgo tēlu pētīšanu.
3. Pirmo reizi piedāvāts politiskā līdera tēla veidošanas modeļa apraksts kontrastīvā aspektā un aprakstīta politiķu portretējuma saistība ar konkrēta diskursa nacionālajām īpatnībām.
4. Pirmo reizi sastatāmā veidā pētīti metaforiskie politisko portretu veidošanas retorikas paņēmieni latviešu un čehu politiskajā diskursā.

Pētījuma teorētisko nozīmi nosaka tas, ka šis ir unikāls divu diskursu pētījums, kuram ir liela nozīme diskursa analīzes tālākajā attīstībā.

Pētījuma praktiskā nozīme vispirms saistīta ar mūsdienu politiķa tēla veidošanas modeļa izstrādi, izmantojot valodas datus, un turpmāku šī modeļa izmantošanas iespēju, analizējot citu politiķu valodiskos portretus, kā arī zinātniskos pētījumus, kas vērsti uz politisko līderu modeļu izpēti citos nacionālajos diskursos. Promocijas darba rezultāti var tikt izmantoti vispārīgās valodniecības, lingvokulturoloģijas, runas kultūras, stilistikas un leksikoloģijas, kā arī diskursa teorijas, teksta lingvistikas, sociolingvistikas un lingvistiskās pragmatikasursos. Izstrādāto modeli iespējams izmantot citu politiķu valodisko portretu analīzē, lingvistisko ekspertīžu veikšanā un sagatavošanā, kā arī praktiskajās nodarbībās ar studentiem.

Par promocijas darba problemātiku publicēti šādi raksti:

1. Moroza, Nadežda (2015). Маркеры политической границы в современных чешском и латышском политических дискурсах (Politiskās robežas marķieri mūsdienu čehu un latviešu politiskajos diskursos). *Культурный ландшафт Пограничья: прошлое, настоящее, будущее*. Псков: Псковский государственный университет, 2015. 425.–436. lpp.
2. Moroza, Nadežda (2015). Лингводискурсивные особенности выступлений: на материале речей политиков Латвии и Чехии (Uzstāšanās lingvistiski diskursīvās īpatnības: pēc Latvijas un Čehijas politiķu runu materiāliem). *Slavica–2015: filoloģijas pētījumi*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2015. 103.–111. lpp.
3. Moroza, Nadežda (2014). Diskursa analīzes pamatuzstādījumu īstenošana latviešu un čehu pētnieku zinātniskajos darbos. *VIA Scientiarum: starptautiskās jauno lingvistu konferences rakstu krājums; 2. laidiens*. Ventspils Augstskola. Liepājas Universitāte Ventspils; Liepāja: LiePA, 2014. 139.–147. lpp.
4. Moroza, Nadežda (2014). Jazykové prostředky sloužící k vytváření obrazu českého a lotyšského politického lídra (Latviešu un čehu politiskā līdera tēla veidošanā izmantotie valodas līdzekļi). *Slavica iuvenum XV*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2014. 255.–260. lpp.
5. Moroza, Nadežda (2014). Metaforiskā pārnese lingvokulturoloģiskā specifika latviešu un čehu politiskajā diskursā. *Vārds un tā pētīšanas aspekti 18 (2)*. Liepāja: Liepājas Universitāte, 2014. 166.–177. lpp.
6. Moroza, Nadežda (2013). Specifiskie retorikas līdzekļi latviešu un čehu politiskajā diskursā. *Vārds un tā pētīšanas aspekti 17 (2)*. Liepāja: Liepājas Universitāte, 2013. 140.–148. lpp.
7. Moroza, Nadežda (2013). Формирование образа идеального правителя в современном чешском политическом дискурсе (Ideāla valdnieka tēla formēšanās mūsdienu čehu politiskajā diskursā). *Славянские чтения IX*. Daugavpils: Daugavpils Universitāte, 2013. 294.–300. lpp.
8. Moroza, Nadežda (2012). Vārda “meli” semantika latviešu un čehu politiskajā diskursā: politiskais un etnopsiholoģiskais aspekts. *Vārds un tā pētīšanas aspekti 16 (2)*. Liepāja: Liepājas Universitāte, 2012. 214.–222. lpp.

9. Moroza, Nadežda (2012). Mitologēma “Eiropa – mūsu mājas” latviešu un čehu politiskajā diskursā. *Littera scripta*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2012. 41.–47. lpp.

Par promocijas darba problemātiku starptautiskās zinātniskās konferencēs nolasīti trīspadsmit referāti:

1. Kopoloveca, Nadežda (2017). 9.–10.03.2017. Rīga, Latvija: Latvijas Universitātes 75. konference. Referāts „Čehu un latviešu politiskās metaforas salīdzinošā aspektā”.
2. Moroza, Nadežda (2015). 28.–31.10.2015. Viļņa, Lietuva: XII Starptautiskais baltistu kongress. Referāts: Galvenie mūsdienu līdera tēla modelēšanas parametri: pēc latviešu un čehu politiskā diskursa materiāliem.
3. Moroza, Nadežda (2015). 05.–06.02.2015. Rīga, Latvija: Latvijas Universitātes 73. konference. Referāts: Лингводискурсивные особенности выступлений: на материале речей политиков Латвии и Чехии (Uzstāšanās lingvistiski diskursīvās īpatnības: pēc Latvijas un Čehijas politiķu runu materiāliem).
4. Moroza, Nadežda (2014) 01.04.–2.04.2014. Ostrava, Čehija: 15. jauno slāvistu starptautiskā zinātniskā konference “Slavica iuvenum“ Ostravas Universitātē. Referāts: Jazykové prostředky sloužící k vytváření obrazu českého a lotyšského politického lídra (Latviešu un čehu politiskā līdera tēla veidošanā izmantotie valodas līdzekļi).
5. Moroza, Nadežda (2013). 28.11.–29.11.2013. Liepāja, Latvija: 18. starptautiskā zinātniskā konference “Vārds un tā pētišanas aspekti”. Referāts: Metaforiskā pārnese lingvokulturoloģiskā specifika latviešu un čehu politiskajos diskursos.
6. Moroza, Nadežda (2013). 27.09.–28.09.2013. Tartu, Igaunija: First Baltic Student Conference “Bridges in The Baltics”. Referāts: Frequency Models of Metaphoric Transfer in Latvian and Czech Political Discourse.
7. Moroza, Nadežda (2013). 07.03.–08.03.2013. Liepāja, Latvija: 2. starptautiskā jauno lingvistu konference “Via scientiarum”. Referāts: Diskursa analīzes pamatuzstādījumu īstenošana latviešu un čehu pētnieku zinātniskajos darbos.
8. Moroza, Nadežda (2013). 21.02.–22.02.2013. Rīga, Latvija: Latvijas Universitātes 71. konference. LU un Pleskavas Universitātes sadarbībā organizēta Starptautiskā zinātniskā konference “Pierobeža: folklorā, literatūrā,

valoda”. Referāts: Politiskās robežas marķieri mūsdienu čehu un latviešu politiskajos diskursos.

9. Moroza, Nadežda (2012). 29.11.–30.11.2012. Liepāja, Latvija: 17. starptautiskā zinātniskā konference “Vārds un tā pētīšanas aspekti”. Referāts: Specifiskie retorikas līdzekļi latviešu un čehu politiskajā diskursā.
10. Moroza, Nadežda (2012). 01.11.–02.11.2012. Prāga, Čehija: Jauno slāvistu konference Kārļa Universitātē. Referāts: Eifēmismi kā prezidenta tēla veidošanas instrumenti mūsdienu čehu un latviešu politiskajā diskursā.
11. Moroza, Nadežda (2011). 01.–02.12.2011. Liepāja, Latvija: 16. starptautiskā zinātniskā konference “Vārds un tā pētīšanas aspekti”. Referāts: Vārda “meli” semantika latviešu un čehu politiskajā diskursā: politiskais un etnopsiholoģiskais aspekts.
12. Moroza, Nadežda (2011). 10.–11.11.2011. Rīga, Latvija: Starptautiskā jauno filologu zinātniskā konference “Littera Scripta”. Referāts: Mitologēma “Eiropa – mūsu mājas” latviešu un čehu politiskajā diskursā.
13. Moroza, Nadežda (2011). 19.–20.05.2011. Daugavpils, Latvija: starptautiskā zinātniskā konference 15. Slāvu lasījumi. Referāts: Формирование образа идеального правителя в современном чешском политическом дискурсе (Ideāla valdnieka tēla formēšanās mūsdienu čehu politiskajā diskursā).

I. POLITISKĀ DISKURSA ANALĪZES PIEEJAS UN PAMATTERMINI

Promocijas darba pirmās nodaļas uzdevums ir raksturot pētījuma galvenos terminus. Tie ir – diskurss, ideoloģiskais diskurss, politiskais diskurss, diskursa analīze, kā arī aprakstīt tās teorijas, kurām ir tieša saistība ar empīriskās daļas izstrādi – kritiskā diskursa analīzes teorija, mūsdienu politiskās retorikas un kognitīvās metaforas teorijas gan šo teoriju pamatlicēju skatījumā, gan Latvijas un Čehijas zinātnieku interpretācijā. Šajā nodaļā aprakstīti arī politiskā līdera un politiskās mitologēmas jēdzieni.

Tādējādi pirmā nodaļa aptver teorētisko pamatnostādņu apkopojumu, kas nepieciešams, lai veiktu šo pētījumu, un iezīmē to teorētisko kontekstu, kura ietvaros tiek sasniegts promocijas darba mērķis.

1.1. Diskursa analīzes metodoloģija

XX gadsimtā lingvistika pakāpeniski sāk ievirzīties antropocentrisma ideju gultnē, kuras sakņojas dziļi vēsturē un sākotni rod Vilhelma fon Humbolta mācībā. Viņš runāja par to, ka “valodas apguve neizslēdz galamērķi, bet kopā ar visām citām jomām kalpo cilvēces gara centienu augstākam un vispārīgākam mērķim, mērķim cilvēka garam iepazīt pašam sevi un savu attieksmi pret visu redzamo un slēpto apkārt sev” (Гумбольдт 1985, 234). XIX gadsimtā, pēc Ferdināna de Sosīra (*Ferdinand de Saussure*) domām, valoda tika pētīta pati par sevi un pašas valodas dēļ, tās saistība ar apkārtējo pasauli un ekstralingvistisko faktoru iedarbība uz to tikpat kā netika pētīta (*Соссюр* 1990). Vispārējā tendence, pārejot no sistēmiski strukturālās paradigmas uz antropocentrisko, funkcionālo, kognitīvo un dinamisko paradigmu, kā arī straujais tehnisko un humanitāro atklājumu pieaugums radīja apstākļus, lai valodu sāktu pētīt kā sociālu parādību, kas saistīta ar cilvēka domāšanas īpatnībām, ar to, kā viņa apziņā veidojas pasaules aina, ar universālu pieeju apziņai. Vēlāk, attīstot V. fon Humbolta un citu zinātnieku (E. Benvenists, A. Potebņa) idejas, lingvistikā arvien biežāk sāk runāt par valodas antropocentrisko raksturu (*Sokol* 2002; *Бенвенист* 2002; *Потебня* 1926; *Степанов* 1975). Antropocentriskā pieeja paredz nepieciešamību

pētīt personību, un tā rezultātā rodas iespēja aprakstīt visdažādākās valodas realizācijas. Šādu realizāciju pati apjomīgākā sfēra ir teksts un diskurss.

Bez antropocentriskās pieejas jaunie virzieni lingvistikā, kuri tā vai citādi interesējas par diskursu, atšķiras arī ar dažām citām kopējām iezīmēm: interese par “dzīvo” valodu, nevis abstraktu valodas sistēmu vai izdomātu piemēru pētīšana; pievēršanās jaunām apjomīgām pētīšanas vienībām, tādām kā teksts, runas akts, komunikatīvais notikums; valodas pētīšanas konteksta pētniecība; liela skaita teksta gramatikas parādību pētniecība (Wodak, Meyer 2009, 2).

1.1.1. Diskursa jēdziens

Termina “diskurss” (no latīņu valodas vārda *discursus* (‘skraidīšana šurpu turpu, maldīšanās’) rašanās tiek saistīta ar valodnieka Emila Benvenista (*Émile Benveniste*) vārdu, kurš pirmais pretnostatīja *discours* kā valodu, kas saistīta ar runātāju (šajā izpratnē subjektīvu), *récit* – valodai, kas nav saistīta ar runātāju (tātad objektīvu). E. Benvenists raksta par procesa pretnostatīšanu sistēmai: “Līdz ar teikumu mēs pametam valodas lauku kā zīmju sistēmu un ieejam citā pasaulē, tādas valodas pasaulē, kur valoda ir saziņas līdzeklis, kura izpausme ir diskurss” (*Benveniste* 1966, 130). Diskursa teorijas rašanās un attīstība vispirms ir saistīta ar lingvistikas tieksmi aplūkot sintaksi ārpus teikuma robežām, ar valodas aktu secības saistījumu, piemēram, Tēna van Deika “makrostruktūras” jēdzienu (*Van Dijk* 1976) vai Bohumila Paleka (*Bohumil Palek*) “hipersintakses” jēdzienu (*Palek* 1968), kā arī ar valodas pragmatikas izstrādi. Termins “diskurss” tiek lietots ne tikai lingvistikā, bet arī virknē citu humanitāro un sociālo zinātņu, piemēram, literatūrzinātnē, filozofijā, psiholoģijā, socioloģijā, u. c., turklāt katrā zinātnē termina definīcija atšķiras. Tādēļ gadījumos, kad pētnieks savā darbā lieto terminu “diskurss”, ir nepieciešams norādīt kontekstu, kurā termins tiks lietots.

Definējot terminu “diskurss”, par vienu no galvenajām problēmām kļuva tā nošķiršana no jēdziena “teksts”. Valodniekam teksts vispirms ir valodas materiāls, kas fiksēts rakstiskā formā (*Fairclough* 1992), kuru izmantojot var noteikt tās vai citas likumsakarības diskursa procesa izvērsumā, lingvistiskās sistēmas uzbūvē, kā arī atklāt valodas vienību dažādās īpašības. Atkarībā no teorētiskās nostājas teksts var tikt aplūkots kā jebkura līmeņa vienību secība – gan vārdu un vārdu savienojumu, gan morfēmu un fonēmu, nevis tikai kā teikumu secība. Parasti teksts un diskurss tiek pretnostatīti viens otram, lietojot virkni opozīcijas kritēriju:

funkcionalitāte/strukturalitāte, process/produkts, dinamika/statika un aktualitāte/virtualitāte (Brown, Yule 1983, 24). Diskursa pētījumu vienība ir izteikums. Ar terminu “izteikums” tiek saprasts runas veidojums, kas radies noteikta runas akta procesā, tas tiek apskatīts konkrētā runas akta kontekstā kā diskursa daļa. Neraugoties uz faktu, ka formāli izteikums izskatās kā teikums (valodas vienība) vai teikumu virkne, tas tomēr attiecas uz runas sfēru. Izteikums savā izpausmē var sakrist ar teikumu, bet tas var nesakrist satura ziņā (priekšmeta un komunikatīvas situācijas sakrišana) (Lyons 1977, Ван Дейк 1989, Падучева 1985).

Ņemot vērā, ka dažādas zinātniskās skolas diskursa jēdzienu skaidro atšķirīgi (atšķirīgās pieejas aprakstītas Mariannas Jorgensenas (*Marianne Jorgensen*) un Luīzes Filipsas (*Louise Phillips*) kopīgajā darbā “*Discourse analysis as theory and method*” (“Diskursa analīze kā teorija un metode”) (*Jorgensen, Phillips 2002*), detalizēti jāaplūko mūsdienu valodniecībā pastāvošās diskursa teorijas, kā arī jāizdara secinājumi par to, kas šajā pētījumā tiks uzskatīts par diskursu. Ir jāpaskaidro diskursa analīzes klasiskās teorētiskās nostādnes un jāaplūko to īstenošana latviešu un čehu valodnieku zinātniskajos darbos, noskaidrojot, kas šajā jomā jau izdarīts un kas vēl jāpēta.

Mūsdienās ir vērojama pārāk bieža termina “diskurss” izmantošana dažādās nozīmēs un definīcijās, ar šo terminu var tikt apzīmēts jebkas – žanrs, stils, politiskā programma utt. Tas viss ienes diskursa teorijā zināmu haosu un neskaitāmus pārpratumus (Wodak, Meyer 2009, 2–3). Šobrīd pastāv ievērojams skaits diskursa definīciju, taču neviena no tām nevar būt universāla, jo ikviens zinātnieks, kurš piedāvā savu skaidrojumu, pārstāv atšķirīgu skolu un pētījumu virzienu, katrs skaidrojums ietver atšķirīgas nacionālās tradīcijas. Visskaidrāk izdalāmas trīs galvenās termina “diskurss” lietojuma grupas.

Pirmajā no tām ietilpst valodnieciskie šā termina lietojumi, no kuriem pirmais atklājās amerikāņu valodnieka Zēlīga Harisa 1952. gadā publicētā raksta “*Discourse Analysis*” (“Diskursa analīze”) nosaukumā (Harris 1963). Šādas diskursa analīzes prakse ir saistīta ar informācijas kustības likumsakarību pētīšanu komunikatīvajās situācijās, kas rodas repliku apmaiņā. Tādējādi tiek aprakstīta zināma dialoga mijiedarbības struktūra, kas kopumā turpina strukturālo (lai gan parasti tā netiek dēvēta šādi) līniju, kuru aizsācis tieši Z. Hariss. Tomēr vienlaikus tiek uzsvērts diskursa dinamiskais raksturs, šāds uzsvars tiek likts ar nolūku atšķirt diskursa jēdzienu no tradicionālā priekšstata par tekstu kā statisku struktūru. Termina

“diskurss” skaidrojuma pirmā grupa galvenokārt sastopama anglofonajā zinātnes tradīcijā.

Otrās termina “diskurss” lietojuma grupas pirmsākumi meklējami franču strukturālismā un poststrukturālismā. Ar “franču diskursa skolu” parasti apzīmē virkni pētījumu, ko veikuši franciski runājoši valodnieki, piemēram, Emīls Benvenists, kurš ieviesis izteikuma teoriju (*Benveniste* 1985), Mišels Pešē (*Michel Pecheux*), kurš viens no pirmajiem norādīja uz diskursa saistību ar ideoloģiju (*Pecheux* 1979), Mišels Fuko (*Michel Foucault*), kurš norādīja uz diskursu veidojošo izteikumu kopuma sistēmiskumu (*Foucault* 1972, 1981). Šajos diskursa termina lietojumos ir manāmi centieni precizēt tradicionālos stila (“stils – tas ir cilvēks”, piemēram, Rūdolfa Blaumaņa stils) un individuālās valodas (piemēram, krievu politiskais diskurss vai Ronalda Reigana diskurss) jēdzienus. Šādā izpratnē termins “diskurss” raksturo runas paņēmieni un obligāti tiek paskaidrots (“kāds” vai “kā” diskurss), vai arī pētniekus interesē nevis diskurss kopumā, bet noteikti tā paveidi, kurus nosaka plašs parametru kopums: valodai raksturīgās pazīmes, stilistikas specifika, kā arī tematiskā, pārliecināšanas sistēmu, spriešanas paņēmieni u. tml. specifika (tas, par ko runā diskursa autors, un tas, kā viņš par to runā). Šādā izpratnē tā ir stilistiskā specifika plus aiz tās esošā ideoloģija. Piemēram, lietojot izteikumu “vardarbības diskurss”, tiek galvenokārt domāts nevis par to, kā runā par vardarbību, bet gan vairāk par to, kā abstrakts sociālais aģents “vardarbība” izpaužas komunikatīvās formās, kas pilnībā atbilst tradicionālajiem “vardarbības valodas” tipa izteikumiem.

Diskurss kā dialogs, kas iziet tālu ārpus filoloģijas robežām, saistīts ar Mihaila Bahtina (*Михаил Бахтин*) vārdu. M. Bahtins un viņa sekotāji ar diskursu apzīmē runu vai tekstu dialoga apstākļos, kas tādējādi pastāv realitātē, un tam ir gan autors, gan adresāts (*Бахтин* 1979).

Franču skola no anglofonās atšķiras ar uzsvāru uz subjekta problēmu, kuru E. Benvenists formulējis kā izteikuma teorijas centrālo jautājumu.

Visbeidzot, trešais termina “diskurss” lietojums vispirms ir saistīts ar vācu filozofa un sociologa Jirgena Hābermāsa (*Jürgen Habermas*) vārdu (*Habermas* 1990). Šajā trešajā izpratnē par “diskursu” tiek dēvēts īpašs ideālais, maksimālā nošķirtībā no sociālās realitātes, tradīcijām, autoritātes, komunikācijas rutīnas u. tml. īstenojams komunikācijas veids, kuras mērķis ir komunikācijas dalībnieku viedokļu un darbību kritiska apspriešana un pamatošana (televīzijas raidījums “Kas notiek Latvijā”).

XX gadsimta astoņdesmitajos gados termina “diskurss” lietojums Rietumeiropas lingvistikā kļūst tradicionāls, turklāt arī klasiskās strukturālās lingvistikas pieredze liecina, ka nav iespējams iegūt adekvātus strukturālo un semantisko pētījumu rezultātus, neizmantojot diskursu (*Mahmoudian* 1982, 221).

Jāuzsver, ka mūsu zināšanas ir diskursu produkti, nevis tiešs “ārējās” realitātes atspoguļojums. Diskurss ir sociālās uzvedības forma, kas līdzdarbojas sociālās pasaules veidošanā.

Diskurss pēc savas būtības ir makrosintaktisks jēdziens, jo sastāv no jēdzieniski saistītiem teikumiem un nav ierobežots ar vienu tekstu, tādēļ starp īpašībām, kas ļauj runāt par diskursu kā par specifisku augstākā līmeņa valodas vienību, var minēt šādas:

- diskursam ir uzbūve un struktūra, tas vienmēr ir kādas situācijas modelis;
- pēc savas struktūras diskurss nav vienāds ar jebkuru citu valodas vienību;
- diskurss – tas ir vienots veselums, kam raksturīga atkārtojamība (žanriskā) un precedentums;
- atsevišķā valodā diskurss ir nedalāma vienība, kura aprakstīšanai vai tulkojumam nepieciešamas plašas fona zināšanas.

Literatūrzinātnē diskursa veidus pieņemts aprakstīt, par pamatu ņemot žanra jēdzienus (eseja, stāsts, romāns utt.). No politiskās lingvistikas pozīcijām diskursu var sadalīt divos pamattipos – personiskais un institucionālais (*Kapacuk* 2000, 5). T. van Deiks izceļ ideoloģiskā diskursa jēdzienu, kura viens no veidiem ir politiskais diskurss. Politiskā diskursa galvenais mērķis – iekarot un noturēt politisko varu. Politiskā vara zināmā mērā tiek īstenota ar tādu valodas līdzekļu palīdzību, kas palīdz politiķim iekļūt adresāta personīgajā telpā, izmantojot gan vienkāršus paņēmienus (biežs vietniekvārda “mēs” lietojums “es” vietā, valodas izvēle daudzvalodu vidē), gan sarežģītākus manipulēšanas līdzekļus (vārdu spēles u. c.). Jebkura politiķa runa vienmēr ir vērsta uz skaidri definētu adresātu, kuram piemīt noteiktas fona zināšanas un ir atbilstošās valodas vidē veidojusies un noteikta kultūrpasaules aina. Tādēļ prasmīgs politiķis izmanto tādus simbolus, arhetipus un rituālus, kas sasaucas ar sabiedrības apziņu. Ļoti nozīmīgu lomu spēlē nacionālā valoda, jo tā ir viena no etnisko grupu pašidentifikācijas pamata pazīmēm. Īpaši tas raksturīgs tā saucamajām “mazajām tautām”, kuru vidū ir arī latvieši un čehi.

1.1.2. Politiskais diskurss

Politiskais diskurss ir sarežģīta komunikatīva parādība, kas ietver mērķtiecīgas sociālas darbības, ataino tās dalībnieku subjektīvo psiholoģiju un pēc būtības ir kognitīvs process, jo ir saistīts ar zināšanu nodošanu un jaunu zināšanu veidošanu.

Aprakstot politiskā diskursa jēdzienu, T. van Deiks atzīmē, ka tas ir nevis žanrs, bet žanru klase, kas apvieno sociālo domēnu, kas tiek saukts par politiku (*Van Dijk*, 1998). Pols Čiltons raksta par to, ka politiskie diskursi visupirms ir politisko ideju, politikā iesaistīto subjektu, politiskās elites un politisko institūtu tekstuāli, runas un plašsaziņas līdzekļu reprezentācijas (*Chilton* 2004, 65). Ruta Vodaka uzskata, ka politiskā valoda pastāv starp diviem poliem – funkcionāli nosacīto speciālo valodu un konkrētas grupas žargonu ar tam raksturīgu ideoloģiju. Tādēļ politiskajai valodai jāveic pretrunīgas funkcijas, tai jābūt izprotamai jebkuram indivīdam un orientētai uz kādu konkrētu grupu (vēsturisku un sociāli psiholoģisku iemeslu dēļ) (*Wodak* 1989, 49).

Politiskā diskursa analīzei R. Vodaka izstrādājusi speciālu diskursa analīzes metodi – diskursa vēsturisko pieeju (*The Discourse-Historical Approach (DHA)*) (*Wodak* 2001). Ruta Vodaka diskursā izdala šādas **stratēģijas**, kas nepieciešamas kritiskā diskursa analīzei: nosaukšanas (nominācijas) stratēģija, apgalvojuma stratēģija, argumentācija, perspektivizācija, intensifikācija (*Wodak* 2001, 73).

Nosaukšanas stratēģija nepieciešama kopīgu interešu vienojoša personu loka veidošanai (iekļaušana grupā vai izslēgšana no tās) – runā tā tiek realizēta, izmantojot piederības apzīmējumus vai konstrukcijas, kurās izmantotas bioloģiskās metaforas.

Apgalvojuma stratēģijas pamatā ir novertējuma piešķiršana kādai parādībai, reālijai, nosodījuma vai atzinības izteikšana valodā, paužot stereotipiskus pozitīvus vai negatīvus raksturojumus (vērtējumus) – visbiežāk tie ir epiteti, īpašības vārdi ar vērtējuma semantiku

Argumentācijas stratēģija nepieciešama, lai pamatotu pozitīvos vai negatīvos raksturojumus un tiek verbalizēta ar toposu⁶ (runas klišeju, vispārīgu politiskā diskursa vietu) palīdzību.

---

⁶ Toposi ir daļa no argumentēšanas shēmām, tie veido pamatu pārejai no argumenta pie secinājuma. Nodala šādus toposu veidus: labums, priekšrocība, bezjēdzība, nepietiekamība/kaitējums, priekšrocības neesamība, noteikšana, nosaukuma interpretēšana, bīstamība un apdraudējums, humānisms, taisnīgums, atbildīgums, laiks, nasta, finanses, īstenība/realitāte, skaitļi, likums un taisnīgums, vēsture, kultūra, ļaunprātīga izmantošana (*Wodak* 2001, 74-76).

Perspektivizācijas stratēģija nepieciešama, lai pozicionētu runājošā skatījumus, tā tiek īstenota paužot, aprakstot un citējot notikumus un izteikumus.

Un, visbeidzot, intensifikācijas stratēģija maina propozīcijas statusu, notikuma aprakstīšanas laikā notiek pārspīlēšana vai gluži otrādi, apzināti tiek mazināts notikuma būtiskums (*Wodak 2001, 73*).

Politiskais diskurss var būt pētījuma objekts gan tiešā veidā, gan pastarpināti – kā kāda konkrēta politiķa runas īpatnību kopums, proti, tad runa ir par, piemēram, B. Obamas diskursu, V. Putina diskursu utt. Šādā izpratnē politiskā diskursa izpēte ir cieši saistīta ar retoriku. Politiskais diskurss savā būtībā ir institucionāls, jo katrs politiskais subjekts pārstāv to vai citu institūciju. Tā kā tradicionāli politika ir saistīta ar ideoloģiju, tad ideoloģija ir viena no politiskā diskursa raksturīgākajām iezīmēm. Normans Fērklavs piedāvā šādu **ideoloģijas definīciju**: „realitātes (fiziskā pasaule, sociālās attiecības, sociālās identitātes) nozīmes/konstrukcijas, kas veidotas vairākās diskursīvo prakšu formu/nozīmju dimensijās un kas sekmē dominējošu attiecību veidošanos, reproducēšanu un pārveidošanos” (*Fairclough 1992, 87*)”.

T. van Deika piedāvātā ideoloģijas definīcija: „ideoloģijas ir definētas kā fundamentāli uzskati, kas ir pamatā specifisku veidu sociālo grupu kopīgajām sociālajām iezīmēm” (*van Dijk 2006, 120*). Tātad, ar ideoloģiju tiek saprasta sociālo priekšstatu sistēma, grupas zināšanas, ticība un viedokļi, kas pamatoti ar grupu vērtībām (tie var būt gan ar plus zīmi, gan ar mīnus zīmi, svarīga to atbilstība konkrētajai kultūrai), normas un intereses. Un, visbeidzot, politiskā komunikācija atšķiras ar **intertekstualitāti** – tā ir spēja reproducēt politiskos tekstus konkrētās ideoloģijas izpausmes ietvaros, kultūrsociālajos uzstādījumos, vērtībās, normās.

Detalizēti varas koncepciju ir izstrādājis franču filozofs Mišels Fuko. Viņš runā par to, ka „vara ir visur”, tā iemiesojas diskursā un zināšanās. No vienas puses, vara balstās zināšanās un tās izmanto; no otras puses – vara veido zināšanas, veidojot to atbilstoši saviem anonīmajiem nolūkiem. Vara izpaužas runas veidos, tā organizē telpu (*Foucault 1998, 63*). M. Fuko **institucionālo** diskursu traktēja kā diskursīvo prakšu telpu (viņš lieto arī jēdzienu “diskursīvs veidojums”), kas “uzspiež sabiedrībai noteiktu vērtējošo un kognitīvo bāzi, nosaka komunikācijas režīmus un domāšanas kārtību, disciplinē prātu un jūtas, apzīmē un strukturē objektus, nodalot normu no nenormas” (*Фукко 1994*). M. Fuko dažādus sociālos institūtus un zināšanu jomas apskata kā sfēras, kas *pakļauj, kontrolē diskursu un uzrauga* ieviestās vārdu lietošanas un lietu kārtības ievērošanu.

Krievu zinātnieks, ievērojams diskursa pētnieks V. Karasiks (*B. Карасик*) piedāvā šādu institucionālā diskursa definīciju: “**Institucionālais diskurss** ir stabila statusa un lomu attiecību sistēma, kas izveidojusies noteikta sociālā institūta pastāvēšanas komunikatīvajā telpā, tās ietvaros tiek īstenotas varas funkcijas ar simbolisku piespiešanu, normatīvi nosakot un leģitimizējot noteiktu pasaules redzējumu un sajūšanu, vērtību orientāciju vektorus un uzvedības modeļus” (*Карасик* 2000, 5).

Andrea Meira (*Andrea Mayr*) **institucionālo diskursu skaidro** kā diskursu, kas nosaka statusa un lomu attiecības starp varas iemiesojumu (institūtu) – veidojumu, kas pārstāv noteiktas, ar varu apveltītas cilvēku grupas intereses, – un cilvēkiem, kuri nav apveltīti ar šādu varu (*Mayr* 2008, 4).

Jebkurā institucionālajā diskursā ir vairākas sastāvdaļas. Ņemot vērā pētījuma objektu – politisko diskursu, galvenās no šīm sastāvdaļām šajā nodaļā ir aprakstītas un saturiski raksturotas.

Viena no galvenajām institucionālā diskursa sastāvdaļām ir priekšstats par jebkuras varas struktūras sociālo misiju. Šāda misija parasti ir vadīšanas stratēģiju izstrāde (likumdevēja vara) un realizācija (izpildvara un tiesu vara) sociāli ekonomisko un sociāli politisko procesu regulēšanai konkrētā teritorijā. Latvijā likumdevēja varu pārstāv tauta un Saeima, Čehijā – tauta un divās palātās sadalīts Parlaments, tajā ir Deputātu palāta (*Poslanecká Sněmovna*) un Senāts (*Senát*); galvenie izpildvaras pārstāvji Latvijā ir prezidents un Ministru kabinets, bet Čehijā – prezidents un valdība (*Vláda*).

Institucionālā diskursa otra galvenā sastāvdaļa ir politiskā valoda, ko pieņemts izmantot, darbojoties atbilstošajā institucionālajā komunikācijā.

Termina “politiskā komunikācija vai politiskā valoda” interpretācija mūsdienu valodniecībā ir viens no diskutablākajiem jautājumiem. Ar šo terminu var saprast dažādus ar politisko darbību saistītu lingvistisko pētījumu objektus, tai skaitā politikas valodu, politisko valodu⁷, kā arī politisko diskursu. No vienas puses, uz politisko

---

⁷Politiskajai valodai piemīt tāda īpatnība, ka tajā rakstītiem ziņojumiem jābūt saprotamiem pēc iespējas lielākai daļai sabiedrības pārstāvju, saistībā ar ko politiskā komunikācija (Hāna termins – *Hahn* 1988) kā saziņas līdzeklis politikā, kas ir vienīgā uz plašu adresātu loku orientētā profesionālā sfēra, atšķiras ar terminoloģijas desemantizāciju (*Тодосенко* 2012, 159). Rietumu tradīcijā politiskās komunikācijas valodu sauc par “politikas valodu” (*Language of Politics*) (*Lasswell* 1976, *Dieckmann* 1975, *Geis* 1987) vai “varas valodu” (*Language of Power*) vai “politisko valodu” (*Political Language*) (*Davis* 1994, *Edelman* 1977). Ar politikas valodu tiek saprasta politiskās darbības terminoloģija un retorika, politiķim uzstājoties savā profesionālajā lomā (līdzīgi kā citu profesionālo sfēru – reliģijas, medicīnas, tiesu utt. – diskursos). Politiskā valoda saistīta ar specifisku tautā lietotās valodas

komunikāciju attiecināmi jebkuri materiāli, jebkura komunikācija, kas veltīta politikai, no otras puses, – tā ir komunikācija, kurā piedalās paši politiķi. Savukārt plašākā skatījumā politiskā komunikācija ir tekstu vai diskursu lauks, kas ir veltīts politikai, kā arī politisko subjektu mutiskā vai rakstiskā saziņa (subjekti vienlaikus var būt gan ziņojumu autori, gan adresāti). Šī pētījuma ietvaros termini politiskā komunikācija, politiskā valoda, politikas valoda tiek izmantoti ar vienu nozīmi, un tās definīcija ir šāda, kas ir kritiskās diskursa analīzes postulātiem visatbilstošākā: **“Politiskā valoda** – tas ir politikas un varas rīks, politiskās informācijas nodošanas process, kas ne tikai atspoguļo realitāti, bet arī informatīvas iedarbības ceļā to veido”.

1.1.3. Kritiskā diskursa analīze

Aplūkojot diskursa analīzes kā īpašas zinātnes disciplīnas priekštečus, jāmin vismaz divas pētnieciskās tradīcijas. Pirmkārt, etnolingvistisko pētījumu tradīcija, kas orientēta uz dažādu valodu runāto tekstu ierakstīšanu un analīzi; viena no zināmākajām šīs tradīcijas pārstāvēm – amerikāņu etnolingvistiskā skola, kuru dibinājis Francs Boass (*Franz Boas*). Otra zināmākā ir čehu lingvistiskā skola, kuru radīja Vilems Mateziuss (*Vilém Mathesius*), kurš atjaunoja interesi par jēdzieniem “tēma” un “teksta komunikatīvā organizācija” (čehu valodnieki saskata tiešu saikni starp V. Mateziusa izstrādātajiem terminiem “tēma”, “rēma”, “teikuma komunikatīvā organizācija” un vēlāk diskursa analīzes teorijā piedāvātajiem terminiem “zināšanas” (M. Fuko), “tēma un hipertēma” (F. Daneš), “toposi” (R. Vodaka).

M. Jorgensena un L. Filipa savā darbā “Diskursa analīze: teorija un metode” izšķir trīs diskursa pētīšanas pieejas: tās ir Ernesto Laklo (*Ernesto Laclau*) un Šantalas Mufas (*Chantal Mouffe*) teorija, kritiskā diskursa analīze un diskursīvā psiholoģija (*Jorgensen 2002*).

E. Laklo un Š. Mufas teorijas galvenais jēdziens ir diskursu cīņa. Dažādi diskursi, no kuriem katrs piedāvā savu personisko īstenības izpratni, savstarpēji sacenšas par tiesībām tikt uzskatītam par galveno. Turklāt diskursi nav noslēgti un nemitīgi mainās (*Laclau 2001*). Lietuviešu zinātniece Eleonora Lasana 2011. gada monogrāfijā “Lingvistika nosaka diagnozi” (“*Лингвистика ставит диагноз*”) raksta, ka ir pieņemts domāt, ka zinātne neko nevērtē, tās uzdevums ir fiksēt realitāti.

---

izmantojumu – tā tiek izmantota par pārliecināšanas un kontroles līdzekli, jeb citiem vārdiem – tā ir valoda, ko lieto manipulatīvos nolūkos. Politiskās valodas sfērai pieskaitāms arī viss ar politikorektumu un cīņu par valodas tīrību saistīto problēmu spektrs (*Шейгал 1999, 114–123, 319*).

Valodniecība ar savam metodēm var diagnosticēt tiešā veidā neizteiktu politiskās darbības subjekta nostāju, viņa zināšanas, ticību, proti, visu, kas var noteikt viņa uzvedību un runu (*Jaccan* 2011). Arī E. Laklo un Š. Mufas koncepcija ir tuva šai idejai, jo pētnieki runā par to, ka realitāte pastāv bez diskursa, bet nozīmi iegūst tieši diskursā. Proti, diskurss ir vienīgā realitāte, kuru var pētīt.

Par vienu no **kritiskās diskursa analīzes** teorijas (*Critical discourse analysis*) pamatlicēju uzskata Tēnu van Deiku. Saskaņā ar T. van Deika skatījumu jaunās disciplīnas veidošanās sākās ar strukturālās lingvistikas metožu lietošanu literāru darbu un kultūras mītu izpētes procesā. Pateicoties strukturālās un semiotiskās analīzes apvienošanai, par diskursa analīzes priekšmetu kļūst plašsaziņas līdzekļu teksti. Daudzi T. van Deika darbi, piemēram, 1987. gadā publicētais pētījums “Rasisma komunicēšana” (“*Communicating racism*”) vai 2008. gada darbs “Diskurss un vara” (“*Discourse and power*”), veltīti plašsaziņas līdzekļu kritiskai analīzei, kuras mērķis ir tajos atklāt etniskos aizspriedumus un rasisma izpausmes. Plašsaziņas līdzekļu dialoga vispārējā stratēģija, pēc zinātnieka domām, tiek veidota, balstoties uz pozitīvu savējo (mēs) un negatīvu svešo (viņi) atainošanu. T. van Deiks uzskata, ka manipulācijas izpausme ir tiešā veidā saistīta ar tādiem kognitīviem jēdzieniem kā īslaicīgā un ilglaicīgā atmiņa, kā arī ar mentālo (jeb prāta) modeli, ko mūsu smadzenes izmanto, veidojot pasaules ainu. Mentālie modeļi ir mūsu īslaicīgās atmiņas darbs ar visu, kas ar mums notiek; plašsaziņas līdzekļi vai citi ideoloģijas rīki nevis manipulē tiešā veidā ar cilvēkiem, bet gan vada viņu mentālos modeļus. Tādēļ diskursa pētījumos, kuru ietvaros strādā T. van Deiks, tiek izmantots diskursa analīzes sociokognitīvais modelis (*Van Dijk* 1987, 1993, 2008a, 2008b). Tas nozīmē, ka var runāt par to, ka kritiskās diskursa analīzes skolas pārstāvji ar diskursu saprot valodas izmantošanu sociālās prakses veidā.

Normana Fērklafa piedāvātā kritiskā diskursa analīzes teorija balstīta uz to, ka diskursiem ir īpaša aktīva loma sociālās pasaules konstruēšanā. Kritiskās diskursa analīzes galvenā interešu joma ir valodas izmaiņām veltīti pētījumi, kuru pamatā vienmēr ir agrākas diskursa teorijas. Tādējādi šo teoriju caurvij intertekstualitātes jēdziens: “Pēc būtības “kritiskā” – tas nozīmē centienus saskatīt lietu savstarpējo saistību” (*Fairclough* 1985, 747). N. Fērklafa kritiskās diskursa analīzes teorijas galvenais postulāts ir ideja par to, ka nevienlīdzība sociālajā struktūrā, sociālie konflikti obligāti atspoguļojas tajos diskursos, kuri ir aktuāli konkrētajai sabiedrībai.

Tādējādi zinātnieks koncentrējas uz šo konfliktu manifestāciju veidu, konkrētu pārākuma, atšķirību un pretnostatījumu formu meklējumiem.

M. Fuko piedāvāto zināšanu, varas un ētikas asu klasifikāciju izmanto kritiskajā diskursa analīzē, nosakot tekstu nozīmes trīs aspektus (iedarbība, reprezentācija, identifikācija) (*Кравченко* 2012, 36). Šie trīs teksta nozīmes aspekti ir cieši saistīti ar jau iepriekš aprakstīto tādu kategoriju kā diskurss, žanrs un stils norobežošanas problēmu. Balstoties M. Halideja koncepcijā, kurā izdalīta jebkura runas notikuma jēdzieniskā, starppersonu un tekstuālā funkcija (*Halliday* 1970), Normens Fērklafs izstrādāja teksta/diskursa trīspusējas nozīmes teoriju, saskaņā ar ko diskursus (reprezentācijas nozīme) nosaka žanri (darbības nozīme), un tie rezultējas stilos (identifikācijas nozīme). Darbības un identitātes tiek parādītas diskursos (reprezentācijas nozīme) (*Fairclough* 2003, 29).

N. Fērklafs piedāvā triju līmeņu koncepciju diskursam, kas tiek skatīts trīs realizācijās: diskurss kā teksts (mutisks vai rakstisks); diskurss kā diskursīvā prakse (teksta radīšanas process) un diskurss kā sociālā prakse (komunikatīvā notikuma, teksta radīšanas un uztveršanas apstākļi). Pirmajā līmenī tiek izmantoti leksiskie un runas līdzekļi, retorikas paņēmieni (tropi), sintaktiskie līdzekļi, klišejas, stils u. tml. Otrajā līmenī nozīmīgas ir arī diskursīvās prakses, piemēram, intertekstualitāte, saistība ar notikumiem, intersubjektivitāte un citi saistīti vai saistītu ietekmi izdarošī notikumi vai reālijas. Trešajā līmenī notiek ideoloģijas paušana, t. i. tas, kā tie runas līdzekļi, ko izvēlas runātājs, raksturo viņa priekšstatu par sociālo realitāti un veido īpašu realitātes versiju, ko viņš vēlas piedāvāt adresātam. Tomēr N. Fērklafa teorijā nav sociālā konteksta jēdziena, un nav skaidrs, kādā veidā sociālās struktūras ietekmē diskursa struktūras. Šo tukšumu aizpilda T. Van Deika teorija, kas KDA ievieš tādu nozīmīgu kognitīvo elementu, kā indivīda pieredze situatīvā modeļa veidā īslaicīgajā un ilglaicīgajā atmiņā. 2013. gadā izdotajā Izabellas Fērklafas (*Isabela Fairclough*) un Normena Fērklafa kopīgajā monogrāfijā “Politiskā diskursa analīze: metode progresīviem studentiem” (*Political Discourse Analysis: A Method for Advanced Students*) sociālās realitātes aspekts parādās kā viens no būtiskākajiem KDA aspektiem (*Fairclough* 2013, 82).

Trešā diskursa analīzes pieeja – diskursīvā psiholoģija – paredz nevis analizēt diskursa izmaiņas, kā to piedāvā N. Fērklafa pieeja, bet gan pētīt to, cik elastīgi cilvēki savā apziņā un sarunās par pasaules redzējumu izmanto pieejamos diskursus un veido savu identitāti runas mijiedarbībā (*Edwards* 1992). Atšķirībā no E. Laklo un

Š. Mufas koncepcijas, saskaņā ar ko cilvēki ir tikai diskursu subjekti, diskursīvās psiholoģijas pārstāvji uzskata, ka personas vienlaikus ir gan diskursu veidotāji, gan to produkti.

Diskursa pētījumu virzienā pēdējā laikā aktuāla kļūst arī kognitīvā pieeja, kas ne tikai reģistrē valodas parādības, bet arī izskaidro, kāpēc tās realizējas tieši tādā veidā, nevis kā citādi. R. Vodaka rakstā “Diskursa un sabiedrības mijiedarbe: kognitīva pieeja kritiskajai diskursa analīzei” raksta par to, ka neviens cilvēks neapšaubā noteiktu mentālo procesu eksistēšanas faktu, “kas sasaista teksta radīšanu un sapratni gan ar izteikumu, tekstu un komunikāciju, gan ar sociālajām parādībām” (*Confino* 1997; *Wodak et al.* 1999; *Musolff* 2004).

Sociokognitīvo pieeju izstrādājis viens no spilgtākajiem kritiskās diskursa analīzes pārstāvjiem – Tēns van Deiks. Saskaņā ar informāciju, kas pieejama zinātnieka oficiālajā vietnē, viņa zinātniskās uzmanības centrā ir etniskuma fenomens un no tā izrietošais rasisms, bet no žanra skatpunkta – plašsaziņas līdzekļu diskurss un politiskais diskurss⁸. Diskursa teorijas ietvaros T. van Deiks izstrādāja ideoloģijas un konteksta jēdzienu. Ar diskursu T. van Deiks saprot daudzlīmeņu sociālu parādību, aicina pētniekus saprast diskursu ne tikai kā valodu darbībā. Pētniekam jāinteresējas, *kas* lieto valodu, *kā* viņš to lieto, *kad* un *kāpēc* (*van Dijk* 1998, 2). Van Deika ideoloģijas teorijas pamatā ir t. s. “konceptuālais” (idejiskais) trīsstūris, kura stūrus veido sabiedrība, diskurss un sociālā izzināšana jeb sociālā konceptosfēra (ideosfēra) (*discourse-cognition-society triangle*). Šī pieeja raksturo uzsvāru uz jautājuma kognitīvo pusi, proti, uz valodas lietotāju mentālajām reprezentācijām un kognitīvajiem procesiem, kā arī uz jautājuma sociālo pusi – uz zināšanām un ideoloģiju. Diskursa sociālie un kognitīvie aspekti saskaņā ar van Deika teoriju tiek saprasti kā diskursa konteksts. Turklāt konteksts šeit nav vis ārējā vide, kurā realizējas konkrētā situācija, drīzāk tas ir šīs situācijas atsevišķu dalībnieku domu saturs (*van Dijk* 2008b, 66).

Analizēt diskursa saistību ar situāciju un kontekstu pētniekam var palīdzēt arī modelis, ko izstrādājis amerikāņu sociolingvists Dells Haimzs, lai analizētu diskursu kā runas notikumu un runas aktu secīgumu to saistībā ar kultūras kontekstu. Šajā aspektā D. Haimzs bija novators, pirms viņa valoda tika pētīta pati par sevi, atrautībā no laika un vietas, kur norisinājās komunikācija. Modelis pirmo reizi tika aprakstīts

---

⁸ Pieejams: www.discourses.org/cv/ (skatīts 30.08.2015).

viņa 1974. gada darbā “Sociolingvistikas pamati: etnogrāfiskā pieeja” (*Foundations of Sociolinguistics: An Ethnographic Approach*) (Hymes 1974, 53–62). Modeļa nosaukums S.P.E.A.K.I.N.G (latviski – RUNĀŠANA) – tas ir akronīms, kas veidots no terminu, kas nosauc runas komponentus, pirmajiem burtiem – *vide*, kurā norisinās komunikatīvais akts, šī komunikatīvā akta *dalībnieki*, konkrētā akta veikšanas *mērķi un nolūki*, akta notikumu *forma un secīgums, atslēga* – tas, kas nosaka runas akta stilu, *instrumenti* – runas formas un stili, *normas*, kas nosaka runas akta dalībnieku uzvedību, *žanrs* – runas akta vai komunikatīvā notikuma tips. Tālāk ir sīkāk aplūkots D. Haimza modelis ar komentāriem.

S (<i>setting</i>)	R	<i>vide, realitāte</i> – situācija, kurā pastāv neskaitāmas partijas un koalīcijas, kuru radītajos apstākļos ir jārunā. Katrā situācijā pastāv no konkrētiem mērķiem, situācijas dalībniekiem, saziņas etiķetes utt. atkarīgs iespējamo apstākļu kopums. Politiskās komunikācijas situācija var tikt īstenota jebkurā līmenī – no sarunām ģimenē līdz politiķu sanāksmei augstākajā līmenī.
P (<i>participants</i>)	U	<i>dalībnieki</i> – tie politiskās komunikācijas dalībnieki, kuri konkrētajā brīdī runā dialoga ietvaros vai uzstājas ar monologu, kā arī attiecības, kas veidojas starp šiem dalībniekiem. Likuma garantētās tiesības uz vārda brīvību, – šī tiesības var ierobežot tikai politiķu personīgā atbildība. Mūsdienu politiķa runu atšķir spontanitāte un spēja bez iepriekšējas sagatavošanās sarunāties par vairumu sabiedrību interesējošo tēmu. Politīķis var kļūt populārs, neraugoties īpatnībām vai runas traucējumiem (piemēram, Vāclava Kļausa aizraušanās ar deminutīviem, Vāclava Havela vieglais runas defekts), vai gluži otrādi – var zaudēt popularitāti, ja ir slikti sagatavojies publiskai runai un nespēj spontāni reaģēt uz runas stimulu, pieļaujot kļūdas, kas pēc tam kļūst par daļu no viņa negatīvā tēla (Ata Slaktera “ <i>nothing special</i> ”, Ģirta Valda Kristovska un Arta Kampara publiskās neveiksmes, Karela Švarcenberga šļūpstēšana). Būtībā šobrīd starp labu politiķi un labu oratoru ir liekama vienādības zīme.
E (<i>ends</i>)	N	<i>nolūki, mērķi</i> – jebkura politiska izteikuma, kuru var veidot arī neverbālie komponenti, mērķis ir indifereņa klausītāja vai oponenta pārliecināšana par savu viedokli – politiskā diskursa persvazīvā funkcija.

A (act)	Ā	forma – politiskās komunikācijas runas aktam ir divas nozīmīgas puses – formālā un saturiskā. Politiskā diskursa pētījumi vispirms var tikt virzīti uz formas analīzi, kas demokrātiskā politikā ir dialogs plašākajā šā vārda nozīmē. Šāda dialoga partneri var būt gan divi cilvēki, gan dažādas cilvēku grupas, kuru vārdā uzstājas viens, visu vārdā runājošs pārstāvis. Runas akts sevī var ietvert sarunvalodas elementus (līdz pat pejoratīviem izteikumiem), runas temps var tikt kāpināts un atkal mazināts, politiskā komunikācija ir piesātināta ar frazeoloģismiem, metaforām, ekspresīviem izteikumiem. Arī žestikulēšana un neverbālā uzvedība var būtiski ietekmēt politiķa tēla veidošanos.
K (key)	Š	atslēga – paņēmienu, kurus izmantojot tiek veikts runas akts, analizēšana un sistematizēšana. Adresātam šķirošanas process paliek nepamanīts, viņš redz tika rezultātu – politiķa uzstāšanos, kas veidota ar kādu “atslēgu” (noteiktā stilistikā), piemēram, izmantojot ironiju. Politīķis izvēlas savas runas nodošanas skanējumu vai veidu.
I (instruments)	A	instrumenti – kanālu un kodu (rakstveida/mutvārdu diskurss) izmantošana nolūku paziņošanai, mūsdienās maksimāli tiek izmantoti un, ja nepieciešams, kombinēti visi komunikāciju kanāli.
N (norms)	N	normas – mūsdienu politiskās mijiedarbības normas ir plašs un nozīmīgs pamatojums komunikācijas aktu novērošanai un analizēšanai. Šīs normas ietver arī runas etiķetes ievērošanu politiskajā komunikācijā. Viena no svarīgākajām runas etiķetes sastāvdaļām ir uzrunas veids (piem., Čehijā vēršanās pie cilvēka bez viņa titula pieminēšanas – maģistrs, inženieris, doktors utt. – tiek uzskatīta par nepieklājīgu, gan čehu, gan latviešu valodā padomju laikā lietoto uzrunu “biedrs” nomainījusi uzruna “kungs/kundze”). Vēl pie saziņas normu jautājumiem jāpieskaita vēršanās pie sarunbiedra ar “Jūs” vai “Tu”, sarunas biedra pārtraukšana, apsveikums kā runas etiķetes sastāvdaļa utt.
G (genres)	A	žanri – klasificējot modernās jaunās verbālās situācijas un analizējot politiskās mijiedarbības žanus, ir lietderīgi izmantot jēdzienu “domēns”, kas ļauj nošķirt vienas izteikumu grupas no citām (piemēram, pirmsvēlēšanu kampaņu verbālo saturu).

Tādējādi, piemērojot tekstam visu modeli vai atsevišķus tā komponentus, pētnieks var iegūt informāciju par to, kā tieši veidojas komunikācija un kā konkrētā komunikatīvā akta dalībnieki nodod viens otram informāciju.

Centrāleiropas un Rietumeiropas pārstāvju pētījumus vieno šādas līdzības:

- daudzi pētījumi veikti kognitīvajā virzienā;
- autori kā galvenās politiskās komunikācijas pētīšanas metodes aktīvi izmanto kritisko diskursa analīzi;
- manāma aktīva interese par plašsaziņas līdzekļu politiskā diskursa pētīšanu;
- daudz publikāciju par politiskās komunikācijas pētīšanu dažādos nacionālajos diskursos;
- liels skaits kognitīvo metaforu aprakstu, kas iegūti, noskaidrojot metaforiskās ekspansijas mērķjomas specifiku.

Mūsdienu Eiropas valodniecībā manāma tiekšanās uz kognitīvās lingvistikas un diskursa analīzes metožu apvienošanu. Austrumeiropai raksturīga globālajām tendencēm atbilstoša kognitīvo, diskursīvo un retorisko (semantiski stilistisko) politiskās komunikācijas pētījumu sastatīšana. Kognitīvais virziens plaši pārstāvēts Lietuvā (E. Lasana, V. Makarova u. c.), kur par šādu pētījumu centru kļuvis žurnāls “*Respectus Philologicus*”. Semantiski stilistiskais virziens aktīvi attīstās Latvijā, Baltkrievijā, Ukrainā (L. Besonova (*Л. Бессонова*), S. Murāne, B. Normans (*Б. Норман*) u. c.). Politiskās komunikācijas izpētes diskursīvās un sociolingvistiskās metodes savukārt aktīvi tiek attīstītas Baltkrievijā un Ukrainā (L. Besonova, Ņ. Mečkovska (*Н. Мечковская*) u.c.).

Apkopojot diskursa vispārīgās iezīmes un tās pieejas, kas aprakstītas iepriekš minētajos darbos, var secināt, ka diskursa analīzes pamatnostādnes ir šādas:

- dialoga esamība;
- multidisciplināra pieeja;
- diskursa un sociālās prakses savstarpējā nosacītība;
- diskursa kā ideoloģiskās dominēšanas attiecību verbālā reprezentācija;
- uzsvars uz valdošo sociālpolitisko diskursu diskriminējošā un represīvā satura atmaskošanu;
- elites diskursa un mediju diskursa kā galveno varas asimetrijas avotu aplūkošana.

Noslēguma secinājums par visu iepriekš aprakstīto ir, ka kritiskā diskursa analīze ļoti cieši ir saistīta ar politikas jomu, jo visupirms tā ir vērsta uz “valodas

ideoloģisko funkciju noteikšanu saistībā ar sociālo struktūru, saistību un subjektu veidošanos, pārveidošanos un pārmaiņām” (Mayr 2004, 5), “varas un dominēšanas” dabas atklāšanu, “necaurspīdīgu un vienlaikus acīmredzamu virskundzības, diskriminācijas, varas un kontroles, kas izteiktas ar valodas palīdzību” (Wodak 1995, 204) analīzi. Lai sasniegtu tik plaši formulētu mērķi, KDA tiek izmantotas daudz piederīgākas citu lingvistisko pētījumu virzienu (sociolingvistika, retorika kopumā un politiskā retorika atsevišķi, kognitīvi lingvistiskā pieeja metaforu pētīšanā, teksta lingvistika) metodes, kas veido izteiksmīgu starpdisciplināras pētīšanas komunikācijas sociālajā un kultūras kontekstā pieejas piemēru.

1.1.4. Diskursa pētījumi Čehijā un Latvijā

Čehijas Republikā diskursa pētījumi tika aizsākti XX gadsimta deviņdesmitajos gados saistībā ar Padomju Savienības sabrukumu un sākotnēji ar neatkarīgās Čehoslovākijas Republikas, bet kopš 1993. gada ar divu atsevišķu – Čehijas Republikas un Slovākijas Republikas atjaunošanu. Sākotnēji čehu valodnieki orientējās uz N. Fērklafa, E. Laklo un Š. Mufas, R. Vodakas fundamentālajām diskursa teorijām. Līdz 2000. gadam Čehijā izveidojās divas plašsaziņas līdzekļu tekstu analizēšanas tradīcijas – satura analīze (*obsahová analýza*), kas ir viens no kvantitatīvās analīzes paveidiem un diskursa analīze (*diskurzivní analýza*) (Miessler 2008), kas ir viens no kvalitatīvās analīzes paveidiem. Izmantojot satura analīzi, pētnieks var apstrādāt lielu daudzumu tekstu, taču tikai virspusīgi, turpretī tekstus pētot ar diskursa analīzes metodi, ir iespējams iegūt dziļākas un ticamākas ziņas, taču pētniekam ir jāprobežojas ar mazāku materiāla daudzumu. Diemžēl čehu zinātnieki pagaidām diskursa analīzes paņēmienus izstrādā galvenokārt politoloģijas un socioloģijas, nevis valodniecības vajadzībām.

Politiskā diskursa analīzes metodēm ir veltīta čehu zinātnieka Petra Drulāka (*Petr Drulák*) grāmata “Kā pētīt politiku: kvantitatīvā metodoloģija politikā un starptautiskajās attiecībās” (Drulák 2008). Šīs grāmatas ceturtā – Vita Beneša (*Vít Beneš*) sarakstītā – nodaļa ir veltīta diskursa analīzes metodei. V. Beneš savā darbā norāda, ka tradicionāli par diskursa analīzi uzskata metožu un teoriju kompleksu runas pētīšanai sociālajā kontekstā un ka diskursam ir nepieciešama pieeja no dažādu metožu un paņēmienu pozīcijām. Proti, viņš runā par multidisciplināru pieeju. Tiek uzsvērtā arī nepieciešamība ņemt vērā ne tikai izteikuma kontekstu šaurā izpratnē, bet arī kontekstu plašākā izpratnē – diskursa intertekstualitāti. Diskursa

analīzes pētnieciskajos ietvaros ideoloģijai un varai ir izšķiroša loma. Diskursa noteikumi vienlaikus regulē cilvēkus un to darbību, un manipulē ar tiem, tādēļ tie ir kolektīva viengabalainības un saliedētības garantija (Drulák 2008, 92–123).

Ar P. Drulāka grāmatā diskursa analīzei veltīto nodaļu tieši saistīta ir viņa paša sarakstītā piektā nodaļa, veltīta metaforām politikā. P. Drulāks metaforu pārnesei analizēšanai izmanto kognitīvo un diskursa pieeju, ko sīki aprakstījuši Džordžs Leikofs (*Lakoff, Johnson* 1980, 1987), Pols Čiltons (*Chilton* 1996) un citi rietumu valodnieki. Tās galvenā ideja balstīta uz to, ka metaforas pēc būtības veido mūsu apziņu un ļauj ātrāk un vieglāk uztvert ap mums esošo realitāti. Ar metaforu starpniecību struktūra un loģika no avotjomas tiek pārnesta uz mērķjomu. Izprotot šīs pārnesei loģiku un struktūru, iespējams mērķjomā konstatēt tādas likumsakarības, kas bez metaforu identificēšanas nebūtu acīmredzamas.

Starp mūsdienu politiskā diskursa pētījumiem jāizceļ arī krājums “Efektīva politiskā komunikācija”, kurā publicēts Annas Matuškovas (*Anna Matušková*) raksts “Politika un komunikācija” (*Matušková* 2009) un Oto Eibla (*Otto Eibl*) raksts “Politiskā komunikācija mūsdienu plašsaziņas līdzekļu pasaulē” (*Eibl* 2009).

Diskursa analīzes problemātikai ir pievērsies arī čehu valodnieks, retorikas jomas speciālists, profesors Jirži Krauss (*Jiří Kraus*), kurš 2008. gadā publicēja monogrāfiju “Valoda plašsaziņas līdzekļu metamorfozēs”. Tajā autors savu uzmanību īpaši pievērš multidisciplinārai pieejai plašsaziņas līdzekļu valodas analīzē, kā arī praktiskajam valodas lietojumam un runas stratēģiju interpretēšanai. Grāmatas ceturtajā nodaļā “No teksta analīzes uz diskursa analīzi” aprakstīti metodiskie priekšnoteikumi mediju diskursa analīzes veikšanai, uzsverot diskursa retoriskās argumentācijas stratēģijas (*Kraus* 2008).

Kopš 1993. gada Čehijā iznāk arī “Socioloģijas žurnāls”, viens no kura numuriem 2006. gadā bija veltīts diskursa analīzei (SČ 2006). Rakstu autorus apvieno pētījuma materiāls un orientācija uz diskursa analīzes tradīciju, ko radījis Mišels Fuko. Šis krājums ietver arī deviņas recenzijas par klasiskajiem diskursa analīzei veltītajiem darbiem, ko sarakstījuši M. Jorgensena, P. Čiltons, R. Vodaka⁹.

2015. gadā klajā nāca Soņas Šneiderovas monogrāfija “Diskursa analīze un mediju teksts”. Darbs veltīts diskursa analīzes teorijai, dažādām pieejām šajā disciplīnā, kā arī metodiskajiem priekšnoteikumiem. Šī monogrāfija īpaši nozīmīga ir

---

⁹ Pieejams: <http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/38-sociologicky-casopis-czech-sociological-review-2-2006>. Skatīts: 25.01.2015.

tādēļ, ka tā veltīta teksta lingvistiskajai analīzei. Tiek sniegti iespiestu un televīzijas tekstu piemēri (*Schneiderová* 2015). Nodaļā par mediju diskursu autore raksturo mūsdienu mediju situāciju, runājot par tādām tās iezīmēm kā izkropļota realitātes prezentācija un atbildības noņemšana par pārraidīto saturu, uzskaita mediju teksta žanrus un piedāvā savu mediju teksta analīzes modeli.

Latvijā šobrīd nav tādu fundamentālu pētījumu, kas liecinātu par specifiskas diskursa pētniecības tradīcijas pastāvēšanu valstī. Pētījumi šajā jomā tiek veikti neregulāri, un biežāk tie sastopami socioloģijā (*Skudra* 2010, *Zelče* 2010, *Šūpule* 2012), nevis valodniecībā. Tomēr pēdējos gados Latvijā vērojama arvien biežāka diskursa analīzes metodes izmantošana, vērta pieminēt nozīmīgākos no tiem.

Piemēram, *Evija Kļave* promocijas darbā “Etnopolitisko diskursu analīze: valodas kopienas varas attiecības Latvijā” (*Kļave* 2010) min tādus diskursa analīzes pīlārus kā *Tēnu van Deiku*, *Rutu Vodaku* un *Normanu Fērklafu*, kuru metodes un paņēmienus viņa ir izmantojusi disertācijas izstrādāšanā. Autore pamatoti aizrāda uz atšķirībām termina “diskurss” skaidrojumā valodniecībā un socioloģijā – zinātnes jomās, kurās darbojas *Evija Kļave*. Autore min izteikti multidisciplināro pieeju kritiskā diskursa analīzei, kas ļauj to izmantot par instrumentu dažādu īstenības darbību (ne tikai runas, bet arī notikumu) pētīšanai.

Diskursa analīzes metode izmantota arī vairākos Latvijas Republikas teritorijā īstenotos socioloģiskajos projektos: 2004. gadā “Mediju loma varas pārdalē” (*Novikova* 2004), 2010. gadā “Latvijas preses vēsture: diskursi un identitātes” (*Skudra* 2010) un “Latvijas sociālā atmiņa un identitāte” (*Zelče* 2010).

Valodniecības pētījumos līdz šim izmantoti tikai atsevišķi diskursa analīzes elementi (piemēram, kognitīvās metaforas teorija *Intas Vingres* promocijas darbā “Dusmu emociju metaforikas kontrastīvais aspekts latviešu un vācu valodā” (*Vingre* 2009) vai *N. Fērklafa* kritiskā diskursa analīzes elementu izmantošana *Dites Liepas* promocijas darbā “Latvijas preses valoda valstiskās neatkarības atjaunošanas procesā”) (*Liepa* 2010).

Latvijā termins “diskurss” tiek lietots bieži, taču pārsvarā tas tiek izmantots socioloģijā vai politoloģijā, bet valodniecībā šis jēdziens pagaidām parādās retāk. Latviešu valodniecībā diskursa problemātika gramatikas jautājumu aprakstā risināta ar terminu „teksta lingvistika”/”teksta analīze” *Jāņa Rozenberga*, *Lindas Lauzes* u.c.

valodnieku darbos. Ar diskursa analīzes un diskursa iezīmju kontrastīvajā aspektā jautājumu pētīšanu nodarbojas Maija Brēde, Evelīna Zilgalve, Andra Kalnača.

Ir novērojams, ka pēdējās desmitgades laikā pieaug tādu lingvistisko pētījumu, kuros galvenā pētījuma metode ir diskursa analīze, skaits. To vidū ir Indras Karapetjanas (Karapetjana 2007), Nataļjas Cigankovas (Cigankova 2009), Ineses Ozolas (Ozola 2005), Lauras Treimanas (Treimane 2014), Zigrīdas Vinčelas (Vinčela 2010) promocijas pētījumi. Arvien vairāk kļūst arī ar diskursa analīzi saistīto rakstu, piemēram, Indras Karapetjanas un Guntas Roziņas raksts par interaktīvās kompetences neatņemamo komponentu izpēti, kura pamatā esošā pētījuma veikšanas galvenā metode ir diskursa analīzes metode (Karapetjana, Roziņa 2013), Ilzes Šulmanes un Sergeja Kruka raksts par stereotipiem Latvijas presē (Šulmane, Kruks 2001), Annas Vulānes raksts „Etnonīms polis latviešu valodas diskursā” (Vulāne 2006), Gaļinas Siricas raksti par konceptu pētīšanu (Сырица 2006, Сырица 2007), kā arī darba autores raksti par politiskā diskursa problemātiku (Moroza 2012, Moroza 2014).

1.2. Mūsdienu politiskā retorika

Retorika ir zinātne par cilvēku ietekmēšanu ar vārdu palīdzību. Šīs ietekmes izpētes centrālā stratēģija ir pārliecināšana. Tomēr politiskajam diskursam tieša ietekmēšana parasti nav raksturīga, jo tā var raisīt adresāta protestu, tādēļ politiskās komunikācijas īstenotāji informācijas saņēmējus ietekmēt cenšas netieši, izmantojot dažādus ietekmēšanas, manipulēšanas, mānīšanas un pavēlēšanas paņēmienus.

Retoriskās ietekmēšanas modeli īsumā var aprakstīt šādi – klausītājam nav sava viedokļa par noteiktu jautājumu, runātājs viņam šo jomu skaidro, klausītājam šķiet, ka skaidrojums ir loģisks un atbilst viņa vajadzībām un viņš pieņem runātāja pasaules uzskatu. Šajā gadījumā tā ir pārliecināšana, ko nepieciešams atšķirt no manipulēšanas, kas savukārt jāatšķir no mānīšanas. Manipulēšanas gadījumā klausītājs nonāk pie nepareiza lēmuma, jo no viņa tiek slēpta daļa informācijas vai arī tā tiek pasniegta veidā, kas neļauj to pareizi interpretēt (politiskie eifēmismi), mānīšanas gadījumā fakti tiek apzināti kropļoti un sagrozīti, kā rezultātā adresāts izdara kļūdainus secinājumus.

1.2.1. Klasiskā retorikas izpratne

Vispārīgā retorika, kas tradicionāli saistāma ar Aristoteļa, Cicerona un Kvintiliāna darbiem, ietver piecas daļas, katra no kurām saistīta ar noteiktiem runas sagatavošanas un realizēšanas elementiem: 1) atklāšana (*inventio* – ko teikt?) 2) sakārtošana (*dispositio* – ko teikt?), 3) izdaiļošana (*ornatus* – kā teikt?, izteiksmes līdzekļu atlase un izvietošana), 4) atcerēšanās (*memoria* – kā atcerēties sakāmo?), 5) darbība: runa un kustība (*actio* – kā runāt un ko šajā laikā darīt?) (Цицеров 1994). Aristoteļa tradīcijā vispārīgajā retorikā izdala piecas daļas: oratora tēls, runas sagatavošana jeb saturs, kompozīcija jeb izkārtojums, runas emocijas, runas stils (Аристотель 1978). Ētoss (komunikācijas apstākļi), patoss (runātāja nolūks) un logoss (klausītāja uztvertā runa) arī mūsdienu retorikā nav zaudējuši savu aktualitāti. Šīs trīs sastāvdaļas ir veiksmīgas komunikācijas pamatā, un par galvenajiem klausītāja ietekmēšanas elementiem tās atzīst daudzi mūsdienu zinātnieki (Beasley 2001, Billig 1994, Myers 1999). Tādējādi var secināt, ka arī pēc vairākiem gadsimtiem galvenie retorikas postulāti un publiskas uzstāšanās likumi būtiski nav mainījušies.

Vispirms runātājam (politiķim) jāizlemj, par ko viņš runās, kāds ir viņa nolūks, viņa runas ideja un vai tekstam atlasītie materiāli iederas konkrētajā gadījumā. Tāpat jāizlemj, kādas emocijas izmantot, lai klausītāji uztvertu runas saturu. Pēc tam jāapdomā runas kompozīcija, kurai saskaņā ar klasiskajiem kanoniem jāietver šādas obligātās daļas: ievads, pierādījums, atspēkojums un noslēgums.

Nākamais solis ir izteiksme – runas vārdiskais noformējums: kā runāt, kādus vārdus izvēlēties. Aristotelis šajā gadījumā ieteica “parādīt sevi kā pazīstama tipa cilvēku”, tas nozīmē, ka pareizi jānosaka runas adresāts un, izvēloties izteiksmes līdzekļus un saturu, jāpielāgojas viņam. Tātad runātājam jābūt nevis neitrālam un neinteresantam, bet gluži otrādi – prasmīgi jāizvēlas un jāspēj mainīt nozīmju un runas kodus atbilstoši auditorijai, ar galdnieku runāt galdnieka valodā, ar vadītāju – kā vadītājam.

Vēl viens uzdevums, kas oratoram bijis jāpaveic gan antīkajos laikos, gan jāspēj izdarīt mūsdienās – jāiegaumē teksts un jāpasniedz tas klausītājam. Lasot no lapas (vai mūsdienās ar elektroniskā sufliera palīdzību) vai runājot no galvas, sasniegtais runas efekts var kardināli atšķirties.

Un visbeidzot – runātāja izskats uzstāšanās laikā. Nozīme ir visam: kā runātājs ģērbies, kā uzvedas, kā izskatās matu sakārtojums, seja, rokas. Minētais atkarīgs no uzrunājamās auditorijas, – diez vai vienkāršiem strādniekiem patiks, ja prezidents,

ģērbies dārgā uzvalkā, nevērīgi staigās pa darbnīcu, viņiem daudz tuvāks būs cilvēks, kurš tērpiens speciālajā apģērbā. Un otrādi – tiesas vai sanāksmju zālē nav pieņemams iet saburzītā kreklā un netīriem apaviem.

Visi iepriekš uzskaitītie elementi oratora tēlu ir veidojuši antīkajos laikos un nozīmi nav zaudējuši arī mūsdienās.

Jāatzīmē, ka mūsdienās retorika drīzāk tiek saprasta tikai kā zinātne par pareizas un efektīvas runas izveidošanu, kā arī adresanta runas valodiskā papildījuma īpatnībām.

Izprast “toposu”¹⁰ jeb vispārīgo vietu vai domas avotu ir ārkārtīgi svarīgi ne tikai klasiskajā, bet arī mūsdienu retorikā. Tie ir vispārīgi uzskati par vērtībām vai priekšstatiem, kas veido vienu un to pašu ainu par aplūkojamo jautājumu, proti, vienādas vērtības uzskatos ir gan runātājam, gan klausītājam. Šīs ētiskās un vispārīgās vērtības kļūst par pamatu runas kontaktam un adresāta piesaistei savam skatījumam (*Аристотель* 1978).

Visbeidzot, klasiskās retorikas paņēmieni ir tropi jeb teksta izdaiļošanas līdzekļi. Galvenie no tiem ir: metafora (pārnesums uz līdzības pamata – VPSV 231), kas sīkāk tiks aprakstīta 1.4. apakšnodaļā, metonīmija (nosaukuma pārnesums uz attiecīgo jēdzienu savstarpējās sakarības pamata – VPSV 231), sinekdoha (nozīmes pārnesums, nosaucot veselumu kādas tā daļas vārdā – VPSV 353), hiperbola (apzināts pārspīlējums – VPSV 144), litota (apzināts vājinājums – VPSV 221), katahrēze (vārdu lietošana pārnestā nozīmē, kas ir pretrunā tā tiešajai, burtiskajai nozīmei, būtībā antonīms metaforai, jo atšķirībā no tās šajā gadījumā salīdzināšanai nav pamata), perifrāze (aprakstošs vārdu savienojums – VPSV 294), alegorija (tēlaina abstraktas idejas izpaušme – VPSV 26), ironija (pozitīvas nozīmes vārda, vārdu savienojuma, teikuma lietojums negatīvā nozīmē, lai izteiktu izsmieklus – VPSV 166) un citi.

1.2.2. Politiskā retorika

Jirži Krauss 2004. gada darbā “Retorika un runas kultūra” pamatoti runā par to, ka lingvistika (cik nu antīkā laika pētījumus iespējams uzskatīt par lingvistiskiem) un retorika vēsturiski ir bijušas cieši saistītas, gandrīz nedalāmas. Tā tas ir bijis līdz XVIII gadsimta beigām, kad, atklājot salīdzinoši vēsturisko metodi, tās skaidri

---

¹⁰ Terminu “toposs” izmanto arī mūsdienu diskursa pētījumos, pirmkārt, Rutas Vodakas pētījumos, un tas apzīmē politiskās komunikācijas kopējo vietu, kopējo tēmu.

norobežojas. Kopš tā brīža valodniecība sāk nodarboties ar noteikta valodas materiāla analīzi un aprakstīšanu, bet retorika – ar valodas izpausmes (runas) komunikācijas stratēģiju un tās ideālās formas attīstīšanu (*Kraus* 2004, 21). Tā tas turpinās aptuveni līdz XX gadsimta 50.–60. gadiem, kad lingvistikā notiek apvērsums – novēršanās no funkcionālās pieejas, pievēršoties jaunu pieeju izstrādei par šādām tēmām: valodas un sabiedrības savstarpējā saikne, apziņa, valodu un nacionālo kultūru attiecību izpēte, valodiskās komunikācijas problēmas noteiktās situācijās (sociolingvistika, psiholingvistika utt.). Notiek atgriešanās pie valodas starpdisciplināras izpētes, kuras pieejas un metodes daļēji var saistīt ar J. Herderu (*J. Herder*), V. Humboltu (*W. Humboldt*) un citiem zinātniekiem. Interese no mazajām valodas vienībām tiek pārnesta uz makrovienībām, piemēram, tekstu un diskursu.

Saistībā ar ciešo saikni starp valodiskajiem līdzekļiem un jebkuras politiskās runas teicēja nolūkiem parādās nepieciešamība pēc šādu tekstu pētīšanas metožu, ko piedāvā lingvistika (valodiskā puse) un retorika (saturs un runātāja nolūks) apkopojuma. Zinātnieki arvien biežāk runā par tādas disciplīnas kā “politiskā retorika” parādīšanos – klasiskā retorika savienojumā ar mūsdienu politisko situāciju.

Līdz Padomju Savienības sabrukumam tam, cik labi politiķis izskatās vai ko viņš saka, nebija īpašas nozīmes – pirmkārt, viņa vietā visu rakstīja profesionāli, otrkārt, tautai nebija iespējas brīvi izlemt, kurš kļūs par politisko līderi (*Kraus* 2004). Līdz astoņdesmito gadu beigām politiķu teksti publisku uzstāšanos ietvaros bija nogludināti un veidoti saskaņā ar sociālistiskās iekārtas kanoniem, jo nebija vajadzības izcelties no pelēkās partijas masas vai kādā veidā iegūt vēlētajū uzmanību.

1958. gadā iznāk Haima Perelmana (*Chaim Perelman*) un Lūsijas Olbrehtas-Titekas (*Lucie Olbrechts-Tyteca*) kopdarbs “Jaunā retorika”: argumentēšanai veltīts traktāts”, kurā parādās tam laikam jauns apgalvojums, ka auditorija iedalāma “īpašajā” (cilvēki, pie kuriem vēršas ar nolūku) un “universālajā” (kurā ietilpst visi tie, kuri potenciāli var sadzirdēt/ieraudīt paziņojumu) (*Перельман* 1987).

Pēc Padomju Savienības sabrukuma situācija gan Latvijā (kopš 1991. gada), gan Čehijā (kopš 1989. gada) konceptuāli mainījās. Auditorija gaidīja no politiķa tiešumu, spontānumu, politiskās polemikas prasmi un politisku rīcību; lai iekarotu publikas uzticēšanos un simpātijas, politiķim jāatbilst noteiktām prasībām.

Mūsdienu politiķim jāprot ne tikai labi un skaisti runāt, viņam jāspēj arī pārslēgt valodas kodus atbilstoši situācijai (īpaši svarīgi tas ir Čehijā, kur sabiedrība būtībā runā divās valodās – literārajā valodā un sarunvalodā, kas ir diezgan atšķirīgas

visos valodas līmeņos, sākot ar fonētiku līdz pat sintaksei; šajā situācijā nepareiza valodas stila izvēle ietekmē runas situācijas attīstību un komunikācijas ar auditoriju virzienu).

Politikā klasiskās retorikas paņēmieni nepieciešami, lai mērķus varētu sasniegt, izmantojot tikai runu (Condor 2013, 264-265). Retorikas uzdevums ir padarīt runu par efektīvu ieroci. Retorisks teksts vienmēr satur subjektu, objektu un mērķi. Pastāv četri retoriska teksta līmeņi (Хмиадашвили 2009, 597) – teksts, t. i., vārdu tiešā nozīme; zemteksts – tas, kā nav tekstā, bet to var uztvert, ja ir noteiktas fona zināšanas vai ir saprotams konteksts; konteksts – metateksts, kura ietvarā pastāv teksts; metateksts – tekstā neietvertā nozīme. Retorika nozīmē izpratni, proti, – pirms sākt sarunu vai sava uzskata izskaidrošanu, runātājam ir jāizprot, pie kāda cilvēka viņš vēršas.

Galvenie retorikas jēdzieni – logoss (valodas līdzekļi, ko runā izmanto adresants), patoss (runas autora nolūks, iecere; patosu no vienas puses ierobežo ētoss, bet no otras – logoss) un ētoss (runas teikšanas apstākļi, laiks un vieta) – tiek lietoti politiskās komunikācijas procesā. Šīs retorikas pamatkategorijas ir cieši saistītas un nereti pārklājas viena ar otru. Savukārt dažādo retorikas paņemienu uzdevums ir palielināt runas ietekmi (Condor 2013, 276).

Šī pētījuma trešajā nodaļā **retorikas paņemienu jēdziens** ir viens no galvenajiem. Ar šo terminu tiek domāti klasiskie retorikas paņēmieni, kas kritiskās diskursa analīzes teorijā ieguvuši otro dzīvi un ir detalizēti aprakstīti H. Perelmana, R. Vodakas, A. Hmiadašvili, T. Van Deika u. c. darbos. Politiskās retorikas pamata stratēģijas ir šādas: retoriskie jautājumi un izsaučieni, šķietams dialogs, noteiktu tēžu atkārtošana ar mērķi pastiprināt vēlamo efektu, iepazīstināšanas ar sevi stratēģija, cīņas par varu un varas noturēšanas stratēģija, kā arī pārliecināšanas stratēģija.

Nereti politiskajā diskursā tiek izmantots termins *aizliegtā retorika*¹¹ – tie ir retoriskās manipulēšanas paņēmieni un prakse, ko politiķi izmanto samērā bieži. Aizliegtā retorika ir apzināta manipulēšana ar konkrētu cilvēku, izmantojot iepriekš izplānotu manipulējošu rīcību (Beck 2005, 9).

Retorikas paņēmieni politiskajā diskursā visspilgtāk izpaužas saistībā ar “vēlēšanu” konceptu, jo ikvienas politiskās cīņas galvenais mērķis ir iegūt varu. No lingvistikas skatpunkta priekšvēlēšanu kampaņa ir sarežģīts komunikatīvs notikums,

---

¹¹ Termins, ko Gloria Beka (*Gloria Beck*) izmantojusi savā grāmatā “Aizliegtā retorika: skrupulozas manipulēšanas vēsture” (*Beck* 2005)

kas komunikatīvas rīcības procesā norisinās starp adresantu un adresātu noteiktā laika, telpas un citu aspektu kontekstā. Priekšvēlēšanu cīņas situācija ir šāds konteksts. Autoritāšu cīņa un manipulēšana ar vēlētāju apziņu vistiešākajā veidā ir saistīta ar “melu lingvistikas” jēdzienu. Politiskās komunikācijas melu būtība ir tā, ka noteikumi nav nepieciešami, ir tikai jārada noteikumu esamības ilūzija. Politiskajā diskursā pastāv uzskats, ka viss, kas nav pasludināts par patiesību, ir meli, un tas politikajiem oponentiem cīņā par varu ļauj izmantot dažādus, ne vienmēr godīgus instrumentus. Šim tematam pēdējā laikā ir veltīti neskaitāmi pētījumi (*Bolinger 1975; Weinrich 2005; Lakoff 1972; Moroza 2012*).

Populāra retoriskās manipulēšanas metode ir savdabīga valodas līdzekļu izvēle, kuru Amerikas retorikas tradīcijā dēvē par *agenda setting* vai *agenda cutting* (burtiski – programmas veidošana, retorikā – runātājam izdevīgu faktū atlase; nevis realitātes atainošana plašsaziņas līdzekļos, bet gan tās filtrēšana un vienu un to pašu realitātes faktū izcelšana, liekot adresātam domāt, ka šie fakti ir nozīmīgāki par pārējiem) (*McCombs, Shaw 1972*).

Ilustrācijai minēsim vienu šādu vērtēšanu pie vēlētājiem piemēru no čehu politiskā diskursa. Parasti Čehijas plašsaziņas līdzekļos tiek izmantots pārspīlēti “samtainis” Čehoslovākijas revolūcijas raksturojums. Čehi, kad viņiem ir jāparāda un jāuzsver tas, cik miermīlīga nācija viņi ir, lepojas ar valsts sadalīšanos bez asinsizliešanas. Tomēr ir precedenti, kad bijušais republikas prezidents Vāclavs Klauss manipulēšanas un adresāta iebiedēšanas nolūkā ir izmantojis 1989. gada novembra-decembra notikumus revolūcijas kontekstā, kas emocionalitātes ziņā līdzinās franču revolūcijai vai 1917. gada revolūcijai Krievijā: *Tradičně ostřeprotievropsky vystoupil český prezident Václav Klaus ve čtvrtěčném rozhovoru se slavným moderátorem Richardem Questem pro CNN. Naznačil dokonce, že současná situace v Evropě mu připomíná období v Československu v roce 1989, tedy krátce před tím, než “staré pořádky” smetla revoluční vlna.* “Myslím, že Evropa udělala **tragickou chybu**, když **skočila** do společné monetární politiky,” řekl Klaus v rozhovoru pro CNN¹² – Čehijas prezidents Vāclavs Klauss ceturtdien savā tradicionāli **asajā antieuropeiskajā** stilā uzstājās sarunā ar CNN pazīstamo raidījuma vadītāju Ričardu Kvestu. Galu galā viņš pat izteicās, ka pašreizējā situācija Eiropā viņam **atgādina** 1989. gadu Čehoslovākijā tieši pirms tam, kad **revolūcijas vilnis**

¹² Pieejams: http://www.lidovky.cz/evropa-udelala-tragickou-chybu-rekl-klaus-v-cnn-fra-/zpravy-domov.aspx?c=A120504_174030_in_domov_hm. Skatīts: 24.11.2012.

aizskaloja “vecos laikus”. “*Es uzskatu, ka Eiropa ir pieļāvusi tragisku kļūdu, metoties kopīgā monetārajā politikā*”, *Klauss sacīja intervijā CNN.* Tādā veidā V. Klauss iedzīvotājiem liek saprast, ka Eiropas Savienība Čehijas Republikai vairs nav vajadzīga un ir pat bīstama, tādēļ tiek izmantota kognitīvā metafora PĀRMAINĀS IR STIHIJA, kas palīdz radīt iespaidu par to, cik bezspēcīgs ir cilvēks paša procesa priekšā un ka tam pretoties nav iespējams, kā arī par to, ka nav nepieciešams pieņemt konkrēto lēmumu – iestāties eiro zonā.

Šajā izteikumā tiek pieminēti arī “vecie (labie) laiki”, ko iznīcinājusi revolūcija. Līdzīgas alūzijas attiecībā uz pagātnes skatījumu pozitīvā gaismā tiek sauktas par *nostalģijas retoriku* (Boym 2001, *Лассан* 2010). Nostalģija politiskajā diskursā ir saistīta ar pagātnes idealizēšanu, ideālo valdnieku tēlu veidošanu, mēģinājumiem (imagināriem un virtuāliem) atjaunot iepriekšējo kārtību. Tas var izpausties, piemēram, piedāvājot patēriņa preces ar novecojušu simboliku (padomju kvalitātes zīme uz produktiem Krievijā un Baltkrievijā) vai ar nosaukumiem rakstībā, kas tika lietota pirms ortogrāfijas *reformas* (Emihla Gustava Shokolahde), preču zīmes ar nosaukumiem, kuros ietvertas alūzijas par “vecajiem laikiem” (“Ulmaņlaika kvass”, čehu tradicionālais biezpiena deserts “Termix”, kas atguvis “jaunu” noformējumu, kāds izmantots XX gadsimta sešdesmitajos gados). Politiskajā diskursā nostalģijas retorika vispirms ir diskusijas par tēmu, kādam jābūt ideālajam valdniekam (obligāti tiek norādīts “latviešu” vai “čehu”, vai citas nacionalitātes marķējums, ar mērķi izcelt īsta tautas valdnieka kultūras specifiku un raksturīgās nacionālās iezīmes), uzskaitot obligātās rakstura īpašības, kas viņu padara par īstu tautas pārstāvi, vai salīdzinot mūsdienu politiķus ar “ideālajiem” pagātnes politiķiem (Latvijā – ar Kārli Ulmani vai Vairu Viķi-Freibergu, Čehijā – Kārli IV (*Karel IV*), Tomāšu Gariku Masariku (*Tomáš Garik Masaryk*), Vāclavu Havelu (*Václav Havel*). Politiķim un viņa tautai obligāti vajadzīgi vairāki kopīgi parametri, proti, jābūt kopīgām nozīmju un vērtību sistēmām, kopīgam pamatam ētisko normu noteikšanai, tam visam iekļaujoties kopīgas nacionālās pasaules ainā.

1.2.3. Politiskās retorikas pētījumi Latvijā un Čehijā

Nedz Latvijā, nedz Čehijā nav veikti fundamentāli pētījumi, kas būtu veltīti politisko runu analīzei tikai no retorikas aspekta. Tomēr šādas analīzes elementi sastopami vairākos darbos, kas veltīti nacionālā politiskā diskursa pētīšanai.

Jirži Krauss savā 2003. gada darbā “*Jazyk, média, politika*” (“Valoda, prese, politika”) raksta, ka parādoties politiskā diskursa tēmai, atjaunojas interese par retoriku. Autors uzskata, ka politiskā diskursa pētījumu metodoloģija orientējas uz senajām antīkās retorikas tradīcijām, īpaši to daļu, kas nodarbojas ar politiķu publisko runu valodisko un loģisko uzbūvi. Šī atgriešanās pie klasiskās retorikas tradīcijām notiek XX gadsimta otrajā pusē. J. Krauss darbā piemin Vāclava Havela runu īpatnības, kuras nav uzskatāmas par tīriem politiskās retorikas paraugiem, jo V. Havels ir rakstnieks un dramaturgs un savās runās bieži izmanto drīzāk klasiskās, nevis mūsdienu politiskās retorikas elementus. Savās runās V. Havels bieži lieto retoriskus jautājumus un retoriskus izsaukumus (Kraus 2003, 28). Mūsdienu retorikas (neoretorikas) parādīšanos J. Krauss saista ar poļu izcelsmes beļģu zinātnieka Haima Perelmana vārdu. H. Perelmana viedoklis ir, ka argumentācijas teorijas pamatu veido uzskats, ka tās priekšmets ir vairāku diskursīvo prakšu izpēte. Liela daļa zinātnieka ideju izklāstītas jau iepriekš minētajā grāmatā “Jaunā retorika. Traktāts par argumentāciju”. Neoretoriskajā argumentācijas teorijā atšķirībā no klasiskās teorijas darbiem argumentācijas procesu saprot kā komunikatīvā procesa sastāvdaļu un diskursa elementu, kas tiek īstenots dabiskā valodā (Kraus 2003, 31). J. Krauss sniedz arī piemērus no 2003. gada debatēm starp Čehijas valdības vadītāju Milošu Zemanu (*Miloš Zeman*) un parlamenta priekšsēdētāju Vāclavu Klausu, kuri jau tolaik sevi pozicionēja kā politiskos pretiniekus. Īpaša uzmanība viņu izteikumu analīzē tiek veltīta pretstatījuma saiklim *ale* (bet), kas var atrasties teikuma vidū un funkcionē kā saiklis, taču var tikt izmantots arī atbildes replikas sākumā, tādējādi signalizējot par runātāja nepieņemšanu oponenta teiktajam. (Kraus 2003, 34). Šis saiklis ir dažādu valstu kognitīvās lingvistikas pētnieku interešu lokā. Šo runas vienību pēta Dž. Leikofs, D. Menženo (*D. Maingueneau*) (Lakoff 1971; Maingueneau 2002).

Politisko līderu izteikumu retoriskās analīzes elementiem uzmanība veltīta arī tajos čehu pētnieku darbos, kas galvenokārt apskata politiskās runas metaforikas (kā viena no retorikas paņēmieniem) analīzi. Tie ir Martina Fedinas (*Martin Fedina*) darbs “Metaforas Vāclava Klausu politiskajā diskursā” un Petra Drulāka un Vita Beneša kopīgais pētījums “Čehu Eiropas metaforas. Havels pret Klausu”¹³.

---

¹³ Šis darbs sīkāk aplūkots politiskajām metaforām veltītajā nodaļā.

Čehu politiķi, kuru izteikumu retorika tiek pētīta visbiežāk, ir Vāclavs Havelš, bijušais Čehijas prezidents Vāclavs Klausš un nedaudz retāk arī pašreizējais Čehijas prezidents Milošš Zemanš (*Milošš Zemanš*).

Pašreizējo Čehijas prezidentu Milošu Zemanu, “pensionāru no Visočinas”, pētnieki raksturo kā cilvēku ar šauru skatījumu, kas tiek atsvaidzināts tikai no čehu informācijas avotiem (*Čulík* 2011). Milošš Zemanš atšķirībā no Vāclava Klausā nav agresīvs eiroseptiķis, kas var palīdzēt uzlabot Čehijas tēlu Eiropas Savienības acīs.

Latvijā politiskās retorikas pētījumu jomā strādā Laura Treimane. Vienā no saviem darbiem “Retorikas stratēģijas parlamenta debatēs: laika un telpas aspekts” autore izvirza uzdevumu raksturot Saeimas deputātu retorikas stratēģiju dinamiku likumdošanas procesā (Treimane 2012).

Indra Karapetjana un Gunta Roziņa 2009. gada rakstā “*The Use of Language in Political Rhetoric: Linguistic Manipulation*” (“Valodas lietojums politiskajā retorikā: manipulēšana, izmantojot valodu”) apraksta kvalitatīvu pētījumu, kas balstīts uz avīzēs “*The Baltic Times*” un “*The Times*” 2006. gadā publicēto materiālu pamata, no teorijas par metaforu un citu mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu manipulatīvo ietekmi politiskās retorikas jomā skatpunkta. Autorēs darbā secina, ka valodai ir nozīmīga ideoloģiska loma, jo tā ir manipulatīvs rīks, ko politiķi aktīvi izmanto. Politiskajā valodā novērota plaša retorisko stratēģiju izmantošana visos valodas līmeņos – fonētiskajā līmenī, leksiskajā līmenī un teksta līmenī (Karapetjana, Rozina 2009).

Dite Liepa 2011. gada darbā “Latvijas preses valoda” latviešu preses retoriskajām personām veltījusi atsevišķu nodaļu. D. Liepa apraksta klasisko retorikas skolu, kurā tradicionāli ar figūrām plašākā nozīmē saprot visus stilistiskos izteiksmes līdzekļus, kas ietver semantiskas vai strukturālas transformācijas (Liepa 2011, 143).

D. Liepa metaforisko pārnēsumu apraksta kā reklāmas teksta izdaiļošanas līdzekli, tomēr piesaista arī metaforas izpratni, kas raksturīga kognitīvajai lingvistikai, pieminot E. Gabrenaites (*E. Gabrenaite*) pētījumu “Lietuviešu reklāmas valoda”, kura autore savukārt pamatojas uz Rietumu valodnieku izstrādāto kognitīvās metaforas teoriju. D. Liepa turpina ar metaforu kā izplatītāko retorikas figūru preses valodā analīzi, uzmanību veltot arī tekstiem ar politisku tematiku. Autore nosauc šādas nozīmīgas kognitīvās metaforas funkcijas: spēja sakārtot pieredzi un zināšanas par lietām un pasauli, spēja informāciju uzglabāt koncentrētā veidā, spēja ietekmēt un manipulēt. Salīdzinot un apkopojot sava pētījuma rezultātus par preses valodu laika

posmā pēc Latvijas neatkarības atgūšanas līdz mūsdienām, D. Liepa norāda, ka “Gan politiķu, gan žurnālistu valoda ir mainījusies. Politiskais diskurss raksturo politiķu valodu – diemžēl arī Latvijā tai piemīt atklātības un precizitātes trūkums, maldināšana, meli, kas saistīti ar partijas interešu aizstāvēšanu” (Liepa 2009, 21).

1.3. Metaforas nozīme diskursā

Klasiskajās retorikas tradīcijās, ko aizsācis Aristotelis un citi antīkie domātāji, metafora bija viens no *ornatus* elementiem. *Ornatus* ir retorikas mutiskā izpildījuma daļa, kas atbild par teksta izdaiļošanu un paredzēta, lai atvieglotu vārdos ietvertās jēgas saprašanu un tās uztveri. Metafora tika veidota, salīdzinot divus jēdzienus, kuriem bija kādas semantiskas līdzības.

XX gadsimtā apvērsums notiek gandrīz visās zinātnēs, tostarp arī lingvistikā. Valodai pievērš uzmanību ne tikai kā instrumentam, ar kuru var paust domas, bet arī kā parādībai, kas nav atdalāma no cilvēka apziņas un pieredzes. Metaforu sāk aplūkot ciešā saistībā ar apziņas procesu, un ne tikai – arī saistībā ar epistemioģiskām un metafiziskām problēmām. Šāda jauna pieeja metaforai vispirms parādās anglofonajā filozofiskajā literatūrā, un tā bija cieši saistīta ar Aivora Armstronga Ričardsa (*Ivor Armstrong Richards*), Maksa Bleka (*Max Black*), Monro Bērdslīja (*Monroe Beardsley*), Džordža Leikofa, Marka Džonsona un citu teorētiķu vārdiem.

1.3.1. Metafora antīkajā tradīcijā

Klasisko metaforas definīciju ir formulējis Aristotelis. Viņš runāja par to kā par “vārda pārneseņu ar mainītu nozīmi no sugas uz pasugas jēdzienu, no pasugas uz sugas jēdzienu, no pasugas uz pasugas jēdzienu vai arī uz analogijas pamata” (*Аристотель* 1978). Metafora tika izprasta kā līdzeklis, ar ko vienu vārdu aizvieto ar citu, un tā attiecās tikai uz filozofijas un retorikas jomām. Aristotelim metafora ir retoriska figūra, kuras pamatā ir analogija. Domātāja spriedumus par metaforu vēlāk izmantoja daudzi citi autori, kas rakstīja par retoriku un poētiku. Antīkajā pasaulē tika izstrādāta arī metaforas klasifikācija un tipoloģija. Aristotelis visus vārdus iedalīja “vispārlietojamajos” (tādi vārdi, kurus zina visi) un “neparastajos” (te ietilpa arī metaforas). Aristoteļa skolnieka un filozofiskās mācības sekotāja Kvintiliāna uzskatā metafora sašaurinājās līdz saīsināta salīdzinājuma līmenim. Kvintiliānam pieder arī metaforas tipoloģija, kurā viņš izceļ šādus pārneseņu veidus: 1) no dzīva priekšmeta uz dzīvu, 2) no nedzīva objekta uz nedzīvu, 3) no dzīva uz nedzīvu, 4) no nedzīva uz

dzīvu (*Quintiliani 1963*). Vēl viens antīkais filozofs – Cicerons – metaforu uzskatīja par spēcīgu retorikas ieroci un aicināja to nelietot velti, kā arī marķēt valodā ar paskaidrojumu *ut ta dicam* (no latīņu valodas – ‘tā sakot’).

Visi antīkie filozofi ir uzsvēruši, ka metafora ir tikai skaists vārdisks apgērbs, un labāk un cienīgāk ir runāt parastā, nevis izdaiļotā valodā.

Faleras Dēmetrijs pirmais pievērsa uzmanību tam, ka dažreiz ar metaforu palīdzību kādu parādību var izskaidrot labāk un precīzāk nekā, dodot tās skaidrojumu (*Деметриуш 1987*). Dēmetrijs atzīmē arī tādu metaforas iezīmi kā tās iedarbību uz klausītāju.

Līdz pat XVIII gadsimtam visi pētnieki metaforu aplūkoja tikai kā retorisku figūru, tās pastāvēšana rakstītajā un runātajā valodā bija vajadzīga tikai teksta izdaiļošanai. Metaforas klātesamība tika uzskatīta par normu daiļliteratūras tekstos, kā arī zinātnes un teoloģijas disputos utt. Vēlāk metaforu sāk uzskatīt par prerogatīvu tikai daiļliteratūras stilā, tās klātesamība zinātniskajā tekstā nav pieļaujama, jo tādējādi tā var pazemināt vai izkropļot teksta izklāsta un uztveres objektivitāti. XIX gadsimta filozofi, pozitīvisma pamatlicēji (T. Hobss (*Thomas Hobbes*), Dž. Loks (*John Locke*) u.c.) uzskatīja, ka metaforas ir divdomīgi izteikumi, kas ved prom no lietu un ideju būtības, tādēļ valodā jālieto vārdi tikai to tiešajā nozīmē, attīrīti no jebkādas papildnozīmes. Tēlaina valoda – tas ir retorikas ierocis un patiesības ienaidnieks (*Локк 1985, 567*).

Tomēr metaforu ne tikai pēla, bet arī aizstāvēja. Piemēram, spāņu domātājs Hosē Ortega i Gasets (*José Ortega y Gasset*) sprieda, ka “viss Visums ir balstīts uz niecīgo un gaisīgo metaforas ķermenī”, ar to domājot apziņas metaforiskos modeļus (*Opmeza-u-Gacem 1990, 7*). Moriss Merlo-Pontī (*Maurice Merleau-Ponty*) atzīmēja, ka ar metaforas tēlainuma palīdzību tiek uztverta pasaule (*Merleau-Ponty, 1960*), vācu neokantisma pārstāvis Ernsts Kasīrers (*Ernst Cassirer*) metaforā saskatīja pamatu mitoloģiskai pasaules uztverei (*Kaccupep 1990*).

XX gadsimtā norisinās tā dēvētais antropocentriskais apvērsums, kura rezultātā humanitārajās zinātnēs par pētījumu objektu kļūst cilvēks un viss, kas saistīts ar viņa izpratni par realitāti, pirmām kārtām – valodu.

Izmaiņas, kas notiek metaforas teorijā, saistītas ar šādiem apstākļiem: 1) metafora tiek izprasta kā domāšanas instruments, tiek vilktas paralēles starp to, kā cilvēks runā un kā domā, proti, valodas tēlainība vistiešākajā veidā atspoguļo tos procesus, kas notiek cilvēka smadzenēs; 2) metafora – tā ir īpaša domas forma, tā ne

vienmēr var tikt aizstāta ar burtiskām definīcijām, vienā metaforā saplūst divas domas par dažādām lietām, divas dažādas idejas. Mūsdienu metaforas teorijas runā par to, ka metafora nav tikai lingvistisks fenomens, tā ir īpaša domāšanas forma. Saskaņā ar vairumu XX gadsimta teorētisko modeļu, metaforas būtību veido dziļi apziņas procesi, kas sevī ietver domu mijiedarbību un pamatojas uz iztēles darbību.

1.3.2. Kognitīvās metaforas teorija

Kognitīvās metaforas teorijas pamattēze īsumā ir šāda: metaforizācijas procesu pamatā ir procedūras, kurās tiek apstrādātas zināšanas – ietvari (īpašas unificētas zināšanu konstrukcijas vai saistītas pieredzes shematizācijas) un scenāriji (vispārināta cilvēka un pasaules mijiedarbības pieredze). Ietvaru raksturo tā “enciklopēdiskums”, t. i., savā struktūrā atšķirīgu zināšanu par referentu kopums, ko sauc par konceptu, bet atšķirībā no asociācijām, šīs “vienības ietver pamata, tipisko un potenciāli iespējamo informāciju, kas tiek asociēta ar noteiktu konceptu” (*Ван Дејк* 1989, 16).

Izpratne par kognitīvo jeb konceptuālo metaforu ir viena no būtiskākajām politiskā diskursa izpētes jomā. Tas saistīts ar to, ka ideoloģijas zināmā mērā tiek radītas uz metaforu pamata (*Lakoff, Johnson* 1980). Nacionālo politisko diskursu metaforu izpēte ļauj atklāt politiskā līdera zemapziņas ievirzi un potenciālās vēlmes. Mūsdienu zinātnē veidojas priekšstats par politisko metaforu kā par instrumentu, ar kuru var izprast, modelēt un vērtēt politiskos procesus kā iedarbības veidu uz sociālo apziņu.

Viens no pirmajiem pētniekiem, kurš pamanīja valodā, reliģijā, kultūrā un mitoloģijā uzkrāto pirmsloģisko domāšanu, bija Ernsts Kasīrers. Viņš pieņēma, ka valodā izpaužas gan loģiskās, gan mitoloģiskās domāšanas formas, un tieši mitoloģiskās refleksijas var atspoguļoties metaforās. E. Kasīrers nošķīra divus mentālās darbības veidus: metaforisko (metaforas izzinošā funkcija, ne tikai priekšstats par objektu, bet arī domāšanas par to stils un veids) un diskursīvi loģisko domāšanu (noteiktu secinājumu un likumsakarību veidošana, iepazīstot pasauli caur prātu) (*Kaccupep* 1990).

A. Ričardss (*I.A. Richards*) uzskata, ka metaforiskā pārnesuma pamatā ir ideju (*thoughts*) aizgūšana un mijiedarbība, kā arī konteksta maiņa (*Пучарџс* 1990, 112). Zinātnieks raksta, ka “doma ir metaforiska [...] un attīstās caur asociatīvu salīdzinājumu, tādā veidā valodā veidojoties metaforām” (*Пучарџс* 1990, 46). Ja

A. Ričardss savus darbus balsta uz psiholingvistikas jēdzieniem, tad M. Bleka (*M. Black*) darbu pamatā savukārt ir loģikas jēdzieni.

M. Bleks apgalvo, ka jebkurš metaforisks izteikums (M) aizvieto kādu burtisku (*literal*) izteikumu (L), M un L nozīmēm šajā gadījumā sakrītot. Viņš A. Ričardsa tēzi par “divām domām par divām atšķirīgām lietām”, kur “pamats” veido referenci, bet “nesējs” – domāšanas veidu (*Richards* 1965, 90), interpretē šādi: “Lai metafora darbotos, lasītājam nepārtraukti jāapzinās nozīmes paplašināšanās un vienlaikus jāņem vērā vecā un jaunā nozīme” (*Black* 1979, 36). Kad A. Ričardss bija noteicis divus pamata jēdzienus – vispārējo saturu (*tenor*) un līdzekli (*vehicle*), – M. Bleks metaforiskajā pārnēsāšanā izdalīja arī metaforas fokusu (*focus*) un vidi jeb kontekstu vai ietvaru (*frame*) (*Richards* 1965, 68; *Black* 1979, 21).

Tiek uzskatīts, ka politisko metaforiku pirmais pētīt sācis Maikls Osborns (*Michael Osborn*), kurš pētīja arhetipiskās metaforas un lika pamatus metaforu retoriskai analīzei. Izpētījis politiķu runas vēlētajiem, M. Osborns secināja, ka politiskajā runā neatkarīgi no laika perioda, kultūras un komunikantu ģeogrāfiskās atrašanās vietas pastāv nemainīgas arhetipiskās metaforas (*archetypal metaphors*). Politiķi, kuri vēlas adresātus par kaut ko pārliecināt, izmanto dabas cikliskuma, gaismas un tumsas, karstuma un aukstuma, slimības un veselības, jūrniecības un navigācijas tēlus. Šīs metaforas balstītas universālajos arhetipos un ir cilvēku saprašanās pamats, vienlaikus tās rada vietu politiskajai iedarbībai un pārliecināšanai. Balstoties uz savu pētījumu rezultātiem, M. Osborns formulēja sešus postulātus par arhetipisko metaforu funkcionēšanu politiskajā komunikācijā:

1. Arhetipiskās metaforas tiek lietotas biežāk nekā jaunas metaforas.
2. Arhetipiskās metaforas visos laikos un visās kultūrās ir identiskas neatkarīgi no to aktualizācijas apstākļiem.
3. Arhetipiskās metaforas sakņojas tiešā vispārcilvēciskā pieredzē.
4. Arhetipiskās metaforas ir saistītas ar cilvēka pamatvajadzībām.
5. Lielākā daļa arhetipisko metaforu spēj iespaidot auditorijas vairākumu.
6. Arhetipiskās metaforas jebkurā sabiedrībā bieži sastopamas nozīmīgāko politisko runu svarīgākajās daļās.

Vēlāk M. Osborns koriģēja savus pārāk plašos secinājumus, pārskatīja dažu postulātu kategoriskumu evolucionisma virzienā. Tomēr politiskās metaforas retorikas virziena pētnieki turpināja balstīties uz M. Osborna izdarītajiem secinājumiem, un savos pētījumos saglabāja interesi par arhetipiskajām metaforām politiskajā retorikā,

jo īpaši ievērojamu politiķu runās (K. Džemisons (*K. Jamieson*), S. Perijs (*S. Perry*), V. Rikerts (*W. Rickert*) (*Будаев, Чудинов*, 2006a, 10–19).

Kognitīvā pieeja politiskajai metaforikai saistīta ar Dž. Leikofa un M. Džonsona izstrādāto kognitīvās metaforas teoriju (*Lakoff, Johnson* 1980). Saskaņā ar šo teoriju metaforas pamatā atrodas mijiedarbības process starp divu konceptuālo jomu – sākotnējā pieredzes avotjoma un mērķjoma un rezultējošā pieredzes avotjoma un mērķjoma – zināšanu struktūrām. Vienvirziena metaforiskās projekcijas no avotjomas uz mērķjomu rezultātā mērķjomas elementi strukturē konceptuālu mērķjomu.

Vispirms nosauktie autori par metaforu min vairākus tradicionālus apgalvojumus, kurus viņi uzskata par nepatiesiem: 1) jebkuru priekšmetu iespējams saprast burtiski, neizmantojot metaforu, 2) metaforas visbiežāk tiek lietotas dzejā, 3) metaforas ir tikai valodiski izteicieni, 4) metaforiski izteikumi savā būtībā ir nepatiesi, tikai burtiska valoda var būt patiesa (*Lakoff, Johnson* 2003, 3).

Kognitīvās metaforas jēdzienu autori skaidro, izmantojot metaforas STRĪDS IR KARŠ piemēru, ko iespējams īstenot savā dzīvē un strukturēt savas darbības atbilstoši tiem scenārijiem, ko tā piedāvā. Viena no kognitīvās metaforas nozīmīgajām īpašībām ir tās sistēmiskums. Tas nozīmē, ka izvēlētais metaforiskā pārnesuma modelis liek izmantot noteiktus valodiskos modeļus, nepieļaujot citu lietošanu. No leksikona tiek ņemti tikai tie jēdzieni, kas atspoguļo izvēlēto aspektu sistēmisko metodi. Piemēram, metafora VĒLĒŠANAS IR TEĀTRIS liek izmantot šādus sistēmiskus salīdzinājumus: aktieri – politiķi, skatuve – vēlēšanu norises vieta, skatītāji – vēlētāji utt. Metafora ir efektīva tikai gadījumā, ja tā veidota, ņemot vērā konkrētajā sabiedrībā esošās vērtības. Dž. Leikofs un M. Džonsons sniedz piemēru ar metaforu LAIKS IR NAUDA, kuras pamatā ir fakts, ka Rietumu kultūrā jēdziens “darbs” tiek saistīts ar iztērētu laiku, par ko jāsamaksā. Pastāv kultūras, kurās laiks tiek vērtēts citās kategorijās, tādēļ tajās šādas metaforas izmantošana nebūs veiksmīga.

Dž. Leikofs un M. Džonsons savā darbā “Metaforas, ar kurām mēs dzīvojam” (*“Metaphors We Live By”*) izdala trīs kognitīvo metaforu tipus: strukturālā, ontoloģiskā un orientācijas metafora. *Strukturālās* metaforas palīdz konkretizēt un sakārtot abstraktas būtības ar konkrētu būtību palīdzību (RACIONĀLS STRĪDS IR KARŠ/ RATIONAL ARGUMENT IS WAR). *Orientācijas* metaforas strukturē dažādas jēdzieniskās jomas ar ierasto telpiskās orientācijas palīdzību, kas balstās

pamata pretnostatījumos: augša – apakša, centrālais – perifērais, iekšā – ārā utt. (VESELĪBA UN DZĪVĪBA ORIENTĒTAS UZ AUGŠU, SLIMĪBA UN NĀVE – UZ LEJU/ HEALTH AND LIFE ARE UP, SICKNESS AND DEATH ARE DOWN). *Ontoloģiskās* metaforas piesavinās sev īpašības, kas raksturīgas apkārtējās vides objektiem, parādībām un priekšmetiem, kuriem tādas parasti nav raksturīgas (PRĀTS IR MAŠĪNA/ THE MIND IS A MACHINE) (Lakoff, Johnson 1980).

Katras kultūras galveno jēdzienu metaforiskā struktūra ir saskaņota ar nozīmīgākajām šīs kultūras pamatvērtībām. Vērtību spriedumi var būt saskaņoti ar telpiskajām metaforām, piemēram, “augša – apakša” (šajā gadījumā var konstatēt acīmredzamu saistību starp politisko diskursu veidojošajām binārajām opozīcijām un metaforām, kas veidotas pozitīvi vai negatīvi novērtējot divus savstarpēji saistītus jēdzienus).

Kognitīvās lingvistikas ietvaros detalizētai metaforas kā domāšanas veida aprakstīšanai veltīts Ērla Makkormaka (*Earl Mac Cormac*) darbs “Kognitīvās metaforas teorija”, kurā autors metaforu definē kā izzināšanas procesu. Saskaņā ar Ē. Makkormaka rakstīto, metaforas rašanās iemesls ir principā nesalīdzināmu semantisko konceptu salīdzināšana, ko cilvēka prāts veic ar noteiktu organizētu procedūru palīdzību. No vienas puses, metaforā ir jābūt līdzībai starp tās semantiskajiem referentiem, jo tai ir jābūt saprotamai, taču, no otras puses, ir jābūt nesakritībām starp šiem referentiem, jo metaforai jārada jauna nozīme (*Mac Cormac* 1985).

Valodiskās pasaules ainas veidošanā piedalās šādi metaforisko modeļu tipi: monarhiskais, reliģiozais, antropomorvais, zoomorfais, militārais, mehāniskais, procesuālais, teatrālais, sporta, morbiālais, transporta. Katrs no metaforiskā pārnesuma modeļiem iedalās sīkāk (*Чудинов* 2001).

Piemērs tam, kā metaforas izmantojums var ietekmēt ne tikai cilvēka apziņu, bet pat veselas valsts likteni, var būt kāds gadījums no Čehoslovākijas politiskās dzīves. Laikā, kad valsts sadalīšanās procesā veidojās neatkarīgās Čehijas un Slovākijas valstis, izmantotajām kognitīvajām metaforām bija izšķiroša loma.

Parlamenta deputāts Viktors Dobals Čehijas Tautas padomes 1991. gada 14. novembra sēdē uzstājās, asi kritizējot premjerministra Petra Pitharta rīcību, kurš savā televīzijas uzrunā Slovākijas Republikas pilsoņiem izmantoja izteikumus, kas izsauca negatīvu sabiedrības reakciju:

“Petr Pitharts vēsturiskajā savas uzstāšanās ievada daļā aizmirsa pieminēt pamatidejas, kas pavadīja Čehoslovākijas Republikas rašanos, kā arī to, kādā mērā izdevās šīs idejas īstenot. Savā vēlmē iepatīkties Slovēkijas Republikas pilsoņiem viņš izvēlējās pieglaimīgu, sevi vainojošu toni un argumentus. Čehoslovākiju viņš raksturoja kā valsti, kuras valdība, citēju: “noziegusies slovāku tautas priekšā”, kā valsti, kurā “čehu puse spēlēja netīru spēli”, un kurā arī līdz šim valda “slikts ieradums būt iecietīgiem pret slovākiem”, kas radies “no tā saucamā vecākā brāļa augstprātības” utt.

Katrā profesijā tiek lietota sava terminoloģija. Juridisko zinātņu doktors un republikas premjers Petr Pitharts kritiskā juridiski konstitucionālas uzrunas brīdī atteicās no pieņemtās juridiskās terminoloģijas un izmantoja metaforu no būvniecības jomas – duplekss (čehu val. dvojdomek – divdzīvokļu māja). Tomēr juridiskajā skatījumā šo metaforu var interpretēt tikai vienā veidā – kā konfederāciju. Katrai duplexa daļai ir sava ieeja, savs elektroenerģijas skaitītājs, savs kārtas un kadastra numurs, savi ieraksti virsgrāmatās”.¹⁴

Šis izteikums pārliecinoši parāda to, kā neveiksmīgi izmantotas metaforas var radīt negatīvu rezultātu. Pitharts nevēlējās Čehoslovākijas sadalīšanos un viņam šķita, ka, izmantojot šādas metaforas, var veicināt tautu apvienošanos, tomēr rezultāts izrādījās pretējs. Šajā gadījumā redzams, ka metafora kā teksta izdaiļošanas līdzeklis netiek pieņemta, jo tā kropļo teksta burtisko un patieso nozīmi, kurai par labu izteikuma autoram jau iepriekš bija jāizdara izvēle.

Kognitīvās metaforas politiskajā diskursā pētījumi Čehijā strauji attīstās. Te jāmin Petr Drulāks, kurš publicējis pētījumus gan politoloģijā, gan lingvistikā. Zinātnieks ne tikai analizē metaforas politiskajā runā, bet arī pēta diskursu, politisko komunikāciju. P. Drulāks metaforu definē šādi: “Metaforu iespējams uzskatīt par noteikta veida diskursīvu struktūru. Diskursīvās struktūras ir stabilas kārtulas, kas

---

¹⁴*Petr Pithart v úvodní, historizující části svého vystoupení zcela pominul základní myšlenky, z nichž vznikla Československá republika, i to, jak dalece se tyto myšlenky podařilo realizovat. Ve snaze zalíbit se občanům Slovenska zvolil podbízivý a sebemrškačský tón i argumenty. Československo charakterizoval jako stát, jehož, cituji "vedení se provinilo na slovenském národě", jako stát, ve kterém "česká strana zahrála nečistou hru" a kde dodnes panuje "zlozvyk české přezíravosti vůči Slovanskou", vyúsťující "v domýšlivost tzv. staršího bratra" atd.*

Každý obor má svoji platnou terminologii. Doktor práv a premiér republiky Petr Pithart v kritické chvíli státoprávního jednání opustil zavedenou ústavně právní terminologii a použil metaforu z oboru stavitelství - dvojdomek. Tuto metaforu však lze v právním smyslu interpretovat jen jediným způsobem, a sice jako konfederaci. Každá část dvojdomeku má totiž svůj vchod, svůj elektroměr, své modré i červené číslo, svůj zápis v knihách (Pieejams: <http://www.psp.cz/eknih/1990cnr/stenprot/024schuz/s024045.htm>. Skatīts: 11.09.2013.)

ietekmē diskursu kā tādu” (*Drulák 2009, 59*). Politisko un socioloģisko metaforu pētījumiem P. Drulāks ir veltījis grāmatu “Aukstā kara metaforas. Politiskā fenomena interpretācija”, kurā viņš uzmanību pievērš aukstā kara metaforikai. Autors metaforu izprot tāpat kā kognitīvajā lingvistikā (saskaņā ar Dž. Leikofa un M. Džonsona koncepcijām – kā instrumentu, ar kura palīdzību var analizēt ierobežotu nozaru attiecības, piemēram, politikas, zinātnes un mākslas). Aukstā kara laiku autors interpretē jaunā zinātniskā redzējumā – nevis kā attiecības starp PSRS un ASV pēc Otrā pasaules kara, bet gan kā metaforu konfliktu, īpašu uzmanību pievēršot Aukstā kara iemeslu interpretācijai.

Pateicoties šādai pieejai, P. Drulāka pētījums ir inovatīvs, jo ir radīta jauna pieeja vēsturisku tēmu analīzei. Izmantojot kognitīvo metaforu un metaforisko izteikumu struktūras un nozīmes analīzi (*Drulák 2009, 31–73*), autors pēta ne tikai politiķu izteikumus, bet arī rakstnieku, mākslinieku un komponistu darbus. Tas tiek veikts, izmantojot sastatāmo pieeju (PSRS un ASV pārstāvji), kas, viņaprāt, ļauj ielūkoties arī arhetipiskajā vēstures notikumu uztverē. P. Drulāka darbs ir ilggadējas pētīšanas rezultāts un parāda jaunas metodikas lietojumu, turklāt šīs tēmas analīze ļauj uz šo visai pasaulei nozīmīgu posmu paskatīties no cita rakursa. Pateicoties jaunajai metodikai, iespējams iegūt jaunus rezultātus un citādi tos interpretēt. P. Drulāks uzmanību vērš uz to, ka jāņem vērā ne tikai materiālā pieredze, bet arī socializēšanās process, kura dēļ daži aktanti noteiktas metaforas var uztvert burtiski. Viņš uzsver ierastu valodisko veidojumu lomu socializācijas procesā. Jo ilgāk un intensīvāk tiek lietota noteikta metafora, jo lielāka iespējamība, ka tā kļūs par jēdzienu, ko runas subjekts uztvers burtiski (*Drulák, 2009, 63*). P. Drulāks izšķir trīs metaforas līmeņus – ierastās, konvencionālās un nekonvencionālās metaforas. Ierastās metaforas tiek lietotas kā neitrāli burtiskas komunikācijas rīki, tās neietver valodiskus jauninājumus un netiek uztvertas kā metaforas (piem., “Vācija pieņēma lēmumu”). Šādas metaforas tiek uztvertas kā pašsaprotamas, – tās apzīmē pierastas lietas, un to spēks slēpjas faktā, ka to metaforiskums ir slēpts. Konvencionālās metaforas ir savā ziņā neparastas, tomēr tās ir ierasti komunikācijas rīki, tās ir viegli saprotamas, tām nav nepieciešams speciāls skaidrojums (piemēram, “Eiropas Savienības trīs pīlāri”). Nekonvencionālās metaforas ir grūtāk saprotamas, jo pārkāpj ikdienas komunikācijas un ierastas lietošanas likumus. Tās divus pieredzes laukus apvieno jaunā, oriģinālā veidā, un tādējādi iespējams atklāt jaunas zināšanas un skatpunktus uz tiem vai citiem priekšmetiem. XX gadsimta astoņdesmitajos gados izteikums “Eiropas Savienības

pīlāri” būtu nekonvencionālā metafora, taču, pateicoties biežam izmantojumam, tā vēlāk kļūst par konvencionālu metaforu (*Drulák 2009, 63*).

Pētījums ar praktisku ievirzi ir Vladimira Hrzasa (*Vladimír Chrz*) 1999. gada darbs “Metaforas politikā”. Ievadā autors raksta par izmaiņām metaforas izpētē – no runas izdaiļošanas paņēmiena (Aristoteļa tradīcija) uz tās kognitīvo uztveri (Dž. Leikofa un M. Džonsona teorija), tālāk pārejot pie D. Gentnera (*D. Gentner*) strukturālās kartēšanas teorijas un izklāstot tās vispārīgās tēzes: 1) termini no vienas nozares tiek patapināti citā nozarē (*surface terminology hypothesis*), piemēram, elektrotīklu var salīdzināt ar ūdensvadu; 2) domāšana notiek no konkrētas analogijas skatpunkta (*generative analogy hypothesis*). Tātad saskaņā ar D. Gentnera struktūru kartēšanas teoriju analogijas tiek izmantotas, lai veidotu konceptuālas interferences. Konceptuālās interferences izriet no konkrētās analogijas lietošanas, un, izprotot analogijas procesu, var skaidrot un prognozēt konkrētās analogijas konceptuālo efektu (*Gentner 1990*).

Lai izpildītu pētījuma uzdevumus, V. Hrza izveido metaforiskās shēmas teoriju. Šīs shēmas apzīmē hipotētiskas konceptuālās struktūras, kas ir avotjomas zināšanu projekcijas mērķjomā. Šādi definējot, metaforiskā shēma ir kognitīvās metaforas sinonīms. Tas ir noteikts domāšanas tips, kas vienlaikus izpaužas arī kā valodisko ekvivalentu sistēmiskums.

Visbeidzot, autors min jēdzienu “planetārā analogija”, kas ir rezultāts zināšanu struktūras projekcijai no vienas jomas citā, izmantojot savdabīgu metaforisku shēmu. Lai aprakstītu abu jomu zināšanu struktūru, jāiztēlojas to shematisks mentālais atainojums izmantjot pēc iespējas vienkāršākus opozīcijā esošus elementus, kas jomas attēlos bināro opozīciju veidā. Piemēram, šādas M. Džonsona izstrādātas shēmas – “centrs – perifērija”, “daļa – veselums”, “kustība pa apli”, “pievilkšanās” vai “spēks”. Tālāk tiek aprakstīta metaforu reģistrēšanas metode un analīzes process, kas ietver trīs posmus: 1) izteikuma noteikšana un reģistrēšana noteiktā komunikatīvā kontekstā, 2) domājamā kognitīvā efekta aprakstīšana, 3) ietekmes mehānisma analīze. Tālāk autors, izmantojot piedāvāto modeli, analizē politiskās metaforas. Piemēram, attiecībā uz situāciju pirms samita par Centrāleiropas valstu uzņemšanu NATO čehu politiskajā diskursā tika izmantotas vairāku tipu metaforas, piemēram, “NATO paplašināšanas Scilla un Haribda”, “vilks paēdis, un kaza dzīva”. Šajā gadījumā metaforas saistītas ar kultūras kontekstu un ir tik labi zināmas, ka lasītājam nav grūtību tās saprast un pareizi interpretēt. Cits piemērs: čehu kronas kursa atbrīvošanas kontekstā M. Zemans

saka: “Tas ir kā “Pasakā par gudro zemnieka meitu”. Devalvācija, kuras administratīvi nav, faktiski tomēr notiek”. Lai saprastu šādu izteikumu, nepieciešamas fona zināšanas, jāzina Boženas Ņemcovas (*Božena Němcová*) pārstāstītās čehu pasakas sižets, kā arī jāspēj šīs pasakas saturu interpretēt saistībā ar konkrēto izteikumu. Pasakas reālijas, kas tiek projicētas uz konkrēto situāciju, ir šādas: zemnieka meita bija tik gudra, ka faktiski visus lēmumus pieņēma sava vīra – prokurora – vietā, lai arī likuma priekšā viņai šādu tiesību nebija (*Chrz 1999*).

Čehijā veikti arī pētījumi, kas veltīti atsevišķu politiķu metaforiskajām un retoriskajām runas īpatnībām. Viens no šādiem pētījumiem ir Martina Fedinas 2011. gada darbs “Metaforas Vāclava Kļausa politiskajā diskursā”. Autors piemin, ka V. Kļausss pazīstams ar saviem izteikumiem par dažādiem sociāliem vai dabas jautājumiem un to, ka viņš adresāta pārliecināšanai izmanto noteiktas retorikas stratēģijas. Lai ilustrētu V. Kļausa retorikas paņēmienus, M. Fedina izvēlas piemērus no globālās sasilšanas problēmai veltītajiem tekstiem un analizē metaforas, ko V. Kļausss izmanto šajā kontekstā. Kā biežākās prezidenta izmantotās metaforas tiek minētas šādas: ģimenes metafora (“nācija ir ģimene”), konflikta metafora (“politika ir karš”), iznīcības metafora (“supernacionālisms ir iznīcība”), apgrieztā celtniecības metafora (par nepieciešamību nojaukt barjeras starp cilvēkiem un valstīm), slimības/veselības metafora (nedziedināmas slimības, kas izraisa nāvi), reliģijas metafora (reliģiskas dabas ticēšana globālajai sasilšanai), ceļa metafora (par virzību pretī mērķim). Noslēgumā pētījuma autors secina, ka metaforas, kuras savās runās izmanto V. Kļausss, ir saistītas ar viņa politiskās pozīcijas – ekonomiskā liberālisma – izpausmēm. Runās izmantotās metaforas uzsver nacionālas valsts lomu un neizbēgamo nepieciešamību, un norāda uz aizvien pieaugošās integrācijas radītajiem draudiem un riskiem. V. Kļausss retorikas paņēmienus izmanto, lai radītu iespaidu, ka viņš runā nenoteikta “klusējošā vairākuma” vārdā, turklāt viņa skatījumā tie cilvēki, kuri politiķa viedoklim (liberalizācija, deregulācija, dezorganizācija u. tml.) piekrīt, tiek uzskatīti par saprātīgiem, bet citādi domājošajiem šī īpašība nepiemīt (*Fedina 2011*).

Vāclava Kļausa izteikumu analīzei kontrastīvā aspektā, salīdzinot ar Vāclava Havela izteikumiem, ir veltīts Petra Drulāka un Vita Beneša kopdarbs “Čehu Eiropas metaforas: Havels pret Kļausu”. V. Havelu un V. Kļausu vieno tas, ka abi ir gan Čehoslovākijas, gan Čehijas politiskās skatuves pārstāvji, taču atšķirīgi ir viņu uzskati attiecībā uz Rietumu pasauli un “čehu jautājumu”. Veicot abu politiķu izteikumus

izmantoto metaforu analīzi, autori secina acīmredzamo – V. Havelam ir raksturīga pozitīva attieksme pret Eiropas integrācijas ideju, turpretī V. Klauss šo koncepciju strikti noraida. Attiecībā uz Eiropu V. Havels bieži izmanto “tvertnes” metaforas, bet V. Klauss Eiropas ierobežošanai izmanto “līdzsvara” metaforu, kuru V. Havels neizmanto. Attiecībā uz abu politiķu priekšstatiem par Eiropu, V. Havelam šajā ziņā tuvāka ir “centra” metafora (eiropiešu globālās ambīcijas), bet V. Klausam tuvāks ir “tīrgus” jēdziens (integrācijas pragmatiskie aspekti un Eiropas subjektu patstāvība).

Minētais pētījums piedāvā diezgan nelielu aplūkojamās problēmas nogriezni. Čehu strīda problēma attiecībā uz Eiropas integrāciju sašaurinās līdz Vāclava Havela un Vāclava Klauza savstarpējām atšķirībām, savukārt tās tiek sašaurinātas līdz atšķirībām metaforu izvēlē. Aprobežošanos tikai ar metaforām nosaka būtiska to kognitīvā un retoriskā funkcija mūsu domāšanā un rīcības modeļos. Metaforu pētīšana sniedz priekšstatu par robežām, kuru ietvaros norisinās pārdomas par konkrēto problēmu (*Drulák, Beneš 2008*).

Latvijā šobrīd vērojams pētījumu trūkums gan par kognitīvajām metaforām kopumā, gan par to lomu politiskajā diskursā no kognitīvās lingvistikas viedokļa. Jāmin divi, ar diskursa tēmu netieši saistīti promocijas darbi: Annas Kalves “Konceptuālas metaforas fenomēns” un Intas Vingres “Dusmu emociju metaforikas kontrastīvais aspekts latviešu un vācu valodā”. Annas Kalves pētījums ir veltīts oriģinālu, latviešu kultūrai raksturīgu konceptuālo metaforu meklēšanai un aprakstīšanai, izmantojot lingvistisko un vizuālo metaforu materiālu, kas savākts Latvijas lielākajos tīmekļa portālos izvietotajos analītiskajos rakstos, kā arī sastopams laikrakstos, žurnālos, tautasdziesmās un literārajos sacerējumos. Lielākā daļa autore aprakstīto metaforu iekļaujas jau zināmajās metaforiskās pārnese shēmās, piemēram, VALSTS IR ĢIMENE, VALSTS IR MAŠĪNA (VALSTS IR MEHĀNISMS), POLITIKA IR SPĒLE, DZĪVE IR CEĻOJUMS u.c. Starp oriģinālām, latviešu kultūrai raksturīgām metaforām var ierindot pārnese, kas veidojas, izmantojot konceptus “purvs” (NELAIME IR PURVS, KRĪZE IR PURVS), “saule” (LABUMS IR SAULE), “gaisma” (BRĪVĪBA IR GAISMA, NEBRĪVE IR TUMSA, ZINĀŠANAS IR GAISMA).

Intas Vingres promocijas darbā dusmu metaforika ir aprakstīta kā struktūras semantiskā analīze kontrastīvā aspektā. Autore detalizēti apraksta šādas metaforiskās pārnese: DUSMAS IR SUBSTANCE TVERTNĒ, DUSMAS IR TVERTNE, DUSMAS IR KARSTUMS, DUSMAS IR ŠĶIDRUMS, DUSMAS IR BĪSTAMS

DZĪVNIEKS, DUSMAS IR EKSPLOZIJA, DUSMAS IR CĪŅAS LAUKS, DUSMAS IR SLIMĪBA, DUSMAS IR DABAS SPĒKI, DUSMAS IR RŪGSTOŠS PĀRTIKAS PRODUKTS, DUSMAS IR AUGS (pastāv tikai vācu valodā), DUSMAS IR NASTA, DUSMAS IR PĀRVIETOŠANĀS TELPĀ (pastāv tikai vācu valodā). Vienā no darba nodaļām I. Vingre pievēršas politiskajos tekstos lietotajām metaforām, kas galvenokārt tiek izmantotas izskaidrošanai vai pārliecināšanai, kā arī lai iedarbotos uz adresāta vērtību sistēmu. Darba autore uzsver, ka politiskajās reportāžās galvenokārt tiek izmantoti konvencionāli metaforiskie izteicieni. Žurnālisti izmanto labi zināmas, noturīgas metaforas, tomēr reizēm ir sastopamas arī kreatīvas metaforas, kuru mērķis ir piedāvāt jaunu skatījumu uz politiskajiem procesiem. Nodaļas apkopojumā I. Vingre min šādus galvenos novērojumus: vācu tekstu korpusā konceptuālās metaforas ir plašāk pārstāvētas nekā latviešu valodā; latviešu valodā biežāk tiek izmantoti metaforiskie izteikumi, kas ietilpst pārneses shēmā DUSMAS IR DABAS SPĒKI; gan vācu, gan latviešu tekstos metaforas galvenokārt pastāv reakcijas jeb cēloņseku attiecībās (iemesls/cēlonis – reakcija/sekas). Turklāt autore ir konstatējusi, ka vācu valodas politisko tekstu korpusam raksturīgs metaforisko tīklu lietojums, kas latviešu valodas korpusā nav konstatēts (Vingre 2009, 160); atšķiras arī metaforu komunikatīvās funkcijas; abiem korpusiem ir raksturīgs biežs konvencionālo metaforu lietojums; novērots, ka vācu tekstu korpusā oriģinālu metaforu daudzums ir lielāks nekā latviešu korpusā.

Iespējams teikt, ka latviešu valodniecībā šobrīd ir izveidojusies no anglofonās tradīcijas nedaudz atšķirīga kognitīvo metaforu pētīšanas pieeja. Tās tiek pētītas nevis pašas par sevi, bet gan kā gramatikas aplūkošanas līdzeklis, šādi piemēri ir Lindas Apses un Ievas Kuplās promocijas darbos.

1.4. Politiskā līdera jēdziens

Līdera esamība cilvēcei ir universāla un nav saistīta tikai ar politiku. Cilvēks, kuram ir līdera dotības, var vadīt jebkuru organizāciju, tāpēc līdera jēdziens vispirms saistīts ar kāda institūta vai organizācijas (gan oficiālas, gan neoficiālas, vai pat aizliegtas) jēdzienu, bet politiskā līdera jēdziens saistīts tieši ar varas institūtu. Citiem vārdiem sakot, līderis ir personība ar stipru raksturu, ap viņu grupējas sabiedrība vai kāda tās daļa, ko saista kopīgas intereses.

Tā kā līderis pārstāv kādas grupas, sabiedrības vai visas nācijas intereses, viņš kļūst par varas iemiesojumu un tiek asociēts ar to, tādēļ cilvēki politiku bieži uztver kā dažu konkrētu politisko līderu sadarbības rezultātu. Tas saistīts ar faktu, ka politiskās partijas un valstis parasti vada spilgtas personības, kurām piemīt dažādas sabiedrībā augsti vērtētas un saistošas personiskās īpašības, kā arī zināmas tiesības vadīt pārējos, šīs tiesības viņam ir piešķīris Dievs (kā tas ir gadījumā ar troņa mantošanu) vai veltītāji¹⁵.

Politiskās līderības pētījumi tiek veikti daudzās valstīs, dažādās mūsdienu zinātnes nozarēs – politoloģijā, socioloģijā, filozofijā, politiskajā un kognitīvajā lingvistikā utt. Nedz politikas zinātnē, nedz psiholoģijā vai divos radniecīgajos humanitārajos virzienos nav vienotas pieejas līderības izpētei, nepastāv vispārpieņemts priekšstats par līderības dabu un funkcijām. Politiskā līderība kā viena no līderības formām netiek aprakstīta arī kādas vienas vispārīgas teorijas ietvaros, jo ir starpdisciplināra joma un pētāma daudzos un dažādos līmeņos. Tas saistīts ar iepriekš minēto faktu, ka līderība ir neatņemama cilvēces pastāvēšanas daļa, kā arī to, ka politiskā līderība ir viens no nozīmīgākajiem mehānismiem cilvēku, sociālo grupu un institūciju attiecību regulēšanai politikas sfērā. Franču politologs Žans Blondēls (*Jean Blondel*) monogrāfijā “Politiskā līderība. Ceļš uz visaptverošu analīzi” politisko līderību definē šādi: “[tā ir] vara, ko realizē viens vai vairāki indivīdi, lai rosinātu nāciju pārstāvjus uz rīcību” (*Blondel* 1987). Neviens līderis nevar pastāvēt atrauti no savas sabiedrības, jo, no vienas puses, šī sabiedrība ir viņu veidojusi, no otras puses, – viņš var izdarīt tieši tik daudz, cik viņa “vide”, viņa sabiedrība ļauj. Šī pētījuma kontekstā minēto Ž. Blondēla izteikumu var pārveidot šādi – jebkura politiķa runu veido viņa kultūras politiskais diskurss, un ar savām runām un izteikumiem viņš vienlaikus turpina šo diskursu veidot, lai tas tālāk veidotu nākamo politiķi utt. (ar līdzīgu diskursa īpašību saistītas arī tādas parādības kā intertekstualitāte, precedentums, citējamība).

Saistībā ar aplūkoto līderības fenomenu pētniekam aktuālas kļūst vairākas problēmas, kuras Ž. Blondēls formulējis šādi: pirmkārt, noteikt līderu varas personības veidošanās avotus (dzīves notikumi, kuru iespaidā sāka veidoties līderības īpašības un/vai virzība uz varas iegūšanu); otrkārt, noteikt institucionālos instrumentus, kas līderiem palīdz vai ierobežo viņus; treškārt, noteikt līdera darbības

---

¹⁵ Mūsdienu sabiedrībā šādas no augšas dotas tiesības uz varu tiek sauktas par harizmu, kā to ieteica sociologs Makss Vēbers (*Max Weber*) (citēts pēc: *Mommsen* 1992, 46).

īpašības, ceturtkārt, noteikt līdera darbības vides īpašības (*Блондель* 1992). Viens no nozīmīgākajiem zinātnieka norādītajiem parametriem ir līdera efektivitāte, t. i., viņa spēja virzīt sabiedrību uz kādu plašu rīcību.

Mūsdienu cilvēkam bieži vien šķiet, ka politiskais līderis kā spoža personība pastāvējis tikai senāk, bet mūsdienās tādu nav. Taču patiesībā visticamāk arī pagātnes līderu laikabiedri diez vai šo personu rīcībā saskatīja kaut ko izcilu. Tas var būt saistīts ar to, ka dažas politiķu darbības var izraisīt pamanāmas, plašas izmaiņas, bet citas vērstas tikai uz “normālas situācijas” uzturēšanu. Līderi “vadītāji” ir tikpat svarīgi kā līderi “mierinātāji” vai “aizsargātāji”. Ž. Blondēls norāda uz nepieciešamību izpētīt jebkura kādai sabiedrībai nozīmīga līdera darbību, tai nav obligāti jābūt tāda līmeņa personībai kā Franklins Delano Rūzvelts vai Otto fon Bismarks.

Politikas zinātnē pastāv dažādas politisko līderu klasifikācijas. Šo dažādību var skaidrot ar to, ka pats līdera jēdziens ir daudzdimensionāls, jo arī varas jēdziens ir daudzdimensionāls, kā arī ar pastāvošo iespēju izmantot dažādas pieejas līderu tipu nodalīšanai. Samērā bieži tiek izmantota vienkāršota tipoloģija, kas balstās uz divu līderu tipu pretnostatījumu: līderi “lauvas” un līderi “lapsas” (N. Makjavelli (*Niccolò Machiavelli*), “īsti” līderi un “vadītāji” (R. Takers (*R. Tucker*)), “līderi pārveidotāji” un “līderi darītāji” (Dž. Makgregors Bērns (*J. MacGregor Burns*)). Dihotomiskā pieeja ir tradicionāla, bet realitāte ir daudz sarežģītāka, tādēļ tiek izmantotas arī sarežģītākas līderu tipoloģijas metodes.

Harolds Dvaitis Lasvels (*Harold Dwight Lasswell*) piedāvā klasifikāciju, kuras pamatā ir līderu tendence uz noteikta veida uzvedību. H. D. Lasvels līderus iedala aģitatoros, organizatoros un teorētiķos. Līderi “aģitatori” priekšroku dod vārda spēkam, runas mākslai, personīgajam tēlam un uzvedības paraugam. Līderi “organizatori” priekšroku dod darbam ar cilvēkiem, viņus piesaista organizācijas iespēju izmantošana savas ietekmes palielināšanai. Savukārt līderi “teorētiķi” galvenokārt iedarbojas ar intelekta spēku. Ir līderi, kuriem ļoti skaidri var nodalīt to vai citu uzvedības veidu, bet ir arī tādi, kuriem to noteikt ir problemātiski (*Lasswell* 1976). Piemēram, Vladimirs Ļeņins bija līderis, kuram aģitatora, organizatora un teorētiķa uzvedība bija vienlīdz izteikta.

Harolda S. Huka (*Harold S. Hook*) piedāvātās klasifikācijas noteicošie kritēriji ir pakāpe, kādā līderis spēj iedarboties uz notikumiem un spēj tos vadīt. Balstoties uz šiem kritērijiem, pētnieks līderus iedala divās atšķirīgās grupās. Pirmajā grupā ietilpst

līderi, kuri lieliski spēj orientēties situācijā un to izmantot savu mērķu sasniegšanai. Tie ir eventuālie līderi, kuri izmanto notikumus. Otrajā, mazākajā grupā, ir līderi, kuri paši spēj radīt notikumus, veidot vēsturi, šie līderi ievērojami maina vēstures gaitu. Kā pirmos H. S. Huks šajā grupā min V. Ļeņinu un Napoleonu.

Iedalījuma metode, ko piedāvā M. Vēbers, sakņojas ideālajos valdīšanas tipos. Balstoties uz šo tipoloģiju, tiek klasificēti arī līderu tipi: tradicionālais līderis, harizmātiskais līderis un racionālais līderis. Tradicionālā līderība balstās ieradumos, kas kļuvuši par tradicionālu normu, piemēram, monarha vecākais dēls pēc tēva nāves kļūst par nākamo valdnieku. Racionālā tipa līderība jeb birokrātiskā līderība ir oficiāli leģitimēta. Līderis – ierēdnis rīkojas ar varu nevis kā personība, bet kā noteiktas valstiskas funkcijas izpildītājs, simbolizējot racionālu vadību. Harizmātiskā līdera varu leģitimē ticība viņa īpašajai apdāvinātībai, spējai efektīvi risināt visas problēmas. Tomēr šajā gadījumā jāņem vērā, ka harizmātiskais līderis var kļūt par tirānu. Piemēram, tā notika ar Ā. Hitleru. Šī iedalījuma autors norāda, ka sabiedrības masām ir tendence sev izvēlēties “Cēzaru”, t. i., vienu līderi ar absolūtu varu¹⁶. Visas tautas nobalsošanā ievēlētiem valsts līderiem ir iespaidīga vara, un viņi atrodas virs pārējiem varas atzariem (izpildvara, tiesu vara utt.), būdami atbildīgi tikai tautas priekšā. Harizmātisko līderu lomu politikā pastiprina divi apstākļi. Pirmkārt, plašsaziņas līdzekļu attīstība līderim sniedz iespēju tieši uzrunāt miljoniem cilvēku un izmantot savas demagoga spējas. Otrkārt, lielo partiju krīze un partiju visaptverošā ietekme uz vēlētajiem, kā rezultātā sabiedrība balso par konkrētām personībām, nevis partijām¹⁷.

Tautas vēlētie harizmātiskie līderi ne vienmēr kļūst par diktatoriem, taču, tā kā tauta viņus ir ievēlējusi tiešās vēlēšanās, šie politiķi rīkojas ar tās atbalstu, atšķiroties no citiem ar stingrību un izlēmību savā politiskajā darbībā, kas savukārt sabiedrībai imponē; šie līderi zina, ko vēlas, un nemaina savu politiku situācijas ietekmē. Mūsdienu harizmātiskajiem tautas vēlētajiem līderiem ir raksturīga tiekšanās pacelties pāri partijām un sociālajām interesēm, spēlējot nācijas vienojošās sākotnes lomu.

Lai izprastu politiskās līderības dabu un līdera modeļa uzbūvi salīdzinošajā perspektīvā, jānosaka šī pētījuma metodoloģijas galvenie kritēriji un izpētes priekšmeta lauks. Vispirms jānoskaidro svarīgākie līderības atribūti, kas pētījuma empīriskajā daļā tiek salīdzināti.

---

¹⁶ Piemēram, Krievijas Federācijas prezidents tiek dēvēts par “caratētiņu” (“царь-батюшка”), tādējādi netieši attaisnojot tādu rīcību, kāda būtu nepieņemama demokrātiskas valsts vadītājam.

¹⁷ Čehijas Republikas fenomens. 2013. gadā šajā valstī pirmo reizi prezidentu vēlēja tauta.

Pirmais neapšaubāmi nozīmīgais kritērijs ir **līdera personība**. Piemēram, divu prezidentu vai divu parlamenta deputātu, kuri pilda vienādu lomu, salīdzināšana ļauj salīdzināt tos personības faktorus, kas ietekmē šīs lomas pildīšanu. Tādējādi iespējams salīdzināt ne tikai personības faktora nozīmi līdera lomas izpildē, bet arī nonākt pie līdera uzvedības efektivitātes empīriskas izpētes. Jāuzsver, ka promocijas darba autore pēta tādu politiskā līdera runas tēlu, kas eksistē institucionālajā diskursā, tāpēc pastāv iespēja, ka politiķa tēls būs mitoloģizēts.

Paralēli personības pētīšanai līderības salīdzinošajā analizē tiek izmantots arī **vides faktors**. Šīs pieejas izcelsme saistīta ar līderības situatīvās teorijas tradīciju. Tiek uzskatīts, ka līdera parādīšanās ir ne tik daudz viņa personīgais sasniegums, cik vietas, laika un apstākļu mijiedarbības rezultāts. Šajā skatījumā tiek pieņemts, ka līderis atspoguļo grupu mērķus un rīkojas tās vārdā. Tādējādi, lai izprastu līderību, nepieciešams priekšstats par pēcteču (kurus arī var pētīt salīdzinošā perspektīvā) gaidām un mērķiem.

Mūsdienu līderis, politiķis – tas nav reāls cilvēks, konkrēta personība, tas ir īpašību kopums, kas piemīt politiskajam līderim konkrētas sabiedrības uztverē, un tādu īpašību kopums, kuras pats līderis uzskata par nepieciešamām savam tēlam to līderu kontekstā, kuri tiek uzskatīti par ideāliem konkrētā sabiedrībā. Proti, būtībā runa ir par tā saucamo “modeļa tēlu”, kurā apvienojas gan paša politiķa stratēģiskās intereses, gan auditorijas vērtību vērtējošā attieksme. Tādējādi politiķim jāveido tāds sava tēla modelis, kurš gūtu atbalstu un vārdu un darbību pozitīvu vērtējumu no elektorāta.

Cilvēka tēla pētīšanai veltīts liels daudzums darbu (*Holý 2001, Fedina 2011, Карасик 1996, Караулов 1987, Коровицына 2000, 2011; Стелковская 2000*). Tas saistīts ar faktu, ka no vienas puses cilvēks atspoguļo kultūru¹⁸, kurā veidojusies viņa personība, viņš ir konkrēta etnosa pārstāvis un tam raksturīgo pazīmju nesējs, bet, no otras puses, – viņš veido šo kultūru un nodod to saviem pēctečiem. Cilvēka radītā valoda sevī glabā konkrētā etnosa kultūru un vēsturi, tajā paustas gan konkrētai sabiedrībai aktuālās vērtības un ideāli, gan tās pamatvērtības, kas šo sabiedrību padara par vienotu un monolītu etnosu, nevis vienkārši cilvēku grupu ar līdzīgām interesēm un dzīvesveidu. Cilvēka tēls (šajā pētījumā – politiskā līdera tēls) kā pētnieciskās

---

¹⁸ Kultūras jēdziens šajā gadījumā jāuztver plaši, jo tajā ietilpst visas etnosu vienojošās un veidojošās vērtības – folklorā, literatūrā un valodā.

darbības objekts var tikt atspoguļots ar valodas līdzekļu palīdzību, un tādējādi priekšstats par konkrētu personību veidosies uz viņu raksturojošu tekstu pamata.

Politika tēla radīšana var būt saistīta ar trim informācijas veidiem, ko cilvēks pats par sevi sniedz vai ko par viņu nodrošina citi avoti. Te ietilpst viņa vizuālās īpašības jeb āriene, verbālās (komunikatīvās) īpašības un informācija par notikumiem (izdevīgi/neizdevīgi biogrāfijas fakti). Politiskā portreta radīšanas paņēmieni un īpašie tā pasniegšanas veidi ir viens no nozīmīgākajiem politiķa tēla kā kopuma radīšanas aspektiem. Starp izmantotajiem paņēmieniem autore var minēt pozicionēšanu (ļauj izcelt politiķa pozitīvās īpašības, piemēram, izglītotību, informētību, izlēmību utt.), distancēšanu (piemēram, salīdzināšana ar priekšgājējiem), veiksmīgu pašidentifikāciju (uz kādām vērtībām šis politiķis orientējas, sevi aprakstot). Politiskais portrets ir galvenais politiķa tēla veidošanas līdzeklis vēlēšanu kampaņas laikā un kalpo par pilnīgāko politiskā tēla atainojumu presē.

1.5. Politiskās mitologēmas

Varas valodas vai politikas valodas pētīšanas tradīcija radusies jau antīkajos laikos, kad tika sarakstīts liels skaits runas mākslai veltītu darbu. Tradīcija turpina attīstīties līdz ar iespiedmašīnas izgudrošanu un pirmo avīžu parādīšanos, savu uzplaukumu sasniedzot XX gadsimtā, kad simts gadu laikā parādās vismaz trīs līdzekļi, ar kuru palīdzību kļūst iespējams ietekmēt ļoti lielu skaitu ļaužu vienlaikus – radio, televīzija un internets. Politiskā valoda ir lieliska sfēra, kurā iedzīvināt tās idejas un mitologēmas, kas sabiedrībā veidojušās gadsimtu gaitā, kas tai vienmēr ir aktuālas un noderīgas un bijušas nepieciešamas, lai apzinātos apkārtējo realitāti. Mitologēmas politiskajā komunikācijā izpaužas ar atslēgas vārdu, saukļu, simbolu, politisko formulu un doktrīnu starpniecību (*Лассвелл* 2006, 264–279).

Vispārīgi **mitologēma tiek definēta** kā “konkrēts, tēlainis un simbolisks realitātes attēlošanas paņēmiens, kas nepieciešams tajos gadījumos, kad realitāte neiekļaujas formāli loģiskās un abstraktās atainošanas rāmjos” vai kā “mītu veidojošs elements” (*Кузнецов* 1998, 546).

Kristofers Flūds politisko mītu definē kā “ideoloģiski marķētu naratīvu, kas it kā patiesi atstāsta pagātnes, tagadnes vai paredzētus politiskos notikumus un kas sociālajā grupā tiek pieņemti kā savā būtībā patiesi” (Flood 2001, 44).

Mīti tradicionāli tiek traktēti kā neapzinātas rīcības rezultāts; pieminot vārdu “mīts”, visbiežāk prātā rodas asociācijas ar grieķu vai romiešu mītiem, ko bērībā esam lasījuši kā pasakas, senas leģendas, kurās pasaules kārtība ir aprakstīta saskaņā ar senā cilvēka priekšstatiem. Var šķist, ka gan par pasaules kārtību, gan par modernās zinātnes sasniegumiem viss ir zināms, un ka mīti tiek lasīti vien izklaidēšanās nolūkā. Tomēr tā nav. Mūsdienās mīti tiek mākslīgi veidoti, tos rada prasmīgi un veikli “meistari”. Ne velti zinātnieki norāda, ka “teju vai pati svarīgākā un tādēļ arī satraucošākā mūsdienu politikas īpatnība ir jauna mitoloģiskās domāšanas spēka parādīšanās” (*Kaccupep* 1993, 153).

Mitoloģiskajai domāšanai piemīt īpatnība, ka tā cilvēkam *apriori* iedod kādus viņa kultūras vērtību konstruktus, un viņš, bieži pat neskatoties uz savu izglītotību un intelektu, uz pasauli skatās caur mitoloģēmu prizmu. Avtandils Culadze monogrāfijā “Politiskā mitoloģija” raksta par to, ka mītam ir iracionālas saknes un ka mīta pastāvēšanas vide ir cilvēciskās emocijas un jūtas, emocijas tiek vadītas uz stereotipu pamata, mitoloģijā ir šifrēti to radījušās tautas pādzīvojumi un pieredze utt. (*Цуладзе* 2003, 163).

Kā apgalvo Viktorija Ibragimova (*Виктория Ибрагимова*), politiskā mitoloģija ir “sabiedrības apziņas ideoloģiskās ietekmēšanas metode un saturs, kam raksturīga melīga, nepatiesa faktu skaidrošana” (*Ибрагимова* 1993, 6). Tādējādi ideoloģiskā mīta fenomena būtība ir tāda, ka tas ir latents sabiedrības ideoloģiskās ietekmēšanas veids un saturs, tas darbojas kā sistēma, kas satur melīgus, sabiedrībā kropļoti saprastus faktus (*Ибрагимова* 1993, 6). Politiskie mīti galvenokārt ir vērsti uz diviem mērķiem – vai nu nacionālās vienotības atjaunošanu, vai pretdarbošanos šim procesam.

Mitoloģēma ir politiskā diskursa galvenais elements. Tā var tikt atspoguļota jebkurā valodas līmenī. Plašsaziņas līdzekļos mitoloģēmas visbiežāk var tikt izmantotas rakstu nosaukumos komunikatīvajā līmenī; stilistiskajā līmenī, izmantojot metaforas un alūzijas, kā arī leksiskajā līmenī, lietojot vārdus un vārdu savienojumus, kas ietilpst noteiktā semantiskajā laukā. Līdzīgas politiskajā diskursā bieži sastopamas mitoloģēmas kļūst par daļu no politiskā mīta, par kura galveno mērķi kļūst cīņa par varu vai varas leģitimizācija, kā arī politiskās kundzības īstenošana. (*Цуладзе* 2003, 56).

Mitoloģēmas politiskajā komunikācijā tiek iekļautas, izmantojot noteiktai nācijai vai cilvēcei kopumā nozīmīgus atslēgas vārdus vai simbolus. Šo apgalvojumu

autore tālāk raksturo ar konkrētas gan latviešu, gan čehu politiskajam diskursam raksturīgas mitoloģēmas izmantošanas piemēru. Tā ir mitoloģēma “Eiropa – mūsu mājas”.

Tematika par atgriešanos Eiropā gan Latvijai, gan Čehijai vistiešāk ir saistīta ar komunistiskās (vai sociālistiskās) iekārtas sabrukumu. Šī iekārta abām valstīm tika uzspiesta un nav tikusi uztverta kā normāls vēsturiskās attīstības posms. Tieši šī iemesla dēļ sešas Eiropas Savienības valstis (to vidū arī Latvija un Čehija) 2010. gadā uzrakstīja vēstuli ar prasību “visā Eiropā aizliegt komunistu noziegumu noliegšanu”:

Šest postkomunistických členů EU včetně Česka vyzvalo Evropskou komisi, aby připravila celoevropský zákaz popírání zločinů komunismu. Novinářům to řekl ministr zahraničí Karel Schwarzenberg. Spolu s Českem po zákazu volají Bulharsko, Maďarsko, Rumunsko, Lotyšsko a Litva – Sešas postkomunistiskās ES dalībvalstis, tai skaitā Čehija, aicināja Eiropas Komisiju sagatavot Viseiropas aizliegumu komunistu noziegumu noliegšanai. Žurnālistus par to informēja ārlietu ministrs Karels Švarcenbergs. Līdz ar Čehiju šo aizlieguma projektu atbalsta Bulgārija, Ungārija, Rumānija, Latvija un Lietuva.

"Jde o zásadní věc, že máme totalitní systémy měřit stejným měřítkem," řekl v Bruselu Schwarzenberg. Podle něj je popírání zločinů komunismu plně srovnatelné s popíráním zločinů nacismu, které je v mnoha zemích EU trestné¹⁹. – “Runa ir par to, ka totalitārās sistēmas jāmēra ar vienu mēru”,—Briselē teica Švarcenbergs. Viņaprāt, komunisma noziegumu noliegšanu var salīdzināt ar fašisma noziegumu noliegšanu, kas daudzās ES valstīs ir uzskatāma par noziegumu.

Abi totalitārie režīmi – nacisms un komunisms – bijuši vienlīdz noziedzīgi. Starp tiem nedrīkst pastāvēt pozitīva hierarhija tikai tālab, ka viens piedalījies uzvarā pār otru. Cīņa pret nacismu nevar kalpot par mūžīgu grēku atlaidi tiem, kas pastrādājuši noziegumus pret civiliedzīvotājiem²⁰.

Šajos izteikumos realizētā binārā opozīcija “komunisms – antikomuņisms” ir aktuāla visas Eiropas diskursā. Pēdējo divdesmit gadu laikā pirmais šī pretstatījuma komponents tiek vērtēts negatīvi, bet otrs – pozitīvi, taču tai pašā laikā čehu politiskajā diskursā otrais no tiem bieži netiek nosaukts, tādējādi radot iespaidu, ka galvenais ir fakts, ka “pašlaik nav komunisma”:

¹⁹Pieejams: http://zpravy.idnes.cz/zakazme-popirani-zlocinu-kunismu-vyzvalo-cesko-eu-p0y-/zahranicni.aspx?c=A101214_174957_zahranicni_jw. Skatīts: 05.11.11.

²⁰Pieejams: <http://demoshistoria.lv/vesture-un-politika/totalitaro-rezimu-nosodijums/ect-spriedums-kononova-lieta-ir-solis-tuvak-vesturiskajam-taisnigumam> Skatīts: 05.11.11.

Klaus v USA: Žiji ted' v lepším světě, než byl komunismus. Ale...²¹ – Klauss ASV: Tagad es dzīvoju labākā pasaulē nekā komunisma laikā. Bet...

Šajā ziņā pārsteidzoša atšķirība manāma latviešu politiskajā diskursā, kurā “komunisma” esamība ir cieši sasaistīta ar PSRS, bet vēlāk ar Krieviju, kas dažu latviešu nācijas pārstāvju priekšstatā nereti ir saplūdušas vienā valstī:

Pastāv milzīga atšķirība, ko zinām par Krieviju mēs un kādi priekšstati ir Rietumos. Mums, komunisma nometnē pabijušajiem, ir dziļāka izpratne par Krieviju, mēs vienkārši daudzās lietās izjūtam labāk²².

PSRS sabrukums 1991. gadā un valstu neatkarības iegūšana tika uztverta un joprojām tiek saprasta kā atgriešanās Eiropā, atgriešanās mājās. Īpaši aktuāli tas ir Čehijai, bet vēl aktuālāk Prāgai, kas viduslaikos tika uzskatīta par “Eiropas sirdi” un vēlētos šo statusu sev nostiprināt arī pašlaik:

Občas se z řečí politiků zdá, jako by Česko bylo přinejmenším pupkem světa. Zatím se obce prou jen o střed Evropy²³ – Dažkārt, spriežot pēc politiķu runām, varētu šķist, ka Čehija ir kā minimums “zemes naba”. Lai arī patiesībā reģioni cīnās tikai par Eiropas centra titulu.

Saskaņā ar vēstures un ģeogrāfijas faktiem Čehijas Republika atrodas Centrāleiropā. Paši čehi savu valsti labprātāk uzskata par Rietumeiropas valsti. Vācu, krievu un vēl citos politiskajos diskursos Čehija ir Austrumeiropas valsts. Šīs identifikācijas nesakritības ir noteiktas vēsturiski un politiski. Mūsdienu Eiropas ģeopolitikā Rietumu jēdziens ir saistīts ar priekšstatu par civilizāciju, bet Austrumu – par barbariskām valstīm, kuru vidū ir arī Krievija un Čehija. Bez jēdzieniem “Rietumeiropa” un “Austrumeiropa” pastāv arī Centrāleiropas jēdziens, kas ir kā īpaša mazo nāciju zona starp Rietumiem un Austrumiem.

Kultūras un politikas koncepts “Eiropa” mūsdienu čehu politiskajā diskursā ir viens no aktuālākajiem. Tas saistīts ar Čehijas Republikas ārpolitikas mērķi – iestāšanos Eiropas Savienībā. Tā izmantojamības augsto līmeni nosaka Čehijas valsts vēsturiskās attīstības īpatnības. Eiropas tēma čehu politiskajā diskursā ir saistīta ar

---

²¹ Pieejams: http://zpravdy.idnes.cz/klaus-v-usa-ziji-ted-v-lepsim-svete-nez-byl-komunismus-ale-pmy-/zahranicni.aspx?c=A110920_031800_zahranicni_hro. Skatīts: 05.11.11.

²² Pieejams: <http://www.diena.lv/sodien-laikraksta/sava-neatkariba-noteikti-ir-janostiprina-739838>. Skatīts: 05.11.11.

²³ Pieejams: http://cestovani.idnes.cz/kde-v-cesku-lezi-stred-evropy-prekvapiva-zjisteni-nasi-detektivni-mise-13x-/po-cesku.aspx?c=A101106_1478573_igcechy_tom. Skatīts: 05.11.11.

tādām opozīcijām kā “savs – svešs”, “rietumi – austrumi”, “civilizācija – barbarisms”²⁴.

Čehijas iedzīvotāja apziņā Eiropa vienmēr ir asociējusies ar ģimeni, mājām, vietu, kur vienmēr ir labi: čehi sevi izjūt kā daļu no šī veseluma un sapņo tur atgriezties. Viņiem iestāšanās Eiropas Savienībā ir nevis iespēja uzlabot savu ekonomisko stāvokli, bet gan iespēja atgriezties mājās: *Česká republika se vrátila do Evropy*²⁵ – *Čehijas Republika atgriezies Eiropā*. Atgriešanās motīvs čehu politiskajā diskursā dominē XXI gadsimta pirmajā desmitgadē. Tas saistīts ar bijušā republikas prezidenta Vāclava Havela politisko programmu, par kuras saukli bija izvēlēts vārdu savienojums “Atgriešanās Eiropā”: *Havlovský slogan “návrát do Evropy” byl možná problematický ze zeměpisného, kulturního či historického hlediska. Ale trefně charakterizoval celé polistopadové směřování: zařadit se zpátky mezi ostatní západoevropské národy*²⁶ – *Havela sauklis “Atgriešanās Eiropā” iespējams bija problemātisks no ģeogrāfiskā, kultūras vai vēstures skatpunkta, taču tas trāpīgi raksturoja visu pēcrevolūcijas virzienu: atgriezties pārējo Rietumeiropas tautu vidū*.

Politiskajā lingvistikā tiek lietots termins “mentālā karte” (*Замятин* 2002). Tas apzīmē subjektīvu priekšstatu par ģeogrāfiskās, politiskās, civilizācijas un cita veida telpas kārtību. Proti, tas ir veids, kādā nācija apzinās savu vietu pasaulē, un kādas tā redz citas tautas. Mentālā karte ir nevis reāli pastāvošie ģeogrāfiskie vai jebkuri citi apstākļi, bet gan tas, kādi tie ir nāciju apziņā. Mentālo karšu saturu var aprakstīt, izmantojot kognitīvo analīzi.

Čehu sabiedrības apziņas mentālā karte ir šāda: Čehijas Republika – viena no Rietumeiropas valstīm, Krievija (tai skaitā PSRS) – Austrumu valsts un galvenais vaininieks Eiropas traģēdijā. Čehu galvenais ģeopolitiskais jautājums: atrašanās starp Krieviju un Vāciju. Savas valsts nostādīšana blakus Rietumiem ir manipulēšana ar ģeogrāfiskiem konceptiem ar mērķi veidot autonomus ģeopolitiskos priekšstatus (*Замятин* 2002; *Миллер* 2001).

Čehijas Republikas ārpolitikas pamatmērķis – iestāšanās Eiropas Savienībā – čehu politiskā diskursā parādās, izmantojot metaforisko ceļa modeli. Politiskajā

---

²⁴Opozīcija “rietumi – austrumi” tiek aktīvi lietota arī latviešu politiskajā diskursā. Sigma Ankrava 2003. gada rakstā “Postkoloniālisma sindroms un identitātes krīze Latvijā” raksta, ka Latvija vēsturiski bijusi robeža starp Rietumiem un Austrumiem, bet plašākā kontekstā tā bija robežšķirtnē starp zemkopju un lopkopju psiholoģiju (Ankrava 2003, 175).

²⁵*Lidové noviny* 16.06.03.

²⁶*Lidové noviny* 16.06.03.

diskursā “ceļš” ir līdzeklis, lai sasniegtu kādu politiku vai partijas mērķi. Čehu politiskajā diskursā vārds *cesta* bez nozīmes ‘ceļš’ ietver arī semantiku ‘virziens’ vai ‘ceļš’ kā mērķa sasniegšanas līdzeklis. Šis metaforiskais modelis labi atklāj sabiedrības un politikas procesu dinamiku, jo pats ceļa jēdziens nosaka vienmērīgu vai lēcienveida kustību pa to. Ceļā iespējami kavēkļi un šķēršļi, kas nepārtraukti jāpārvar. Tas liecina par to, ka sabiedrības attīstība notiek nevienmērīgi un šajā procesā rodas dažādas grūtības. Ceļa metaforiskā modeļa darbības denotatīvajā nozīmē ir ietverti politikas koncepti.

Ceļam var būt kādas noteiktas pazīmes, piemēram, vienā no izteikumiem Eiropa ir kā iela ar vienvirziena kustību, bet citā – strupceļš: 1. *Evropa je prostě už dlouho ve vzduchu jako velký zářící cíl na konci jednosměrné ulice*²⁷ –Eiropa vienkārši jau ilgi karājas gaisā kā liels mirdzošs mērķis vienvirziena ielas galā. 2. *Sedíte-li v autobuse, který jede do propasti, není chyba, že je to autobus, ale že jede do propasti. Kdyby EU nesměrovala do slepé uličky rovnostářství, ale ke svobodné společnosti, určitě by Benjamin Kuras proti členství Británie v EU nebyl*²⁸ –Ja jūs sēžat autobusā, kas tuvojas bezdibenim, nav šaubu, ka tas ir autobuss, tomēr tas brauc uz bezdibeni. Ja ES ceļš nevestu nolīdzināšanas strupceļā, bet pie brīvas sabiedrības, Benžamins Kurass noteikti nebūtu pret Lielbritānijas dalību ES.

Šajos izteikumos ceļš uz Eiropu tiek vērtēts negatīvi, jo tas vai nu nekur neved vai arī ir bez iespējas atgriezties.

Latvijai motīvs “atgriešanās Eiropā” nevarēja būt tikpat acīmredzams kā Čehijai, to nosaka vēsturiskās attīstības īpatnības, un fakts, ka Latvijai nav neatkarīgas valsts pieredzes līdz XX gadsimtam. ES dalībvalstu uzskatā Latvija un abas pārējās Baltijas valstis, Eiropā ir jaunpienācēja. Tas saistīts ar faktu, ka vārds Čehija kā patstāvīgs nosaukums (*Čechy, Česko*) parādījās jau viduslaikos un bez pārtraukuma tika lietots līdz 1949. gadam. Latvijas teritoriju līdz XVI gadsimtam dēvēja par Livoniju (*Krīpēns* 1993, 228), Krievijas Impērijas laikā – par Ostzemes guberņu. Vārds “Latvija” parādās tikai XIX gadsimtā, taču leksikā aktīvi netiek lietots, tikai 1905. gadā tas iegūst politisku nozīmi un pilnībā nostiprinās Pirmā pasaules kara laikā (*Skutāns* 2002).

Latvija Eiropas Savienībā iestājās 2004. gada 1. maijā vienlaicīgi ar Čehiju un vēl astoņām valstīm. Tomēr pati Latvija visiem spēkiem cenšas pierādīt savas tiesības

---

²⁷ *Lidové noviny* 16.06.03.

²⁸ *Lidové noviny* 22.06.01.

būt Eiropā: *Latvija, protams, vienmēr bijusi Eiropā, problēma tikai tāda, ka Āzija piemums atnākusi pati*²⁹ – *Iestāšanās Eiropas Savienībā bija loģisks turpinājums Latvijas atpakaļceļam Eiropā (Atgriešanās Eiropā).*

Tā saucamo “mazo tautu”, kuru vidū ir arī čehi un latvieši, apziņā ļoti svarīgs ir koncepts “ģimene”, un līdz ar to arī visas tās metaforiskās konstrukcijas, kas saistītas ar šo tēmu: *Valdošā nacionālā buržuāzija, novēršot iedzīvotāju uzmanību ar vilinošām runām par “Latvijas atgriešanos Eiropas ģimeņu saimē”, “demokrātisko vērtību atgūšanu”, atņēma tautai bezmaksas medicīnu un izglītību, katrai ģimenei garantētu un pieejamu dzīvojamo platību (LSP mājas lapa).* Šajā izteikumā runa ir tieši par mīta “Eiropa kā mājas un ģimene” graušanu, taču būtiski ir tas, ka šis mīts joprojām ir diskursa centrālais jēdziens. Uzsvērti tiek komponenti “ģimene” un “neģimene”.

Katra nācija tā vai citādi tiecas uzsvērt savu nozīmīgumu, izceļot īpašības, kas piemīt etnosam kopumā. Ja čehiem šādas īpašības *apriori* ir viesmīlība un izglītība, tad latviešiem – satiecība, paklausība, gatavība kompromisam:

Čeští obrozenci se za obyčejného, málo vzdělaného, českého člověka přímo styděli, namlouvali si sobě i druhým, že Češi jsou inteligentním a vzdělaným národem. Místo toho, aby se snažili z Čechů vzdělaný národ opravdu vytvořit, raději zamlouvali skutečnost falešnými odkazy z dávné minulosti³⁰ – Čehu atmodas līderi kaunējās par parasto, mazizglītoto Čehijas iedzīvotāju, viņi sev un citiem iestāstīja, ka čehi ir pieklājīga un izglītota tauta. Tā vietā, lai mēģinātu no čehiem izveidot tiešām izglītotu nāciju, viņi patiesību aizsedza ar nepatiesu atsaukšanos uz senu pagātni.

Latvijas pieredze krīzes laikā ir bijusi unikāla, salīdzinot ar Grieķiju, jo vēl neesam tik aroganti kā vecās Eiropas valstis, kas atļaujas darīt, ko grib, bez jebkādām konsekvencēm³¹. Šajā izteikumā redzama Latvijas pretnostatīšana citām Eiropas valstīm ne tikai “paklausīga/nepaklausīga” līmenī, bet arī binārās opozīcijas līmenī – “vecā/jaunā”. Neraugoties uz pastāvīgiem apgalvojumiem, ka Latvija ir pilntiesīga Eiropas locekle, te manāma veco Eiropas valstu un Eiropas jaunās valsts – Latvijas, salīdzināšana, turklāt par labu pēdējai, jo tā vēl nav tik patvaļīga un augstprātīga.

²⁹Pieejams: <http://www.diena.lv/blogi/latviska-latvija-eiropa-mits-vai-realitate-730544>. Skatīts: 15.11.11.

³⁰Pieejams: <http://www.cs-magazin.com/index.php?a=a2007011017>. Skatīts: 15.11.11.

³¹Pieejams: <http://www.diena.lv/sodien-laikraksta/kas-glabs-eiropu-13912968>. Skatīts: 15.11.11.

Latvijai ir svarīgi Eiropu uztvert kā aizsargātāju pret Krieviju. Ja Eiropa neaizsargā Latviju nedz ekonomiski, nedz militāri, tad ievērojami palielinās draudi (un indivīda apziņā bailes), ka Krievija var okupēt vai anektēt Latviju. Šīs bailes, iespējams, ir pamatotas, jo, lai gan pirms Otrā pasaules kara Latvija bija eiropiska valsts, tomēr politisku vienošanos rezultātā Latviju okupēja tieši Krievija. Ļoti straujā dažādu svešu varu maiņa laikā no XX gadsimta sākuma līdz Otrā pasaules kara beigām, iespējams, arī ir radījusi šo pastāvīgo baiļu sajūtu.

Ja čehu politiskajā diskursā baiļu emocija vienmēr ir saistīta ar ironisku īstenības izpratni, tad latviešu politiskajā diskursā tās savukārt ir patiesas, vēsturiskajā pieredzē balstītas bailes.

*Po zhroucení komunistického režimu v nás zůstala pachuť. Tak před tímhle papírovým klaunem jsme se plazili? Tohoto paňáci jsme se báli? A umiňovali jsme si: Už nikdy se nebudeme bát!*³² – *Pēc komunistiskā režīma krišanas mums ir palikusi pēcgarša. Vai tiešām mēs liecām ceļus šī papīra klauna priekšā? Mēs baidījāmies no šī āksta? Un mēs nolēmām: vairs nekad nebaidīsimies!*

Bieži baiļu sajūtu var izsaukt baidīšanās no kaut kā jauna, nezināma. Slāvu kultūrām ir raksturīgi veco uztvert kā sinonīmu labajam. Jebkurš vārds vai reālija var tikt pakļauts valodas lietotāja garīgajai refleksijai un iegūt sava veida vērtējumu, piesaisti vienam no poliēm – “labais” vai “ļaukais”. Šādu piesaisti mūsdienu čehu valodā ieguvis Eiropas koncepta vārds. Kontekstiem, kuros šis koncepts tiek lietots, vienmēr piemīt diskursīvas vai nediskursīvas (mentālā sfēra) aksioloģiskās pazīmes: *Často bylo také slyšet obavy, že se zřikáme části své suverenity, a hrozí nám tedy, že se zadusíme pod tlapou mocnějších a silnějších (Němců, Francouzů, Bruselu)*³³ – *Bieži varēja sadzirdēt bažas, ka mēs atteiksimies no daļas savas suverenitātes un pastāv draudi nosmakt zem lielo un stipro ķetnas. Bailes izteiktas ar nāves sēmu (nosmakt), sajūtu, ka pretinieks ir morāli un fiziski spēcīgāks (zem ķetnas), bailēm zaudēt savu telpu, nacionālo identitāti, t.i., sākt dzīvot tā, kā dzīvo “svešie”. Šāda pasaules uztvere ir raksturīga visām mazajām tautām, to apziņas tips ir “satelīts”. Čehi stereotipizēti negatīvi uztver citu tautību pārstāvjus – vāciešus un francūžus. Visas šīs bailes ir saistītas vienu notikumu – Čehijas iestāšanos Eiropas Savienībā.*

Latviešu politiskajā diskursā baiļu emocija ir nedalāmi saistīta ar Krievijas tēlu (arī PSRS, turklāt nereti šie divi jēdzieni tiek jaukti). *Mediju ieaudzinātas, šūpulī*

³²*MF Dnes* 31.12.01.

³³*Lidové noviny* 16.06.03.

ieliktas, vēstures stundās mācītas, vecu cilvēku uzspiestas – tās ir bailes no Krievijas. Bailes no ekonomiskas atkarības, vēstures notikumu atkārtotāšanās, valodas, kultūras³⁴. Šajā piemērā vienlaikus tiek aktualizēti vairāki nozīmīgi un iedarbīgi manipulēšanas rīki: šūpuļa metafora – kā atmiņas par saulaino bērniību, vēstures stundas – kā daļa no obligātās izglītības, un vecu cilvēku runas – cieņa pret vecākiem cilvēkiem, uzticēšanās viņu vārdiem. Tiek pausts, ka no Krievijas vajag un drīkst baidīties, ka tas ir normāli un pierasti. Taču vienlaikus pastāv arī bailes no nestabilitātes, pārmaiņām:

Ir saprotama cilvēku vēlme pēc stabilitātes. Bailes no negaidītiem pavērsieniem ar nenoteiktu rezultātu. Dombrovska ideoloģija ir stabilitātes ideoloģija. Zviedrijā vai Dānijā šāda ideoloģija nozīmē augstu labklājības līmeņa saglabāšanu. Latvijā šī ideoloģija nozīmē atpalcības konservāciju. Patiesības labad, arī Vienotībā pastāv ekonomistu grupa (Ošlejs, Kokins, Zaķis), kura šo ideoloģiju apšaubā. Taču viņi, kā mēdz teikt, nedirīgē orķestri. Toni nosaka citi. Valdību veido Dombrovskis. Viņa ideoloģiskais uzstādījums ir: darīsim kā viņi, tur aiz dīķa. Tas ir, bez asām kustībām. Cenšoties neko nemainīt. Un paliksim atpalcējos³⁵.

Citāta autors ironizē par vēl vienu nacionālo iezīmi – centieniem neko savā dzīvē nemainīt, un stabilitāte nozīmē nevis uzplaukumu un labklājību, bet to, ka viss paliks, kā ir.

Minētie piemēri parāda atšķirību kopīgo mitologēmu funkcionēšanā – lai gan politiskajos diskursos pastāv vienādi priekšstati un aicinājumi, acīmredzams, ka to īstenošanai izmantotie instrumenti atšķiras atbilstoši nacionālajām mitologēmām (atšķirīgi tiek uztverti opozīciju locekļi, atšķirīgs ir priekšstats par savu vietu pasaulē, kā arī atšķiras refleksijas attiecībā uz savu vēsturisko un kultūras attīstību).

Tai pašā laikā katrā no pētāmajiem diskursiem ir savas specifiskas mitologēmas. Latvijas diskursā tās ir *treknie gadi* un *Baltijas tīģeris*.

Treknie gadi – šī nominācija tradicionāli tiek saistīta ar Aigara Kalvīša vārdu, kurš bija Latvijas ministru prezidents laikā no 2004. gada 2. decembra līdz 2007. gada 20. decembrim³⁶. Ar šo vārdu savienojumu tika apzīmēta straujā Latvijas ekonomikas

³⁴Pieejams: <http://p-domas.blogiem.lv/2010/10/31/50706.html> Skatīts: 13.01.2013.

³⁵Pieejams: <http://www.diena.lv/sodien-laikraksta/bez-nosaukuma-13911802>. Skatīts: 13.01.2013.

³⁶Bet nevarētu tomēr teikt, ka jūs vispār neesat nekad savā politiskajā karjerā izcēlies ar jautājumiem, kuri skar Latvijas dzīvi kopumā un skar premjera būšanu. Visi Latvijā runā par tiem *treknajiem gadiem* un sauc tos par *Aigara Kalvīša treknajiem gadiem*, taču aizmirst pieminēt, ka Aigars Kalvītis bija tikai valdības vadītājs. Bet Māris Kučinskis bija Tautas partijas frakcijas vadītājs – tas cilvēks, kurš nodrošināja Saeimā visus balsojumus, lai *šietreknie gadi* būtu (M. Bondars, 16.02.2016., pieejams: <http://www.saeima.lv/en/transcripts/view/345> (skatīts: 30.06.2016)).

izaugsme laika posmā no 2006. gada līdz 2008. gadam. Pirmo reizi šo nomināciju Aigars Kalvītis lietoja savā Jaungada uzrunā Latvijas iedzīvotājiem 2005. gada 31. decembrī³⁷. Jau 2008. gadā kļuva skaidrs, ka pārmērīgo tēriņu, nepamatotās kreditēšanas un inflācijas pieauguma politika nav novedusi ne pie kā laba, un minēto izteikumu sāka lietot ar ironisku intonāciju³⁸.

Nominācija Baltijas tīģeris (vai Baltijas ekonomikas tīģeris) – apzīmēja strauju ekonomikas izaugsmi Baltijas valstīs, tomēr ar tai sekojošu pāreju uz krīzes gadiem ekonomijas režīmā aizvien biežāk tika izmantota ironiskā nozīmē³⁹.

Institucionālajam diskursam raksturīga lomu struktūra, kuras ietvaros jebkurā diskursa paveidā darbojas savi subjekti. Turklāt obligāts nosacījums lomu attiecībās ir to statusa asimetriskums, ko tad arī piedāvā saukt par konceptuālo opozīciju. Politiskajā diskursā šādi subjekti būs “vara” un “tauta”. Tādējādi pretstata kategorija, piemērojot to institucionālajam diskursam, izpaužas ar statusu ierobežotu lomu attiecībās, t. i., konceptuālās opozīcijas galvenā pazīme institucionālā diskursa ietvaros ir komunikācijas dalībnieku sociālais statuss (*Невинская* 2006).

Krievu zinātniece O. Isersa (*O. Исцера*) norāda, ka semiotiskā kategorija “savs loks” ir viena no nozīmīgākajām politiskā diskursa kognitīvajām kategorijām. Galvenie šo kategoriju veidojošie koncepti ir *savs* un *svešs*. Šī pretstata realizēšana politiskajā diskursā ir saistīta ar šādam kognitīvās lingvistikas kategorijām – stereotipiskums, precedentums, subjektīvās vērtības, konotācijas utt. (*Исцера* 1999). Etimoloģiskās informācijas uzmeklēšana šī pētījuma autorei ļāva gūt priekšstatu par opozīcijas “savs – svešs” latviešu valodā un “svůj – cizí” čehu valodā konceptuālo

---

³⁷Ja netiks sadarītas kādas muļķības, tad mums priekšā ir *septiņi bagāti gadi*. *Treknie gadi* – ja atceras stāstu par Jāzepu (A. Kalvītis, citēts pēc: <http://www.kasjauns.lv/lv/zinas/239638/31-decembra-jubilari-un-notikumi-latvija-un-pasaule>, (skatīts: 19.01.2017.)

³⁸Labdien, kolēģi! Vēlētos izdarīt mazu ekskursu vēsturē. Pirms apmēram septiņiem astoņiem gadiem, kad Latvijā *plosījās “treknie laiki”*, pastāvēja apmēram desmit ieslodzīto rehabilitācijas centri, kur cilvēki pēc atbrīvošanās no cietuma varēja padzīvot trīs līdz sešus mēnešus, iemācīties kādu profesiju, adaptēties dzīvei, atrast dzīvesvietu (K. Seržants, 27.11.2014. Pieejams: <http://www.saeima.lv/en/transcripts/view/274>, skatīts: 30.06.2016). Un it sevišķi mūsu sabiedrībā, kurā aizņemšanās vai kredītņemšana ir samērā jauna lieta kā tāda, uz ko arī faktiski norāda *treknajos gados* radušās problēmas, pie kurām mēs nonācām tieši tādas stihiskas aizņemšanās dēļ (V. Ķirsis, 11.06.2014, pieejams: <http://www.saeima.lv/en/transcripts/view/246>, skatīts: 30.06.2016.)

³⁹Nordea prezentēs ekonomikas tendences pasaulē un Latvijā: Baltijas valstu ekonomikas no “*Baltijas tīģeriem*” pārtop par “*Baltijas bruņurupučiem*” (pieejams:

<http://www.nordea.lv/Par+Nordea/Par+Nordea/Mediju+telpa/07122016/1774862.html> skatīts: 20.01.2017.). Kurš gan nezina, ka Baltijas valstu IKP “*treknajos gados*” auga tik strauji, ka tika nodēvētas par *Baltijas tīģeriem*? (pieejams: <https://www.macroconomics.lv/ka-baltijas-valstu-nominalie-un-nerealie-produktu-nodokli-ietekmejsi-iekaszemes-kopproduktu>, skatīts: 20.01.2017).

rašanos. Gan latviešu valodas vārds *savs*, gan čehu *svůj* cēlušies no kopīgās indoeiropiešu saknes **suo*, **seuo*, kas ir atgriezeniskā vietniekvārda saknes **sue-*, **seue-*, ar nozīmi “savrup, viens”, kas pēc tam paplašinājusies līdz semantikai “draugs, piederošs, savs” forma (ar piederības funkciju) (Karulis 1992, 796, Rejzek 2001, 564, 619). Čehu valodas vārds *cizí* etimoloģiski saistīts ar slāvu pirmvalodas sakni **tudb*, **tudb*, kas saistās ar lietuviešu un latviešu vārdu “tauta”, kas savukārt cēlušies no indoeiropiešu saknes **teutā*, **toutā* ar nozīmi “tauta, cilts, valsts” (Rejzek 2001, 107). Slāvu valodās jēdziens “savs” sākotnēji apzīmē kādu asinsradniecīgu cilvēku grupu, kuras ietvaros indivīds vienlaikus jūtas “brīvs” un pretstata sevi citiem – svešajiem, ienaidniekiem, vergiem. Jēdziens “vergs” šajā gadījumā pielīdzinās svešā jēdzienam (Бенвенист 1995, 236). Svešā tēls latviešu valodā sākotnēji saistīts ar tā nozīmi, kas saistīta ar citu dzimtu, turklāt etimoloģiski šī leksēma ceļas no tā paša vārda, no kura leksēma “savs” (Karulis 1992, 970), kas arī liecina par piederības sēmas realizēšanu (Маковскиū 1980, 147–148). Pētot bināri jēdzienisko opozīciju “savs – svešs” leksikogrāfiskajos avotos, tika atklāts, ka tās reprezentantiem ir ļoti sarežģīta semantiskā struktūra. Aplūkojot latviešu un čehu leksikogrāfiskos avotus, autore konstatēja, ka galvenā leksēmu *savs* un *svůj* (piederošs kādam, kam, saistīts ar kādu vai ko, raksturīgs kādam vai kam) nozīme ir saistīta ar to etimoloģisko nozīmi. Šīs leksēmas reprezentanti perifērajā telpā ir konotācijas “savāds, pārsteidzošs, īpašs”, kas šo jēdzienu satuvina ar vārda *svešs* semantiku, kas arī perifērajā telpā pārstāvēta ar nozīmēm ‘pārsteidzošs, savāds, īpašs’. Tas liecina par šīs kategorijas ambivalentumu, “savu” parādot citā rakursā, pat līdz kļūšanai par “svešu” (Зусман 2000, 242–243). Galvenā leksēmas *svešs* nozīme realizējas caur sēmām “piederošs citam”, “ne savu apzīmējošs”. Šī leksēma perifērijā satuvinās ar vārdu “savs”, atklājot nozīmes ‘savāds’, ‘pārsteidzošs’. Čehu valodā ar latviešu valodu kopīgo nozīmi papildina arī nozīme ‘ārzemju’ (*cizí jazyk* – *svešvaloda*, *cizina* – *ārzemes*).

Čehu politiskajā diskursā starp nominācijām, kurās izmantota leksēma *cizí*, pirmajā vietā izmantošanas biežuma ziņā atrodas vārdkopas, kas ļauj vārda semantiku interpretēt kā ārzemju (*cizí země* – ārzemes, *cizí stát* – ārvalsts, *cizí jazyk* – svešvaloda, *cizí vojak* – ārzemju kareivis, *cizí slovo* – ārzemju, aizgūts vārds, *cizí vláda* – ārzemju valdība, *cizí obyvatelé* – ārzemnieki, *cizí státní příslušníci* – ārzemju padotie, *cizí občané* – ārvalstu pilsoņi, *cizí armáda* – ārzemju armija, *cizí vojenská základna* – ārzemju kara bāze, *cizí politik* – ārzemju politiķis).

Otrās pēc popularitātes ir vārdkopas ar nozīmi ‘svešs, mums nepiederošs, citam piederošs, ne savs’: *pasivní rezistence je mi cizí* – pasīva pretošanās man ir sveša, *abychom bojovali v cizích válkách* – lai mēs karotu svešos karos, *a to i ve věcech s cizím prvkem* – pat darīšanās ar svešu elementu, *jak se chovat obezřetně při setkání s cizími a neznámými lidmi* – cik uzmanīgi jāuzvedas, tiekoties ar svešiem un nepazīstamiem cilvēkiem, *tak se nevymlouvejme na cizí vzory* – neatvainosimies par svešiem viedokļiem, *za porušení povinnosti při správě cizího majetku* – par pienākumu nepildīšanu, rīkojoties ar svešu īpašumu, *nejsme si cizí* – mēs cits citam neesam sveši, *že se půda nedostává do cizích rukou* – ka zeme nenonāk svešās rokās.

Vēl arī sastopami gadījumi ar politiķu runās iespraustiem frazeoloģiskiem vārdu savienojumiem, kuros izmantota leksēma “svešs”: *chytát hada cizí rukou* – ķert čūsku ar svešu roku, *řešit problémy na cizí účet* – problēmas risināt uz citu rēķina, *nejlépe se činí dobro za cizí peníze* – labu darīt vieglāk par svešu naudu.

Latviešu politiskajā diskursā vārds “svešs” ar nozīmi ‘ārzemju’ vai ‘aizgūts’ var atrasties salikteņu pirmajā daļā – padomju laikos, kad *svešvārdi* bija modē, Latvijas armijā runā valsts valodā un prot *svešvalodas*.

Vēl vārds svešs tiek lietots nozīmēs ‘kādam/kam citam piederošs’ – dalība *svešas* valsts okupācijā, mežā, *svešā* vidē, skarbos apstākļos; ‘iepriekš nezināms’ – apguvis līdz tam pilnīgi *svešo* valodu; negatīvās konstrukcijās ar nozīmi, kas sinonīmiska ‘zināms, pazīstams’ – P. Vaitekūnam prezidenta apartamenti nav *sveši*; lietojot frazeoloģiskas vienības – utis vispirms izķert savā kažokā un tikai tad tās meklēt *svešā*; kā sinonīms ārzemju – ir bailes no visa ārzemnieciskā un *svešā*, latviešu un *sveštautiešu* attieksmi pret ES aptaujās; ‘svešas izcelsmes’ semantika – Pakss patiesībā Eiropā ir *svešķermenis*, cik grūti ārzemniekam ir iedzīvoties *svešā* sabiedrībā.

Tālāk promocijas darba autore piedāvā krievu pētnieces O. Isersas darbā “Runas ietekme kognitīvo kategoriju aspektā” (“*Речевое воздействие в аспекте когнитивных категорий*”) (Иссерс 1999, 74–79) izklāstīto diskursa analīzes veikšanas shēmu, kas koncentrējas uz bināro opozīciju politiskajā diskursā noteikšanu.

1. Visizplatītākais pasaules sadalīšanas savā un svešajā veids ir identificēšana, izmantojot modeli “A ir B”. Tā tiek īstenota ar tiešu nomināciju; “sava” un “sveša” nošķiršana notiek uz runājošā pasaules modelim atbilstošo Labā un Ļaunā simbolu

pamata (Исцепс 1999, 76): *Češi se bojí cizí neznámé Evropské unie*⁴⁰ – *Čehi baidās no svešās, nepazīstamās Eiropas Savienības*. Attiecībā uz “svešo, nepazīstamo” valsti izpaužas negatīvas baiļu emocijas. Te jāatzīmē, ka šis un tam līdzīgie izteikumi ir fiksēti divus gadus pirms Čehijas iestāšanās Eiropas Savienībā, viss nepazīstamais automātiski tiek uzskatīts par svešu.

Latviešu valodā “sava valsts” vai “sava zeme” ir tēvzeme. Jau pašā nominācijā redzams pasaules uztveres metaforiskais atspoguļojums – sava valsts tiek salīdzināta ar ģimeni, ar tuviniekiem, attiecīgi jebkura cita valsts ir svešu cilvēku, ne radnieku sabiedrība⁴¹: *Tā komisija, kas pētīja tos iemeslus, kuru dēļ cilvēki brauc prom no savastēvzemes un labāk izvēlas pat varbūt ne par īpaši lielu atalgojumu būt svešāzemē, nevis savā, ir konstatējuši, ka starp iemesliem, kurus cilvēki minēja, materiālas dabas apsvērumi ir tikai viens no tiem*⁴².

2. Tuvināšana pēc īpašībām jeb atribūcija balstās modelī “A piemīt B īpašības”. Norādot uz objektam piemītošajām pazīmēm, tiek noteikta tā “ģimeniskā līdzība” ar konceptiem “savs” un “svešs”. Prototipu teorijā tiek pieņemts, ka valodas kategorijas (secīga kopuma ietvaros) veidojas, krustojoties kādam skaitam raksturīgo vai tipisko īpašību – pazīmju, kas korelē ar atbilstošo priekšmetu nosaukšanas iederību kontekstā. Protams, ka priekšstati par “raksturīgajām” īpašībām un nosaukuma iederību persvazīvajā diskursā ir ideoloģiski noslogoti un tiek definēti caur jau pastāvošām ideoloģiskām mitologēmām (Исцепс 1999, 76): *Češskou politickou elitu tvoří především bývalí **komunističtí kariéristé, maloměstští politikáři a ztracené existence***⁴³ – *Čehu politisko eliti, vispirms, veido bijušie komunistiskie karjeristi, provinciāli politikāņi un zuduši cilvēki*. Politikiem izteikuma autora interpretācijā piemīt daudz negatīvu īpašību: viņiem ir komunistiska pagātne, viņi ir provinciāli un domā sekli, attieksme pret viņu politisko darbību tiek nodota ar leksēmu *politikář*, kuras ekspresivitāti veido piedēklis *-ář*, pārējie politiskās dzīves dalībnieki vispār ir zuduši cilvēki. Atbilstoši negatīvi vērtējamo pazīmju kopumam adresātam varas pārstāvji jāuztver kā “sveši”. Šim asociatīvo sakarību veidošanas ceļam piemīt liels pārliecināšanas spēks, jo semantiskais secinājums par objekta identifikāciju tiek sniegts netieši (to izdarīt uzticēts pašam adresātam), bet visas

⁴⁰Lidové noviny 4.10.02.

⁴¹Sīkāk par “mazo nāciju” pieķeršanos savām ģimenēm un atbilstošo apkārtējās vides metaforizāciju skat. *Коровицына* 2000, *Коровицына* 2011, *Holý* 2001.

⁴²Pieejams: <http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/061214/st061214.htm>. Skatīts: 12.08.2014.

⁴³Lidové noviny 21.01.03

zināšanas un informācija, kas “sasniegtas caur paša intelektuālajiem pūliņiem”, tiek uztvertas kā savas, personīgas (“Zināšanu privatizācija” (“*Приватизация знаний*”) (Баранов 1990).

Latviešu politiskajā diskursā pēc šāda modeļa var atspoguļoties sašķeltas sabiedrības ideologēma, kas iedzīvotāju apziņā izveidojusies saistībā ar konfliktu, kā pamatā ir esošais politiskais un valodas fons: *Tā ir liela starpība – vai jūs esat šeit ienākuši ar Latvijas valsts parlamenta atzītu aktu vai kā svešas varas ievesti cilvēki*⁴⁴. Daļa valsts iedzīvotāju var tikt uztverti kā daļa “svešas varas” un atbilstoši šai valstij sveši.

3. Stereotipizācija ir viens no nozīmīgākajiem paņēmieniem, ko izmanto ietekmēšanai runas palīdzību. No kognitīvo procesu skatpunkta stereotipi veidojas uz asociatīvo sakarību pamata pēc modeļa “A ir saistība ar B”, kur B ir viens no prototipiskajiem konceptiem vai koncepts, kas pastarpināti saistīts ar prototipu kā Labā vai Ļaunā simbols: *Když dobře funguje francouzsko-německý “motor“, funguje dobře celá Evropská unie*⁴⁵ – *Kad labi funkcionē Francijas-Vācijas “motors”, labi funkcionē arī visa Eiropas Savienība*. Novērtējošais apzīmētājs “labi” piešķir pozitīvu vērtējumu visam izteikumam, turklāt tiek izteikts vispārināts viedoklis par to, ka politiskie, ekonomiskie un citi procesi ES ir atkarīgi no situācijas divās valstīs – Vācijā un Francijā.

*“Náš” prezident v jeho (Škromacha) slovníku neznamena představitel nás Čechu, Moravanů a Slezanů, ale náš kluků ze stejné party. Jako takový “nám” jistě zajistí teplé místečko*⁴⁶ – *“Mūsu” prezidents viņa (Škromaha) vārdnīcā nenozīmē pārstāvi mūsu – Čehijas, Morāvijas vai Silēzijas iedzīvotāju – vidū, bet gan mūs – puikas no vienas kompānijas. It kā tas “mums” noteikti nodrošinās siltu vietīņu. Šajā izteikumā “savs loks” ir Čehijas Republikas daļu pārstāvji, valsts iedzīvotāji, bet “svešie” – puikas no vienas kompānijas – partijas ČSSD (Čehijas Sociāldemokrātiskā partija) pārstāvji. Stereotipizētā uztverē varas pārstāvji tiks uztverti negatīvi, jo iekļūšana “kompānijā” parastajiem cilvēkiem nav iespējama. Būt šajā kompānijā nozīmē būt “svešajam”.*

Ne tikai Latvijas, bet arī visas Eiropas diskursam raksturīga stereotipiski negatīva Krievijas uztvere. Tai pēdējo desmit gadu laikā raksturīga agresīva

⁴⁴Pieejams: <http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/070329/st070329.htm>. Skatīts: 12.08.2014.

⁴⁵*Lidové noviny* 22.01.03.

⁴⁶*Lidové noviny* 21.01.03.

ārpolitika, īpaši attiecībā uz teritorijām, kuras it kā ir senas krievu zemes. Piemēram, viens no Latvijas Republikas Saeimas politiķiem kā mājienu uz Krievijas Federācijas prezidenta Vladimira Putina izteikumu attiecībā uz Latvijas teritoriālajām un citām prasībām piemin “ēzeļa ausis”: *Te bieži tika izskanējis citāts par tām ēzeļa ausīm. Nu ne jau man šeit vajadzētu vēlreiz citēt kādas citas, svešas, valsts vadītāju!* Krievijas prezidenta izteikums jau ir kļuvis precedents latviešu politiskajam diskursam, tāpēc politiķis netiek nosaukts tiešā veidā, bet gan tikai pieminēts, kā “svešas valsts vadītājs”.

4. Asociatīvo saikņu veidošana (parasti pēc otršķirīgas, nebūtiskas pazīmes) ir pamatā tehnikai, kas pazīstama kā “birku piekarināšanas” paņēmieni, kas negodīgā politikā ir viens no biežāk izmantotajiem. Apzīmējot kaut ko pēc birku principa, par pamatu tiek ņemta kāda personīga objekta pazīme, piemēram, bijušais Čehijas prezidents Vāclavs Klauss tiek saukts par Marlboro kovboju, kurš uz pasauli skatās, sēžot bērā zirgā (rietumnieciska orientācija ir “svešo” pazīme).

Latviešu politiskajā diskursā ir piemēri, kuros tiek atmaskots Krievijas tēls, ko tā pati par sevi rada presē ar “maigās varas” paņēmieni palīdzību. Krievijas plašsaziņas līdzekļos konsekventi tiek izmantoti vieni un tie paši stereotipi vai birkas, kas biežās lietošanas dēļ sāk tikt uztvertas kā reālas īpašības: *Paskatieties, kā Krievija izturas pret savu pagātni: ceļ augšā visus carus, visus notikumus, noliek pie vietas to, ko atzīst par vajadzīgu valstiski nolikt, un nebūt nekaunas ne no viena savas vēstures posma. Taisni otrādi – lepojas ar svešu zemju sagrābšanu, paziņo par ļoti nopietniem datumiem, par kārtējo iekarojumu atceri, un nekādas vainas nav!*⁴⁷.

5. Precedentums. Monogrāfijā “Krievu valoda un valodiskā personība” (“Русский язык и языковая личность”) Jurijs Karaulovs (Юрий Карaulов) precedentu tekstu definē kā: “1) tādu, kas kādai personībai ir nozīmīgs izzināšanas un emocionālajās attiecībās; 2) tādu, kam ir pārpersonisks raksturs, t.i., labi pazīstams, zināms plašam konkrētas personas apkārtējo lokam, tai skaitā tās priekšgājējiem un laikabiedriem; 3) tāds, pie kā konkrētā valodiskā personība diskursā vairākkārt vēršas atkal” (Karaulov 1987, 216). Apelēšana pie precedentiem tekstiem kopumā čehu politiskajam diskursam nav raksturīga. Atsevišķi šāda veida ietekmēšanas ar runas palīdzību gadījumi tika fiksēti tikai kontekstos, kas saistīti ar “savu” un “svešu” nošķiršanu. Grāmatu tēlu vārdi var kļūt par “savu” atpazīšanas faktoru: *Rasismus je*

⁴⁷ Pieejams: <http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/070426/st070426.htm>. Skatīts: 15.05.2013.

slovo **importované**. Vytvárá v nás televizní vzpomínku na přízračný průvod příslušníků Ku-klux-klanu, která vůbec nezapadá do reality země, kde si svou **pařezovou chaloupku zbudovali Křemílek s Vochomůrkou**⁴⁸ – **Rasisms ir aizgūts vārds**. Tas mums izsauc televīzijas radītas atmiņas par spokainu Kukluksklana biedru gājienu, kas pilnība atbilst reālijām valstī, kur savu **namiņu celmā izveidojuši Kršemileks un Vohomurka**⁴⁹. Šajā izteikumā ir realizēts viens no čehu apziņas arhetipiem – pacietība un pielāgošanās spēja. Draudīgā organizācija Kukluksklans ir pretstatīta diviem maziem rūķiem līdzīgiem cilvēkiem, kuri dzīvo mierīgā mežā un nevienam nevēl ļaunu. Rasisms šādai valstij ir svešas izcelsmes reālija.

Precedentums var izpausties ar konkrētajai sabiedrībai īpašiem notikumiem. Piemēram, Saeimas priekšsēdētāja Solvita Āboltiņa piemin “lietussargu revolūciju” – protesta akciju, kas norisinājās 2007. gada 18. oktobrī kā reakcija uz KNAB vadītāja Alekseja Loskutova atlaišanu: *Šī valdība, Godmaņa valdība, tapa “lietussargu revolūcijas” rezultātā, kurā liela daļa sabiedrības nostājās pret cinismu, kādu pie varas esošie nodemonstrēja pret sabiedrību*⁵⁰. Ne Saeimas locekļiem, ne Latvijas iedzīvotājiem nav jāpaskaidro, kas slēpjas zem šīs nominācijas.

Ar pretstatījumu “savs – svešs” parasti tiek saprasts pretstatījums uz nacionālo atšķirību pamata. Jo noslēgtāka ir sabiedrība, jo spilgtāks ir šis pretstatījums. Čehi ir viena no noslēgtākajām nācijām Eiropā (*Коровицына* 2000, 19), viņi līdz nesenam laikam ir maz ceļojuši (atšķirībā no poļiem, kuru radi, draugi un paziņas dzīvo visā pasaulē, tāpēc sabiedrībā ir attīstīta viesmīlības kultūra). Čehijas iedzīvotāju nacionālo noslēgtību var demonstrēt ar šī izteikuma piemēru: *“Už s námi ve společném státě nežijí ani Slováci, ani Maďaři, Romové od nás utíkají, a tak jsme dnes jedním z etnicky nejčistších států Evropy, údajně hned po Islandu”*⁵¹ – *“Vienā valstī ar mums jau vairs nedzīvo ne slovāki, ne ungāri, čigāni no mums bēg, un tāpēc mēs tagad esam viena no etniski tīrākajām valstīm aiz Īslandes”*. Grupu “Mēs” šajā izteikumā pārstāv čehi, uz ko norāda vietniekvārdi *s námi, od nás* un darbības vārds *být* pirmās personas daudzskaitļa formā – *jsme*. Grupu “Viņi” veido dažādu tautību pārstāvji: *slovāki, ungāri, čigāni*. Negatīvu “Mēs” grupas (čehi) uztveri šajā kontekstā veido darbības vārds *utíkat*, kam ir divas pamatnozīmes – *bēgt* un *glābties*. Tādējādi tiek inducēts negatīvs nominācijas *etnicky nejčistší stát* (etniski tīra valsts), ar ko ir domāta

⁴⁸*Lidové noviny* 27.08.01.

⁴⁹Kršemileks un Vohomurka – Vāclava Čtvrtekas “Sūnu un paparžu pasaku” varoņi.

⁵⁰Pieejams “<http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/080508/st080508.htm>”. Skatīts: 12.08.2013.

⁵¹*MF Dnes* 27.10.01.

Čehija, vērtējums. Netiešas modalizācijas parādīšanos šajā izteikumā nosaka tiešās un pārnestas nozīmes savstarpējā ietekme: “Čehu nācijas tīrību (pozitīvs vērtējums) nosaka slikti apstākļi (negatīvs vērtējums) citu tautu pārstāvju dzīvei valstī, kā dēļ pēdējie pārceļas uz dzīvi citās valstīs”.

Saskaņā ar latviešu zinātnieces Dites Liepas secināto, politisko valodu, kā arī ar tās ietekmi saistīto Latvijas, Čehijas un citu padomju okupāciju piedzīvojušu valstu preses valodu jēgas un satura ziņā var nosacīti iedalīt vairākos posmos: pirmspadomju periods (pirmo republiku pastāvēšanas laiks), padomju okupācijas periods (no Otrā pasaules kara sākuma līdz XX gadsimta 80. gadu beigām), politiskās neatkarības atjaunošanas periods (XX gadsimta 80. gadu beigas un XX gadsimta 90. gadu sākums) un jaunais jeb eiropēiskais valodas pastāvēšanas periods (laiks pēc 2004. gada) (Liepa 2013, 329). Nespēja un pat nevajadzība šīs valodas izmaiņas iedalīt precīzāk ir saistīta ar to, ka preses un politikas valodas pārveidošanās šajā laikā ir cieši saistīta ar izmaiņām valstu politiskajā iekārtā, un to, ka šīs izmaiņas katrā valstī notika atšķirīgos laika posmos. Tomēr visas šīs izmaiņas raksturo līdzīgas pamattendences.

Padomju perioda valodas īpatnības aprakstītas Patrika Serio (*Patrick Sériot*) 1985. gadā sarakstītajā fundamentālajā monogrāfijā. Autora veiktās analīzes rezultātā noteiktas divas spilgtas padomju politiskās krievu valodas īpašības – tā saucamā “nominalizācija” (darbības vārdu personas formu aizvietošana ar to atvasinājumiem, kas beidzas ar *-ание* (-aņie), *-ение* (-eņie), *-ация* (-aciņa) – *повышение, внедрение, механизация, автоматизация* (paaugstinājums, ieviešana, mehanizācija, automatizācija)) un sakārtojums – jēdzienu, kas parasti krievu valodā nav sinonīmi savienošana ar saikli *и* (un), piemēram: *partija un tauta* (cītēts pēc: Степанов 1995, 40).

Aprakstītie principi veidoja padomju politiskās valodas pamatu, tie iezīmēja fundamentālas oficiālā (konformistiskā) diskursa veidošanas robežas. Šīs tēzes plaši tika sētas padomju cilvēku apziņā – ideoloģiskā audzināšana tika īstenota visos izglītības posmos un turpinājās caur aktīvu un pastāvīgu politisko aģitāciju plašsaziņas līdzekļos, kultūrā, mākslā, zinātnē utt. Padomju sabiedrība bija pilnībā ideoloģizēta, varas pārstāvji (elite) praktiski bija saplūduši ar valdošo un vienīgo partiju.

Valodas pārīdeoloģizācija būtībā noveda pie tās pilnīgas deīdeoloģizācijas un sekojošas sabrukšanas, jo “padomju valoda” pastāvēja atrauti no īstās, reālās valodas,

vairs neiekļāvās tās paradigmā, bet XX gadsimta 90. gados sākušās demokrātiskās reformas noveda pie tās pakāpeniskas transformācijas mūsdienu krievu (un arī latviešu) politiskajā valodā. Tajā laikā valodā mērķtiecīgi ienāk dzīvas sarunvalodas elementi, mainās etiķete un saziņas stils, parādās liels daudzums iepriekšējo sešdesmit gadu garumā aizliegtu sarunu tēmu.

Lielu lomu šajā laika posmā iegūst plašsaziņas līdzekļi, kam iepriekš nebija iespēja atainot reālo situāciju atsevišķās valstīs un pasaulē kopumā, bet līdz ar ekonomikas pārkārtošanu un sekojošu padomju iekārtas sabrukumu tie šādu iespēju ieguva. Preses valoda kļuva drosmīgāka un atklātāka, žurnālisti sāka rakstīt par visu sabiedrībā notiekošo. Latvijai un Čehijai XX gadsimta 80. gadu beigas ir revolucionāru kustību laiks. Lai gan katrā valstī šai kustībai ir atšķirīgs raksturs un atšķirīgi līdzekļi mērķu sasniegšanai, tomēr galvenais mērķis ir viens – politiskās neatkarības atjaunošana, veidojot valsti uz demokrātiska pamata.

1.6. Secinājumi

Pirmajā teorijas nodaļā esošais apraksts un terminoloģija veido pamatu visu analīzes etapu veikšanai promocijas darba otrajā un trešajā nodaļā. Kritiskās diskursa analīzes (KDA) teorija un formulētie tās pamatjēdzieni, kā arī izstrādātā pētījuma veikšanas metodika ir cieši saistīta ar šī promocijas pētījuma objektu – politisko diskursu. Teorijas apskatā aprakstīti tādi KDA būtiski jēdzieni kā institucionālais, ideoloģiskais un politiskais diskurss. Politiskā diskursa jēdziens ir komplekss, tā pamatelementi ir varas struktūru sociālā misija, īpašas politiskās valodas pastāvēšana, ideoloģija, zināšanu nodošana vai jaunu zināšanu veidošana.

KDA ir vērsta uz lietu savstarpējās saiknes atklāšanu, tā atkāļ slēptās un atklātās varas strukturālās attiecības. Valoda šajā gadījumā ir vienas sociālās grupas manipulēšanas un dominēšanas pār citu rīks.

Politiskā retorika un kognitīvā metafora ir tie elementi, ar kā palīdzību politiķi ietekmē savu auditoriju un panāk sev vēlamu rīcību. Jebkuras politiskās uzrunas pamatā ir noteikta ideoloģija, saskaņā ar ko tiek atlasīti fakti, simboli, mitologēmas, vērtības, retoriskie un tēlainie līdzekļi.

Politiskās retorikas rīku vidū visbiežāk izmantotie ir argumentēšanas paņēmieni (spriešanas un ietekmēšanas stratēģija). Konkrētas auditorijas, ko nepieciešams ietekmēt, izvēle nozīmē diskursu nepārtraukti pielāgot dotajai situācijai. Par formālajiem ietekmēšanas līdzekļiem kļūst tieši valodas līdzekļi – tēlainā sistēma (kognitīvo metaforu vai tradicionālāku tropu izmantošana), retorikas paņēmieni.

Galvenais aprakstītā institucionālā diskursa elements ir politiskā valoda, ko dažādi pētnieki un zinātnieki nosauc un apraksta dažādi (politiskā komunikācija, politiskā valoda, politikas valoda). Politiskās valodas ietvaros liela nozīme ir mitologēmām, kas diskursā aizvieto realitātes objektus vai faktus. Mitologēmas jēdziens diskursa teorijā ir cieši saistīts ar melu konceptu, jo mitologēmu pamatā ir kropļoti, bieži pat nepatiesi realitātes atainojumi. Diskursa ietvaros mitologēmas tiek aktualizētas, izmantojot atslēgas vārdus, piemēram, lietojot saukli “Eiropa – mūsu mājas”, kas raksturīgs gan latviešu, gan čehu politiskajam diskursam un parāda atgriešanās Eiropā pēc PSRS sabrukuma motīvu. Šī mitologēma abos diskursos funkcionē pateicoties opozīcijai “savs – svešs”, ko pārstāv konkrētāki pretstatījumi, piemēram, “rietumi – austrumi”, “civilizācija – barbarisms”, “antikomunisms – komunisms”. Mitologēmas “Eiropa – mūsu mājas” realizācija notiek, izmantojot arī latviešu un čehu politiskajam diskursam tipiskās “ģimenes”, “māju” un “ceļa” metaforas.

XX gadsimta beigu un XXI gadsimta sākuma politiskā valoda atšķiras ar deideoloģizāciju – valoda kļūst dzīva, atļauts runāt par tematiem, kas iepriekš bija aizliegti, aug plašsaziņas līdzekļu ietekme. Prese gūst iespēju atklāti paust savu viedokli un rakstīt par jebkuru tēmu. Šajā laikā plašsaziņas līdzekļi sāk spēlēt galveno lomu politiķu tēlu veidošanā, jo sabiedrība politiķus uztver caur žurnālistu sagatavoto tekstu, nevis nepastarpināti.

Kompleksi apskatot diskursa, politiskās retorikas un kognitīvās metaforas teorijas, kā visnozīmīgākie minami tie pētījumu virzieni, kas ir sasaistāmi ar šī pētījuma materiālu – institucionālo diskursu divās tā valodiskajās un kultūras izpausmēs – latviešu un čehu.

Tā kā pētījuma mērķis ir izveidot Latvijas un Čehijas politikas pārstāvju tēlu modeļus, autore par primāri izmantojamajiem zinātniskajiem pētījumiem izvēlējās tos, kas skar minēto valstu teorētisko kontekstu.

Tādējādi, šī pētījuma pamatā izmantota N. Fērklafa kritiskās diskursa analīzes teorija, T. van Deika ideoloģiskās manipulēšanas un varas diskursa teorija, P. Drulāka un V. Beneša politiskās valodas un politiskās metaforikas pētījumi, Jirži Krausa darbi, kas veltīti politiskajai retorikai (gan Eiropas, gan čehu), Dž. Leikofa un M. Džonsona kognitīvās metaforas teorija, krievu zinātnieku E. Budajeva un A. Čudinova politiskajai valodniecībai un politiskajai metaforikai veltītie pētījumi, kā arī V. Hrzas un M. Fedinas darbi, kas saistīti ar čehu politisko metaforu analīzi un sistematizāciju.

II. LATVIEŠU UN ČEHU POLITISKĀ DISKURSA RAKSTUROJUMS

Apkopojot iepriekš izklāstīto, var secināt, ka varas tēls ir daudzslāņains jēdziens. Tas ietver sevī konkrētas valsts sabiedriski politiskās uzbūves īpatnību atspoguļojumu, nacionālās mentalitātes iezīmes un tradīcijas, politiskās mitologēmas un apkārtējās realitātes vērtējumu bināro opozīciju griezumā. No vienas puses, varas tēls veidojas vienlaikus ar nācijas rašanos, bet, no otras puses, to konsekventi veido diskurss, tā ir saistīga, pamatota sociāli politisko jūtu, domu un vērtību valodiska izpausme. No visa šī kopējā varas tēla, no tā, ko indivīds savā apziņā vērtē pozitīvi, bet ko – negatīvi, ir atkarīgs tas, kuram kandidātam par labu viņš izdarīs izvēli vēlēšanās, kura politiķa iezīmes šķitīs viņam līderiskas, bet kādas – gluži pretēji – neatbilstošas spēcīgas personības raksturam. Pēdējos 10–15 gados ir ļoti daudz pētījumu, kas veltīti atsevišķu politiķu tēlu aprakstam, bet šajā promocijas darbā tiek piedāvāts vispirms aprakstīt to varas tēlu, kas jau izveidojies latviešu un čehu politiskajā diskursā, un tikai pēc tam aprakstīt konkrētu politiķu tēlus.

2.1. Varas tēls latviešu un čehu politiskajā diskursā

Varas tēls ir politiskā līdera nozīmīgākais elements – tas iemieso daudzslāņainu, vispārinātu tēlu, kas izveidojies konkrētas tautas apziņā vairāku gadu gaitā. Priekšstats par kādu faktu, cilvēku, notikumiem utt. jeb tā tēls veidojas diskursā. Tomēr ņemot vērā to, ka katrs diskurss ir specifisks, tas ir papildīts ar atšķirīgām nozīmēm, kas saskaņā ar E. Laklo un Š. Mufas teoriju veido “savas sociālās pasaules” (*Йоргенсен* 2008, 26). Šīs nozīmes mainās līdz ar izmaiņām pašā valodā, kā arī tajos apstākļos un nosacījumos, kuros konkrētais diskurss pastāv. Nozīmju mainīgums atkarīgs no diskursu ietekmējošajiem dalībniekiem un procesiem, tādēļ diskursu nav iespējams aplūkot kā statisku veidojumu, kurā var skaidri izdalīt atsevišķus skatpunktus, drīzāk diskursā ir tiesības pastāvēt visiem iespējamajiem skatpunktiem. Turklāt diskursi nepārtraukti pilnveidojas, pateicoties arvien labākai sociālās vides uztverei. Katras nācijas pārstāvji politiķu, varas, demokrātijas un citu politiskās pasaules objektu tēlus veido subjektīvi, taču šie priekšstati ir tikai un vienīgi priekšstati par ārējo realitāti.

Katrs tēls atspoguļo to, kas konkrētā brīdī ir saprotams, pieņemams un novērtējams. Tādēļ ir jāņem vērā opozīciju “patiesība/nepatiesība”, kuras ietvaros iespējams novērtēt objektus. Tādējādi dažādos diskursos rodas konkurence starp vienu un tā paša objekta uztverēm, veidojas dažādi tā tēli atkarībā no diskursīvās prakses, kas jau iepriekš nosaka patiesības un nepatiesības kritērijus. Politiskā diskursa galvenās īpatnības ir novērtēšana un ideoloģiskums, šā diskursa ietvaros jebkurš veidojamais tēls atkarīgs no tā, kas konkrētajā vidē ir aktuāls vienā vai otrā brīdī. Vienu un to pašu notikumu atainojums var mainīties līdz ar izmaiņām sociālajā vidē. Piemēram, Džeikobs Torfings (*Jakob Torfing*), raksta, ka jebkura tēla pamatu veido no situācijas atkarīgi elementi. Pētnieks norāda, ka objektam nepiemīt tāda īpatnība kā identitāte, jo šis parametrs drīzāk ir viņa paša attieksme pret kaut ko, bet tā ir atkarīga no konteksta. Plašāk runājot – tēlam, objektam tiek noteiktas tādas identifikācijas, kas atspoguļo diskursā iesaistīto personu psiholoģiju (*Torfing* 2005).

Varas tēlu veido vairāki slāņi – tas, kā tiek uztverta un atainota konkrēta politiskā iekārta, politikā iesaistītās personas, pazīstami viena vai otra etnosa pārstāvji (kultūras darbinieki, zinātnieki u.c.).

2.1.1. Varas tēls latviešu politiskajā diskursā

Latviešu valodā varas tēls tiek verbalizēts ar leksēmu *vara*⁵². Saskaņā ar latviešu valodas vārdnīcu leksēmai ir šādas nozīmes: *1. Tiesības un iespēja pārvaldīt (valsti), valdošs politisks stāvoklis. Pārvaldes forma, pārvaldes institūti, kas ieguvuši tiesības un iespēju pārvaldīt (valsti) (jēdziena vārdiskās realizācijas – tautas vara, likumdevēja vara, nākt pie varas; 2. Tiesības un iespēja valdīt, noteikt, pakļaut u. tml. (Pāvesta vara. Administratīva vara); 3. Fizisks spēks, arī piespiedu metodes (Varas darbs); 4. dsk. Pārdabiskas, mītiskas u. tml. būtnes, arī attiecīga iedarbība, ietekme (Paņemt savā varā)*⁵³. Etimoloģiski vārds “vara” latviešu valodā saistīts ar pārvarēšanas un piespiešanas semantiku. Līdzīga šī jēdziena izpratne latviešu valodā pausta arī parēmijās, piemēram, *Kur spēks, tur vara* un *Kam spēks, tam vara*.

Latvijas Republikas Saeimas mājas lapas meklētājā ievadot atslēgas vārdu *vara*, analīzei tika atlasīti un sistematizēti laika periodā no 2010. līdz 2014. gadam 215 izteikumi, kuros sastopams vārds “vara” tajā nozīmē, kas atbilst šīs apakšnodaļas

⁵² Ar izteikumu bāzi, kuros atslēgas vārds ir “vara”, un kuri atlasīti no stenogrammām, kas ievietotas Latvijas Saeimas vietnē un ir sistematizēti pa grupām, var iepazīties 1. pielikumā, lpp. 197.

⁵³ Pieejams <http://www.tezaurs.lv/lv/v/> (skatīts 10.06.2014)

uzdevumam – aprakstīt varas tēlu latviešu politiskajā diskursā. Katrā no izteikumiem pētāmais vārds izvērtēts no vairākiem aspektiem – konteksta, ekstralingvistiskās situācijas, kā arī katram piemēram atbilstošajām sēmām. Šīs apakšnodaļas ietvaros minēti tikai biežāk sastopamie jēdziena izmantošanas piemēri no Saeimas mājas lapā atlasītajiem fragmentiem.

Pirmais izteikumu bloks ir fragmenti, kuros vārds *vara* pilda nominatīvu funkciju, nosaucot dažādas varas struktūras. Latviešu politiskajā diskursā leksēma *vara* dažādās runas realizācijās visbiežāk tiek lietota, lai vispārīgi nosauktu kādas valsts varas struktūras. Lingvistiski šīs nominācijas visbiežāk fiksējamas kā valsts nosaukums kopā ar vārdkopu *varas iestādes* (piemēram, *ĶTR varas iestādes*, *Ķīnas varas iestādes*, *Šrilankas varas iestādes*, *Latvijas varas iestādes* utt.). Šādas konstrukcijas tiek izmantotas gadījumos, kad nav svarīgi sniegt konkrētas varas iestādes nosaukumu, jo runa ir par vispārīgu informāciju un nepieciešams tikai ierobežojums telpā, un norāde uz šo struktūru oficiālo statusu. Retāk lietota sinonīmiska konstrukcija ir *varas institūcijas*. Ar tādu pašu mērķi var tikt lietots vārdu savienojums *valsts vara*, kas tiek izmantots plašāka konteksta gadījumā, norādot uz saistību ar likumīgo valsts varu vai atkarību no tās. Šādos gadījumos tas tiek lietots drīzāk kā abstrakts simbols, nevis minētas konkrētas varas iestādes (piemēram, *cilvēku uzticība valsts varai*, *prezidenta institūta loma valsts varas dalīšanas sistēmā*, *neuzticēšanās valsts varai*).

Vēl pie varas vispārīgas pieminēšanas pieskaitāmi piemēri, kuros tiek izmantoti apzīmētāji *vienota* vai *centrāla vara*, kā arī tikai vārds *vara* vai vārdkopa *varas centrs*. Šīs nominācijas var papildināt kādas valsts nosaukums, bet tās var tikt izmantotas arī patstāvīgi (piemēram, *vienotā varas sistēma valstī*, *Apvienotās Karalistes centrālās varas kompetence*, *centrāla vara galvaspilsētā*, *Eiropas Savienības centrālā vara*). Leksēmas *centrs* (vai citu tās pašas saknes vārdu) izmantošana norāda, ka vara tiek uztverta kā plaša struktūra, kurai ir savs centrs. Tā netieši tiek izteikta ideja par varas perifēriju. Varas perifērās formas (piemēram, reģionālā vara, pašvaldība) ir ietvertas kopējā vērtību sistēmā un ir pakļautas tās autoritātei. Demokrātiskas sabiedrības (tāda ir gan Latvijā, gan Čehijā) skatījumu atainojošā politiskajā diskursā varas centra un perifērijas opozīcija tiek izteikta, izmantojot interešu līdzsvara jēdzienu un vispārcilvēcisku vērtību prioritātes (piemēram, LR Saeimas priekšsēdētājas Solvitas Āboltaņas 2012. gada izteikumā: *Ciešā saistībā ar citām Eiropas tautām un balstoties uz vienkāršām vērtībām – valsts*

varas padotību likumam, cilvēktiesībām un taisnīgumu⁵⁴). Šādā kontekstā var salīdzināt, piemēram, divus izteikumus, kuros ir manāma tendence centrālo varu jeb “varas eliti” uzskatīt par atrautu no tautas interesēm un otrādi – pozitīvi vērtēt vietējo varu, kas izprot iedzīvotāju problēmas un zina, kā tās risināt:

Diemžēl, kamēr varas elite pasaulei stāsta Latvijas veiksmes stāstu par cīņu ar krīzi, skaitļi rāda ko citu. Arvien vairāk Latvijas iedzīvotāju paliek nabadzīgāki⁵⁵.

Jo katra iedzīvotāja vēlmes un intereses vislabāk saprot tieši vietējās varas pārstāvji, kas labi pazīst un izprot pilsētu un novadu ikdienu⁵⁶.

Tajos gadījumos, kad izteikumā nepieciešams varas struktūras konkretizēt, tajā fiksējams nomināciju iedalījums atbilstoši klasiskajam varas sadales principam – likumdevēja vara, izpildvara un tiesu vara. Dažkārt tās visas uzskaitītas viena izteikuma ietvaros, vai arī izmantots to pretnostatījums; dažos izteikumos parādās arī struktūras darba novērtējums.

Ar likumdevēja varu politikā tiek saprasta vara ar tiesībām izdot likumus. Varas likumdevēja institūcijas nosaukums katrā valstī atšķiras, Latvijā tā ir Saeima. Šīs varas ietvaros var izdalīt arī politisko varu, kuras realizēšana diskursā saistīta ar prezidenta varas lomas pieminēšanu, tās nosaukšanā tiek izmantotas ģenitīva konstrukcijas – *prezidenta vara, valsts prezidenta vara*. Vārdkopa “politiskā vara” sevī ietver visas valstī esošās likumdošanas struktūras (piemēram, *valstī mainās politiskā vara*). Saeimas diskursā politisko jeb likumdevēja varu iemieso valdošās partijas, no kurām ir atkarīga likumu pieņemšana un valsts virzība. Izteikumos, kuros tiek pieminētas konkrētas valdošās partijas, pamanāms arī netieši izteikts novērtējums. Lūk, viena izteikuma piemērs (V. Agešins, 2012. gads): *Un tagad varas partijas vienkārši vēlas noslēpt no tautas īsto situāciju, novērst cilvēku uzmanību no būtiskām problēmām sociāli ekonomiskajā jomā⁵⁷*. Šajā fragmentā ir netiešs negatīvs valdošo partiju darbības vērtējums, proti, tās no iedzīvotājiem slēpj reālo situāciju (tādējādi pārkāpjot demokrātiskās sistēmas atvērtuma un caurskatāmības principus). Šāds paņēmiens ziņojuma autoram ļauj sniegt negatīvu savu oponentu novērtējumu, kas savukārt rada salīdzināšanas semantiku un tādējādi adresāta apziņā veido pozitīvu

⁵⁴ Pieejams: <http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19659-solvita-aboltina-brivibas-dzirnakkmens-ir-dargaka-un-vienlaikus-smagaka-nasta> (skatīts 22.03.2013.)

⁵⁵ Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/20638-frakciju-viedokli-2013-gada-14-februari> (skatīts 22.03.2013.)

⁵⁶ Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/14740> (skatīts 22.03.2013.)

⁵⁷ Pieejams: <http://saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/21481-frakciju-viedokli-2013-gada-31-oktobri.rss.rss.rss.rss/19340-frakciju-viedokli-2012-gada-2-februari> (skatīts 22.03.2013.)

vērtējumu par runas subjektu. Latviešu politiskajā diskursā līdzīgu piemēru ar negatīva vērtējuma elementu izmantošanu, pieminot valdošās partijas, ir diezgan daudz (piemēram, V. Agešins, 2012. gads: *Nav pagājis pat gads kopš varas partiju iepriekšējā solījuma, ka pensiju jomā nekas netiks pasliktināts, bet patlaban jau ir nākamie signāli, kas, visticamāk, vainagosies reālā darbībā, ka pensionēšanās vecums tiešām tiks paaugstināts. Manuprāt, no tiesiskās paļāvības viedokļa tas ir pilnīgi nepareizi; Dažas lietas, kad varas partijas bija pavisam izgājušas no "rāmjiem"; Rodas iespaids, ka varas partijas, koalīcija izmisīgi baidās no tautas brīvas gribas demokrātiskām izpausmēm*⁵⁸).

Citos gadījumos nominācija "likumdevēja vara" tiek izmantota, lai apzīmētu atbilstošās varas iestādes: *Latvijas Republikas likumdevēja varas stiprināšanā un tās prestiža vairošanā, izaicinājums likumdošanas varai*⁵⁹.

Visbiežāk latviešu politiskajā diskursā tiek pieminēta tiesu vara. Tas saistīts ar ekstralingvistiskiem apstākļiem. Atslēgas parādība diskursā tiek bieži pieminēta tad, ja tā konkrētajam etnosam ir vērtīga, turklāt ar parādības "vērtību" netiek domāts tās pozitīvs novērtējums, bet drīzāk parādības nozīmīgums konkrētajā sabiedrībā. Latvijas tiesu varu vispirms raksturo liels skaits nepilnību, starp kurām ir arī tiesu varas atkarība no citām instancēm, augsta sabiedrības neuzticēšanās šai varai, tiesu nozares darbinieku nepietiekama profesionalitāte un zema kvalifikācija, kā arī neefektīvs sistēmas darbs kopumā. Atbilstoši šim raksturojumam izteikumos par tiesu varu Latvijā tiek lietoti darbības vārdi *stiprināt, regulēt*; ja tiesu vara tiek minēta kā rīcības objekts, konteksts piedāvā šādas konstrukcijas: *uzticība tiesu varai, tiesu varas neatkarība, tiesu varas nostiprināšana, tiesu varas kļūdas un neprofesionalitāte, tiesu varas loma, tiesu varas neatkarības nostiprināšana, tiesu varas godprātība, tiesu varas prestižs*.

Atsevišķos gadījumos diskursā tiek pieminēta arī ceturta vara (no angļu val. *Fourth Estate*) – prese. Neraugoties uz plašsaziņas līdzekļu plašo ietekmi mūsdienu sabiedrībā, presei tomēr nepiemīt tāda vara kā pārējām varas institūcijām, tādēļ šāda nominācija drīzāk ir metaforiska un diskursā tiek lietota pārnestā nozīmē: *Īsi pirms Latvijai tik nozīmīgā datuma mērosimies spēkiem, lai noskaidrotu, kura vara Latvijā*

---

⁵⁸Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/19614-frakciju-viedokli-2012-gada-19-aprili> (skatīts: 22.03.2013.)

⁵⁹ Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/saeimas-darbs/saeimas-priekssedetaja-solvita-aboltina/saeimas-priekssedetajas-aktualitates-2/21864-gunars-kusins-sanem-saeimas-prezidija-atzinibas-rakstu>. (katīts: 25.03.2014.)

ir tā sportiskākā: pirmā vara vai tā dēvētā ceturta vara; Trešdien, 19. janvārī, tiekoties ar 1991. gada barikāžu laika žurnālistiem, Saeimas priekšsēdētāja Solvita Āboltiņa uzsvēra, ka barikāžu laikā, neskatoties uz padomju totalitārās varas 50 gadiem, piedzima īsta ceturta vara⁶⁰.

Starp jauktiem konkrētu varas struktūru pieminēšanas piemēriem ir tādi izteikumi, kuros ir vai nu uzskaitītas visas valstī iespējamās varas formas ar mērķi konkretizēt varas tēlu (piemēram: *Atbildot uz Nīderlandes aizsardzības ministra H.Kampa jautājumu par politisko situāciju Latvijā saistībā ar neseno valdības krīzi, J.Dalbiņš īsumā pastāstīja par mūsu valsts vēlēšanu sistēmu, kas neparedz jaunu parlamenta vēlēšanu rīkošanu likumdevēja, izpildvaras vai tiesu varas krīzes gadījumā⁶¹*), vai tās ir pieminētas salīdzinošā aspektā (piemēram: *Tāpat sēdē tika pārrunātas Latgales reģiona attīstības iespējas, teritoriālās reformas nākotnes perspektīvas, kā arī pašvaldību deputātu darba aktualitātes, akcentējot nepieciešamību mainīt pastāvošo kārtību un nošķirt izpildvaru no lēmējvaras⁶²*). Nominācija kontrastīvā aspektā izmantota tajos izteikumos, kuros manāma nepieciešamība nodalīt vienu varas sfēru no citas – *nošķirt izpildvaru no lēmējvaras; skaidrāk jānodala lēmējvara no izpildvaras; šie likuma grozījumi uzlabos pašvaldību darbu un palielinās lēmējvaras un izpildvaras nodalītību*. Visos šāda veida izteikumu piemēros ir minēta acīmredzama “vājā vieta” – funkciju un uzdevumu sadalīšana starp divām varas formām, kas tādējādi noved pie pastāvīgas refleksijas par to; tādēļ izteikumu autori regulāri norāda uz nepieciešamību mainīt esošo kārtību. To var uzskatīt par opozīcijas “vecais/jaunais” parādīšanos, kas savukārt uzskatāma par pretstatījuma “savs/svešs” paveidu.

Ideja par diskursa opozicionālo uzbūvi pieder franču filozofam Žakam Deridā (*Jacques Derrida*). Saskaņā ar viņa teoriju, diskursa pamatā ir vairākas binārās opozīcijas, kur vienam elementam ir pozitīvs raksturs, bet otram – negatīvs (citēts pēc: *Лассан* 1995, 39). Kontrasts “savs – svešs” politiskā diskursa “binārajā” koordinātu sistēmā ir galvenais. K. Levī-Stross uzskata, ka “binārisms kā universāls cilvēciskās pieredzes organizācijas princips ir cilvēciskā saprāta universālās struktūras

⁶⁰Pieejams: <http://www.saeima.lv/en/news/saeima-news/18034-aboltina-barikazu-laika-piedzima-ista-ceturta-vara> (skatīts 24.03.2013)

⁶¹Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/tikšanas-un-vizites/2909> (skatīts 24.03.2013.)

⁶²Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19351-deputati-nepieciešama-ciesaka-sadarbiba-ar-vides-aizsardzibas-un-reģionalas-attistibas-ministru> (skatīts 24.03.2013.)

izpaušme. Saprāta struktūra ir neapzināta, turklāt cilvēks to nekad neapzinās; to viņam devusi daba un tas ir identisks pašai dabai” (*Леву-Смроч* 1983, 198).

Otra izteikumu bloka izteikumi saistīti ar autoru refleksiju par varas likumību/nelikumību, tās oficiālo vai neoficiālo statusu, par iedzīvotāju lojalitāti valsts varai, tās neatkarību, kā arī varas un valstī esošās kārtības saistību. Pārdomas par varas bieži parādās kontekstā ar demokrātijas jēdzienu. Demokrācija Latvijai bija ilgota valsts pārvaldes forma, kas pēc zem svešas varas pavadītiem gadiem un gadsimtiem tika panākta ilgstoša un smaga darba rezultātā, un tas likumsakarīgi atspoguļojas arī politiskajos izteikumos. Latvijā likumības un suverenitātes epitēti kontekstuāli ir saistīti ar ekstralingvistiskās situācijas faktiem – Atmodas periodu, barikādēm, padomju okupācijas gadiem utt. Leksiskā līmenī tas atainojas ar vārdam *vara* pievienotiem apzīmētājiem *likuma vara, suverēnā vara, stabila vara, likumīgai varai, leģitīmajai varai, oficiālā vara*.

Pašlaik Latvijas teritorijā valdošās varas leģitimitāte izteikumu materiālā parādās kontrastīvās attiecībās ar svešas varas jēdzienu. Tas atspoguļo politisko diskursu veidojošo pamata opozīciju “savs/svešs”. Šāda veida izteikumiem raksturīga augsta emocionalitāte, kas saistīta ar cilvēktiesību brīvības, tirdzniecības brīvības un citu brīvību trūkumu jebkurā totalitārā režīmā. Izteikumos laiks pirms padomju spēku ierašanās Latvijā tiek aprakstīts kā uzplaukums, savukārt dzīve valstī pēc padomju ierašanās – kā eksistēšana kādā jūgā un smagi pārbaudījumi, ciešanas: *no brīvas un plaukstošas zemes Latvija nokļuva citzemju varas jūgā; padomju varas represijas, tautas nepakļaušanos negodīgai varai, Padomju okupācijas vara, totalitāras varas ietekme, neskaitāmi padomju varas nomocīti cilvēki, sveša vara, okupācijas vara, totalitāras valsts vara, Padomju varas realizētas represijas*.

Vara kā saturiska kategorija latviešu politiskajā diskursā gan abstraktā nozīmē, gan kā “noteikti varas pārstāvji” bieži ir izpētes, interpretēšanas un kritikas objekts. Latviešu politiskajā diskursā nereti sastopami izteikumi, kuros tiek pausta neapmierinātība ar varu, tajos netiešā veidā tiek sniegts priekšstats par to, kādai jābūt labai varai:

Un gluži tāpat kā lielā ģimenē mums ir jāspēj mantot un nest tālāk tās idejas, tie sapņi, kas iedvesmoja mūsu priekšgājējus. Latvijas valsts nav tikai tās robežas, tās Satversme un varas institūcijas. Latvijas valsts pirmām kārtām ir tajā dzīvojošie

*cilvēki ar kopīgu pagātņi, kultūru, valodu, nezūdošām vērtībām un kopīgu skatu uz nākotni*⁶³ (S. Āboltiņa, 2011. gads).

*Ļoti svarīga ir valsts varas un pilsoņu savstarpējā attieksme. No vienas puses, ilgāku laiku ir notikusi varas attālināšanās no sabiedrības, kas izpaudās lēmumu pieņemšanā, pietiekami neizskaidrojot, nekomentējot un nepārliedzinot Latvijas iedzīvotājus par pieņemto lēmumu pareizību*⁶⁴ (G. Daudze, 2009. gads).

*Un pats pēdējais... jā, pats pēdējais šodien tika pieņemts pirmajā lasījumā likums par pašvaldību referendumiem, un mani ļoti priecēja Viļuma kungs no Reformu partijas ar saviem kvēlajiem stāstiem par to, ka vara pieder tautai, nevis tauta varai, tā ka nebaidieties, cienījamie kolēģi, no referendumiem – tautai jālemj par svarīgiem jautājumiem! Cienījamais Viļuma kungs bija aizmirsis, ka pats ļoti pārliedzinoši ir vērsies un balsojis pret tautas iespēju referendumā izteikt savu viedokli par eiro. Kas šeit notiek? Kāpēc tāda divkosība? Vienā teikumā tu saki – vara pieder tautai, citā teikumā, – ka ne, Ministru prezidents Dombrovskis tomēr gudrāks*⁶⁵ (I. Līdaka, 2013. gads).

*“Šī diena mums simboliski atgādina, ka atšķirībā no daudzām citām tautām mums ir sava brīva, neatkarīga, demokrātiska valsts un šī valsts ir balstīta un veidota, pamatojoties uz vērtībām. Mēs dzīvojam nacionālā, demokrātiskā, tiesiskā un parlamentārā valstī, kur vara pieder tautai. Mēs varam brīvi paust savu viedokli, kopt savu valodu un kultūru. Un no mūsu spējas godprātīgi darīt savu darbu ir atkarīga mūsu valsts un mūsu bērnu nākotne,” akcentēja S. Āboltiņa*⁶⁶ (S. Āboltiņa, 2013. gads).

Sniegtajos piemēros, kuri atspoguļo šāda veida izteikumiem kopumā raksturīgās tendences, var pamanīt sakritības politiku priekšstatos, ka varai nevajadzētu novērsties no tautas, varai tauta jāciena un jāņem vērā sabiedrības intereses. Varai jāpieņem dzīves principi, kādi izveidojušies konkrētajā sabiedrībā un kultūrā, tātad pēc būtības jāatspoguļo konkrētajā etnosā pieņemtā kārtība, orientējoties

---

⁶³Pieejams: <http://www.saeima.lv/en/about-saeima/work-of-the-saeima/speaker-2/mas-priekssedetajas-aktualitates-2/19032-saeimas-priekssedetajas-solvitas-aboltinas-runa-latvijas-republikas-proklamesanas-93-gadadienai-velt>. Skatīts: 30.09.2013.

⁶⁴ Pieejams: <http://m.lvportals.lv/viedokli.php?id=191403>. Skatīts: 30.09.2013.

⁶⁵ Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/20670-frakciju-viedokli-2013-gada-21-februari>. Skatīts: 30.09.2013.

⁶⁶Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/saeimas-darbs/saeimas-priekssedetaja-solvita-aboltina/saeimas-priekssedetajas-aktualitates-2/20775-aboltina-uzruna-parlamentam-aicina-ikvienu-apzinaties-atbildibu-par-brivas-un-neatkarigas-latvijas-p>. Skatīts: 30.09.2013.

ne tikai uz politisko situāciju, bet arī uz teritorijas kultūras attīstības īpatnībām, jo katrs varas pārstāvis vienlaikus ir arī savas tautas pārstāvis.

Jebkurai sabiedrībai ir raksturīgs etnosa pārstāvju politiskais un sociālais neviendabīgums. Lai sevi apzinātos un pašidentificētos, cilvēks kā sociālās vides pārstāvis salīdzina sevi ar citiem indivīdiem. Uz līdzīgā un atšķirīgā pamata viņš savā apziņā veido pasaules ainu, kuras pamatā ir dažādas opozīcijas, galvenā no kurām ir “sava” un “svešā” pretstatījums. Šis pretstatījums ļauj veidot visdažādākās robežas – sociālās, politiskās, kultūras. Šīs robežas visbiežāk tiek iezīmētas vai nu materiāli vai mentāli. Opozīcijas “savs/svešs” šaurākā nominācija “mēs/viņi” politiskajā diskursā izpaužas tautas un varas pretstatījumā. Distance starp tautu un varu var būt dažāda, piemēram, *fiziska* (pils, centrs, pozīcija galda galā); *komunikatīva* (ar varas pārstāvjiem nav iespējama tieša komunikācija); *simboliska* (kronis, ģerbonis, speciāla lidmašīna, rezidence); *psiholoģiska* (noslēpumainība, viedums un tālredzīgums); *informatīva* (informācijas monopols, slepenība) (Будяев, Чудинюв, 2006, 29). Varu var iemiesot cilvēki, tā var būt koncentrēta kādos priekšmetos, simbolos, tēlos, kas apziņā veido konceptus: “Koncepts rodas kā tēls, bet, kad tas cilvēka apziņā ir izveidojies, šis tēls spēj pārvietoties pa abstrakcijas kāpnēm. Pieaugot abstrakcijas līmenim, koncepts pakāpeniski no sajūtu tēla kļūst domu tēlu” (Попова, Стернин 1999, 5).

Daudz biežāk izmantots politisko robežu verbālais marķieris ir varas nominācija. Tam tiek izmantotas gan noteiktu jēdzienu konkrētā valodā apzīmējošas leksēmas, gan perifrastiskie onīmi (piemēram, prezidenta rezidences nosaukums vai citas konkrētai kultūrai atbilstošas ēkas un objekti), varas iestāžu nosaukumi. Tāpat politiskās robežas var tikt marķētas, izmantojot metaforiskos pārneseumus, mitologēmas, simbolus utt.

Distance starp tautu un varu diskursā var tikt pausta, pieminot faktu, ka valdība pieņem visai valstij nozīmīgus lēmumus, neņemot vērā tautas viedokli. Tādējādi tiek uzsvērta iedzīvotāju pasīvā līdzdalība valsts darbā: *PSRS bija plānveida ekonomiskā sistēma, kurā visu kontrolēja un noteica valdība, nevis tirgus situācija. Būtiska prioritāte bija valsts aizsardzība, kurai tika tērēti milzu līdzekļi, atstājot civilās vajadzības otrajā plānā*⁶⁷ (Delfi.lv, raksta teksts).

---

⁶⁷ Pieejams: <http://www.delfi.lv/news/world/other/pirms-90-gadiem-oficiali-dibinata-psrs.d?id=42935850> Skatīts: 08.01.2014.

Čehu politiskajā diskursā viens no galvenajiem varas simboliem ir valsts prezidenta rezidence, kurā pirms tam dzīvojuši arī visi Čehijas valdnieki – Prāgas Hrada. Šis koncepts sīkāk aprakstīts apakšnodaļā, kas veltīta varas tēlam čehu politiskajā diskursā. Latvijas kontekstā līdzīga varas simbola vietu varētu ieņemt Rīgas pils, tomēr latviešu politiskajā diskursā šāda tās koncepta realizācija atlasīto politiķu runās nav sastopama⁶⁸. Iespējams, ka tas saistīts ar senās Čehijas valstiskuma tradīcijas neesamību Latvijā, kā arī ar to, ka Latvijā nav tādu fundamentālu būvju, kas gadu simtiem ilgā laika posmā būtu iemiesojušas valstiskuma simbolu. Tādējādi attiecībā uz valsts galvas vēlēšanām latviešu politiskajā diskursā netiek izmantoti perifrastiskie onīmi, bet gan tiešā veidā runāts par kārtējā prezidenta vēlēšanām. Savukārt, runājot par valdību, žurnālisti visbiežāk izmanto parlamenta nosaukumu – Saeima: *Kamēr Saeima šodien lems par izmaiņām šā gada budžetā, piešķirot papildus finansējumu dažādām nozarēm, tikmēr lielākā daļa sabiedrības neseko līdzī budžeta veidošanai un nepārzina nozares, kam plānots piešķirt papildus budžeta naudu*⁶⁹ (nra.lv, raksta teksts).

Rakstos, kuros ir pret valdību vērsta kritika, Saeima var tikt minēta kā ekonomiskās varas simbols un patmīlības iemiesojums. Piemēram, tā ir izdarīts šajā pārveidotajā precedentajā izteikumā: *Kā Saeimā uz Līgo cirku par 25 miljoniem taisīja. Pēdējā Saeimas plenārsēdē pirms pašiem Līgo svētkiem Saeimā tika sarīkota izrāde, pareizāk sakot – tās pēdējais cēliens, kas tika paslēpts zem nevainīga nosaukuma “Par Latvijas Hipotēku un zemes bankas pamatkapitāla palielināšanu”*⁷⁰ (nra.lv, raksta teksts). Šajā piemērā koncentrētā veidā vienlaikus ietverti vairāki tēli un atsauces uz fona zināšanām. Pirmkārt, tajā ir pārveidots precedents latviešu tautas pasakas “Kā balodis ligzdu taisīja” nosaukums (šāda konstrukcija latviešu politiskajā diskursā tiek izmantota bieži, saturs tiek pasniegts līdzības vai pasakas veidā, bet pie secinājumiem vai morāles adresātam jānonāk pašam). Analogisks piemērs – “Kā Garpēteros vēsturi taisīja”⁷¹. Šādos piemēros tiek lietots metaforiskais paņēmieni, izmantojot avotjomu “Teātris”, kuras ietvaros politiskie subjekti labākajā gadījumā ir

⁶⁸ Tomēr jāpiemin, ka pēc jauna prezidenta ievēlēšanas norit svinīga ceremonija, kuras laikā iepriekšējais prezidents nākamajam nodod Rīgas pils atslēgas. Šī tradīcija arī uzskatāma par vienu no valstisko vērtību simboliem.

⁶⁹ Pieejams: <http://nra.lv/latvija/politika/79564-saeima-lemj-par-papildus-naudu-sabiedriba-neparzina-budzeta-veidosanu.htm>. Skatīts: 30.09.2013.

⁷⁰ Pieejams: <http://nra.lv/viedokli/ivars-zarins/74656-ka-saeima-uz-ligo-cirku-par-25-miljoniem-taisija.htm>. Skatīts: 30.09.2013.

⁷¹ Arvīda Griguļa satīriskā komēdija ir precedents teksts latviešu kultūrā. Garpēteri ir Limbažu pagasta lauku māju nosaukums. Ironijas izmantošana šeit parādās kā vietas un notikuma nesamērība.

aktieru lomās, bet sliktākajā – klaunu lomās. Teātra metafora izteikumā ienes arī skatuves tēlu kā robežu starp skatītājiem zālē (tautu) un tēlojošajiem aktieriem (valdību) izrādē, kurā skatītāji piedalīties nevar (ja vien tas nav postmodernais teātris, kurā tradicionālās robežas ir nojauktas)⁷². Vēl attiecībā uz šo izteikumu jāatzīmē vārdkopa “nevainīgs nosaukums”, kas norāda, ka patiesībā zem nosaukuma “*Par Latvijas Hipotēku un zemes bankas pamatkapitāla palielināšanu*” slēpjas svarīga informācija (tie ir 25 miljoni latu Latvijas nodokļu maksātāju naudas).

Latviešu politiskajā diskursā viena no galvenajām binārajām opozīcijām, kas funkcionē kā strikti novilkta robeža starp politiķiem un tautu, ir savējo un svešo pretstatīšana, izmantojot personas vietniekvārdus “mēs” (tauta) un “viņi/tie”(politiķi).

Pat rodas iespaids, ka šos (varas pārstāvjus) ir pārņēmusi pārliecība, ka viņi atrodas, citiem cieši noslēgtā, citā dimensijā un tāpēc tie citi, ko sauc par tautu, vai sabiedrību var “pastāvēt pie ratiem”, bet brīžiem (šie brīži atnāk arvien biežāk), šķiet, ka nāktos pārfrāzēt kādu klasisku teicienu. Proti, karavāna, ar ko parasti domā vairākumu, ir apmainīta vietām ar suņiem un lai kā tā karavāna klaigātu, suņi nesatricināmi iet⁷³ vien tālāk uz gaišo nākotni, jo skaidri redz to, ko citi nespēj ieraudzīt, bet, visticamāk, to tie atpalicēji nemaz nevar ieraudzīt, jo vēl par tālu, lai to skaistumu (virtuālo) saskatītu⁷⁴ (diena.lv, raksta teksts).

Šajā izteikumā varas pārstāvji minēti, izmantojot šādas nominācijas: *šie, viņi, suņi* (nevis kā metaforisks pārnese, bet gan kā pārveidots precedents izteikums). Tauta savukārt dēvēta šādi: *citi, pie ratiem stāvošie, karavāna, atpalicēji*. Raksta autors sevi nepieskaita nevienai grupai, šajā gadījumā nav lietots “mēs” vai “es”, bet gan “šie” un “tie”. Konkrētajā gadījumā adresants ir novērotājs no malas un adresātam apraksta sev pavērušos ainu.

Diskursīvā robežu novilkšana parasti notiek valstij nozīmīgos brīžos, piemēram, Latvijā šāds notikums bija atdalīšanās no PSRS un neatkarības atgūšana. Par to liecina vairāki izteikumi no Latvijas Republikas premjerministra amata kandidāta Ivara Godmaņa runas⁷⁵ 1990. gada 7. maijā. Tajā izmantoti marķieri, kas norāda uz ārkārtas situāciju (“*apzinoties ārkārtējo situāciju, kādā atrodas Latvija*”),

⁷² Šajā piemērā zīmīgs ir arī šāda svarīga politiska lēmuma pieņemšanas datums, proti, Līgo svētki ir vieni no populārākajiem svētkiem Latvijas teritorijā, gatavošanās tiem novērš tautas uzmanību no valdības darbībām.

⁷³ Ierasts formulējums: “Suņi rej, bet karavāna iet tālāk”.

⁷⁴ Pieejams: <http://www.diena.lv/blogi/maza-tautina-13991432>. Skatīts: 30.09.2013.

⁷⁵ Pilns runas teksts pieejams: http://saeima.lv/steno/AP_steno/1990/st_900507.htm Skatīts: 08.01.2014.

marķieri, kas norāda uz refleksijām, kas saistītas ar tiesībām uz neatkarīgas valsts pastāvēšanu (*“Es domāju, ka, izmantojot Somijas piemēru, kas uzskatāmi un praktiski pierāda visai pasaulei un PSRS, ka Latvijas Republika reizē ar Igauniju un Lietuvas Republiku varētu pastāvēt un attīstīties kā neatkarīgas valstis”*) (I. Godmanis, 2011. gads), marķieri, kas iezīmē nākotni no Latvijas valsts līdz Baltijas un Eiropas kontekstam (*“noslēdzot Baltijas līgumu”, “darbs pie Baltijas tirgus izveides”, “līgumu un nolīgumu izveidošana ar Austrumeiropas un citām pasaules demokrātiskajām valstīm”*), marķieri, kas fiksē Maskavas kā visu PSRS īpašību iemiesotājas draudus (*“nav noregulētas saites ar PSRS”, “mūsu attiecībās ar Maskavu, realizējot šo minimālo programmu, būtu jācīnās par trim lietām”*). Minētie marķieri tieši norāda uz runas pamatmotīvu, proti, jaunās valsts robežu iezīmēšana un atrašanās starp citām valstīm.

No piemēru kopuma par varas likumību īpašā grupā izdalāmi izteikumi, kas saistīti ar refleksiju par Latvijas vēsturisko pieredzi – padomju varas okupācijas laiku, kā arī pārdzīvojumiem attiecībā uz PSRS politisko tiesību mantinieces Krievijas Federācijas uzvedību. Kontekstā, kurā tiek aprakstīts padomju varas periods Latvijas teritorijā, tiek izmantoti tādi motīvi: pretošanās uz barikādēm, dzīvības apdraudējums un represiju draudi, centieni iegūt neatkarību, oficiālās varas un sacelšanās dalībnieku pretošanās, tautas nepakļaušanās negodīgai varai, okupācijas neatzīšanas politika, okupantu varas likvidēšana, Latvijas neatkarības atjaunošana, sveša vara.

2014. gada pirmajā pusē Krievija sāka īstenot agresīvu politisku un militāru taktiku attiecībā uz Ukrainu, un latviešu politiskajā diskursā šie notikumi sasaistās ar padomju okupācijas laiku, kā arī iegūst jaunas konceptualizācijas formas. Piemēram, arvien aktīvāk tiek izmantota Krievijas Federācijas darbību nominācija – *maigā vara* (no angļu val. *soft power*⁷⁶). Pēdējā laikā šī nominācija latviešu politiskajā diskursā tiek lietota, apzīmējot Krievijas politiku, kas vērsta uz nacionālās situācijas destabilizēšanu Latvijas teritorijā, kā arī citās valstīs, kuras Krievija vēlētos atgūt savas valsts robežās. Šādu parādību raksturo manipulēšana ar dažādu valstu iedzīvotāju apziņu, izmantojot plašsaziņas līdzekļus (īpaši sociālos tīklus), kā arī kultūras dzīvi un patērēšanas ieradumus.

Lūk, daži Latvijas Saeimas deputātu izteikumi, kuros izmantota nominācija “maigā vara”:

---

⁷⁶Saskaņā ar Džozefa Naija (*Joseph Nye*) skaidrojumu ar “maigo varu” tiek saprasta spēja vēlamo rezultātu sasniegt ar brīvprātīgas piedalīšanās, simpātiju un pievilcības palīdzību (Nye 2011, 20–21).

Un vēl var nosaukt daudzus un daudzus piemērus, kurus arī šodien apstiprināja “The Guardian” raksts, kas norāda, ka Latvijā ir jūtama ļoti izteikta Krievijas maigās varas ietekme⁷⁷ (J. Dombrova, 2013. gads).

S. Āboltiņa uzsvēra, ka globalizācija, jaunu veidu draudi, kā arī aizvien pieaugošā tā sauktās maigās varas līdzekļu nozīme šo draudu novēršanā liecina par ģeopolitisko un ekonomisko spēku pārgrupēšanos: “Tikai mēs visi kopā varam veidot tādu 21. gadsimta pasauli, kas būtu balstīta uz mūsu kopīgajiem sasniegumiem un pamatvērtībām – brīvību, demokrātiju, tiesiskumu, ilgtspējīgu un konkurētspējīgu ekonomiku, energoapgādes drošību, kā arī labklājību un komfortu, kas mūsu reģiona iedzīvotājiem ir ikdienas nepieciešamība.”⁷⁸ (S. Āboltiņa, 2013. gads).

“Patlaban televīzijā, salīdzinot ar piedāvājumu latviešu valodā, ir neproporcionāli daudz TV operatoru piedāvāto Krievijas programmu, un tajās pārsvarā tiek realizēta tā saucamā kaimiņvalsts maigās varas politika, kas mums nav pieņemama,” otrdienas, 21. janvāra, Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas sēdē uzsvēra komisijas priekšsēdētāja Ināra Murniece⁷⁹ (I. Murniece, 2014. gads).

BA Latvijas delegācijas vadītāja vietnieks Jānis Reirs uzsvēra, ka situācija Ukrainā mums māca, ka maigā vara no stingrās varas atrodas soļa attālumā. Tas ir viens no iemesliem, kāpēc arī Latvijā situācija Ukrainā tiek uztverta ar lielām bažām. Situācijā, kad pārkāpti starptautiskie līgumi un vienošanās, no starptautiskās vides reakcijas ir atkarīgs, cik tālu šie notikumi virzīsies⁸⁰ (J. Reirs, 2014. gads).

Latviešu politiskajā diskursā Krievijas “maigā vara” saistīta ar vairākām sabiedriskās, politiskās un ekonomiskās dzīves jomām, kurās šī iedarbība tiek īstenota. Galvenokārt tie ir plašsaziņas līdzekļi, vispirms jau Krievijas televīzijas kanāli. Arī epizodiska Krievijas kara aviācijas īstenotā Latvijas gaisa telpas robežas pārkāpšana, energoapgādes jautājumi, starptautisko līgumu un vienošanos pārkāpšana, kā arī situācijas Ukrainā pārklāšanās ar iespējamo Krievijas un Latvijas attiecību attīstības scenāriju.

---

⁷⁷Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/20565-frakciju-viedokli-2013-gada-24-janvari>. Skatīts: 30.09.2013.

⁷⁸Pieejams: <http://www.saeima.lv/en/about-saeima/work-of-the-saeima/speaker-2/mas-priekssedetajas-aktualitates-2/20884-s-aboltina-ir-svarigi-apzinaties-ka-drosiba-nekad-nav-uztverama-ka-passaprotama-lieta>. Skatīts: 30.09.2013.

⁷⁹Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21748-cilvektiesibu-komisija-pauz-bazas-par-krievijas-televiziju-kanalu-lielo-ipatsvaru-tv-piedavajuma>. Skatīts: 30.09.2013.

⁸⁰Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21995-baltijas-asamblejas-latvijas-delegacija-jaturpina-sniegt-atbalsts-ukrainai-reformu-istenosana>. Skatīts: 30.09.2013.

2.1.2. Varas tēls čehu politiskajā diskursā

Varas tēls čehu valodā tiek realizēts, izmantojot leksēmas *moc* un *vláda*⁸¹. Vārdam *vláda* ir šādas nozīmes: pirmā – galvenā valsts izpildvaras struktūra, ministru kabinets ar premjerministru tā priekšgalā: *vláda republiky* (republikas valdība), *předseda vlády* (valdības priekšsēdētājs), *sestavit vládu* (sastādīt valdību); otrā – valsts vai zemju valdīšanas process: *vzít vládu do svých rukou* (ņemt varu savās rokās), *ujmout se vlády* (nākt pie varas), *za vlády Karla IV* (Kārļa IV valdīšanas (varas) laikā); trešā – lemjošais (ietekmīgs) stāvoklis (sabiedrībā), ietekme: *skončila vláda jedné strany* (beidzās vienpartijas varas laiks) un *vláda zimy* (pārnestā nozīmē – ziemas vara); visbeidzot pēdējā leksēmas *vláda* nozīme – pārākuma, izcilības lietošana: *vláda ženy nad mužem* (sievietes vara pār vīrieti)⁸².

Savukārt leksēma *moc* nozīmē: dabiskas, iedzimtas ietekmēšanas īpašības, tendenci uz kāda veida ietekmi: *lečivá moc rostlin* (augu ārstnieciskais spēks); ietekmi un spēku – augstāko spēku iejaukšanos; fizisko vai garīgo spēju veikt kādas darbības: *udělám, co je v mé moci* (darīšu visu, kas manos spēkos); iegūtās tiesības vadīt kādu: *zákonodárná moc* (likumdevēja vara), *státní moc* (valsts vara); kolektīva spēja kaut ko vadīt – *branná moc* (karaspēks), *cizí moc* (sveša vara)⁸³.

Čehu politiskajā diskursā katra no šīm leksēmām tiek lietota specifiskā kontekstā. Vārds *vláda* apzīmē konkrētu “valdību”, parasti pašreizējā brīdī pie varas esošo valdību – *Vláda může vládnout i bez smlouvy, mírní ultimátum Schwarzenberg*⁸⁴ – *Valdība var strādāt arī bez līguma, ultimātu mīkstina Švarcenbergs*, vai arī, konkretizējot laika posmu, lietojot precīzākas norādes, cita laika posma valdību: *Zemanova vláda mu na konci 90. let pomohla s rozjezdem stovební firmy*⁸⁵ – *Zemana valdība 90. gadu beigās palīdzēja viņam uzsākt būvniecības uzņēmuma darbību*. Savukārt, lietojot leksēmu *moc*, var tikt apzīmēta vara no tautas skatpunkta –

⁸¹ Ar tabulu, kurā apkopoti sistematizēti izteikumi par “Varas” tēlu čehu politiskajā diskursā, var iepazīties 1. pielikumā, kas atrodas 219. lappusē.

⁸² *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost* // Praha: Academia, 1998. C. 493.

⁸³ Turpat. C. 184.

⁸⁴ Pieejams: http://www.lidovky.cz/top-09-hrozi-pokud-se-cesko-nepripoji-k-fiskalniho-paktu-eu-ve-vlade-koncime-1to-/zpravy-domov.aspx?c=A130129_133310_ln_domov_spa. Skatīts: 15.10.2013.

⁸⁵ Pieejams: http://www.lidovky.cz/zemanova-vlada-mu-priklepla-dotaci-podnikatel-mu-ted-jako-sponsor-poslal-milion-gdl-/zpravy-domov.aspx?c=A130213_141643_ln_domov_spa. Skatīts: 15.10.2013.

nelikumīga, neoficiāla, bieži pat stihiska: *Bývalí političtí vězni varovali před mocí komunistů*⁸⁶ – *Bijušie politieslodzťtie brīdināja par komunistu varu*.

Viens no čehu politiskajā diskursā visbiežāk lietotajiem varas simboliem ir *Pražský hrad* (vai vienkārši *Hrad*) – Prāgas Hrada. Nocietinātās pils kompleksa nominācija sevī vienlaikus ietver vairākas kultūras un politikas hipostāzes: kultūrvēsturisks piemineklis, Prāgas Hradčani rajona pastaigu zona, pilsētas kultūrvēsturiskā zona, kurā atrodas pasaulē pazīstami apskates objekti. Visbeidzot – par *Prāgas Hradu* sauc arī pašu pili, kas ir simbolisks šīs zonas centrs. Pēdējā iespējamajā nozīmē *Prāgas Hrada* ir ēka, kurā atrodas Čehijas Republikas prezidenta rezidence: *Bill Clinton včera navštīvil Pražský hrad a dlouho mluvil s panem prezidentem* – *Bils Klintons vakar apmeklēja Prāgas Hradu un ilgi apspriedās ar prezidenta kungu*⁸⁷.

Tādējādi, atkarībā no konkrēta čehu valodiskās apziņas koncepta, apskatei izvēlētā diskursa – kultūrvēsturiskā, ģeogrāfiskā vai politiskā – Hrada pavērs atbilstošo šķautni.

Prāgas Hrada čehu valodā ir perifrastiskais onīms, sekundāra nominācija, kuras nozīmes atšifrēšanai nepieciešamas fona zināšanas. Šī koncepta veidošanās sākās pirmo čehu karaļu valdīšanas laikā. Hradas tēls ir ne tikai lielas, drošas pils tēls, bet arī varas simbols čehu tautas apziņā – jau kopš IX gadsimta tā ir čehu valdnieku rezidence. Lai tajā nokļūtu, nepietiek ar kļūšanu par prezidentu, tā ir jāiekaro, jābūt tās augstuma cienīgam (te nozīme ir arī kompleksa novietojumam kalna virsotnē).

Turpmāk aplūkoti vairāki piemēri, kā šī nominācija funkcionē čehu politiskajā diskursā:

a) Hrada var tikt pieminēta saistībā ar iekarošanas motīvu: *Bývalí komunisté dobývají Hrad* – *Bijušie komunisti iekarojuši Hradu*⁸⁸. Šajā izteikumā var pamanīt slēptu negatīvu vērtējumu, ko čehiem mentālā līmenī satur leksēma *коммунисты*, kā arī nosauktā darbība (iekarot), kas saistīta ar karu. Var pieņemt, ka Hrada tās cienīgam pretendētājam padodas bez pretošanās. Vienā no savām nozīmēm čehu valodā Hrada

⁸⁶Pieejams: http://www.lidovky.cz/byvali-politicti-vezni-varovali-v-jachymove-pred-moci-komunistu-pht-/zpravy-domov.aspx?c=A120526_180324_ln_domov_sk. Skatīts: 15.10.2013.

⁸⁷*MF Dnes*. 22.10.01.

⁸⁸*Lidové noviny*. 09.01.03.

arī apzīmē pilsētas nocietinājuma būvi – cietoksni. Hradas asociēšana ar cietoksni sakņojas arhetipiskā līmenī: *Můj dům, můj hrad – Mans nams, mans cietoksnis*⁸⁹;

b) ceļš uz Hradu saistīts ar šķēršļu pārvarēšanu, grūtībām: *Klausova klikatá cesta na Hrad – Likumotais Klausa ceļš uz Hradu*⁹⁰; *Ale byla by tak smířlivá Petruška Šustrová, kdyby se na Hrad otevřeně a nadějně dral jiný, méně kvalitní exstraní? – Bet vai Petruška Šustrova būtu tikpat miermīlīga, ja uz Hradu atklāti un daudzsoļi lauztos cits, mazāk piemērots bezpartejiskais?*⁹¹. Šajā izteikumā predikāts ir darbības vārds *lauzties (drat)*, kas čehu valodā ir ļoti izteiksmīgs un sevī ietver iekļūšanas, izmantojot spēku vai pretojoties kādiem spēkiem, semantiku;

c) Hrada ir valsts karogam līdzvērtīgs varas simbols: *Ale cožpak prezident, jeho zástava, Hrad nejsou důležité, ne-li nejdůležitější státní symboly? – Bet kā gan prezidents, viņa karogs, Hrada nav svarīgi, vai tad tie nav nozīmīgākie valsts simboli?*⁹²;

d) atrašanās Hradā ir izredzētības pazīme. Tā ir monarha privilēģija: *Co bude zajímavé sledovat, to není jenom další vývoj Klausova vladaření na Hradě – Ko būs interesanti vērot, ne tikai Klausa tālākas valdīšanas Hradā attīstību.*⁹³.

Čehu politiskajam diskursam (īpaši priekšvēlēšanu) visraksturīgākais paņēmiens ir vārdu “kauja”, “cīņa” izmantošana kā vārdu savienojumā *Boj o Hrad*. Šī konstrukcija ir tipiska kara diskursam, tā ietver to, ka karaspēks iekaro apdzīvotas vai stratēģiski nozīmīgas vietas (*boj o Prahu, boj o Filipíny* – cīņa par Prāgu, kauja par Filipīnām) – *Dienstbier může do boje o Hrad. Nasbíral 50 tisíc podpisů*⁹⁴ – *Dinstbirs var iesaistīties cīņā par Hradu. Viņš ir savācis 50 tūkstošus parakstu, Do boje o Hrad jde druhá žena, 50 tisíc podpisů hlásí Roithová*⁹⁵ – *Cīņā par Hradu iesaistās otrā sieviete, par 50 tūkstošiem balsu paziņojusi Roitova; Fischer zvýšil náskok. Díky odstoupení Švejnara z boje o Hrad*⁹⁶ – *Fišers pastiprinājis pārsvaru. Pateicoties Šveināra aiziešanai no cīņas par Hradu.*

⁸⁹Bittnerová D., Schindler F. Česká přísloví: soudobý stav konce 20. století // Praha, 2002. C. 13, № 72.

⁹⁰Lidové noviny. 18.10.02.

⁹¹Lidové noviny. 09.01.03.

⁹²Lidové noviny. 09.01.03.

⁹³Lidové noviny. 04.03.03.

⁹⁴Pieejams: http://www.lidovky.cz/dienstbier-ma-50-000-podpisu-pro-prezidentskou-kandidaturu-pea-zpravy-domov.aspx?c=A121021_145159_in_domov_hm. Skatīts: 15.10.2013.

⁹⁵Pieejams: http://www.lidovky.cz/roithova-hlasi-50-tisic-podpisu-dzq-zpravy-domov.aspx?c=A121001_183351_in_domov_Pta. Skatīts: 15.10.2013.

⁹⁶Pieejams: http://www.lidovky.cz/volba-prezidenta-fischer-zvysil-naskok-nad-zemanem-uvadi-ppm-factum-1gg-zpravy-domov.aspx?c=A120917_160917_in_domov_spa. Skatīts: 15.10.2013.

Čehu sabiedrības apziņā galvenais robežu un aizsargātības iemiesojums ir “ģimenes” koncepts, kas politiskajā diskursā tiek lietots visbiežāk⁹⁷. Piemēram, čehu partijas TOP 09 līderis un prezidenta amata kandidāts Čehijas Republikas vēsturē pirmajās tiešajās prezidenta vēlēšanās Karels Švarcenbergs savu kandidāta uz prezidenta amatu runu⁹⁸ veido ar virsmetaforas palīdzību, kas visas runas garumā secīgi un loģiski attīstās. Pareizu attieksmi pret valsti Karels Švarcenbergs redz pareizā attieksmē pret ģimeni (“*pienākumi sākas mājās*”), no kā izriet atbilstoša attieksme pret mājām, apkārtni, reģionu, valsti un, visbeidzot, – pret ES (“*ģimene un dzimtā vieta ir valsts pamats*”, “*uzņēmums ir kā ģimene*”). Čehu politiskajam diskursam raksturīgs eiroskepticisma motīvs (bijušā prezidenta Vāclava Kļausa pozīcija, ko atbalsta liela daļa valsts iedzīvotāju), ko Karels Švarcenbergs cenšas pārvarēt (“*kāds pazīstams čehu politiķis mūs brīdināja, ka mēs Eiropas Savienībā izšķīdīsim kā cukurgraudiņš kafijā vai tējā*”, “*mums tas nedraud, mēs arī paši izšķīdīsim, ja nesapratīsim, ko nozīmē būt čeham*”).

Veidojot pilno izteikumu izlasi no čehu politiķu runu stenogrammām un to sistematizējot pēc atslēgas vārda *moc*, tika izveidoti vairāki izteikumu bloki. Līdzīgi kā latviešu politiskajā diskursā, viens no skaitliski iespaidīgākajiem ir bloks ar izteikumiem, kas veltīti varas sadalījuma, drīzāk pat varas norobežošanas problēmai. Neraugoties uz ilgstoši pastāvošo varas sadales principu starp trim valsts varas institūtu pamatveidiem – likumdevēja varu, izpildvaru un tiesu varu, čehu politiskajā diskursā tomēr bieži parādās aicinājumi skaidri nodalīt katram varas veidam piekritīgo atbildības un pienākumu lauku: *Pane předsedající, dámy a pánové, 20 let existence demokracie a budování demokratických institucí zase není tak dlouhá doba, aby stále ještě neměla veřejnost někdy nejasno v tom, jak systémově mají být rozděleny kompetence mezi moc výkonnou, moc zákonodárnou a moc soudní. Koneckonců jak v tom má mít úplně jasně, když v tom často nemáme úplně jasno ani my*⁹⁹ (M. Kalouseks, 2009. gads)– *Priekšsēdētāja kungs, dāmas un kungi, 20 demokrātijas pastāvēšanas un demokrātisko institūtu veidošanas gadi nav pietiekami ilgs laiks, lai sabiedrība līdz galam saprastu, kā sistēmiskajā ziņā sadalās kompetences zonas starp izpildvaru, likumdevēja varu un tiesu varu. Un kā gan tai var būt šajā ziņā pilnīga skaidrība, ja pat mums tādas nav.*

⁹⁷ Sīkāk skat.: Коровицына 2000, 16–26.

⁹⁸ Pilns runas teksts: http://zpravy.idnes.cz/dokument-projev-karla-schwarzenberga-na-snemu-top-09-fy0-/domaci.aspx?c=A091128_130434_domaci_klu (Skatīts: 08.01.2014.)

⁹⁹ Pieejams: <http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/064schuz/s064131.htm>. Skatīts: 01.12.2013.

Čehu politiskajā diskursā par varas sadali sastopams elements, kas netiek izmantots latviešu politiskajā diskursā – atsauce uz franču apgaismības laikmeta filozofa Šarla Luija de Sekondā, vairāk zināmā kā Monteskjē (*Montesquieu*) varas sadales teoriju. Čehu politiķi tieši atsaucas uz šo filozofu, savukārt latviešu politiskajā diskursā šādas atsauces nav manītas, – runājot par varas sadali, latviešu politiķi atsaucas uz vispārīgu demokrātiskas valsts varas kārtības tradīciju. Piemērs no čehu politiskā diskursa: *V teorii státu, ted' nemyslím v teorii práva, ale v teorii státu konkrétně samozřejmě územní plebiscity jsou běžnou součástí od teorií dělby moci, od pana Montesquieua a dalších teoretiků státu – Teorijā par valsti, es te nedomāju tiesību teoriju, bet tieši teorijā par valsti teritoriālie referendumi ir parasts varas sadales teorijas elements pēc Monteskjē un citu teorētiķu darbiem; Je to popření základního pilíře, který do demokracie přinesli již osvícenci – vzpomeňme na Montesquieua a jeho tři pilíře*¹⁰⁰ (V. Filips, 2014. gads) – *Tas pārkāpj pamata elementus, ko demokrātijā ieviesa jau apgaismības laikā – atcerēsimies Monteskjē un viņa trīs stūrakmeņus.*

Galvenā problēma, par kuru politiķu runās regulāri parādās refleksijas, ir situācija, kad viens varas veids iejaucas cita varas veida darbībās un otrādi – daži jautājumi vienlaikus ir visu triju varas veidu pārziņā, vai arī nav skaidrs, kurš ir atbildīgs par konkrētu uzdevumu veikšanu. Tomēr vienlaikus čehu politiķi šajā apstākļī saskata ne tikai problēmu, bet arī Čehijas Republikas demokrātiskās varas īpatnību, kas to atšķir, piemēram, no ASV. Šī īpatnība jāņem vērā, ar to jāreķinās, nevis jācenšas akli kopēt citas valsts iekārtu: *Takže demokracie Spojených států je poněkud jiného modelu než demokracie naše. Demokracie naše je parlamentní demokracií, zatímco ve Spojených státech je to prezidentský systém. Tam samozřejmě ten pilíř moci exekutivní a moci zákonodárné je zásadně oddělen, zatímco u nás tyto pilíře se daleko víc ovlivňují a splývají. Takže nelze úplně brát metodu Spojených států a její demokracii a aplikovat ji u nás, protože to je skutečně odlišný systém. Přesto tam 24 států má možnost konat referendum*¹⁰¹ (D. Rath, 2007. gads) – *Tātad Savienoto Valstu demokrātijai ir cits modelis nekā mūsu demokrātijai. Mūsu demokrācija ir parlamentārā demokrācija, bet Savienotajās Valstīs ir prezidentāla sistēma. Pateicoties tai, izpildvaras un likumdevēja varas institūti ir pilnībā šķirti, bet pie mums šie institūti cits citu ietekmē un sadarbojas. Tāpēc nedrīkst pieņemt*

¹⁰⁰Pieejams: <http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/007schuz/s007210.htm>. Skatīts: 16.06.2014.

¹⁰¹Pieejams: <http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/022schuz/s022271.htm>. Skatīts: 16.06.2014.

Savienoto Valstu metodi un viņu demokrātiju un pielietot pie mums, jo tā ir pilnīgi cita sistēma. Un tomēr tur 24 štatiem ir iespēja organizēt referendumu.

Valsts vara čehu politiskajā diskursā tiek pieminēta ar nomināciju *politická moc* (politiskā vara), *veřejná moc* (sabiedriskā vara), *státní moc* (valsts vara), tai tiek pretstatīta sveša vai nelikumīga vara. Leksēmai *cizí* čehu valodā ir divas nozīmes – “svešs” ar nozīmi ‘ne savs’, ‘sev nepiederošs’ (piemēram, *cizí majetek* – svešs īpašums) un “ārvalstu” – ‘ne dzimtais’ (piemēram, *cizí jazyk* – svešvaloda). Tādējādi izteikumos, kuros izmantota nominācija *cizí moc*, var gan slēpties sveša, t. i., ne sava vara, kad runa ir par komunistisko varu vai, piemēram, ASV ietekmi, gan var būt domāta ārvalstu vara gadījumos, kad citas valsts varai tiek nodoti kādi dokumenti vai līdzīgos gadījumos, piemēram: *A to konkrétně pro poskytování utajovaných informací v mezinárodním styku, uznávání bezpečnostních oprávnění vydaných úřadem cizí moci*¹⁰² (J. Pospíšil, 2008. gads) – *Bet tieši konkrēti konfidenciālas informācijas sniegšanai starptautisko attiecību jomā, svešas varas izdotu drošības atļauju atzīšanai.* Dažos gadījumos politiķi pat apzināti izmanto iespēju šo vārdu interpretēt divējādi, kad konteksts piedāvā “svešas vai ārzemju varas” abus traktējumus.

Un, visbeidzot, piemēri, kuros runa ir tieši par svešu, nelikumīgu varu: *Manipulátoři veřejným míněním toho dosáhli a nakonec po peripetiích takové bloky vznikly. Proč vznikly? Aby byla Česká republika státem, který má slabou vládu, aby jí mohla být vnucena cizí moc, cizí vůle?*¹⁰³ (V. Filip, 2007. gads) – *Tie, kuri manipulē ar sabiedrības viedokli, to ir sasnieguši un beidzot pēc visām peripetijām radās šādi bloki. Kāpēc tie radās? Lai Čehijas Republika kļūtu par valsti ar vāju valdību, lai tai varētu uzspiest svešu varu, svešu gribu?*

Dažkārt var pamanīt, ka vārdu savienojums “sveša vara” izteikumā darbojas kā kontekstuāls sinonīms iepriekš minētajam jēdzienam: *V roce 2012 vnímala BIS vlekly problém disproporce personálních a materiálních kapacit, a to zejména v souvislosti s aktivitami ruské státní moci. Z pohledu bezpečnostních zájmů České republiky lze označit počty ruských zpravodajských důstojníků v řadách ruské diplomatické mise či ruských cestujících zpravodajských důstojníků, tzv. turistů, v České republice za velmi vysoké. Ruské zpravodajské služby jsou navíc schopny jakékoliv personální potíže v České republice flexibilně řešit v rámci volného pohybu v schengenském prostoru. Specifickou oblastí, v níž se trvale projevují zájmy cizí*

¹⁰²Pieejams: <http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/028schuz/s028092.htm>. Skatīts: 16.06.2014.

¹⁰³Pieejams: <http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/017schuz/s017006.htm>. Skatīts: 16.06.2014.

*moci, jsou snahy o kontrolu krajanských komunit¹⁰⁴ (M. Nemcova, 2014. gads) – 2012. gadā DID¹⁰⁵ nodarbojās ar ieilgušo personu un materiālo iespēju disproporciju, konkrētāk – saistībā ar **Krievijas valsts varas** darbībām. Skatoties no Čehijas Republikas drošības interešu skatpunkta, krievu izlūkošanas darbinieku skaits Krievijas diplomātiskās misijas rindās vai ceļojošo krievu izlūkošanas darbinieku, tā saucamo tūristu, daudzums Čehijas Republikā ir ļoti liels. Turklāt krievu informatīvie dienesti jebkuras personīga rakstura problēmas, kas radušās Čehijas Republikā, var elastīgi risināt, brīvi pārvietojoties Šengenas zonā. Specifiskās jomas, kurās nepārtraukti jūtama **svešās varas interese**, ir mēģinājumi kontrolēt ekspatriantu kopienas¹⁰⁶.*

Vēl viens čehu politiskajam diskursam raksturīgs ar varas tēlu saistīts motīvs ir komunistiskās varas un Eiropas Savienības varas vai ASV uz Čehiju esošās ietekmes salīdzināšana. Visas šīs varas čehi uztver kā svešu varu, un tās tiek kritizētas.

Īpašu vietu svešas varas tematikā ieņem okupācijas jautājums. Politiskus satrauc jautājums par neskaidro Čehijas komunistiskās okupācijas stāvokli: *Dámy a pánové, v dějinách států je okupace cizí mocí vnímána jako faktická likvidace státní suverenity a jako předstupeň k likvidaci státnosti jako takové. V dějinách moderního československého státu jsme tuto situaci zažili již dvakrát. Je ironií současnosti, že tatáž událost je posuzována nestejným metrem. Zatímco okupace první, tedy okupace nacistickým Německem, je státním svátkem, ukončení okupace druhé, okupace bolševickým Sovětským svazem, není doposud ani dnem významným. Právě toto se snaží návrh zákona napravit s plným vědomím, že ve vnímání obou okupací naší země zůstane stále ještě rozdíl, a to i přesto, že jediným rozdílem je, že první okupace, tedy okupace z let 1939 až 1945, trvala šest let a okupace z roku 1968 až 1991 trvala 23 roky¹⁰⁷ (Z. Novotný, 2009. gads) – **Dāmas un kungi, valsts vēsturē svešas varas veikta okupācija tiek saprasta kā faktiskā valsts suverenitātes likvidēšana un kā pirmais solis uz valstiskuma kā tāda likvidēšanu. Mūsdienu čehoslovāku valsts vēstures gaitā šādu situāciju esam piedzīvojuši divreiz. Un tagadnes ironija ir, ka šos notikumus nevērtējam vienādi. Kamēr pirmā okupācija, t. i., nacistiskās Vācijas okupācija, ir valsts svētki, otras okupācijas, t. i., bolševistiskās Padomju Savienības okupācijas***

¹⁰⁴Pieejams: <http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/008schuz/s008125.htm>. Skatīts: 16.06.2014.

¹⁰⁵DID – Čehijas Republikas Drošības un informācijas dienests (BIS – Bezpečnostní informační služba)

¹⁰⁶Čehijas teritorijā dzīvojošo krievu kopienas.

¹⁰⁷Pieejams: <http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/062schuz/s062123.htm>. Skatīts: 16.06.2014.

beigas joprojām nav pat atzīmējama diena. Tagad pienācis laiks mainīt likumprojektu, pilnībā apzinoties, ka abu okupāciju uztvere mūsu valstī joprojām paliek atšķirīga, kaut arī vienīgā atšķirība ir, ka pirmā okupācija no 1939. līdz 1945. gadam ilga 6 gadus, bet otra ilga 23 gadus no 1968. līdz 1991. gadam. Vienīgā kalendārā iezīmētā diena, kas saistīta ar Čehijas teritorijas komunistiskās okupācijas traģēdiju, ir komunistiskā režīma upuru piemiņas diena, kas kopš 2004. gada tiek atzīmēta 27. jūnijā. Interesanta ir arī tendence, ka saistībā ar Latvijas teritorijas okupāciju parasti tiek domāta padomju okupācija, tai pašā laikā čehu politiskajā diskursā biežāk ir pieminēts, ka pēc kara amerikāņi ir okupējuši Eiropu un ka šī okupācija joprojām pastāv: *Okupace Evropy v tomto smyslu od druhé světové války Spojenými státy americkými neskončila, i když statut příslušných základěn se samozřejmě od té doby na základě různých přátelských smluv s příslušnými zeměmi výrazně změnil*¹⁰⁸ (V. Exner, 2007. gads) – *Tādā izpratnē Amerikas Savienoto Valstu okupācija Eiropā pēc Otrā pasaules kara nav beigusies, lai gan atbilstošo stāvokļu kopums kopš tā laika uz dažādu draudzīgu līgumu ar atbilstošām valstīm pamata neapšaubāmi ir ievērojami mainījies.*

Pirmā pielikuma izteikumu piemēros par okupāciju abos diskursos ir redzams, ka šis jautājums latviešu politiskajā diskursā ir daudz aktuālāks un tiek pārdzīvots daudz sāpīgāk nekā čehu politiskajā diskursā. Tas skaidrojams ar atšķirīgo šī vēstures posma ilgumu katras valsts vēsturē, kā arī svešās varas izpausmju raksturu.

Attiecībā uz konkrētu varas veidu nomināciju čehu politiskajā diskursā jāatzīmē, ka bez triju varas veidu norobežošanas problēmas nekādu citu novērojumu, līdzīgu kā attiecībā uz tiesu varu Latvijā, nav.

Valsts vara metaforiski tiek atainota kā labi vai slikti funkcionējošs mehānisms (noturīga vārdkopa “varas mehānisms”, jauni likumi kā varas balasts). Ir atsevišķi izteikumu piemēri, kur izmantotas zoomorfās metaforas (politiķi kā lenteņi/cērmes; politiķi kā krējumu izēduši kaķi, kurus nodod uz galvas palikušas krējuma pēdas), morbiālās metaforas (politikas problemātiskās jomas kā ilgstoši nedzīstošas brūces, kas atstāj rētas), antropomorfās metaforas (politiķi kā bērni, kuri spēlējas vienā smilšukastē; varas augstprātība), ģimenes metaforas (attiecības starp partijām salīdzinātas ar attiecībām ģimenē – brāļi, vecāki, tantes/onkuļi), atkritumu metaforas (politiķi neatrisinātās problēmas un lietas paslauka zem paklāja). Vēl čehu

---

¹⁰⁸Pieejams: <http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/013schuz/s013085.htm>. Skatīts: 16.06.2014.

politiskajā diskursā ir manāma pastiprināta ironisku izteikumu lietošana, ko var skaidrot ar jau J. Haška (*J. Hašek*) romānā “Krietnā kareivja Šveika dēkas pasaules karā” parādīto čehu tieksmi ironizēt par gandrīz jebko; ironija var arī pāraugt auditorijas virzienā vērstā sarkasmā: *A jinak bych vás chtěl jenom poučit s dovolením, prostřednictvím pana předsedajícího, že my nenavrhujeme neomezené referendum. Já už jsem to tady četl, ale jestli jste byl na pauze nebo na kafičku, promiňte, nechci zdržovat, ale je tady celá řada omezení, že to nesmí jít proti Listině základních práv a svobod, nesmí dojít k zásahu do výkonné moci soudní, nesmí to být v rozporu se závazky, s mezinárodním právem atd.*¹⁰⁹ (T. Okamura, 2014. gads) – *Es tikai ar jūsu atļauju un ar priekšsēdētāja kunga palīdzību vēlētos paskaidrot, ka mēs nepiedāvājam neierobežotu referendumu. Es par to šeit jau lasīju, bet, ja jums bija pārtraukums vai kafijas pauze, atvainojiet, nevēlos aizkavēt, bet te ir virkne ierobežojumu, ka tas nevar būt pretrunā ar Pamattiesību hartu un brīvībām, nevar notikt iejaukšanās tiesu izpildvarā un nevar būt pretrunā ar pienākumiem, starptautiskajām tiesībām utt.*

Vislielākā varas problēma, kas tiek atainota čehu politiskajā diskursā, ir korupcijas izplatība visos valsts varas līmeņos. Diskursā bieži tiek lietoti šādi vārdu savienojumi: *bojovat proti korupci* (cīnīties pret korupciju), *bují korupce* (plaukstoša korupcija), *bezbřehá korupce* (neizmērojama korupcija), *boj proti korupci* (karš pret korupciju), *protikorupční balíček* (pretkorupcijas pakete), *korupční vliv* (korupcijas ietekme), *vlád korupce* (korupcijas valdība), *eldorado korupce* (korupcijas eldorado), *krýt korupci* (piesegt korupciju), *široké pole korupci* (plašs korupcijas lauks). Lielais piemēru skaits un to dažādība liecina par minētās parādības vērtību čehu kultūrā un tās saistību ar “zādzības” konceptu. Zagšana Čehijā vienmēr bijusi un tiek uzskatīta par kaut ko tradicionālu – tā ir negatīva, taču neizbēgama parādība¹¹⁰. Piemēram, viena un tā pati doma par zagšanu vieniem un tiem pašiem vārdiem izteikta daudzās bijušā ārlietu ministra un prezidenta amata kandidāta 2013. gadā K. Švarcenberga runās un intervijās: *Když máte větší vesnici, tak tam taky bude místní zlodějčiek; A když se navíc zamyslím, co všechno se ukradlo a přitom se ještě tohle všechno dalo*

¹⁰⁹Pieejams: <http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/007schuz/s007175.htm>. Skatīts: 16.06.2014.

¹¹⁰ Piemēram, gadījums ar bijušā Čehijas prezidenta Vāclava Klausa vizītes Čīlē laikā nozagto pildspalvu, ar ko saistītais video sižets ieguva plašu rezonansi sabiedrībā (vietnē youtube.com tam bija aptuveni 3,5 miljoni skatījumu) un komentāros zem tā varēja lasīt šādus izteikumus: *Já osobně nekradu, nelžu a jsem čestný. Necítím se být čechem, Kudy chodil tudy krad, je to typický demokrad!, Divíte se, jaký stát takový prezident.* Koncepta “zādzība” nozīmīgumu čehu nacionālajā apziņā stiprina arī arhetipiskajā līmenī pastāvošais lielais daudzums parunu par zagliem un zagšanu: *Kdo lže, ten krade* (Bittnerová 2002, 11), *Kdo nekrade, okrádá rodinu* (ibid. 307), *Nebát se a nekrást* (ibid. 473), *Kdo nekrade denně alespoň hodinu, okrádá vlastní rodinu* (ibid. 915) utt.

do pořádku, tak to je *mimořádný úspěch*¹¹¹ – Katrā mazliet lielāka ciemā būs savs vietējais *zaglēns*; Bet, kad es turklāt aizdomājos par to, cik daudz visa kā ticis nozagts, vienlaikus spējot visu savest kārtībā, tad domāju, ka tā ir *nebijusi veiksmē*. Visi viņa izteikumi par zagšanu saistās ar ideju, ka Čehijā vienmēr ir zagts, zog un zags, kā arī atklātu sajūsmu par čehiem, kuri, neskatoties uz zagšanu, daudz sasnieguši.

Atšķirībā no latviešu politiskā diskursa, kurā saistībā ar varas tēlu vienlaikus bieži parādās arī tautas koncepts, čehu politiskajā diskursā nav redzama šāda tautas un varas apvienošana vienā kontekstā. Tomēr var novērot atsevišķus izteikumus, kas ir līdzīgi latviešu politiskajam diskursam raksturīgajam “vara pieder tautai” – *lid je zdrojem veškeré moci* (tauta ir jebkuras varas avots), *podle Ústavy všechna moc patří lidu* (saskaņā ar Konstitūciju visa vara pieder tautai).

2.2. Ideālo politiķu tēli latviešu un čehu politiskajā diskursā

Raksturojot ideālā politiskā līdera tēlu, jāsāk ar vācu sociologa Maksa Vēbera (*Max Weber*) (izstrādājis ideālā tipa jēdzienu varas konceptam) ideju. Zinātnieka piedāvātie “ideālie tipi” var tikt aplūkoti kā pamata jēdzieni, kas kopā veido sava veida realitātes “modeļi”. M. Vēbera ideālie tipi raksturo optimālo sabiedrisko stāvokļu (varas stāvokļa, cilvēku saziņas, indivīda un grupas apziņas utt.) būtību. Tie izpaužas kā kritēriji, atbilstoši kuriem nepieciešams ieviest izmaiņas cilvēku garīgajā, politiskajā un materiālajā dzīvē. Tā kā ideālais tips nekad pilnībā nesakrīt ar sabiedrībā pastāvošo kārtību un nereti pat ir pretrunā ar to (jeb reālā situācija ir pretrunā ar ideālo tipu), tad ideālais tips, M. Vēbera vārdiem runājot, zināmā mērā ir utopisks. Tomēr jāuzsver, ka ideālie tipi ar savu savstarpējo saikni parāda esošo garīgo un citu vērtību sistēmu, un ir sociāli nozīmīgas parādības. Tie cilvēku domas un uzvedību, kā arī sabiedriskās dzīves kārtību padara mērķtiecīgu. M. Vēbers izdalījis šādus sociālas rīcības ideālos tipus:

- 1) rīcība, kas racionāli orientēta uz mērķi;
- 2) rīcība, kas racionāli orientēta uz absolūto vērtību;
- 3) rīcība, ko izsaukušas noteiktas aģenta kaislības vai emocionālie stāvokļi;
- 4) rīcība, ko nosaka tradīcijas un dziļi nostiprinājušies ieradumi.

Vēbers arī izstrādājis trīs valsts varu aprakstošos ideālos tipus:

---

¹¹¹Pieejams: <http://www.top09.cz/co-delame/medialni-vystupy/schwarzenberg-hrad-zvladnu-tam-to-bude-klidnejsi-11623.html>. Skatīts: 16.06.2014.

1) *Tradicionālais* jeb patriarhālais tips – ticība ne tikai likumam, bet arī noteiktas sabiedriskās kārtības pastāvēšanai, kunga un viņa padotā attiecības, sen pastāvošas kārtības un varas svētums, ģimeniskums un personīga padevība kā ķīla virzībai pa karjeras kāpnēm (kā piemēru var minēt Krievijas impēriju, to nomainījušo PSRS un mūsdienu Krievijas Federāciju, jo liels skaits pētījumu apstiprina, ka, neskatoties uz demokrātiskas valsts statusu, varas raksturs ar prezidentu tās virsotnē vairāk atgādina autoritatīvu valsti);

2) *Harizmātiskais* tips, kad varai raksturīga kāda drīzāk dabas, Dieva vai likteņa dota, nevis iegūta neordināra spēja, kas indivīdu izceļ starp pārējiem. Pie harizmātiskajām īpašībām M. Vēbers pieskaita maģiskas spējas, pravietošanas spējas, īpašu gara un runas spēku. Saskaņā ar M. Vēberu, harizma piemīt varoņiem, izciliem karavadoņiem, magiem, pareģiem un gaišreģiem, ģeniāliem māksliniekiem un rakstniekiem, ietekmīgiem politiķiem, valstu dibinātājiem un pasaules reliģiju aizsācējiem (Buda, Kristus, Muhameds, Maķedonijas Aleksandrs, Cēzars, Napoleons utt.). Leģitīmas valsts harizmātiskais tips ir tradicionālā pretstats: ja tradicionālā pamatā ir ieradums, pieķeršanās paražām, tad harizmātiskā tipa pamatā gluži pretēji ir kas neparasts, agrāk neatzīts (te var nosaukt daudzas totalitāras valstis, piem., PSRS un tās vadītājus V. Ļeņinu un J. Staļinu, A. Hitlera laika Vāciju utt., jo totalitārai sabiedrībai vispirms raksturīga stipra apziņas mitoloģizācija);

3) *Likumiskais* tips, ko pārstāv mūsdienu eiropēiskās valstis – tauta pakļaujas nevis personībām, bet gan likumiem; šādai valstij ir raksturīga birokrātija un liela kompetentu un profesionālu ierēdņu (kuri būtībā vada valsti) aparāts (te var iekļaut arī Latviju un Čehiju) (*Beber* 1988).

“Politiskā līdera” jēdziens ir politiskajam diskursam raksturīgākais koncepts. Tas saistīts vispirms ar to, ka cilvēku apziņā vara parasti tiek identificēta ar kādu cilvēku vai fiziskiem priekšmetiem, nevis pastāv kā abstrakta vienība. Iepriekšējā apakšnodaļā tika aplūkots varas jēdziens no politiskās valodas skatpunkta, tagad nepieciešams aplūkot politiskajā diskursā esošo varas iemiesojumu.

Katrā diskursā sabiedrības kolektīvajā apziņā jau ir izveidojies abstrakts ideālā politiķa tēls, un caur šādu prizmu tiek skatīti visi politikā iesaistītie. Līdzīgs tēls veidojas tautas kultūras un mutvārdu mantojumā, un ir jebkura politiskā diskursa neatņemams koncepts. Mūsdienu politiskajam līderim ir jābūt personībai. Cilvēks un personība ir pretstatīti tāpat kā statiskais un dinamiskais. Par cilvēku nevar kļūt, par tādu var būt vai nebūt, savukārt būt personībai ir iegūstama īpašība.

Ideālā nacionālā līdera tēla veidošanās procesā nozīmīga loma ir cilvēku pašidentificēšanās vektoram (pozitīvs vai negatīvs). No tā, kāds ir izveidojies “iekšējais” valsts varas tēls, atkarīga arī “ārējā tēla” veidošana. Priekšstati par ideālu varas iemiesojumu var parādīties arī tādos formālos dokumentos, kā valstu konstitūcijas. To semantikas analīzē skaidri redzams, cik spēcīgi variē faktori, kas katrā konkrētā gadījumā ietekmējuši nacionālās valsts veidošanos. Atkarībā no aktuālās situācijas, problēmām, ar kurām saskaras sabiedrība, un potenciālajiem draudiem tās stabilai pastāvēšanai konstitūcijās atspoguļojas unitārs vai federatīvs valstu raksturs, etniskās pašapziņas princips (kā, piemēram, daudzās arābu valstīs), vai no etniskās izcelsmes neatkarīgas pilsoniskās nacionālās identitātes princips.

Latvijas Republikas konstitūcijai ilgu laiku preambulas nebija, Satversmes tekstā var atrast tikai ievadteikumu, kas formulēts šādi: “Latvijas tauta savā brīvi vēlētajā Satversmes sapulcē ir nolēmusi sev šādu valsts Satversmi”. Preambulas teksta izstrāde pirmās republikas pastāvēšanas laikā netika uzskatīta par aktuālu uzdevumu, Satversmes sapulces dalībnieki vienojās, ka ievadam jābūt pēc iespējas īsam un vienkāršam. Arī kopš Latvijas valsts neatkarības atgūšanas Satversmes labojumu, pievienojot tai preambulas tekstu, pieņemšana aizkavējās par vairāk nekā 20 gadiem – preambula tika apstiprināta tikai Latvijas Republikas 11. Saeimas pavasara sesijas devītajā sēdē 2014. gada 19. jūnijā.

Salīdzināsim divu šā pētījuma kontekstā interesējošo valstu – Latvijas un Čehijas – konstitūciju preambulas¹¹². No abu preambulu tekstiem redzams, ka sākumā

---

¹¹²Latvijas Republikas Satversmes preambula:

“1918.gada 18.novembrī proklamētā Latvijas valsts ir izveidota, apvienojot latviešu vēsturiskās zemes un balstoties uz latviešu nācijas negrozāmo valstsgribu un tai neatņemamām pašnoteikšanās tiesībām, lai garantētu latviešu nācijas, tās valodas un kultūras pastāvēšanu un attīstību cauri gadsimtiem, nodrošinātu Latvijas tautas un ikviena brīvību un sekmētu labklājību.

Latvijas tauta izcīnīja savu valsti Brīvības cīņās. Brīvi vēlētajā Satversmes sapulcē tā nostiprināja valsts iekārtu un nolēma sev Satversmi.

Latvijas tauta neatzina okupācijas režīmus, pretojās tiem un atguva brīvību, 1990.gada 4.maijā atjaunojot valstisko neatkarību uz valsts nepārtrauktības pamata. Tā godina savus brīvības cīnītājus, piemin svešo varu upurus, nosoda komunistisko un nacistisko totalitāro režīmu un to noziegumus.

Latvija kā demokrātiska, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts balstās uz cilvēka cieņu un brīvību, atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības un ciena mazākumtautības. Latvijas tauta aizsargā savu suverenitāti, Latvijas valsts neatkarību, teritoriju, tās vienotību un demokrātisko valsts iekārtu.

Latvijas identitāti Eiropas kultūrtelpā kopš senlaikiem veido latviešu un lībiešu tradīcijas, latviskā dzīvesziņa, latviešu valoda, vispārcilvēciskās un kristīgās vērtības. Uzticība Latvijai, latviešu valoda kā vienīgā valsts valoda, brīvība, vienlīdzība, solidaritāte, taisnīgums, godīgums, darba tikums un ģimene ir saliedētas sabiedrības pamats. Ikviens rūpējas par sevi, saviem tuviniekiem un sabiedrības kopējo labumu, izturoties atbildīgi pret citiem, nākamajām paaudzēm, vidi un dabu.

norādīts uz valstiskās neatkarības vēsturiskās tradīcijas atjaunošanu, tomēr citā laika samērā – Latvijas neatkarība sākusies ar pirmās republikas pasludināšanu 1918. gadā, savukārt Čehijas neatkarības konteksts paplašināts līdz 400 gadus ilgam Čehijas Kroņa (Kārļa IV izveidotā zemju sadraudzība) laikmetam, pēc kura līdz pirmās republikas izveidošanai bija gandrīz 200 gadu ilgs pārtraukums. Taču arī Latvijas Republikas Satversmes preambulā izteikta nepieciešamība visām latviešu vēsturiskajām zemēm apvienoties.

Nozīmīgs motīvs, kas izmantots Latvijas Republikas Satversmes preambulā, ir pašnoteikšanās, savas nacionālās identitātes apzināšanās, tiesības attīstīt savu kultūru un valodu. Čehijas Republikas Konstitūcijas preambulā šāds motīvs nav atrodams, taču tas nenozīmē, ka čehiem šīs vērtības nav nozīmīgas. Tas ir saistīts ar faktu, ka tuvojoties XXI gadsimtam, Čehijas valsts kļuva faktiski mononacionāla un vienvalodīga, tās nacionālajai identitātei un valodai nekas nedraud, izņemot eiropeisko globalizāciju. Savukārt latviešiem identitātes un valsts valodas saglabāšana ir galvenā problēma, jo nācija un tās valoda tika pakļautas pastāvīgam svešas varas spiedienam un ietekmei (vācu un vēlāk padomju okupācija gandrīz 60 gadu garumā).

Vēl viens Latvijas Republikas Satversmes preambulā izmantots motīvs, kas nav atrodams čehu līdziniecē, ir cīņa par savu brīvību (pučs, barikādes, dziesmotā revolūcija). Arī šo atšķirību var skaidrot ar vēsturiskās attīstības īpatnībām. Latviešu zinātniece Sigma Ankrava rakstā "Postkoloniālisma sindroms un identitātes krīze Latvijā" norāda, ka Latvijas kolonizācija (okupācija) bija fiziska, bet daudzās citās Austrumeiropas valstīs tā bija vairāk garīga, līdz ar to šīs valstis varēja arī ātrāk atbrīvoties no tās radītajām sekām. Latvijas iedzīvotājiem ar nelikumīgo varu nācās cīnīties reālajā dzīvē (Ankrava 2003, 172). Turklāt Latvijas Republikas Satversmes preambulā norādīts skaidrs pārtrauktās neatkarības iemesls – okupācijas periods.

Latvija, apzinoties savu līdzvērtību starptautiskajā kopienā, aizstāv valsts intereses un veicina vienotas Eiropas un pasaules ilgtspējīgu un demokrātisku attīstību. Dievs, svētī Latviju!" (Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/url.php?id=267428>. Skatīts: 12.07.2014.)

Čehijas Republikas Konstitūcijas (*Ústava České republiky*) preambula:

„Mēs, Čehijas Republikas pilsoņi Čehijā, Morāvijā un Silēzijā neatkarīgas čehu valsts atjaunošanas laikā, uzticīgi Čehijas Kroņa teritorijas senā valstiskuma tradīcijām, kā arī čehoslovāku valstiskumam, gatavi celt, aizsargāt un attīstīt Čehijas Republiku cilvēciskās cieņas un brīvības neaizskaramo vērtību garā, kā vienlīdzīgu, brīvu pilsoņu, kuri apzinās savus pienākumus pret citiem un pienākumu pret kolektīvu, valsti, kā brīvu un demokrātisku valsti, kas balstās cieņā un cilvēktiesībās, un pilsoniskā sabiedrībā, kā daļu no Eiropas un pasaules demokrātijas, gatavi kopā aizsargāt un attīstīt mantoto dabas un kultūras, taustāmo un garīgo bagātību, gatavi vadīties pēc visiem tiesīgas valsts principiem ar pašu brīvi izvēlētu pārstāvju starpniecību, pieņemam šo Čehijas Republikas Konstitūciju.” (Pieejams: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>. Skatīts: 12.07.2014.)

Čehijas Republikas Konstitūcijas preambulā nav minēts konkrēts iemesls, tikai rakstīts par patstāvīgas čehu valsts atjaunošanu.

Abās preambulās ir uzsvērts demokrātiskas sistēmas pamats – pilsoņu tiesības uz brīvību un neatkarību, atbildība vienam pret otru un sabiedrību kopumā līdz pat atbildībai par savu valsti. Abos dokumentos uzsvērtā valsts vieta un loma visas Eiropas kontekstā, bet Latvijas gadījumā apgalvojumi ir daudz konkrētāki – pamatotas latviešu un lībiešu kultūras un valodas tiesības papildināt Eiropas kultūras telpu, kā arī ir uzskaitītas galvenās vērtības, uz kuru pamata veidojas mūsdienu Latvijas sabiedrība – *latviešu valoda, brīvība, vienlīdzība, solidaritāte, taisnīgums, godīgums, darba tikums un ģimene*.

Latvijas Republikas Satversmes preambula ietver norādī uz kristīgajām tradīcijām un noslēdzas ar Dieva svētības piesaukšanu, kas nav raksturīgi Čehijas Republikas Konstitūcijas preambulai¹¹³. Toties čehi vienmēr uzsver savu kultūras mesianismu, norādes uz to ir arī viņu Konstitūcijas preambulas tekstā. Jāpiemin arī novērojums, ka Satversmes preambulas saturs ir konkrētāks nekā čehu, tajā ir skaidras atsauces uz vēsturiskās attīstības faktiem un fona informāciju. Preambula ir arī detalizētāka un apjomīgāka, kas, iespējams, liecina par apzinātu nepieciešamību oficiāli nostiprināt garīgās un politiskās vērtības šādā valstiskā dokumentā.

Konstitūciju preambulās tiek nosaukti galvenie valsts iekārtas, sabiedrības attīstības un cilvēka vērtību un motivācijas principi, tādēļ vērtības, uz kurām tiek balstīts preambulas saturs, noteikti atspoguļosies arī līdera valodiskajā personībā (gan mūsdienu, gan to pagātnes līderu, kuri šodien tiek uzskatīti par konkrētai tautai ideāliem).

Politika tēla veidošana var būt saistīta ar triju veidu viņa paša vai par viņu sniegto informāciju – vizuālās īpašības jeb āriene, verbālās (komunikatīvās) īpašības un informācija par notikumiem (izdevīgi/neizdevīgi biogrāfijas fakti). Politiskā portreta veidošanas paņēmieni un tā pasniegšanas dažādie varianti ir viens no nozīmīgākajiem politiķa tēla kā veseluma veidošanas aspektiem. No izmantotajiem paņēmieniem jāmin pozicionēšana (ļauj izcelt politiķa pozitīvās īpašības, piemēram, izglītība, informētība, izlēmība utt.), distancēšana (piemēram, salīdzināšana ar priekšgājējiem), sekmīga pašidentificēšanās (uz kādām vērtībām politiķis orientējas,

---

¹¹³ Pieņemot Pirmās Latvijas Republikas konstitūciju, tika pieņemts lēmums tās ievadā neiekļaut vārdu “Dievs”, lai gan tāda iespēja tika apsvērtā. Čehu nācija tiek uzskatīta par vienu no ateistiskākajām Eiropā, vērsšanās pie Dieva iekļaušana Konstitūcijas tekstā nav iespējama no kultūras tradīcijas skatpunkta.

aprakstot sevi). Politiskais portrets ir politiķa tēla veidošanas līdzeklis priekšvēlēšanu kampaņas laikā un kalpo kā vispilmīgākais politiskā tēla atainojums presē.

Viena no politiska līdera iezīmēm, kuru var uzskatīt par saistītu ar arhetipu, – tā ir tēla viengabalainība. Politiķa tēls tiek vērtēts gan pēc pozitīvām īpašībām (godīgums, prāts, spēks, zināšanas, pieredze utt.), gan arī pēc negatīvām īpašībām (varaskāre, vājības, iesaistīšanās nevajadzīgā karā, nestabilitāte, egoisms, straujums u.c.). Vēlētāju acīs viena no galvenajām politiska līdera iezīmēm ir cenšanās dzīvot ar ļaužu rūpēm un uztvert tās kā savas. Bet viens no būtiskiem trūkumiem – politiķa tieksme tikai pēc personīgā labuma.

Cilvēku apziņā valsts parasti tiek identificēta ar kādu subjektu vai materiāliem priekšmetiem, bet nepastāv kā abstrakta substance. Atkarībā no tā, kādā valstī pastāv politiskā iekārta, mainās vadītāja nominācijas – tas var būt cars, karalis, imperators, ģenerālsekretārs, prezidents u.c., tomēr vispirms viņš ir cilvēks. Tādēļ, ja valstī tiek veikta tautas aptauja par to, kādam jābūt ideālam prezidentam, raksturojums parasti sakrīt ar sadzīves, ikdienas raksturojumu, saskaņā ar kuru, “ideāla prezidenta” tēls tuvinās “laba cilvēka” tēlam.

2.2.1. Ideālā līdera tēls latviešu politiskajā diskursā

Latviešu politiskajā diskursā visbiežāk citētie politiķi ir bijušie valsts prezidenti Jānis Čakste, Kārlis Ulmanis un Vaira Vīķe-Freiberga. Neraugoties uz faktu, ka Latvijas valsts pēc uzbūves ir parlamentāra republika un tās galvai ir drīzāk reprezentatīva loma, tomēr tieši prezidents valsti pārstāv ārpolitikas jomā, tātad pēc būtības no tā, kā tiek uztverta prezidenta personība, ir atkarīgs, kā tiks uztverta pati valsts. Tāpat arī prezidents, kuram ir labs tēls, var vairot sabiedrības uzticēšanos politiskajai elitei.

Attieksme pret prezidentu kopumā atkarīga no tā, cik ļoti viņš atbilst vai neatbilst sabiedrības apziņā esošajiem priekšstatiem par ideālo valdnieku. Diemžēl Latvijā vēl nav veikts neviens pētījums, kas varētu uzskaitīt nozīmīgākās īpašības, kādas iedzīvotāji vēlētos redzēt savā prezidentā, kā arī prasības, ko tie varētu prezidentam izvirzīt. Apskatot citās valstīs (Krievija, ASV u. c.) veiktu tāda veida pētījumu rezultātus, jāsecina, ka viena no galvenajām politiķa īpašībām ir spēja apzināties tautas vajadzības un rīkoties savas valsts iedzīvotāju labā.

Apelēšana pie konkrētas kultūras vērtībām visvairāk raksturīga tieši politiskajam diskursam, īpaši spilgti tā izpaužas priekšvēlēšanu kampaņu laikā (Карасик 2002, Шейгал 2000). Semantiskā līmenī šīs vērtības vispirms pārstāv regulāri lietotas leksēmas.

Piemēram, ļoti bieži pie dažādiem **Jāņa Čakstes** izteikumiem apelē 10. un 11. Saeimas priekšsēdētāja Solvita Āboltiņa – visbiežāk izmantoti tie citāti, kuros runāts par nepieciešamību saglabāt valstiskumu, politiķu nesavtīgu kalpošanu savai dzimtenei, tiešu saistību starp Latvijas, tās tautas un varas pastāvēšanu: *Jūs esat no tautas raidīti darīt svarīgu darbu. Es esmu pārliecināts, ka jūs to darīsiet nesavtīgi, pēc labākās apziņas, pēc labākās pārliecības par godu un par svētību mūsu dārgajai tēvijai*¹¹⁴. Visa vara pieder tautai – Satversmes galvenais punkts, pie kā arī ļoti bieži savās runās vēršas S. Āboltiņa. Tāpēc J. Čakstes vārdi “*sargājiet savu valsti, izkopiet to, jo zināt – ja nebūs Latvijas, nebūsiet arī jūs*” noder arī situācijai, kad nepieciešams aicināt iedzīvotājus pildīt savu pilsoņa pienākumu vēlēšanu laikā, atzīmēt jaunas patriotiskās poēzijas grāmatas iznākšanu, vērsties pie reģionāla kongresa dalībniekiem ar vārdiem, ka ievērojamas latviešu kultūras un politikas personas ir cēlušās no dažādām Latvijas vietām utt.

Vēl viens bieži lietots motīvs, kas aktualizējas kārtējo Saeimas vēlēšanu laikā, ir Latvijas varas godīgums, kārtība un patiesums. Tieši par šīm politikām obligātajām īpašībām pirmās Saeimas pirmās sesijas pirmās sēdes atklāšanā, t. i., pašā neatkarīgas Latvijas valsts pastāvēšanas sākumā, runāja Čakste: *Mēs cerēsim visi un būsīm pārliecībā, ka šī jaunā Satversme mums līdzēs galīgi nodibināt Latvijā likumību un taisnību un līdz ar to tautas labklājību un kārtību. Lai šī jaunā Valsts Satversme padara Latviju laimīgu un stipru!*” Šajā svinīgajā vēlējumā ir ietverts mūsu tautas un valsts visaugstākais mērķis, un arī šodien tas skan tikpat patiesi un spēcīgi¹¹⁵. Latvijas varas likumība un patiesums ir neatņemams tautas labklājības un sakārtotības elements, tie ir visas valsts pastāvēšanas augstākais mērķis. Apelēšana pie patiesības jēdziena automātiski izsauc arī apelēšanu pie pretēja tai jēdziena – meliem, ko šī pētījuma autore aprakstīja iepriekšējā nodaļā.

¹¹⁴Pieejams: <http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19659-solvita-aboltina-brivibas-dzirnakkmens-ir-dargaka-un-vienlaikus-smagaka-nasta>. Skatīts: 10.05.2013.

¹¹⁵Pieejams: <http://www.saeima.lv/en/about-saeima/work-of-the-saeima/speaker-2/mas-priekssedetajas-aktualitates-2/20237-aboltina-atzimejot-parlamenta-un-konstitucijas-devindesmitgadi-satversme-ir-neatnemama-un-nozimiga-m>. Skatīts: 12.05.2013.

Pirmā Latvijas prezidenta izteikumi par saišu starp Latviju un Igauniju stiprināšanu var kļūt par ērtu analogiju, uz kuras pamata var aicināt stiprināt saites arī ar citām valstīm, un pat visu Eiropu, piemēram, attaisnojot Latvijas atrašanos Eiropas Savienības sastāvā: *Latviešu tautas vēlēšanās ir, lai tuvināšanās starp Latviju un Igauniju būtu visciešākā. Mūsu tuvināšanās nevar būt tikai vārdos un ceremonijās, tai ir jābūt cieši ieaugušai ikkatrā latvietī un igauņī, lai izturētu visas vētras*¹¹⁶. Tautu līdzāspastāvēšana un savstarpēja palīdzība var kļūt par pamatu kopīgai pastāvēšanai pret iespējamajām pārmaiņām valstīs un pasaulē, tieši šāda doma ir ietverta minētajā izteikumā, kurā autors lieto klimatisko metaforu, pārmaiņas apzīmējot ar vētru¹¹⁷.

Neatkarīgas Latvijas valsts dibināšanas un pastāvēšanas pamatideja par nedalāmu latviešu nāciju ir svarīga ne tikai tās pastāvēšanai, bet arī, lai pretotos globalizācijai. Tieši šis pamats ļaus valstij pastāvēt gadsimtu gaitā: *Līdzīgi kā Čakste pārliecināja neticīgos laikabiedrus, ka Latvijas valsts ir iespējama, arī mums ik dienu jāstiprina pārliecība, ka nacionāla valsts ir vienīgais ietvars, kurā sekmīgi izmantot globalizācijas priekšrocības. Vienīgais ietvars, kurā nodrošināt mūsu tautas pastāvēšanu gadu simtos*¹¹⁸ (S. Ābolīņa, 2014. gads).

Vēl tiek pieminēta viena no pirmā Latvijas prezidenta personas īpašībām – viņa spēja pastāvēt par savām interesēm, savu personīgo viedokli. Šādas rakstura īpašības trūkums politiķim ir nosodāms: *Jūs saprotat, ka jums ir jāsaka viens, bet darāt jūs citādi... Interesanti – ko jūs tad domājat vispār? Un tas būtu tas trešais. Jūs šajā situācijā tikai pielāgojaties un pakļaujaties. Un ko par šiem jautājumiem teiktu, piemēram, Jānis Čakste, Miķelis Valters?* (A. Elksniņš, 2012. gads). Politiskās autoritātes tēls šajā gadījumā it kā kļūst par situācijas liecinieku un vienlaikus sirdsapziņas mērauklu attiecībā uz visa notiekošā, pielāgošanās nepieļaušanu un pakļaušanos valstij principiāli svarīgos jautājumos.

Situācijas un konteksti, kuros tiek citēti **Kārļa Ulmaņa** izteikumi, ir iedalāmi divās grupās – ar pozitīvu vai negatīvu viņa darbības novērtējumu. Gadījumi, kuros tiek izmantota negatīva politiķa raksturošana, saistīti ar tādu viņa personības īpašību kā autoritārisms. Ulmanis tiek vainots centienos likvidēt demokrātisko (tautas) varu Latvijā un viņa valdīšanas periods tiek saistīts arī ar tālāku stāvokļa pasliktināšanos –

¹¹⁶Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/20336-frakciju-viedokli-2012-gada-22-novembri>. Skatīts: 12.05.2013.

¹¹⁷ Klimatiskās metaforas izmantošana līdzīgos kontekstos raksturīga arī čehu politiskajam diskursam, piemēram, Vāclavs Klausss Samta revolūcijas notikumus salīdzināja ar vētru.

¹¹⁸Pieejams: <http://m.saeima.lv/news/view/22309>. Skatīts: 15.07.2014.

padomju okupāciju: *autoritārā režīma laikā, kad Kārlis Ulmanis mēģināja izspiest tautvaldības un parlamentārisma tradīcijas. Tomēr vēl smagākus pārbaudījumus nesa okupācijas vara...*¹¹⁹ (S. Āboltiņa, 2012. gads). Lai latviešu valodā apzīmētu K. Ulmaņa valdīšanas laiku, ir radusies nominācija, kas arī var tikt izmantota pārnestā nozīmē – *Ulmaņlaiki* – autoritāra politika valdīšanas laiks, kad viņš bija īsts saimnieks savā valstī un kad viss bija kārtībā, vismaz tādu priekšstatu par XX gadsimta 30. gadiem sabiedrības apziņā cenšas radīt Latvijas plašsaziņas līdzekļi un tirgvedības sistēma¹²⁰.

No otras puses, līdzīgs stīprs raksturs tiek atzīts par nepieciešamu valsts vadīšanai, diskursā tiek uzskaitīti dažādi uzlabojumi, kas Latvijā tika ieviesti Ulmaņa valdīšanas laikā. Galvenokārt tie saistīti ar izglītības jomu (tika būvētas skolas reģionos, kas turklāt tiek izmantotas arī šobrīd), lauksaimniecību (Ulmanis dibināja Zemnieku savienību, partijas “Zaļo un Zemnieku savienība” biedri bieži uz viņu atsaucas kā uz autoritāti).

Patriotisma kā augstākās mīlestības pret valsti izpausmes ideja K. Ulmanim sasauca ar J. Čakstes uzsaukumu (salīdz. “*sargājiet savu valsti, izkopiet to, jo zināt – ja nebūs Latvijas, nebūsiet arī jūs*” un “*Ko tu no savas puses esi darījis, lai palīdzētu Latvijai nostiprināties saimnieciski un politiski?*”), bet šiem, būtībā, saukļiem, ir dažāda retoriskā un jēgas uzbūve – J. Čakste ar aicinājumu vēršas pie visas tautas kā pie cilvēku kopuma, ko vieno mīlestība pret savu valsti un rūpju par Latviju un rūpju par sevi saistība. Savukārt K. Ulmanis vēršas pie katra valsts iedzīvotāja, izmantojot tiešu uzrunāšanu ar personas vietniekvārdu “tu”, tātad būtībā neievērojot runas etiķeti, atļaujas familiāru izturēšanos un savu vēršanos veido kā tiešu jautājumu deklaratīvā formā.

Vēl viena bieži citēta politiķe ir **Vaira Vīķe-Freiberga**, attiecībā uz kuru latviešu politologi norāda pastāvīgi diezgan augstu sabiedrības uzticēšanās reitingu gan viņas prezidentūras laikā, gan pēc tās, kas uzskatāms par rādītāju attiecībā uz atbilstību ideālā politika tēlam. Visbiežāk tiek pieminēta viņas loma pozitīva Latvijas tēla atjaunošanā ārpolitikas jomā, kā arī valsts tēla uzlabošana kopumā un sekojoša Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā: *un ap 2000. gadu izdevās atkopt Latvijas*

¹¹⁹ Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/saeimas-darbs/saeimas-priekssedetaja-solvita-aboltina/saeimas-priekssedetajas-aktualitates-2/20238-saeimas-priekssedetaja-solvita-aboltina-saeimai-90-latvijas-parlamentarisma-tradicijas-un-nakotnes-i>. Skatīts: 15.11.11.

¹²⁰ Piem., pārtikas produktu nosaukumi, kuros šī nominācija izmantota kā tirgvedības paņēmieni – Ulmaņa laikā viss tika izgatavots labi un pareizi, izmantojot tikai dabīgas sastāvdaļas.

*starptautisko tēlu. Īpašu uzrāvienu visos ārvalstu sabiedrības līmeņos valsts reputācija piedzīvoja pēc Vairas Vīķes-Freibergas kļūšanas par Valsts prezidenti*¹²¹ (S. Kalniete, 2007. gads).

Vaira Vīķe-Freiberga tiek aprakstīta kā politiķe ar “stingru mugurkaulu”, kura nepieciešamības gadījumā spēj iejaukties Saeimas lietās un atbildēt par saviem vārdiem un rīcību. Saistībā ar šīm īpašībām viņa tiek salīdzināta ar pirmo neatkarīgās Latvijas prezidentu Jāni Čaksti: *Jau pirmais neatkarīgās Latvijas Republikas prezidents Jānis Čakste prezidentūras institūcijas prestižu un reputāciju uzstādīja ļoti augstu. Pēc neatkarības atjaunošanas prezidentūras institūcijas latīņu ļoti augstu uzstādīja Vaira Vīķe-Freiberga*¹²² (V. Dombrovskis, 2011. gads).

Vēl arī tiek izcelta V. Vīķes-Freibergas spēja sajūst tautas noskaņojumu, kas ir viena no nozīmīgākajām politiķa īpašībām, jo viņš ir atkarīgs no tās vides, kurā pastāv. Tiek izceltas viņas oratora spējas, piemēram, Vairas Vīķes-Freibergas runa dziesmu svētkos “Rīgai 800”, kurā viņa pie auditorijas vērsās ļoti neparastā veidā – atkārtojot vairākus saukļus, auditorijai radīja vienotības sajūtu: *Bet, kā mums motivēt sevi, kā motivēt arī cilvēkus, kuru uzticību mēs gribam iegūt, sevišķi, kad mums šo konkrēto pieturu nav? To ļoti nopietni mēģināja darīt Dziesmu svētkos mūsu cienījamā Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga*¹²³ (I. Godmanis, 2007. gads).

V. Vīķei-Freibergai arī bija ļoti svarīga loma valsts valodas pozīcijas nostiprināšanā, prezidente ne vienu reizi vien norādīja, ka nav pieļaujams pieņemt otru valsts vai oficiālo valodu. Nacionālā valoda ir vēl viena vērtība, uz kā balstās nacionālas Latvijas valsts saliedētība.

Bijušās prezidentes tēls tiek uztverts kā sava veida ideāls, kas var viest vai īstenot noteiktas cerības attiecībā uz varas pārstāvjiem vai kādu iestāžu vadītājiem. Viņas vārds tiek izmantots, lai radītu personības ar augstu morāli un augstām prasībām tēlu, kā tas notika, radot Tiesībsarga biroju un meklējot tā vadītāju: *ir jāsaka, ka ne Juris Jansons, ne Anita Kovaļevska noteikti nav tādi kandidāti, kādus*

---

¹²¹Pieejams: <http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/071023/st071023.htm>. Skatīts: 15.07.2014.

¹²²Pieejams: [http://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS_LmP.nsf/0/edf516eec6bdb0f6c22578af003754ed/\\$FILE/LM0180_0.htm](http://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS_LmP.nsf/0/edf516eec6bdb0f6c22578af003754ed/$FILE/LM0180_0.htm). Skatīts: 15.07.2014.

¹²³Pieejams: <http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/071220a/st071220a.htm>. Skatīts: 15.07.2014.

savulaik bija domājusi iecelt šajā amatā Vaira Vīķe-Freiberga¹²⁴ (A. Šlesers, 2011. gads).

Tādējādi var izdarīt secinājumus par to, kādas latviešu kultūras vērtības tiek atspoguļotas mūsdienu Latvijas politiskajā diskursā. Tās ir patriotisms, nacionālisms, latviešu valoda, izglītība, tautas saliedētība, atbildība.

2.2.2. Ideāla līdera tēls čehu politiskajā diskursā

Čehu politiskajā diskursā dominē psiholoģiskais (intelektuālais un emocionālais) “politiskā līdera” vērtējums. Apstrādājot čehu avīzes *Lidové Noviny* veiktās socioloģiskās aptaujas datus, tika secināts, ka Čehijas Republikas iedzīvotāji vēlētos tādu prezidentu, kuram piemīt inteligence, spēja vadīt un uzņemties atbildību, izglītība, vairāku svešvalodu prasme. Valsts vadītājam jābūt progresīvam cilvēkam un labi jāzina, ko viņš vēlas:

Pro úřad prezidenta se vůbec nehodí agresivní ideologové, osobnosti rozporné a konfrontační s návyky stranických lídrů. Důstojný nástupce Václava Havla by měl být prezidentem všech občanů, schopným sjednocovat a inspirovat lidi bez rozdílu politického přesvědčení a náboženského vyznání, etnického původu a barvy pleti. A tak by bylo žádoucí, aby byl prezident volen přímo. Jistě se shodneme v přání, aby se volilo mezi dobrým a lepším, ne mezi morem a cholerou. – Prezidenta amatā pilnīgi neder agresīvi ideologi, pretrunīgas un konfliktējošas personības ar partijas līderu prasmēm. Václava Havela cienīgam pēctecim bija jābūt visu pilsoņu prezidentam, kas spēj apvienot un iedvesmot cilvēkus, neatkarīgi no to politiskajiem un reliģiskajiem uzskatiem, etniskās piederības un ādas krāsas. Un tādēļ vēlētos, lai prezidents tiktu izvēlēts tieši. Neapšaubāmi, mēs apvienosimies vēlmē, lai izvēle būtu starp labu un vislabāko, nevis starp mēri un holēru¹²⁵ (Lidové noviny, raksta teksts, 2002. gads).

Šajā izteikumā ir lietoti pretstati *agresīvs ideologs – visu pilsoņu prezidents; pretrunīgas un konfliktējošas personības – cilvēks, kas spēj apvienot un iedvesmot; partijas līderis – prezidents*. Šajā fragmentā izmantota arī slimības metafora, bet, ņemot vērā šo slimību raksturu, – nāves metafora, tādējādi cilvēka apziņā nostrādā uztveres stereotips – netiešas vēlēšanas noved pie valsts slimības un vēlāk arī tās

¹²⁴Pieejams:

[http://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS_LmP.nsf/0/86BE20165A3695DBC225784C004BB6B5?](http://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS_LmP.nsf/0/86BE20165A3695DBC225784C004BB6B5?OpenDocument)
OpenDocument. Skatīts: 15.07.2014.

¹²⁵*Lidové noviny* 14.10.02.

nāves, tiešas vēlēšanas palīdz atrast ideālam vistuvāko prezidenta kandidātu. Turklāt pirmā Čehijas prezidenta Vāclava Havela personība netieši sniegta ar pozitīvu vērtējumu – tiks vēlēts taču viņa **ciēnīgs** pēctecis.

Vāclavs Havels paguva būt gan Čehoslovākijas, gan Čehijas prezidents. Viena no viņa pirmajām publiskajām runām Čehijas prezidenta amatā skar arhetipisko “melu” konceptu. Ilustrācijai minēsim fragmentu no viņa Jaungada uzrunas tautai 1990. gada 1. janvārī:

Čtyřicet let jste slyšeli z úst mých předchůdců v různých obměnách totéž. Jak naše země vzkvěta... a jaké krásné perspektivy se před nami otevírají. Předpokládám, že jste mě nenavrhli do tohoto úřadu proto, abych vám i já lhal¹²⁶ – Četrdesmit gadus jūs no manu priekšteču mutēm dzirdējāt vienu un to pašu dažādās variācijās. Kā mūsu valsts plaukst... un kādas brīnišķīgas perspektīvas paveras mūsu priekšā. Ceru, ka jūs neesat mani izvirzījuši šim amatam, lai arī es jums melotu.

Šajā izteikumā kompakti ietverti vairāki laika nogriežņi, kuru traktējumam ir vajadzīgas fona zināšanas. Pirmkārt, ir zināms, ka V. Havels bija pirmais neatkarīgās Čehijas valsts prezidents, tātad ar viņa priekšgājējiem četrdesmit gadu laikā domāti komunistiskā virziena politiķi, bet V. Havels vienmēr sevi ir pozicionējis kā īstenu demokrātu. Otrkārt, V. Havels par sevi runā kā par tautas vēlētu prezidentu (*jūs mani izvirzījāt*, vēršoties pie nācijas), lai gan patiesībā valsts vadītāju Čehijā ieceļ parlaments (tiešas prezidenta vēlēšanas valstī ar likumu ieviestas no 2013. gada). Un, treškārt, nelietojot tiešu apvainojumu, bet gan izvairīgu formulējumu, V. Havels runā par to, ka visi pirms viņa ir melojuši, bet viņš to nedarīs. Konkrētajā gadījumā izmantots retorikas paņēmiens, kas mērķēts uz pretinieku nomelnošanu un sevis parādīšanu labākā gaismā.

Čehi bijušo prezidentu, no vienas puses, ciena kā neapšaubāmi gudru cilvēku, bet, no otras puses, – viņa politisko darbību vērtē skeptiski:

Obnovitel demokracie, bohém, světový dramatik, komická a bezmocná figurka české politiky, jediný český politik, který má ve světě jméno. To všechno má být Václav Havel. Rozporná hodnocení rozporuplné osoby¹²⁷ (MF Dnes, raksta teksts, 2002. gads) – Demokrātijas atjaunotājs, bohēmas pārstāvis, dramaturgs ar pasaules līmeņa vārdu, komiska un bezspēcīga čehu politikas figūriņa, vienīgais čehu politiķis,

¹²⁶Pieejams: http://vaclavhavel.cz/showtrans.php?cat=projevy&val=327_projevy.html&typ=HTML. Skatīts: 07.02.2012.

¹²⁷MF Dnes 09.02.02.

kura vārds zināms pasaulē. Tas viss ir – Vāclavs Havels. Pretrunīgas personības pretrunīgs vērtējums.

Šajā izteikumā pozitīva vērtējuma sēmas fiksētas nomināciju nozīmēs *demokrātijas atjaunotājs, dramaturgs ar pasaules līmeņa vārdu*. Kā negatīvs vērtējums lietotas šādas nomināciju nozīmes: *komiska un bezspēcīga čehu politikas figūriņa, vienīgais čehu politiķis, kura vārds zināms pasaulē, pretrunīga personība*. Vērtējuma negatīvisms tiek panākts ar deminutīva piedēkļa *-iņ-* palīdzību vārdā *figūriņa* (*-k-* vārdā *figurka*) un sensori psiholoģiskiem vērtējuma apzīmētājiem: *komiska, bezspēcīga, pretrunīga*.

Ļoti aktuāls čehu politiskajā diskursā ir perifrastiskais onīms “pēcnovembra prezidents”, ko parasti lieto, lai raksturotu valsts prezidentu. 17. novembra notikumi ir viena no nedaudzajām aktīvajām precedenta situācijām, kas tiek izmantotas čehu politiskajā diskursā. Perifrastiskais onīms uzsver to, kas ir aiz precedenta izsacījuma vai precedenta vārda. 17. novembris – lūzuma mirklis Čehijas valstiskuma vēsturē, “Samta revolūcijas” sākums. Ar jēdzienu “pēcnovembra prezidents” nav domāts tikai Vāclavs Havels, bet jebkurš prezidents, kas stājās valsts priekšgalā pēc 1989. gada notikumiem. Vāclavs Havels ir pirmais “pēcnovembra prezidents”:

*Dnešní 65. narozeniny Václava Havla sice zahájí jeho poslední rok na Pražském hradě, teoreticky by se ale dosud **jediný český polistopadový prezident** nemusel loučit s rolí hlavy státu navždy¹²⁸* (Lidové noviny, raksta teksts, 2001. gads) – *Šodien ir Vāclava Havela 65. dzimšanas diena, kas arī aizsāk viņa pēdējo gadu Prāgas Pilī, taču teorētiski **pašlaik vienīgajam pēcnovembra prezidentam nevajadzētu šķirties no valsts vadītāja lomas uz visiem laikiem***.

Dažādos veidos tiek uzsvērts, ka katrs prezidents nav tikai valsts vadītājs, viņš ir tādas valsts, kas pārdzīvojuši apvērsumu, vadītājs, un tieši šī apvērsuma datums, nevis cilvēka personība, ir neatkarības simbols. Prezidenti tikai pilda šo funkciju:

*V lednu roku 2003 dostanou Češi **druhého polistopadového prezidenta**. Václav Havel z této funkce odchází¹²⁹* (Lidové noviny, raksta teksts, 2001. gads) – *2003. gada janvārī čehi saņems otru **pēcnovembra prezidentu**. Vāclavs Havels šo funkciju vairs nepilda*.

Tā kā čehi dzīvo ar nemitīgu vilšanās izjūtu un kritizē pastāvošo valdību, viņiem piemīt nostalgiska pagātnes idealizācija. Čehu apziņā pastāv divi ideālā

---

¹²⁸Lidové noviny 5.10.01.

¹²⁹Lidové noviny 25.05.01.

valdnieka tēli – tāds ir Kārlis IV (Svētās Romas impērijas imperators un čehs pēc tautības), un Tomāšs Gariks Masariks jeb TMG – pirmais Čehoslovākijas prezidents. Masariks bija neatkarīgās Čehoslovākijas politiskais un garīgais līderis (viņam bija pusoficiāla iesauka “tētiņš” – *Tatíček*), viņš iemiesoja sevī etnisko cīņu par neatkarību un jaunas valsts izveidošanu.

Tomāša Garika Masarika tēls čehu sabiedrības apziņā vairāku desmitgažu laikā ir izveidojies par ideālu būtni. Viņš tiek uztverts kā visa labākā, kas jebkad bijis Čehijas valstī, iemiesojums. Viņš iemiesoja sevī labākās tāda cilvēka īpašības, kādu čehi vēlējās redzēt valsts vadītāja amatā: nepiederēja nevienai politiskajai partijai, izvirzīja sev mērķi izveidot patiesi demokrātisku valsti, bija izglītots, kulturāls, apolitisks. Par nopelniem Čehoslovākijas Republikas izveidošanā tika apbalvots ar goda titulu “Prezidents Atbrīvotājs”. Čehijas Republikā ir daudz kultūras institūciju nosaukumu, kas saistīti ar Masarika vārdu – *Masarykovo nádraží* (Masarika stacija), *Masarykovo nábreží* (Masarika krastmala), *Masarykova univerzita* (Masarika universitāte), *Masarykovo náměstí* (Masarika laukums), *Masarykova knihovna* (Masarika bibliotēka) utt. Pat auto modeli “Tatru T80” sauc par *Masarykův vůz* (Masarika automobilis, Masarika vāģis), jo kādreizējais prezidents brauca tieši ar šādu automobili.

Runājot par T. G. Masarika raksturojumu čehu politiskajā diskursā, no visām pragmatiskajām nozīmēm visbiežāk tiek izmantots novērtējums. Statusa marķētās situācijas izpaužas ar noteiktiem predikātiem: piemēram, *požadovat* – pieprasīt, uzstājīgi prasīt. Tas ir aktuālo tiesību verbs, tātad cilvēkam ir tiesības uz tādu uzvedību, kas izriet no sociālās struktūras un subjekta personīgajām īpašībām, kas tiek izpaustas ar iekšējo iespēju modālo operatoru palīdzību (spēks, prāts, zināšanas u.c.). Šajā gadījumā prezidentam ir tiesības pieprasīt kaut ko no saviem padotajiem, jo viņš ir ieguvis savas pilnvaras sabiedrības izvēles rezultātā:

Ale Masaryk sám požadoval pro stabilizaci nového státu třicet let klidu. Nedostal ho a tak "jeho" stát zanikl¹³⁰ – Masariks pats pieprasīja jaunās valsts stabilizācijai trīsdesmit miera gadus. Tos nedabūja, un “viņa” valsts izzuda (MF Dnes, raksta teksts, 2001. gads).

Interesanti, ka valsts it kā pieder Masarikam, tas izpaužas ar piederības vietniekvārdu *jeho* (viņa), Masarika valsts vietā atnāca NeMasarika valsts.

---

¹³⁰MF Dnes 27.10.01.

Viens no T. G. Masarika personības pozitīvajiem novērtējumiem – neordinaritāte. Pirmās Čehoslovākijas Republikas veidošanas vēsturē T. G. Masarikam ir galvenā loma, viņš ir šī procesa aktīvais sākums, un, ja šī valsts tiek uzskatīta par vēstures “virsotni”, tad tas, neapšaubāmi, ir neordināras personības roku darbs:

První československá republika by přinejmenším v té podobě, v jaké ji máme za jeden z vrcholů našich dějin, nevznikla bez Masarykova úsilí, které obsáhlo tehdy Evropu, Rusko i Ameriku. Aby se Masaryk mohl do Prahy 21. prosince 1918 vrátit jako hlava státu, musel doslova objet celou zeměkouli¹³¹ (MF Dnes, raksta teksts, 2001. gads) – Pirmā Čehoslovākijas Republika, vismaz tādā veidā, kādā mēs to uzskatām par vienu no mūsu vēstures virsotnēm, nevarētu rasties bez Masarika pūlēm, kas tajā laikā aptvēra Eiropu, Krieviju un Ameriku. Lai Masariks 1918. gada 21. decembrī varētu atgriezties Prāgā kā valsts vadītājs, viņam bija burtiski jāapbrauc visa zemeslode.

Zināšanu sfēra par Čehijas valsti ietver sevī šādus pamatkomponentus: pamatorganizācija, kas pārstāv varu konkrētā teritorijā, šo varu simbolizē Prāgas Pils, dažādi politiskie darbinieki; vara ir distancēta no tautas ģeogrāfiski un simboliski; “čehu cilvēkam” raksturīga ironiski noraidoša attieksme pret valsti.

Konceptuāli nozīmīgākās zināšanas, uz kurām tiek bāzēts šis metaforiskais pārnesums, – T. G. Masariks vadīja ārvalstu pretošanos, organizēja pretestību Austroungārijas monarhijai, bija pirmais neatkarīgās Čehoslovākijas Republikas prezidents.

Minētās metaforas analīzes semantiskajā pieejā iezīmējas kāda valsts un kāds cilvēks, kas vada šo valsti, konkrētā personība masu apziņā saistās ar varas tēlu. Tāda pārnesuma gadījumā katrs nākamais prezidents tiks uztverts kā valsts personifikācija. Šeit konceptuālais saturs mainās no abstraktā uz konkrēto: no abstrakta jēdziena par valsti uz konkrētu cilvēku kā tās vadītāju.

Izvēlētās metaforas kognitīvajā analīzē T. G. Masariks nav viens no daudziem, viņš ir pirmais un vienīgais prezidents jaunai, neatkarīgai valstij, kas radās tikai pēc konkrētā cilvēka iniciatīvas. Šajā gadījumā notiek priekšstatu vispārināšana. Valsts tēls apziņā tiks cieši saistīts ar konkrētā cilvēka tēlu, ar viņa rakstura īpašībām. Valsts tiks vērtēta pozitīvi, jo tauta ciena konkrēto politiķi, ciena visas viņa labās personīgās

---

¹³¹MF Dnes 27.10.01.

īpašības un automātiski pārceļ šo uztveri uz valsts vērtējumu. Tādēļ Masarika valsts ir ideāla, bet NeMasarika valsts – pagrimusi, jo to nevada Masariks.

Mūsdienu čehu politiskā diskursa pastāvīgajā izteikumu izlasē, kas saistīta ar T. G. Masarika vārdu, biežuma ziņā pirmajā vietā ir visdažādākās prezidenta biogrāfijas (gan oficiālās, gan neoficiālās), citātu apkopojumi, arī ģeogrāfiskās nominācijas un oficiālo iestāžu nosaukumi, kam dots viņa vārds. Bieži manāma refleksija attiecībā uz pagātņi – ko T. G. Masariks varēja izdarīt, lai mainītu savas tautas nākotni, un ko viņš nav izdarījis:

Se zaujetím až s obsesí se snažil odhalit a popsat příčiny katastrofy, kterou pro Rusko znamenala Velká říjnová revoluce v roce 1917. A v této souvislosti napadl v jedné chvíli, ze svého exilu v americkém Vermontu, velice vehementně také ikonu československé demokracie, totiž zakladatele československého státu T.G. Masaryka. Podle Solženicyna měl totiž Masaryk prý se svými legiemi po skončení 1. světové války v roce 1918 v Rusku velkou- a údajně naprosto reálnou- šanci porazit bolševiky. Neudělal to- a v Solženicynových očích byli tak Češi a Slováci za zotročení půlky Evropy pod komunismem spoluodpovědní a mohli si stěžovat jen na sebe¹³² (Rozhlas.cz, raksta teksts, 2012. gads) – Ar aizrautību līdz pat apsēstībai viņš centās atklāt un aprakstīt katastrofas, par kuru Krievijai kļuva Lielā oktobra revolūcija 1917. gadā, iemeslus. Šajā ziņā, dzīvojot emigrācijā Amerikā, Vermontā, viņš reiz ļoti enerģiski metās virsū čehu demokrātijas ikonai – Čehoslovākijas valsts dibinātājam T. G. Masarikam. Pēc Solžeņicina domām, Masarikam ar viņa leģioniem pēc Pirmā pasaules kara beigām 1918. gadā bija lielas un ļoti reālas iespējas uzveikt bolševikus. Viņš to neizdarīja, un tādēļ Solžeņicina acīs čehi un slovāki kopā bija atbildīgi par to, ka komunisti paverdzināja pusi Eiropas, un varēja vainot tikai paši sevi.

Aleksandrs Solžeņicins (Александр Солженицын) arvaino Masariku Krievijas impērijas bojāejā un turpmākajā Padomju karaspēku veiktajā Čehoslovākijas okupācijā saskata Dieva roku – tas ir debesu sods.

Alūzijas ar Tomāša Garika Masarika vārdu pastiprinās priekšvēlēšanu kampaņu laikā, bieži pilna vārda vietā lieto tikai abreviatūru TGM, kuru zinātāji pazīst. Prezidenta personība tiek celta gaismā kā vecs mundieris, kas tiek pielairots jauniem kandidātiem – derēs vai ne, un kā viņš tajā izskatīsies:

---

¹³² Pieejams: http://www.rozhlas.cz/komentare/portal/_zprava/481403. Skatīts: 07.02.2012.

A jestliže pan Václav Makrlík vytyčuje obecná kritéria pro kandidaturu na funkci příštího prezidenta naší republiky a zapomíná uvést alespoň některé z duchovních hodnot TGM (právě v souvislosti s probíhající diskusí je to nejspíše vhodné, nemusí se čekat až na výročí, jubilea a formální vzpomínkové akty), pak bych si dovolil některá připomenout¹³³ (Lidové noviny, raksta teksts, 2007. gads) – Un, ja Václava Makrlika kungs izvirma vienkāršus kritērijus kandidātam uz mūsu republikas nākamā prezidenta amatu, un aizmirst pieminēt kaut vai nedaudzas no TGM garīgajām vērtībām (tieši saistībā ar esošo diskusiju tas būtu īsti vietā, nevajag gaidīt kādu gadadienu, jubileju vai formālus piemiņas pasākumus), tad es atļaušos atcerēties dažus.

Šajā fragmentā ievēribas cienīgs ir tas, ka autors apvaino čehu publicistu Václavu Makrliku (*Václav Makrlík*), ka viņš aizmirst par Masarika orientieriem, aktualizē recipienta apziņā ideālā prezidenta tēlu un tādējādi ievirza lasītāja sapratni sev vēlamā virzienā; vienlaikus Makrliks tiek novērtēts negatīvi – viņš nav ar mums, tātad ir pret mums. Nekur gan nav teikts, ka, izvēloties prezidentu, obligāti būtu jāorientējas uz T. G. Masarika personību. Nav tādu likuma aktu, kuros būtu norādīti Masarika postulāti, kas it kā būtu nepieciešami prezidenta kandidātam. Šajā izteikumā raksta autors vada adresāta apziņu, izmantojot bināro opozīciju “savējie–svešie”.

Eleonora Lasana monogrāfijā “Lingvistika nosaka diagnozi...” raksta par nostalgijas retoriku, kas diskursā parādās kā dialogs ar pagātņi – pagātnes diskursi atspulgu rod tagadnes diskursos, kas savukārt vērsas (apelē) pie pagātnes un vērtē to, no šāda diskursu savienojuma rodas jauns informatīvs kopums, kas ir dialoga pazīme:

Co bychom asi nyní slyšeli z Masarykových úst, kdyby ještě mohla mluvit? Jistě slova víry, odvahy a povzbuzení. Masaryk by jistě nebyl příliš překvapen tím, co se nyní kolem nás a proti nám děje¹³⁴ (Lidové noviny, raksta teksts, 2008. gads) – Ko mēs šodien varētu dzirdēt no Masarika lūpām, ja viņš vēl varētu runāt? Protams, ka ticības, drosmes un iedvesmošanas vārdus. Masariks nebūtu pārāk pārsteigts par to, kas tagad notiek ap mums un pret mums.

Šajā gadījumā T. G. Masarikam tiek piedēvēta pravieša loma, proti, viņš ir paredzējis esošo situāciju, un šim faktam it kā būtu jāmierina lasītājs, jo, ja reiz mūsu gudrais “tētiņš” šādu situāciju bija paredzējis, tad būtu bijis arī jāatstāj kaut kādas

¹³³ Pieejams: http://www.lidovky.cz/uctive-o-tgm-cyg-nazory.aspx?c=A070802_183618_ln_dopisy_gab. Skatīts: 16.06.14.

¹³⁴ Pieejams: http://www.lidovky.cz/tgm-by-se-dozil-88-let-0lc-zprav-domov.aspx?c=A080229_161049_ln-osmickovy-archiv_glu. Skatīts: 16.06.14.

norādes, kā rīkoties tālāk, kā labot situāciju. Ar veiksmīgi marķētu vārdu “ticība, vīrišķība, iedvesmošana” palīdzību lasītājam tiek iedvesta cerība, ka mūsu tēvs mūs nebar, bet gan iedvesmo. Šeit darbojas vienkāršā metafora “Valsts ir ģimene” – viena no čehu politiskā diskursa pamatnostādņēm¹³⁵, kas aktivizē ģimenes uzvedības ietvaru, tēva kā daudz pieredzējušāka padomdevēja lomū, kurš var bārt, slavēt, dot padomus.

Vēl viens politiskais līderis, kuram jāpievērš uzmanība, rakstot par ideālu čehu vadītāju – tas ir pašreizējais valsts prezidents **Milošs Zemans** (*Miloš Zeman*). No 1993. līdz 2001. gadam viņš vadīja Čehijas Sociāldemokrātisko partiju un bija visai veiksmīgs līderis, ieņēma republikas premjerministra amatu. 2003. gadā M. Zemans cieta sakāvi prezidenta vēlēšanās (tika ievēlēts Vāclavs Klauss) un uz septiņiem gadiem pameta Čehijas politisko arēnu. Tomēr viņš nemanāmi turpina piedalīties valsts dzīvē. Čehi gandrīz vienmēr ir neapmierināti ar savu prezidentu, par izņēmumu nekļuva arī Vāclavs Klauss, un plašsaziņas līdzekļos M. Zemans tika izmantots kā pastāvīgs V. Klausu antagonists. Piemēram, intervējot M. Zemanu, viņam bieži tika jautāts viedoklis par tām vai citām esošā prezidenta darbībām. Ļoti bieži M. Zemans netika minēts tieši, bet gan ar nomināciju “politiķis no Visočinas” (pēc aiziešanas no politikas, viņš pastāvīgi dzīvo savā mājā Visočinā):

Václav Klaus je skutečně dobrý prezident, vzkazuje z Vysočiny expremiér Miloš Zeman a dodává, že horší by byl na Hradě „nějaký čičmunda”¹³⁶”¹³⁷ (Lidové noviny, raksta teksts, 2004. gads) – Vāclavs Klauss patiesībā ir ļoti labs politiķis, – no Visočinas paziņo ekspremjers Milošs Zemans un piebilst, ka būtu bijis vēl sliktāk, ja Pilī sēdētu kaut kāds čičmunda.

M. Zemana personība parādās arī gadījumos, kad tiek izmantota nostalgijas retorika – vecais šķiet daudz pierastāks, tātad labāks nekā jaunais. Bijušais premjerministrs tiek tēlots kā mirdzošs bruņinieks, kurš kādreiz valsti ir izglābis, un to atkal izglābs, ja būs tāda nepieciešamība:

Slýcháme stesky, že politická scéna by měla definitivně obrodit a že by ji měly oživit nové tváře. Ale také: žádní noví, mladí, talentovaní se do politiky nehrnou...

¹³⁵ Sīkāk skat.: *Коровицына* 2000.

¹³⁶ Šo vārdu nav iespējams pārtulkot latviešu vai kādā cita valodā (iesp., skrandainis un muļķis). Šā vārda semantiku iespējams aprakstīt šādi: “vājš, mazizglītots cilvēks, kuram sabiedrībā nepievērš uzmanību”.

¹³⁷ *Lidové noviny* 15.01.04.

*Vstávají tedy staří bojovníci. Miloš Zeman například*¹³⁸ (MF Dnes, raksta teksts, 2009. gads) – *Mēs dzirdam sūdzības, ka politisko skatuvi nepieciešams atjaunot un ka tas jāatdzīvina ar jaunām sejām. Bet dzirdam arī to, ka nekādi jauni, talantīgi cilvēki par politiķiem kļūt nesteidzas... Tādēļ ceļas vecie cīnītāji. Milošs Zemans, piemēram.*

Bez nostalgijas retorikas šajā gadījumā tiek izmantoti uzreiz divi kognitīvās metaforas tipi – teatrālais (politiskā skatuve) un morbiālais (mirušas politikas atdzīvinašana).

Tomēr tai pašā laikā M. Zemana vārds čehu politiskajā diskursā tiek izmantots arī ironiskā kontekstā. Visbiežāk tas var būt saistīts ar pastāvošās politiskās iekārtas negatīvo uztveri:

*O vyprazdněnosti naší politiky svědčí fakt, že setkání dvou v podstatě vyhaslých politických zombií vzbudilo takovou pozornost*¹³⁹ – *Par mūsu politikas tukšumu liecina fakts, ka divu padzisušu politisko zombiju tikšanās izsauca tādu uzmanību.*

Izteikums datēts ar 2010. gadu, kad V. Klauss vada savas otrās prezidentūras laika otru daļu, un neviens vēl nezina, ka “politiskā mūmija” M. Zemans kļūs par tautas vēlētu Čehijas prezidentu.

Politiskais diskurss, ko piedāvāja tādas lieltirāžas dienas avīzes kā “Dnes” un “Lidové noviny”, šeit spēlēja svarīgu lomu. Pastāvīga M. Zemana vārda pieminēšana kontekstos, kas tā vai citādi saistīti ar glābšanas tēmu, noveda pie tā, ka, notiekot prezidenta vēlēšanām, M. Zemana personība čehu masu apziņā bija kļuvusi nozīmīga, un viņu ievēlēja par prezidentu:

*Adventní svátky v Česku nejsou jenom přípravou na příchod Krista. Zdejší média totiž hlásají příchod dalšího spasitele. Miloše Zemana zpět do politiky*¹⁴⁰ (MF Dnes, raksta teksts, 2004. gads) – *Adventes svētki Čehijā – tā nav tikai gatavošanās Kristus atnākšanai. Vietējie plašsaziņas līdzekļi jau vēsta par nākamā glābēja atnākšanu. Miloša Zemana atgriešanos politikā.*

Tāpat, iedomāsimies tēlu, kurš astoņu gadu laikā ar pieminēšanu politiskajā diskursā tika izveidots M. Zemanam – pieredzējis cīnītājs, glābējs, rūdīts politiķis, spēcīgs līderis. Tā kā visu šo laiku viņš neatradās priekšplānā, tad viņa negatīvās īpašības neviens nepamanīja līdz brīdim, kamēr M. Zemans kļūst par prezidentu.

---

¹³⁸ MF Dnes 15.10.09.

¹³⁹ Pieejams: <http://www.hyena.cz/10/01/100127pes.htm>. Skatīts: 07.02.2012.

¹⁴⁰ MF Dnes 10.12.04.

Priekšvēlēšanu kampaņā bez M. Zemana piedalās arī Karels Švarcenbergs, kuram tipiska čeha acīs būtu jābūt pievilcīgākam, jo viņš pēc savas izcelsmes ir aristokrāts, gudrs un izglītots cilvēks, ar pievilcīgu ārieni, kopts un vienmēr labi ģērbies. Tomēr viņš nav tik labi zināms vēletājam. Jaunā prezidenta darbības sākums tautā un plašsaziņas līdzekļos tiek vērtēts pozitīvi. Pēc diviem mēnešiem – 2013. gada 11. maijā – Milošs Zemans apmeklēja prezentāciju Prāgas Hradā, un informācija par to top pieejama sabiedrībai un kļūst par laikrakstu galveno tēmu. Oficiālajā situācijas skaidrojumā tiek teikts, ka prezidentam bijusi vīrusu izraisīta saslimšana, bet videomateriālā, kas ievietots sociālajos tīklos, fiksēta viena no slimības lēkmēm, nevis alkohola reibuma sekas. Patī situācija, kā arī tās neveiklais skaidrojums izsauc sabiedrībā plašu reakcijas vilni:

Politika pod vlivem: Kalouskovy dva panáky vs. Zemanova viróza. Oba patří mezi vrcholné politiky a oba se nedávno ztrapnili. Jeden se potácel při vrcholném slavnostním aktu, druhý zase nesrozumitelně huhlal při rozhovorech pro média. Právě kvůli vrávorání Miloše Zemana se v běžné řeči uchytila "viróza" jako synonymum pro opilství¹⁴¹ (Lidové noviny, raksta teksts, 2013. gads) – Politika dzērumā: divas Kalouska glāzes pret Zemana "vīrusu". Abi pieder politiskajai elitei, un abi nesen krita kaunā. Viens līgojās svarīga svinīga pasākuma laikā, bet otrs nesakarīgi murmināja intervijas laikā medijiem. Miloša Zemana līgošanās dēļ sarunvalodā vārds "vīruss" tagad tiek lietots kā sinonīms dzeršanai.

Presē tiek atzīmēts arī tas, ka prezidents nepārtraukti smēķē, publiski parādās alkohola reibumā, atļaujas seksistiskus izteicienus attiecībā uz sievietēm, un šādas darbības izsauc sabiedrības vilšanos. Amerikāņu vēlēšanu diskursa pētnieki Šanto Ijengars (*Shanto Iyengar*) un Donalds Kinders (*Donald R. Kinder*) atzīmējuši neatbilstību starp reālu politiķu un ideālu prototipu tēlu uztveri. Vēletāji parasti stāsta, ka labi būt, *lūk, tādām*, bet izvēlēties nākas starp reāliem politiķiem (*Iyengar 1986, Kinder 1980*).

Jāpiebilst, ka čehi kritiski izturas ne tikai pret saviem prezidentiem, bet arī pret sevi kā nāciju, izprot savus trūkumus un uzskata, ka sliktu prezidentu problēma ir tā, ka viņi ir īsteni čehi. Čehu valodā pastāv speciāli valodas instrumenti, kas raksturo "īstenu čehu" konceptu tā ironiskajā kontekstā. Tautības nosaukums čehu valodā skan kā *Čech*, no šīs leksēmas ir veidots vārds ar nicinošu pieskaņu – *čecháček* (mazais

¹⁴¹Pieejams: http://www.lidovky.cz/politika-pod-vlivem-kalouskovy-dva-panaky-vs-zemanova-viroza-p6c-/zpravy-domov.aspx?c=A130607_175534_ln_domov_khu. Skatīts. 24.06.2014.

čehu cilvēks), no kura savukārt tiek veidota leksēma čehiem tipiskas uzvedības apzīmēšanai – *čecháčkovství*. Šo konceptu ir grūti izskaidrot, faktiski tā ir nacionāla un kultūras lakūna. Par vidusmēra jeb tipisku čehu var uzskatīt cilvēku, kurš nav radis izcelties uz pūļa fona, viegli pielāgojas pārmaiņām, cilvēks, kuram, no vienas puses, raksturīgs ierobežots redzesloks, bet, tajā pašā laikā viņš uzskata, ka ir labāks par citiem. Par tipisku īpašību tiek uzskatīts arī ieradums būt pakalpīgam (Holý 2001, 81). Starp “mazā čehu cilvēka” tipiskajām pazīmēm ierindojams arī paradums skaust, melot un zagāt (gadījums ar Vāclava Klausu nozagto rakstāmspalvu, kad visi valsts iedzīvotāji sacīja – “lūk, tas ir viņš, tipisks čehs”), aprunāt citus. Pastāv uzskats, ka šādas apziņas veidošanās brīdis bija sakāve pie Baltā kalna 1620. gadā un tai sekojošais sociālais apvērsums Čehijā, kas bija kļuvusi par Austroungārijas impērijas daļu un šā iemesla dēļ valsts zaudēja aristokrātijas pārstāvjus.

Politiskajā diskursā *Čecháček* koncepts ir ļoti aktīvs politisko līdera nominēšanā:

O tento typus “Čecháčka“, o jeho třídní, národnostní, náboženské a jaké ještě předsudky, se od počátku své kariéry opírá Václav Klaus. Václav Havel chtěl po Čechách, aby v sobě budili to lepší a ušlechtlejší ze své povahy. Václav Klaus je utvrzuje v jejich “čecháčkovství“, protože s “Čecháčky“ se dá výborně manipulovat, zvláště při volbách všeho druhu. Jeho “Čecháčci“ mu rozumějí. Po větě o Karlu Schwarzenbergovi, která každého vzdělanějšího člověka pobouří svou úlisností, která však báječně šimrá “čecháčkovské“ předsudky, jistě popularita pana prezidenta o pár bodů stoupla. Karel Schwarzenberg je totiž Čech – ale Václav Klaus je Čecháček¹⁴² (parlamentnilisty.cz, raksta teksts, 2013. gads) – Vāclavs Klauss kopš savas karjeras pirmsākumiem balstās uz šo “čehačeka” tipu, uz tā šķiru, nacionālajiem, reliģiskajiem un dažādiem citiem aizspriedumiem. Vāclavs Havels vēlējās, lai čehi atmodina vislabāko un viscēlāko savā raksturā. Vāclavs Klauss nostiprina viņos “čehačkoviskumu”, jo ar “čehačekiem” var lieliski manipulēt, jo īpaši jebkāda veida vēlēšanu laikā. Viņa “čehačeki” viņu saprot. Pēc izteikuma par Karelu Švarcenbergu¹⁴³, kas ar savu gludumu pārsteigs ikvienu izglītotu cilvēku un uzkurinās

¹⁴² Pieejams: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/-Prezidentem-by-mel-byt-nekdo-kdo-v-Cesku-prozil-dobre-i-spatne-mini-Klaus-259921/diskuse?parent=4488320> Skatīts: 25.11.2013.

¹⁴³ Runa ir par epizodi, kad Vāclavs Klauss par Karelu Švarcenbergu izteicās, ka viņš ir austrietis un tādēļ nevar pretendēt uz Čehijas ārlietu ministra posteni. Tomēr šī informācija neatbilst patiesībai, jo Švarcenbergu dzimta ir viena no senākajām muižnieku dzimtām Čehijā. V. Klauss kļūdījās, neuzskatot, ka ir svarīgi pārbaudīt šo informāciju.

“čehačeku” aizspriedumus, pana prezidenta popularitāte kritās par vairākiem punktiem. Karels Švarcenbergs taču ir čehs, bet Vāclavs Klauss – čehačēks.

Šajā izteikumā ir fiksējama binārā opozīcija “mēs un viņi”, kuras pamatā ir divu politisko līderu pretnostatīšana vairākās dimensijās – Vāclavs Klauss pēc aprobežotības kritērija tiek pretnostatīts gan Vāclavam Havelam, gan Karelam Švarcenbergam. No otras puses – viennozīmīgi negatīvais “čehačeku” novērtējums tekstā būtībā ir manipulatīvs attiecībā pret adresātu, jo viņam nākas pieskaitīt sevi nevis tai pelēkajai masai, ar kuru ir viegli manipulēt, bet gan pie īsteniem izglītotiem čehiem, kuru ir maz un kuriem ir jāizdara izvēle par labu K. Švarcenbergam.

2.3. Secinājumi

Politiskais diskurss tiek uzskatīts par vienu no institucionālā diskursa veidiem. Galvenais politiskā diskursa mērķis ir cīņa par varu, turklāt vara ir ne tikai tā mērķis, bet arī saturs. Latvijas un Čehijas politiskajā iekārtā varu pārstāv vairākas hipostāzes – valstu prezidentu personības, likumdevējas un tiesu varas un izpildvaras pārstāvji. Politiskā līdera un varas tēls diskursā ir cieši saistīti, jo jebkurš politiķis tiek uztverts un vērtēts jau pastāvošajā kontekstā un salīdzinājumā ar saviem priekšgājējiem un laikabiedriem (gan oponentiem, gan atbalstītājiem).

Čehu un latviešu politiskajā diskursā varas tēls tiek realizēts, izmantojot vairākas opozīcijas “savs – svešs” variācijas un izpausmes: pretstatījumi “vecs – jauns”, “tauta – vara”, “mēs – viņi”. Politiķu runās vara tiek pieminēta kā dažādas valsts struktūras, simboli, novērtējoši raksturojumi, metaforas, mitologēmas utt.

Gan latviešu, gan čehu politiskajā diskursā ir pamanāma izteikumu adresantu refleksija un pārdzīvojumi par vēstures notikumiem, kas saistīti ar valstu neatkarības pārtraukšanu, rezultējoties pretlikumīgā padomju okupācijā. Šī perioda apzīmēšanai tiek izmantota nominācijas “sveša vara” vai “nelikumīga vara”.

Diskursa opozitīvā uzbūve saistīta ar cilvēka domāšanai piemītošo antitētiskumu – proti, vajadzību pastāvošajā realitātē meklēt labo un slikto. Semiotiskā kategorija “savs – svešs” ir galvenā diskursu veidojošā kategorija. Politiķi aktīvi izmanto leksēmas, kas ietver “sava” un “sveša” sēmas, ar nolūku strukturēt apkārtējo realitāti un palīdzēt adresātam tajā orientēties tā, kā nepieciešams politikim.

Cīņas par varu tēma diskursā var tikt realizēta, izmantojot arī opozīciju “patiesība – meli”, ko politiķu runās ietver galvenos šīs opozīcijas jēdzienus

nosaucošās leksēmas, to sinonīmi, saistītās metaforas, precedentie izteikumi un eifēmismi.

Ideālā līdera tēls, kā arī konkrēti to iemiesojošie politiķi, katrā diskursā tiek uzskatīti par autohtonu politiskā diskursa konceptu. Tas saistīts ar to, ka “vara” ir pārāk abstrakts jēdziens, tādēļ tās iemiesošanai parasti tiek izvēlēts kāds cilvēks. Ideālā politiskā līdera tēla radīšanai tiek izmantoti arī nācijai nozīmīgi politiskie teksti, piemēram, valsts konstitūcija, kas ataino galvenos valsts veidošanās posmus un motīvus, kā arī nācijas pašnoteikšanās pamatā esošās vērtības.

Starp mūsdienu politiķu biežāk minētajiem nozīmīgajiem latviešu politiķiem ir Jānis Čakste, Kārlis Ulmanis un Vaira Vīķe-Freiberga. Šāda atsaukšanās uz citām personām un intertekstualitāte saistīta ar tādām bijušo Latvijas politiķu vērtībām kā J. Čakstes patriotisms, K. Ulmaņa stiprais raksturs un neļaušanās kompromisiem, V. Vīķes-Freibergas augstā morāle un spēja sajūst tautas noskaņojumu.

Čehu sabiedrība bijušajos līderos ciena tādas īpašības kā inteliģence un izglītība (Vāclavs Havels), uzticība demokrātijas principiem (Tomāšs Gariks Masariks), Vāclava Klausa stingrā nostāja attiecībā uz Eiropas politiku.

Varas tēls politiskajā diskursā parādās kā daudzdimensionāls, daudzslāņains, daudzšķautņains veidojums, kura aprakstīšanai nepieciešams izmantot leksikogrāfiskos un enciklopēdiskos datus, fona zināšanas, politiķu biogrāfijas datus, kā arī politisko runu valodiskos materiālus.

III. LATVIEŠU UN ČEHU LĪDERU PORTRETU RADĪŠANAS MODEĻI

No teorētiskajām nostādnēm, kas aplūkotas ievadā un nodaļā, kas veltīta šī promocijas darba galveno terminu apskatam, izriet, ka diskurss plašā izpratnē ir teksti, kas balstīti divpusējā (starp adresantu un adresātu) informācijas saņemšanā un nodošanā, kā arī tās atkārtošana. Šie teksti kontekstuāli iekļaujas konkrētā sociālajā un kultūras vidē, tiem piemīt intertekstualitāte, tie ir saistīti ar institucionālās (saistītas ar varu) saites radīšanu starp divām komunikācijas pusēm un tiek realizēti ar noturīgu rakstiskās vai mutiskās komunikācijas žanru palīdzību. Tādēļ šādu veidojumu analīzei nepieciešams izmantot starpdisciplināras metodes, tāpat kā šajā analīzē nav iespējams iztikt bez vēsturiskā un kultūrsociālā fona apraksta, kas atkarīgs no pētāmā diskursa tipa, proti, šajā gadījumā – no politiskā diskursa.

Balstoties uz politiskā diskursa pētījumiem veltītās teorētiskās literatūras analīzi, var runāt par to, ka galvenais jebkura politiska darba radīšanas mērķis esošo runas žanru robežās ir mēģinājums realizēt verbālo un neverbālo ietekmi uz recipientu (*ван Дейк* 1989, 8–9), (*Fairclough* 2003). Tādējādi kritiskā diskursa analīze galvenokārt ir vērsta uz līdzīgu persvazīvu elementu atrašanu tekstos, ko radījušas dažādas varas struktūras un to pārstāvji. Antropocentriskās pieejas ietvaros pētījumi mūsdienu valodniecībā visbiežāk ir vērsti nevis uz politiskā diskursa pētīšanu kopumā, bet gan uz konkrētas personības, kura uzņemas sabiedrības interešu pārstāvja funkciju, proti, politiskas personības diskursa pētīšanu.

Aprakstītajām kritiskās diskursa analīzes galvenajām variācijām piemīt gan virkne līdzību, gan virkne atšķirību, autori apraksta analīzes stratēģiju, balstoties uz dažādām pieejām – sociolingvistisko, sociokognitīvo, diskursīvi vēsturisko, dialektiski relativistisko u. c. Šī promocijas darba ietvaros mēģināts apvienot dažādo pieeju elementus ar mērķi veikt pēc iespējas pilnīgāku (kompleksu) tekstu analīzi, un balstoties uz informāciju un datiem, kas iegūti šīs analīzes rezultātā, izveidot un aprakstīt politiķa tēla radīšanas modeli¹⁴⁴.

---

¹⁴⁴ Par nepieciešamību iekļaut ārpuslingvistiskās realitātes faktus lingvistiskajos pētījumos jau 1987. gadā paziņoja darba “Komunikācijas procesa un teksta kompleksā analīze” (*Komplexní analýza komunikačního procesu a textu*) autori. Tas bija izrāviens Austrumeiropas lingvistikā, jo komunistiskā totalitārisma apstākļos šāds “brīvs” skats uz valodu nebija iespējams (*Kořenský a kol.*, 1987).

3.1. Analīzes metodoloģija

Pētījums koncentrēts uz noteiktu tekstu¹⁴⁵, kas prezentē politisko diskursu latviešu un čehu valodā, analīzi. Tekstu **atlases** galvenais parametrs ir to adresanti¹⁴⁶ – pazīstami mūsdienu Latvijas (Laimdota Straujuma, Ivars Godmanis, Valdis Dombrovskis) un Čehijas (Miroslava Ņemcova, Karels Švarcenbergs, Bohuslavs Sobotka) politiķi. Visi šie politiķi ir zināmi un nozīmīgi savā valstī, kā arī ieņēma (L. Straujuma, I. Godmanis, V. Dombrovskis) vai ieņem (B. Sobotka) vismaz premjerministra amatu savā valstī, ir bijuši šī amata (M. Ņemcova) vai prezidenta amata kandidāti (K. Švarcenbergs).

Materiāla atlase balstās uz pētījumā izvirzītajiem uzdevumiem, to atrisināšanai ir svarīgi šādi kritēriji:

- laika kritērijs – lai noteiktu politiķa tēla attīstību (politiķa tēls atšķirībā no politiķa ārienes nav noteiktu pazīmju kopums, tas laika gaitā mainās), atlase tika veikta pēc iespējas blīvi par vairākiem periodiem, kuros izvēlētie politiķi savā darbībā bijuši visaktīvākie (priekšvēlēšanu aktivitātes, kandidējot uz dažādiem amatiem – partiju priekšsēdētāja, premjerministra, ārlietu ministra, prezidenta);
- tematiskais kritērijs – vislielākais politiķu runu īpatsvars ir tajos brīžos, kad norisinās nācijai svarīgi notikumi sabiedrības attīstībā vai valsts vēsturē (piem., barikādes Latvijā, Čehoslovākijas sadalīšanās, Saeimas atlaišana Latvijā un Parlamenta atlaišana Čehijā, lietussargu revolūcija, Parex banka pārņemšana, pirmās tiešās Čehijas prezidenta vēlēšanas). Tieši brīžos, kas ir lūzuma punkti konkrētai sabiedrībai vai konkrēta politiķa karjerai, viņa runās verbālajā līmenī var izpausties īpašības, kas ir vissvarīgākās viņa personības raksturošanai. Tie var nebūt arī tik ļoti globāli notikumi, bet notikumi, kas svarīgi nācijai šeit un tagad (Jaunais

---

¹⁴⁵ Teksta jēdziens šajā pētījumā balstīts rakstītā un runātā vārda koncepcijā, ko izmanto diskursa analīzes tradīcijā, to ieteicis Normens Fērklavs monogrāfijā “Diskursa analīze. Teksta analīze sociālu pētījumu veikšanai” (*Analysing Discourse. Textual analysis for social research*). Autors par tekstu uztver ne vien rakstīto tekstu, piemēram, rakstu avīzē, bet arī mutisku uzstāšanos stenogrammas. Turklāt šāds teksts par diskursu kļūst brīdī, kad to sākam skatīt kā sociālās dzīves elementu (*Fairclough* 2003, 3)

¹⁴⁶ Tā kā pētījuma materiāls ir politiskie teksti, par kuriem nav iespējams precīzi pateikt, vai tos rakstījis tas pats cilvēks, kurš pēcāk šo tekstu runā, lietderīgi ir izmantot terminu “adresants”, nevis “autors”.

gads, valsts neatkarības diena, nākamā gada budžeta pieņemšana, ārpolitiskie notikumi, kas ietekmē valsts dzīvi).

Konkrētu runu teksti, kas atlasīti katram politiķim, uzskaitīti un aprakstīti katrai atsevišķai personībai veltīta apskata sākumā.

Nākamais analīzes solis – aprakstīt **kultūrvēsturisko fonu**, uz kura realizējas konkrēta uzstāšanās, runa vai intervija. Uz šāda analīzes posma (proti, situācijas, kurā norisinās komunikatīvais akts, kontekstuālā ierāmējuma apraksts) nepieciešamību norāda visi pazīstamākie politiskā diskursa pētnieki (T. van Deiks, R. Vodaka, N. Fērklafs, Š. Mufa un E. Laklo utt.). Praksē tas nozīmē, kas katrs teksts diskursā tiek aprakstīts saistībā ar citiem tāda tipa tekstiem. Būtībā šis parametrs ir aprakstīts D. Haimza izstrādātā modeļa kategorijā ar pirmo burtu.

Tālāk nepieciešams noteikt runas akta **mērķgrupu** – potenciālo recipientu. Šāda analīze ļauj noteikt nododamā ziņojuma vispārīgo mērķi. Šo analīzes daļu ir lietderīgi veikt, balstoties uz pieeju, ko aprakstījis Teo van Lēvens (*Theo van Leeuwen*) savā rakstā “Sociālo aktoru prezentācija” (*Representation of social actors*), proti, bez recipienta aplūkot arī **adresanta** tēlu, t.i., raksturot visus komunikatīvā akta **dalībniekus** saskaņā ar D. Haimza modeli. Saskaņā ar T. van Lēvena teoriju ir svarīgi, kādi sociālie aktori ir iekļauti ziņojumā un kādi izslēgti no tā; kādā veidā sadalītas lomas starp sociālajiem aktoriem; ziņojuma dalībnieki ir vispārināti vai konkretizēti, individualizēti vai asimilēti; vai komunikatīvā akta dalībnieki tiek asociēti ar kādu grupu; vai viņiem piemīt kādas noteiktas īpašības; vai tiem ir kāda konkrēta nominācija; vai tie ir personalizēti (van Leeuwen 1995).

Pēc tam, kad aprakstīts fons, uz kura realizējas komunikants, kā arī raksturoti tā dalībnieki, var pāriet pie teksta verbālā piepildījuma analīzes. Vispirms pētījuma autori interesē ziņojuma galvenā tēma jeb **hipertēma** (*topics* R. Vodakas terminoloģijā vai *acts* D. Haimza modelī). Hipertēmu palīdz atklāt teksta statistiski semantiskā jeb SEO analīze, kas tekstiem latviešu valodā veikta, izmantojot servisu advego.ru, savukārt tekstiem čehu valodā veikta portālā kwords.korpus.cz. Vispirumā kārtā šie servisi ļauj noteikt tekstos atslēgvārdus, kuri palīdz atklāt teksta galveno saturu.

Bez ziņojuma hipertēmas parasti teksts iedalās sīkākās, savstarpēji saistītās **apakštēmās**, kas nomaina viena otru. Šeit var vilkt paralēles ar jau par klasisku kļuvušo teikuma komunikatīvo dalījumu tēmā (tas, par ko jau ir zināms) un rēmā

(jauna informācija tekstā) (*Naše řeč* 1968). Katras nākamās tēmas izvēli nosaka konteksts, kā arī komunikatīvā ziņojuma autora motivācija.

Par vienību triādi (diskurss, retorika, metafora) politisko runu pētījumos raksta Džonatans Čarteriss-Bleks (*Jonathan Charteris-Black*) savā darbā “Analizējot politiskās runas. Retorika, diskurss, metafora” (*Analysing political speeches: Rhetoric, discourse and metaphor*). Autors runā par politisko runu valodiskā papildījuma analīzes nepieciešamību, jo tieši tā palīdz atklāt sociālo, kultūras un politisko attiecību savstarpējo saistību (*Charteris-Black* 2013).

Viss iepriekš izklāstītais nosaka analīzes nākamo soli – **retorikas paņēmieni** atklāšanu. Šis pētījuma posms ir saistīts ar darbības vārdu, vietniekvārdu un partikulu analīzi, kuras izmantotas komunikātā. Tiek raksturoti arī atsevišķi visbiežāk lietotie vārdi un semantiskās attiecības starp tiem (*Fairclough* 2003, *Čermák* 2007).

Pēdējais analīzes solis – aprakstīt visproduktīvākos un visbiežāk lietotos uzstāšanās, runas vai intervijas **lingvistiskos paņēmienus** – leksiskos, sintaktiskos un stilistiskos, kas ļauj pilnīgāk atklāt adresanta attieksmi pret apspriežamo priekšmetu un efektīvāk iedarboties uz recipientu (sīkāk par lingvistiskajiem paņēmieniem latviešu un čehu politiķu runās skat. Moroza 2014).

Tādējādi **līdera portreta radīšanas modeli** veido trīs galvenie aspekti un ar tiem saistītās diskursa kategorijas:

I. Politika pašidentifikācija

- nominācijas
- diskursā atspoguļotā politika darbība
- atslēgvārdi

II. Orientācija laikā un telpā

- konteksts
- intertekstualitāte
- intereventualitāte
- intersubjektivitāte

III. Iedarbība uz auditoriju

- retorikas paņēmieni
- metaforika un tēlainie līdzekļi
- epiteti un vērtējums

Ņemot vērā aprakstīto līdera valodiskā tēla veidošanās modeli, tiek piedāvāts izmantot šādu politiķu runu analīzes algoritmu:

- Vēsturiskā, politiskā konteksta, kurā uzstājas konkrēts līderis, apraksts. Viņa biogrāfijas fakti.
- Tekstu analīze semantiskās analīzes programmās advego.ru un kwords.korpus.cz. Kopējā vārdu skaita, unikālo vārdu skaita, atslēgvārdu noteikšana.
- Izmantoto lingvistisko līdzekļu – nomināciju, abreviatūru, personas vietniekvārdu, darbības vārda personas formu, īpašības vārdu, runas īpatnību (sarunvalodas vārdi vai izteicieni, termini, enciklopēdiskās zināšanas utt.) – analīze.
- Retorikas paņēmieni izdalīšana un aprakstīšana.
- Visbiežāk lietoto metaforu un to veidu noteikšana un raksturošana.
- Precedento izteikumu, vārdu un notikumu meklēšana.

Analīzes vispārinātie rezultāti saistībā ar līdera tēla veidošanās modeli atrodami promocijas darba pamattekstā, tabulās strukturēti rezultāti pēc katra parametra – 2. pielikumā, kopā ar minēto politiķu runu pilniem tekstiem.

3.2. Sievietes politikas tēls

Šai trešās nodaļas apakšnodaļai tika izvēlēti divi politiķu sieviešu tēli – bijušās Latvijas Republikas ministru prezidentes Laimdotas Straujumas un Čehijas Republikas parlamenta Deputātu palātas deputātes, Deputātu palātas bijušās priekšsēdētājas Miroslavas Ņemcovas tēls.

Čehu politiķe tika izvēlēta ar vienu mērķi – parādīt vismaz vienas čehu politikā esošas sievietes tēlu, jo materiāla atlases laikā tika konstatēta kāda Čehijas politikas īpatnība – valsts pārvaldē vadošos amatos ir ļoti maz sieviešu. Gan Latvijā, gan Čehijā iepriekš ir veikti pētījumi par sieviešu lomu politikā: tie ir 2015. gadā Latvijā veiktais pētījums “Dzimumu līdztiesības politika Latvijā”¹⁴⁷, kurā iekļauta arī sadaļa par sieviešu līdzdalību politikā, un 2013. gadā Čehijā veiktais pētījums

---

¹⁴⁷Pieejams:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/510008/IPOL_IDA\(2015\)510008_LV.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/510008/IPOL_IDA(2015)510008_LV.pdf).
Skatīts: 15.10.2015.

“Sieviešu politiskā angažētība Čehijas Republikā” (*Politická angažovanost žen v České republice*)¹⁴⁸. Latviešu pētījuma autori atzīmē gan Latvijas politiskās vides pozitīvo pusi: sievietes valsts vadībā ieņēmušas augstākos amatus – prezidente, ministru prezidente, Saeimas priekšsēdētāja, gan negatīvo pusi: tikai piektā daļa (20%) Saeimas deputātu ir sievietes. Latvijas rādītājs gan nav sliktākais ES, drīzāk atspoguļo vidējo līmeni. Citāda situācija ir Čehijas politikā – augstākais amats valsts pārvaldē, ko līdz šim brīdim izdevies ieņemt sievietei, ir ministra amats. Maksimālais ministru sieviešu skaits starp visām Čehijas mūsdienu valdībām ir bijis piecas sievietes vienā valdībā (citās valdībās sieviešu skaits ir bijis no vienas līdz četrām), savukārt divās valdībās sieviešu nav bijis vispār, četrās valdībās ministru amatus nav ieņēmusi neviena sieviete. Atsevišķos gadījumos, veidojot valdību, tajā sākotnēji nav bijusi neviena sieviete, bet tās ienākušas vēlāk. Sieviešu īpatsvars Čehijas politikā ir 6,7% (trīs reizes mazāks nekā Latvijas politikā), kas Čehiju šajā ziņā ierindo starp pēdējām vietām ES valstu vidū. Šī situācija, bez šaubām, atspoguļojas arī Čehijas politiskajā diskursā – tajā vienkārši nav neviena līderes tēla.

3.2.1. Laimdota Straujuma

Pirms stāšanās premjerministra amatā Laimdota Straujuma ir ieņēmusi dažādu ierēdņu posteņus. Politikā ienākusi kā “Tautas partijas” biedre, bet pēc Saeimas ārkārtas vēlēšanām partija “Vienotība” viņu izvirzīja zemkopības ministra amatam. Kad pēc Zolitūdes traģēdijas savu amatu atstāja tā brīža ministru prezidents Valdis Dombrovskis, “Vienotība” lūdza Laimdotu Straujumu vadīt valdību, un vēlāk L. Straujuma kļuva arī par partijas “Vienotība” biedri. L. Straujuma uz Latvijas politikas skatuves uznākusi samērā nesen – 2014. gada janvārī, un kā izrādījās – uz neilgu laiku. Jau 2015. gada decembrī arī viņa atkāpjas, bet nevis politisku, bet drīzāk emocionālu iemeslu dēļ. Valstī norisinājās dažādi notikumi (piemēram, algu paaugstināšana ierēdniecībai), par kuriem L. Straujuma pavēstīja, ka viņa nav par to zinājusi, jo bijusi ārpus Latvijas. Šādu premjerministres neinformētību par situāciju valstī ļoti negatīvi uztvēra sabiedrība, par šo tēmu interneta lietotāji veidoja tā saucamos attēlus-demotivatorus, izteikumu izlases no intervijas¹⁴⁹, kurā L. Straujuma

¹⁴⁸ Pieejams: http://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/politicka-angazovanost-zen-v-ceske-republice_forum_1.pdf. Skatīts: 15.10.2015.

¹⁴⁹ <http://apollo.tvnet.lv/zinas/top-5-reizes-kad-ministru-prezidente-laimdota-straujuma-nezina/713561>

būtībā atzina savu nekompetenci (visu to var izteikt ar vienu nosaukumu “Straujuma nezina, ka...”). Šo notikumu rezultātā premjerministre izjuta negatīvu sabiedrības un mediju spiedienu un acīmredzot nespējot ar to tikt galā, pieņēma lēmumu atkāpties.

Premjerministres tēla apraksts veidots uz deviņu runu pamata: divas runas kā kandidātei uz premjerministra posteni, divas runas saistībā ar valsts budžetu, divas apsveikuma runas Latvijas iedzīvotājiem Jaunajā gadā, viena runa saistībā ar Latvijas prezidentūras Eiropas Padomē atklāšanu un viena runa saistībā ar Latvijas prezidentūras Eiropas Padomē beigām, un, visbeidzot, runa saistībā ar atkāpšanos no amata:

Materiāli (runu stenogrammas):

- 20.01.2014. – Ministru prezidenta amata kandidātes Laimdotas Straujumas runa;
- 15.11.2014. – Ministru prezidenta amata kandidātes Laimdotas Straujumas runa;
- 11.12.2014. – Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas runa par valsts budžetu 2015. gadam;
- 31.12.2014. – Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas apsveikums Jaunajā 2015. gadā;
- 08.01.2015. – Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas uzruna Latvijas prezidentūras Eiropas Padomē atklāšanā;
- 26.06.2015. – Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas uzruna Eiropas Padomes prezidentūras noslēguma preses konferencē;
- 30.11.2015. – Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas uzruna Saeimā pirms 2016. gada valsts budžeta 2. lasījuma;
- 07.12.2015. – Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas demisijas paziņojuma runa;
- 31.12.2015. – Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas apsveikums Jaunajā 2016. gadā.

Kopumā tika analizēti 7042 vārdi, no kuriem 4501 vārds ir unikāls, proti, vairāk nekā puse no vārdu krājuma, kas izmantoti L. Straujumas runās. Tomēr galvenokārt L. Straujuma izmanto tā saucamo vispārlietojamo leksiku, viņa tikpat kā neizmanto specifiskus politiskos vai ekonomiskos terminus, necenšas parādīt savu zināšanu enciklopēdiskumu, tikpat kā nevienu necitē un gandrīz nekad neiziet ārpus šaurā savu runu konteksta.

I. Politika pašidentifikācija

L. Straujuma nekad nenosauc savu amatu, parasti viņu piesaka Saeimas priekšsēdētājs. Uzstāšanās laikā viņa var sevi dēvēt par “valdības vadītāju”, bet pat to dara netieši, parasti izmantojot vārdu savienojumu “manis vadītā valdība”.

Premjerministre nebaidās runāt pirmajā personā un samērā bieži norāda uz saviem personīgajiem nopelniem valdības sastādīšanā, budžeta plāna izveidošanā vai kādās citās darbībās, kas attiecas uz valsts iekšpolitiku. Kā visbiežāk lietotos darbības vārdus var atzīmēt darbības vārdus ar vēlēšanās semantiku – “vēlos, gribu, ceru”, kā arī ar kognitīvās darbības semantiku – “domāju, zinu, uzskatu”. Tajos gadījumos, kad nepieciešams norādīt uz visas valdības jeb komandas, kā to iecienījusi dēvēt L. Straujuma, kopīgo darbu, tiek izmantots vietniekvārds “mēs” un pirmās personas darbības vārdu formas daudzskaitlī – šeit bieži tiek izmantoti darbības vārdi ar pēctecības un kopīga darba turpināšanas, darba spējības semantiku – “turpināsim, uzlabosim, strādāsim”.

L. Straujuma tikpat kā neizmanto personvārdus, izņemot pirmo kandidātes runu, kurā viņa norāda uz V. Dombrovska amata pēctecību, viņai nav atsauču uz ideālo līderu tēliem. Īpašvārdu vidū pārsvarā ir toponīmi – *Eiropa, Latvija, Eiropas Savienība*, nereti *Rīga*. Budžeta plāna apspriešanā var fiksēt galveno, koalīciju veidojošo partiju nominācijas, Latvijas uzņēmumu vai iestāžu nosaukumus. Eiropas runu gadījumā nomināciju loks paplašinās līdz Eiropas Savienības precedentajiem vārdiem – *Donalds Tusks, Žans Klods Junkers*.

Atslēgvārdu analīze¹⁵⁰ arī liecina par to, ka L. Straujuma galvenokārt neiziet ārpus Latvijas valsts, iekšpolitisko problēmu un notikumu ietvariem, nepieciešamības gadījumā robežas var tikt paplašinātas līdz Eiropas Savienībai, bet ne tālāk. Visbiežāk lietotie vārdi – *valsts, valdība, ekonomika, budžets*. Dažās runās L. Straujuma pati izceļ atslēgas jēdzienus, tādus kā *valoda, kultūra, izglītība, Latvijas vide*, kurus var attiecināt uz vispārējām Latvijas vērtībām. Viena no iecienītākajām premjerministres kategorijām ir “pēctecības” jēdziens, uzdevumu un vērtību pārņemšanā no iepriekšējiem politiķiem viņa saskata Latvijas attīstības veiksmes ķīlu, kā arī jēdziens “līdzsvars”, kas nemitīgi jāmeklē visās dzīves sfērās. Jaungada apsveikumu runu atslēgvārdi ir vietniekvārds “mēs” un tā forma “mūsu”, kas saistīts ar tradicionālo tādu runu tautas vienotības motīvu.

¹⁵⁰ Ar biežāk izmantoto atslēgvārdu diagrammām iespējams iepazīties 3. pielikumā, 413.–419. lpp.

L. Straujumai tā arī neizdodas noteikt savu lomu Latvijas politikā, nevienā no runām tā arī neparādās mēģinājumi pašidentificēties un nostiprināt sevi saistībā ar kādu notikumu, lomu. Atkārtotā premjerministres amata ieņemšanas laikā parādījusies pārliecība ātri vien izzūd zem sabiedriskās domas spiediena, un politiķe pieņem lēmumu demisionēt.

II. Orientācija laikā un telpā

L. Straujuma amatā stājas pēc V. Dombrovska demisijas, kas saistīta ar Zolitūdes traģēdiju. Tādējādi pirmās vēlēšanas ir ārpuskārtas vēlēšanas, V. Dombrovskis bija ilggadējs un veiksmīgs premjerministrs, kurš izpelnījās līdera godu, kas spējis izvest Latviju no krīzes. Balotēšanās amatam pēc tāda priekšgājēja agrāk plašai sabiedrībai nezināmajai L. Straujumai uzlika ļoti lielu atbildības slogu. Saistībā ar to viņa nemitīgi runā par savas valdības pēctecību, par iesāktā turpināšanu.

Kas attiecas uz pozicionēšanos laikā un telpā, tad viss atkarīgs no runas iemesla – kandidāta vai budžeta runas parasti notiek precīzi noteiktās un saplānotās Saeimas sēdēs, tāpēc bieži vien konkrēts runas iemesls netiek komentēts. Bet jāņem vērā, ka jebkura politiska runa nenotiek vakuumā un tajā būs atsauces uz vienu vai otru nozīmīgu notikumu. Šāda veida pieminējumi L. Straujumas runās ir amatā stāšanās brīdī aktuālā Zolitūdes traģēdija, plānotā Latvijas prezidentūra Eiropas Padomē, uzsverot, ka Rīga ir bijusi Eiropas Savienības kultūras galvaspilsēta. Paziņojums par jaunā Ministru kabineta darbu – no Latvijas prezidentūras Eiropas Padomē līdz valsts simtgadei (kas nenotika, jo pati L. Straujuma demisionēja), Latvijas valsts 98. gadadiena, ir pieminēts arī terorakts Francijā, kas notika dienā, kad viņa uzstājās ar noslēguma runu Latvijas prezidentūrai Eiropas Padomē.

L. Straujuma tikpat kā neko un nevienu necitē, viens vienīgs gadījums – latviešu tautas dziesmas pieminēšana atkārtotās ievēlēšanas par premjerministri laikā. Parasti gluži vienkārši tiek pieminēti latviešu politiķu vārdi (V. Dombrovskis, R. Kozlovskis), daži precedenti notikumi (Zolitūdes traģēdija, latviešu izsūtīšana uz Sibīriju, Latvijas prezidentūra Eiropas Padomē utt.), pasaulē pazīstami cilvēki (Stīvs Džobss) vai reālijas (Silīcija ieleja), kaut kas, ar ko slavena ir Latvija (remantadīns, mildronāts).

Ir arī divi gadījumi, kad L. Straujuma uzsver būves nosaukumu, kurā norisinās konkrēts notikums – tā ir Gaismas pils un Nacionālā opera (apsveikuma runa par godu Latvijas prezidentūrai Eiropas Padomē).

III. Iedarbība uz auditoriju

L. Straujuma savu uzstāšanos Saeimā vienmēr iesāk pēc vienas un tās pašas shēmas – vēršas pie Saeimas priekšsēdētāja, tad pie deputātiem (nenošķirot vārdu pa dzimtēm), pie dāmām un kungiem. Sadalot runu jēdzieniskajos blokos un pievēršot sev auditorijas uzmanību, iekļauj tekstā uzrunas atkārtojumus, parasti “Cienījamās deputātes un godātie deputāti”, taču tas netiek darīts sistemātiski un tā nav viņas runai raksturīga tradīcija. Nereti premjerministre vēršas pie ministriem vai Saeimas kopumā. Jaungada apsveikumos, izmantojot kopējo nomināciju “mēs, latvieši; mums, latviešiem” korelē sevi ar latviešu etnosu, vēršoties pie visas Latvijas vai pie Latvijas iedzīvotājiem. Abas “Eiropas” runas atšķiras ar to, ka atklāšanas runā L. Straujuma vēršās pie samērā plašas auditorijas un turklāt maksimāli konkretizēja savu adresātu: valsts prezidents, Saeimas priekšsēdētājs, Eiropas Padomes priekšsēdētājs, Eiropas Komisijas priekšsēdētājs, ministri, visi Latvijas un Eiropas iedzīvotāji, bet noslēguma runā nevēršās ne pie viena.

Galvenie retorikas paņēmieni, ko izmanto L. Straujuma, ir pastāvīga “es” un “mēs” citāda iedalīšana atkarībā no runas mērķiem un vēstījuma satura. Lietojot vietniekvārdu “mēs”, L. Straujuma apvieno sevi ar valdību vai Latvijas iedzīvotājiem atkarībā no tā, par ko ir runa.

Samērā bieži tiek lietoti retoriski izsaukieni, kā arī populistiski uzsaukumi, īpaši politiskās darbības sākumā. To var izskaidrot ar to, ka L. Straujuma tikko uzsākusi amata pienākumu pildīšanu un viņai vēl nav ko teikt par padarīto. Viņa arī norāda uz it kā eksistējošo saiti starp divām reālijām (piemēram, “balsojot par mūsu valdību, jūs dabūsi to un to”). Tāpat L. Straujumas darbības sākumā viņas runu ievadi bija liela apjoma, varēja būt pat puse no visa teksta. Izsaukieni par nepieciešamību strādāt vienotā komandā, biežās pateicības citiem politiķiem vai valdības kolēģiem. Pastāvīga atkārtošana, ka tas ir kopīgs darbs.

Ar ievērojamu skaitu retorikas paņēmienu atšķiras Jaungada runas. Var atzīmēt ne tikai pastāvīgu vietniekvārda “mēs” izmantojumu, kas parāda premjerministres solidaritāti ar viņas tautu, lielu skaitu retorisko izsaukienu un uzsaukumu, bet arī daudz sarežģītākas konstrukcijas, piemēram, teikumu paralēls kārtojums, motivējošo darbības vārdu izmantošana pavēles izteiksmē. Otrā Jaungada runa tika teikta pēc paziņojuma par atkāpšanos, tai ir humoristiska pieskaņa, kā arī atvadu motīvs un savdabīga atskaite par padarīto. Arī tajā izmantotas paralēlās konstrukcijas un dažādi vēlējumi Latvijas iedzīvotājiem.

Runa, kurā L. Straujuma paziņo par savu atkāpšanos, atgādina atskaiti par padarīto darbu, tiek izklāstīta ideja par jauna līdera nepieciešamību, pirmo reizi vismaz netieši premjerministre cenšas definēt sevi kā līderi. Šajā runā nav izmantoti specifiski retorikas paņēmieni.

Visā savā premjerministres darbības laikā L. Straujuma ļoti dāsni cildina valdības kolēģus, savus priekšgājējus un vispār visus, kas piedalās Latvijas valstiskajā dzīvē. Viņa sniedz šādus cilvēku un viņu darbības pozitīvus vērtējumus: *sekmīgs, nosvērts, tālredzīgs, godprātīgs, pašreizējais, uzticams, ilgtspējīgs, cītīgs, neatlaidīgs, profesionāls, pieredzējis, drošs, uzticams, atbildīgs, stabils, veiksmīgs.*

Visbeidzot par L. Straujumas izmantoto metaforiku. Visbiežāk izmantotā kognitīvā metafora ir ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (ejot uz ambicioziem mērķiem; soli pa solim), Eiropas politiskajai telpai ļoti raksturīgā LĪDZSVARA (līdzsvars, ko ievērojam starp ekonomisko un sociālo jomu; svaru kausi, kuros ir svarīgs līdzsvars Eiropas Savienībā) metafora (saistībā ar darba jēdzieniem), tiek izmantotas arī tradicionālās metaforas VALSTS IR ĢIMENE (ES attīstīto valstu saime), VALSTS IR ORGANISMS (valsts budžets ir mugurkauls), VALSTS IR MEHĀNISMS (valdība jārestartē), VALSTS IR NAMS (stabils pamats izaugsmei), POLITIKA IR SPORTS (šīs metaforas bieži sastopams paveids L. Straujumas runās – VALDĪBA IR KOMANDA) (valdības komanda; visi ministri un ierēdņi strādā vienā komandā; Latvijas komanda).

Var atzīmēt arī sporādisku metaforu, kas saistītas ar dabas parādībām (PĀRMAIŅAS IR VĒTRA: vetrainiem notikumiem bagāts gads) izmantojumu un vienu vienīgu reizi izmantotu fitomorfo metaforu (IENAIDNIEKI IR NEZĀLES).

3.2.2. Miroslava Ņemcova

Miroslavai Ņemcovai Čehijā izdevies kļūt par samērā populāru politiķi (atbilstoši Čehijai raksturīgās uz vīriešiem orientētās politikas apstākļiem un iespējām). Viņas vārds salīdzinoši bieži parādās Čehijas politiķu popularitātes reitingos. Politikā M. Ņemcova aktīvi darbojas kopš 1998. gada, tomēr pēc 2013. gada vēlēšanām visi viņas centieni ieņemt augstu amatu Čehijas valsts pārvaldē beigušies ar neveiksmi, un kopš 2013. gada viņa ir Čehijas Parlamenta deputāte. Viņa ir Čehijā populārās Pilsoņu demokrātiskās partijas (*Občanská demokratická strana* – ODS) biedre. No 2002. gada līdz 2006. gadam bija Deputātu palātas priekšsēdētāja

vietniece, no 2006. līdz 2010.gadam – Deputātu palātas priekšsēdētāja pirmā vietniece, bet no 2010. līdz 2013.gadam – Čehijas Republikas Parlamenta Deputātu palātas priekšsēdētāja. Pēc Petra Nečasa atkāpšanās no valdības vadītāja amata tā saucamās “Nadjevas lietas” rezultātā partija ODS izvirza viņu Čehijas Republikas premjerministra amatam, tomēr valsts prezidents Milošs Zemans neatbalsta viņas kandidatūru, izvirzot savu kandidātu Jirži Rusnoku. Nemitīgu dažādu deputātu viedokļu maiņas rezultātā, atbalstot te vienu, te otru kandidātu, visbeidzot tiek pieņemts lēmums atlaist Deputātu palātu un izsludināt premjerministra ārpuskārtas vēlēšanas, kurās M. Ņemcova tiek izvirzīta kā ODS partijas kandidāte. Tomēr dēļ tā, ka partija bija tiešā veidā saistīta ar skandalozo Nadjevas lietu (partijas priekšsēdētājs un bijušais premjerministrs Petrs Nečass bija Janas Nadjevas mīļākais un vēlāk kļuva par viņas vīru, kā arī pats bija iesaistīts korupcijas skandālā), partija vēlēšanās ieguva nelielu vēlētāju atbalstu, un M. Ņemcova nekļuva par premjerministri.

Miroslava Ņemcova atšķiras ar aktīvu pilsonisko pozīciju, nebaidās atklāti izteikt savu viedokli, kā arī kritizēt ietekmīgus Čehijas Republikas politiķus, tai skaitā arī valsts prezidentu. Pazīstama ar pastāvīgu uzstāšanos presē un atklātajām vēstulēm saistībā ar dažādām problēmām vai notikumiem pasaulē un valstī, viņa ir populāra Čehijā kā gandrīz vienīgā politiskā līdere, kura nav aptraipījusi savu reputāciju ar skandāliem.

Kopumā pētījuma gaitā tika analizētas astoņas Miroslavas Ņemcovas runas:

Materiāli (runu stenogrammas):

30.06.2010. – Miroslavas Ņemcovas runa pēc ievēlēšanas Čehijas Republikas Parlamenta Deputātu palātas priekšsēdētājas amatā;

23.11.2010. – partijas ODS priekšsēdētāja pirmās vietnieces Miroslavas Ņemcovas runa KDU-ČSL kongresā;

08.03.2011. – Deputātu palātas priekšsēdētājas Miroslavas Ņemcovas runa par godu Tomāša Garika Masarika 161. dzimšanas dienai;

30.10.2012. – Deputātu palātas priekšsēdētājas Miroslavas Ņemcovas runa par godu Čehijas Republikas 94. gadu jubilejas svinībām;

09.05.2013. – Deputātu palātas priekšsēdētājas Miroslavas Ņemcovas runa par godu Prāgas sacelšanās 68. gadadienai un Otrā pasaules kara beigām;

20.08.2013. – Miroslavas Ņemcovas runa sakarā ar Deputātu palātas atlaišanu;

01.10.2013. – Miroslavas Ņemcovas runa par godu vēlēšanu kampaņas uz premjerministra posteni sākumam Prāgā;

18.01.2014. – Miroslavas Ņemcovas runa partijas ODS priekšsēdētāja amata nominācijai ODS 24. kongresā.

Kopējais analizēto vārdu skaits ir 9974 vārdi, unikālo vārdu skaits – 5620. Miroslava Ņemcova vienmēr runā literārā čehu valodā, visādā veidā tiecas demonstrēt savu izglītību un faktoloģiskās informācijas pārzināšanu ne tikai par savu valsti, bet arī par pasauli. Runu saturs un stilistiskā intonācija vienmēr ir orientēta uz auditoriju, uzstāšanās Parlamentā un pirmsvēlēšanu runas ir agresīvi tonētas, runas dažādās partijas sanāksmēs un saistībā ar svinīgiem notikumiem – vienmēr labvēlīgas un pozitīvas.

I. Politikes pašidentifikācija

M. Ņemcova Čehijas politiskajā dzīvē aktīvi piedalās kopš 1993.gada un tādēļ jūtas šajā sfērā ļoti pārliecināti un savā vietā, – tas vienmēr jūtams viņas runās, pat tajos gadījumos, kad viņu jau stādījuši priekšā citi oratori. To viņa dara, izmantojot pašnomināciju, kas veidota kā konstrukcija “es kā...(priekšsēdētāja, kandidāte, pirmā persona, partijas līdere utt.)”.

Runas adresāts arī vienmēr ir maksimāli konkretizēts – M. Ņemcova savas auditorijas dalībnieku nominācijai vienmēr izmanto gan sieviešu, gan vīriešu dzimtes formas, vēršas ne tikai pie deputātiem vai sanāksmes dalībniekiem, bet arī pie visiem Čehijas pilsoņiem. Tajos gadījumos, kad uzstāšanās norisinās kādā pilsētā, M. Ņemcova atsevišķi sveic arī šīs pilsētas iedzīvotājus. Ja runa ir par godu kāda notikuma gadadienai, tad tiek pieminēti arī šī notikuma dalībnieki. Viss minētais norāda uz retorikas paņēmieni pārvaldīšanu un korektu, zinošu izmantošanu, uz prasmi komunicēt ar jebkādu auditoriju.

Savās runās M. Ņemcova min daudzus īpašvārdus. Parasti tie ir pagājušo gadu politiķi. Piemēram, runā par godu tam, ka viņa stājas Deputātu palātas priekšsēdētāja amatā, M. Ņemcova uzskaita visu savu priekšgājēju vārdus, daudziem veltīti citāti. No senāku laiku valsts darbiniekiem pieminēts Kārlis IV, Pršemislovcu dinastija, Kirils un Metodijs, Jozefs II, Marija Terēze. Līdera vietu visu politiķu vidū ieņem Tomāšs Gariks Masariks, ko M. Ņemcova pozicionē kā Čehijai ideālu politiķi. Sastopami arī rakstnieku vārdu pieminējumi (Karels Čapeks). No mūsdienu politiķiem pozitīvā aspektā M. Ņemcova vēršas pie Vāclava Havela un Vāclava Klausā, ar negatīvu vērtējumu tiek pieminēts Milošs Zemans. No ārzemju politiķiem

bieži piesaukts ir Vinstons Čērčils. Visbiežāk minētie toponīmi ir Prāga, Čehijas Republika, Čehoslovākija, Eiropa.

M. Ņemcova vienmēr ieņem aktīvu pozīciju un mīl runāt pirmajā personā, izņemot tos gadījumus, kad viņa uzstājas valdības vai Čehijas iedzīvotāju vārdā. Ļoti bieži runās tiek imitēts dialogs, un tad M. Ņemcova izmanto vietniekvārdu “jūs”, lai vērstos pie sava sarunu biedra. Neskatoties uz to, ka, lai gan čehu valodā pastāv darbības vārda personas forma, personas vietniekvārda izmantošana ir pārspīlēta¹⁵¹, šādas konstrukcijas čehu valodas nesēji aktīvi izmanto, lai marķētu izteikuma emocionalitāti, šādu paņēmieni izmanto arī M. Ņemcova, īpaši emocionāli uzlādētajā runā saistībā ar Deputātu palātas atlaišanu 2013. gadā. Visbiežāk tiek izmantoti darbības vārdi ar garīgu semantiku, vēlējuma, pārdomu, lēmumu pieņemšanas un aktīvu darbību veikšanas semantiku, turklāt šādas darbības jāveic gan M. Ņemcovai pašai, gan visai valdībai kopumā.

Divās runās, kas veltītas svinīgiem notikumiem – T. G. Masarika dzimšanas dienai un 68. gadadienai kopš Otrā pasaules kara beigām – gandrīz nav izmantoti pirmās un otrās personas vietniekvārdi, priekšplānā izvirzās darbības vārdu formas trešajā personā, un tad tiek personificēti kaut kādi objekti vai abstraktas būtības, vai arī vēstījums tiek pasniegts bezpersonas formā.

M. Ņemcovas kandidātes runa atšķiras ar augstu agresivitātes pakāpi, un to apliecina izmantoto darbības vārdu semantika – pārliecība par sevi, spēja pieņemt lēmumus, aktīvi darboties. Bieži tiek izmantota pavēles izteiksme.

Vienu vai otru atslēgvārdu izmantošana tiešā veidā ir atkarīga no runas satura vai uzstāšanās iemesla. Ja runa attiecas uz M. Ņemcovas tiešo politisko darbību kādā amatā vai amata kandidāta statusā, tad lietojuma biežuma ziņā¹⁵² pirmajā vietā ir darbības vārda pirmās personas forma *Jsem*. Šī forma čehu valodā tiek izmantota kā pamata darbības vārds tagadnē (=lat. val. *esmu*) vai kā obligātā darbības vārda saitiņa pagātnes formā, kas norāda uz vienskaitļa pirmo personu (*myslela jsem, dělala jsem...*).

Runā par pirmo čehoslovāku prezidentu T. G. Masariku lietojuma biežuma ziņā pirmajā vietā ir piederības vietniekvārds “viņa” (viņa darbi, viņa nopelni...). Šajā runā bieži tiek minēts uzvārds Masariks un kārtas skaitļa vārds “pirmais”.

¹⁵¹Sal. latv. *es ticu, es domāju* un čehu *věřím, myslím// já věřím, já myslím*.

¹⁵²Biežāk izmantoto atslēgvārdu diagrammu skatīt 3. pielikumā, 413 lpp.

Tajās runās, kurās M. Ņemcova izmanto faktoloģisko informāciju, lietojuma biežuma ziņā pirmo vietu ieņem vārds “gads”, kas daudzkārt tiek izmantots konstrukcijā “tādā un tādā gadā”. Tad šajās runās bieži sastopama darbības vārda “būt” pagātnes forma – *byl, byla*.

Runā, kas veltīta Deputātu palātas atlaišanai, jāatzīmē darbības vārda formas *j sme* līdzvērtīga izmantošana formai *j sem* (17 reizes) – pārslēgšanās starp “mēs” un “es”. Trešajā vietā (15 reizes) ir vietniekvārds “kuri”, lai raksturotu notikumu dalībniekus. Šajā runā par atslēgvārdiem kļūst jēdzieni *parlaments, palāta, deputātu*.

Pēdējā runā kā amata kandidātei uz ODS partijas priekšsēdētāja amatu visbiežāk sastopama ir darbības vārda forma *j sem* (34 reizes), lai gan parādās arī piederības vietniekvārds “mūsu”, un sešas reizes lietoti vārdi *vadība, sabiedrība, valdība, vēlēšanas*.

Atslēgas jēdzieni, kas raksturīgi gandrīz visām M. Ņemcovas runām – *demokrātija, brīvība, neatkarība, likumība, valsts*.

II. Orientācija laika un telpā

Jebkurai M. Ņemcovas runai ir raksturīgs ļoti plašs konteksts, kuru nosaka viņa pati. Tas tiek sasniegts, vēršoties pie kāda pagājušo gadu politiskā līdera un izmantojot to fona informāciju, kas vislabāk kalpos politiķa mērķiem. Iemīļots M. Ņemcovas laika posms ir čehu valstiskuma veidošanās XX gadsimta pirmajās divās desmitgadēs un tā salīdzināšana ar valsts mūsdienu situāciju. Tāpat var tikt izvēlēts kāds laika posms visā Čehijas neatkarības laikā kopš 1918. gada līdz mūsdienām. Vēršanās pie senāka laika posma atzīmējama runā par Deputātu palātas atlaišanu, kā arī runā, kas veltīta Prāgas sacelšanās 68. gadadienai un Otrā pasaules kara beigām.

Viens no visbiežāk pieminētajiem laika posmiem, kas izmantots divu laikmetu salīdzināšanai, ir ekonomiskās krīzes laiks XX gadsimta 30. gados. Vērtības, kas tiek pieminētas dažādos citātos, var reducēt līdz pamata kompleksam – neatkarība, brīvība, kristietība, kustība uz priekšu, vienkāršo ļaužu loma, un kā centrālā starp tām – demokrātija. Vairākas reizes M. Ņemcova sniedz pozitīvu vērtējumu tiem politiķiem, kas nebaidās uzstāties pret vairākumu un nosargāt savu viedokli. Šīs īpašības viņa uzskata par līderiskām un piemītošām arī viņai pašai.

Tikpat bieži tiek pieminēta 1938. gada Minhenes vienošanās kā svarīgs precedents Čehoslovākijas vēsturē, kad valdība neko nedarīja, un valsts likteni izšķīra citu valstu politiķi. Laika posms no 1945. līdz 1989. gadam, atsevišķi nodalot 1968. gada notikumus, kā komunistiskās okupācijas laiks – politiskā, ekonomiskā un

garīgā pagrimuma laiks Čehoslovākijai. 1989. gads ir nozīmīgs kā valstiskuma atjaunošanas laiks, un vienmēr tiek uzsvērtā Vāclava Havela loma šajā procesā. Turpmāko Čehoslovākijas sadalīšanos M. Ņemcova savās runās parasti izvairās skart, vai arī runā par to, ka čehi un slovāki izšķīrušies mierīgi un palikuši draugi, un pat citē M. Kovaču kā pierādījumu tam, ka starp divām nācijām nav valodu barjeras, neskatoties uz to, ka katra runā savā valodā.

Pastāvīga konkrētu vārdu uzskaitīšana saistībā ar tiem vai citiem notikumiem ļauj M. Ņemcovai uzsvērt atsevišķas personības lomu politiskajā un vēsturiskajā procesā, tā ir viena no līdera izcelšanas pazīmēm viņas diskursā.

Kas attiecas uz orientāciju laikā un telpā, M. Ņemcova bieži uzskata par nepieciešamu kaut ko pateikt par to pilsētu, uz kuru viņa atbraukusi, vai to telpu, kurā viņa uzstājas. No vienas puses, tas padara viņas runu individualizētāku, bet, no otras puses, ļauj viņai vēlreiz parādīt savu izglītību. Laiks tiek marķēts, izmantojot dažādas vietas un notikumus, kā arī valstu nominācijas vai pieminot dinastiju uzvārdus. Nereti uzstāšanās netiek atsevišķi marķēta, var tikt raksturota kā “šodienas svinīgā tikšanās”, īpaši tad, ja uzstāšanās fakts nav piesaistīts kādam konkrētam notikumam (piemēram, uzstāšanās partijas KDU-ČSL kongresā).

III. Iedarbība uz auditoriju

M. Ņemcovas iecienītākais retorikas paņēmieni ir citēt ievērojamus politiķus un tad salīdzināt ar tagadnes reālijām. Visbiežāk no citātiem tiek ņemtas kādas vērtības vai apgalvojumi, kuri tiek pārnesti uz aktuālajiem notikumiem un no kuriem nepieciešams mācīties. Tādā veidā M. Ņemcova domājošam un analizējošam cilvēkam piedāvā savu spriedumu ķēdīt, kas rāda, kā mācīties no svešām kļūdām un nepieļaut jaunas. Šādu paņēmieni var dēvēt par smalku manipulāciju, jo atklāti nekad netiek runāts “dariat tā vai nedariat tā”. Parasti M. Ņemcova cenšas iedarboties uz indivīda pašapziņu un pierādīt viņam, ka viņš ir spējīgs kaut ko mainīt, pat būdams viens pats.

Vēl viens retorikas paņēmieni – dialoga ar auditoriju imitācija. M. Ņemcova uzdod kādu jautājumu, kas, pēc viņas domām, ir sabiedrībai sasāpējis, un pati sniedz atbildi uz to, turklāt tādu atbildi, kāda ir izdevīga viņai pašai konkrētā laika brīdī. Bieži tiek izmantota sveša izteikuma, vai pat izteikuma veiksmīga nogriežņa netiešā citēšana, lai uz tā pamata veidotu savu runu.

Bieži M. Ņemcova apelē pie tādām pozitīvām čehu īpašībām kā izglītība, miermīlība, tiekšanās uz demokrātiju, tādā veidā mudinot viņus uz tālāku attīstību un

šo īpašību likšanu lietā. Tam tiek izmantotas tādas pārlicināšanas konstrukcijas kā “es zinu, ka jūs to varat, es zinu, ka jūs esat uz to spējīgi”.

Emocionālākās runās tiek izmantots tāds paņēmiens kā atsevišķu teikumu un veselu izteikumu bloku paralēlās konstrukcijas. Bieži tiek izmantoti arī retoriskie jautājumi un izsauceņi. Dažās runās teksts tiek strukturēts jēdzieniskās apakšsadaļās.

Starp visbiežāk lietotajām metaforām, ko savās runās izmanto M. Ņemcova, var izdalīt šādas kognitīvās metaforas: VALSTS IR MĀJA (vieta, kas vienmēr bijusi mūsu mājas), VALSTS IR ĢIMENE (Eiropas valstu ģimene), BRĪVĪBA IR SAMAKSAS LĪDZEKLIS (brīvības monētai ir divas puses), ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (Čehijas politika ir gājusi ilgu ceļi, kurp mēs dosiemies tālāk), POLITIKA IR KARŠ (grūtos laikos no kaujas nebēg), POLITIKA IR SPĒLE (pilsoņi redz, ka ar viņiem spēlē negodīgi).

3.2.3. Tēlu salīdzinājums

1. Gan Laimdota Straujuma, gan Miroslava Ņemcova runā par to, ka politika ir smags darbs, bet viņas nav gatavas atkāpties, tādējādi abas politiķes uzņemas politiķes misionāres tēlu. Tomēr M. Ņemcova izturas daudz pārliecinošāk, atklāti kritizē citus politiķus, atšķirībā no viņas L. Straujuma tikai slavē savus kolēģus, viņas runās nav kritikas.
2. Laimdota Straujuma savās runās kopumā pauž lojalitāti valstij, valdībai un varas pārstāvjiem. Viņa neatļaujas izteikties kritiski. Politīķe runā tikai par labo, ka paveikuši viņas priekšgājēji, kā arī viņas kolēģi Ministru kabinetā. Miroslavas Ņemcovas pozīcija ar laiku kļūst izteikti vērsta pret esošo Čehijas Republikas prezidentu. Viņa savās runās piemin skandālus, kuros iesaistīti valdības locekļi, tomēr nenosauc šos cilvēkus vārdos.
3. L. Straujumas runu saturs nepārkāpj uzstāšanās mērķu rāmjus, tās piepilda fakti, konkrēti dati un skaitļi, metaforas izmantotas minimāli (atsevišķi ceļa, līdzsvara un sporta metaforu izmantošanas gadījumi), vērtējošie spriedumi vērsti uz mērķu sasniegšanai nepieciešamo rūpīgo ikdienas darbu.
4. L. Straujumas runās redzama orientēšanās ne tikai uz darāmo valsts robežās, bet arī uz valsts attīstību Eiropas un Eiropas Savienības mērogā. Savukārt M. Ņemcova savās runās Čehiju nenosauc tiešā veidā, viņa izvēlas teikt “mūsu zeme” un “mūsu valsts”, un gandrīz nepiemin Eiropu. Visticamāk, tas saistīts

ar faktu, ka viņa neieņem tik augstu amatu kā L. Straujuma un ir vairāk koncentrējusies uz savu personību un valsts iekšējām problēmām.

5. Miroslavas Ņemcovas runas ir tēlainas, tajās tiek pieminēti daudzi vēsturiski notikumi, precedentie vārdi un teksti, vispār nav skaitļu, politiķu rīcības novērtējumā jaušams vilšanās motīvs, kas tiek pausts, izmantojot patosa pilnas atkārtojuma konstrukcijas (“Es nevarēju iedomāties, ka...” vai “Un tomēr tā ir!”), daudzkārtēji tiek pausta negatīva attieksme pret komunismu un faktu, ka Čehijā pie varas pakāpeniski tiek komunistiskās partijas pārstāvji, pat citējot Vinstonu Čērčilu “Komunisms nav savienojams ar civilizāciju”.
6. M. Ņemcova daudz biežāk nekā L. Straujuma izmanto precedentos tekstus, taču visi šie teksti ir politiski. Viņa necitē, piemēram, daiļliteratūras darbus vai folkloru.
7. M. Ņemcovas teksti ir kognitīvo metaforu piesātināti. Visbiežāk lietotās ir šādas: VALSTS IR MĀJA, VALSTS IR ĢIMENE, BRĪVĪBA IR SAMAKSAS LĪDZEKLIS, ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ, POLITIKA IR KARŠ, POLITIKA IR SPĒLE, POLITIKA IR TEĀTRIS. Sastopamas vienreiz lietotas metaforas REFORMAS IR ĀRSTĒŠANA (visbiežāk nesāpīga), VĒLĒŠANAS IR FOLKLORA (domājot – obligāta folklorā, formalitāte, vēlēšanas kā svētki pēc viena scenārija), LĪDZSVARA metafora (Prezidents un Parlaments ir svaru kausi), ČEHIJAS PARLAMENTS IR LIKUMU RAŽOTNE (metaforas autors ir Milošs Zemans).
8. L. Straujuma visbiežāk izmanto šādas kognitīvās metaforas: ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ, LĪDZSVARA metafora, VALSTS IR ĢIMENE, VALSTS IR ORGANISMS, VALSTS IR MEHĀNISMS, VALSTS IR NAMS, POLITIKA IR SPORTS. Šajā saistībā jāatzīmē, ka Eiropas diskursam raksturīgās tvertnes un līdzsvara metaforas izmanto abas politiķes, bet sporta metafora, kas parasti tiek uzskatīta par tipiski “vīrišķīgu”, sastopama tikai Latvijas premjerministres runās, turklāt viņa to izmanto samērā bieži.
9. Laimdota Straujuma kā savu runu uzdevumus un mērķus redz valdības un tautas informēšanu par to, kādus lēmumus pieņem MK un kā tie ietekmēs noteiktas viņu dzīves jomas. Pēdējās runās vērojama emocionalitātes pazemināšanās, parādās atvadu motīvs, satura ziņā teksti drīzāk atgādina atskaites par padarīto darbu, nekā nākotnes plānus.

10. M. Ņemcova savukārt dod priekšroku emocionālai iedarbībai uz adresātu. Tomēr jāatzīmē, ka neviena no M. Ņemcovas priekšvēlēšanu kampaņām (uz ministru prezidentes amatu un ODS priekšsēdētājas vietu) nav noslēgusies ar uzvaru – šobrīd viņa politikā piedalās kā ierindas deputāte. Tomēr viņa turpina uzstāties, publicēt rakstus un atklātas vēstules ar prezidenta, premjerministra un citu politiķu, kuri, pēc viņas uzskatiem, neatbilst prasībām, kas nepieciešamas personām, kas ieņem šos amatus, darbības kritiku.
11. Galvenā atšķirība starp L. Straujumas un M. Ņemcovas sievietes politikas tēliem ir līdera īpašību traktējums. Čehu politiskā diskursa pārstāve saredz līderību aktīvā individuālajā pozīcijā, visādā veidā uzsverot savu nozīmību un lomu valsts politiskajā dzīvē, kā arī uzstājoties par dažādiem asiem jautājumiem. Latvijas premjerministre valdības galvas lomu pirmkārt saredz kā vienojošo posmu starp pārējiem locekļiem, līdera uzdevums – apvienot un virzīt komandu.

3.3. Pieredzējuša politiķa tēls

3.3.1. Ivars Godmanis

Latvijas politikā Ivars Godmanis ir viena no zināmākajām personām jau sākot ar neatkarības atjaunošanas laiku. Viņš ieguvis augstāko izglītību Latvijas Universitātes Fizikas un matemātikas fakultātē, 1992. gadā ieguvis fizikas doktora grādu. No 1984. līdz 1988. gadam darbojies LU Cietvielu fizikas institūtā kā jaunākais zinātniskais līdzstrādnieks. 1986. – 1987. gadā nodzīvojis deviņus mēnešus Austrijā, tur ieguvis pieredzi un uzkrājis zināšanas par to, kā darbojas kapitālisms un demokrātija, ko izmantoja savā turpmākajā darbā valdībā. 1980. gadu beigās kļuva par Latvijas Tautas frontes dalībnieku, bet 1990. gadā – par pirmo Latvijas Ministru padomes priekšsēdētāju pēc neatkarības atjaunošanas, šajā amatā esot līdz 1993. gadam.

1993. gadā 5. Saeimas vēlēšanās kopā ar Latvijas Tautas fronti neiekļuva Saeimā. 1993. gadā I. Godmanis iesūdz tiesā laikrakstu “Dienas Bizness” par personisko cieņu aizskaroša raksta publicēšanu 1993. gada 27. augusta numurā, kurā rakstīti viņu apmelojoši vārdi “darbojies vairāk SWH labā, nevis Latvijas valsts” un I. Godmani izsmejoša karikatūra. Tiesas prāvā I. Godmanis uzvar, un iegūst

kompensāciju no “Dienas Biznesa” 1000 latu apmērā. 1998. gadā *Godmanis* tika ievēlēts 7. Saeimā jau partijas “Latvijas ceļš” sastāvā, Viļa Krištopana valdībā bija finanšu ministrs. Ir bijis “Latvijas ceļa” priekšsēdētājs, pēc tā apvienošanās ar LPP kļuva par apvienības līdzpriekšsēdētāju.

2006. gada oktobrī Ivars Godmanis Latvijas Pirmās partijas un partijas “Latvijas ceļš” vēlēšanu apvienības sastāvā tika ievēlēts 9. Saeimā, bet 7. novembrī kļuva par iekšlietu ministru Aigara Kalvīša valdībā. 2007. gada 14. decembrī valsts prezidents Valdis Zatlers uzticēja jaunās valdības veidošanu I. Godmanim. 20. decembrī Saeima izteica uzticību Godmaņa kabinetam ar 54 balsīm. 2009. gada 20. februārī Ivars Godmanis atkāpās no premjerministra amata. 2009. gadā ievēlēts Eiropas Parlamentā no LPP/LC saraksta.

Materiāli (runu stenogrammas):

20.12.2007. – Ministru prezidenta amata kandidāta Ivara Godmaņa runa;

31.12.2007. – Ministru prezidenta Ivara Godmaņa Jaungada uzruna;

11.06.2008. – Ministru prezidenta Ivara Godmaņa runa Saeimas sēdē “Par uzdevumiem Ministru kabinetam saistībā ar ekonomiskas krīzes pārvarēšanu”;

30.10.2008. – Ministru prezidenta Ivara Godmaņa ziņojums “Par valsts budžetu 2009. gadam”;

04.12.2008. – Ministru prezidenta Ivara Godmaņa ziņojums “Par finanšu situāciju Latvijā” (*Parex* problēma);

31.12.2008. – Ministru prezidenta Ivara Godmaņa Jaungada uzruna;

04.02.2009. – Ministru prezidenta Ivara Godmaņa runa Saeimas sēdē, apspriežot lēmuma projektu “Par neuzticības izteikšanu ministru prezidentam”.

Pētījuma gaitā tika atlasītas septiņas I. Godmaņa runas, visas tās ir ļoti apjomīgas, kopējais vārdu skaits – 32 700, no tiem unikālas leksēmas tikai 10 957, kas veido trešo daļu no kopējās izmantotās leksikas. Tas var liecināt par to, ka I. Godmanis vairāk cenšas runāt par konkrētām lietām, pieradis visu atkārtot vairākas reizes ar mērķi vispārināt un nostiprināt iepriekš teikto. Viņš bieži saņem pārmetumus no auditorijas par to, ka viņa runas drīzāk atgādina akadēmiskas lekcijas, nevis politiskas atskaites.

I. Politika pašidentifikācija

Ivara Godmaņa runās parādās dažādu viņa biogrāfijas faktu atspoguļojums – izglītība fizikas un matemātikas jomā, pasniedzēja pieredze Latvijas Valsts universitātē, cīņa par Latvijas neatkarības atjaunošanu Tautas frontes rindās,

Krājbankas vadīšana, dalība partijā “Latvijas ceļš”, pieredze finanšu un iekšlietu ministra amatā, divkārtēja atrašanās Latvijas premjerministra amatā, kā arī starptautiska pieredze ekonomikas un politikas jautājumos.

I. Godmanis vienmēr ļoti aktīvi nosaka savu pozīciju, definē savu stāvokli konkrētā brīdī: “Es kā prezidenta uzaicināts kandidāts; es kā divreiz ievēlēts premjerministrs; es kā cilvēks, kas vada valsti pašā grūtākajā laikā; puča dalībnieks, politiķis, patriots, latvietis utt.” Sastopams arī latviešu politiskajam diskursam neraksturīgs izteikums “jūsu padevīgais kalps” un pat sava uzvārda pieminēšana trešajā personā tāda veida konstrukcijās kā “atkal Godmanis biedēs”. Jāatzīmē, ka I. Godmanis piemin ne tikai savus oficiālos amatus, kuros viņš iecelts, bet pozicionē sevi arī no nacionalitātes, personiskos nostādņu un pārliecību skatpunkta, kas raksturo viņu kā spēcīgu personību un par sevi pārliecinātu līderi. Vēršanās pie auditorijas dalās divās grupās – ja tā ir uzstāšanās Saeimā, tad adresāts parasti ir Saeimas priekšsēdētājs, prezidijs, deputāti un visi klātesošie, Jaungada uzrunās – visa Latvijas tauta (*Latvijas ļaudis*).

Visu runu galvenais atslēgvārds ir vietniekvārds “mēs” un tā formas “mūsu, mums”, un ar tām saistītā darbības vārda forma “esam”. Tālāk biežuma ziņā visvairāk pieminētais ir valsts nosaukums – “Latvija” un pati nominācija “valsts”, kas sniedz politiķim iespēju parādīt, ka viņš viscaur ir koncentrējies uz dzimtās zemes problēmām. Tālāk seko vārds “Eiropa”, jo kopš 2004. gada Latvija ir ES sastāvā un robežas ir paplašinātas jau līdz šai telpai. Elektorālos tekstos jāatzīmē bieža leksēmas “deputāti” izmantošana. Jau šajā tekstā redzamas tuvojošās krīzes pazīmes, tomēr atbilstošu leksēmu izmantošana aktīvāka kļūst 2008.–2009.gadu runās: parādās tādi atslēgas jēdzieni kā *budžets, nodokļi, fondi, eksports, ražošana*.

Krīzes laika atslēgas jēdziens, ko izdala pats I. Godmanis – tas ir attīstības cikliskums kapitālistiskajā ekonomikas iekārtā. Viņš nemitīgi norāda uz to, ka tā kā krīze ir normāla parādība cikliskajā attīstībā, tad tās pārvarēšanai nepieciešams izmantot anticikliskus paņēmienus, taču vienlaikus arī atzīmē, ka ir valstis, kurās krīze tiek uztverta kā neizbēgami normāla, lai gan nepatīkama parādība, un cīnīties ar to nevajag. Tomēr, pēc I. Godmaņa domām, Latvijai tāds scenārijs neder. Tāpat par atslēgas jēdzienu kļūst globalizācijas parādība, dēļ kuras Latvija ir atkarīga no lietu stāvokļa Eiropā un visā pasaulē, un tāpēc nevar tikt tādā situācijā aplūkota atrauti. Bieži tiek lietotas arī leksēmas *pozīcija, opozīcija, valdība*. Saistībā ar *Parex* banku bieži tiek izmantota leksēma *banka*.

I. Godmaņa runās izmantotās nominācijas dalās vairākās jēdzieniskajās grupās. Pirmkārt, tas ir Latvijas valsts un ar to saistīto reģionu, pilsētu, upju u.c. nosaukumu, kā arī Latvijas politiķu vārdu (piemēram, V. Vīķe-Freiberga vai viņas partijas/valdības locekļi) konteksts. Pieminētas arī dažas Latvijas iestādes un reālijas (*Krājbanka*). Uz Eiropas kontekstu attiecas nominācijas *Eiropa*, *Eiropas Savienība*, *Šengenas zona*, *NATO*, atsevišķas Eiropas pilsētas. Vēl viena nomināciju grupa saistīta ar I. Godmaņa personisko pieredzi un biogrāfiju: *PSRS*, *Lehs Valensa*, *ekonomists Keins*.

Iepriekš minētais vietniekvārds “mēs” ir visbiežāk lietotais vārds visās politiķa runās¹⁵³. Tas bieži tiek izmantots ar mērķi demonstrēt vienotību ar tautu un kopīgas pieredzes ar tautu izdzīvošanu tajos gadījumos, kad ar “mēs” ir domāti visi Latvijas iedzīvotāji un kopā ar viņiem arī I. Godmanis. Tikpat bieži sastopama šī vietniekvārda realizācija vispārināta viedokļa, premjerministra un viņa vadītās valdības pozīcijas izteikšanai; pie valdības viņš arī vēršas ar uzrunu “kolēģi”, kas rada vienlīdzības un cieņas atmosfēru. Ļoti bieži šis “mēs” tiek konkretizēts, izmantojot noteiktus lietvārdus: *mēs*, *Latvijas iedzīvotāji* vai *mēs*, *valdība*. Pozīcijai “mēs” var tikt pretnostatīta pozīcija “jūs”, un arī tad ar konkretizējošu vārdu: *mēs*, *valdība* un *jūs*, *Latvijas ļaudis*. Vietniekvārdu “es” I. Godmanis aktīvi izmanto tajos gadījumos, kad vēlas uzsvērt savu personisko ieguldījumu valsts labā vai izcelt savu lomu kādā notikumā vai procesā.

Darbības vārdu vidū pirmajā vietā lietošanas biežuma ziņā ir esības darbības vārdi pagātnē, tagadnē un nākotnē. Tas saistīts ar tādu I. Godmaņa bieži izmantotu paņēmieni kā nostalgijas retorika, kad jebkuri tagadnes vai potenciāli nākotnes notikumi tiek apjēgti caur pagātnes prizmu. Tāpat bieži sastopami darbības vārdi ar kognitīvās darbības semantiku, kas atspoguļo politiķa viedokli par vienu vai otru jautājumu, kā arī ar aktīvas darbības semantiku gadījumos, kad jāraksturo pagātnē vai tagadnē. Runā, kas saistīta ar krīzi *Parex* bankā, pirmo reizi sastopama valdības nominācija trešajā personā, I. Godmanis visādi cenšas norobežoties no valdības darbībām tajos gadījumos, kad to rezultāts nenāk par labu viņa politiskajam tēlam. Te arī parādās liels skaits darbības vārdu trešajā personā, kas tiek izmantoti, lai atspoguļotu valdības darbu. Pēdējā analizētajā runā ir maz darbības vārdu pagātnē,

---

¹⁵³ Biežāk izmantoto atslēgvārdu diagrammu skatīt 3. pielikumā, 415. lpp.

nekādas nostalgijas par pagājušo, tikai aktīvs darbību un uzdevumu uzskaitījums, ko nepieciešams paveikt, lai pārvarētu krīzi.

I. Godmaņa runās nereti parādās pārspriedumi par valsts tēlu, par politiķu un varas kopumā uzdevumiem un misiju, par to, kādu varu var uzskatīt par labu, bet kādu – par sliktu. Tāds pretnostatījums kļūst par fonu, uz kura viņš vērtē savu paša politisko darbību, kas norāda uz tieksmi uz pašrefleksiju, tas labi atspoguļojas runu tekstos.

II. Orientācija laikā un telpā

Ivars Godmanis dod priekšroku laiku skatīt kā nebeidzamu kontinuumu, kur pagātne cieši saistīta ar tagadni un ietekmē nākotni. Konkrēta mērķa sasniegšanai politiķis izmanto vairākus paņēmienus – tā var būt precedentu tekstu (sakāmvārdu un parunu) citēšana, valstij un sabiedrībai nozīmīgu laika posmu un datumu (1918., 1990., 1998., 2004 u.c. gadi) pieminēšana, personību, kas tā vai citādi saistītas ar notikumiem pasaulē vai Latvijā pieminēšana (Lehs Valensa, Vaira Vīķe-Freiberga, Aigars Kalvītis).

Pagātne vienmēr tiek vērtēta negatīvi, tas ir pats grūtākais laiks, ko piedzīvojuši valsts; salīdzinājumā ar to, kas bijis pagātnē, tagadnē viss nemaz nav tik slikti. Pagātnes kļūdas, pieņemtie pareizie vai nepareizie lēmumi ietekmē visas valsts un tās sabiedrības attīstību, tāpēc no pagātnes nemitīgi ir jānācās. Gandrīz katra I. Godmaņa runa apelē pie kādiem pagātnes faktiem, pie paša politiķa biogrāfijas faktiem, pie iedzīvotājiem nozīmīgiem notikumiem. Šis informācijas masīvs parasti kļūst par runu ievadu, un tas var būt pat trešā daļa līdz pat puse no visa runas apjoma. Galvenais, ko Latvijas iedzīvotājiem ir jāsaprot no šīs informācijas – ir jāņem vērā pagātnes kļūdas un jānācās ekonomēt.

Tā kā I. Godmanim ir liela politiskā pieredze, tas ļauj viņam runāt par daudziem notikumiem pirmajā personā, jo viņš tajos ir piedalījies pats. Kā lūzuma punktus Latvijas valsts attīstībā viņš min PSRS sabrukumu, valstiskuma veidošanos XX gadsimta 90. gados, Krievijas krīzes gadus, iestāšanos ES un NATO.

Jebkuras neatkarīgas valsts attīstība, pēc I. Godmaņa domām, vispirmā kārtā raksturojama ar cikliskumu. No šā skatpunkta raugoties, pagātnes, tagadnes un nākotnes korelācija arī ir ļoti svarīga, jo jebkuru laika posmu var vērtēt kā pirmskrīzes, krīzes vai pēckrīzes. I. Godmanis vairākkārt norāda uz to, ka viņš jau otro reizi vada valsti pašā tai grūtākajā laikā (agrāk tas bija PSRS sabrukums un pāreja uz jaunu ekonomikas formu, tagad tās ir t.s. “trekno gadu” beigas un pāreja uz

globālās krīzes laikmetu) un ir gatavs atbildīgi veikt šo darbu. Jebkuras neatkarīgas valsts attīstība, pēc I. Godmaņa domām, vispirumā kārtā raksturojama ar cikliskumu.

Bez parunu citēšanas divas reizes fiksētas rindiņas no valsts himnas (Dievs, svētī Latviju), I. Godmanis dod priekšroku politisku vai ekonomisku autoritāšu citēšanai, jo pats viņš pēc izglītības ir fiziķis – eksakto zinātņu pārstāvis – un tādēļ vēlas apstiprināt savus vārdus ar faktiem un skaitļiem. Šādas citējamas autoritātes ir dažādu kapitālisma ekonomikā veltītu darbu autori, “100 valdības dienu” koncepts, ko pirmo reizi piedāvāja F. D. Rūzvelts Amerikas prezidentu darbības vērtējumam. Jēdzienu “100 dienas” I. Godmanis izmanto aktīvi, viņš atzīmē simts dienu robežu savās runās, īpaši tajās, kas saistītas ar krīzes novēršanu valstī. Jāatzīmē arī politiķa nosliece uz pašcitēšanu kā vēl viens veids, kā pievērsties pagātnei (*gadu atpakaļ es brīdināju*).

III. Iedarbība uz auditoriju

Kā jau minēts iepriekš, par vienu no galvenajiem I. Godmaņa izmantotajiem retorikas paņēmieniem var uzskatīt nostalgijas retoriku, proti, pastāvīgu apelēšanu pie pagātnes faktiem, lai atspoguļotu tagadnes un potenciālo situāciju.

Eksaktā izglītība ietekmē I. Godmaņa runas stilu, viņš savās runās jebkuru informāciju vienmēr mēģina sistematizēt un izklāstīt secīgi, izmantojot tam atbilstošus leksiskos marķierus: *pirmais, otrs, trešais; pirmkārt, otrkārt, treškārt; pirmais faktors, otrais faktors*. Tomēr jāatzīmē, kā tāda runas strukturēšana bieži ir tikai šķietama, jo politiķis nereti kļūdās ar atkārtotu numerāciju vai arī aiz pirmā punkta otrais neseko utt. Tas norāda uz daudzu runu spontānumu.

Vēl viens bieži izmantots paņemiens – dialoga ar auditoriju imitācija. Lai izklāstītu nepieciešamo informāciju, no sākuma tiek uzdoti jautājumi, kuri pēc politiķa domām, ir klausītājiem sasāpējuši, bet pēc tam tiek sniegtas atbildes uz šiem jautājumiem.

Kā vienu no I. Godmaņa runas retoriskajām īpatnībām jāizceļ ievadkonstrukcija, ko politiķis bieži izmanto, atbildot uz jautājumiem gan intervijās, gan savās runās, kuru konteksts paredz, ka viņš vai nu reaģē uz iepriekš uzdotu jautājumu, vai tas ir acīmredzams, un viņš pats to sev uzdod. Nozīmes ziņā minēto konstrukciju var aprakstīt kā “dažkārt es meloju, bet, ja man tiešām jāsaka patiesība, es jums to pateikšu”. I. Godmaņa diskursā tā izpaužas šādi: “ja man jāsaka godīgi” (vairākkārt 2004. gadā un vēlākos periodos).

Savos izteikumos bijušais Latvijas premjerministrs par Latviju runā kā par īpašu valsti ar unikālu likteni, kā dēļ tā nevar attīstīties un būt uzreiz tik veiksmīga kā citas Eiropas Savienības valstis (tas saistīts ar 60 gadus ilgo pārrāvumu valsts neatkarībā), un salīdzinājumam viņš parasti nosauc citas tautas – visbiežāk angļus, francūžus un vāciešus.

Pie bieži izmantotajiem retorikas paņēmieniem var pieskaitīt arī jēdzienisko opozīciju veidošanu runās, kas ļauj atspoguļot situāciju no realitātes binārā skatpunkta (prieki un bēdas, veiksmes un neveiksmes, smags un viegls). I. Godmanim raksturīgi arī retoriskie jautājumi un izsaucieni.

Biežas ir vēršanās pie auditorijas runu laikā. Tas saistīts ar dažādiem faktoriem – vai nu runa ir pārāk gara un ir nepieciešams pastāvīgi uzturēt auditorijas uzmanību, vai arī politiķis tiek uzklausīts nepietiekoši uzmanīgi un viņam ir jāpiespiež viņu uzklausīt.

Raksturīga arī liela skaita faktū un skaitļu izmantošana, lai padarītu runu pārlicinošāku un ticamāku.

Visai bieži I. Godmaņa runas un intervijas izceļas ar emocionālu un daudzslāņainu metaforu lietošanu. Tās viņa runās palīdz tautai vienkāršotā veidā sniegt informāciju par sarežģītām ekonomikas vai politikas parādībām.

Īpaši tuvas I. Godmanim ir sporta metaforas. Piemēram, paša sagatavotā rakstā izdevumam “Diena”, spriežot par politisko instrumentu un taktiku izmantošanu un negatīvi novērtējot stabilitāti kā pretstatu reformām, autors izmanto sporta metaforu no hokeja: *Apelējot pie stabilitātes lozungiem, baidoties no jebkādām reformām, kas varētu politiski apdraudēt to īstenotājus, parādās "hokeja vārtsarga" darbības sindroms, kad tūlīt pēc nonākšanas atbildīgos amatos sākas "ripu atvairīšana", kas, protams, pilnībā nomāc iespēju pašiem "gūt vārtus", riskējot politiski ar sevi, īstenot sabiedrībai vajadzīgās reformas.* Tieši šīs sporta disciplīnas izvēli, visticamāk, pamato fakts, ka Latvijā šis sporta veids ir ļoti populārs, jau kopš padomju laikiem ir spēcīgas komandas, līdz ar to šādam salīdzinājumam jābūt tautai vienkāršāk saprotamam nekā citiem.

Metafora POLITIKA IR SPORTS tiek aktualizēta ar dažādu elementu palīdzību: stafete, komanda, stadions, aplis, noskrieto apļu un vēl noskrienamo apļu skaits.

Vēl viena sporta metafora, ko dažādās interpretācijās I. Godmanis vairākkārt izmantojis, uzstājoties no 2004. gadam līdz pat 2008. gadam, ir metafora “sacensības

stadionā”: *Var minēt līdzību: iedomājami, ka mēs esam kādu īsu laiku stadionā skrējusi kopā ar citiem (nācijām), neko daudz neatpaliekot (vismaz ne par apli), bet tad mūs no šī skrejceļa uz 60 gadiem vardarbīgi noņem. Pēc smagas cīņas mēs izcīnām tiesības atgriezties skrejceļā, kur ieraugām, ka tie, ar kuriem mēs kopā skrējām, visu šo laiku ir turpinājuši skriet un ir mums daudzus apļus priekšā. Mūsu problēma ir — kā motivēt sevi dzīties viņiem pakaļ, jo, lai panāktu, mums tagad ir jāskrien daudz ātrāk. Un vai pietiks spēka, jo pašai distancei finiša nav. Šeit jāatzīmē, ka Eiropas salīdzināšana ar stadionu ir viens no “tvertnes” metaforas izpausmes veidiem – tā ir centrālā čehu un citu Eiropas tautu diskursos (Drulák 2009).*

Samērā bieži I. Godmanis savās runās izmanto ceļa metaforu: ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ. Šī metafora var tikt aktualizēta ar dažādu jēdzienisko elementu, kas saistīti ar ceļu un kustību pa to, palīdzību: soļi, šķēršļi, apstāšanās ceļā, tuvošanās mērķim vai attālināšanās no tā.

Ne mazāk bieža, bet tikpat aktuāla ir kognitīvo metaforu VALSTS IR NAMS (durvis uz pasauli, durvis uz Eiropu); EKONOMIKA IR TRANSPORTS (mehānismi, nauda ir degviela), KRĪZE IR KARŠ (pretkrīzes pasākumi ir ieroči); ATTĪSTĪBA IR SPIRĀLE (cikliskums un anticikliskums, uzlidojumi un kritieni, paradīze un elle).

Starp visiem epitetiem, ko I. Godmanis lieto, vērtējot valdības darbu (gan viņa, gan citu politiķu vadībā), visbiežāk tiek izmantots īpašības vārds *smags* (*ļoti smaga situācija, smagi pārbaudījumi*), kā arī lietvārds *grūtības* (*mēs spēsim pārvarēt grūtības*). Lai novērtētu premjerministra darbu, bieži parādās raksturojums *nekāds saldais liktenis, nav nekāda saldā nodarbošanās*. Uzstāšanos laikā I. Godmanis bieži nopūšas, nesmaida, kas sasaistās ar viņa izteikumu semantiku. Tas var būt saistīts ar latviešu arhetipisko pasaules uzskatu, smagas vēstures nastas sajūtu.

Sākot ar 2008. gadu, I. Godmaņa runas no iepriekšējām atšķiras ar negatīvu noskaņojumu, teiktajā par galveno problēmu kļūst augošā tautas neapmierinātība un, kā tās sekas, arī rūkošā uzticēšanās valdībai. Premjerministrs pastāvīgi apraksta problēmas, to risināšanas ceļus, runā par metožu nepopularitāti, bet vienlaikus uzsver, ka citas izejas nav. Izteikumos aktīvi tiek lietoti no svešvalodām pārņemti ekonomikas termini, kas no vienas puses palīdz I. Godmanim parādīt savu izglītotību un liecina par viņa izpratni attiecībā uz to, ko konkrētajā situācijā vajag darīt, bet, no otras puses, arī mulsina adresātu, kurš nav speciālists šajos jautājumos: *problēma ir ar management buyout metodi, mēs varam nonākt blekautā apmēram laika periodā no 2011. līdz 2014. gadam*.

Vēl viens izteiksmīgs I. Godmaņa runas piemērs ir 2008. gada 4. decembra runa¹⁵⁴, kas veltīta Latvijā aktuālajai situācijai finanšu sistēmā, precīzāk – Latvijas lielākās bankas *Parex* pārdošanas apstākļiem. *Parex* banka kopš dibināšanas brīža ilgstoši bija varas un naudas ietekmes simbols. Finanšu krīzes rezultātā 2008. gada novembrī tika pieņemts lēmums par šīs bankas glābšanu, valstij pārņemot visas īpašnieku akcijas un bankas kapitālā ieguldot vairākus simtus miljonu latu. Sabiedrība šo faktu uztvēra negatīvi.

Decembrī teiktās runas vispārējais tonis – taisnošanās. Turklāt politiķis nevis taisnojas par savu rīcību, bet gan meklē iemeslus vai sniedz kādus pierādījumus, lai rezultātā katru reizi izrādītos, ka viņš nav vainīgs. I. Godmanis sevi pasniedz kā mesiju, kas izglābis Latviju no ekonomiskā sabrukuma. Runas sākumā I. Godmaņa bagātīgi minētie skaitļi un finanšu rādītāji tiek izmantoti ar mērķi parādīt viņa pilnīgo informētību šajā jautājumā, kā arī radīt tāda politiķa, vai pat speciālista, kurš saprot, par ko runā, tēlu.

Minētā runa izceļas ar emocionāliem izteikumiem, tekstā izmantots liels daudzums izsaucienu, jautājumu un retorisku konstrukciju. Tās stenogrammā iemūžinātas neskaitāmas pārteikšanās, kas liecina arī par runātāja emocionālo nestabilitāti jeb uztraukumu.

3.3.2. Karels Švarcenbergs

Pilnais vārds – *Karel Jan Nepomuk Josef Norbert Bedřich Antonín Vratislav Menas*, Švarcenbergas firsts. Švarcenbergu dzimtas čehu atzara pārstāvis. Sevi uzskata par Centrāleiropas iedzīvotāju, ir Šveices un Čehijas pilsonība. Ieguvis savai ģimenei tradicionālo aristokrātisko izglītību. Zina vācu, čehu, franču, angļu un itāļu valodu.

Karels Švarcenbergs dzimis 1937. gada 10. decembrī Prāgā kā vecākais dēls Karela Švarcenberga un viņa sievas Antonijas ģimenē. 1948. gada decembrī ģimenei nācās pamest republiku un doties uz ārzemēm. Švarcenbergs Vīnē un Grācā apguva tiesību zinātni, bet Minhenē – mežsaimniecību.

K. Švarcenbergs kā Starptautiskās Helsinku Cilvēktiesību komitejas priekšsēdētājs XX gadsimta 80. gados bija cilvēktiesību aizstāvis Eiropā.

¹⁵⁴Pieejams: <http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/081204a/st081204.htm>. Skatīts: 15.10.2012.

Cilvēktiesību jautājumā uzstājies bijušās PSRS teritorijā, Bulgārijā, Kosovā, kā arī Čehijā.

Savas ģimenes vārdā Bavārijā kopā ar doktoru Vilemu Prečanu dibināja čehoslovāku emigrācijas un disidentu atbalsta dokumentu centru (tajā laikā aizliegtās literatūras arhīvu). Šī kolekcija pašlaik ir daļa no Čehijas Nacionālā muzeja un tiek glabāta Prāgā.

Dzimtenē Karels Švarcenbergs atgriezās 1989. gada rudenī un 1990. gada 10. jūlijā tika iecelts par republikas prezidenta kancleru. Kanclera amatu pameta 1992. gadā līdz ar Vāclava Havela demisiju.

Laikā no 1992. līdz 2002. gadam nodarbojās ar ģimenes uzņēmuma vadīšanu, galvenokārt ar mežsaimniecību un viņam uzticēto pieminekļu uzturēšanu. Tāpat arī turpināja darbību vairākos labdarības fondos, komisijās un apvienībās, kurās varēja īstenot savu ilggadējo pieredzi starptautisko attiecību jomā.

2002. gada senāta vēlēšanu laikā viņš bija kandidāts no Strakonices apgabala, bet vēlēšanās neuzvarēja, savukārt 2004. gada novembrī no vēlēšanu apgabala Prāga 6 kļuva par senatoru no partijām “Brīvības savienība – Demokrātiskā savienība” un “Pilsoniski demokrātiskā alianse”.

Zaļo partijas nominēts, Karels Švarcenbergs 2007. gada janvārī tika iecelts valdībā par Čehijas Republikas ārlietu ministru. Būdams šajā amatā, viņš 2008. gada 8. jūlijā ar ASV ārlietu ministri Kondolīzu Raisu parakstīja vienošanos par ASV radaru bāzes izvietošanu Brdas Kara apgabalā.

Kopā ar Miroslavu Kalousku 2009. gada jūnijā nodibināja partiju TOP 09 un līdz 2015. gada novembrim bija tās priekšsēdētājs. 2010. gada maijā notikušajās vēlēšanās tika ievēlēts par Čehijas Republikas Parlamenta Deputātu palātas deputātu. No 2010. gada 13. jūlija līdz 2013. gada 10. jūlijam bija Čehijas Republikas ārlietu ministrs.

2011. gada septembrī Karels Švarcenbergs ar savas partijas TOP 09 atbalstu izvirzīja savu kandidatūru Čehijas Republikas prezidenta postenim vēsturiski pirmajās tiešajās Čehijas prezidenta vēlēšanās, kas norisinājās 2013. gadā. Saistībā ar to 2012. gada vasarā viņš oficiāli paziņoja, ka, ja neuzvarēs vēlēšanās, līdz 2014. gadam beigs savu darbību politikā. Priekšvēlēšanu kampaņas gaitā K. Švarcenbergs kopā ar M. Zemanu nonāca līdz finālam, tomēr vēlēšanās neuzvarēja. 2017. gada janvārī viņš pildīja tikai partijas TOP 09 goda priekšsēdētāja pienākumus.

Materiāli (runu un rakstu stenogrammas):

- 28.11.2009. – Karela Švarcenberga runa partijas TOP 09 sanāksmē;
- 16.11.2012. – ministra Karela Švarcenberga atbilde uz jautājumu “Kāpēc tam jābūt man”;
- 28.01.2013. – ministra Karela Švarcenberga runa ČR Parlamenta Deputātu palātas 50. tikšanās reizē (17.01.2013.);
- 11.02.2013. – ministra Karela Švarcenberga atklātā vēstule interneta portālā volimkarla.cz (24.01.2013);
- 02.05.2013. – ministra Karela Švarcenberga runa konferencē “Eiropas Savienības nākotnes politiskais redzējums” (25.04.2013.);
- 05.01.2014. – partijas TOP 09 priekšsēdētāja Karela Švarcenberga Ziemassvētku uzruna;
- 28.11.2015. – partijas TOP 09 priekšsēdētāja Karela Švarcenberga runa partijas sapulcē, atstājot amatu.

Materiāli (intervijas):

- 03.12.2012. – Hradu es pievarēšu. Pēc tam būs mierīgāk.
- 04.07.2012. – Es esmu havelists¹⁵⁵, un tas ir nāves grēks.

Kopējais analizēto vārds skaits ir 11 644, unikālās leksēmas – 6353. Kā vienu no Karela Švarcenberga runas īpatnībām jāatzīmē jauktas leksikas izmantošana vienas runas ietvaros – tiek izmantotas dažādu stilu leksēmas: tie var būt gan vecvārdi, gan augstā stila vārdi, gan vispārizmantojamā leksika, kā arī sarunvalodas un vienkāršrunas leksika un vulgārismi.

I. Politika pašidentifikācija

Karelam Švarcenbergam, tāpat kā Ivaram Godmanim Latvijas politikā, ir ievērojama loma Čehijas politikā jau kopš komunistiskā režīma Čehijā krišanas, kad viņš 1989. gadā kļuva par Čehoslovākijas prezidenta Vāclava Havela kancleru. Tomēr vēlāk, laika posmā no 1992. līdz 2002. gadam viņa politiskajā karjerā ir pārrāvums, pēc kura politikā K. Švarcenbergs atgriežas 2004. gadā, kļūstot par senatoru no rajona Prāga 6. Savukārt viņa aktivitāte čehu politiskajā diskursā pamanāma kopš 2007. gada, kad politiķis kļuvis par ārlietu ministru, bet kulmināciju tā sasniedz 2013. gadā, kad K. Švarcenbergs piedalās priekšvēlēšanu cīņā par prezidenta posteni.

---

¹⁵⁵ Vāclava Havela piekritējs

Ļoti nozīmīgs ir fakts attiecībā uz K. Švarcenberga tēlu ir tas, ka politiķis pārstāv seno aristokrātu Švarcenbergu dzimtu, kuras vēsture kopš Austroungārijas impērijas radīšanas ir nesaraujami saistīta ar Čehijas likteni. Šīs dzimtas vēsturē un tās attiecībās ar čehu tautu ir vairāki strīdīgi momenti, kas arī ietekmē K. Švarcenberga politisko karjeru. Piemēram, viņš bieži tiek apsmiets, citējot precedentu klasisku čehu literatūras tekstu – 1850. g. Karela Havlíčeka Borovskija (*Karel Havlíček Borovský*) “Čehu dziesma”: *Zle, matičko, zle! // Švarcenberci zde: // jeden, ten je generál, // a druhý je kardinál*¹⁵⁶ – *Běda, mámiň, běda! // Švarcenbergi klāt: // Viens ģenerālis, // Otrs – kardināls*. Politika piederība šai dzimtai, kurai ir diezgan negatīva reputācija, pastāvīgi tiek aplūkota dažādu plašsaziņas līdzekļu pārstāvju pēdējo gadu intervijās ar K. Švarcenbergu. Viņš bieži arī pats atzīstas, ka apkārtējie bieži ironizē, viņa klātbūtnē citējot šīs rindas: *No, samozřejmě, naposledy na oslavě mých narozenin v Brně, to recitoval Břeťa Rychlík. Někdy se někdo najde, kdo to říká ve zlém – Já, protams, pēdējo reizi manas dzimšanas dienas svinībās Brno šo citēja Bržetja Rihlíks. Dažkārt atrodas arī kāds, kurš to saka ļauni* (no intervijas ar žurnāla *Právo* redaktoru Oldržihi Dendi 22.12.2012.).

Karels Švarcenbergs reti izmanto pašidentifikācijas paņēmieni saistībā ar amatu, parasti sēdēs viņu piesaka sēdes priekšsēdētājs, atklātajās vēstulēs vai intervijās to dara žurnālisti. Tomēr politiķis mīl sevi identificēt pēc īpašībām un biogrāfijas faktiem. Piemēram, elektorālajās runās sastopama nominācija “labākais kandidāts valsts prezidenta postenim, tipisks čehs, cilvēks ar lielu pieredzi un pazīšanos politikā, havelists, Vāclava Havela pēctecis, Vāclava Havela cilvēks”. Partijas TOP 09 priekšsēdētāja amatā definē sevi kā partijas līderi un priekšsēdētāju, kas beidz savu karjeru šajā amatā.

Ziemassvētku apsveikumā – ne tik svarīgs cilvēks, cik prezidents vai premjerministrs. Bieži atzīmē personisko lomu vienu vai otru problēmjautājumu un situāciju risinājuma (dalība dažās politiskajās konfliktsituācijās tādās valstīs kā Izraēla, Krievija, Ukraina, arī Eiropas Savienība) – tas viss ārlietu ministra amatā. Visās savās runās ieņem aktīvu un atklāti proeiropeisku nostāju. Kā savu runu

¹⁵⁶ Pilns dziesmas teksts: *Zle, matičko, zle! // Švarcenberci zde: // jeden, ten je generál, // a druhý je kardinál; // zle, matičko, zle! // Zle, matičko, zle! // Švarcenberci zde: // jeden drží karabáč, // druhý říká »Otčenáš«; // zle, matičko, zle! // Zle, matičko, zle! // Švarcenberci zde: // jeden, ten je arcibiskup, // druhý je taky špicbub (Běda, mámiň, běda! // Švarcenbergi klāt: // Viens ģenerālis, // otrs kardināls, // běda, mámiň, běda! // Běda, mámiň, běda! // Švarcenbergi klāt: // vienam rokā pletne, // otrs lasa „Těvs mūsu”; // běda, mámiň, běda! // Běda, mámiň, běda! // Švarcenbergi klāt: // viens arhibīskaps, // otrs arī nelietis).*

adresātu vienmēr redz visus Čehijas iedzīvotājus, labprāt pie tiem vēršas, daudzas reizes apbraukājis visu valsti, sēdējis alus bāros un runājis ar vienkāršiem pilsoņiem. Uzstāšanās reizēs Parlamentā lieto ierastās uzrunas “cienījamās dāmas un kungi”, “cienījamie deputāti”, “partijas biedri”. Intervijās nekādā veidā neidentificē savu auditoriju, var pieļaut, ka tie ir plašsaziņas līdzekļu lasītāji/radio klausītāji, kā arī potenciālie vēlētāji kopumā.

Priekšvēlēšanu kampaņas laikā Karels Švarcenbergs apzināti izmantoja “zilo asiņu” tēlu, jo Čehijā šāds kandidāts ir neparasts. Politisko reklāmu plakātos bija vērojams K. Švarcenberga attēls pozā, kas asociējas ar tradicionālajiem aristokrātu dzimtu pārstāvju portretiem, kādi parasti ir izkārti piļu telpās, kā arī saukli – *Tradice Odpovědnost Prosperita* (Tradīcija Atbildība Uzplaukums), kas ir akrofonisks K. Švarcenberga pārstāvētās partijas TOP 09 nosaukumam. Tomēr šādas taktikas izmantošana ne vienmēr tiek uztverta pozitīvi, jo tā pati tradīcija, kas bija kņaza politiskās programmas pamatā, patiesībā viņam nebija īpaši labvēlīga – pirmais Čehoslovākijas prezidents Tomāšs Gariks Masariks Švarcenbergu dzimtai un citām aristokrātu dzimtām atņēma monarhistiskās privilēģijas un zemes reformas ceļā arī daļu īpašumu. Turklāt čehu sabiedrība sevi uzskata par ļoti demokrātisku¹⁵⁷. Savās runās un intervijās K. Švarcenbergs bieži atzīmē, ka, neraugoties uz piederību aristokrātu dzimtai, viņš neuzskata, ka Eiropai, tai skaitā Čehijai, vajadzētu atjaunot monarhiju, viņš uzskata, ka vecā Austrija “dzīvi beidza pašnāvībā”, un, ka ar Tomāšu Gariku Masariku priekšgalā dibinātā valsts ir uzstādījusi augstu latīņu turpmākajiem demokrātiskajiem prezidentiem. K. Švarcenbergs sevi uzskatīja par vienu no labākajiem kandidātiem uz prezidenta amatu, jo viņam piemīt tādas prasmes, kādas nebija nevienam citam kandidātam: *Co mužů říci, že jsem se naučil řemeslo... Také jsem pracoval na Hradě a mohl jsem se to prezidentské řemeslo naučit. A v každém řemesle platí, ať jste architekt, prezident, nebo švec, že nejdůležitější je píle ... Takové zkušenosti, jako mám já, nikdo nemá. Jestli by se to naučili, to by se ukázalo teprve poté, co by byli zvoleni – Varu teikt, ka esmu apguvis prasmes... Es arī esmu strādājis Hradā un varēju tur apgūt prezidenta prasmes. Bet jebkurā amatā, vienalga, vai esat arhitekts, prezidents, vai kurpnieks, vissvarīgākais ir uzcītība... Tāda pieredze, kāda ir man, nav nevienam. Pat, ja viņi to iemācītos, to varētu redzēt tikai pēc viņu ievēlēšanas* (no intervijas ar žurnāla *Právo* redaktoru Oldržihi Dendi 22.12.2012.).

¹⁵⁷Piemēram, pastāv nacionāla mitologēma par to, ka čehu demokrātijas tēvs bijis mūsu ēras X gadsimtā dzīvojušais kņazs Vāclavs, kurš tiek uzskatīts par Čehijas valstiskuma dibinātāju.

Vēl viens nozīmīgs moments K. Švarcenberga biogrāfijā ir saistīts ar viņa dubulto pilsonību¹⁵⁸, kā arī faktu, ka lielu daļu savas dzīves viņš ir pavadījis ārpus Čehijas, par ko viņš bieži tiek kritizēts. Kad 2006. gadā Čehijas parlaments lēma par to, kurš kļūs par valsts ārlietu ministru, tā brīža Čehijas Republikas prezidents Vāclavs Klauss par šo jautājumu izteicās šādi: *Pan Schwarzenberg je Rakušan, ne?*¹⁵⁹ – *Švarcenberga kungs taču ir austrietis, vai ne?* Šajā gadījumā ar vārdu “austrietis” V. Klauss vēlējās norādīt uz to, ka ārzemnieks nevar būt čehu valsts pārstāvis. Lai izbēgtu no šāda veida apvainojumiem, 2013. gada priekšvēlēšanu kampaņas uz prezidenta krēslu laikā K. Švarcenbergs par vienu no saviem lozungiem padarīja frāzi *Jsem Čech jako poleno* – burtiski: “esmu čehs kā celms”, t. i., “esmu tipisks čehs”. Šim jautājumam žurnālisti bieži pievēršas intervijās, un vienmēr tas ir cieši saistīts minēto Vāclava Klausa, kurš čehu politikā pēc vairākām aptaujām (attieksme pret ES, Vāclava Havela autoritātes uztvere, demokrātijas un tiesību izpratne) tiek kopumā uzskatīts par tiešu K. Švarcenberga oponentu, izteikumu. Attiecībā uz šīm vēlēšanām čehu sabiedrībā aktīvi cirkulēja anekdote – *Sejdou se Čech, Žid, Rakušan, Japonec a Avatar...Takhle nezačíná vtip, ale české prezidentské volby*¹⁶⁰ – *Satikās čehs, ebrejs, austrietis, japānis un avatars... Šis nav anekdotes sākums, bet gan čehu prezidenta vēlēšanas. Atbilstoši zem katras no šīm nominācijām bija viens no iespējamajiem prezidenta amata kandidātiem (ne visi no viņiem kļuva par oficiālajiem kandidātiem) – Milošs Zemans (Miloš Zeman), Jans Fišers (Jan Fischer), Karels Švarcenbergs (Karel Schwarzenberg), Tomio Okamura (Tomio Okamura) un Vladimirs Francs (Vladimír Franz).*

Savās uzstāšanās reizēs K. Švarcenbergs bieži runā pirmajā personā, īpaši tajos gadījumos, kad viņš min piemērus no personiskās biogrāfijas un politiskās pieredzes. Vietniekvārds “mēs” un atbilstošās darbības vārdu formas tiek izmantotas, lai apvienotu sevi vai nu ar valsts iedzīvotājiem, vai partijas biedriem, vai valdības locekļiem. Bieža darbības vārdu izmantošana vēlējuma izteiksmē – K. Švarcenbergs mīl apspriest vienu vai otru notikumu iespējamību kopumā vai saistībā ar savu personību. Bieži tiek izmantoti modālie darbības vārdi, īpaši ar vajadzības vai vēlējuma semantiku.

¹⁵⁸ Karels Švarcenbergs ir Čehijas un Šveices pilsonis.

¹⁵⁹ Pieejams: <http://vera-tydlitova.eblog.cz/vaclav-havel-role-ceskeho-prezidenta>. Skatīts: 19.10.11.

¹⁶⁰ Pieejams: <http://www.novinky.cz/domaci/285142-franz-jako-avatar-zeman-kandidatorem-volba-prezidenta-se-na-siti-meni-v-parodii.html>. Skatīts: 25.03.2014.

Visbiežāk sastopamās nominācijas ir *Eiropa, Eiropas Savienība*, un tikai pēc tam seko *Čehija* vai *Čehijas Republika*. Šādu vārdu izmantojumu var skaidrot ar politiķa spilgti izteikto proeiropeisko orientāciju. Viņš ir pret to, lai čehi attālinātos no Eiropas, visādā veidā veicina integrāciju Eiropas Savienībā un uzskata, ka Čehija vispirmā kārtā ir eiropeiska un tikai pēc tam neatkarīga valsts.

Vienā no intervijām fiksēts rekordliels dažādu valstu, pilsētu un ģeogrāfiski-politisku, ekonomisku veidojumu nomināciju skaits – daļu no tām izprovocējuši žurnālisti, daļu aktualizē pats K. Švarcenbergs. Tās ir Austroungārija, Eiropa, ES, Prāga, Čehija, ČR, Krievija, Maskava, Vācija, Ķīna, Čehoslovākija, ASV. Arī politisko partiju nosaukumi. Visbiežāk minēts partijas TOP 09 nosaukums, kuru pārstāv K. Švarcenbergs, kā arī partijas ODS un KSČ, kuras ir opozīcijā partijai TOP 09. Šo partiju pārstāvjus K. Švarcenbergs uzskata par saviem politiskajiem pretiniekiem.

Visu Karela Švarcenberga uzstāšanos, runu, vēstuļu un interviju atslēgas jēdzieni¹⁶¹ ir tādi koncepti kā *patriotisms, nacionālais lepnums, demokrātija, brīvība, atbildība, ģimene, Eiropa*. Kā visbiežāk lietotie atslēgvārdi jāatzīmē vietniekvārdi “es” un “mēs” visās iespējamās formās, piederības vietniekvārdi *naš, naše*, darbības vārdu formas *jsem u jsme*, darbības vārds “būt” visās iespējamās formās un laikos, leksēma *země* (valsts, dzimtā zeme, dzimtene), leksēma “ļaudis, tauta”, pretstata partikula *ale*.

II. Orientācija laikā un telpā

K. Švarcenbergs apzīmē savu laiku kā krīzes laiku. Tas ir ekonomiskās un politiskās krīzes laika posms. Čehijā notiek daudzi korupcijas skandāli, prezidenta, premjerministra, valdības, deputātu, partiju u.c. darbība nav saskaņota. Viss minētais noved pie sabiedrības šķelšanās un tai sekojoša negatīva valsts iedzīvotāju vērtējuma visas Eiropas acīs. Tiek uzskatīts, ka zelta laikmets (no 1990. līdz 2005. gadam) Čehijai ir beidzies un tagad ir nepieciešami pasākumi, lai manītu valsts tēlu un valsts vadības sistēmu, nepieciešami jauni paņēmieni, instrumenti, politiķi.

Konteksts, uz kura fona tiek vērtēta Čehijas Republika un čehi, vispirmā kārtā tiek saprasts ar Eiropu. K. Švarcenbergs uzskata, ka Čehija vienmēr ir bijusi daļa no Eiropas un par to ir jāatceras vispirms. Viņš atzīmē, ka katra paaudze pārdzīvo krīzes

---

¹⁶¹ Biežāk izmantoto atslēgvārdu diagrammu skatīt 3. pielikumā, 416. lpp.

gadus un noteiktus pārbaudījumus (velk paralēles starp 1938., 1968. un 2015. gadu). Pašlaik ir jaunu izaicinājumu un jaunu pārbaudījumu laiks.

Intertekstualitātes un intersubjektivitātes parametrā jāatzīmē daudzkārtēja atsaukšanās uz V. Havela un T. G. Masarika un citu čehu un pasaules politiķu teikto, parunas par patriotismu, zagšanu un meliem. Bieža autointertekstualitāte – politiķis citē pats sevi: *Jsem Čech jako poleno* (Esmu čehs kā celms), *Ve volebním boje neusinám* (Cīņā par varu es neguļu).

Īpašu vietu Karela Švarcenberga publiskajās runās ieņem ideālā līdera tēls (tas neparādās I. Godmaņa runās) – visbiežāk viņš piemin Tomāša Garika Masarika vārdu (*mimořádný člověk* – nepārspējams vīrs) un Vāclavu Havelu – pirmo “pēcnovembra prezidentu” var uzskatīt par K. Švarcenberga apziņā esošo ideālo valdnieku. Sevis nosaukšanai viņš pat izmanto onīmu *havlovec* – havelists. Kā prezidenta amata kandidāts K. Švarcenbergs apsola atsākt valsts ceļu uz Eiropu, kas atšķiras no eiroskeptiķa Vāclava Klausa ceļa. Ja K. Švarcenberga runās Vāclavs Havels tiek pieminēts kā skolotājs un līdzgaitnieks, tad Vāclavs Klauss savukārt tiek minēts oponenta lomā, pret kuru turklāt K. Švarcenbergs attiecas ar nelielu ironiju: “*Když proti šůry, vezmi si deštník a nestěžuj si*”, “*Mě baví. Některými svými vystoupeními, komentáři a tak dále. Alespoň není nuda*” – “*Ja līst – ņem lietussargu un nežēlojies*”; “*Man patík. Dažas viņa runas, komentāri un tamlīdzīgi. Vismaz nav garlaicīgi*”.

III. Iedarbība uz auditoriju

Karela Švarcenberga diskursa portretu veido noteikti valodas līdzekļi, starp kuriem visbiežāk tiek lietotas kognitīvās metaforas, kurās izmantoti politiķim relevanti demokrātijas, ģimenes, brīvības, likumdošanas, taisnīguma un patriotisma jēdzieni; pozitīvās un negatīvās vērtības, kas saistītas ar priekšmetiem un jēdzieniem (patiesība, kārtīgums, Eiropa, tiesības, demokrātija, zagšana, meli, “čehu niecība”), kā arī autoritatīvām personībām (Vāclavs Havels, Tomāšs Gariks Masariks); viņa retorikā novēroti tādi paņēmieni, kā stilistiski augstas (brīžiem pat novecojušas) un zemākas leksikas vienlaicīga izmantošana vienā izteikumā¹⁶², pārlieka personas

¹⁶²*Pak bychom čuměli* (Bet mēs pēc tam bolītos); *Je to sranda* (Tas ir jautri); *přiliš starej dědek* (pārāk vecs večuks – īpašības vārdam lietota sarunvalodā izmantojama galotne); *Unavenej* (Noguris – īpašības vārdam lietota sarunvalodā izmantojama galotne); *se zavřenýma očima* (ar aizvērtām acīm – darbības vārdam un lietvārdam lietota sarunvalodā izmantojama galotne); *bojuje proti švarcsystému* (cīnās pret “melno sistēmu” – vienā vārdā apvienoti formanti no vācu un čehu valodas – par nodokļu slēpšanu); *Nicméně je veliký rozdíl, jestli vraždy a násilnosti se konají bojůvkami, nebo jestli regulérní armáda, regulérní vojsko jednoho státu se na tom podílí a velitel tohoto vojska* (Ir atšķirība, vai slepkavības un vardarbību veic bandītiski veidojumi vai regulārā armija, šajā piedalās vienas valsts regulārā armija un ir spēku vadītājs – sarunvalodas leksikas un augstā stila apvienošana viena izteikuma ietvaros).

vietniekvārda “mēs” izmantošana kopā ar darbības vārdu pirmajā personā (kas pēc būtības ir pretrunā ar čehu valodas gramatiku, bet ir pieļaujama kā ekspresīvs līdzeklis), runāšana pirmajā personā, kas norāda uz vēlēšanos parādīt un pierādīt tieši savu viedokli, bieža apelēšana pie nozīmīgiem vēsturiskiem notikumiem, datumiem, vārdiem; tā saucamās čehu kopvalodas¹⁶³ lietošana pat oficiālu uzstāšanos laikā, kā arī bieža ironijas izmantošana.

K. Švarcenberga retoriskais portrets no citiem atšķiras ar neskaidru runu (gan fizioloģiski, gan atsevišķos gadījumos arī jēgas ziņā), kas parasti mūsdienu politiķim, kuram jābūt plašsaziņas līdzekļus piesaistošam cilvēkam (pašreizējā auditorija ir ar augstām prasībām pret publiskas uzstāšanās saprotamību un kultūru) (Kraus 2004, 136), var tikt uzskatīta par negatīvu īpatnību. Papildus runas neskaidrībai politiķi bieži apsūdz arī par gulēšanu valdības sēžu laikā. Tomēr K. Švarcenbergs diezgan veiksmīgi risina savas problēmas, pirmkārt, publiski atzīstot savas nepilnības: *Diemžēl es šļupstu. Tas man ir liels trūkums. Bet, ja mani ievēlēs, es sameklēšu kādu skolotāju, lai mana dikcija kļūtu labāka; Es drīzāk esmu jocīgs.* Otrkārt, radot savus apgalvojumus-saukļus, kas ne tikai attaisno šo īpatnību, bet pat padara to par priekšrocību: *Deputātu sēdēs es aizmiegu, jo šīs runas ir neiespējami klausīties, bet priekšvēlēšanu cīņās laikā es neguļu; Dažkārt nevar saprast, ko es saku, bet mana uzvedība vienmēr ir skaidra; Es nezinu, cik politiķis ir atkarīgs no pareizrakstības*(par V. Kļausa aizrādījumu, ka K. Švarcenbergs pieļauj ortogrāfijas kļūdas). Šos var uzskatīt par piemēriem, kā veikli mainīt minētās īpatnības novērtējuma virzienu.

K. Švarcenbergs bieži izmanto nostalgijas retoriku, taču atšķirībā no I. Godmaņa, viņa pagātnes vērtējums vienmēr ir pozitīvs. Neskatoties uz to, ka arī pagātnē Čehijā ir bijusi korupcija un politiskie skandāli, pie varas ir bijuši godīgi un principiāli cilvēki, kuri nav baidījušies aizstāvēt savu pārlicību, un tajā K. Švarcenbergs redz sekmīgas valsts attīstības ķīlu. Tādi paši elementi vērojami kā

Slovutný Senáte (Godājamais Senāts – leksēma *Slovutný ČV* uzskatāma par novecojušu); *dědictví to z dob bývalých* (mantojums sen bijušu laiku – izmantota nemūsdienu vārdu kārtība, inversija); *Do třetice* (trešoreiz – novecojis izteikums).

¹⁶³ Čehijas Republikā specifiska iezīme attiecībā uz valodas situāciju ir paralēli literārajai čehu valodai (*spisovná čeština*) pastāvošais čehu valodas neliterārais variants, kas tiek saukts par čehu kopvalodu (*obecná čeština*). Lielākā daļa čehu sabiedrības pret literāro valodu izturas pozitīvi, uztver to kā kultūras vērtību. Galvenā čehu “divvalodības” īpatnība ir tas, ka literārā čehu valoda, kas veidota uz 16. gadsimta Kraliciskas Bībeles bāzes, nav spontāna. Čehi nepārtraukti pārslēdz šos valodas kodus (ja pietiekami pārvalda abus valodas variantus), literāro valodu lietojot formālajai saziņai, bet kopvalodu – neformālajai.

partijas TOP 09 pamats – neatkāpties no savas nostājas, nemainīt savu pārlicību neatkarīgi no tā, kas konkrētā brīdī vada partiju.

Čehu kultūras galvenie koncepti, kuru nosaukumus Karels Švarcenbergs savu publisko runu laikā lieto visbiežāk, ir “zagšana” un “ģimene”. Runās tie tiek realizēti kognitīvo metaforu veidā un aktualizēti, iekļaujot vienu vai vairākus izvēlēto metaforu strukturējošus saistītus ietvarus. Piemēram, K. Švarcenbergs velk paralēles starp ģimeni, uzņēmumu un valsti. Attiecīgi, ja ģimene ir “sabiedrības šūna”, tad uzņēmums ir “mūsdienīgas valsts šūna”, šāds salīdzinājums iespējams, pateicoties ģimenes un ģeogrāfiskās metaforas apvienošanai (ģimenes, uzņēmuma, apgabala, valsts salīdzinājums). Konceptu “ģimene”, kas čehu arhetipiskajai apziņai ir viens no pamata konceptiem (*Korovičyna* 2011, *Holý* 2001, *Drulák* 2008), K. Švarcenbergs savās runās un intervijās piemin bieži; viņš velk paralēles starp attiecībām ģimenē un attiecībām valstī, un arī plašāk – visā ES. Ļoti bieži viena diskursa kontekstā tiek lietots gan ģimenes, gan patriotisma jēdziens.

Valsts prezidenta (gan līdz 2013. gadam esošā Vāclava Kļausa, gan 2013. gadā ievēlētā Miloša Zemana) darbība gandrīz vienmēr tiek atklāti kritizēta. Tas saistīts ar to, ka pēc K. Švarcenberga domām, prezidents bieži vien savu amatu uztver kā monarhs, bet nevis kā demokrāts, neuzskata par vajadzīgu konsultēties ar savu valdību un ministriem, distancējas no sabiedrības. Valsts pozitīvas attīstības ķīlu K. Švarcenbergs saskata līdzsvara meklējumos starp eirooptimismu un eirosepticismu, kā arī starp ES ideoloģiju un čehu interesēm.

Runās izmantoto kognitīvo metaforu diapazons ir samērā plašs, nevar teikt, ka K. Švarcenbergs dod priekšroku tikai kādam vienam metaforiskās pārnesei tipam. Visbiežāk lietotās metaforas ir: ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (nogurdinošs ceļš; mēs stāvam krustcelēs), VALSTS IR ĢIMENE (valsts ir ģimene, tās iedzīvotāji – dažādi ģimenes locekļi, katram no kuriem ir sava loma), POLITIKA IR KARŠ (VĒLĒŠANAS IR KARŠ) (divas nesamierināmas nometnes), POLITIKA IR KLIMATS (politiskie laika apstākļi), POLITIKA IR TEĀTRIS (politikas skatuve).

3.3.3. Tēlu salīdzinājums

1. I. Godmaņa un K. Švarcenberga portretos manāmi gan līdzīgi fakti, gan vairākas atšķirības. Starp līdzīgajām pazīmēm ir diskursa piesātinājums ar vērtējošiem spriedumiem, ekspresīviem līdzekļiem un izteiksmīgu leksiku.

- K. Švarcenberga gadījumā novērojama arī bieža politisko terminu un reāliju, kas saistītas ar Eiropu un Eiropas Savienību izmantošana, savukārt I. Godmanis bieži izmanto ekonomikas terminus un ar Latviju saistītas reālijas. Šādu atšķirību nosaka gan politiķu biogrāfiju fakti – izglītība, darba pieredze – gan viņu politiskās karjeras laikā ieņemto amatu darbības lauks.
2. Visās savās runās I. Godmanis izdala ne tikai virstēmu, bet arī apakštēmas (tāda strukturēšana tikpat kā nav raksturīga, piemēram, L. Straujumai).
  3. Konsekventi tiek veidots varas tēls – tiek uzskaitīti tās veidi, norādītas politiķa (līdera) pozitīvās un negatīvās īpašības, kas raksturīgas Latvijas nācijai, uz varas tēla valstī fona kopumā. Spriedumi par politiķa lomu un misiju kopumā.
  4. I. Godmanis bieži izmanto baiļu emociju. Savās runās viņš stāsta par to, kādus riskus sabiedrībai rada viens vai otrs uzvedības modelis vai rīcība. Viss tas tiek argumentēts ar viņa kā ekonomista zināšanām, kā arī ar milzīgo politisko pieredzi.
  5. Stilistikas līmenī K. Švarcenberga runās novērojama vienlaicīga literārā un sarunvalodas stila lietošana, bieži arī viena izteikuma robežās. Tāpat viņa tekstos parādās novecojuši vārdi un arī gramatiskas kļūdas. Ivara Godmaņa runām raksturīga literārā valoda un sarunvaloda bez īpašām novirzēm no normas. Gadījumos, kad atkāpšanās no normas notiek, politiķis par to iepriekš brīdina ar atbilstošu norādi, piemēram, “runājot žargonā”, kas liecina par mērķtiecīgu šāda elementa iekļaušanu runā.
  6. K. Švarcenbergam raksturīgi īsi, vienkārši un arī sarežģīti teikumi, rakstītajā diskursā doma parasti izklāstīta skaidri, tomēr stenogrammās un intervijās, kas atspoguļo K. Švarcenberga runu, bieži atrodamas norādes “nesaprotams”. I. Godmaņa izteikumu sintaktiskā uzbūve parasti ir sarežģīta, viņš izmanto garas konstrukcijas, kas sevī ietver vairākus saliktus sakārotus un saliktus pakārtotus teikumus, doma gan ne vienmēr tiek pateikta līdz galam. Politiķis bieži savas runas cenšas strukturēt, izmantojot ievadkonstrukcijas “pirmkārt”, “otrkārt” u.tml.
  7. Attiecībā uz atslēgas vārdu izmantošanu politiķu runās ir novērojamas atšķirības. I. Godmanis vairāk koncentrējas uz Latvijas sabiedrības dzīves negatīvo pusi. Tas izpaužas, bieži izmantojot leksēmas “smagi”, “grūtības”. Tiek minēti arī abstrakti jēdzieni “godīgums” un “atbildība”, kuros I. Godmanis saskata veiksmīgas sabiedrības attīstības atslēgu. Gandrīz katras

viņa runas atslēgas vārds ir personas vietniekvārds “mēs”, ko atkarībā no izteikuma konteksta un adresanta nolūkiem papildina dažāda semantika (ar to var būt domāta gan I. Godmaņa vadītā valdība, gan valdība un tauta kā veselums, gan arī situācija, kad I. Godmanis sevi pieskaita pie tautas, nostādot sevi pret varu). K. Švarcenbergs par atslēgas vārdiem izmanto abstraktus jēdzienus, kam jāveicina un jāizsauc čehu apziņā priekšstatu par sevi kā izglītotu un inteliģentu nāciju. To vidū ir jēdzieni “demokrātija”, “tiesības”, “patriotisms”. Jāatzīmē, ka I. Godmanis pie šiem jēdzieniem apelē tikai savā premjerministra amata kandidāta runā 2007. gadā, pārējā laikā koncentrējoties uz konkrētākiem jēdzieniem, kas saistīti ar aktuālajām valstiskajām problēmām.

8. Viens no galvenajiem visu I. Godmaņa runu postulātiem, kas saistīti ar krīzes pārvarēšanu, ir cikliskuma un anticikliskuma jēdziens.
9. K. Švarcenbergam raksturīga bieža autoritāšu piesaukšana, kas I. Godmaņa gadījumā arī parādās tikai ar vēlēšanām saistītās runās. Visbiežāk K. Švarcenbergs piemin tos politiķus, kas viņam ir nozīmīgi gan pozitīvajā (idejiskie tēvi un priekšgājēji), gan negatīvajā (oponentu kādos nozīmīgos jautājumos) ziņā. Pie pozitīvās citēšanas piemēriem pieder čehu demokrātijas tēva Tomāša Garika Masarika un eiroomoptimista Vāclava Havela pieminēšana. Čehu politiķis sevi uzskata par viņu sekotāju demokrātijas, tiesību un patriotisma jautājumu traktējumā un izpratnē. Negatīvi K. Švarcenbergs savās runās piemin politiskos oponentus – bijušo Čehijas prezidentu, eiroskeptiķi Vāclavu Klausu un savu sāncensi cīņā par prezidenta krēslu, pašreizējo Čehijas prezidentu Milošu Zemanu. Paralēli tam K. Švarcenberga runās tiek aktualizēti melu un zādzības koncepti, ko pats politiķis uzskata par čehu cilvēkam nozīmīgiem.
10. Galvenās I. Godmaņa diskursu veidojošās opozīcijas ir “Latvija – Krievija”, “Latvija – PSRS”, “Latvija – Eiropa”, “komunisms – antikomunisms”. Galvenās K. Švarcenberga diskursu veidojošās opozīcijas ir “Čehija – Eiropa”, “komunisms – antikomunisms”, “austrumi – rietumi”.
11. Starp abu politiķu biežāk izmantotajām metaforām ir ģimenes metafora, ceļa metafora, tvertnes metafora un līdzsvara metafora. I. Godmanis bieži lieto sporta un zoomorfās metaforas, savukārt K. Švarcenbergam raksturīga ir teātra un monarhijas metaforu lietošana. Gan vienā, gan otrā gadījumā šādu metaforu

izmantošanas iemeslu nosaka katras nācijas vēsture, kā arī tas saistīts ar īpatnībām, kas radušās nacionālās mentalitātes veidošanās procesā.

12. No komunikatīvo uzdevumu realizēšanas skatpunkta I. Godmanis spēlē politiķa-glābēja lomu – pastāvīgi cīnās ar dažādām grūtībām un izpestī valsti no sarežģītajām situācijām. Viņš vēlas, lai viņa ieguldījums Latvijas politikā un ekonomikā tiktu pienācīgi novērtēts, un apvainojas, ja tā nenotiek. Savukārt K. Švarcenbergs dod priekšroku politiķa-misionāra lomai – galvenais uzdevums ir palīdzēt čehu valstij ieņemt tai atbilstošo augsto vietu citu Eiropas Savienības valstu vidū, izdarīt tā, lai Čehija tiktu cienīta un novērtēta.
13. Politīķi dažādi vērtē arī pagātni. I. Godmanis nemitīgi runā par to, ka pagātnē viss ir bijis slikti, no tā ir jāmācās, lai nepieļautu kā līdzīga atkārtēšanos nākotnē. K. Švarcenbergs, gluži pretēji, pozitīvi vērtē Pirmās republikas laiku, runā par to, ka politiķi toreiz ir bijuši godīgāki un atbildīgāki, par nepieciešamību no viņiem mācīties.
14. K. Švarcenbergs uzsver zinātnes un izglītības lielo lomu, šo sfēru nozīmi nacionālās pašapziņas veidošanā. I. Godmanis piemin nepieciešamību atbalstīt valsts izglītības sfēru, taču nepiešķir tai tik mesianisku nozīmi.
15. K. Švarcenbergs atklāti kritizē čehu nāciju. Atzīmē visas stereotipiskās negatīvās čehu īpašības, runā par to, ka tas viss nemitīgi “strādā” uz Čehijas tēla pazemināšanu Eiropas acīs. I. Godmanis parasti slavē latviešus, saka paldies savai tautai par pacietību un uzcītību. Kritika ir minimāla, saistīta ar nepieciešamību taupīt. Nav pārdomu par tautas lomu valsts attīstības kontekstā vai par tās tēlu uz Eiropas/pasaules politiskās skatuves.

3.4. Jauna aktīva politika tēls

3.4.1. Valdis Dombrovskis

Pēc izglītības V. Dombrovskis ir fiziķis un ekonomists, vairākkārt stažējies un paaugstinājis kvalifikāciju ārzemēs, ir darba pieredze gan kā fiziķim, gan kā ekonomistam. 2002. gadā tiek ievēlēts par deputātu 8. Saeimā. Ir partijas “Jaunais laiks” līdzdibinātājs kopā ar Eināru Repši, kura vadībā strādājis arī Latvijas Bankā. No 2002. līdz 2004. gadam bija finanšu ministrs Latvijas valdībā, ko vadīja jau minētais Einārs Repše. 2007. gada decembrī V. Dombrovskis bija kandidāts uz

valdības vadītāja amatu no partijas “Jaunais laiks”, bet tajā gadā šajā amatā tika ievēlēts I. Godmanis. V. Dombrovski prezidents nominēja kā valdības vadītāja pretendentu sešas dienas pēc I. Godmaņa demisijas un viņš tika apstiprināts šajā amatā 2009. gada 12. martā. Pēc gada, 2010.gada martā “Tautas partija” izstājās no koalīcijas un atsauca no valdības savus ministrus. Un tomēr, pat tādā politiskās krīzes situācijā V. Dombrovska valdība strādāja samērā veiksmīgi, un V. Dombrovskis atkal tika izvirzīts premjerministra amatam, bet tagad jau kā partijas “Vienotība” līderis. 2011. gadā, kad notika 11. Saeimas ārkārtas vēlēšanas, Latvijas prezidents V. Zatlers atkal izvirzīja V. Dombrovski šim amatam. Tādējādi V. Dombrovskis kļuva par pirmo Latvijas premjerministru, kas ieņēma šo amatu trīs reizes pēc kārtas, bet kopš 2013. gada augusta – arī par cilvēku, kas visilgāk strādājis šajā amatā. Tiek uzskatīts, ka tieši pateicoties viņa nopelniem, Latvija pārvarēja krīzi. 2013. gada 27. novembrī saistībā ar tirdzniecības centra “Maxima” jumta sabrukšanu Zolitūdē V. Dombrovskis paziņoja par savu demisiju. Premjerministra amatā viņu nomainīja partijas “Vienotība” pārstāve Laimdota Straujuma. 2017. gada janvārī viņš bija ES Finanšu stabilitātes, finanšu pakalpojumu un kapitāla tirgus savienības komisārs.

Materiāls (runu stenogrammas):

- 12.03.2009. – Ministru prezidenta amata kandidāta Valda Dombrovska runa;
- 20.11.2009. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska uzruna Latvijas valsts svētku priekšvakarā;
- 31.12.2009. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska Jaungada uzruna;
- 03.11.2010. – Ministru prezidenta amata kandidāta Valda Dombrovska runa;
- 09.12.2010. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska runa par valsts budžetu 2011. gadam;
- 31.12.2010. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska Jaungada uzruna;
- 17.11.2011. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska apsveikums 18. novembrī – Latvijas neatkarības proklamēšanas 93. gadadienā;
- 31.12.2011. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska Jaungada uzruna;
- 18.11.2012. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska apsveikums 18. novembrī – Latvijas neatkarības proklamēšanas 94. gadadienā;
- 31.12.2012. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska Jaungada uzruna;
- 17.10.2013. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska runa par valsts budžetu 2014. gadam;

27.11.2013. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska paziņojums par atkāpšanos no Ministru prezidenta amata;

31.12.2013. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska Jaungada uzruna.

Kopumā tika analizēti 16562 vārdi, no tiem 8919 – unikālie vārdi. Runām ir strikta uzbūve, tām raksturīga jēdzieniska konkrētība un apjomīga faktoloģiskā informācija, kas vienmēr cieši saistīta ar runas tematiku un galvenokārt ievirzīta ekonomiskā gultnē. Runās nav sastopams liels skaits tēlaino līdzekļu, precedentums gandrīz vienmēr ir saistīts ar notikumiem pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas. Iepriekšējo valdību darbs vērtēts negatīvi, uzskaitītas to pieļautās kļūdas.

I. Politika pašidentifikācija

V. Dombrovska runas kopš pašas pirmās dienas izceļas ar īsumu, skaidrību, strukturētību, kā arī ar zināmu vēstījuma askētiskumu. Viņš labi saprot, ka stājas amatā “krīzes pārvaldnieka” lomā, un viņa ekonomista prasmes un starptautiskā pieredze ir tas, kas valstij vajadzīgs vispirms. Viņš pozicionē sevi kā politiķi, kas uzņemas valdības galvas amatu grūtā, nopietnā un nepateicīgā laikā, un pats premjerministra darbs ir smags, nesavtīgs darbs sabiedrības labā. Vārdi *valsts, Latvija, Eiropa* ir visbiežāk lietotie atslēgvārdi¹⁶⁴ analizētajās runās.

Tādā veidā politiķis rāda, ka viņš vispirmā kārtā koncentrējas uz valsts interesēm Eiropas Savienības kontekstā, bet nevis uz sevi pašu (kā tas būtu gadījumā, ja pārmērīgi tiktu lietoti personas vietniekvārdi un darbības vārdu personas formas). Savas runās viņš cenšas veidot bezpersonas formā, it kā rādot auditorijai skatu no malas. Par galvenajām valstiskajām vērtībām konsekventi nosauc neatkarību, demokrātiju, identitāti un vienotību (kas sasaucas ar viņa kopš 2011. gada pārstāvētās partijas nosaukumu).

Jaungada uzrunās dominē personas vietniekvārdi, kas atvasināti no “mēs”, lai radītu Latvijas sabiedrībā vienotības un saliedētības sajūtu. Te parādās vienotības koncepts, kā arī tādas valstiskās vērtības kā kultūra un valoda. Ar tādu pašu mērķi tiek izmantota darbības vārda “būt” forma “esam” – konstrukcijās ar visa tā uzskaitījumu, ko Latvijas sabiedrība sasniegusi pēdējā gada laikā. Premjerministra kandidāta runās vietniekvārds “mēs” apzīmē valdību ar V. Dombrovski priekšgalā. Turpmāk politiķis

---

¹⁶⁴ Biežāk izmantoto atslēgvārdu diagrammu skatīt 3. pielikumā, 417. lpp.

arvien biežāk sāk runāt pirmajā personā, kas var būt saistīts ar apziņu, ka viņš sekmīgi nospēlējis savu politisko lomu un viņa līderiskā pašapziņa ir augusi.

Savas premjerministra darbības sākumā V. Dombrovskis izvairījās lietot personas vietniekvārdus, tiecās biežāk izmantot bezpersonas konstrukcijas. Tā kā viņš ieņem minēto amatu Latvijas valstij kritiskajā krīzes laikā, tad pirmās runas visbiežāk ir kā krīzes pārvarēšanas plāns, tas attiecas arī uz Jaungada uzrunām Latvijas iedzīvotājiem. Tādēļ tekstos ir daudz darbības vārdu ar vajadzības semantiku. Nākamo laika posmu tekstos jāatzīmē bieža darbības vārdu nākotnes formas izmantošana, kas arī saistīts ar to ekonomisko jomu plānošanu un noteikšanu, kurās nepieciešami uzlabojumi vai izmaiņas. Jaungada uzrunas ir arī kā atskaites punkts par padarīto iepriekšējā gadā, bet 31. 12. 2013. uzruna – arī kā aizejoša premjerministra atvadu runa.

V. Dombrovski var dēvēt par proeiropeisku politiķi, jo viņa runu atslēgas vārdi ir tādas nominācijas kā *Eiropa*, *Eiropas Savienība*, un ar šīm ģeopolitiskajām vienībām saistītās organizācijas – *Eiropas Komisija*, *Starptautiskais Valūtas fonds*, *NATO*; sastopami arī atsevišķu Eiropas valstu nosaukumi. Bez atslēgas vārdiem par to liecina arī tuvāk 2011. gadam izveidojusies situācija, kad Latvija ģeopolitiski kļūst vienotāka ar pārējām Eiropas valstīm.

Pats sevi V. Dombrovskis visbiežāk pozicionē kā ministru prezidentu, kā arī valdības priekšsēdētāju, triju valdību vadītāju. Auditorija, pie kuras visbiežāk vēršas V. Dombrovskis – vai nu Saeima, vai Latvijas iedzīvotāji. Pirmajā gadījumā politiķis parasti izvēlas tādas nominācijas kā *Cienījamās deputātes un cienījamie deputāti*, *Saeimas priekšsēdētājas kundze*, *Dāmas un kungi*, *Kolēģi*, *Ministri*. Otrajā gadījumā valdības vadītājs vēršas pie Latvijas tautas, Latvijas iedzīvotājiem, kā arī pie tiem, kas dzīvo ārpus Latvijas, bet domā par to.

Uzrunā saistībā ar savu atkāpšanos no premjerministra posteņa V. Dombrovskis runā par to, ka viņš uzņemas politisko atbildību par traģēdiju Zolitūdē, uzskata, ka viņa valdība zaudējusi vēlētāju uzticību, un tādēļ nepieciešamas jaunas valdības vēlēšanas ar jaunu premjerministru tās vadībā, kurš baudīs pilnīgu Saeimas vairākuma atbalstu.

II. Orientācija laikā un telpā

Vispirmā kārtā V. Dombrovskis pozicionē sevi kā krīzes menedžeri, kā premjerministru, kas strādā ekonomikas kolapsa gados un palīdz izvest valsti no krīzes. Savam valdīšanas laikam viņš pretstata, kā viņš pats izsakās, “tā saucamos

treknos gadus”, fenomenu, kas Latvijā bija izveidojies no 2006. līdz 2008. gadam, nominācijas autors bija tai laikā esošais premjerministrs Aigars Kalvītis. Tas bija Latvijas ekonomikas spēcīgas izaugsmes laiks un ar to saistītā kredītu un pārmērīgu tēriņu eiforija kā valdības, tā arī vienkārša iedzīvotāja līmenī.

Uz riskiem, kas saistīti ar līdzīgu bezrūpību, norādīja arī V. Dombrovska priekštecis premjerministra amatā I. Godmanis. Nominācija “treknie gadi”, kuru V. Dombrovskis vērtē kā “traģikomisku” un ar to saistītā viena no iecienītākajām I. Godmaņa nominācijām “taupības režīms” kļūst par pagātnes un tagadnes simboliem. Līdzīgi kā I. Godmanis, arī V. Dombrovskis atzīst nepieciešamību ekonomēt un vairs nepadoties iedomātas ekonomiskās izaugsmes eiforijai, mācīties mazāk tērēt un veidot uzkrājumus. 2010. gada beigās, kurš tiek uzskatīts par Latvijas ekonomiskās situācijas stabilizācijas gadu, V. Dombrovska runās parādās “ceļa” koncepts. Politīķis aizvien biežāk runā par to, ka katram atsevišķam indivīdam ir pašam jāizvirza noteikti mērķi un mērķtiecīgi jāvirzās uz to sasniegšanu, – tas nāks par labu visai valstij. Svinīgajās uzrunās bieži tiek izmantots pateicības motīvs Latvijas iedzīvotājiem, kuri ar godīgu un uzcītīgu darbu dara savu valsti stiprāku. Un šajā kopīgajā uzcītīgajā darbā tēvzemes labā arī saredzama visas valsts veiksmīgas ekonomiskās attīstības ķīla.

Iepriekšējo valdību un esošās valdības (V. Dombrovska vadībā) darba salīdzinājums – tas ir viens no galvenajiem momentiem, kas saistīti ar precedentumu premjerministra runās. Piemēram, viņš atceras “lietussargu revolūciju” saistībā ar politiskās atbildības aktuālo problēmu esošajā grūtajā situācijā. V. Dombrovskis runā par to, ka pie varas atradās tādi politiķi, kuriem valsts bija tikai līdzeklis, bet ne mērķis. Un šeit atkal parādās varas kā mērķa koncepts, varas kā valstiskuma iemiesošanas koncepts un valsts, kura vienmēr V. Dombrovskim ir pirmajā vietā, koncepts. Viņš uzskata, ka viņa vadītā valdība – tas ir jaunas politiskās kultūras laikmets. Viņš norāda uz kļūdām, ko pieļāvuši iepriekšējie politiķi, bet uzskata, ka lai gan premjerministra darbs ir grūts, tomēr nav bezcerīgs.

Citi precedenti notikumi, kas pieminēti analizētajos tekstos, vienmēr ir saistīti ar latviešu nācijas izrādīto varonību – tā ir cīņa par nācijas neatkarību 1918. gadā, tie ir Atmodas notikumi, Tautas fronte un barikādes. Jaungada uzrunās sastopami arī pazīstamu cilvēku vārdi – Alvis Hermanis, Elīna Garanča, Latvijas sportisti, politiķi un rakstnieki.

V. Dombrovskis atšķiras arī ar to, ka gandrīz katru savu runu noslēdz ar rindiņu no Latvijas himnas – Dievs, svētī Latviju!

III. Iedarbība uz auditoriju

Principiāli jauna V. Dombrovska runu iezīme ir faktoloģiskās informācijas pārbagātība, pieblīvētība ar ekonomikas rādītājiem un salīdzinoši mazs tēlaino līdzekļu izmantojums. Kā retorisku īpatnību var norādīt pastāvīgu, striktu tekstu strukturētību, sekošanu sagatavotajam plānam, kā arī nav novērotas jebkādas atkāpes no runas būtības. Lai pirmo reizi vai atkārtoti piesaistītu auditorijas uzmanību, visas uzstāšanās laikā aktīvi tiek izmantotas uzrunas. Tajos gadījumos, kad tiek izmantota nostalgijas retorika, tas vienmēr ir pagātnes negatīvs vērtējums, bet tagadni politikās vērtē pozitīvi un arī nākotnes prognozes ir samērā optimistiskas.

Citi bieži lietotie retorikas paņēmieni – dialoga ar auditoriju imitācija, retoriskie jautājumi un izsaučieni; atbildes uz jautājumiem, kurus it kā uzdod runu adresāts, bet patiesībā šos jautājumus formulē runas autors; precedentas informācijas un dažādu izsaučieniu iekļaušana, izmantojot leksēmas, kas nosauc Latvijas nācijas galvenās vērtības – kultūra, valoda, spēks, vienotība. Aizvien biežāk parādās tēze par uz ārvalstīm aizbraukušo pilsoņu atgriešanos.

Svinīgās runās (Jaungada uzrunas un apsveikumi Neatkarības dienā) atšķiras ar lielāku retorisko un tēlaino līdzekļu dažādību nekā runas Saeimā.

V. Dombrovskis metaforas vispirmā kārtā izmanto kā līdzekli, lai vienkāršotu auditorijai piedāvāto informāciju. Pirmās runas atšķiras ar metaforu, kurās krīze definēta kā slimība vai purvs, izmantošanu. Nepieciešams veikt noteiktus pasākumus ekonomikas atveseļošanai, citādi Latvija var noslīkt ekonomiskās krīzes purvā (KRĪZE IR SLIMĪBA (sāpīga ārstēšana, ekonomikas atveseļošanās), KRĪZE IR PURVS (ekonomiskās krīzes mūklājā nogrims Latvija)).

Jaungada uzrunas ir optimistiskākas, tajās parādās Latvijas politiskajam diskursam tradicionālās ceļa, mehānisma, celtniecības metaforas (ATTISTĪBA IR CEĻŠ (krīze kā pagrieziena punkts; ceļš uz nekuriem), POLITIKA IR MEHĀNISMS (gāzes grīdā politika), EKONOMIKA IR MEHĀNISMS (eksportkredīta garantiju mehānisms), VALSTS IR NAMS (budžets kā finanšu pamats)). Valsts tiek salīdzināta ar namu, kura atslēga iemiesojas investīcijās, ekonomika ir jābūvē uz stabila pamata. Tāpat arvien biežāk tiek aktualizēta klasiskā eiropeiskā līdzsvara metafora, kas agrāk nav bijusi Latvijas diskursā tik bieži sastopama (ekonomikas niecīgas svārstības).

Jāatzīmē metaforas EIROPA IR ĢIMENE izmantojums, šī metafora parādās Jaungada uzrunā, sagaidot 2013. gadu, un sagatavo Latvijas sabiedrību eiro

ieviešanai. Sastopamas arī politiskajam diskursam ierastās metaforas POLITIKA IR TEĀTRIS, POLITIKA IR KARŠ, VALSTS IR CILVĒKS.

Parādās spriedumi par Latvijas vietu Eiropā, izmantojot ģeotelpisko metaforu POLITIKA IR ĢEOGRĀFISKA TELPA (Latvijas vieta Eiropā; Eiropa ir Latvijas ģeopolitiskā telpa).

3.4.2. Bohuslavs Sobotka

Bohuslavs Sobotka ir dzimis 1971. gadā. Masarika universitātē Brno (Čehija) ieguvis jurista izglītību. Būdams vēl students, kļuva par līdzdibinātāju apvienībai “Jaunie sociālie demokrāti”. Jau 1996. gadā tika ievēlēts Deputātu palātā no ČSSD partijas¹⁶⁵. No 2002. līdz 2006. gadam ieņēma finanšu ministra amatu Čehijas valdībā. Viņa darba stils šajā amatā radīja daudzus jautājumus. Lai gan šajā laika posmā bija vērojams Čehijas ekonomikas uzplaukums, B. Sobotka palielināja valsts izdevumus. Tāpat bija vairāki precedenti, kad dažas personas tika ieceltas amatos vai atlaistas nepamatoti, kā arī tika atlaisti nodokļu parādi virknei čehu uzņēmumu un fiksēta dalība privatizācijas projektos, kuros viņam bija iespēja lobēt atsevišķu uzņēmēju intereses.

2006. gadā viņš Deputātu palātā tiek ievēlēts par deputātu no opozīcijas, tiek turēts aizdomās par to, ka sakrājis deputāta prēmijas un par šo naudu iegādājies dārgu dzīvokli. Kopš 2011. gada ir Sociāldemokrātiskās partijas priekšsēdētājs. Kopš 2014. gada ieņem Čehijas valdības premjerministra posteni¹⁶⁶. Šajā amatā B. Sobotka nomainīja Jirži Rusnoku, kurš vadīja t.s. “formālo valdību”, kas vadīja valsti kopš 2013. gada jūnija līdz 2014. gada janvārim; šī valdība nomainīja demisionējušo, ar skandalozo “Nadjevas lietu” saistīto Petra Nečasa valdību. Jirži Rusnoka valdība nesaņēma vairākuma atbalstu un premjerministrs nodeva tās likteni valsts prezidenta Miloša Zemana rokās. Prezidents nolēma, ka Jirži Rusnoka kabinets vadīs valsti tik ilgi, kamēr to nomainīs jauna ievēlēta valdība.

Materiāls (runu stenogrammas)

11.04.2014. – Čehijas premjerministra Bohuslava Sobotkas runa konferencē “Čehija Eiropas acīm, Eiropa Čehijas acīm”;

30.04.2014. – premjerministra Bohuslava Sobotkas runa uzņēmēju forumā, kas veltīts Čehijas iestāšanās ES 10. gadadienai;

¹⁶⁵ ČSSD – *Česká strana sociálně demokratická*

¹⁶⁶ 2017. gada janvārī viņš bija pie varas esošais Čehijas Republikas premjerministrs

13.05.2014. – premjerministra Bohuslava Sobotkas runa Nacionālās komitejas svinīgajā pasākumā saistībā ar Kārļa IV 700. dzimšanas dienas svinībām;

25.09.2014. – premjerministra Bohuslava Sobotkas runa par 2015. gada valsts budžetu;

31.12.2015. – premjerministra Bohuslava Sobotkas apsveikums Jaunajā gadā;

26.12.2015. – premjerministra Bohuslava Sobotkas runa Čehijas Republikas Parlamenta Deputātu palātas sēdē par balsojumu par neuzticības izteikšanu valdībai;

21.10.2015. – premjerministra Bohuslava Sobotkas runa par 2016. gada valsts budžeta projektu;

30.12.2015. – premjerministra Bohuslava Sobotkas ziņojums par panākumiem 15 parametros 2015. gadā;

30.06.2016. – premjerministra Bohuslava Sobotkas runa par *Brexit* un Čehijas Republikas nākotni Eiropas Savienībā.

Analizēto vārdu skaits B. Sobotkas runās ir 11868 vārdi, no tiem 5692 – unikālie vārdi. Visas premjerministra runas raksturojamas ar spilgti izteiktu proeuropeisku nostādni, kā arī kreisu orientāciju. Viņu var uzskatīt par “krīzes menedžeri”, kurš izvedis valsti no politiskās krīzes. Par to viņš arī bieži runā savās uzstāšanās reizēs, uzsverot, ka viņa valdība nav bijusi iesaistīta nekādos skandālos. Pats sevi viņš pozicionē gluži vai kā mesiju, kas izglābis valsti, kas lēnām gājusi bojā politiskos ķīviņos. Tomēr objektīvā situācija rāda, ka arī pats B. Sobotka iejaukts daudzās politiskajās un ekonomiskajās afērās, kuras gan pagaidām nav nonākušas līdz lieliem skandāliem.

I. Politika pašidentifikācija

B. Sobotkam raksturīgs strikts “es” uzrunu norobežojums no “mēs” uzrunām. Runa pirmajā personā ir tajos gadījumos, kad premjerministrs apsveic valsts iedzīvotājus kādos svētkos (Ziemassvētki, Neatkarības diena, Kārļa IV piemiņas diena utt.) vai tajos gadījumos, kad viņš uzstājas forumos vai konferencēs. Ja uzstāšanās notiek Parlamentā vai skar tiešo valdības darbu, tad runa vienmēr ir otrās personas daudzskaitlī. Pats sevi B. Sobotka pozicionē reti, parasti runā par sevi kā valdības vadītāju, bet dara to ne visās runās. Par savu runu adresātiem saskaņā ar politisko etiķeti parasti nosauc visas svarīgās personas, kuras ir klāt kārtējā sēdē/pasākumā: prezidenta kungs, priekšsēdētāja kungs (dažādu uzņēmumu), dāmas un kungi,

cienījamās deputātes un cienījamie deputāti; Ziemassvētku apsveikumos – valsts iedzīvotāji vai valsts pilsoņi.

Atslēgas vārdu izmantojumu¹⁶⁷ var iedalīt vairākās grupās, tomēr nav iespējams izdalīt pamata atslēgas vārdus, kuri būtu sastopami visās čehu premjerministra runās. Piemēram, tekstos ar Eiropas tematiku pirmajā vietā lietojuma biežuma ziņā ir nominācijas *Eiropas Savienība, Eiropa, eiropisks, Ziemassvētku apsveikumos – gads, mūsu, mūsējais, valsts, zeme*; Parlamenta runās – *valdība, budžets*. Galvenās čehu vērtības, ko uzsver politiķis – izglītība, diplomātija, saprātīga vadība.

Runās izmantotie personvārdi un toponīmi attiecas uz Eiropas kontekstu – galvenokārt tā ir Eiropas Savienība un Eiropa, bieži pieminēti atsevišķu Eiropas valstu, pilsētu nosaukumi, Čehijas Republika. No cilvēkiem tie ir Hermanis van Rompejs, Eiropas Padomes priekšsēdētājs, svinīgu uzrunu gadījumos – čehu imperators Kārlis IV. Runā par iespējamo valdības atlaišanu fiksējams liels partiju nosaukumu, kas veido vai agrāk veidoja Čehijas Parlamentu, skaits, – tas ir saistīts ar valdības koalīcijas sastāva apspriešanu. Runā saistībā ar *Brexit* daudzkārt tiek pieminēta Lielbritānija.

II. Orientācija laikā un telpā

Lielākajā daļā gadījumu runu pamatkonteksts ir eiropisks. B. Sobotka nespēj iedomāties Čehijas eksistenci ārpus Eiropas politikas, visādā veidā cenšas uzsvērt tās priekšrocības, kas valstij ir, atrodoties Eiropas Savienības sastāvā. Čehijas dalības Eiropas politiskajā dzīvē kontekstu premjerministrs iezīmē kopš Kārļa IV valdīšanas laika, kurš veicināja Čehijas atpazīstamību. Tas ir vienīgais ideālā valdnieka tēls, kurš ticis izmantots analizētajās B. Sobotkas runās, un sastopams ir tikai tekstā, kas veltīts imperatora 700. gadadienai.

Otrs iecienīts konteksts – iepriekšējo valdību reformu kļūdas (var tikt nosauktas atsevišķi pēc premjerministru uzvārdiem, var tikt nosauktas vienkārši kā kopums), politiskā nestabilitāte valstī, nepieciešamība ieviest izmaiņas valsts sociālajā un ekonomiskajā politikā, un turklāt izteikti pozitīvs paša vadītās valdības darba vērtējums un visu tās sasniegumu uzskaitījums. Lai gan 2015. gada maijā bija iespējams B. Sobotkas valdības atlaišanas precedents saistībā ar apvainojumiem par atsevišķu uzņēmēju interešu atbalstīšanu.

---

¹⁶⁷ Biežāk izmantoto atslēgvārdu diagrammu skatīt 3. pielikumā, 418. lpp.

No visiem intertekstualitātes paņēmieniem B. Sobotkam raksturīgas ir intereventualitāte un intersubjektivitāte. Kā jau visi čehu politiķi, galvenokārt viņš apelē pie laika posma no XX gadsimta otrās puses līdz Čehijas (Čehoslovākijas) neatkarības atjaunošanai 1989. gadā. Par svarīgākajiem notikumiem uzskata Minhēnes vienošanos, kas noteica pirmskara Eiropas likteni, un ar šo vienošanos saistītos politiķus – J. Staļinu, V. Čērčilu, F. Rūzveltu. Tiek pieminēti arī komunistiskās okupācijas gadi, totalitārā režīma pieredze, demokrātijas neesamība daudzu gadu desmitu garumā. Minētie notikumi veido labu fonu pozitīvai Čehijas dalības Eiropas Savienībā uztverei. Tagad Čehijas Republikas pārstāvji sēž pie viena galda ar citiem Eiropas Parlamenta dalībniekiem un viņu likteni nedrīkst izlemēt bez viņu pašu piekrišanas (kā tas bija Minhēnes vienošanās gadījumā). Turklāt kādas valsts izstāšanās/dalība no Eiropas Savienības var ietekmēt visu Eiropas Savienības nākotni politiskajā, ekonomiskajā un ģeopolitiskajā aspektā (no runas par *Brexit*).

III. Iedarbība uz auditoriju

Visas B. Sobotkas runas atšķiras ar sistematizāciju, gadījumos, ja ir liela apjoma teksts, viņš izmanto arī teksta satura strukturēšanu tēmās un punktos. Arī tematisko saturu parasti ietekmē politiķa proeiropeiskā orientācija – motīvs par atgriešanos Eiropā, Čehijas atpazīstamības palielināšana un valstisko interešu virzība, kā arī tiekšanās pēc mierīgas dzīves vienotā Eiropā. Divās eiropeiskajās runās, kas saistītas ar Čehijas līdzdalības Eiropas Savienībā 10. gadadienu, B. Sobotka izmanto personisku stāstu par paša dalību Čehijas atjaunošanā Eiropas kontekstā (darbs Vladimira Špilda valdībā 2004. gadā). Tajā B. Sobotka saskata likteņa mājieni.

Ar retorikas paņēmieniem visbagātākā un visemocionālākā premjerministra runa ir sēdē, kurā tiek apspriesta Deputātu palātas atļaušana. B. Sobotka min vairākus spēcīgus argumentus savas valdības aizstāvībai – tā ir valdības leģitimitāte, vairākuma atbalsts balsojuma laikā, valdības atļaušanas precedenta nepieļaušana ar tik necīgu pamatojumu, valdības sastāvs no cilvēkiem un partijām, kas nav apraipti ar skandāliem, nevēlēšanās uzņemties atbildību par likumprojektiem, ko pieņēmušas citas valdības. Un atkal premjerministrs uzskaita visu, ko viņa valdība ir paspējusi izdarīt valsts labā, un nelaiž garām iespēju kārtējo reizi sniegt negatīvu vērtējumu iepriekšējo valdību darbam un atgādināt, cik sliktā politiskajā un ekonomiskajā stāvoklī viņš saņēmis valsti.

Runas par budžeta apspriešanu veidotas pēc retorisko jautājumu principa, izmantojot dialoga ar auditoriju imitācijas paņēmieni, atbildes uz jautājumiem sniedz

pats premjerministrs, budžets tiek vērtēts kā nepieciešams, kā tāds, kas veicina valsts stabilitāti, atbalsta sabiedrisko dienestu izaugsmi, palielina drošību, kā arī kā tāds, kas vērsts uz nodokļu samazināšanu. Šeit tiek uzskaitītas arī 2015. gada prioritātes, kuras tiek apspēlētas nākamajā runā – savdabīgā atskaitē par paveikto. Darīt tas tiek, izmantojot simbolisku paralēlismu – 15. gads un 15 prioritātes.

Savās runās B. Sobotka daudz izmanto t. s. “Eiropas metaforas” (*Chilton, Ilyin* 1993; *Musolff* 2001; *Drulak* 2004; *Drulak* 2006): līdzsvara metafora, tvertnes metafora, ontoloģiskās metaforas EIROPA IR MĀJA, EIROPA IR CILVĒKA ORGANISMS (Eiropas rūpniecības sirds), ģeotelpiskā metafora VIENOTĀ EIROPA, klasiskās (*Charteris-Black* 2011; *Будаев, Чудинов* 2006a) politiskā diskursa metaforas ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (Eiropa – labākais ceļš), VALSTS (VALDĪBA) IR MEHĀNISMS. Premjerministra runām raksturīga arī instrumenta metafora – šķēres starp bagātajiem un nabagajiem. Ne tik bieži tiek izmantota metafora POLITIKA IR UPE (Eiropas integrācijas plūdums).

Runā saistībā ar parlamenta atlaišanu aktualizējas metaforas, kas saistītas ar politiķu uzvedības un politiskās dzīves kā tādas mākslīgumu: VĒLĒŠANAS IR SPĒLE, VĒLĒŠANAS IR TEĀTRIS (valdība, ka ievēlēta ar aizkulišu šahu fonā), kā arī aktualizējas klasiskā metafora POLITIKA (VĒLĒŠANAS) IR KARŠ.

Budžeta apspriešanā parādās metaforas, kas saistītas ar ekonomiku: EKONOMIKA IR MEHĀNISMS (tiek palaists smagais Eiropas fondu izmantošanas process), EKONOMIKA IR KARŠ (karš ar nodokļu nemaksāšanu).

Runā, kas saistīta ar *Brexit*, pirmajā vietā lietojuma biežuma ziņā ir līdzsvara un tvertnes metaforas, kas saistītas ar Eiropas Savienības kā noslēgtas tvertnes, kurā ietilpst dažādas valstis, apzināšanos, un izstāšanās no kuras var radīt visas sistēmas nestabilitāti. Aktualizējas arī metafora POLITIKA IR KLIMATS, kas raksturo mūsdienu pasaules stāvokli (terorisms, reliģiozie konflikti, kari kā politiskā klimata izmaiņu sekas).

3.4.3. Tēlu salīdzinājums

1. Abus politiķus – gan Valdi Dombrovski, gan Bohuslavu Sobotku – var dēvēt par “krīzes menedžeriem”. Atšķirība ir tajā, ka V. Dombrovskis izved valsti no ekonomiskās, bet B. Sobotka – no politiskās krīzes.

2. Proeiropeiskā orientācija raksturo abus salīdzināmos premjerministrus kopumā. Abi cenšas izdalīt un aprakstīt tās priekšrocības, kuras Latvija un Čehija ieguva, iestājoties Eiropas Savienībā. Abi norāda uz Eiropas fondu nozīmi abu valstu ekonomikas, infrastruktūras, zinātnes un kultūras attīstībā. Abiem politiķiem vārds “Eiropa” vai “ES” ir liela skaita atslēgvārdu sastāvdaļa.
3. Abi politiķi līdzīgi vērtē pagātņi, tagadni un nākotni. Gan V. Dombrovskis, gan B. Sobotka negatīvi vērtē iepriekšējo valdību darbu, pozitīvi vērtē pašu vadīto valdību darbu un ar optimismu raugās nākotnē vienotas Eiropas sastāvā.
4. V. Dombrovskim jebkuras runas atslēgas jēdzieni ir valsts (savas valsts – Latvijas), kā arī Eiropas koncepti. B. Sobotkam viena vai otra atslēgas vārda izmantošanu nosaka runas konteksts un šie vārdi iedalāmi trīs jēdzieniskajās grupās, tomēr izmantošanas biežuma ziņā visās analizētajās runās pirmo vietu ieņem leksēma “Eiropa”.
5. V. Dombrovskis konsekventi piemin galvenās valstiskās vērtības – neatkarību, demokrātiju, identitāti un vienotību. B. Sobotka runā par to reti, analizētajos tekstos tas nav tik uzskatāmi redzams.
6. V. Dombrovskis ir koncentrējies uz tagadni, ja arī viņš runā par pagātņi, tad tie ir Latvijas tautai precedentī nesenas pagātnes notikumi (neskaitot runu par godu Latvijas neatkarības gadadienai). B. Sobotka, gluži otrādi, biežāk atceras XX gadsimta sākuma un vidus notikumus, bet no savas tagadnes piemin tikai Čehijas iestāšanos Eiropas Savienībā.
7. Premjerministri savās runās neizmanto ideālā politiķa tēlu. B. Sobotka to dara tikai vienu reizi, runā par godu Kārļa IV jubilejai. V. Dombrovskis runās ir latviešu rakstnieku un domātāju citēšanas gadījumi, B. Sobotkas tekstos citēšana nav fiksēta.
8. No retorikas skatpunkta abu politiķu runas atšķiras ar strukturētību, bieži ar īsumu un pat lakonismu. Tajās izklāstīts liels daudzums faktoloģiskās informācijas un ir salīdzinoši maz tēlaino izteiksmes līdzekļu.
9. V. Dombrovskis pirmajām runām raksturīga aktīva KRĪZES metaforas izmantošana; tā vispār nav sastopama B. Sobotkas runās (to var skaidrot ar dažādiem laika nogriežņiem atlasītajos tekstos).

10. Abu politiķu iecienītākās metaforas: ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ, VALSTS IR MEHĀNISMS, POLITIKA IR KARŠ. Abi politiķi izmanto eiropeskās TVERTNES un LĪDZSVARA metaforas, tomēr V. Dombrovskis to dara retāk nekā B. Sobotka.

3.5. Secinājumi

- 1) Trešajā nodaļā aplūkoti sešu politiķu tēli, tie sadalīti trīs jēdzieniskajās grupās: sieviete politiķe, pieredzējis politiķis, jauns politiķis. Tādējādi runu atlase nav vienpusīga un rodas iespēja izmantot izstrādāto modeli dažādiem politiskajiem tekstiem.
- 2) Visplašākais analizēto tekstu apjoms attiecas uz Latvijas politiķi Ivaru Godmani – gandrīz 33 000 vārdu. Viņa runas vienmēr ir bijušas ļoti garas un viņam pat nācies regulāri lūgt papildus laiku reglamentētajām uzstāšanās reizēm Saeimā. Vismazākais vārdu skaits ir Laimdotas Straujumas runās (7042 vārdi). To var skaidrot tā, ka viņa amatu ieņēma neilgu laika posmu, kā arī ar pašu uzstāšanos garumu, kas parasti ir salīdzinoši neilgas un tajās ir vispārīga informācija, turpretī Karela Švarcenberga runas ir samērā apjomīgas (kopējais vārdu skaits – 11 644 vārdi), tomēr starp tām ir maz tādu, kas kaut kādā veidā ietekmētu valsts likteni. Valda Dombrovska (16 562 vārdi) un Bohuslava Sobotkas teksti (11 686 vārdi) ir apjomā mazāki un tajos ir daudz skaitļu, konkrētas informācijas, tie ir strikti strukturēti, un pašu tekstu ir daudz vairāk nekā, piemēram, L. Straujumai vai K. Švarcenbergam. Miroslavas Ņemcovas runas atšķiras ar lielu daudzumu precedentas fona informācijas, – tās ir piesātinātas ar datiem un enciklopēdiskiem faktiem.
- 3) Viens no vissvarīgākajiem aspektiem politiskās runas radīšanā ir auditorijas apzināšanās un teksta pasniegšanas veids. Šajā ziņā par visefektīgākajiem rētoriem var uzskatīt Miroslavu Ņemcovu un Ivaru Godmani, daļēji arī Karelu Švarcenbergu. Šie politiķi vienmēr pozicionē sevi, skaidro, kādā statusā viņi uzstājas vienā vai otrā situācijā. Cenšas pēc iespējas konkrētāk aprakstīt savas uzstāšanās vietu un laiku. Valdis Dombrovskis un Bohuslavs Sobotka vienmēr tieši izklāsta runas saturu un netērē laiku pašidentifikācijai vai savas auditorijas noteikšanai; no vienas

pusēs, tas ļauj viņus traktēt kā pārāk lietišķus un mērķtiecīgus līderus, tomēr, no otras puses, to var uzskatīt arī par nevērību pret savu auditoriju. Laika gaitā V. Dombrovskis maina taktiku un sāk konkretizēt savu auditoriju. No šāda aspekta raugoties, visvājākā oratore ir L. Straujuma, kura gandrīz nekad sevi nedefinē kā runu adresanti.

- 4) Pieredzējušie politiķi daudz biežāk lieto vietniekvārdus, turklāt galvenokārt tas ir vietniekvārds “mēs” un no tā darinātās formas “mūsu, mūs, mūsējā, mūsējie” – šāda stratēģija adresātā rada vienotības sajūtu ar runātāju, parāda, ka runātājs ir ieinteresēts savas tautas nākotnē. Vispilgtākais šādas stratēģijas izmantošanas pārstāvis ir Ivars Godmanis, kura runās vietniekvārds “mēs” ir visbiežāk izmantotais atslēgas vārds. Čehu politiķe Miroslava Němcova ļoti aktīvi izmanto arī vietniekvārdu “es” un darbības vārda “*jsem*” formas, tādējādi norādot uz savu izcilību un zināmu atrautību no sociālās vides. Iespējams, ka to var skaidrot ar viņas samērā aso politisko pozīciju un vēlēšanos nostāties pret esošo varu, kritizēt par pieļautajām kļūdām. Karels Švarcenbergs un Valdis Dombrovskis izmanto gan vietniekvārdu “mēs”, gan “es”, to lietojums ir atkarīgs no tā, kā politiķis sevi pozicionē – kā kādas sociālās vides locekli vai kā atsevišķu indivīdu. Bohuslavs Sobotka izvairās lietot personas vietniekvārdus, vēstījums parasti tiek pasniegts bezpersonas formā.
- 5) Interesanti, ka valsts nosaukuma “Latvija” atslēgas vārdi ir sastopami tikai Latvijas politiķu runās, čehu politiķi dēvē Čehiju par *naše země* (mūsu zeme), *naš stát* (mūsu valsts). Pilnīgi visiem politiķiem atslēgas vārdi ir nominācijas *Eiropa, Eiropas Savienība*. Tas liecina par šo jēdzienu vērtību abos politiskajos diskursos. Politiķi savās runās tikpat kā neiziet ārpus Eiropas konteksta.
- 6) Valdis Dombrovskis un Laimdota Straujuma kā Latvijas tautas atslēgas jēdzienus akcentē valodu, kultūru, izglītību. V. Dombrovskis arī ļoti konsekventi izmanto vienotības jēdzienu, īpaši Jaungada uzrunās, kas vērstas uz tautas saliedētības paaugstināšanu. L. Straujumas runās kā

individuālus atslēgas jēdzienus var nošķirt pēctecības un komandas darba ideju¹⁶⁸.

- 7) Čehijas politiskajam diskursam kopumā un analizētajās runās daļēji relevanti ir demokrātijas un inteliģences jēdzieni. Tomāšs Gariks Masariks tiek uzskatīts par čehu demokrātijas tēvu, pēc tam šis apzīmējums pāriet 2011. gadā mirušajam Vāclavam Havelam. Par pirmo čehu demokrātu tiek uzskatīts imperators Kārlis IV. Tādējādi demokrātijas un inteliģences jēdzieni it kā apvieno visu ideālo Čehijas valdnieku tēlus.
- 8) Precedentās informācijas izmantošanas ziņā Latvijas politiķus atšķir gandrīz pilnīga apelācijas pie ideālajiem politiķiem neesamība, koncentrēšanās uz “šeit un tagad”, savukārt čehu politiķi, gluži otrādi, ļoti labprāt piemin Kārli IV, T. G. Masariku, kā arī kopš nesena laika – Vāclavu Havelu. Savukārt precedentie notikumi Latvijas un Čehijas politiķu runās ir gandrīz vienādi – tā ir abu valstu neatkarības izveidošanās XX gadsimta sākumā, notikumi pirms un pēc Otrā pasaules kara un neatkarības zaudēšana, komunistiskās okupācijas laiks, un, visbeidzot, valsts neatkarības atjaunošana Čehijā 1989. gadā un Latvijā 1991. gadā.
- 9) No visām analizētajām visvairāk citātu ir Miroslavas Ņemcovas runās. Tas palīdz viņai veidot plašāku runas kultūrkontekstu, izmantot nepieciešamos citātus sava viedokļa argumentācijai, kā arī radīt pamatu divu dažādu valsts attīstības posmu salīdzinājumam.
- 10) Karelam Švarcenbergam piemīt retoriska īpatnība – čehu sarunvalodas un literārā stila sajaukums, kā arī fizioloģiskas runas problēmas. Tomēr politiķis veiksmīgi šīs īpatnības izmanto kā savas priekšrocības.
- 11) Īpašu vietu politiskajās runās ieņem nostalgijas retorika. Politiķi tā vai citādi salīdzina esošo stāvokli ar pagātņi, bet ar dažādiem vērtējuma vektoriem. Latvijas politiķi, īpaši Ivars Godmanis, vērtē Latvijas valsts pagātņi negatīvi, uzskata, ka sliktāk, kā ir bijis, vairs nevar būt. Čehijas politiķi, gluži otrādi, uzskata Čehijas valstiskuma veidošanos T. G. Masarika laikā par savas valsts zelta laikmetu. Daži politiķi (piemēram, K. Švarcenbergs) par zelta laikmetu dēvē arī to laiku, kad valsti vadīja Vāclavs Havels.

---

¹⁶⁸ Ar apvienoto sešu politiķu būtiskāko atslēgas vārdu diagrammu iespējams iepazīties 3. pielikumā, kas atrodas 419 lpp.

- 12) Gandrīz visi politiķi negatīvi vērtē iepriekšējo valdību darbu. Izņēmums ir Laimdota Straujuma, kas ieņem premjerministra amatu pēc Valda Dombrovska – iespējams, vissekmīgākā un ilggadējākā Latvijas ministru prezidenta.
- 13) Pati populārākā visu analizēto politiķu runu metafora ir ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ. Tā kopumā ļauj aplūkot valsts attīstību kā ceļu ar tam raksturīgajām pazīmēm – līdzena vai nelīdzena virsma, sākums un beigas, pieturas pa ceļam, dažādi ceļa elementi, dažāds kustības ātrums utt. Otrajā vietā lietojuma biežuma ziņā ir daudzkārt aprakstītās klasiskās TVERTNES (ar variantiem objekts-tvertne, viela-tvertne, redzes lauks-tvertne) un LĪDZSVARA (tai skaitā arī tvertņu līdzsvara) metaforas. Trešajā vietā lietojuma biežuma ziņā ir metafora VALSTS IR NAMS. Šeit ietilpinātas nozīmes: celtniecība un sagraušana, pamati, stāvu skaits utt. Var minēt arī metaforas VALSTS IR ĢIMENE, VALSTS IR ORGANISMS. Politiķiem vīriešiem raksturīgas militārās metaforas POLITIKA IR KARŠ, VĒLĒŠANAS IR KARŠ, KRĪZE IR KARŠ. Čehu diskursā var minēt arī politiķu daudzkārt izmantoto metaforu POLITIKA IR TEĀTRIS; latviešu diskursā šī metafora sastopama sporādiski. Savukārt latviešu diskursā kā bieži izmantotu var atzīmēt metaforu POLITIKA IR SPORTS. Latviešu diskursā krīzes pārvarēšanas laika posmā fiksējams arī daudz šādu metaforu: KRĪZE IR SLIMĪBA, KRĪZE IR PURVS.

NOBEIGUMS

Promocijas pētījumā ir izstrādāts politiķu valodiskā portreta analīzes lingvistiskais modelis, kam pamatā ir runu tekstu materiāls. Pētījuma datu analīze veikta, izmantojot mūsdienās aktuālo starpdisciplināro pieeju, apvienojot metodes, kas tiek izmantotas sociolingvistikā, psiholingvistikā, kognitīvajā lingvistikā, kā arī politiskajā lingvistikā. Pētījumam tika izraudzīti stenogrammu teksti, intervijas un raksti, kas parāda latviešu un čehu politisko diskursu, kā piemērus izvēloties sešus politiķus – Laimdotu Straujumu, Miroslavu Ņemcovu, Ivaru Godmani, Karelu Švarcenbergu, Valdi Dombrovski, Bohuslavu Sobotku.

Atbilstoši izvirzītajiem uzdevumiem promocijas darbā raksturots politiskā diskursa pētījumu stāvoklis mūsdienās, priekšstati par varu un ideālajiem valdītājiem katrā diskursā, kā arī raksturots un materiāla analīzē konsekventi izmantots līdera valodiskā portreta veidošanas modelis.

Darba ievadā formulētais pētījuma **mērķis** (izveidot, aprakstīt un izmantot konkrētu politiķu tēlu analīzei politiskā līdera portreta radīšanas modeli, balstoties uz latviešu un čehu politiskajiem diskursiem) ir sasniegts, secīgi izpildot izvirzītos uzdevumus.

Teorētiskās literatūras analīzes gaitā secināts, ka pētījuma problemātikai atbilstošā pamatinformācija balstās rietumu zinātnieku teorijās (gan valodnieku, gan citu zinātnes nozaru pārstāvju, īpaši sociologu teorijās, jo diskursā politika, ideoloģija, sabiedrība un valoda cieši savijas), kas savukārt citu valstu (Latvijas, Čehijas, Krievijas, Lietuvas utt.) zinātnieku darbos tiek aplūkotas saistībā ar konkrētajā valstī pastāvošo materiālu un tradīcijām, kas tajā jau izveidojušās diskursa analīzes virzienā. Vēl izvirzīto uzdevumu ietvaros aplūkoti termini “politiskā retorika” (mūsdienu disciplīna, kas palīdz veikt kompleksu diskursa analīzi, jo ņem vērā retorikas saistību ar izmantotajiem izteiksmes līdzekļiem un politisko situāciju, kas ir ekstralingvistisks faktors) un “kognitīvā metafora” (šobrīd valodnieki ir pierādījuši, ka apkārtējās pasaules iepazīšana notiek arī caur metaforiskumu, kā rezultātā kognitīvās metaforas aktīvi tiek izmantotas politiskajā diskursā, to strukturējot un, no vienas puses, palīdz adresātam labāk saprast izklāstīto materiālu, bet no otras – palīdz adresātam veiksmīgāk ietekmēt adresātu un manipulēt ar viņu).

Pētījuma teorētisko nozīmīgumu nosaka fakts, ka tajā apkopotas ne tikai fundamentālas diskursa, politiskās retorikas un kognitīvās metaforas teorijas, bet arī to lokālie traktējumi, kas aktuāli latviešu un čehu valodniecībā. Minēto teoriju interpretācijas vispārīgās valodniecības nacionālajos atzaros salīdzināšana dod iespēju izdarīt secinājumus par tāda veida pētījumu nepietiekamību Latvijas zinātnē un nepieciešamību turpmāk veikt pētījumus šajā jomā. Savukārt, lai gan ir daudz diskursa analīzes jomā īstenotu pētījumu Čehijā, redzams, ka lielākā daļa no tiem skar tieši socioloģiju un nav pietiekama apjoma pētījumu valodniecības virzienā.

Diskursīvā konteksta, kurā veidojas politisko līderu tēli, apraksta problēmas risinājums tika atrasts, **apvienojot teorētiskās un empīriskās analīzes datus**. Politiskā līdera jēdziens nepastāv pats par sevi, jo novērtēt konkrēta politikā aktīva cilvēka personību un rīcību var tikai, ņemot vērā vispārējo fonu. Šāds fons ir konkrētā nacionālajā apziņā izveidojies varas tēls, kā arī tajā pastāvošie ideālo līderu tēli. Otra politika personību veidojošā sastāvdaļa ir politiskā valoda, kas ir neatņemama politiskās rīcības daļa, kā arī tās rezultāts – tā veido vēlēšanu diskursu atspoguļojošos tekstus. Politiskajā valodā parādās tās mitologēmas, idejas, atslēgas jēdzieni, uz kuru pamata veidojies sabiedrības pasaules uzskats, tādēļ, analizējot konkrētu politisko valodu, var izdarīt secinājumus par to, kas ir relevants konkrētai nācijai, kas veido tās būtību, kā arī secināt to, ar kādu tēlainās izteiksmes līdzekļu un motīvu palīdzību ir iespējams veiksmīgi ietekmēt auditoriju.

Promocijas pētījuma gaitā noteikts, ka Latvijai un Čehijai kopējie nozīmīgākie atslēgas jēdzieni ir “Eiropa”, “antikomunisms”, “ģimene”, “sava valsts”. Diskursā aktualizētā baiļu sajūta var būt saistīta ar apzināšanos, ka mazas valstis ir atkarīgas no svešas varas, svešas gribas, un galvenais šo baiļu iemiesojums Latvijā varētu būt Krievija (kā sekas jūtamajai šīs valsts ekonomiskās un emocionālās ietekmēšanas politikai), savukārt Čehijai – Eiropas Savienība (jo Čehija baidās zaudēt savu identitāti). Latvijas diskursam specifiski atslēgas vārdi ir “valoda”, “kultūra”, “vienotība”; daudznacionālajam Čehijas valsts diskursam minētie koncepti nav relevanti. Savukārt čehu politiskajā diskursā atspoguļojas tautai nozīmīgie atslēgas jēdzieni “demokrātija” un “inteliģence”, kā arī “ironijas” un “pašironijas” jēdziens.

“Varas” tēls abu valstu diskursā pauž piedzīvotos pagātnes notikumus, kas, neraugoties uz to, ka tiem ir bijuši līdzīgi cēloņi (piemēram, neatkarīgas valsts izveidošanās 1918. gadā, komunistiskā okupācija vai padomju režīma krišana), abās valstīs norisinājušies atšķirīgi, tiem bijušas dažādas sekas un ietekme uz valstu tālāko

attīstību, un diskursā šie notikumi atainojas caur atšķirīgiem atslēgas vārdiem un simboliem. Vēl šī uzdevuma risināšanai no latviešu un čehu politiskā diskursa tika noteiktas galvenās opozīcijas un kognitīvās metaforas. Iegūtajā materiālā novērojamas gan līdzības, kas saistītas ar faktu, ka Latvija un Čehija ir mazas valstis un to iedzīvotājiem raksturīga tā sauktā satelīta domāšana, gan atšķirības, kas saistītas ar vēsturiskajiem faktoriem un mentalitāti. Ideālo politiķu tēli latviešu un čehu politiskajā diskursā ir cieši saistīti ar tām vērtībām un idejām, kas ir katras nācijas veidošanās pamatā, un atbilstība vai neatbilstība tām politiķi padara populāru vai nepopulāru. Latviešu nācijai šādi ideālie līderi ir Jānis Čakste (godīgums, demokrātiskums, kalpošana dzimtenei un tautas interesēm), Kārlis Ulmanis (stingrība, mūsdienu tirgvedībā viņa valdīšanas laiks tiek popularizēts kā “vecie labie laiki”) un Vaira Vīķe-Freiberga (izglītība, atbildība, stiprs raksturs, oratora iemaņas, Latvijas starptautiskā reitinga paaugstināšana). Čehiem ideālā politiķa piemērs ir Tomāšs Gariks Masariks (pirmais neatkarīgās Čehoslovākijas prezidents, nācijas tēvs, demokrātijas tēvs), Vāclavs Havels (neatkarības atjaunošana, uzticība demokrātijas vērtībām, radošās elites pārstāvis), daļēji Milošs Zemans (pieredzējis politiķis, eirooptimists, glābējs).

Modeļa izstrāde un latviešu un čehu politisko līderu valodisko portretu apraksts un salīdzinājums izvērstas vienas nodaļas ietvaros, kurā raksturots par katru politiķi savāktais materiāls, kā arī apkopota, raksturota un salīdzināta no šī materiāla iegūtā informācija. Galvenokārt analīzes materiāls ir politiķu runu stenogrammu teksti, kas publicēti Latvijas un Čehijas parlamentu mājaslapās. Veikta kompleksa tekstu analīze, kas ietver satura analīzes, semantiskās analīzes, diskursa analīzes metodes, kā arī salīdzinoši sastatāmo un modelēšanas metodes. Visu šo darbību rezultātā ir izdarīti secinājumi par politiķu izmantotajiem atslēgas vārdiem, kognitīvajām metaforām, kā arī par opozīcijām, kuru ietvaros viņi strukturē apkārtējo realitāti un izvēlas vērtības, runu retoriskās īpatnības, kā arī valodas līdzekļus, ar kuru palīdzību tiek īstenoti visi minētie paņēmieni.

Politika tēla diskursa atkarība no kultūras konteksta un valstiskām vērtībām pierādīta, aprakstot un strukturējot visus politiķa diskursīvo tēlu veidojošos elementus. Lai veiksmīgi mijiedarbotos ar auditoriju un to ietekmētu, līderi izmanto gan universālus runas (retorikas) paņēmienus, gan metaforas, kuru pamatā ir precedenti notikumi, fona informācija, atslēgas koncepti un citi koncepti, kas ir nācijas vienotības pamatā.

Šī promocijas pētījuma **galvenais ieguvums** ir **politiskā līdera valodiskā portreta kompleksas analīzes modeļa izstrāde**. Modelis tika sekmīgi izmantots, strādājot ar atlasīto materiālu, tā lietojuma rezultāti ir aprakstīti un verificējami. Tas pierāda šā modeļa efektivitāti un izmantošanas iespējas citos politiskā diskursa pētījumos.

Analīzes gaitā konstatēts, ka iedarbīgas runas radīšanai politiķi izmanto dažādus retorikas paņēmienus, savās runās liek lietā dažādus emocionālās iedarbības līdzekļus: apelēšanu pie tautas vērtībām, atslēgas vārdus, atbilstošas kognitīvās metaforas. Tādējādi var runāt par to, ka valoda ir efektīvs politiskās ietekmes instruments.

Šī promocijas pētījuma praktiskā nozīmīguma pamatā ir tā sastatāmība, kas vērsta uz iepriekš nepētītu materiālu. Darba rezultāti ļauj to izmantot dažāda valodiskā materiāla izpētei, izveidoto modeli izmantot, analogiski veidojot citu politiķu tēlu aprakstus, kā arī iespēju pētījuma rezultātus izmantot valodniecībā, socioloģijā, politoloģijā, retorikā u.c. saistītās zinātnes jomās.

TĒZES

Balstoties uz pētījuma rezultātiem un secinājumiem, promocijas darba aizstāvēšanai tiek izvirzītas šādas tēzes:

1. Diskurss – tie ir teksti, kas kontekstuāli iekļaujas konkrētā sociālajā un kultūras vidē, tiem piemīt intertekstualitāte, tie ir saistīti ar institucionālās saites radīšanu starp divām komunikācijas pusēm un tiek īstenoti ar noturīgu rakstiskās vai mutiskās komunikācijas žanru palīdzību. Tādēļ šādu veidojumu analīzē nepieciešams izmantot starpdisciplināras metodes, turklāt, veicot šādu analīzi, nav iespējams iztikt bez vēsturiskā un kultūrsociālā fona apraksta, kas atkarīgs no pētāmā diskursa tipa, proti, šajā gadījumā – no politiskā diskursa.
2. Politika tēla veidošana diskursā atkarīga ne tikai no politiskā subjekta runas un uzvedības prakses, bet arī no kultūras konteksta, kopīgas pieredzes un vēstures, kā arī valstiskajām vērtībām. Novērtēt konkrēta politikā aktīva cilvēka personību un rīcību var, tikai ņemot vērā vispārējo fonu.
3. “Varas” tēls abu valstu diskursā pauž piedzīvotos pagātnes notikumus, kas, neraugoties uz to, ka tiem ir bijuši līdzīgi cēloņi, abās valstīs norisinājušies atšķirīgi, tiem bijusi dažāda ietekme uz valstu tālāko attīstību, un diskursā šie notikumi atspoguļojas atšķirīgos atslēgas vārdos un simbolos.
4. Līdera portreta radīšanas modeli veido trīs galvenie aspekti un ar tiem saistītās diskursa kategorijas: politika pašidentifikācija; orientācija laikā un telpā; iedarbība uz auditoriju.
5. Latvijai un Čehijai kopīgie nozīmīgākie atslēgas jēdzieni ir “Eiropa”, “antikomunisms”, “ģimene”, “(sava) valsts”. Diskursā aktualizētā baiļu sajūta, iespējams, ir saistīta ar apzināšanos, ka mazas valstis ir atkarīgas no svešas varas, svešas gribas; galvenais šo baiļu iemiesojums Latvijas gadījumā varētu būt Krievija, savukārt Čehijas – Eiropas Savienība. Latvijas diskursam raksturīgākie specifiskie atslēgas jēdzieni ir “valoda”, “kultūra”, “vienotība”. Čehijas diskursā atspoguļojas tautai nozīmīgie atslēgas jēdzieni “demokrātija” un “inteliģence”, kā arī “ironijas” un “pašironijas” jēdziens.
6. Izstrādātajam modelim piemīt universāls raksturs. Tas ir izmantojams plašāk nekā tikai atlasītā materiāla apstrādei, tā izmantošana būs efektīva arī citos politiskā diskursa pētījumos citās valodās.

Avotu un literatūras saraksts

AVOTI

Diena, www.diena.lv – viens no lielākajiem nacionālajiem dienas laikrakstiem Latvijā, iznāk latviešu valodā, ir arī ziņu portāls.

Neatkarīgā Rīta Avīze, www.nra.lv – viens no lielākajiem nacionālajiem dienas laikrakstiem Latvijā, iznāk latviešu valodā, ir arī ziņu portāls.

Latvijas Avīze, www.la.lv – viens no lielākajiem nacionālajiem dienas laikrakstiem Latvijā, iznāk latviešu valodā, ir arī ziņu portāls.

Mladá Fronta Dnes, www.mfdnes.cz – viens no lielākajiem nacionālajiem dienas laikrakstiem Čehijā, iznāk čehu valodā, ir arī ziņu portāls.

Lidové noviny, www.lidovky.cz – viens no lielākajiem nacionālajiem dienas laikrakstiem Čehijā, iznāk čehu valodā, ir arī ziņu portāls.

www.zpravy.idnes.cz – viens no lielākajiem nacionālajiem ziņu portāliem Čehijā, iznāk čehu valodā.

www.saeima.lv – Latvijas Republikas Saeimas oficiālā mājaslapa.

www.vestnesis.lv – Latvijas Vēstnesis, Latvijas Republikas oficiālais izdevums.

www.delfi.lv – viens no lielākajiem nacionālajiem ziņu portāliem Latvija, iznāk latviešu valodā.

www.psp.cz – Čehijas Republikas Parlamenta Deputātu palātas oficiālā mājaslapa.

LITERATŪRA

1. **Ankrava 2003** – Ankrava, Sigma. *Postkoloniālisma sindroms un identitātes krīze Latvijā*. Karogs, 168.–181.lpp., 1/2003.
2. **Beardsley 1967** – Beardsley, Monroe. Metaphor and falsity. *Journal of Aesthetics and Art Criticism* 35 (2), P. 218–222. 1976.
3. **Beasley 2001** – Beasley, Vanessa. *The rhetoric of ideological consensus in the United States*. Communication Monographs, P. 169–183.
4. **Beck 2005** – Beck, Gloria. *Zakázaná rétorika*. Praha: Grada, 2005.
5. **Benveniste 1966** – Benveniste, Emile. *Problemes de linguistique general*. Paris: Gallimard, 1966. P. 356
6. **Benveniste 1985** – Benveniste, Emile. *On discourse*. The Theoretical Essays: Film, Linguistics, Literature. Manchester: Manchester Univ. Press, 1985.
7. **Billig 1994** – Billig, Michael. Rhetorical and ideological dimensions of common sense // *The status of common sense in psychology*. Westport, CT: Ablex, 1994. P. 121–145.
8. **Bittnerová 2002** – Bittnerová Dana, Schindler, František. *Česká přísloví: soudobý stav konce 20. století*. Praha, 2002.
9. **Black 1962** – Black, Max. *Models & Metaphors: Studies in Language & Philosophy*. Cornell University Press, 1962.
10. **Black 1979** – Black, Max. More about metaphor // *Metaphor and thought*. – Cambridge etc., 1979. P. 19–45.
11. **Blondel 1987** – Blondel, Jean. *Political Leadership: Towards a General Analysis*. Sage, 1987.
12. **Bolinger 1975** – Bolinger, Dwight. *Truth in Linguistic Question*. Language. 1973, vol. 49, Nr. 3, P. 539–550.
13. **Boym 2001** – Boym, Svetlana. *The Future of Nostalgia*. New York: Basic books, 2001.
14. **Brown, Yule 1983** – Brown, Gillian, Yule, George. *Discourse Analysis*. Cambridge University Press, 1983.
15. **Cigankova 2009** – Cigankova, Nataļja. *Lingvistikas variācijas angļu valodas elektroniskajā akadēmiskajā diskursā*. Promocijas darba teksts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2009.
16. **Condor 2013** – Condor, Susan. Political Rhetoric. *The Oxford Book of Political Psychology*. Oxford University Press, 2013.
17. **Confino 1997** – Confino, Alon. *Collective Memory and Cultural History: Problems of Method*. American Historical Review, 102:5, P. 386–403.
18. **Charteris-Black 2011** – Charteris-Black, Jonathan. *Politicians and Rhetoric The Persuasive Power of Metaphor*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2011. P. 370.
19. **Charteris-Black 2013** – Charteris-Black, Jonathan. Analysing Political Speeches. *Rhetoric, Discourse and Metaphor*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2014. P. 274
20. **Čermák 2007** – Čermák, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná*. Praha: Karolinum, 2007.
21. **Chilton, Ilyin 1993** – Chilton, Paul, Ilyin, Mikhail. Metaphor in political discourse: the case of the ‘common European house’. *Discourse & Society*, vol. 4 no. 1, P. 7–31. 1993
22. **Chilton 1996** – Chilton, Paul Anthony. *Security metaphors: Cold war*

- discourse from containment to commonhouse*. New York: Peter Lang, 1996.
23. **Chilton, 2004** – Chilton, Paul. *Analysing Political Discourse*. Theory and Practice. London, Routledge, 2004.
  24. **Čulík 2011** – Čulík, Jan. *Výroky expremiéra Miloše Zemana o islámu jsou xenofobní a neinformované*. [skatīts 24.09.2013]. Pieejams: <http://www.blisty.cz/art/59225.html>
  25. **Davis 1994** – Davis, Kathryn Anne. *Language Planning in Multilingual Contexts, Policies, Communities and Schools in Luxembourg*. Amsterdam: John Benjamins, 1994.
  26. **Dieckmann 1975** – Dieckmann, Walther. *Sprache in der Politik. Eine Einführung in die Pragmatik und Semantik der politischen Sprache*. Heidelberg, 1975.
  27. **Drulak 2004** – Drulák, Petr. *Metaphors Europe Lives By: Language and Institutional Change of the European Union*. EUI Working Papers, SPS No. 2004/15, Florence: European University Institute. 2004.
  28. **Drulak 2006** – Drulak, Petr. Motion, container and equilibrium: Metaphors in the discourse about European integration. *European Journal of International Relations*, 12(4), P. 499–531.
  29. **Drulák 2008** – Drulák, Petr. *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008.
  30. **Drulák 2009** – Drulák, Petr. *Metafory studené války: interpretace politického fenoménu*. Praha: Portál, 2009.
  31. **Drulak, Beneš 2008** – Drulák, Petr a Beneš, Vít. České metafory Evropy – Havel vs. Klaus. In NOVÁK, Miroslav a BRUNCLÍK, Miloš (eds.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech : Česká republika v komparativní perspektivě*. Praha: Dokořán, 2008, s. 329–371.
  32. **Edelman 1977** – Edelman, Murray Jacob. *Political Language*. New York, 1977.
  33. **Edwards 1992** – Edwards, Derek, Potter, Jonathan. *Discursive Psychology*. London: Sage, 1992.
  34. **Eibl 2009** – Eibl, Otto. Politická komunikace ve světě nových médií. *Efektivní politická komunikace*. Praha: Evropské hodnoty o. s., 2009. S. 13–33.
  35. **Fairclough 1985** – Fairclough, Norman. *Critical and descriptive goals in discourse analysis*. *Journal of Pragmatics*. Amsterdam: Elsevier Science, 1985.
  36. **Fairclough 1989** – Fairclough, Norman. *Language and Power*. New York, Longman, 1989.
  37. **Fairclough 1992** – Fairclough, Norman. Discourse and text: linguistic and intertextual analysis within discourse. *Discourse and Society*. London, vol. 3(2), P. 193–217.
  38. **Fairclough 2003** – Fairclough, Norman. *Analysing Discourse*. Textual analysis for social research. London, Routledge, 2003.
  39. **Fairclough 2013** – Fairclough, Norman, Fairclough, Isabela. *Political Discourse Analysis: A Method for Advanced Students*. London, Routledge, 2013
  40. **Fedina 2011** – Fedina, Martin. *Metafory v politickém diskurzu Václava Klause*. [skatīts 15.10.2012]. Pieejams: <http://www.e-polis.cz/politicke-teorie/659-metafory-v-politickem-diskurzu-vaclava-klause.html>
  41. **Flood 2001** – Flood, Christopher. *Political Myth*. London, Routledge, 2001.
  42. **Foucault 1972** – Foucault, Michel. *The Archaeology of Knowledge*. Trans.

- A. M. Sheridan Smith. London: Tavistock, 1972.
43. **Foucault 1981** – Foucault, Michel. *The Order of Discourse*. Untying the text. A Post-Structuralist Reader. Ed. by Robert Young. Boston, London and Henley: Routledge and Kegan Paul, 1981.
  44. **Foucault 1998** – Foucault, Michel. *The History of Sexuality: The Will to Knowledge*, London, Penguin, 1998.
  45. **Geis 1987** – Geis, Michael L. *The Language of Politics*. New York, 1987.
  46. **Gentner 1990** – Gentner, Dedre. *Structure-Mapping. Metaphor as Structure Mapping. Mental Models*. University of Illinois at Urbana-Champaign, 1990.
  47. **Habermas 1990** – Habermas, Jürgen. *Moral Consciousness and Communicative Action*. Translated by Christian Lenhardt and Shierry Weber Nicholsen. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 1990.
  48. **Hahn 1988** – Hahn, Harlan. *The Politics of Physical Differences: Disability and Discrimination*. University of Southern California, Los Angeles, 1988.
  49. **Halliday 1970** – Halliday, M.A.K. Language structure and language function. In John Lyons (ed.) *New Horizons in Linguistics*. Penguin, 1970, 140–165.
  50. **Harris 1952** – Harris, Zellig. “Discourse Analysis”. *Language* 28:1.1–30. (Repr. in *The Structure of Language: Readings in the philosophy of language* ed. by Jerry A[lan] Fodor & Jerrold J[acob] Katz, P. 355–383. 1952.
  51. **Harris 1963** – Harris, Zellig. *Discourse Analysis Reprints*. Papers on formal linguistics. The Hague: Mouton, 1963.
  52. **Holý 2001** – Holý, Ladislav. *Malý český člověk a skvělý český národ. Národní identita a postkomunistická transformace společnosti*, Praha: SLON, 2001
  53. **Hymes 1972** – Hymes, Dell. Models of Interaction of Language and Social Life. In: J. J. Gumperz, D. Hymes (eds.), *Directions in Sociolinguistics*, New York. Sydney 1972, P. 37–71
  54. **Chrz 1999** – Chrz, Vladimír. *Metafory v politice*. Praha: Psychologický Ústav Akademie Věd české Republiky, 1999.
  55. **Iyengar 1986** – Iyengar Sh. & Kinder D.R. More than Meets the Eye: TV News, Priming & Public Evaluations of the President. *Public Communication & Behaviour*. V. 1. L., 1986. P. 162
  56. **Jorgensen, Philipps 2002**– Jorgensen, Marianne, Philipps, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. London: SAGE Publications Ltd, 2002.
  57. **Karapetjana 2007** – Karapetjana, Indra. *Language in Bachelor Papers as a Result of the Development of Linguo-Functional Research Competence*. Doctoral Thesis. Rīga, Latvijas Universitāte, 2007.
  58. **Karapetjana, Rozina 2009** – Karapetjana, Indra, Rozina, Gunta. *The Use of Language in Political Rhetoric: Linguistic Manipulation*. Turkey: Süleyman Demirel University, FEN-EDEBİYAT FAKULTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ, 2009, 111.–121.lpp.
  59. **Karapetjana, Rozina 2013** – Karapetjana, Indra, Rozina, Gunta. The speech act of complimenting as an integral component of interactional competence. *Мова і культура. Випуск 16. Том III (165)*. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2013.
  60. **Karulis 2002** – Karulis, Konstantīns. *Latviešu etimoloģijas vārdnīca*. Rīga: Avots, 2002.
  61. **Kinder 1980** – Kinder D., Peters M., Abelson R., Fiske S. *Presidential prototypes in Political behavior*, 1980, 2, P. 315–338
  62. **Kļave 2010** – Kļave, Evija. *Etnopolitisko diskursu analīze: valodas kopienu varas attiecības Latvijā*. Promocijas darba teksts. Rīga, 2010.

63. **Kneřová 1995** – Kneřová, Magdalena. Ke způsobům oslovování v mluvených projevech. *Naše řeč, ročník 78 (1995), číslo 1*. S. 36–44
64. **Kořenský 1987** – Kořenský, Jan. Metoda analýzy komunikačního procesu. *Naše řeč 70*, 1987. S.57–69.
65. **Kraus 1998** – Kraus, Jiří. *Rétorika v evropské kultuře*. Praha: Academia 1998, S.182
66. **Kraus 2003** – Kraus, Jiří. Vyjadřování polemičnosti a významových opozic v politickém diskurzu. In: *Jazyk, média, politika*. Praha 2003, S. 13–39
67. **Kraus 2004** – Kraus, Jiří. *Rétorika a řečová kultura*. Praha : Karolinum, 2004. S. 136
68. **Kraus 2008** – Kraus, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. Praha: Karolinum, 2008.
69. **Kriņš 1993** – Indriķa Livonijas chronika / tulk. J.Kriņš – Kopa: Rīga, 1993., 228. lpp.
70. **Laclau 2001** – Laclau, Ernesto, Mouffe, Chantal. *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*. Verso, 2nd Edition, 2001.
71. **Lakoff 1971** – Lakoff, George. The role of deduction in grammar. In C. J. Filmore and D. T. (eds.) *Studies in Linguistic Semantics*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1971.
72. **Lakoff 1972** – Lakoff, Robin. Language in Context. *Language*, Washington: LSA, 48, 1972, P. 907–927
73. **Lakoff 1987** – Lakoff, George. *Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal About the Mind*. Chicago: University of Chicago Press, 1987.
74. **Lakoff, Johnson 1980** – Lakoff, George, Johnson, Mark. *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago press, 1980.
75. **Lakoff, Johnson 2003** – Lakoff, George, Johnson, Mark. *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago press, 2003.
76. **Lasswell 1976** – Lasswell, Harold Dwight. *Power and Personality*. W. W. Norton & Company, 1976.
77. **Liepa 2009** – Liepa, Dite. Metaforu lietojums presē. *Valoda: nozīme un forma*. Plašsaziņas līdzekļu valoda. Rīga: Latvijas Universitāte, 2009.
78. **Liepa 2010** – Liepa, Dite. *Latvijas preses valoda valstiskās neatkarības atjaunošanas procesā*. Promocijas darba teksts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010.
79. **Liepa 2011** – Liepa, Dite. *Latvijas preses valoda*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011.
80. **Liepa 2013** – Liepa, Dite. Preses valoda. *Latviešu valoda*. LU Akadēmiskais apgāds, Rīga, 2013. 329.–347. lpp.
81. **LVS 1998** – *Latviešu valodas sinonīmu vārdnīca*. Rīga, Avots, 1998.
82. **LVV 1998** – *Latviešu valodas vārdnīca*. Rīga: Avots, 1998.
83. **Lyons 1977** – Lyons, John. *Semantics*. Cambridge University Press, 1977.
84. **Mac Cormac 1985** – Mac Cormac, Earl R. *The Cognitive Theory of Metaphor*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 1985.
85. **Mainueneau 2002** – Mainueneau, Dominique. Charaudeau, Patrick. *Dictionnaire d'Analyse du Discours*. Seuil, 2002.
86. **Mahmodian 1982** – Mahmoudian, Morteza. *La linguistique*. Paris: Seghers, 1982. P. 239
87. **Matušková 2009** – Matušková, Anna. Politika a komunikace. *Efektivní politická komunikace*. Praha: Evropské hodnoty o. s., 2009. S. 7–13

- 88. Mayr 2004** – Mayr, Andrea. *Prison Discourse: Language as a Means of Control and Resistance*. Palgrave Macmillan, 2004.
- 89. Mayr 2008** – Mayr, Andrea. *Language and Power. An Introduction to Institutional Discourse*. A&C Black, 2008.
- 90. McCombs, Shaw 1972** – McCombs, M.E., and D.L. Shaw. The Agenda-Setting Function of Mass Media. *Public Opinion Quarterly*, Oxford: Oxford University Press 1972, Vol. 36, P. 176–187
- 91. Merleau-Ponty 1960** – Merleau-Ponty, Maurice. *Eloge de la Philosophie et autres essais*. Gallimard, 1960
- 92. Miessler 2008** – Miessler, Jan. Kritická diskurzivní analýza (CDA) a velké množství masmediálních textů. *Médiá a text II*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2008. S. 118–124.
- 93. Mluvnice 2001** – *Příruční mluvnice češtiny*. Brno, 2001.
- 94. Mommsen 1992** – Mommsen, Wolfgang J. *The Political and Social Theory of Max Weber: Collected Essays*. University of Chicago Press, 1992. P. 46
- 95. Moroza 2012** – Moroza, Nadežda. Vārda “meli” semantika latviešu un čehu politiskajā diskursā: politiskais un etnopsiholoģiskais aspekts. *Vārds un tā pētīšanas aspekti 16 (2)*. Liepāja: Liepājas Universitāte, 2012, 214.–222. lpp.
- 96. Moroza 2014** – Moroza, Nadežda. Jazykové prostředky sloužící k vytváření obrazu českého a lotyšského politického lídra // *Slavica Iuvenum: Mezinárodní setkání mladých slavistů / Ostravská univerzita v Ostravě*, Filozofická fakulta. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2014. N 15, P.255–259
- 97. Musolff 2001** – Musolff, Andreas. The Metaphorisation of European Politics: Movement on the Road to Europe. In: Andreas Musolff et al., eds, *Attitudes Towards Europe: Language in the unification process*. Aldershot: Ashgate, P. 179–200. 2001.
- 98. Musolff 2004** – Musolff, Andreas. *Metaphor and political discourse. Analogical reasoning in debates about Europe*. Basingstoke, England: Palgrave-Macmillan. 2004.
- 99. Myers 1999** – Myers, Frank. Political argumentation and the composite audience: A case study. *Quarterly Journal of Speech*, 1995. P. 55–71
- 100. Naše řeč 1968** – Z tézí Pražského lingvistického kroužku k 1. sjezdu slovanských filologů v Praze r. 1929. *Naše řeč, ročník 51 (1968), číslo 3*, S. 152–158
- 101. Novikova 2004** – Pētnieku grupa I. Novikovas vadībā. *Mediju loma varas pārdalē*. Rīga : LU Dzimtes studiju centrs, 2004.
- 102. Ozola 2005** – Ozola, Inese. *Linguistic and Pragmatic Preconditions to Processing Spoken Discourse in a Foreign Language*. Doctoral Thesis. Rīga, Latvijas Universitāte, 2005.
- 103. Palek 1968** – Palek, Bohumil. *Cross-reference: a study from hyper-syntax*. Praha: Univerzita Karlova, 1968.
- 104. Pecheux 1979** – Pêcheux, Michel; Haroche, Claudine; Henry, Paul & Poitou, Jean-Pierre. Le rapport Mansholt: un cas d'ambiguïté idéologique. *Technologies, Idéologies, Pratiques*, 2, P.1–83, 1979.
- 105. Quintiliani 1963** – Quintiliani, Aristidis. *De Musica libri tres*. R. P. Winnington-Ingram, B.G. Teubner (Leipzig), 1963. P. 198
- 106. Rejzek 2001** – Rejzek, Jiří. *Český etymologický slovník*. Praha, 2001
- 107. Richards 1965** – Richard, Ivor Armstrong. *The Philosophy of Rhetoric*. Oxford, Oxford University Press. 1965.

108. **SČ 2006** – Sociologický časopis. *Analýza promluv a textů, analýza diskurzu*. Praha, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. Ročník 42, číslo 2, duben 2006.
109. **Skudra 2010** – Ojāra Skudras redakcijā. *Latvijas preses vēsture: diskursi un identitātes*. Valsts pētījumu programma – nacionālā identitāte. Projekts – Nacionālā identitāte un komunikācija. Rīga: LU SZF, 2010.
110. **Skutāns 2002** – **Skutāns, Gints**. Latvija – jēdziena ģenēze. Pieejams: <http://www.historia.lv/biblioteka/skirklis/latvija-0> (skatīts 24.02.2012.)
111. **Sokol 2002** – Sokol, Jan. *Filosofická antropologie*. Praha: Portál 2002.
112. **Schneiderová** – Schneiderová, Soňa. *Analýza diskurzu a mediální text*. Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2015.
113. **Šulmane, Kruks 2001** – Šulmane, Inese, Kruks, Sergejs. Stereotipi Latvijas presē. *Latvijas mediju analīze (Daudzveidība III)*. Rīga, 2001. Lpp. 11-50.
114. **Šūpule 2012** – Šūpule, Inese. *Etniskās un nacionālās identitātes sociālā konstruēšana mijiedarbībā: Latvijas gadījuma izpēte*. Promocijas darbs. Rīga, 2012.
115. **Torfinng 2005** – Torfinng, Jacob. *Discourse Theory: Archivments, Arguments, and Challengers // Discourse Theory in European Politics. Identity, Policy and Governance*. Palgrave Macmillan, 2005.
116. **Treimane 2012** – Treimane, Laura. Retorikas stratēģijas parlamenta debatēs: laika un telpas aspekts. *Vārds un tā pētīšanas aspekti 16 (II)*. Liepāja: Liepājas Universitāte, 2012.
117. **Treimane 2014** – Treimane, Laura. *Valodas reģistrs parlamentā: sistēmiski funkcionālais skatījums*. Promocijas darba teksts. Rīga, Latvijas Universitāte, 2014.
118. **Van Dijk 1976** – Van Dijk, Teun. Narrative Macro-Structures. Logical and Cognitive Foundations. *PTL: A Journal for Descriptive Poetics and Theory of Literature*. 1. 1976. P. 547–568
119. **Van Dijk 1987** – Van Dijk, Teun. *Communicating racism*. London: SAGE Publications Ltd, 1987.
120. **Van Dijk 1993** – Van Dijk, Teun. Principles of critical discourse analysis // *Discourse and society*. London: SAGE Publications Ltd, 1993.
121. **Van Dijk 1998** – Van Dijk, Teun. *Ideology: A Multidisciplinary Approach*. London: Sage, 1998.
122. **Van Dijk 2006** – Van Dijk, Teun. Ideology and Discourse Analysis. *Journal of Political Ideologies* (June 2006). 11 (2), p. 115-140. London, Routledge, 2006.
123. **Van Dijk 2008a** – Van Dijk, Teun. *Discourse and power*. New York: Palgrave Macmillan 2008.
124. **Van Dijk 2008b** – Van Dijk, Teun. *Discourse and Context. A Sociocognitive Approach*. Cambridge University Press, 2008.
125. **Van Leeuwen 1995** – van Leeuwen, Theo. The Representation of Social Actors, in C.R. Caldas (ed.) *Studies in Critical Discourse Analysis*. London: Routledge, 1995.
126. **Vingre 2009** – Vingre, Inta. *Dusmu emociju metaforikas kontrastīvais aspekts latviešu un vācu valodā*. Promocijas darba teksts. Daugavpils: Daugavpils Universitāte, 2009.
127. **Vinčela 2010** – Vinčela, Zigrīda. *Student-Composed Electronic Discourse as a Result of Applied Linguistic Research*. Doctoral Thesis. Rīga, Latvijas Universitāte, 2010.
128. **VPSV 2007** – *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: LU

- Latviešu valodas institūts, 2007.
- 129. Vulāne 2006** – Vulāne, Anna. Etnonīms polis latviešu valodas diskursā. *Prace Baltystyczne 3. Język, literatura, kultura*. Warszawa: wydział Polonistyki Uniwersitetu Warszawskiego, 2006. 155.–164. lpp.
- 130. Weinrich 2005** – Weinrich, Harald. *The Linguistics of Lying And Other Essays*. Seattle: University of Washington Press, 2005.
- 131. Wodak 1989** – Wodak Ruth, Freistritzer G. Fachsprache und Jargon: Zur Textsorte "Parteiprogramm". *Fachsprache und Kommunikation: Experten im sprachlichen Umgang mit Laien*. – Wien: Bundesverlag, 1989. – S. 92–111
- 132. Wodak 1995** – Wodak, Ruth. Critical Linguistics and Critical Discourse Analysis. *Handbook of Pragmatics*. John Benjamins Publishing Company, 1995. P. 204–210.
- 133. Wodak et al. 1999** – Wodak, Ruth, de Cillia, R./ Reisigl, M./ Liebhart, K. *The Discursive Construction of National Identity*. Edinburgh: University Press.
- 134. Wodak 2001** – Wodak, Ruth. *Methods of Critical Discourse Analysis* (2nd revised edition). London: Sage. 2001. P. 63–94.
- 135. Wodak, Meyer 2009** – Wodak, Ruth, Meyer, Michael (Eds.) (2009). *Methods of Critical Discourse Analysis* (2nd revised edition). London: Sage.
- 136. Zelče 2010** – Zelče, Vita (projekta vadītājs). *Latvijas sociālā atmiņa un identitāte*. Valsts pētījumu programma – nacionālā identitāte. Rīga, 2010.
- 137. Аристотель 1978** – Аристотель. *Риторика*. Пер. Н. Платоновой. Античные риторика. Москва, 1978.
- 138. Арутюнова 2000** – Арутюнова Н. Д. *Языкознание. Большой энциклопедический словарь*. Москва: Большая российская энциклопедия, 2000.
- 139. Базылев 1997** – Базылев В.Н. Российский политический дискурс (от официального до обыденного) // *Политический дискурс в России*. Москва, 1997.
- 140. Баранов 1990** – Баранов А. Н. Политическая аргументация и ценностные структуры общественного сознания // *Язык и социальное познание*. Москва, 1990.
- 141. Бахтин 1979** – Бахтин, М. М. *Эстетика словесного творчества*: сб. работ. Москва: Искусство, 1979.
- 142. Бенвенист 1995** – Бенвенист, Эмиль. *Словарь индоевропейских социальных терминов*. Москва, Прогресс-Универс, 1995. 452 с.
- 143. Бенвенист 2002** – Бенвенист, Эмиль. *Общая лингвистика*. Москва, УРСС, 2002.
- 144. Блондель 1992** – Блондель, Жан. *Политическое лидерство. Путь к всеобъемлющему анализу*. Москва, 1992.
- 145. Будаев, Чудинов 2006а** – Будаев, Э. В., Чудинов, А. П. *Метафора в политическом интердискурсе*. Екатеринбург, 2006.
- 146. Будаев, Чудинов 2006б** – Будаев, Э. В., Чудинов, А. П. Риторическое направление в исследовании политической метафоры. *Respectus Philologicus*. 2006. № 9 (14).
- 147. Ван Дейк 1989** – Ван Дейк, Тойн. *Познание. Коммуникация*. Москва: Прогресс, 1989. 312 с.
- 148. Вебер 1988** – Вебер, Макс. Харизматическое господство // *Социологические исследования* 1988 № 3. С. 139–147.

- 149. Виноградов 1980** – Виноградов В. В. *О языке художественной прозы*. Москва, 1980. С. 120–146.
- 150. Гумбольдт 1985** – Гумбольдт, Вильгельм фон. *Язык и философия культуры*. Москва, 1985.
- 151. Деметрий 1987** – Деметрий. О стиле. *Античные риторика*. Москва, 1978
- 152. Замятин 2002** – Замятин Д.Н. *Геополитика: основные проблемы и итоги развития в XX веке*. Москва, 2002.
- 153. Зусман 2000** – Зусман, В. Г. «Свое» и «Чужое» в европейской культурной традиции: литература, язык, музыка Н. Новгород, 2000.
- 154. Ибрагимова 1993** – Ибрагимова В.Г. *Современная политическая мифология*, дисс. кан. фил.наук. Москва, 1993. С.6
- 155. Йоргенсен 2008** – Йоргенсен, Марианне В., Филлипс, Луиза Дж. *Дискурс-анализ. Теория и метод*. Харьков: Изд-во «Гуманитарный центр», 2008.
- 156. Иссерс 1999** – Иссерс, О. С. Речевое воздействие в аспекте когнитивных категорий. *Вестник Омского университета*, 1999, Вып. 1. С.74–79
- 157. Карасик 1996** – Карасик В.И. Культурные доминанты в языке. *Языковая личность: культурные концепты*. Сб. науч. тр. Волгоград – Архангельск, 1996. С. 3–6
- 158. Карасик 2000** – Карасик В. И. О типах дискурса. *Языковая личность: институциональный и персональный дискурс*. Сборник научных трудов. Волгоград: Перемена, 2000.
- 159. Караулов 1989** – Караулов Ю.Н. *Русская языковая личность и задачи ее изучения. Язык и личность*. Москва, 1989.
- 160. Караулов 1987** – Караулов Ю. Н. *Русский язык и языковая личность*. Москва, Наука, 1987.
- 161. Кассирер 1990** – Кассирер, Эрнст. Сила метафоры. *Теория метафоры*. Москва, 1990. С. 33–43
- 162. Кассирер 1993** – Кассирер, Эрнст. Техника политических мифов // *Октябрь*. 1993. №7., С. 153
- 163. Кравченко 2012** – Кравченко, Н. К. *Практическая дискурсология: школы, методы, методики современного дискурс-анализа* // Научно-практическое пособие. Луцьк: Волиньполіграф, 2012.
- 164. Коровицына 2000** – Коровицына, Н. В. Самая «бархатная» революция: «чешский человек» на фоне общественных перемен. *Славяноведение*, 2000. № 3. С. 16–26
- 165. Коровицына 2011** – Коровицына, Н. В. *Чешский человек в первое десятилетие 20 века*. Москва, 2011.
- 166. Кузнецов 1998** – *Большой толковый словарь русского языка*. 1-е изд-е: СПб. Норинт С. А. Кузнецов. 1998
- 167. Лассан 1995** – Лассан Элеонора. *Дискурс власти и инакомыслия в СССР: когнитивно-риторический анализ*. Вильнюс, 1995.
- 168. Лассан 2010** – Лассан, Элеонора. О некоторых явлениях в современной российской риторике публичной коммуникации (риторика ностальгии как результат диалога с прошлым). *Respectus Philologicus nr. 18 (23)*. Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas, 2010.
- 169. Лассан 2011** – Лассан, Элеонора. *Лингвистика ставит диагноз*. Вильнюс, 2011.

- 170. Лассвелл 2006** – Лассвелл, Гарольд. Язык власти. *Политическая лингвистика*. Вып. 20. Екатеринбург, 2006. С. 264–279
- 171. Леви Стросс 1983** – Леви-Стросс, Клод. *Структурная антропология*. Москва, 1983.
- 172. Локк 1985** – Локк, Джон. *Сочинения в трех томах*. Том 2. Москва: Мысль. Редакции философской литературы, 1985.
- 173. Маковский 1980** – Маковский М. М. *Системность и асистемность в языке: Опыт исследований антиномий в лексике и семантике*. Москва, 1980
- 174. Миллер 2001** – Миллер А.И. *Тема центральной Европы: история, современные дискурсы и место в них России*. Нов. ЛитОбоз, № 52, 2001.
- 175. Невинская 2006** – Невинская, М. Д. *Концептуальная оппозиция «народ – власть» в политическом дискурсе*. Автореферат диссертации. Волгоград, 2006.
- 176. Ортега-и-Гассет 1991** – Ортега-и-Гассет, Хосе. *Эстетика. Философия культуры*. Москва, 1991.
- 177. Падучева 1985** – Падучева, Е. В. *Высказывание и его соотношенность с действительностью. Референциальные аспекты семантики местоимений*. Москва: Наука, 1985.
- 178. Перельман 1987** – Перельман, Хаим. Новая риторика: Трактат по аргументации (в соавторстве с Л.Ольбрехт-Тытекой). *Язык и моделирование социального взаимодействия*. Москва, Прогресс, 1987. С. 207-264
- 179. Попова, Стернин 1999** – Попова, З. Д., Стернин, И. А. *Понятие «концепт» в лингвистических исследованиях*. Воронеж, 1999.
- 180. Потебня 1926** – Потебня, Александр. *Мысль и язык*. Харьков, 1926. С. 77
- 181. Ричардс 1990** – Ричардс, Айвор. *Философия риторики// Теория метафоры*. Москва, 1990.
- 182. Соссюр 1990** – Соссюр, Фердинанд де. *Заметки по общей лингвистике*. Москва, Прогресс, 1990.
- 183. Стемковская 2000** – Стемковская, Ю. Е. *Образ человека в чешской культуре. Язык как средство трансляции культуры*. Москва, 2000.
- 184. Степанов 1975** – Степанов, Ю. С. *Основы общего языкознания*. Москва, Просвещение, 1975.
- 185. Степанов 1995** – *Язык и наука конца XX века /*. Под ред. академика Ю.С. Степанова. Москва, 1995, С. 39–40
- 186. Сырица 2006** – Сырица, Галина. К проблеме перевода художественного концепта: концепт ДОМ. *Humaniora. Lingua Russica. Труды по русской и славянской филологии. Лингвистика IX. Взаимодействие языков и языковых единиц*. Тарту, 2006, с. 271 – 283.
- 187. Сырица 2007** – Сырица, Галина. К вопросу о формировании аксиологической характеристики концепта. *III Международный конгресс исследователей русского языка*. Москва, МГУ им. М. В. Ломоносова, филологический факультет. 20-23 марта 2007 года. Труды и материалы. – Москва: МАКС Пресс. – 2007, с. 508.
- 188. Годосиенко 2012** – Годосиенко, З. В. Особенности политического языка. *Вестник ВЭГУ, Социально-экономические и общественные науки*, 2012. № 5(61). С. 159–161
- 189. Фуко 1994** – Фуко, Мишель. *Слова и вещи*. Археология гуманитарных

- наук. Спб., 1994.
- 190. Хмиадашвили 2009** – Хмиадашвили, А. П. Политика и риторика: потенциал манипулятивного воздействия. Текст. *Вестник Одесского нац. ун-та им. И. И. Мечникова*. Сер. Социология и политические науки. 2009. Т. 14 (вып. 13). С. 595–602
- 191. Цицерон 1994** – Цицерон. *Три трактата об ораторском искусстве*. Пер. с латин. Ф. А. Петровского и др. Репринт. воспроизведение изд. 1972 г. Москва: Науч.-изд. центр „Ладомир”, 1994. 470,[1] с.
- 192. Цуладзе 2003** – Цуладзе, Автандил. *Политическая мифология*. Москва, Эксмо, 2003.
- 193. Чудинов 2001** – Чудинов, А. П. *Россия в метафорическом зеркале: когнитивное исследование политической метафоры (1991–2000)*. Екатеринбург, 2001. 238 с.
- 194. Шейгал 1999** – Шейгал Е.И. Семиотическое пространство политического дискурса // *Политический дискурс в России – 3: материалы раб. совещ. (Москва, 27–28 марта 1999 г.)* / под ред. Ю.А. Сорокина и В.Н. Базылева. Москва, Диалог-МГУ, 1999.
- 195. Шейгал 2000** – Шейгал, Е. И. *Театральность политического дискурса. Единицы языка и их функционирование*. Саратов, 2000. Вып. 6.

Nadežda Kopoloveca

**LĪDERA PORTRETA RADĪŠANAS MODELIS LATVIEŠU
UN ČEHU POLITISKAJĀ DISKURSĀ**

Promocijas darba

PIELIKUMI

1. pielikums “Varas tēls”

1.1. Izteikumi, kas veido “Varas” tēlu latviešu politiskajā diskursā

Stipra, vienota vara

Deputāts J. Lagzdiņš uzsvēra, ka galvenais parlamenta uzdevums ir izstrādāt likumus un pēdējos trīs, četros gados ir izdevies radīt likumdošanas bāzi eiropeiskai valsts pārvaldei, kas balstās uz atklātuma un demokrātiskiem valsts pārvaldes principiem – **vienotu varas** sistēmu valstī.
(<https://www.vestnesis.lv/ta/id/73460>)

Apvienotās Karalistes **centrālās varas** kompetencē ir ārlietu un aizsardzības jautājumi, bet vairums pārējo sfēru ir pašas salas ziņā. Menas sala nav Eiropas Savienības (ES) sastāvā, kaut arī tai ir saistoši ES brīvās preču kustības principi.
(<https://www.vestnesis.lv/ta/id/187214>)

Saeimas priekšsēdētājs uzrunā norādīja, ka bieži vien vietējā pašvaldība, novadu un pilsētu pārvalde tiek pretnostatīta **centrālajai varai** galvaspilsētā, taču tas nav pareizi. „Mēs visi darām vienu darbu – nodrošinām Latvijas valsts pārvaldi tā, lai valsts attīstītos, bet tās iedzīvotāji dzīvotu pārtikušāk,” uzsvēra G.Daudze.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/16743>)

Grozījumu būtība: tie paredz palielināt Eiropas Savienības **centrālās varas** – Briseles – atbildību par Eiropas Savienības valstu attīstību, un tiek plānots izveidot speciālu stabilizācijas fondu operatīvai finanšu palīdzībai eirozonas valstīm krīzes gadījumā.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/19505-frakciju-viedokli-2012-gada-15-marta>)

Vispārīga kādas valsts varas struktūru nosaukšana

Nākamā gada martā KTR **varas** iestādes var realizēt uz 2 gadiem atliktā nāves soda izpildi Tenzinam Delekam Rinpočem.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/tikšanas-un-vizites/2222>)

Savukārt Ukrainas parlamenta Nacionāls drošības un aizsardzības komisijas Militārpersonu sociālo garantiju nodrošināšanas apakškomitejas priekšsēdētājs Stepan Davimuka norādīja uz vairākiem bremsējošiem faktoriem, kas ietekmē Ukrainas virzību uz ES, proti, problēmām spēka struktūru reformēšanā, nesaskaņām un augsto korupciju **valsts varas struktūrās**, kā arī sasāpējušos sociālos jautājumus, kas sabiedrībā rada spriedzi, nedrošības sajūtu un šķel to.
(<https://www.vestnesis.lv/ta/id/116938>)

G.Kručkovs pauda arī interesi par parlamenta komisiju un **izpildvaras** sadarbību Latvijā, norādot uz ierobežotu parlamentāro kontroli Ukrainā, ko reglamentē valsts konstitūcija.
(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/tikšanas-un-vizites/5417>)

Ķīnas **varas iestādes** ir aicinātas pārtraukt vardarbību un ievērot Tibetā cilvēktiesības - tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību, ticības brīvību, izteiksmes un vārda brīvību.
(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/10722>)

Tiekoties ar Šrilankas parlamenta vadītāju, Saeimas Ārlietu komisijas priekšsēdētājs Andris Bērziņš uzsvēra, ka abu valstu attiecības ir uz produktīvas attīstības ceļa. Viņš pauda gandarījumu, ka Šrilankas **varas iestādēm** ir izdevies izbeigt karadarbību un ir sācies valsts sakārtošanas process.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/tikšanas-un-vizites/14972>)

Šodien plenārsēdē mēs diskutēsim par diviem svarīgiem jautājumiem, kas Alianses dienaskārtībā pašreiz ir uzmanības centrā. Asamblejas viesiem būs iespēja uzklaut un iztaujāt Afganistānas aizsardzības ministru par aktuālo situāciju valstī un šajās dienās notiekošo „miera padomi”- nacionāla līmeņa sanāksmi, kas pulcēs visus **varas** pārstāvjus.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/16837>)

Šādu parlamentāro debašu rīkošana ir būtiska gan no sabiedrības informēšanas, gan arī **varas vertikāles** viedokļa, ņemot vērā, ka Latvijas ir parlamentāra republika” uzskata Ārlietu komisijas priekšsēdētājs.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/17283>)

Savukārt plānotā iemaksu samazināšana pensiju 2.līmenī, pēc frakcijas „Saskaņas Centrs” deputātu domām, mazinās cilvēku uzticību **valsts varai**, un neuzticība pēc tam būs ilgtermiņā. Frakcijas „Saskaņas Centrs” deputāti nesaprot šo ieceru ekonomisko jēgu, tāpēc nevarēs atbalstīt šādu 2011.gada budžeta projektu.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/10-saeimas-frakciju-viedokli/17795-2010-gada-17-novembri>)

Šogad Juristu dienās tiek apspriesta Valsts prezidenta institūta loma **valsts varas** dalīšanas sistēmā.
(<http://www.vienotiba.lv/jaunumi/zinas/aboltina-diskutejot-par-valsts-prezidenta-instituta-pilnveidosanu-satversme-nedrikst-pazaudet-svarigako/>)

Labdien, cienījamie radioklausītāji! Ir, protams, jauki dzirdēt no šobrīd opozīcijā esošajām partijām, teiksim, tādas apzīmējumus kā „**varas elite**” un tamlīdzīgus – it sevišķi, ja ņem vērā, ka partiju apvienībā „Par Labu Latviju” ir, vismaz pēc maniem aprēķiniem, septiņi bijušie premjeri.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/10-saeimas-frakciju-viedokli/18454-frakciju-viedokli-2011-gada-5-maija>)

Mājaslapā publicētas avīžu „Diena” un „Atmoda” kopijas, kurās dokumentēti vēsturiski izšķirošie augusta notikumi Latvijā un pasaulē. Laikrakstos lasāmi oficiālie **varas** iestāžu paziņojumi, tā laika liecinieku, tostarp žurnālistu, piezīmes un raksti, kā arī apskatāmas fotogrāfijas.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/18713-21-augusta-svetku-majaslapa-publiceta-latvijas-neatkaribas-atjaunosanas-dienu-preses-hronika>)

Un gluži tāpat kā lielā ģimenē mums ir jāspēj mantot un nest tālāk tās idejas, tie sapņi, kas iedvesmoja mūsu priekšgājējus. Latvijas valsts nav tikai tās robežas, tās Satversme un **varasinstitūcijas**. Latvijas valsts pirmām kārtām ir tajā dzīvojošie cilvēki ar kopīgu pagātņi, kultūru, valodu, nezūdošām vērtībām un kopīgu skatu uz nākotni.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19032-saeimas-priekssedetajas-solvitas-aboltinas-runa-latvijas-republikas-proklamesanas-93-gadadienai-velt>)

Tas ir bijis viens no iemesliem, kāpēc sabiedrībā ir vairojusies neuzticēšanās **valsts varai**, kas savukārt palēnina ekonomisko grūtību pārvarēšanu un kavē valsts attīstību,” sacīja Saeimas priekšsēdētāja.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19138-aboltina-petnieciskie-zurnalisti-ir-stipri-bezbailigi-ar-misijas-apzinu-apveltiti-cilveki>)

Savukārt komisijas priekšsēdētājas biedrs Atis Lejiņš sarunā vērsa uzmanību uz izteikta **ES varas** centra veidošanos, aizvien lielāku ietekmi iegūstot Vācijai un Francijai.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19244-saeimas-eiropas-lietu-komisija-diskute-par-es-attistibas-scenarijiem>)

„Saeimas deputātiem kopā ar Ārlietu ministriju un Valsts prezidentu ir līdzatbildība ārpolitikas mērķu īstenošanā,” teica komisijas priekšsēdētājs. „Ja eksperti runā par koordinēto pieeju ārpolitikā, tad tas tieši attiecas uz šo valstisko trijstūri: Valsts prezidents, Saeima un valdība. Papildus tam ir jāuzklausa un jāsadarbojas ar mūsu ārpolitikas ekspertiem un NVO pārstāvjiem. Veidojot ārpolitiku, arī Saeimas deputātiem ir **vara**, ietekme un atbildība, jo arī deputāti ir diplomāti.”
(<http://www.saeima.lv/en/news/saeima-news/19298-saeima-notiek-arpolitikas-debates>)

S.Āboltiņa norādīja, ka Latvijas iedzīvotājiem Gruzija ir ļoti simpātiska un laikā, kad Gruzija piedzīvoja karadarbību, ne tikai Latvijas **varas iestādes**, bet arī cilvēki bija vienoti, atbalstot un jūtot līdzīgu Gruzijas tautai.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/tikšanas-un-vizites/19362-aboltina-gruzija-ciesie-politiskie-kontakti-ir-laba-augsne-abu-valstu-aktivakai-sadarbibai-ekonomika>)

Savukārt komisijas priekšsēdētājas biedre Inese Lībiņa-Egnere, uzsverot grozījumu nozīmīgumu, aicināja sākt ar sevi un atbalstīt piedāvāto pamatlikuma grozījumu redakciju. Viņa uzsvēra, ka šis ir procesa sākums un nākotnē būtu jāpārskata imunitāte arī amatpersonām citos **varas atzaros**.

(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19509-juridiska-komisija-rosina-satversmes-grozijumus-kas-ierobezos-deputatu-imunitati>)

Ciešā saistībā ar citām Eiropas tautām un balstoties uz vienkāršām vērtībām – **valsts varas** padotību likumam, cilvēktiesībām un taisnīgumu.

(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19659-solvita-aboltina-brivibas-dzirnakmens-ir-dargaka-un-vienlaikus-smagaka-nasta>)

Dažas nedēļas pēc Latvijas Republikas proklamēšanas viens no spožākajiem tālaika politiķiem Arveds Bergs atzina, ka “parlamentārisms ir mums vajadzīgā valdības forma”, lai gan arī brīdināja, ka “esam izraudzījuši viskomplicētāko **valsts varas** iemiejotumu”.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19658-saeimas-priekssedetajas-solvitas-aboltinas-runas-saeimas-2012-gada-4-maija-svinigaja-sede-par-godu-la>)

Turklāt tas mums neliedz vienlaikus veidot aktīvākas politiskās un ekonomiskās attiecības ar jaunajiem **varas** centriem pasaulē, veidot pragmatiskas attiecības ar Krieviju, visa reģiona interešu vārdā nostiprināt sadarbību ar pārējām Baltijas valstīm, Ziemeļvalstīm, Poliju un Vāciju

(http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs2_dk.nsf/0/C968A5B69CD0F1A7C22579FB004827B1?OpenDocument)

Latvijas valsts nav tikai tās robežas, tās Satversme, karogs un **varas institūcijas**.

(<http://www.saeima.lv/en/transcripts/view/117>)

Latvijas Republikas dibinātājiem nebija šaubu, ka jaunajai valstij ir jābūt parlamentārai republikai, norādīja S.Āboltiņa, citējot tālaika spožā politiķa Arveda Berga brīdinājumu, ka “parlamentārisms ir mums vajadzīgā valdības forma”, taču “esam izraudzījuši viskomplicētāko **valsts varas** iemiejotumu”.

(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19659-solvita-aboltina-brivibas-dzirnakmens-ir-dargaka-un-vienlaikus-smagaka-nasta>)

Ciešā saistībā ar citām Eiropas tautām un balstoties uz vienkāršām vērtībām – **valsts varas** padotību likumam, cilvēktiesībām un taisnīgumu,” pauda Saeimas priekšsēdētāja.

(<https://www.vestnesis.lv/ta/id/247418>)

„Kopā ar Ēriku Žilinski pateicību ir pelnījuši visi diplomāti, trimdas sabiedriskie darbinieki, kā arī tā laika trimdas diplomātiskā un konsulārā korpusa darbinieki, kuri ziedojuši savus spēkus neatkarības de iure uzturēšanai un lolojuši sapni par valsts neatkarības atjaunošanu, konsekventi atgādinot **Rietumu varas iestādēm** un sabiedrībai par Latvijas okupāciju un valsts starptautiski tiesiskā statusa nemainīgu saglabāšanu,” uzrunājot klātesošos, teica I.Bite.

(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19742-inga-bite-akcente-trimdas-latvijas-diplomatu-ieguldijumu-valsts-neatkaribas-idejas-saglabasana>)

V.Buša skaidroja, ka Īrijas **varas** iestāžu rīcību palēnina tas, ka problēma tieši neskar Īrijas pilsoņus, vienlaikus norādot - Īrija situāciju apzinās, taču nevēlas tai pievērst starptautisku uzmanību.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19818-cilvektiesibu-komisija-fiktivo-laulibu-problema-jarisina-nekavejoties>)

Saeimas priekšsēdētāja vēstulē uzsver, ka asi nosoda diplomātiskajam korpusam veiktos uzbrukumus un aicina Lībijas **varas iestādes** ar visu rūpību izmeklēt šo gadījumu.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/20014-saeimas-priekssedetaja-solvita-aboltina-izsaka-lidzjutibu-asv>)

Aizklātie balsojumi ir ne vien mazinājuši sabiedrības uzticību **valsts varai**, bet arī radījuši grūtības nozīmīgiem valsts amatpersonu amatiem atrast atbilstošus kandidātus.
(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/20491-juridiska-komisija-atbalsta-valsts-prezidenta-un-satversmes-tiesas-tiesnesu-iveelesanu-atklata-proce>)

Grozījumu mērķis ir veicināt caurskatāmību un atklātību lēmumu pieņemšanas procesā, šādi palielinot arī sabiedrības uzticību Saeimai, politiskajām partijām un **valsts varai** kopumā.
(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/20491-juridiska-komisija-atbalsta-valsts-prezidenta-un-satversmes-tiesas-tiesnesu-iveelesanu-atklata-proce>)

Problēma ir tā, ka politisko partiju sadrumstalotība Latvijā un līdz ar to nespēja vienoties par valsts attīstības pamatjautājumiem ir viens no iemesliem, kuru dēļ iedzīvotāju uzticēšanās **valsts varai**, tostarp Saeimai, ir ārkārtīgi zema. Savukārt nosacījums, ka Valsts prezidentu ievēlē tauta, veicinātu skaidrāka politiskā piedāvājuma formulējumu un Valsts prezidents varētu kļūt par patiesu nācijas vienotības simbolu.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/20565-frakciju-viedokli-2013-gada-24-janvari>)

Diemžēl, kamēr **varas elite** pasaulei stāsta Latvijas veiksmes stāstu par cīņu ar krīzi, skaitļi rāda ko citu. Arvien vairāk Latvijas iedzīvotāju paliek nabadzīgāki.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/20638-frakciju-viedokli-2013-gada-14-februari>)

Tāpat komisija aicina **varas iestādes** nelikt šķēršļus piemiņas brīžu rīkošanai un novērst iespējamās provokācijas un konfliktus.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/20707-sabiedribas-saliedetibas-komisija-aicina-uz-savstarpeju-sapratni-16-marta-un-9-maija-pasakumos>)

Gruzijas vicespīkars Latvijā uzturēsies ANO Attīstības programmas (UNDP) ietvaros, un vizītes mērķis ir iepazīties ar Latvijas administratīvi teritoriālās reformas un **reģionālās varas** stiprināšanas pieredzi, īstenojot Gruzijas valdības iecerētās reformas pašvaldību un reģionālās pārvaldības jomā.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/20721-saeima-viesosies-gruzijas-parlamenta-vicespikars>)

„Saskaņas Centrs” uzskata, ka pie **varas** esošo regulārie uzbrukumi pensionāru ienākumiem ir kļūdoša netaisnība.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/page%3A7/20858-frakciju-viedokli-2013-gada-11-aprili>)

S.Āboltiņa Latvijas parlamenta vārdā nosoda šādu cietsirdīgu rīcību pret nevainīgiem cilvēkiem, tostarp bērniem, tik miermīlīga sporta pasākuma — maratona — laikā. Saeimas priekšsēdētāja pauzē pārliecību, ka, ASV **varas iestādēm** rūpīgi izmeklējot šo gadījumu, teroristi tiks saukti pie atbildības.
(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/20864-saeimas-priekssedetaja-izsaka-lidzjutibu-saistiba-ar-bostonas-maratona-upuriem>)

Jautājums, vai un kā mūsu ārzemju tautiešiem jābūt pārstāvētiem Latvijas **valsts varas** institūcijās, ir gan aktuāls, gan praktisks.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21318-konference-saeima-diskutes-par-diasporas-interesu-parstavesanu-izcelsmes-zemes>)

Vienlaikus komisijas priekšsēdētājs norāda, ka tie, kuri uzskatīja, ka viņu uzticība ir pievilta, izgāja ielās paust savu sašutumu, taču Ukrainas **varas iestāžu** solis lietot spēku, lai apspiestu pilsoniskās vilšanās izpausmes, nav ne pārdomāts, nedz attaisnojams. „Šāda rīcība tautas bažas tikai vairo, nevis mazina,” paziņojumā uzsver O.Ē.Kalniņš.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21642-ojars-eriks-kalnins-situacija-ukraina-izversusies-par-nacijas-nelaimi-ta-risinama-sarunu-cela>)

Ceru, ka Krievijas **varas iestādes** to sapratīs un izbeigs ar ultimātīvu politiku ietekmēt kaimiņvalsts Ukrainas politisko un ekonomisko nākotni,” uzsver komisijas priekšsēdētājs.
(<https://www.diena.lv/raksts/latvija/viedokli/deputats-kalnins-situacija-ukraina-izversusies-par-nacijas-nelaimi-14036601>)

Komisijas deputāti uzsver, ka Latvijai kā pilntiesīgai ANO, EDSO, Eiropas Padomes, ES un NATO dalībvalstij, kas aizstāv demokrātiskās vērtības, nav pieņemama **varas iestāžu** rīcība, iebrūkot parlamentārās opozīcijas partijas birojā, kas liecina par parlamentārisma apdraudējumu.
(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21643-eiropas-lietu-komisija-pauz-vienpratigu-atbalstu-ukrainas-eiroteintegrācijas-centieniem>)

Tāpat komisija nosoda pārmērīga spēka lietošanu pret miermīlīgajiem demonstrantiem un aicina Ukrainas **varas iestādes** turpmāk to nepieļaut, un vienlaikus pauž solidaritāti ar tiem miermīlīgajiem demonstrantiem, kas, izmantojot pulcēšanās un vārda brīvības pamatprincipus, aicināja Ukrainas valdību parakstīt asociācijas nolīgumu ar ES.
(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21643-eiropas-lietu-komisija-pauz-vienpratigu-atbalstu-ukrainas-eiroteintegrācijas-centieniem>)

Paziņojums pieņemts, pamatojoties uz labām kaimiņattiecībām starp Latviju un Ukrainu un atbalstot Ukrainu ilgtermiņa apņēmībā virzīties uz padziļinātu ekonomisko un politisko integrāciju ES, kā arī ievērojot izveidojušos satraucošo situāciju demokrātijai Ukrainā pēc Austrumu partnerības Viļņas samita, kurā Ukrainas valdība lēma neparakstīt asociācijas nolīgumu, kas paredz padziļinātu un visaptverošu brīvās tirdzniecības izveidi, un tam sekojošos Ukrainas tautas protestus, pret kuriem **varas iestādes** pielietoja pārmērīgu spēku.
(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21643-eiropas-lietu-komisija-pauz-vienpratigu-atbalstu-ukrainas-eiroteintegrācijas-centieniem>)

Proti, ir runa par tur notiekošo cīņu par Ukrainas neatkarību no citu valstu ietekmes un pārmērīgo spēka pielietošanu, ko **esošā vara** vērs pret civiliedzīvotājiem, kuri piedalās miermīlīgos protestos.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/21652-frakciju-viedokli-2013-gada-12-decembri>)

Saeima ir viens no 188 pasaules parlamentiem – mūsu valsts vēstures liecinieks un izcils neorenesanses arhitektūras paraugs. Kopš 18.gadsmita šajā namā saimniekojušas dažādas **varas**, pielāgojot to katra laikmeta garam un ideoloģijai.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21684-parlaments-piedava-videostastus-par-saeimas-nama-vesturi>)

„Virkne cilvēktiesību aizstāvju Magnitska lietu uzskata par vienu no kļedzošākajiem cilvēktiesību pārkāpumiem Krievijā pēdējo gadu laikā. Šodien Magnitska lieta liek uzdot jautājumus gan par pamata cilvēktiesību ievērošanu mūsdienā Krievijā, gan par **valsts varas** pārstāvju nesodāmības apziņu,” skaidro komisijas priekšsēdētāja Ināra Mūrniece.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21860-deputati-uzklausis-cilvektiesibu-aizstavjus-par-magnitska-lietu-un-situaciju-krievija>)

Komisijas uzsver, ka 2014.gada 18.februāra nakts bija traģēdija gan Ukrainas tautai, kas to piedzīvoja, gan Ukrainas **varas iestādēm**, kas to pieļāva.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21865-latvijas-republikas-saeimas-eiropas-lietu-komisijas-pazinojums-par-situaciju-ukraina>)

Ukrainas Verhovna Rada ir leģitīmi ievēlēta **valsts varas** institūcija, un tās pieņemtie lēmumi ir likumīgi un nav apšaubāmi.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21905-latvijas-valsts-prezidenta-saeimas-priekssedetajas-ministru-prezidentes-un-arlietu-ministra-pazinoju>)

Varas struktūru konkretizēšana (likumdevēja vara, izpildvara, tiesu vara)

Likumdevēja (politiskā) vara

L.Imanlijeva informēja, ka šī gada 8.februārī tika apstiprināts jaunais valdības sastāvs, un pašreiz notiek virzība uz **prezidenta varas** nostiprināšanu.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/tikšanas-un-vizites/11889.rss/8219>)

Tāpat jāparedz nosacījumi, kādos gadījumos Valsts prezidents nevar ierosināt atlaist Saeimu, lai izvairītos no situācijas, kad valstī nav ne leģitīmas Saeimas, ne Valsts **prezidentavaras**.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/11519>)

Amnestijas likumus parasti pieņem, ja valstī mainās **politiskā vara**, ja būtiski reformēta krimināltiesību sistēma vai arī, ja nepieciešams risināt jautājumu par cietumu pārapsūdzību.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/12034>)

„Izmaiņas likumos ir spilgts piemērs tam, ka saprātīgi vienoties var, nevis konfrontējot vienam otru, bet gan nosēžoties pie viena sarunu galda un izsverot jautājumus. Tas liecina, ka gan **valsts vara**, gan Baznīca kalpo vienam un tam pašam mērķim – Latvijas garīgai un laicīgai labklājībai,” pauž J.Šmits.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/12669>)

Malaizijas vēstnieks pastāstīja arī par savas valsts iekārtu - konstitucionālo monarhiju; politisko struktūru - kur likumdošanas **vara** pieder divpalātu parlamentam, kas sastāv no Senāta un Pārstāvju palātas; kā arī ekonomikas veidošanas pamatprincipiem - kurās pamatā plānošana pieciem gadiem, ekonomikas politikas turpinājums un attīstība.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/tikšanas-un-vizites/2065>)

Šogad Juristu dienās tiks apspriesta Valsts prezidenta institūta loma **valsts varas** dalīšanas sistēmā.
(<http://www.delfi.lv/news/national/politics/abolitina-rosina-laut-prezidentam-nodot-referendumam-likumprojektus-bez-parakstu-vaksanas.d?id=37953301>)

Un tagad **varas partijas** vienkārši vēlas noslēpt no tautas īsto situāciju, novērst cilvēku uzmanību no būtiskām problēmām sociāli ekonomiskajā jomā.
(<https://www.vestnesis.lv/ta/id/244028>)

Varas partiju – VIENOTĪBAS, ZRP un Nacionālās apvienības „Visu Latvijai!”–„Tēvzemei un Brīvībai/LNNK” – pārstāvji šodien „nulles” lasījumā ir atbalstījuši pensionēšanās vecuma pakāpenisku paaugstināšanu jau no 2014.gada.
(<https://www.vestnesis.lv/ta/id/246337>)

Nav pagājis pat gads kopš **varas partiju** iepriekšējā solījuma, ka pensiju jomā nekas netiks pasliktināts, bet patlaban jau ir nākamie signāli, kas, visticamāk, vainagosies reālā darbībā, ka pensionēšanās vecums tiešām tiks paaugstināts. Manuprāt, no tiesiskās pašlāvības viedokļa tas ir pilnīgi nepareizi.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/19614-frakciju-viedokli-2012-gada-19-aprili>)

Dažas lietas, kad **varas partijas** bija pavisam izgājušas no „rāmjiem”, kā, piemēram, pensiju apmēra apcirpšanas jautājumā, vietā atlika Satversmes tiesa, tāpēc varu atgādināt, ka tieši Satversmes tiesa vairākkārt norādījusi, ka likumdevējam, pieņemot lēmumus sociālā nodrošinājuma jomā, jāievēro tiesiskās pašlāvības, samērīguma, taisnīguma un sociāli atbildīgas valsts principi.
([http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/82d0020e0a22329bc22579ea00261da8/\\$FILE/LP0237_1.htm](http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/82d0020e0a22329bc22579ea00261da8/$FILE/LP0237_1.htm))

Labdien, cienījamie radioklausītāji! Šodien Saeimas vairākums noraidīja „Saskaņas Centra” izstrādāto likumprojektu par tautas vēlētu prezidentu. „Saskaņas Centra” likumprojekts par tautas vēlētu prezidentu tika izstrādāts ar mērķi pārvarēt uzticības krīzi **valsts varai**.
(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/21481-frakciju-viedokli-2013-gada-31-oktobri.rss.rss.rss/19647-frakciju-viedokli-2012-gada-26-aprili>)

Latvijā pastāvošā politisko partiju un sabiedrības sadrumstalotība ir viens no iemesliem ārkārtīgi zemajam iedzīvotāju uzticības līmenim **valsts varai**, tātad arī nepopulārajai Saeimai, kura ievēlē prezidentu.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/19647-frakciju-viedokli-2012-gada-26-aprili>)

Rodas iespaids, ka **varas partijas**, koalīcija izmisīgi baidās no tautas brīvas gribas demokrātiskām izpausmēm.
(<https://www.vestnesis.lv/ta/id/247269>)

Taizemes augstākā **likumdošanas vara** ir divpalātu parlaments Nacionālā Asambleja, kuru veido Pārstāvju palāta un Senāts.

(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19995-inese-libina-egnere-tiekas-ar-taizemes-karalistes-senata-vicespikeri>)

„Demokrātija nebūt nav viegla un vienkārša valsts pārvaldes forma. Pārstāvnieciskā demokrātija ir sarežģīts **valsts varas** iemiesojums. Tā nepiedāvā gatavas atbildes un nenorāda uz vienu gudro, kurš zina visas pareizās izvēles. Nevis viens vadonis izlemj valstij svarīgos jautājumus, bet gan tas ir uzticēts tautai un tautas pārstāvjiem,” uzsvēra S.Āboltiņa.

(<http://www.lvportals.lv/print.php?id=251080>)

Protams, minēto iniciatīvu faktiski ir pārņēmis tiesībsargs un valdība, un **varas partijas**, bet mums nav žēl, jo daļēji mērķis ir sasniegts.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/page%3A3.rss.rss.rss/21136-frakciju-viedokli-2013-gada-20-junija>)

Tikai jāatgādina valdības pārstāvjiem un **varas partijām**, ka toreiz valdošie zaudēja Satversmes tiesas procesā.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/21241-frakciju-viedokli-2013-gada-5-septembri>)

Komisijas deputāts Klāvs Olšteins ekonomikas ministram jautāja, pēc kādiem principiem tiks veidots jaunais pārvaldības birojs, kas būs tā izdotie lēmumi un vai neveidosies pārāk liels **varas** centrs, kas pārvaldīs visas valsts kapitālsabiedrības.

(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21243-tautsaimniecibas-komisija-konceptuali-atbalsta-valsts-un-pasvaldibu-kapitalsabiedribu-reformu>)

Viena no problēmām ir tā, ka arī gados jauni cilvēki ir samaksājuši augstu cenu par ekonomisko krīzi Latvijā. Ar nožēlu var atzīmēt, ka **varas** partijas mums nezināmu iemeslu dēļ savlaicīgi nepievērsās jaunatnes nodarbinātības problēmai, tāpēc „Saskaņas Centrs”, strādājot opozīcijā valdībai, bet ne Latvijas tautai, ir spiests meklēt un piedāvāt savus risinājumus šim jautājumam.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/21558-frakciju-viedokli-2013-gada-21-novembri>)

Atvērta ekonomika, **likuma vara** un iekļaujoša politika ir ES labklājības stūrakmeņi, un tie pozitīvi ietekmē arī ES austrumu kaimiņus un citas valstis; BA atzinīgi vērtē neatgriezeniskās un ilgtspējīgās politikas un ekonomikas reformas, ko savu iedzīvotāju labā veic GUAM valstis, teikts BA paziņojumā, vienlaikus akcentējot, ka pārmaiņu ātrums ir atkarīgs no katras valsts individuālajiem centieniem.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21599-baltijas-asambleja-pauz-atbalstu-ciesakai-gruzijas-ukrainas-azerbaidzanas-un-moldovas-integracijai-e>)

Prezidija atzinības raksts G.Kusiņam pasniegts arī par personīgo attieksmi un ieguldījumu Latvijas Republikas **likumdevēja varas** stiprināšanā un tās prestiža vairošanā.

(<http://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/saeimas-darbs/saeimas-priekssedetaja-solvita-aboltina/saeimas-priekssedetajas-aktualitates-2/21864-gunars-kusins-sanem-saeimas-prezidija-atzinibas-rakstu>)

Ātrums, kādā jaunas psihoaktīvās vielas tiek izplatītas, ir izaicinājums **likumdošanas varai**, jo notiek nepārtraukta jaunu vielu sintezēšana.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/21957-frakciju-viedokli-2014-gada-13-marta>)

Diemžēl koalīcija šodien noraidīja šo „Saskaņas Centra” iecerī. Tas nozīmē, ka **varas partijas** nevēlas stimulēt iedzīvotāju ieguldījumus savas veselības un izglītības uzlabošanā, sniedzot cilvēkiem nodokļu atvieglojumus.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/22232-frakciju-viedokli-2014-gada-22-maija>)

Izpildvara

Ārlietu komisijas deputāti atzina, ka studiju eksports ir viens no aktuālajiem komisijas darba kārtības jautājumiem un deputāti ir uzdevuši **izpildvarai** rast risinājumus, lai atvieglotu uzturēšanās atļauju izsniegšanu ārvalstu studentiem.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/14971>)

K.Seržants arī nepiekrita iespējamai **KNAB padomes varas** palielināšanai.

(<http://www.vestnesis.lv/ta/id/228532>)

„Situācija ir ļoti nopietna, pat kritiska, tāpēc ir jārikojas un šī ideoloģija, kas ietekmē mūsu iedzīvotāju politiskos uzskatus un arī vēlēšanu rezultātus, ir jāierobežo,” komisijas sēdē akcentēja komisijas sekretārs Dzintars Ābiķis, rosinot veidot plašu ekspertu un speciālistu darba grupu, kurā strādātu arī **izpildvaras** un drošības institūciju pārstāvji.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21748-cilvektiesibu-komisija-pauz-bazas-par-krievijas-televiziju-kanalu-lielo-ipatsvaru-tv-piedavajuma>)

Tiesu vara

Atbildot uz Č.V.Larsona jautājumu par īstenotajiem pasākumiem, lai veicinātu tiesiskas valsts attīstību un apkarotu korupciju, Saeimas priekšsēdētāja biedre norādīja, ka šajā jomā progress ir acīmredzams. Ir veiktas būtiskas likumdošanas izmaiņas, lai stiprinātu **tiesu varas** neatkarību, regulētu politisko partiju darbību un nodrošinātu iedzīvotājiem iespēju realizēt savas tiesības, piemēram, apstrīdot valsts iestāžu pieņemtos lēmumus.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/tikšanas-un-vizites/10463>)

Pirms aizklātā balsojumā lemt par I.Bičkoviča kandidatūras virzīšanu, komisijas deputāti iztaujāja viņu par Augstākās tiesas attīstības vīziju un to, kā kandidāts plāno vairot sabiedrības uzticību **tiesu varai**.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/11105>)

Kā norāda komisijas priekšsēdētājs Juris Dobelis, deputāti vēlas arī uzzināt A.Grūtupa viedokli par **tiesu varas** attīstību Latvijā.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/13365>)

Iepazīstinot ar apakškomisijas darbam ar Tiesu iekārtas likumu aktualitātēm, tās priekšsēdētāja, Saeimas priekšsēdētāja biedre Solvita Āboltiņa stāstīja, ka apakškomisija ir nākusi klajā ar vairākām iniciatīvām. Lai stiprinātu **tiesu varas** neatkarību, plānots izveidot tiesnešu pašpārvaldes institūciju - Tieslietu padomi.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/16149>)

„Šī gada vasarā nolemjot izveidot Tieslietu padomi, parlaments ir spēris būtisku soli **tiesu varas** nostiprināšanā. Jaunā institūcija sniegs tiesu sistēmai plašākas pašpārvaldes iespējas un ļaus pašiem tiesnešiem ietekmēt procesus tieslietu sistēmā. Ceru, ka tiesneši un citi **tiesu varas** pārstāvji pilnvērtīgi izmantos tās sniegtās iespējas, iesaistoties pašiem svarīgu jautājumu apspriešanā un izlemšanā,” norāda S.Āboltiņa.

Ģenerālprokurors atzina, ka viens no šobrīd aktuālākajiem jautājumiem ir **tiesu varas** darbinieku profesionālās kvalifikācijas celšanas iespēju trūkums. Prokuroru zināšanu trūkums labi redzams, piemēram, izmeklējot apjomīgas finanšu noziegumu lietas. „Iespējams, Latvija ir vienīgā Eiropas Savienības dalībvalsts, kurā netiek nodrošināta sistēmiska prokuroru, tiesnešu, advokātu kvalifikācijas celšana. Bijuši pietiekami daudz pārmētumu par **tiesu varas** kļūdām un neprofesionalitāti, un situāciju var mainīt tikai ar regulāru un obligātu apmācību,” sacīja Ē.Kalnmeiers.

Ģenerālprokurors komisijas sēdē arī rosināja prokuratūras statusu nostiprināt Satversmē, jo prokuratūra ir viens no **tiesu varas** pilāriem. Tāpat Ē.Kalnmeiers informēja deputātus, ka uzdevis veikt inventarizāciju tā dēvētajā Ventpils uzņēmumu lietā, lai noteiktu perspektīvākos izmeklēšanas virzienus. Ģenerālprokurors atzina, ka lietas izskatīšana ir ieilgusi, un tajā ir milzīgs izskatāmo materiālu apjoms.

(<http://at.gov.lv/lv/pazinojumi-presei/par-tieslietu-padomi/2010/septembris/704-ieveleti-tiesu-parstavji-tieslietu-padome/>)

„Uz šodienas sēdi **tiesnešu** pārstāvji nebija ieradušies, uzsverot **varas** dalīšanas principu un skaidri norādot, ka diskusijā par savām algām neiesaistīsies. Apakškomisija vienojās, ka risinājums būs jāmeklē bez pašu **tiesnešu** un **prokuroru** klātbūtnes, bet **tieslietu** nozares viedokli par sagatavotajiem priekšlikumiem paudīs **Tieslietu** padome,” norāda apakškomisijas priekšsēdētāja Solvita Āboltiņa. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/17565>)

Turklāt šāds risinājums ļautu samērot **tiesu varas** garantijas ar valsts budžeta iespējām un atalgojumu citos **varas atzaros**, norāda likumprojekta autori. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/17836-saeimas-apakskomisija-piedava-tiesnesu-algu-reformu-prasis-viedokli-katram-tiesnesim>)

Klātesošie **tiesu varas** pārstāvji pauda viedokli, ka atalgojuma sistēmu esošo tiesnešu pilnvaru laikā mainīt nedrīkst un reformas ieviešana novestu pie jauna strīda. (<http://apollo.tvnet.lv/zinas/kutris-bridina-deputatus-jautajuma-par-tiesnesu-atalgojumu/468316>)

Šī Baltijas jūras valstu parlamentārās konferences darba grupa strādā pie sabiedrības drošības jautājumiem, īpašu uzmanību pievēršot cilvēku tirdzniecības problemātikai. Rīgas tikšanās laikā darba grupa spriedīs par policijas un **tiesu varas** lomu cilvēktirdzniecības apkarošanā. (<http://www.saeima.lv/fr/informations-generales/communiqués-de-presse/18208-baltijas-juras-valstu-parlamentariesi-saeima-diskutes-par-cilvektirdzniecibas-ierobezosanu>)

Pēc diskusijām Saeimā par policijas un **tiesu varas** lomu cilvēktirdzniecības apkarošanā Baltijas jūras valstu parlamentu pārstāvji piektdien, 4.martā, turpināja uzklaut un apkopot rekomendācijas cilvēktirdzniecības apkarošanas uzlabošanai. (<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/18213-baltijas-juras-valstu-parlamentariesi-apkopo-rekomendacijas-cilvektirdzniecibas-apkarosana>)

Savukārt paveiktais **tiesu varas** neatkarības nostiprināšanā sekmēja to, ka sabiedrības uzticēšanās tiesām 2010.gadā salīdzinājumā ar 2008.gadu pieaugusi par 12 procentiem. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/18382-ingrida-circene-gruzija-sasniegusi-butiskus-panakumus-demokratijas-nostiprinasana>)

Kā īpaši būtisku atbalstu demokrātijas stiprināšanai Latvijā Saeimas priekšsēdētāja minēja tiesu modernizāciju, kas ir svarīgi, lai veicinātu sabiedrības uzticēšanos **tiesu varai**. (<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19437-saeimas-priekssedetaja-sveices-vestniecei-pateicas-par-latvijai-sniegto-atbalstu>)

Deputāte Lolita Čigāne (Vienotība) apliecināja, ka Saeimā ir politiskā griba paātrināt lietu izskatīšanu tiesās un kopīgi ar **tiesu varas** institūcijām meklēt risinājumus, lai uzlabotu juridisko vidi. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19669-saeimas-deputati-zema-tiesu-darba-efektivitate-atbaida-arvalstu-investorus>)

„**Tiesu varas** neatkarība nav privilēģija, kas tiek piešķirta pašu tiesu interesēs, bet gan sabiedrības interesēs, lai nodrošinātu neatkarīgu tiesu saprātīgos termiņos,” uzsvēra Saeimas priekšsēdētāja Solvita Āboltiņa piektdien, 25.maijā, atklājot Saeimā konferenci „Taisnīga tiesa ir savlaicīga tiesa: kā novērst tiesu sēžu atlikšanu”. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19739-solvita-aboltina-sabiedribas-intereses-ir-nodrosinat-tiesu-sapratigos-terminos>)

Savukārt tieslietu ministrs Gaidis Bērziņš konferences atklāšanā sacīja, ka lietu skaits tiesās strauji pieauga ekonomiskās krīzes apstākļos, bet pašlaik ir vērojams samazinājums, tomēr, neskatoties uz jau esošajiem uzlabojumiem, svarīga ir arī visu **tiesu varai** piederīgo personu attieksmes maiņai. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19739-solvita-aboltina-sabiedribas-intereses-ir-nodrosinat-tiesu-sapratigos-terminos>)

Tiesu varas darbs nav dāvana un nenotiek bez maksas, piebilda A.Loskutovs. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19743-piedava-atbrivot-gimenes-arstus-no-lemsanas-par-personas-speju-piedalities-tiesas-sede>)

Saeimas Nacionālās drošības komisija, piektdien, 8.jūnijā, rīko atklāto sēdi, kurā ar **tiesu varas**, operatīvās darbības subjektu un akadēmiskās vides pārstāvjiem diskutēs par aktuāliem operatīvās darbības procesa problēmjautājumiem.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19795-saeima-diskutes-par-operativas-darbibas-problemjautajumiem>)

„Tiesu spriedumam ir jābūt neizbēgamam, savlaicīgam un taisnīgam – tas ir izšķiroši svarīgi, lai augtu sabiedrības uzticība **tiesu varai**. Likumdevējs ir apņēmības pilns izdarīt nepieciešamos pilnveidojumus likumos, taču daudz atkarīgs arī no pašu tiesu darba – cik prasmīgi tiesneši piemēro likumos ietvertās normas,” uzsver komisijas priekšsēdētāja.
(<http://www.lvportals.lv/visi/preses-relizes/249675-cepane-stradajam-lai-tiesas-nevilkotos-gadiem/>)

Deputāts Vjačeslavs Dombrovskis (RP) sacīja, ka notiekošais aktualizē virkni jautājumu par **tiesu varas** godprātību, kā arī maksātnespējas institūtu.
(<http://m.lvportals.lv/preses-relizes.php?id=254744>)

Nemot vērā Valts prezidenta norādījumus, ka likumprojekts ietekmē tiesu darbību un tas pirms pieņemšanas pēc būtības bija jāvērtē arī **tiesu varai**, par likumprojekta virzību atbildīgā Juridiskā komisija likumprojektu nosūtīja izskatīšanai Tieslietu padomei.
(<http://www.delfi.lv/news/national/politics/saeima-spite-prezidentam-visus-kapitalsabiedribu-akcionaru-stridus-turpmak-izskatis-tikai-viena-jelgavas-tiesa.d?id=43240316>)

„Šis ir būtisks solis, lai uzlabotu tiesu darba caurspīdīgumu un efektivitāti. Likumprojekts, kas sagatavots Saeimas Tiesu politikas apakškomisijā ciešā sadarbībā ar ekspertiem un Tieslietu padomi, ir likumdevēja atbilde uz ilgajiem tiesu procesiem un sabiedrības zemajai uzticībai **tiesu varai**. Ceram, ka lielāka atklātība tiesu darbā un plašākas iespējas efektīvi organizēt lietu izskatīšanu motivēs tiesnešus celt **tiesu varas** prestižu,” uzsver par likumprojekta virzību atbildīgās Juridiskās komisijas priekšsēdētāja Ilma Čepāne.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21029-juridiska-komisija-no-septembra-tiesu-spridumi-bus-japublicko-interneta>)

Un trešais, manuprāt, ļoti būtiskais lēmums šodien bija grozījumu likumā „Par **tiesu varu**” pieņemšana trešajā lasījumā. Jāsaka, ka šī bija vēsturiska diena, jo noteica tiesu varas politiku turpmākam ilgākam laika posmam.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/21099-frakciju-viedokli-2013-gada-13-junija>)

„Sešpadsmit gadu laikā, kopš Latvijā pastāv Satversmes tiesa, tā ir kļuvusi par tādu **varas institūciju**, kas iemantojusi pārliecinošu un laikā noturīgu sabiedrības uzticību un autoritāti. To pamatā vispirms ir Jūsu darbi - tiesas taisītie spriedumi, kuros vienmēr ticis sniegts pieņemtā lēmuma izsvērts un argumentēts pamatojums un viedums. Ar saviem darbiem Satversmes tiesai ir izdevies uzstādīt augstu taisnīguma un **tiesu varas** efektivitātes standartu,” sacīja Saeimas priekšsēdētāja Solvita Āboltiņa piektdien, 7.decembrī, atklājot Satversmes tiesas rīkoto Konstitucionālo tiesību semināru „Lietas ierosināšana Satversmes tiesā: aktuāli Satversmes tiesas procesa jautājumi”.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/20391-s-aboltina-satversmes-tiesa-uzstadijusi-augstu-taisniguma-un-tiesu-varas-efektivitates-standartu>)

Pašvaldība

Latvijas Pašvaldību savienības pārstāve Silvija Šimfa skaidroja, ka pašvaldības nav gatavas rast papildu līdzekļus, lai mazturīgajiem iedzīvotājiem piešķirtu pabalstus medicīnas izdevumu segšanai. Šogad pašvaldībām būs pieejami tikai 49 procenti no autonomo funkciju veikšanai nepieciešamajiem līdzekļiem un **vietējā vara** saviem iedzīvotājiem būs spiesta atteikties.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/13193>)

Jo katra iedzīvotāja vēlmes un intereses vislabāk saprot tieši **vietējās varas** pārstāvji, kas labi pazīst un izprot pilsētu un novadu ikdienu.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/14740>)

„Ņemot vērā, ka **izpildvaras** līmenī Latvijas un Vācijas attiecības ir ļoti aktīvas, būtu svarīgs intensīvāks dialogs arī starp Saeimu un Bundestāgu,” uzsvēra Saeimas priekšsēdētāja.
(<http://www.saeima.lv/lv/saeimas-priekssedetajas-aktualitates/17819-aboltina-velas-veidot-ciesaku-latvijas-un-vacijas-parlamentu-sadarbibu>)

Es šo salīdzinājumu atgādinu, jo no sirds esmu pārliecināta, ka tieši pašvaldības kā **vietējās varas** struktūras atrodas ļaudīm vistuvāk, tās ir vispersoniskākās. Pašvaldību darbs ir ārkārtīgi būtisks, jo tas rāda, vai spējam paši sevi pārvaldīt.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/20934-saeimas-priekssedetajas-solvitas-aboltinasrunasaeimas-2013-gada-4-maija-svinigaja-sede-par-godu-latv>)

Saeimas priekšsēdētāja uzsvēra, ka Latvijas valsti būvē katrs no mums, bet pašvaldības kā **vietējās varas** struktūras atrodas vistuvāk tautai, nodrošinot un stimulējot sabiedrību aktīvāk iesaistīties politiskajos procesos.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/18517-aboltina-lps-kongresa-tikai-ciesa-sadarbibar-pasvaldibam-mes-varam-panakt-valsts-attistibu>)

Prese (metaforiski ceturkā vara)

„Nereti Saeimas deputātu un žurnālistu viedokļi atšķiras, taču kaislība uz sportu mūs vieno. Šajās dienās notiks daudzi Neatkarības deklarācijas pasludināšanai veltīti pasākumi, un viens no tiem ir šī futbola spēle. Īsi pirms Latvijai tik nozīmīgā datuma mērosimies spēkiem, lai noskaidrotu, kura **vara** Latvijā ir tā sportiskākā: **pirmā vara** vai tā dēvētā **ceturkā vara**,” informē viens no pasākuma iniciatoriem, Saeimas komandas kapteinis Vitālijs Orlovs.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/16516>)

Jauktie piemēri/dažādu veidu varas opozīcija

Atbildot uz Nīderlandes aizsardzības ministra H.Kampa jautājumu par politisko situāciju Latvijā saistībā ar neseno valdības krīzi, J.Dalbiņš īsumā pastāstīja par mūsu valsts vēlēšanu sistēmu, kas neparedz jaunu parlamenta vēlēšanu rīkošanu **likumdevēja, izpildvaras** vai **tiesu varas** krīzes gadījumā.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/tikšanas-un-vizites/page%3A47.rss.rss/2925>)

Gan Saeimai, pieņemot krīzes laika lēmumus, gan valdībai, kas kā **izpildvara** nodarbojas ar krīzes pārvarēšanas plāna realizāciju, ir būtiska sadarbība un, pats galvenais, arī savstarpēja sapratne ar **vietējo varu**, ar novadu un pilsētu domēm.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/14740>)

Nododot šo darbu neprofesionāļu rokās, varam prognozēt, ka pakalpojumi un nauda ne vienmēr nonāks pie cilvēkiem, kam pašvaldības atbalsts nepieciešams visvairāk,” atzīst apakškomisijas priekšsēdētāja Aija Barča. „Turklāt šeit redzam kārtējo piemēru, kad **izpildvara** virza likumu, par kuru nav noticis dialogs ar cilvēkiem, kurus tas skar visvairāk - sociālā darba profesionāļiem.”
(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/14821>)

Lai to panāktu, mūsu nacionālajām interesēm ir jābūt skaidri un savlaicīgi definētām, mūsu **likumdevēju** un **izpildvaras** darbam ir jābūt saskaņotam, ir maksimāli jāiesaista sociālie partneri, mūsu deputāti Eiropas Parlamentā un pārstāvji citās institūcijās.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/16595>)

Atsaucoties uz LPS priekšsēža Andra Jaunsleiņa teikto, ka kopīgiem spēkiem **valsts varai** un **pašvaldībām** būtu jāuzliek valsti uz sliekšņa, G.Daudze uzsvēra, ka Latvijas ļaudīm to ievēlētajiem pārstāvjiem Saeimā un pašvaldībās ir ne tikai jāvar to izdarīt, bet jābūt arī pietiekami stipriem, gudriem un varošiem, lai paši šīs sliekšņa uzbūvētu un arī izvēlētos virzienu, kurā šo valsti vadīt.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/16743>)

Latvijas un Moldovas pārstāvju sadarbība ir aktīva un produktīva gan **parlamentu**, gan **izpildvaras** līmenī.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/tikšanas-un-vizites/11889.rss/17142>)

G.Daudze arī uzsver, ka savu Saeimas priekšsēdētāja pilnvaru laikā ir centies panākt, lai **varas** centrs atkal atgrieztos no **izpildvaras** pie **likumdevēja**. Šī darba veiksmīgu turpināšanu Saeimas priekšsēdētājs uzskata arī par vienu no 10.Saeimas galvenajiem uzdevumiem, jo Latvija ir parlamentāra republika.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/17622>)

Otrkārt, ar šā likumprojekta palīdzību tiek līdzsvarots atalgojuma apmērs dažādos **valsts varas** atzaros, un, kā es jau teicu, beidzot tiek likts pamats tam, lai **tiesu varā, likumdevējvarā un izpildvarā** nodarbināto algas būtu „sazobētas” un nevarētu tikt samazinātas vai paaugstinātas atrauti cita no citas, kā tas diemžēl bija agrāk, tā sauktajos treknajos gados, kad tiesnešiem salīdzinājumā ar valsts pārvaldē strādājošajiem, kuri varēja piepelnīties dažādos veidos, piemēram, būt par kapitāldaļu turētāju pārstāvjiem... varēja vienā birojā būt par biroja vadītāju, citā birojā - par konsultantu un tā tālāk... tiesnešiem algas bija samērā zemas.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/10-saeimas-frakciju-viedokli/17842-frakciju-viedokli-2010-gada-25-novembri>)

„Šie likumprojekti ir būtisks solis, lai sāktu veidot loģisku, pārskatāmu un ikvienam saprotamu atlīdzības sistēmu visos no valsts budžeta finansētos **varas atzaros – likumdevēja varā, izpildvarā un tiesu varā.**” Saeimas ārkārtas sēdē uzsvēra Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētāja Ilma Čepāne.

(<http://www.lvportals.lv/print.php?id=222587>)

„Ar šo lēmuma projektu vēlamies apturēt paredzēto plānošanas reģionu likvidāciju, jo tās rezultātā, piemēram, sabiedriskā transporta kustību valsts reģionos organizētu nevis **vietējā vara**, kas ir tuvāk iedzīvotājiem un labāk zina viņu vajadzības, bet gan Rīgā. Tas nav pieļaujams,” puda Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas priekšsēdētājs Vitauts Staņa. Viņš arī uzsvēra, ka „ir jādomā, kā panākt lielāku **valsts varas** decentralizāciju, ministriju funkcijas nododot plānošanas reģioniem.”

(<http://www.delfi.lv/news/national/politics/saeimas-komisija-nosoda-valdibas-ieceri-likvidet-planosanas-regionus.d?id=36977827>)

Tāpat sēdē tika pārrunātas Latgales reģiona attīstības iespējas, teritoriālās reformas nākotnes perspektīvas, kā arī pašvaldību deputātu darba aktualitātes, akcentējot nepieciešamību mainīt pastāvošo kārtību un nošķirt **izpildvaru** no **lēmējvaras**.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19351-deputati-nepieciešama-ciesaka-sadarbiba-ar-vides-aizsardzibas-un-regionalas-attistibas-ministru>)

Politisko partiju apvienības „Saskaņas Centrs” frakcijas deputāti uzskata, ka vienlaikus ir jāpārskata arī pašvaldības struktūru tiesības un pienākumi, stingrāk nošķirot **lēmējvaru** no **izpildvaras**.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/20426-frakciju-viedokli-2012-gada-13-decembri>)

Protams, skaidrāk jānodala **lēmējvara** no **izpildvaras**, jāveicina pašvaldības darba caurskatāmība.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/20426-frakciju-viedokli-2012-gada-13-decembri>)

Attiecībā uz likumprojektu „Grozījumi likumā „Par pašvaldībām”” jāteic, ka izdevās saskaņot ļoti atšķirīgus viedokļus par interešu konfliktu un faktiski izdevās panākt gandrīz vienbalsīgu balsojumu. Domāju, ka šie likuma grozījumi uzlabos pašvaldību darbu un palielinās **lēmējvaras un izpildvaras** nodalītību.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/20592-frakciju-viedokli-2013-gada-31-janvari>)

„Šobrīd varam secināt, ka Eiropas Savienības Tiesai ir nenovērtējama autoritāte Latvijas **likumdevēja, tiesu un izpildvaras**, kā arī visas sabiedrības ieskatā – tā ir vienīgā un īstenā ES iestāde, kuras kompetencē ir ES tiesību interpretācija un piemērošanas kontrole dalībvalstīs. Arī Latvijas parlamentam ES Tiesas judikatūra ir fundamentāls atskaites punkts nacionālo tiesību jaunradē un tālākveidošanā,” apliecināja Saeimas priekšsēdētāja.

(<http://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/saeimas-darbs/saeimas-priekssedetaja-solvita-aboltina/saeimas-priekssedetajas-aktualitates-2/20735-saeimas-priekssedetaja-solvita-aboltina-saruna-ar-es-tiesas-prezidentu-uzsver-taisnigas-tiesas-nozim>)

Pārrunājot aktuālo situāciju Gruzijā un tiesībsarga institūcijas lomu, kā arī galvenos izaicinājumus cilvēktiesību standartu uzlabošanas jomā Gruzijā, Saeimas priekšsēdētājas biedre akcentēja **likuma varas** un tiesiskuma nozīmi demokrātisko sabiedrību attīstības procesā. Sarunas dalībnieki bija vienprātīgi, ka **tiesiskais valsts** stūrakmeņi ir **likuma varas** un **tiesu varas** neatkarība, nodrošinot objektīvu un taisnīgu izmeklēšanu.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/tikšanas-un-vizites/20974-libina-egneres-saeimas-nama-tiekas-ar-gruzijas-tiesibsargu>)

„Arī Saeimas deputātiem, **izpildvarai** un valsts institūcijām savstarpēji jāsadarbojas, lai mēs būtu labs partneris nevalstiskajām organizācijām. Tāpat arī nevalstiskajām organizācijām, kuras kopā esot aptuveni 17 tūkstoši, jādomā, kā veicināt savstarpējo sadarbību,” uzsvēra I.Lībiņa-Egnere.

(<http://www.saeima.lv/fr/informations-generales/communiqués-de-presse/20991-ines-libina-egneres-saeimu-un-nevalstiskas-organizācijas-vieno-ciesa-sadarbība-ari-ikdienu>)

Z.Kalniņa-Lukaševica arī pauda gandarījumu par aizvadītā gada nogalē 11.Saeimā pārstāvēto politisko spēku parakstīto vienošanos par Latvijas prezidentūras ES Padomē 2015.gada pirmajā pusē sagatavošanu un īstenošanu, ņemot vērā, ka mūsu valsts prezidentūra būs valstiski nozīmīgs notikums un tā būs ne tikai valdības kompetence, bet arī kopīgs **likumdevēja** un **izpildvaras** sadarbības process.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21705-kalnina-lukasevica-2014-gada-latvijas-arpolitika-domines-gatavosanas-latvijas-pirmajai-prezidenturai>)

Puses pārrunāja arī situāciju Ukrainā un Latvijas gatavošanos pirmajai prezidentūrai Eiropas Savienības Padomē 2015.gada pirmajā pusē. Saeimas priekšsēdētāja informēja kolēģi – ņemot vērā, ka Latvijas prezidentūra būs valstiski nozīmīgs notikums un tā būs ne tikai valdības kompetence, bet gan kopīgs **likumdevēja** un **izpildvaras** sadarbības process, 11.Saeimā pārstāvētie politiskie spēki aizvadītā gada nogalē parakstīja vienošanos par Latvijas prezidentūras sagatavošanu un īstenošanu.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/tikšanas-un-vizites/7382.rss.rss/22402-saeimas-priekssedetaja-oficiala-vizite-polija-tiekas-ar-parlamenta-augstakajam-amatpersonam>)

Varas legimitāte/Lojalitātes pret varu jēdziens

Likuma vara kā brīvības un neatkarības simbols

I.Ūdre arī akcentēja, ka Latvija ir piepildījusi savus Atmodas laika ideālus par brīvu un demokrātisku valsti, kuras iedzīvotāji var justies droši un stabili; valsti, kura tiek uzklautā transatlantiskajā telpā, ar kuru mūs vieno kopīgas vērtības - brīvība, demokrātija, **likuma vara**, cilvēka pamattiesības un brīva tirgus ekonomika.

(<http://www.lvportals.lv/print.php?id=108158>)

Pirms deviņdesmit gadiem no šīs skatuves tika pateikti vēsturiskie vārdi: „**Suverēnā vara** Latvijā ir pārgājusi Tautas Padomes rokās!”

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/12571>)

Mūsu sapnim bija lemts piepildīties - jau astoņpadsmit gadus mēs atkal dzīvojam neatkarīgā un brīvā valstī, kurā, kā to nosaka Latvijas Republikas Satversme, **suverēnā vara** pieder Latvijas tautai.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/12571>)

Īsi sakot, agresijas izpausmes mēs apkarosim ar visstiprākajiem ieročiem, kādi vien ir mūsu arsenālā, proti, ar apņemšanos paplašināt pamatbrīvības mūsu valsts iekšienē, nostiprināt demokrātiju, lielākas tiesības uz vārda brīvību un neatkarīgu un stipru tiesu varu, kā arī **stabilu varas** un kontroles funkciju sadalījumu mūsu demokrātisko institūciju starpā.

(<https://www.vestnesis.lv/ta/id/184059>)

Tā rezultātā var būtiski mainīties pilsoņu skaits – tāpat to cilvēku skaits, kuriem mūsu valstī pieder **suverēnā vara**.

(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/18349-apakskomisiju-darbam-ar-grozijumiem-pilsonibas-likuma-vadis-ingmars-caklais>)

„Izvērtējot divdesmit gadus sasniegto, mums jāpiekrīt, ka liktenis pret Baltijas valstīm ir bijis labvēlīgs. Savā valstiskuma vēsturē mēs vēl nekad neesam piedzīvojuši vienlaikus divdesmit brīvības, miera, demokrātijas, **likuma varas** un vienlīdzīgu iespēju gadus,” uzsvēra Saeimas priekšsēdētāja. (<http://www.lvportals.lv/print.php?id=240161>)

Turklāt, manuprāt, preambulas projekts nonāk pretrunā ar Satversmes vispārējiem noteikumiem, tātad arī ar pamatlikuma 2.pantu, proti, ar normu par to, ka Latvijas valsts **suverēnā vara** pieder Latvijas tautai. Tas nozīmē, ka jēdziens „latviešu nācija” nonāk pretrunā ar jēdzienu „Latvijas tauta”. Ar Latvijas tautu jāsaprot viss Latvijas pilsoņu kopums. Un varu atgādināt, ka Satversmes tēvi 1922.gadā iestrādājuši normu par Latvijas tautu, nevis latviešu tautu, vēloties atzīt mūsu tautas daudz nacionālo raksturu. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/21997-frakciju-viedokli-2014-gada-20-marta>)

Likuma vara kā kārtības simbols

Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas priekšsēdētāja vācu kolēģiem pastāstīja par šogad pieņemto Tiesībsarga likumu, kurš stāsies spēkā nākamā gada 1.janvārī un kas nosaka tiesībsarga uzdevumus un funkcijas, lai veicinātu cilvēktiesību aizsardzību un sekmētu tiesisku un lietderīgu **valsts varas** īstenošanu atbilstoši labas pārvaldības principam. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/tikšanas-un-vizites/11889.rss.rss.rss/7005>)

Izmaiņas nepieciešamas, lai nodrošinātu politisko neitralitāti valsts civildienestā. Patlaban Valsts civildienesta likums nedefinē politiskās neitralitātes principu, vien paredz, ka ierēdnim neatkarīgi no savas politiskās pārliecības jābūt lojālam **likumīgai varai**, norāda grozījumu autori. (<https://www.diena.lv/raksts/latvija/politika/saeimas-komisija-ierednus-vares-sodit-par-politiskas-neitralitates-neieverosanu-694581>)

Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas virzītie grozījumi civildienesta regulējumā bija nepieciešami, lai nodrošinātu ierēdniecības politisko neitralitāti. Līdz šim Valsts civildienesta likums nedefinēja politiskās neitralitātes principu, vien paredzēja, ka ierēdnim neatkarīgi no savas politiskās pārliecības jābūt lojālam **likumīgai varai**. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/16165>)

Saeimas Eiropas lietu komisija un Ārlietu komisija pirmdien, 3.martā, pieņēma kopīgu paziņojumu par Krievijas agresiju Ukrainā, kurā to stingri nosoda un uzsver Latvijas nemainīgo atbalstu Ukrainas suverenitātei un teritoriālajai vienotībai, kā arī Ukrainas Augstākās Radas **legitīmajai varai**. Vienlaikus abas komisijas rosināja Saeimas Prezidiju sasaukt Saeimas ārkārtas sēdi, kurā šādu paziņojumu pieņemtu arī Latvijas parlaments. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21909-eiropas-lietu-komisija-un-arlietu-komisija-pienem-pazinojumu-par-krievijas-agresiju-ukraina>)

Saeima ceturtdien, 6.martā ārkārtas sēdē skatīs lēmumprojektu par Krievijas agresiju Ukrainā. Lēmumprojekts paredz stingri nosodīt Krievijas Federācijas militāro agresiju Ukrainā un uzsvērt Latvijas nemainīgo atbalstu Ukrainas suverenitātei un teritoriālajai vienotībai, kā arī Ukrainas *Verhovna Rada* **legitīmajai varai**. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21923-saeima-skatis-lemumprojektu-par-krievijas-agresiju-ukraina>)

Ikvienai valstij, kura vēlas pievienoties ES, ir jā rūpējas par politisko plurālismu, efektīvu un nepolitisku tiesu sistēmu, kā arī **likuma varas** turpmāku stiprināšanu, sarunā pauda Saeimas priekšsēdētāja, norādot arī uz dialoga nepieciešamību starp Gruzijas valsti, opozīciju un pilsonisko sabiedrību. (<http://www.lvportals.lv/print.php?id=261964>)

Mēs vēlētos pievienoties tām vērtībām, uz kā viņa pastāv, ko viņa pārstāv, mēs ticam tām pašām vērtībām, kas ir: cilvēka dzīvības vērtība, cilvēka tiesības, **likuma vara**. (<http://m.lvportals.lv/visi/preses-relizes?id=262647?show=coment>)

Reālās un vēlamās varas pretstatījums

„Mūsu tautai Dziesmu svētki visos laikos ir bijuši ne tikai nozīmīgs kultūras, bet zināmā mērā arī politisks notikums. Padomju laikā tā bija iespēja ar mūzikas palīdzību paust tās latviešiem svarīgās sajūtas, vērtības un domas, kuras neatbalstīja tajā laikā pastāvošā **oficiālā vara**,” sarunas laikā uzsvēra G.Daudze.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/11568>)

pievienojas EDSO secinājumiem par prezidenta vēlēšanu nedemokrātisko garu un Baltkrievijas **oficiālās varas** represijām pret politikajiem oponentiem, kā arī starptautiskās sabiedrības izteiktajam šādas rīcības nosodījumam.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/18032-saeimas-arlietu-komisijas-pazinojums-par-situaciju-baltkrievija>)

Mēs aicinām Latvijas iedzīvotājus kritiski izvērtēt Krievijas oficiālās **varas** rīcību Ukrainā.

(<http://www.delfi.lv/news/national/politics/latvijas-iedzivotajus-aicina-kritiski-izvertet-krievijas-ricibu-ukraina.d?id=44338915>)

Sveša vara/okupācija (padomju vara)

1988.gada Radošo savienību plēnumā pēc gandrīz piecdesmit padomju režīma gadiem pirmo reizi atskanēja patiesība par Latvijas neatkarības zaudēšanu, par Latvijas okupāciju, par to, kādā veidā un kāpēc no brīvas un plaukstošas zemes Latvija nokļuva **citzemju varas jūgā**.

(<http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/081118/st081118.htm>)

Tiekoties ar barikāžu laika žurnālistiem, Saeimas priekšsēdētājs vēlas apliecināt cieņu tā laika mediju profesionāļiem, kuri, riskējot ar savu dzīvību un iespējamām **padomju varas** represijām, jaunāko laiku vēsturē iemūžināja Latvijas tautas neatkarības centienus.

(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/13033>)

M.Kvajs norādīja uz paralēlēm Latvijas un Bangladešas vēsturē. Latvija neatkarību atguva tikai piecdesmit gadus pēc Otrā pasaules kara beigām, savukārt Bangladeša kļuva neatkarīga tikai 1971.gadā daudzus gadus pēc britu **koloniālās varas** aiziešanas no reģiona, uzsvēra vēstnieks.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/tiksanas-un-vizites/13049>)

Parlamentārieši, kuri vēlēties iepazīt padomju laika noskaņas, varēs izvēlēties ekskursiju uz Līgatnes pazemes bunkuru. Tas deviņus metrus zem Līgatnes sanatorijas tika izbūvēts pagājušā gadsimta astoņdesmitajos gados **padomju varas** elites vajadzībām.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/16675>)

Izstāde vēsta par notikumiem laikā, kad pēc 4.maija deklarācijas pasludināšanas nacionālo ideju atdzimšana saskārās ar pretestību no **PSRS varas** iestāžu un Latvijas valstiskās neatkarības pretinieku puses. Izstādē atspoguļotas barikādes pie valstiskas nozīmes objektiem un tam sekojoši notikumi, kas noslēdzās ar konstitucionālā likuma pieņemšanu un nostiprināja neatkarības atgūšanu.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/17910-saeima-aplukojava-izstade-par-barikazu-laika-notikumiem>)

Barikādes vienmēr ir bijušas svarīgs simbols. Tās jau gadu simteņus apzīmē tautas nepakļaušanos **negodīgai varai**.

(http://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS2_DK.nsf/0/93C9A98612C869E1C22578470026D880?OpenDocument)

1921. gadā mūsu valstiskums tika atzīts starptautiski. Tomēr būt neatkarīgām un brīvām valstīm mums nebija lemts ilgi. Ienākot Padomju **okupācijas varai**, Baltijas valstis tika prettiesiski inkorporētas Padomju Savienības sastāvā. Šie fakti ir atzīti arī vairākos Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumos.

(<https://www.vestnesis.lv/ta/id/224983>)

Draudzīgo valstu nostāja un īstenotā okupācijas neatzīšanas politika ļāva mums izturēt atrašanos **totalitāras varas** ietekmē. Tā arī ļāva 90. gados runāt par mūsu valstu atjaunošanu, nevis jaunas Latvijas, Igaunijas un Lietuvas radīšanu, kurām atkal gadiem būtu jācīnās par savu *de iure* atzīšanu. (<https://www.vestnesis.lv/ta/id/224983>)

Un visbeidzot es gribu pateikt to, ka šodien ir 10.marts. Un, pieminot 10.martu, kas ir Tibetas nacionālās sacelšanās piemiņas diena, mūsu Saeimā esošā Tibetas atbalsta grupa pulcējas piemiņas pasākumā. Es atgādināšu, ka 1959.gada 10.martā Ķīnas **okupācijas varas** patvaļa izlauzās uz āru kā tibetiešu sacelšanās apspiešana – vispirms Tibetas galvaspilsētā Lhasā. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/10-saeimas-frakciju-viedokli/18245-frakciju-viedokli-2011-gada-10-marta>)

Piedevām ļoti svarīgi identificēt un atbalstīt tieši tos drosmīgos cilvēkus, kuri pretojās **padomju varai** pēckara laikā. (<https://www.vestnesis.lv/ta/id/230334>)

Valsts un drošība ir nesaraunami jēdzieni, un mūsu Latvijas likteņgriežus ir izdzīvojuši arī Valsts policija. Latvijas Republikas policiju 1940.gadā likvidēja **okupācijas vara**. 50 gadus mēs dzīvojām sveša karaspēka uzraudzīti, līdz 1991.gadā, līdz ar neatkarīgas Latvijas atjaunošanu, atdzima arī Valsts policija. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19106-saeimas-priekssedetajas-solvitas-aboltinaspapsveikums-valsts-policijas-93-gadskarta-un-policijas-die>)

„Izteikumi, kas zaimo neskaitāmu **padomju varas** nomocītu cilvēku piemiņu, nav un nevar kļūt par normu Latvijas sabiedrībā. Mēs aicinām žurnālistus, politiķus, sabiedriskā viedokļa veidotājus un citus pilsoņus būt nesaudzīgiem pret šāda veida visatļautību un darīt visu, lai Latvijas politiski represētajiem iedzīvotājiem šādu apvainojumus vairs nebūtu jāpiedzīvo,” uzsver apakškomisijas priekšsēdētājs. (<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19837-saeimas-apakskomisija-asi-nosoda-gilmana-izteikumus-un-aicina-tos-parbaudit-dp>)

Mūsu pienākums ir darīt visu, lai šādos gadījumos vainīgā persona tiktu saukta pie atbildības un **padomju varas** nomocīto cilvēku piemiņa tiktu aizstāvēta,” atzīst R.Dzintars. (<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19837-saeimas-apakskomisija-asi-nosoda-gilmana-izteikumus-un-aicina-tos-parbaudit-dp>)

Vai tas ir cienīgi no Latvijas puses – vairākkārt uzsvērt vēlmi veidot labas kaimiņattiecības ar Krieviju, ja mēs redzam, ka iepriekšējos gados Krievija ir kritizējusi Latviju, īstenojusi spēcīgu **maigās varas** ietekmi Latvijas iekšpolitikā, ir notikuši mūsu gaisa telpas pārkāpumi, kad Krievijas bumbvedēji tajā ir ielidojuši? (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/20565-frakciju-viedokli-2013-gada-24-janvari>)

Un vēl var nosaukt daudzus un daudzus piemērus, kurus arī šodien apstiprināja *The Guardian* raksts, kas norāda, ka Latvijā ir jūtama ļoti izteikta Krievijas **maigās varas** ietekme. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/20565-frakciju-viedokli-2013-gada-24-janvari>)

Arī par 16.martu. Nu, jūs manu runu varbūt dzirdējāt. Es aicinu jūs to noklausīties Saeimas mājaslapā, būs arī portālos. Mans viedoklis ir pilnīgi skaidrs. Mums jābūt tīriem mūsu nacionālajā un valstiskajā apziņā, un mums nav jāpakļaujas tam, ko **svešas varas**, **okupācijas varas**... jāpakļaujas tiem datumiem, ko **svešas varas**, **okupācijas varas**, mums ir uzspiedušas. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/20762-frakciju-viedokli-2013-gada-14-marta>)

Deputāti arī vērtēs, vai izskatīšanai komisijās nodot Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas izstrādāto likumprojektu „Par Latvijas PSR un PSRS psihiatriskajās ārstniecības iestādēs nepamatoti ievietotajām personām”. Likumprojekta mērķis ir rehabilitēt tās personas, kuras **padomju varas** iestādes bez tiesas nolēmuma ievietoja Latvijas PSR vai PSRS psihiatriskajās ārstniecības iestādēs. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/20774-saeima-rit-uzklausis-ministru-prezidenta-ikgadejo-zinojumu>)

Tās galvenokārt ir lietas par personām, kuras **padomju varas** gados tiesātas par politiskiem noziegumiem, kā arī lietas par Latvijas Komunistiskās partijas augstākās vadības personu lietas. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/20842-saeima-ritdien-lems-par-uzdevumu-tieslietu-ministrijai-izstradat-likumprojektu-atbildiba-par-saeimas>)

S.Āboltiņa uzsvēra, ka globalizācija, jaunu veidu draudi, kā arī aizvien pieaugošā tā sauktās **maigās varas** līdzekļu nozīme šo draudu novēršanā liecina par ģeopolitisko un ekonomisko spēku pārgrupēšanos: „Tikai mēs visi kopā varam veidot tādu 21.gadsimta pasauli, kas būtu balstīta uz mūsu kopīgajiem sasniegumiem un pamatvērtībām — brīvību, demokrātiju, tiesiskumu, ilgtspējīgu un konkurētspējīgu ekonomiku, energoapgādes drošību, kā arī labklājību un komfortu, kas mūsu reģiona iedzīvotājiem ir ikdienas nepieciešamība.” (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/20884-s-aboltina-ir-svarigi-apzinaties-ka-drosiba-nekad-nav-uztverama-ka-passaprotama-lieta>)

Padomju varas gados Dziesmu svētki kļuva par valstiskas nozīmes notikumu, kas tolaik nebija iedomājams bez padomju patriotismu, internacionālismu un dzīvi padomju zemē slavinošām dziesmām. Šajā laikā svētkus rīkoja un dziesmu repertuāru noteica Centrālā republikāniskā dziesmu svētku komisija. Tomēr par spīti tam arī **padomju varas** gados Dziesmu svētki veica tautas saliedēšanas uzdevumu. Padomju laikā svētki notika 21.jūlijā - Latvijas PSR dibināšanas dienā. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/20921-saeima-var-aplukot-visparejo-latviesu-dziesmu-svetku-simtcetrdesmitgadei-veltitu-izstadi>)

Ir būtiski mācīt jaunajai paaudzei un skaidrot sabiedrībai, ka 14.jūnija deportācijas bija **totalitāras valsts varas** nostiprināšanas instruments, kas spieda cilvēkus zaudēt ticību brīvībai, demokrātijai un savas valsts iespējamībai. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21093-saeimas-priekssedetaja-labaka-piemina-deportācijas-cietusajiem-butu-valsts-ar-kuru-tas-pilsoni-lepoj>)

„Patlaban televīzijā, salīdzinot ar piedāvājumu latviešu valodā, ir neproporcionāli daudz TV operatoru piedāvāto Krievijas programmu, un tajās pārsvarā tiek realizēta tā saucamā kaimiņvalsts **maigās varas** politika, kas mums nav pieņemama,” otrdienas, 21.janvāra, Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas sēdē uzsvēra komisijas priekšsēdētāja Ināra Mūrniece. (<http://tautaruna.nra.lv/latvija/109948-cilvektiesibu-komisija-pauz-bazas-par-krievijas-televiziju-kanalu-lielo-ipatsvaru-tv/>)

Tagad ir ļoti skaidri un daudz vienkāršāk pateikts, kas ir tās galvenās vērtības, kas mums ir svarīgas kā tautai, un kā mēs izcīnījām brīvību, kā mēs pārvarējām **okupāciju varas** – kā vācu, tā Padomju Savienības. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/21835-frakciju-viedokli-2014-gada-6-februari>)

Nemot vērā pat atsevišķu Saeimas deputātu mēģinājumus vērsties pret šīm vērtībām, kā to savulaik izdarīja Kabanova kungs, un to, ka arvien vairāk ir jūtama **tā sauktā maigās varas** renesanse Krievijā, kur notiek arī vērtību pārņemšana aizsargās mūsu pamatvērtības un padarīs to grozīšanu faktiski neiespējamu. Protams, darbs pie tās teksta vēl turpināsies komisijā, un iespējams, ka nianses būs. Bet pamats ir ielikts labs. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/21859-frakciju-viedokli-2014-gada-13-februari>)

Man vakar iznāca diskutēt ar vairākiem Krievijas masu medijiem, un centos tomēr viņiem paskaidrot: ja kāds cilvēks, piemēram, uzskata, ka viņam personīgi Staļina laikā bijusi labāka dzīve nekā tagad, tad tas, protams, ir viņa subjektīvais viedoklis, bet, ja ir tāda situācija kā šī – ka Alfrēds Rubiks atļaujas pateikt, ka 43 tūkstoši izsūtīto – un to skaitā bija 10 tūkstoši bērnu! – esot bijuši **padomju varas** ienaidnieki un izsūtījumu pelnījuši –, nu tad par tādām lietām, protams, krimināllieta ir jārosina un ir par šādiem vārdiem jāatbild. (<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/page%3A1.rss.rss/21859-frakciju-viedokli-2014-gada-13-februari>)

Ir skaidrs, ka tas jautājums ir ļoti aktuāls Baltijai, tātad konkrēti arī Latvijai. Bet būsim reālisti! Pasaulē darbojas reālpolitika! Ja Eiropas Savienībā notiek diskusijas, kā nosodīt Krieviju vai **varas**, kas bija iepriekš... Janukoviča partiju un viņu pašu, tad jāatceras arī tas, ka daudz kas no ekonomikas jautājumiem tiek risināts paralēli. Piemēram, mēs savulaik diskutējām par to, vai ir labi tas, ka franči noslēdza līgumu un būvē krieviem helikopterus nesošo kuģi.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/21941-frakciju-viedokli-2014-gada-6-marta>)

BA Latvijas delegācijas vadītāja vietnieks Jānis Reirs uzsvēra, ka situācija Ukrainā mums māca, ka **maigā vara** no **stingrās varas** atrodas soļa attālumā. Tas ir viens no iemesliem, kāpēc arī Latvijā situācija Ukrainā tiek uztverta ar lielām bažām. Situācijā, kad pārkāpti starptautiskie līgumi un vienošanās, no starptautiskās vides reakcijas ir atkarīgs, cik tālu šie notikumi virzīsies. Savukārt Saeimas Ārlietu komisijas priekšsēdētājs Ojārs Ēriks Kalniņš vērsa Ziemeļu padomes delegātu uzmanību, ka notikumi Ukrainā vairs nav tikai Baltijas jūras reģiona valstu raīžu iemesls. Krievijas rīcība, graužot starptautisko kārtību, ir apdraudējums visai Eiropai.

(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/page%3A500.rss.rss/21995-baltijas-asamblejas-latvijas-delegacija-jaturpina-sniegt-atbalsts-ukrainai-reformu-istenosana>)

Ziemeļu Padome savā darbā balstās uz pārliecību, ka jebkurā jautājumā var panākt vienošanos diskusiju ceļā, iztiekot bez **fiziskas varas** izrādīšanas vai izpaušanas, sacīja K.Ostrēma. Savukārt H.Valmarks atzīmēja likuma un tiesu varas būtiskumu Ukrainas demokrātijas stiprināšanā, tajā skaitā pieliekot pūliņus korupcijas apkarošanas jomā.

(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/page%3A500.rss.rss/21995-baltijas-asamblejas-latvijas-delegacija-jaturpina-sniegt-atbalsts-ukrainai-reformu-istenosana>)

Trešdien, 19.janvārī, tiekoties ar 1991.gada barikāžu laika žurnālistiem, Saeimas priekšsēdētāja Solvita Āboltiņa uzsvēra, ka barikāžu laikā, neskatoties uz padomju **totalitārās varas** 50 gadiem, piedzima īsta **ceturta vara**.

(<http://www.saeima.lv/lv/saeimas-priekssedetajas-aktualitates/18162-saeimas-priekssedetaja-solvita-aboltina-izsaka-lidzjutibu-jaunzelandei.rss/18034-aboltina-barikazu-laika-piedzima-ista-ceturta-vara>)

Saeimas priekšsēdētāja Solvita Āboltiņa pirmdien, 13.jūnijā, Latvijas Okupācijas muzejā atklājot izstādi „Latvijas traģēdija. 1941.”, savā uzrunā norādīja: „**Padomju varas** realizēto represiju galvenais mērķis bija salauzt cilvēka brīvo gribu, iznīcināt viņā pārliecību un ticību savai valstij, saviem ideāliem, salauzt mūsu tautas apziņu, nospiegt uz ceļiem sirdsapziņu. Šie notikumi ir daļa no mūsu kolektīvās atmiņas, kas veido un nosaka to, kādi mēs esam šobrīd, kāda ir mūsu valsts un sabiedrība. Šos traģiskos notikumus nevarēs izdzēst no mūsu vēstures, jo tie būtiski ietekmēja mūsu tautas likteni.”

(<http://www.saeima.lv/en/news/saeima-news/18618-solvita-aboltina-padomju-varas-realizeto-represiju-galvenais-merkis-bija-salauzt-cilveka-brivo-gribu>)

Varas sagrābšana

Ārlietu komisijas priekšsēdētājs A.Bērziņš palestīniešu pārstāvim pauda mūsu valsts atbalstu prezidenta Mahmuda Abasa darbībai un nosodījumu kaujinieku grupējumam *Hamas* par **varas sagrābšanu** Gazas joslā.

(<http://www.delfi.lv/news/national/politics/latvija-atbalsta-palestiniesu-un-izraelas-domstarpiburisinanasu-tikai-politiska-cela.d?id=18962082>)

Varas antropomorfisms/Varas sakrālums

Grupas deputāti aicina atbalstīt mierīgu vienošanos starp Ķīnas **varas pārstāvjiem** un Dalai Lamu un viņa pārstāvjiem, risinot konfliktu risināt dialoga ceļā.

(<http://saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/10722>)

Acīm redzami, ka atsevišķu **cilvēku varas kāre** ir neremdināma; to slēpj aiz demokrātijas izkārtnes.

Tas, ka šodien dzīvojam savā valstī, runājam savā valodā un paši pārvaldām savu valsti – tā nav kādas **augstākas varas** mums piešķirta balva. Mūsu Latvija ir senču izcīnīta - ar viņu pašreizējā dzīvi, salauztiem likteņiem un zaudētām dzīvībām. Dažreiz ir lietderīgi pašam sev uzdot jautājumu – cik godprātīgi mēs attiecamies pret mūsu senču izcīnīto valsti?
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21506-saeimas-priekssedetajas-apsveikums-lacplesa-diena>)

Tiesības uz kaut ko

Otrdien, 24.jūnijā, Strasbūrā (Francijā) Eiropas Padomes Parlamentārā Asambleja (EPPA) mudināja dalībvalstis īstenot praktiskus pasākumus, lai mūsdienu daudz kultūru sabiedrībā sievietēm būtu **lielāka vara** un taktu paplašinātas sievietes tiesības, kas ļautu tām pilntiesīgi piedalīties politikā, sabiedriskajā un ekonomiskajā dzīvē.
(<http://www.saeima.lv/fr/informations-generales/communiqués-de-presse/11417>)

N.Diamanduru kā piemēru minēja administratīvo noteikumu pārkāpumus, negodīgu attieksmi, diskrimināciju, **varas** ļaunprātīgu izmantošanu, atbilžu nesniegšanu un atteikšanos sniegt informāciju, kā arī nepamatotu kavēšanos lēmumu pieņemšanā.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/12087>)

Esmu pārliecināts, ka parlamentārā demokrātija ir bijusi mūsu pareizā izvēle, un tā nav aizstājama ar vienas stiprās rokas politiku. Vēsture ir pierādījusi, ka, **pārāk lielai varai** nonākot viena vai dažu cilvēku rokās, var tikt pieļautas visai valstij un tautai liktenīgas kļūdas.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/16595>)

Kultūras pasākumi tiks īstenoti sešās tematiskās līnijās, uzzināja komisija. „Okeāna alkas” būs pasākumu kopums, kas atspoguļos garīgo dimensiju un zināšanu alkas. Pasākumi „Brīvības iela” vēsturiskā griezumā runās par **varas** un **brīvības** tematiku. Savukārt „Izdzīvošanas komplektā” tiks atspoguļots tas, kā senās prasmes papildina modernās zināšanas.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/17712-saeimas-komisija-2014-gada-riga-bus-eiropas-kulturas-metropole>)

Šī ir jauna Saeima, kurā ir 60 jauni, pirmo reizi ievēlēti deputāti. **Vara** mūsu valstī pieder tautai, un Satversmes dotās tiesības tautai atļaut Saeimu to apliecina.
(http://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS2_DK.nsf/0/D1FB5AE9161C77BBC225784700287D35?OpenDocument)

Arī deputāts Kārlis Seržants (ZZS) rosināja vairāk sabiedrībai izskaidrot, kādus draudus starptautiskajai drošībai rada nestabilitāte Afganistānā. „Domāju, ka pienācis laiks no jauna atgādināt, kādēļ Latvijas karavīri tika nosūtīti uz Afganistānu. Kā arī, kas varētu notikt, ja tur pie **varas** atgrieztos talibi,” pauda K.Seržants. Deputāts uzsvēra, ka daudz tiek runāts par Latvijas starptautiskajām saistībām, bet nopietns Afganistānas drošības situācijas skaidrojums netiek sniegts.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/17798-saeimas-komisija-latvijai-jaizmanto-nato-jaunas-strategijas-sniegtas-iespejas>)

Statistika uzrāda ekonomikas atveseļošanās pazīmes, un acīmredzot attīstība notiks arī turpmākajos gados, diemžēl mums ir pamatīgas strukturālas problēmas, kuru dēļ trūcīgo skaits nesaruks, neskatoties uz ekonomisko attīstību, un te nu jājautā **varas** partijām: kur solītais ministriju skaita samazinājums? Vienu ministriju likvidēja, bet vairāk nekā nav izdarīts.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/10-saeimas-frakciju-viedokli/17953-frakciju-viedokli-2010-gada-23-decembri>)

Otrs būtiskākais šodien skatītais likumprojekts, manuprāt, ir „Grozījums Konkurences likumā”, jo ir pilnīgi skaidrs, ka dominējošā stāvoklī esošie mazumtirgotāji... viņiem ir milzīga iepirkumu **vara**.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/10-saeimas-frakciju-viedokli/18107-frakciju-viedokli-2011-gada-3-februari>)

Taču pats galvenais, par ko šodien runāja arī Čepānes kundze, ir tas, ka šie noteikumi ir arī pretrunā ar Satversmi, tāpēc, raugoties no tiesiskā viedokļa, tie nav pieļaujami, ja vien netiek izdarīti konkrēti grozījumi arī Satversmē. Jums ir jārespektē arī **varas** dalīšanas princips.
(<http://www.saeima.lv/en/news/press-briefings-by-parliamentary-groups/18128-frakciju-viedokli-2011-gada-10-februari>)

„Tas, ka **augstākā vara** mūsu valstī pieder tautai, nav tikai Satversmē ierakstīti vārdi, tas ir princips, kam jābūt parlamentārā darba pamatā,” uzsvēra Saeimas priekšsēdētāja.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/18143-saeimas-priekssedetaja-aicina-enas-but-aktiviem-pilsoniem-un-iesaistities-sabiedriskos-procesos>)

Labdien, cienījamie radioklausītāji! Gan vakardienas steidzamā kārtā sasauktā ārkārtas sēde budžeta grozījumu nodošanai komisijām, gan šodienas kārtējā sēde skaidri parādīja mūsu valsts problēmu galveno cēloni – **varas** izmantošanu šauru interešu realizēšanai.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/10-saeimas-frakciju-viedokli/18361-frakciju-viedokli2011-gada-7-aprili>)

Tiek piedāvāts ārkārtīgi paplašināt Valsts prezidenta pilnvaras, līdzīgi kā Krievijā un daudzās citās kaimiņvalstīs, bet... Austrumu kaimiņvalstīs prezidentam būtu **neierobežota vara**, proti, tiesības iecelt valdību, atlaist valdību, atlaist bez brīdinājuma parlamentu, izsludināt ārkārtas situāciju, pārņemt varu valstī un darīt daudzas citas lietas, kas, mūsaprāt, pilnīgi nemaz nav sabiedrības (bet, es saku, – demokrātiskas sabiedrības!) interesēs.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/10-saeimas-frakciju-viedokli/18361-frakciju-viedokli2011-gada-7-aprili>)

„Tas, ka **augstākā vara** mūsu valstī pieder tautai, nav tikai Satversmē ierakstīti vārdi, tas ir princips, kam jābūt arī parlamentārā darba pamatā. Cilvēkiem jāiesaistās ne tikai reizi četros gados, ievēlot simts deputātus, bet arī starpvēlēšanu periodā. Visi kopā mēs veidojam savu valsti, katrs var piedalīties un ar savu aktivitāti ietekmēt politisko lēmumu pieņemšanas procesu,” pauda S. Āboltiņa.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/18143-saeimas-priekssedetaja-aicina-enas-but-aktiviem-pilsoniem-un-iesaistities-sabiedriskos-procesos>)

Es domāju, ka nozīmīgs bija jautājums par naudas **varas** samazināšanu vēlēšanu procesā.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/10-saeimas-frakciju-viedokli/18648-frakciju-viedokli-2011-gada-16-junija>)

Diskusiju atklāja Saeimas priekšsēdētāja Solvita Āboltiņa. „Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmi **vara** pieder tautai. Ir svarīgi diskutēt par veidiem, kā sabiedrībai ietekmēt politiskos procesus un kā iesaistīties likumdošanas procesā ikdienā, nevis tikai reizi četros gados vēlēšanās,” uzsvēra Saeimas priekšsēdētāja.
(<http://www.saeima.lv/en/news/saeima-news/18834-saeima-diskute-par-iedzivotaju-elektroniski-pausto-iniciativu-izskatisanu-parlamenta>)

Atgādinot Cicerona domu, ka „katra valsts ir tāda, kāda ir tās pārvaldītāja daba vai griba”, Āboltiņa norādīja, ka mūsu valstī **vara** pieder tautai, tā no sava vidus izvēl priekšstāvjus un tai ir tiesības ietekmēt politikas procesu ikdienā, ne tikai reizi četros gados vēlēšanās.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19069-aboltina-cicerona-balva-kalpo-ka-atgadinajums-par-augstako-merki-un-atziniba-par-valstisku-apzinu>)

Pēdējo 20 gadu laikā **pie varas esošie** ir pieļāvuši desmitiem kļūdu ekonomikas, finanšu, sociālajā jomā.
(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/19195-frakciju-viedokli-2011-gada-22-decembri>)

Zaļo un Zemnieku savienības frakcija uzskata, ka tas būtiski mazina mūsu cilvēku iespēju līdzdarboties politiskajos un sabiedriskajos procesos, mazina iespēju izteikt savu viedokli par mums visiem svarīgiem jautājumiem, mazina Satversmē noteiktās tiesības un Satversmē rakstīto, ka **vara pieder tautai**.
(<https://www.vestnesis.lv/ta/id/249767>)

Par **varas** pozīciju no Latvijas puses. Pievienojoties eirozonai, mēs Eiropas Centrālās bankas padomē iegūsim vienu balsi, un tas nozīmē, ka ar mazāku naudas apjomu, jo Latvijai ir maza ekonomika, mēs iegūsim krietni lielāku teikšanu.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/20426-frakciju-viedokli-2012-gada-13-decembri>)

Konferences darba kārtībā ir jautājumi par **varas** sadali vietējā pārvaldē, administratīvi teritoriālā iedalījuma ietekmi uz iedzīvotāju vajadzībām un iespējām, kā arī par pašvaldību vēlēšanu sistēmu un iedzīvotāju līdzdalību vietējā pārvaldē.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21501-konference-saeima-diskutes-par-pasvaldibu-sistemas-pilnveidosanas-iespejam>)

Vēl viens piemērs. Vakardien mēs uzstājāmie un runājām par to, lai palielinātu atalgojumu mūsu pedagogiem līdz prasītajiem 310 latiem par likmi, bet šis aicinājums kārtējo reizi palika nesadzirdēts, tāpēc šodien skolotājiem atkal ir jāņem **vara** savās rokās un jādomā, ko darīt tālāk. Tāpēc ir diezgan skumīgi skatīties, ka ne tikai skolotāju, bet arī mediķu, policistu un sporta treneru darbs Latvijā no aicinājuma jau kļuvis par izaicinājumu.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/21532-frakciju-viedokli-2013-gada-7-novembri>)

To vidū Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likumprojekts, kas izstrādāts valdībā, lai nodrošinātu vienlīdzīgu un godīgu konkurenci pārtikas mazumtirdzniecībā, tostarp ierobežojot **iepirkumu varas** izmantošanu pret piegādātājiem, Publisko pakalpojumu likumprojekts, ar kuru paredzēts nodrošināt vienkāršāku un iedzīvotājiem pieejamāku un ērtāku publisko pakalpojumu saņemšanu elektroniski, kā arī grozījumi nodokļu un nodevu likumā, lai atvieglotu datu iesniegšanu Valsts ieņēmumu dienesta elektroniskās deklarēšanās sistēmā.

(<http://www.leta.lv/es/item/FDBADA3E-2D2E-49D3-94F8-BB4EAB635806/pr/>)

Lielākie pārbaudījumi cilvēcei ir slava, bagātība un **vara**

(<http://www.vienotiba.lv/jaunumi/zinas/abolina-sieviesu-parlamentariesu-sanaksme-ari-sievietes-nav-vienaldzigas-pret-izaicinajumiem-kurus-vinam-nes-jaunas-iespejas/>)

Viņi bēg no nabadzības un pašapmierinātās politiskās elites, kurai ir viens mērķis – palikt pie **varas**.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/21997-frakciju-viedokli-2014-gada-20-marta>)

Un acīmredzot nākamais solis būs tāds, ka mēs kopā ar Judina kungu rosināsim likuma grozījumu par to, ka šādiem noziegumiem nevarēs piemērot arī nosacītu sodu, jo diemžēl pēdējā laika notikumi dažādās līdzīga veida prāvās rāda, ka šad tad tiesa tomēr, nu, kā saka, nepilda attiecīgi tās **varai** doto uzticību un šie sodi dažkārt ir neizprotami maigi.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/22210-frakciju-viedokli-2014-gada-15-maija>)

Tautsaimniecības komisija atbalsta dominējošo **tirgotāju varas** ierobežošanu

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/18200-tautsaimniecibas-komisija-atbalsta-dominejoso-tirgotaju-varas-ierobezosanu>)

Opozīcija tauta/vara

Tas ir kā atskaites punkts, kurā mums ir iespēja pārskatīt savu vērtību sistēmu, pārdomāt, kas bijis pareizi, kas nepareizi, kā veidojušās attiecības starp valsts varu un sabiedrību, kāda bijusi **varas** un **sabiedrības** sadarbība un mijiedarbība.

(<http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/090504/st090504.htm>)

Ļoti svarīga ir **valsts varas** un **pilsonu** savstarpējā attieksme. No vienas puses, ilgāku laiku ir notikusi **varas** attālināšanās no **sabiedrības**, kas izpaužas lēmumu pieņemšanā, pietiekami neizskaidrojot, nekomentējot un nepārliecinot Latvijas iedzīvotājus par pieņemto lēmumu pareizību

(<http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/090504/st090504.htm>)

Tomēr tagad mēs esam spiesti secināt - pēc šī mērķa sasniegšanas gan **valsts vara**, gan **sabiedrība** ieslīga zināmā pašapmierinātībā.

(<http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/090504/st090504.htm>)

„Dažādās diskusijās daudz tiek runāts par to, kā veidot **varas** un **sabiedrības** attiecības. Un ar gandarījumu var teikt, ka daudzas no idejām, kas savulaik tika izteiktas vēlējuma formā, šobrīd ir realizētas. Nevienam, piemēram, vairs nepārsteidz nevalstisko organizāciju aktīva dalība Saeimas komisiju darbā,” atzina Saeimas priekšsēdētājs.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/14966>)

Nedrīkst aizmirst, ka Latvija nav tikai **valsts vara** un valsts pārvalde. Vispirms Latvija ir katrs tās **cilvēks**, tās **sabiedrība**.

(<http://m.lvportals.lv/visi/viedokli/200838-saeimas-priekssedetaja-gundara-daudzes-uzruna-latvijas-valsts-svetkos-18novembri-saeimas-svinigaja-sede/>)

Un pats pēdējais... jā, pats pēdējais šodien tika pieņemts pirmajā lasījumā likums par pašvaldību referendumiem, un mani ļoti priecēja Viļuma kungs no Reformu partijas ar saviem kvēlajiem stāstiem par to, ka **vara pieder tautai, nevis tauta varai**, tā ka nebaidieties, cienījamie kolēģi, no referendumiem – tautai jālemj par svarīgiem jautājumiem! Cienījamais Viļuma kungs bija aizmirsis, ka pats ļoti pārliecinoši ir vērsies un balsojis pret tautas iespēju referendumā izteikt savu viedokli par eiro. Kas šeit notiek? Kāpēc tāda divkosība? Vienā teikumā tu saki – **vara pieder tautai**, citā teikumā, – ka ne, Ministru prezidents Dombrovskis tomēr gudrāks.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/20670-frakciju-viedokli-2013-gada-21-februari>)

„Šī diena mums simboliski atgādina, ka atšķirībā no daudzām citām tautām mums ir sava brīva, neatkarīga, demokrātiska valsts un šī valsts ir balstīta un veidota, pamatojoties uz vērtībām. Mēs dzīvojam nacionālā, demokrātiskā, tiesiskā un parlamentārā valstī, kur **vara pieder tautai**. Mēs varam brīvi paust savu viedokli, kopt savu valodu un kultūru. Un no mūsu spējas godprātīgi darīt savu darbu ir atkarīga mūsu valsts un mūsu bērnu nākotne,” akcentēja S.Āboltiņa.

(<http://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/saeimas-darbs/saeimas-priekssedetaja-solvita-aboltina/saeimas-priekssedetajas-aktualitates-2/page%3A3.rss/20775-aboltina-uzruna-parlamentam-aicina-ikvienu-apzinaties-atbildibu-par-brivas-un-neatkarigas-latvijas-p>)

Es gribu šeit minēt dažus skaitļus, kuri norāda, ka šī problēma tiešām ir aktuāla un ka ir nepieciešama **sabiedrības** iesaiste, lai palīdzētu **varas** pārstāvjiem šo problēmu risināt. Pasaulē pēdējo 12 mēnešu laikā visu to aizliegto vielu skaits, kuras ir ietvertas šajā informācijas sistēmā, ir pieaudzis par 41 procentu un nu jau pārsniedz 350 vielas. Pēdējo 12 mēnešu laikā jau 90 valstīs ir konstatēta šo vielu aprīte, līdz tam tās bija tikai 70 valstīs. Tātad mēs redzam, ka tā sērga izplatās ļoti strauji un ir nepieciešami instrumenti **varas pārstāvjiem**, lai cīnītos pret šo nelegālo vielu un kaitīgo vielu straujo izplatību.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/frakciju-viedokli/21394-frakciju-viedokli-2013-gada-10-oktobri>)

Latvijai ir skaidri jāteic savs vārds, kad tiek pārkāptas starptautiskās tiesības; kad šķietamās rūpēs par tautiešiem tiek anektētas citu valstu teritorijas; kad **militārā vara** liekulīgi slēpjas aiz **civildzīvotāju** mugurām.

(<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/22153-solvita-aboltina-latvija-sodien-ir-specigakane-nejkad-agrak-sava-vesture>)

1.2. Izteikumi, kas veido “Varas” tēlu čehu politiskajā diskursā

Politiskā vara

Následně se nový, k **politické moci** loajální jihlavský státní zástupce Arif Salichov neobtěžoval hodnotit sílu důkazů, avšak pod přátelským dohledem krajského státního zástupce v Brně stáhání zastavil.

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/021schuz/s021106.htm>)

Ilgas pēc varas¹⁶⁹

Bylo řečeno, že tím rozdílem byla mimořádná arogance a **touha po moci**. Já bych rád připomenul, že tím rozdílem nebyla ani tak arogance nebo jakákoliv jiná vlastnost, ale především zhruba tak asi 20,5 procenta voličských preferencí. Svobodná vůle lidu vyjádřená u voleb. A jakkoliv dodnes chápu tu frustraci, kterou z toho tenkrát někdo mohl mít, jakým právem demokrat může svobodnému rozhodnutí voliče říct vítězství arogance, to fakticky nechápu.

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/032schuz/s032052.htm>)

Likumīga vara

Dále zde byla zmiňována žádost doktorky Vesecké o prověření úniku informací jinými složkami **státní moci**, když to takto řeknu obecně.

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/027schuz/s027117.htm>)

Dámy a pánové, zkusme si připomenout vlastní návrh zákona, kde lobbying je definován jako kontakt - a teď budu citovat: "§ 2 odst. 2. Lobbistickým kontaktem je komunikace, včetně jednostranné komunikace, jejímž cílem je ovlivnit rozhodování **orgánů veřejné moci** nebo proces, který rozhodování předchází, a dosáhnout vypracování, předložení, projednání, schválení, změny nebo doplnění návrhu předpisu nebo dokumentu."

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/073schuz/s073017.htm>)

Rovněž jednoznačným výkladem je upřesněn i zákaz kouření v budovách **veřejné moci**, jako zde. Tentokrát ve spolupráci se soudci je zákaz kouření vyložen na prostory veřejnosti volně přístupné. Nyní, stručně řečeno, jedná se o ústavně konformní úpravu.

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/056schuz/s056029.htm>)

Samozřejmě bych přivítal vyšší rozpočet a byl bych rád jako ministr kultury, abychom dosáhli na to 1 %, o kterém se tady již téměř dvě desítky let hovoří, ale **nebylo v silách žádné vlády**, která zde **byla u moci**, aby to vykonala. My jsme se k tomu 1 % nejvíce přiblížili.

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/039schuz/s039016.htm>)

Lidé by měli mít právo, tak jak ústava říká, **vykonávat státní moc přímo**. Ústava neříká, zda v závažných případech, či případech jiných. Říká jen, že ústavní zákon může stanovit kdy. Umístění prvků protiraketové obrany Spojených států amerických na území České republiky je tak závažným krokem, že by právo občanů této země, byť je používáno jen ve výjimečných případech, právě pro tuto výjimečnost mělo být v tento okamžik naplněno. Proto předkládáme ústavní návrh zákona o jednorázovém referendu. Žádáme Sněmovnu, aby propustila tento návrh do druhého čtení a aby se mohlo věcně diskutovat o případných technických či jiných náležitostech nad tímto zákonem.

(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/055schuz/s055001.htm>)

---

¹⁶⁹ Sal., ilgas pēc bērna, ilgas pēc mīlestības, ilgas pēc Dieva utt. – kvēla vēlēšanās kaut ko iegūt

V takovém případě mi dovoďte, abych pana kolegu zastoupil a doplnil, že čistě z legislativně technických důvodů je k tomuto návrhu připojena rovněž novela kompetenčního zákona v oblasti Ministerstva vnitra a ta má za cíl vytvoření zákonného podkladu k provozování informačního systému pro nakládání s utajovanými informacemi mezi **orgány veřejné moci**. Ten projekt je připraven, ale provozovat ho lze pouze na základě právní úpravy. Děkuji.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/052schuz/s052139.htm>)

Za nově vloženou pátou část vkládáme část šestou a další přečíslováme. Ta část má toto znění: V části šest zákona č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce **představitelů státní moci** a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu, ve znění pozdějších předpisů, se doplňuje nový § 43a, který zní:
§ 43a - Plat podle § 8 poslanci nenáleží od rozpuštění Poslanecké sněmovny prezidentem republiky podle článku 35 odst. 2 zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, do zániku jejich mandátu.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/060schuz/s060028.htm>)

Budeme hlasovat o celku. Přednesu návrh usnesení: "Poslanecká sněmovna vyslovuje souhlas s vládním návrhem zákona, kterým se mění zákon č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce **představitelů státní moci** a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 201/1997 Sb., o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců a o změně a doplnění zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů, podle sněmovního tisku 920, ve znění schváleného pozměňovacího návrhu."
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/063schuz/s063054.htm>)

Pokud navrhuje doplnění mezery v Ústavě, kde je jasně napsáno, že ústavní zákon může stanovit, kdy lid vykonává **státní moc** přímo, tak nám jde o jediné: aby takové referendum bylo skutečně funkční, reálné a v podobě, která by lidu České republiky umožňovala vykonávat vládu ve své zemi. Jestliže občané jsou pro poslance a senátory dost moudří na to, aby je volili, věřím, že poslanci a senátoři přiznají lidem také inteligenci na to, že jsou schopni v některých případech hlasovat i sami o sobě a zákonech, které se jich týkají. Nebo má snad hlas občanů dvojí váhu?
(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/006schuz/s006280.htm>)

Předkládaný návrh zákona by měl být vnímán jako součást úsilí o vypořádání se s minulostí. Politická reprezentace se v minulých 18 letech nedokázala shodnout na způsobu nápravy křivd spáchaných bývalým režimem na církvích a náboženských společnostech. Život církví je do dnešního dne svázán zákonem o hospodářském zabezpečení církví z roku 1949, který byl přijat v době počínající perzekuce věřících obyvatel a jehož jediným účelem bylo podřídit do té doby nezávislé a svobodné církve **státní moci**. Tímto pohledem bychom měli předkládaný návrh posuzovat.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/030schuz/s030152.htm>)

Hlavním záměrem zákona o státní službě je zajistit, aby státní správa nebyla závislá na tom, která politická síla **je právě u moci**. Schválení tohoto zákona bylo také podmínkou pro vstup České republiky do Evropské unie. Sněmovna ho sice schválila, čímž podmínku Evropské unie splnila, ovšem i několikeré odložení účinnosti této normy údajně nemůže Evropská komise nijak postihnout.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/003schuz/s003017.htm>)

Nikdo nezpochybňuje to, že do odluky církve od státu - a tím méně já - je potřeba, aby svým způsobem jednotlivé církve začaly hospodařit samostatně. Mohl bych taky populisticky tady vykřikovat, že požadavek na odluku církve od státu vznikal pod peticí myslím 70 tisíc lidí v roce 1988 a že bylo hrubou chybou **tehdejší politické moci** v roce 1988, že takovou odluku církve od státu neučinila - neměli bychom v tuto chvíli jistě takový problém. Ale myslím si, že nikdo z vás, kteří jste tady horovali pro naplňování tohoto zákona, by pro to v tuhle chvíli nebyl.
(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/007schuz/s007032.htm>)

Finanšu vara

Obávám se, že záměrem reformy je velmi dobře promyšlený a naplánovaný útok na základy sociálního státu a pokus nahradit jej vládou plutokracie. S tímto propojením finančních a politických elit má svět ty nejhorší zkušenosti. Abych nebyl obviněn z bolševické propagandy, cituji z New Economist: "Historická zkušenost ukazuje, že koncentrace **finanční moci** v rukou **politické elity** se ukázala velmi často jako katastrofální pro národ jako celek."

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/015schuz/s015063.htm>)

Sveša/ārvalstu vara jeb nelikumīga vara

I kdyby šlo o jednoho jediného příslušníka ozbrojených sil Spojených států nebo jakékoli **cizí moci**, je **vláda** povinná nás minimálně do 60 dnů poté informovat.

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/027schuz/s027084.htm>)

Jen poznámku na závěr. Ten, kdo spustil tuto válku, nebyla opozice, ale byla to snaha vládní koalice - když už jsme tedy nakoupili nějaké přeběhlíky, tak si **tu moc** už upevníme i v těch výborech a ve vedení Sněmovny atd. Já musím říci, že kdo to sleduje pečlivěji, tak tohle vidí, a proto to nemusím úplně zesilovat.

Manipulátoři veřejným míněním toho dosáhli a nakonec po peripetiích takové bloky vznikly. Proč vznikly? Aby byla Česká republika státem, který má slabou vládu, aby jí mohla být **vnucena cizí moc, cizí vůle**? Vznikla proto, aby náhodou nedošlo k tomu, že Česká republika bude řešit své vlastní národní zájmy? Nebo je to jenom tím, že někteří místo správy státu chtějí **být u moci**?

(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/056schuz/bqbs/b02200101.htm>)

Dovolte, abych citovala: "Stejně jako v předchozím období a ze stejných důvodů byly i v roce 2012 v oblasti kontrašpionáže prioritou BIS zpravodajské aktivity Ruské federace a Čínské lidové republiky. Jak v případě Ruska, tak Číny měly ve zpravodajském kontextu přednost činnosti zacílené na budování a posilování vlivových kapacit v České republice, zejména v oblasti hospodářské a politické a ekonomické zpravodajství. V roce 2012 vnímala BIS vleklý problém disproporce personálních a materiálních kapacit, a to zejména v souvislosti s aktivitami **ruské státní moci**. Z pohledu bezpečnostních zájmů České republiky lze označit počty ruských zpravodajských důstojníků v řadách ruské diplomatické mise či ruských cestujících zpravodajských důstojníků, tzv. turistů, v České republice za velmi vysoké. Ruské zpravodajské služby jsou navíc schopny jakékoliv personální potíže v České republice flexibilně řešit v rámci volného pohybu v schengenském prostoru. Specifickou oblastí, v níž se trvale projevují **zájmy cizí moci**, jsou snahy o kontrolu krajaňských komunit."

(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/008schuz/bqbs/b11809201.htm>)

Plní koaliční vláda své vlastní sliby? Plní sliby členové této koalice? Vláda, ve které je Strana zelených, brojí proti přímé demokracii. Zelení zřejmě za účast ve vládě souhlasí s tím, že u nás nebude zavedeno obecné referendum. Zelení hlasovali pro šmirování lidí prostřednictvím mobilních telefonů, a tedy i oni se podíleli na **zvyšující se moci velkého bratra**. Zelení sedí ve vládě, z jejíhož okruhu se občas ozývají rasistické a občas neonacistické výroky. Zelení **drží u moci vládu**, která brání rozvoji neziskového principu ve zdravotnictví. Zelení jsou ti, kteří se podílí na jednání a souhlasí s budováním americké vojenské základny v ČR.

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/031schuz/s031019.htm>)

Dále dochází ke změně v oblasti uznávání bezpečnostních oprávnění vydaných úřady **cizí moci**, které mají v působnosti ochranu utajovaných informací. Má za cíl operativnější a rychlejší přístup k národním utajovaným informacím ze strany držitelů bezpečnostního oprávnění **cizí moci**, kteří nejsou držiteli platného osvědčení fyzické osoby vydaného Národním bezpečnostním úřadem, ale přístup k utajované informaci nezbytně potřebují při své činnosti. Tato úprava vyplývá z praktických zkušeností, zejména při spolupráci s vojenskými a bezpečnostními poradci z členských zemí Organizace Severoatlantické smlouvy nebo Evropské unie v resortu Ministerstva obrany a je v souladu se stávající praxí členských států NATO a EU.

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/021schuz/s021056.htm>)

V České republice však nyní zaznamenáváme očividnou ztrátu kolektivní paměti. Ta ovšem není přirozená, nebo dílem náhody. Je to cíleně vysílaná tendence přímo propojená s **politickou mocí**. Dokonce i obrazy nacistické okupace a boje za národní osvobození Čechů a Slováků z nacistické nadvlády podivně blednou.
(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/006schuz/s006174.htm>)

Ústav paměti národa je navrhován jako veřejná instituce s široce garantovanou nezávislostí. Má mít jednak poslání vědecké a osvětové, jednak by měla zpřístupňovat a zveřejňovat dokumenty podle zákona č. 140/1996 Sb., o zpřístupňování svazků vzniklých činností bývalé Státní bezpečnosti, ve znění zákona 107/2002 Sb., který návrh též novelizuje. Dalším jeho úkolem je vést ucelený archiv dokumentů souvisejících s obdobím **komunistické totalitní moci**. Proto mění i zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů. V souvislosti s úpravou postavení ústavu a jeho vedoucích pracovníků i zaměstnanců novelizuje i řadu dalších předpisů, jako je zákoník práce, zákon o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce **představitelů státní moci** a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu, zákon o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, zákon o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, zákon o důchodovém pojištění, zákon o nemocenském pojištění, zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení a zákon o zaměstnanosti.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/006schuz/s006147.htm>)

Vzhledem k neexistenci multilaterální smlouvy o výměně a vzájemné ochraně národních utajovaných informací jediným nástrojem pro zajištění náležité ochrany utajovaných informací vyměněných v mezinárodním styku je právě instrument bilaterální smlouvy. Zákon 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, navíc předpokládá sjednání mezinárodní smlouvy pro určité úkony v rámci právě oně mezinárodní spolupráce. A to konkrétně pro poskytování utajovaných informací v mezinárodním styku, uznávání bezpečnostních oprávnění vydaných úřadem **cizí moci**.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/028schuz/s028092.htm>)

Ano, po roce 1948 tehdejší vláda Československé republiky respektovala mezinárodní smlouvu, kterou vyjednával od roku 1925 do roku 1929 prezident Masaryk a ministr zahraničních věcí Edvard Beneš. Ano, modus vivendi vstoupil v platnost za první republiky a tehdejší - jak vy říkáte **komunistická - moc** v roce 1948, resp. 1949, přijala nikoli zákon, ale nařízení vlády, kterým se zabezpečovaly ekonomicky církve.
(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/007schuz/s007031.htm>)

My jsme se dostali jako Česká republika do určitého problému díky minulé úpravě a minulé novele, kdy jsme rozsáhlým způsobem extendovali počet osob, které se mohou seznamovat a které jsou vyloučeny ze zákona o ochraně utajovaných informací, a dostali jsme se samozřejmě do diskuse i v rámci Severoatlantické aliance ohledně utajovaných informací. Ten tisk, který máte před sebou, upravuje v této chvíli počet osob, které jsou vyňaty z toho standardního režimu a týkají se zcela jasně a tvrdě vyjmenovaných osob - prezidenta republiky, předsedů obou komor, předsedy vlády a ministra zahraničních věcí, kteří mají přístup k utajované informaci **cizí moci** mimo - jako výjimku z tohoto zákona.
(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/tesnopis/tz012.pdf>)

Zjednodušení procesu evidence podkladových materiálů nebo procesu předávání utajovaného dokumentu jednoznačně přispěje ke zpracování odpovědí a stanovisek České republiky k projednávané agendě Evropské unie v požadované lhůtě a v požadované kvalitě. Současně se rozšíří možnosti uznání přístupu k utajované informaci držitelů bezpečnostního oprávnění vydaného **cizí moci**. Dále se zavádí povinnost Národního bezpečnostního úřadu zveřejňovat převodní tabulku ekvivalentu stupně utajení.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/021schuz/s021055.htm>)

Jenom prosím dovolte, abych se pokusil odpovědět panu předsedovi KSČM Filipovi k jeho vystoupení, ke kterému jsem ho, jak sám řekl, vyprovokoval, a řekl, jak strašně velký rozdíl je v umístění vojsk NATO - dočasné, nebo trvalé. Nehněvejte se, pane předsedo, ale moje generace v podstatě totožná s vámi, s vaší generací, v tom zase až takový rozdíl nevidí, protože si pamatujeme na to, že termín "dočasný" má v tomto geopolitickém prostoru časový ekvivalent 22 let, což je poměrně hodně, a kdyby to bylo podle vás, tak to trvalo mnohem déle. Já si opravdu nemyslím, že to byla komunistická strana,

kteřá urychlila odchod sovětských vojsk dočasně umístěných na území České republiky. Byla to prosím ale sovětská vojska. I komunistické Federální shromáždění tenkrát hlasovalo o umístění sovětských vojsk, nikoliv vojsk Varšavské smlouvy. Tady bychom možná našli jistou paralelu s oním americkým radarem. V tom je totiž ten rozdíl. Tady veřejnost, nebo část veřejnosti, vyjadřovala velký odpor k tomu, aby tady byla umístěna vojenská jednotka americké armády, tedy armády sice spojenecké, ale **armády cizí moci**. Kdežto tady výlučně hovoříme o vojskách NATO, o vojskách mezinárodní smlouvy, jejíž my jsme účastni, tedy svým způsobem v rámci mezinárodního měřítka i o našich ozbrojených silách. Jednu věc to má samozřejmě společnou. To si dovoluji říct. Ti, kteří měli kopřivku z toho, že by tady byl americký radar a americký voják, jsou ti samí, kteří mají kopřivku z toho, že by tady byla vojska NATO, protože jedno i druhé výrazně komplikuje potenciální možnost, že by sem vstoupila noha ruského vojáka, což je situace, po které pravděpodobně někteří z nás stále zoufale touží, protože vzpomínají, jak je to krásné, když tady ta noha byla.
(<http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Kalousek-Vyrok-ministra-obrany-Ceske-republiky-neni-jen-tak-nejaky-plk-318848>)

Já vás velmi vlídně žádám, všechny demokraty v této Sněmovně, abyste Ústav paměti národa podpořili. Myslím si, že to dlužíme nejenom těm, kteří těch čtyřicet let měli problémy s **totalitární mocí**, ale dlužíme to svým dětem a těm novým generacím, které mají právo neopakovat stejné chyby. Mají právo na detailní informace z tohoto období.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/013schuz/s013134.htm>)

Zároveň chci ještě upozornit na jeden problém, že se mi zdá, že předseda vlády vychází z mylného stanoviska, které nám zde dnes také formuloval, že pobyt cizích vojsk na území České republiky je spojen jaksi organicky s nějakým zařízením vojenským **cizí moci** na území republiky. A to jsou ale po mém soudu dva zcela různé pojmy. Protože něco jiného je, pokud budou cvičit vojska NATO u nás a přivezou si svůj vojenský materiál, tak to lze chápat jako své zařízení, budou-li tam mít kuchyň a podobně. Ale něco jiného je, jestli má Česká republika ze svého nedílného státního území, což je ústavní pojem, vyčlenit určitou část tohoto území, na němž nebude už suverenita České republiky, ale **suverenita cizí moci**. Chci říci, že toto jsou ústavní otázky (upozornění na časový limit), které nelze směšovat způsobem, jakým to učinil předseda vlády, a zajímá mě stanovisko jeho místopředsedy v této věci jako strany, která má k této otázce podle usnesení jiný postoj.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/011schuz/s011211.htm>)

Děkuji za slovo, vážený pane místopředsedo. Dámy a pánové, v dějinách států je **okupace cizí moci** vnímána jako faktická likvidace státní suverenity a jako předstupeň k likvidaci státnosti jako takové. V dějinách moderního československého státu jsme tuto situaci zažili již dvakrát. Je ironií současnosti, že tatáž událost je posuzována nestejným metrem. **Zatímco okupace první, tedy okupace nacistickým Německem, je státním svátkem, ukončení okupace druhé, okupace bolševickým Sovětským svazem, není doposud ani dnem významným**. Právě toto se snaží návrh zákona napravit s plným vědomím, že ve vnímání obou okupací naší země zůstane stále ještě rozdíl, a to i přesto, že jediným rozdílem je, že první okupace, tedy okupace z let 1939 až 1945, trvala šest let a okupace z roku 1968 až 1991 trvala 23 roky.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/062schuz/s062123.htm>)

Ten, kdo bude hlasovat pro pád vlády, hlasuje pro **návrat komunistů k moci**. (Poslanci za KSČM bouchají do lavic.)
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/053schuz/s053006.htm>)

Já bych začal § 2. Tam je napsáno, že protikomunistický odboj nebo odpor proti komunismu je definován jako něco, co výrazně oslabilo nebo chtělo oslabit či **narušit či jinak poškodit komunistickou totalitní moc** a obnovit svobodu a demokracii. Já zase nevím, co si mám pod tím představit, protože to poškozování, narušování, oslabování - jaké skutky by to asi mohly být. Měl jsem tu čest, že jsem pracoval v takzvaném Výboru na ochranu nespravedlivě stíhaných, to byl ten možná známý VONS, a my jsme tam řešili mnoho případů, kdy lidé byli vězněni a deklarovali, že je to za jejich politické přesvědčení, to znamená že se postavili proti režimu. A mnohdy se tam také hlásily případy lidí, kteří udělali nějaký trestný čin, třeba nějaké rozkrádání takzvaného socialistického majetku, a oni to také deklarovali jako něco, **čímž chtěli poškodit tehdejší moc**. Takže já se domnívám, je to tedy můj názor, že poškozování čehokoliv nelze obnovit svobodu a demokracii. To je jedna taková věc, která by mi v tom určitě vadila.

Valsts vara

Likumdevēja vara

Výsledkem je bezbřehá korupce, rozdávání trafik a postupná degradace státní správy do role **servisní organizace stran u moci** a jejich kmostrů a klientů.

(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/005schuz/s005050.htm>)

Děkuji paní ministryni a jenom prostřednictvím předsedajícího k panu poslanci Langerovi. My jsme přece nezpochybňovali to, že děkan či rektor má či nemá právo být členem politické strany. To je přirozené a jistě nikdo nikomu nebrání, aby byl členem politické strany. Jen jsme poukazovali na to, jestli je, nebo není vhodné, aby člověk, který je poslancem, tedy zastupuje **moc zákonodárnou**, byl zároveň děkanem nebo rektorem nějaké tzv. nezávislé vysoké školy. To je rozdíl a myslím si, že to je poměrně zásadní rozdíl.

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/066schuz/s066178.htm>)

Ústavní soud ve svých úvahách šel směrem takovým, že zákon, který má konkrétní obsah, tzn. zkracuje např. konkrétní volební období, **je v rozporu s principem dělby moci**, protože **moci zákonodárné** přísluší přijímat zákony, které mají mít obecný charakter. Individuální akty pak přísluší **moci výkonné** a případně **moci soudní**. Tedy porušení principu dělby moci je podle názoru Ústavního soudu jedním z důvodů, kterým mohly být porušeny podstatné náležitosti demokratického právního státu. Alespoň tak já tedy vnímám to jádro argumentace, tu hlavní výtku, a ta tkví v tom, že zákon byl konkrétní, nikoliv obecný, a obcházel obecná pravidla Ústavního soudu.

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/060schuz/s060111.htm>)

Nicméně bych velmi chtěl poprosit k určitému respektu a účtě i k jiným pilířům **demokratické moci**, než je **moc zákonodárná**, a to v tomto případě jak **moci výkonné**, tak **moci soudní**. A teď ponechávám stranou, do jaké míry věcně souhlasíme, nebo nesouhlasíme s tím návrhem, ale na základě takto upravené právní normy se budou konati správní rozhodnutí v rámci **moci výkonné**, která bude často přezkoumávat soud v rámci **moci soudní**. A součástí platné legislativy je samozřejmě i důvodová zpráva. Soudce, když hledá rozhodnutí podle práva, velmi často chodí do důvodové zprávy, aby zvláště u judikátů, které jsou dělány poprvé, zjistil skutečný úmysl zákonodárce, který ne z těch holých paragrafů je vždy možné zcela vyčíst. Těch 18 stránek nemá nic z toho, to aby se potom jeden soudce oběsil. Já bych velmi prosil, abychom vůči nim zachovali určitý respekt, a pokud něco takového schválit chceme, abychom to schválili se všemi náležitostmi, které potom umožní vykonávat kvalifikovaná správní rozhodnutí a kvalifikovaná soudní rozhodnutí. Děkuji vám.

(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/008schuz/bqbs/b19805401.htm>)

Starostové se v zastoupení svých občanů průzkumu a těžbě zlata brání dlouhodobě. (Hluk v sále. Zároveň úprava mikrofonu, byl špatně nastavený a bylo hůře rozumět.) Stojí je to stovky hodin obětavé práce, které by jinak mohli věnovat správě svých obcí. Přes desítky jednání s představiteli veřejné správy a **zákonodárné moci** se v konečném důsledku cítí **stále opuštěni**. Jsou často v bezvýhodné situaci, plní skutečných obav o své obce a životní prostředí.

(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/007schuz/bqbs/b21705701.htm>)

Izpildvara

Závěr toho všeho je, že je třeba kultivovat českou justici, kultivovat policii, kultivovat **moc výkonnou**. Nevím, jestli nevydání poslance je ten správný nástroj a jestli to pomůže této Sněmovně.

(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/010schuz/s010011.htm>)

Je úplně nezajímavé, jestli ta **vláda** vznikne tím, či oním způsobem, a je špatné říci o České republice, **že má vládu, která není plně politicky odpovědná** za všechno, co se v zemi děje, protože je **vrcholným orgánem výkonné moci** a jako takový ji musíme reprezentovat. To se mi zdá, že je nebezpečné, říkat do světa, že tato vláda nemá legitimitu. Její legitimita bude testována hlasováním o důvěře. Je to legitimita, která politicky vzrostla z dohody ČSSD-ODS, to beru jako realitu, ale tato vláda se nemůže vyvléci z odpovědnosti, že je vládou s veškerou odpovědností v zemi.

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/056schuz/s056177.htm>)

Třetí návrh usnesení: Poslanecká sněmovna pokládá za nepřijatelné všechny zásahy členů vlády směřující k ovlivňování či manipulaci s nezávislými médii, novináři a orgány činnými v trestním řízení. Vláda, která disponuje velkou **výkonnou mocí**, nesmí tuto svoji **moc zneužívat** k zásahům vůči médiím a orgánům činným v trestním řízení, tak jak vyšlo najevo při vyšetřování kauz pana vicepremiéra Čunka a poslance Wolfa. Poslanecká sněmovna vyzývá členy vlády, aby se napříště již takových zásahů zdrželi a respektovali demokratická pravidla a Ústavou zaručené svobody.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/052schuz/s052203.htm>)

Za čtvrté. Vyslovením nedůvěry vládě se dostávají na scénu komunisté a také prezident Klaus. ODS ústy svých orgánů se jednoznačně vyslovila proti možnosti uzavřít velkou koalici. Neexistuje hypotetická varianta vládnutí, vyloučíme-li velkou koalici, která by fungovala bez tolerance komunistů či bez jejich tiché podpory. Jinými slovy, každý plán B, o kterém sociální demokracie hovoří, ale nemá jej vymodelovaný, znamená pozvánku komunistické straně k tomu, aby se aktivně podílela svým rozhodováním na **exekutivní mocí**. Toto si myslím, že je důležité připomenout všem, kteří uvažují o podpoře vyslovení nedůvěry vládě.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/053schuz/s053020.htm>)

Nicméně tato debata by se měla vést spíše tím směrem, který odpovídá tomu, k čemu je vůbec imunita zřízena, k čemu existuje. Imunita má chránit zákonodárny sbor proti excesům ze strany **moci výkonné** tím, že by **moc výkonná** nějakým způsobem zákonodárny sbor a jeho fungování ovlivňovala.
(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/010schuz/s010007.htm>)

Já už jenom rychle. Já jsem tady nový. Jenom bych se tak zeptal do pléna těch, kteří jsou tu třeba už služebně déle, na situaci před dvaceti lety. Bylo to taky takové, co se týče mediálního honu? Nebo je to určitý historický vývoj, o kterém se bavíme? Víte, **ryba hníje od hlavy**. Prostě tady se děly věci, které vyústily v to, co tu dnes máme. Jinak jediné médium, které mám já, je to, když si dám steak v restauraci, jinak žádné médium nevlastním. Já to tady beru od svých předčnicků jako určitý závazek, že se tím budeme zabývat a že výsledkem tohoto volebního období bude, že **moc výkonná nebude zasahovat do moci zákonodárné**, protože bude dělat to, co má, a bude dodržovat zákony. To je všechno, děkuji.
(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/010schuz/s010012.htm>)

Tiesu vara

Děkuji vám, pane předsedo. Vážená vládo, vážení kolegové, byl jsem nepřímo vyzván k tomu, abych se vyjádřil, zda jsem rozhodnut podat ústavní stížnost, nebo zda nejsem. Já to považuji sice za zcela nestandardní od svého veleváženého kolegy, protože ten zákon ještě nenabyl **právní moci**, není v účinnosti, a tam jsou určité termíny, které mi dává náš právní řád k dispozici. Nicméně, vážení kolegové, je v tomto zákoně víceméně předjímána retroaktivita, na kterou se chystáme příští týden přistoupit. (Poznámky z pléna, jeden poslanec buší do lavice.)
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/060schuz/s060123.htm>)

Vážená paní předsedající, poloprázdná síň Sněmovny skutečně neodpovídá významu této věci, protože nejde jenom o jednotlivá organizační opatření, jde o posouzení velmi závažné problematiky postavení justice jako **třetí moci** v rámci našeho ústavně-politického systému.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/028schuz/s028117.htm>)

Nenavrhuji nic jiného než **pravomoc**, respektive možnost kontrolujícího subjektu, aby té povinné osobě, tomu, kdo se stal hříšníkem, tomu, kdo porušil zákon, mohl a měl uložit pokutu odpovídající váze toho prohřešku tak, aby tato pokuta byla vymáhatelná. Protože nedílnou součástí mé úvahy a důvodem, proč jsem navrhl novelu tohoto zákona a změnu příslušných ustanovení, je také fakt, že ty povinné osoby, ti "hříšníci", se proti takto nepřiměřeně stanoveným pokutám odvolávají. To odvolání putuje k Ministerstvu financí a to stojí v roli arbitra, který musí v konečné instanci rozhodnout. Já proti **institutu takovéto moci** nebo proti takovémuto rozhodnutí spíše varuji. Řekl bych, že ta represe má být vždy, aby ten zákon měl nějakou autoritu, nějakou váhu, ale nesmí být stanovena nepřiměřeně, protože to pak vytváří naprosto zbytečné kolize, které nakonec řeší anonymní úředník Ministerstva financí.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/028schuz/s028021.htm>)

Totéž se samozřejmě týká **moci soudní**, kterou vláda ve svém stanovisku navrhuje, aby tam byla zařazena také. A senátní návrh je trošku nesystémový v tom, že zařazuje Ústavní soud a z podivného důvodu nezařazuje ostatní obecné soudy. Ale tam přece musí tento typ ochrany být také, že musí ta **složka moci**, jestliže připouštíme, že moc je dělena na moc výkonnou, zákonodárnou a soudní, alespoň tušit, že hlasování, resp. rozhodování soudu bude ovlivněno tím, že někdo je zadržen, někdo je držen ve vazbě. To je nesmírně zásadní.

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/015schuz/s015267.htm>)

Vara kā izņēmuma tiesības

Co jiného si mohu myslet o výroku pana Paroubka proneseném na jednání ústředního výkonného výboru ČSSD, který pronikl do médií, že když **nebudeme u moci**, budou nás zavírat? Mám si to vysvětlit tak, že již nežijeme v demokratickém státě, že tak dlouho tolerované využívání a zneužívání a používání principu presumpce viny v politickém boji již pokročilo tak daleko, že si již nikdo nemůže být jistý? Nebo si to mám vysvětlit tak, že má k těmto obavám svůj racionální důvod?

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/009schuz/s009049.htm>)

Ne tedy ti, kteří byli obětí často brutálního psychologického nebo i fyzického násilí, ale ti, kteří byli **nositeli této moci**, kteří ty druhé lidi nutili ke spolupráci, kteří je nutili popírat hodnoty a ztrácet charakter - proti těmto lidem je lustrační zákon postaven. A podle chronologie se to týká lidí starších 43 let, to znamená lidí, kteří jsou dnes v plné síle. Myslím si proto, že bychom neměli na tyto věci zapomínat.

(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/006schuz/s006136.htm>)

Ale nebylo přece jen u toho. Pamatujete na záběry televize, rozhovory s vrahem plukovníka Kubiceho, kterou měla organizovat sociální demokracie. Kde to je, toto vyšetření? Co se najednou stalo s touto kauzou, na základě které se tato **vláda dostala k moci** a vyhrála volby?

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/017schuz/s017011.htm>)

Vláda se drží u moci za **pomoci politicky i morálně pokleslého přeběhlictví**, které dokonce i soudce městského soudu Vojtěch Cepl, a toto jméno něco znamená, uznal, že se tak stalo na základě korupce. A to přece už má nějaký význam.

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/017schuz/s017011.htm>)

Tisková zpráva z 20. září s názvem Reakce předsedy ČSSD na Ivana Langera zní: "Dnešní vyjádření ministra vnitra Ivana Langera, že mám stát za fízlováním nepohodlných, považuji za naprosto nehorázné. Jde o typickou ukázkou pokleslého projevu představitelů ODS **omámenýchdočasným ziskem vládní moci**. ODS tak evidentně pokračuje v nevybíravých a vylhaných politických útocích ve stylu tzv. Kubiceho zprávy. Považuji nejnovější politický útok za paranoidní, obłudnou konstrukci ministra policie Fouchého Langera. Za 16 měsíců jsem se ve vrcholné politice s tak odporným útokem nesetkal. Považuji za skandální, aby funkci ministra vnitra v demokratické zemi, jakou Česká republika bezesporu je, vykonával člověk, který hrubě zneužívá svého postavení k nehoráznému očerňování politických oponentů."

(<https://www.cssd.cz/media/tiskove-zpravy/2006-09-20-reakce-predsedy-cssd-na-ivana-langera-pdf/>)

Vážený pane kolego prostřednictvím předsedající, vy nejste dvacet let v opozici. Vzpomeňte si, že jste tady pěknou řádku let **byli u moci, vládli jste**. Co jste udělali? Kde jsou ty vaše vládní návrhy s velmi pohodlnou většinou ve Sněmovně, ne většinou jednoho hlasu? Kde jsou ty návrhy? Kde jsou ta opatření? Jak to, že nejsou ve Sbírce zákonů? (Potlesk z řad ODS.)

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/068schuz/s068027.htm>)

Jestli si myslíte, že Komunistická strana Čech a Moravy by se propůjčila k tomu, že bude pracovat ve prospěch jednoho muže, mýlíte se. Komunistická strana Čech a Moravy má podle mého soudu od roku 1990 docela jasno. My nechceme, aby kdokoli v naší straně byl oním **pověstným kulem v plotě**, abychom nevěděli, co si myslí členská základna, a také nechceme **sloužit jakékoliv moci**, která by deformovala demokracii v České republice, ať už jde o politickou demokracii, to znamená více politických stran a jejich právo říkat své názory nahlas, a ani pokud jde o vlastnictví, které my jediné udržujeme v ústavním pořádku, protože my nejsme ti, kteří by říkali, že to, co je státní, je špatné.

(<http://public.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/053schuz/s053009.htm>)

Nicméně trvale platným klíčem k úspěchu je maximální respekt k soukromému vlastnictví. I dnes je třeba připomenout, že současní komunisté nás vyzývají ke čtení jejich programu, naposledy na minulém schůzi, který je založen na zachování soukromého vlastnictví. K témuž nás tato strana vyzývala i v roce 1948. Já ty letáčky mám doma. Na agitačních letáčích slibovala podporu podnikatelům a živnostníkům, avšak ihned po **získání moci** nejen že okamžitě zabavila veškeré výrobní prostředky, co hůř, mnoho lidí připravila o práva, důstojnost, to hlavně, důstojnost, zdraví a životy.
(http://virtually.cz/archiv.php/image3/banner/art_download.php?art=19876)

V dnešních dnech možná moje slova znějí nepochopitelně, ale úplně stejně žijeme v době, kdy vstup **státní moci** do rodin se blíží zakazování výchovného pohlavku, který je často namístě, ale podle mě - vezměte to, prosím, s lehkou nadsázkou a určitě to není osobní - rozdílem mezi budoucím dospělým spořádaným občanem nebo kriminálníkem bude v rozporu s vůlí státu a bude protiprávním činem.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/028schuz/s028096.htm>)

Velká moc vyžaduje i velkou zodpovědnost. Vysoké odměny pro vrcholové manažery by měly být podloženy vysokou odbornou kvalitou manažerů a reálně odvedenou prací, ale také jistou pokorou a zodpovědností vůči akcionářům, v tomto případě státu. To, že v představenstvu ČEZu nebyly za vaší vlády provedeny žádné změny, při všeobecně známém kádrovém průvanu po nástupu vaší vlády o něčem napovídá. I proto si manažeři mohou dovolit zahraniční akvizice, které jsou ztrátové ve stovkách milionů nebo miliard.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/022schuz/s022098.htm>)

Ve sféře financování církví a náboženských společností však zůstal zachován dnes již nevyhovující původní model financování podle zákona, který sice novelizován byl, a to za účelem odstranění represivních ustanovení, ale hlavní chybné zásady financování v něm zůstaly. V 90. letech se sice předpokládalo systematické řešení nápravy těchto majetkových křivd, jímž byl dotčen původní majetek církví a náboženských společností, nicméně uspokojujivé vyřešení tohoto záměru bylo neustále odkládáno, a padá to také na vaši hlavu, těch, **kteří jste měli vládní moc v rukou**. Zákonodárce tehdy navíc v zákoně o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku přislíbil, že toto systematické provedení náhrady učiněno formou zákona bude, a v návaznosti na tato zákonná ustanovení byly zejména v 90. letech činěny pokusy o přijetí předpokládané právní úpravy vztahující se na blokovaný původní majetek církví a náboženských společenství a jejich jednotlivých právnických osob. O tom už tady hovořila celá řada předřečníků. A nelze pominout skutečnost, že takzvaná blokační zákonná ustanovení založila v českém právním řádu zcela legitimní očekávání dotčených subjektů, že se nápravy dočkají.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/030schuz/s030172.htm>)

Niccolo Machiavelli v knize Vladař má jednu hezkou kapitolu. Ta je nazvána, nebo má podtitul O těch, kdo **dosáhli moci zločinem**. Já myslím, že tato kapitola by mohla být doplněna o zkušenosti s vaší vládou. **Jste u moci díky politické, možná i jiné korupci**. Zločin korupce se stal symbolem této vlády. Proto vám naši občané nedůvěřují. A je naší povinností jejich názor hájit i v této Sněmovně.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/017schuz/s017007.htm>)

Vara kā sinonīms varmācībai

Chtěl bych tady kolegům zejména na pravé straně připomenout poslední knihu Zbygniewa Brzezinského, který klade otázku, jak se bude vyvíjet zahraničně vojenská orientace USA, zda bude nadále chtít být tím světovým četníkem, **kteří všechno ve světě ovládá moci**, anebo zda bude chtít své zvláštní postavení, které nepochybně USA mají, zabezpečovat na bilaterální bázi. V tomto směru je to velká otázka pro Českou republiku.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/013schuz/s013087.htm>)

Já jsem někde četl, že situace na Ukrajině se chvílemi podobá situaci v Rusku v roce 1917, kdy se vlastně veškerá **státní administrativa rozpadá** a **k moci se může dostat skoro kdokoliv**. A vlastně smyslem podobných situací je zvládnout je natolik, aby se krize neprohlubovala, aby nevedla k tomu, že se situace eskaluje, že se **stát hroutí** a že je dokonce nedej bůh stále více mrtvých.
(<http://prvnizpravy.parlamentnilisty.cz/sloupky/neresme-situaci-v-kyjeve-s-krymem-nema-nic-spolecneho/>)

My se nemůžeme smířit s tímto stavem. Já myslím, že zleva doprava sice každý máme trochu jiné představy o té správné cestě, ale jistě se všichni shodneme, že nám záleží na zlepšování evropského sociálního modelu. Proto na summitu v Lisabonu si členské státy připomněly, že evropský sociální model se svým rozvinutým systémem sociální ochrany musí podporovat transformaci ekonomiky k ekonomice založené na znalostech. Tehdy došly také k závěru, že hlavním aktivem Evropy je její obyvatelstvo. Prosím, nikoliv surovinové zdroje, nikoliv geografická poloha, **nikoliv moc vyjádřená hřměním zbraní**
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/075schuz/s075118.htm>)

Druhá věc je, jestli může mezinárodní trestní tribunál nějakým způsobem napomoci k řešení konfliktů. Ono vypadá velmi pěkně, jestliže problémy Dárfúru předneseme před mezinárodní trestní tribunál a řekneme: běda vám, jestli budete vraždit své spoluobčany, budete jednou stíháni. Ale nezřídka se tím část mezinárodního společenství naopak odpovídá za to, aby zasáhli, aby efektivně donutili válčící strany, resp. dokonce v tomto případě jednu stranu, která čistě vyvraždí své spoluobyvatele, **efektivně mocí donutili** k tomu, aby přestala s takovýmto chováním, místo toho, aby řekli: až vy si to tam na místě vyřídíte, tak vás třeba jednou odstíháme. Pomohlo to něčemu v Dárfúru? Já jsem přesvědčen, že nepomohlo, přestože už je obviněno pět či sedm či kolik dnes představitelů těch skupin, které likvidují své **politické nepřátele mocí**. Podle mne se to většina z nich ani nedozvěděla, rozhodně nikdo z nich neviděl žádný mezinárodní trestní tribunál, nikdo z mezinárodního trestního tribunálu neviděl nikoho z nich, přesto část světa má jistý pocit, že jsme z obliga, že my jsme přece svůj díl odpovědnosti si vyřešili, protože jsme vyzvali k tomu, aby byli postaveni před Mezinárodní trestní soud.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/030schuz/s030215.htm>)

Metaforika

Já bych si dovolil krátký citát z programu Strany zelených z odst. 4 Otevřená společnost a demokratická účast, bod 4.2: Strana zelených odmítá takovou politiku, která je samoučelnou snahou zajistit si co **největší moc** a zisky pro politické strany. Usilujeme o omezení svévole politiků prostřednictvím aktivní občanské společnosti..., a dále pokračují: občanská společnost je pro ně např. referenda, např. neziskové organizace.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/046schuz/s046044.htm>)

Přitom je především v zájmu českých občanů, kteří nám svěřili pravomoc rozhodnout a jejichž jménem tedy tady jednáme, aby postavení jejich země v tomto uskupení bylo co nejsilnější. Nejsilnějším ho však neuděláme, když **se postavíme do role solitéru** a Lisabonskou smlouvu odmítneme.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/046schuz/s046044.htm>)

Z tohoto hlediska postup, který vyvolala tato vláda, může být samozřejmě pro sociální demokracii a opozici jako takovou výhodný. Copak občané pochopí pozitivně to, že je tady snaha o **absolutní převzetí moci a vládnutí**? Asi to nepochopí. A je škoda, že v rámci vládní koalice se nenajdou velcí politici, kteří by byli schopni dělat významná gesta a pamatovat na budoucnost. By se mnohdy ale **chovají jako malí kluci - kdýž nám rozšlapali ten zámeček, ten náš hrad z písku, tak my jim ho rozšlapeme taky**. Fajn, ale kam to povede? K dalšímu a dalšímu neklidu v této zemi. Lidé budou s hrůzou očekávat, co koho napadne po těch příštích volbách, kdo koho kde nakoupí, zlanáří, kdekteří skauti už rozhazují svá lana a hledají další možnosti do budoucna.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/032schuz/s032176.htm>)

Domnívám se, že občané se vyslovili proti zaběhaným praktikám, proti **ustáleným mechanismům moci, vládnutí a chování**. Proto jsem si kladla otázku, jestli je reálné, aby skončilo a změnilo se alespoň něco z toho, co voliči chtějí, jestli je možné, aby opozice nenadávala jen z principu, že je opozice, aby se ve schizofrenním postavení neocitali lidé, když kritizují, co ještě přednedávnm sami obhajovali. A abychom neobhajovali najednou něco, co jsme ještě včera zavrhovali.
(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/006schuz/s006278.htm>)

Byl jsem u zrodu Ústavního soudu v době Federálního shromáždění a tu základní koncepci, kterou jsem teď stručně uváděl, tu převzala i Ústava, pokud jde o Ústavní soud České republiky. Stejně tak i prováděcí zákon k ustanovením o Ústavním soudu byl připraven a přijat za Federálního shromáždění a ten, který byl přijat za České republiky, se od onoho příliš neliší, i jeho základní autor se shoduje. Nikdy tehdy nebyla pochybnost o tom, že Ústavní soud nemůže přezkoumávat ústavní zákony. Pokud

si osobuje, což už učinil tím předběžným opatřením, tak **vybočil z moci svých prerogativ** a jednal proti Ústavě. Proto jsem napsal včera, že Poslanecká sněmovna i Senát měly přijmout usnesení, že ústavní zákon o zkrácení volebního období a vyhlášení voleb prezidentem republiky na jeho základě je platné a takto se mělo postupovat nadále, jako by usnesení Ústavního soudu nebylo, protože je z hlediska právní teorie o platnosti právních úkonů nicotné. Tolik úvodem.
(<http://www.snem.cz/eknih/2006ps/stenprot/060schuz/s060009.htm>)

Vážená paní předsedající, vážený pane premiére, vážené kolegyně, vážení kolegové, okolnosti týkající se vzniku a zveřejnění Kubiceho zprávy jsou dosud značně nejasné a vyvolávají řadu otázek, spekulací a emocí. Není divu. Současná vládní garnitura chce **tuto věc zamést pod koberec**, protože **má máslo na hlavě** a dobře ví, že zneužitím části policejního útvaru ve volební kampani **dostala k moci nečistým způsobem** své ministry, své představitele. ODS způsobila našemu demokratickému systému **hlubokou ránu**, která se bude **dlouho hojit, a jízva po ní jen tak nezmizí**.
(<http://www.snemovna.cz/eknih/2006ps/stenprot/015schuz/s015147.htm>)

První poznámka směřuje k tomu, že pan premiér označil útok na vládu jako otvírání **cesty KSČM k moci**. No, skoro bych se lekl, ale já věřím, že většina z vás se ani tak moc nelekla, že chápe, že je to jenom **mediální přehradní palba**, protože dokonce někteří z vás postřehli to, co řekl kolega Grebeníček, že KSČM je strana nestalinských komunistů a že KSČM má ambice své voliče a své členy, pokud by se zamýšleli nad minulými jistotami, aby zanechali nostalgie a věnovali se projektům, které budou sloužit budoucnosti.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/053schuz/s053015.htm>)

Fona informācija

Vážený pane předsedo, vážené kolegyně a kolegové, dovolil bych si navrhnout zařazení nového bodu, a to vyšetřovací komise pro vyšetření prorůstání organizovaného zločinu a zájmových skupin do činnosti **orgánů veřejné moci**, a to z důvodu, že podle mých informací ta komise k tzv. **Krakatici** měla dán jasný mandát, a myslím, že by bylo dobré, abychom se tímto zabývali a abychom zařadili tento bod na jednání Poslanecké sněmovny a rozhodli se, zda v této věci tedy Sněmovna má vůli pokračovat, či nikoliv. Děkuji.
(<http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/028schuz/s028004.htm>)

A třetí věc. Už samotný odkladný účinek řízení o námitkách při soudní ochraně, kdy chcete do § 123s doplnit odstavce č. 5 - cituji: Byla-li podána žaloba proti rozhodnutí ve věci námitek po dosažení celkového počtu 12 bodů, odkládá se vykonatelnost rozhodnutí do dne nabytí **právní moci** rozhodnutí soudu o žalobě. Laicky si to vysvětluji tak, **že dosáhnu-li dvanácti bodů, budu-li vyautován, přijde mi oznámení o tom, že se mám dostavit na úřad a odevzdat řidičský průkaz do pěti dnů, a já podám žalobu, tak do té doby, než soud v této žalobě rozhodne, a potrvá to třeba pět deset let při stavu našeho soudnictví, tak si vesele mohu jezdit po silnicích dál**. Děkuji, nechci.
(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/010schuz/s010292.htm>)

Varas un plašsaziņas līdzekļu saistība

To jsou naši voliči, **ti nás drží u moci**, to jsou naši kamarádi, kteří nám pomáhají manipulovat médií v náš prospěch, protože jinak by nás nikdo ne zvolil, kdyby média neustále za vaše peníze **nepropírala lidem mozky**, protože samozřejmě nikdo soudný by vás nemohl s touto politikou jinak volit! Čili říkejte to aspoň na rovinu. Pak si vás budeme moci vážít jako čestných lidí, kteří mají jiný pohled na svět, myslí si, že se má pomáhat těm nejbohatším, že se má kašlat na zbytek společnosti, že je v podstatě jedno, jak žije, a pak budiž, je to váš světonázor, já vám ho neberu. Ale prosím, nesnažte se ještě vypadat jako dobráci, kteří zachraňují český průmysl před hospodářskou krizí. Toto hospodářské krizi nijak nepomůže, resp. nijak ji to nesníží. To je prostě jasné.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/050schuz/s050009.htm>)

Pane předsedající, dámy a pánové, my jsme se teď dozvěděli, že to trvá 300 let, než se dostane na kontrolu nějaké firmy. Ale pak je zajímavé, že se objeví zpravodajský internetový deník, je tady měsíc dva, začne kritizovat pana ministra financí, začne kritizovat hnutí ANO, a pan ministr při tiskové konferenci řekne, že se mu to nelíbí a že na něj pošle finanční kontrolu. A co se nestane! Do týdne, do dvou týdnů je finanční kontrola tady v tom deníku. Takže tady je nějaký rozpor - 300 let, 14 dní, měsíc.

Každý si z toho udělejte svůj vlastní závěr o tom, jak **se zneužívá státní moc novou mocí v této zemi**.
Děkuji.
(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/010schuz/s010126.htm>)

Antropomorfums

Minulá vláda Mirka Topolánka **nastoupila k moci** v září roku 2006
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/064schuz/s064037.htm>)

Vážené kolegyně a kolegové, mám tisíc výhrad proti této vládě, ale jako odpovědný pravicový politik nechci pomáhat **nástupu levice k moci**, a proto nebudu dnes hlasovat pro vyslovení nedůvěry této vládě.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/053schuz/s053019.htm>)

Varas sarežgītība un necaurskatāmība

Nová smlouva, Lisabonská, našla **lest rovné chytré horákyně**. Odstranila některé jevové prvky a symboly, které by EU pasovaly do role superstátu, ale ponechala většinu ustanovení původní smlouvy o založení jak Evropského společenství, tak smlouvy o EU i Smlouvy o založení Evropského společenství pro atomovou energii, ponechala drtivou většinu textu Smlouvy zakládající Ústavu pro Evropu a **obalila ji ještě dalším balastem a nepřehledným mechanismem dělby moci** a uplatňování vlivu jednotlivých členských národních států.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/046schuz/s046059.htm>)

Varas epiteti

Děkuji za slovo. Vážené paní poslankyně, vážení páni poslanci, vedli jsme dva dny usilovnou debatu. Můžeme se sami dohadovat o tom, **jak moc byla či nebyla efektivní**, ale **určitě nebyla neúčinná**. Někteří z nás se tady z tohoto místa snažili přesvědčovat veřejnost, že projednáváme služební zákon, někteří z nás jsou a byli přesvědčeni, že se tu nedělalo nic jiného, než že se naplňovala podmínka pana prezidenta, na základě které zítra přestane být aplikován platný a účinný lustrační zákon vůči ministrům české vlády.
(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/005schuz/s005068.htm>)

Po této argumentaci ústavních soudců je nepochopitelné, a považuji to za výsměch a vrchol **arogance moci**, že se pan ministr Julínek domnívá, že dostal Ústavním soudem mandát pokračovat v reformách zdravotnictví a že má radost především za české pacienty, protože je to pro ně dobrá zpráva. Nemyslím si to, myslím si, že je to právě naopak, a potvrzují to tisíce podpisů pod peticí proti poplatkům ve zdravotnictví, kterou jsme projednávali včera na petičním výboru, ale i sílící protesty před Úřadem vlády, průzkumy veřejného mínění, odpor opozice i některých koaličních stran.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/034schuz/s034028.htm>)

Co se týká pana zpravodaje, ten tady řekl, že se jedná o velice odbornou otázku, že lidé nemají jakési právo to posoudit a rozhodovat. Já bych chtěl říci, že nejen v obci Trokavec bylo referendum, ale v současné době se připravuje referendum na okrese Příbram v obcích rožmitálského mikroregionu. Jedná se už asi o osm devět obcí. Pokud takto budete postupovat vůči občanům, já udělám v Příbrami všechno pro to, aby bylo i v tomto třetím největším městě ve Středočeském kraji referendum. Problém je v tom, že vaše **arogance moci** jde tak daleko, že vám stejně bude jedno, jestliže 60 až 70 % lidí v této oblasti se vysloví proti.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/014schuz/s014220.htm>)

Myslím, že je potřeba chápat dějiny té země. Na to, myslím, upozornil velmi dobře pan profesor Jičínský. **Centrální moc** v Kábulu byla vždy spíše **symbolickou mocí**, za králů, ať už to byl král Dáúd, který byl jakousi symbolickou figurou, která spojovala mnohonárodnostní stát, byl jakousi figurou nad stranami, nad národnostmi, nad hnutími, která seděla v Kábulu a příliš se do politiky dalších částí země nemíchala. Já bych připomněl krásná slova, která se hodí pro tuto příležitost a která řekli čeští páni Vladislavu Jagellonskému, českému králi: Ty jsi náš král a my jsme tvoji páni. Prostě pán byl v té zemi někdo jiný.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/023schuz/s023157.htm>)

Ironija

A jinak bych vás chtěl jenom poučit s dovolením, prostřednictvím pana předsedajícího, že my nenavrhujeme neomezené referendum. **Já už jsem to tady četl, ale jestli jste byl na pauze nebo na kafičku, promiňte, nechci zdržovat**, ale je tady celá řada omezení, že to nesmí jít proti Listině základních práv a svobod, nesmí dojít k zásahu **do výkonné moci soudní**, nesmí to být v rozporu se závazky, s mezinárodním právem atd.

(<http://psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/007schuz/s007175.htm>)

Chtěl bych trochu parafrázovat jistý výrok a řekl bych, že vláda má tendenci se udržovat těmi **prostředky**, kterými se dostala k **moci**. Pokud tedy nová trojkoaliční vláda se chce **dostat k moci** pomocí této "**korupce**" a přitom si předtím vytyčila jako jeden z cílů boj s korupcí, musím zde vzpomenout tu parafrázi, že tedy když to začne u svého zrodu, u svého narození, jak pak asi bude vládnout a bojovat s korupcí, když to je prostředek, který vlastně porodil, dostal na tento svět. Bude to tedy něco podobného, jako se vyprávělo o slovenském parlamentu, že před každým důležitým hlasováním Dzurindovi vyslanci hledali někoho ochotného. Vyprávěly se celé story, celé mýty, celé bajky o tom, kolik ten či onen poslanecký hlas stál. Tak to chceme? V takové zemi chceme žít? Takto chce nová vláda trojkoalice vládnout? Před každým důležitým hlasováním bude někoho hledat a přemlouvat? Myslím si, že tady se stala základní chyba v chování trojkoalice, která do jisté míry pat a to zablokování prohloubila. Sáhnete si do svědomí.

(<http://www.snemovna.cz/eknih/2006ps/stenprot/001schuz/s001040.htm>)

Vážený pane místopředsedo, děkuji za slovo. Řekl bych - jedno oko nezůstalo suché při těch dvou posledních vystoupeních. (Potlesk některých poslanců KDU-ČSL.) Proto bych rád něco řekl. Pan poslanec Rath posunul tu situaci do krajské úrovně, já tu zdviženou rukavici беру a řeknu něco z kraje Vysočina. Bylo vypsáno výběrové řízení na automobily, které mají zajišťovat zimní údržbu. Podotýkám, že na Vysočině vládne sociální demokracie s podporou KSČM. Vyhráli volby, mají na to právo, sociální demokracie si vybrala tohoto partnera. Společně se fotí u těch hezkých billboardů, které **brání návratu komunistů k moci**.

(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/031schuz/bqbs/b19801301.htm>)

Launprātīga varas izmantošana

Dámy a pánové, právě proto se musím předsedy vlády ptát, proč v programovém prohlášení jeho kabinetu, tak jak na to upozornil místopředseda Sněmovny Filip, chybí ve výčtu největších hrozeb v oblasti vnitřní bezpečnosti zmínka o korupci. Není to snad právě korupce a **korupční zneužívání moci**, neustálé korupční porušování a obcházení zákonů, co vedle organizovaného zločinu nejvíce ohrožuje právní jistoty občanů a zpochybňuje existenci právního státu?

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/058schuz/s058008.htm>)

Toto je odpovědností vaší vlády, to je zásadní chyba, kterou jste udělali v průběhu minulého období, kdy se objevily opakovaně návrhy ze strany ODS, jak problém odposlechnů řešit, snaha nějakým způsobem omezit zneužívání odposlechnů. Měli jste z toho podobně jako dnes všichni legraci a měli jste pocit, že se jedná jen o politický boj. Jsem zvědav, jak se budete tvářit, pokud by se taková věc týkala vás. Vždycky je dobré si uvědomit, že jednou jsem ve funkci vlády a jednou ve funkci opozice. Někteří z vás si nemožou zvyknout na to, že je to možné, já na to zvyklý za léta, co jsem zde, jsem. Člověk musí vždycky přemýšlet o tom, jak by jemu bylo, kdyby začala být **výkonná moc** tímto způsobem **zneužívána** proti němu.

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/004schuz/s004018.htm>)

Dámy a pánové, já bych pokračoval dál. Ivan Langer. Říkám to znovu, co řekl pan premiér Topolánek, budu chtít znát odpověď na otázku, jaké že to byly vážné důvody, které mohly vést k tomu, že policejní orgán, ať už Inspekce ministra vnitra nebo jiný, požádal o odposlouchávání telefonu ministra vnitra. Tady prostě se jasně přiznává ministr vnitra k tomu, že bude prověřovat své podřízené, jak je možné, jak si mohli dovolit ti mizerové odposlouchávat pana ministra vnitra. Odposlechy, které navrhl státní zástupce a povolil soudce. Není toto důkaz prostě jednoznačného **zneužití pravomoci**, **zneužití moci** a nedemokratických, ba dokonce totalitních diktátorských manýrů pana ministra Langer? Podle mého soudu jeho usvědčují jeho vlastní věty.

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/004schuz/s004027.htm>)

Cířa par varu

Plasticky popsala tyto skutečnosti americká žurnalistka a spisovatelka Tina Rosenbergová v knize Začarovaná krajina tváří v tvář strašáku postkomunismu, která byla následně oceněna jako nejlepší americká kniha literatury faktu za rok 1995. Rosenbergová pochopila nesmyslnost a protiústavnost oné honby na čarodějnice zinscenované pražským polistopadovým mocenským centrem. Jako nestranná pozorovatelka dospěla k poznání, že šlo o vyřizování osobních účtů, o **bezohledný boj o moc** a zpeněžení všeho, k čemu se noví nájemníci Pražského hradu dostali.

(<http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Grebenicek-Zivocisny-antikomunismus-je-schopen-napsat-Hitlerovi-do-pekla-Adolfe-vrat-se-vse-odpusteno-303439>)

Problematika protiraketové obrany, to je něco, co je debata z roku 1997-8, a můžu vás ujistit, že americká strana se rozhodovala podle svých vlastních analýz, podle svých vlastních poznatků ze zkoušek systému. Kdyby tehdejší činitelé ministerstva obrany místo toho, aby utráceli peníze na masivní přesvědčovací kampaně a starostům v Brdech slibovali, jak tam budou mít nové silnice, budou tam mít čističky, budou tam mít vodovody, plynovody a já nevím, co všechno, kdyby místo toho někdo zajel do Pentagonu, jako jsme to udělali my tehdy s Ondřejem Liškou, a poseděl s americkými politiky a generály, tak by dávno věděl, že Spojené státy mají zásadní pochybnosti o funkčnosti toho systému, o jeho geopolitických dopadech, zejména tedy demokratická administrativa, resp. demokratičtí kongresmani a senátoři, kteří se chystali **převzít moc**, a bylo naprosto evidentní, že nová demokratická administrativa tento projekt zruší. Akorát to nikdo v té době nechtěl slyšet.

(<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/007schuz/s007012.htm>)

Varas sadales probléma

V teorii státu, teď nemyslím v teorii práva, ale v teorii státu konkrétně samozřejmě územní plebiscity jsou běžnou součástí od **teorií dělby moci**, od pana Montesquieua a dalších teoretiků státu. Prosím tedy nezaměňovat. Prosím tedy o to, abychom se pokusili jeden z posledních nedostatků našeho ústavního systému napravit.

(<http://psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/007schuz/s007210.htm>)

A mám-li odpověď uzavřít, já bych si velmi přál, abychom se naučili respektu vůči nezávislosti některých institucí. Protože z vaší strany - a teď se omlouvám, nemyslím to osobně, ale kolegy - na jedné straně je dobře, když státní zástupce rozhodne věci biolíhu, což je kauza, která měla jakýsi politický rozměr a týkala se sociální demokracie, že 15 milionů Kč, které jdou na účet, je půjčka, nikoli úplatek. Zkuste si vzpomenout, jestli někdo, jestli já jsem v té chvíli, jakkoli mám o tom rozhodnutí pochybnost, řekl jedno jediné slovo, které by zpochybňovalo nebo napadalo takové rozhodnutí státního zástupce, které se mi nelíbí vnitřně. Ne. Respektuji to. A zkuste také prosím i vy, a my všichni ostatní, si zvyknout, že budou orgány činné v trestním řízení ve své nezávislosti rozhodovat podle svého právního uvážení a že jejich rozhodnutí se někomu z nás líbit budou, nebo líbit nebudou. Ale v tom je kouzlo parlamentní demokracie. V tom je **kouzlo dělby moci**. V tom je kouzlo toho, v jakém světě my žijeme. **Tedy dělba moci - výkonná, zákonodárná a soudní.**

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/022schuz/s022254.htm>)

Děkuji za slovo. Pane předsedající, dámy a pánové, 20 let existence demokracie a budování demokratických institucí zase není tak dlouhá doba, aby stále ještě neměla veřejnost někdy nejasno v tom, jak systémově mají být **rozděleny kompetence** mezi **moc výkonnou, moc zákonodárnou a moc soudní**. Koneckonců jak v tom má mít úplně jasně, když v tom často nemáme úplně jasno ani my. Některým z nás připadá a mají pocit, že moc soudní někdy má příliš velkou chuť ingerovat do moci zákonodárné a svými rozhodnutími si přisuzovat více moci, než jí ve skutečnosti systémově přísluší. Zvláště na ty, kteří tento pocit mají a dávají ho někdy i najevo, chci teď apelovat a říct: ale my to probůh děláme také, a řekl bych, mnohem viditelněji! Dovolím si jmenovat některé typické příklady: zákon o obchvatu Plzně, zákon o zákazu sduřovávání zdravotních pojišťoven, zákon o zákazu privatizace ruřyňského letiště. Já teď vůbec nechci diskutovat věcný obsah těchto předloh, ale chci říct, že to jsou typické nesystémové zásahy... (Z levé části sálu: K věci!) To je k věci prosím pěkně! To jsou typické nesystémové zásahy **legislativy** do **exekutivy**, typický příklad, kdy si **moc zákonodárná** chce na úkor **moci výkonné** přisuzovat větší kompetence, než jí přísluší. Tato předloha patří do této kategorie.

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/064schuz/s064131.htm>)

Já se nedomnívám, že Sněmovna pracuje tak bezchybně, aby si mohla přibírat další a další kompetence. Já se naopak domnívám, že bychom se měli jasně **držet svého kopyta**, dělat to, co přísluší Poslanecké sněmovně, a **neingerovat do kompetencí moci výkonné**.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/064schuz/s064131.htm>)

V této souvislosti bych chtěl říci, že jako Komunistická strana Čech a Moravy samozřejmě chápeme potřebu občanů a jejich snahu rozhodnout v přímé volbě o hlavě státu, ale na druhé straně si myslíme, že priority směrem k ústavě a k ústavnímu systému jsou pro nás někde jinde. Je to třeba **otázka dělby moci, otázka vztahu k moci soudní**, otázka třeba i neslučitelnosti mandátu poslance s funkcí člena vlády a celý další okruh problémů, který by zde bylo možné předčítat.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/023schuz/s023066.htm>)

Sněmovna je přirozeně suverénem a může přijmout a schválit i zákony, které jsou protiústavní, ale je myslím na místě, aby zákonodárci vzali tuto argumentaci v úvahu a nepropustili tento návrh zákona dále v legislativním procesu, protože zjevně se zde jedná o ustanovení, které zasahuje a vlastně nabourává **dělbu moci** a osobuje si formou zákona posuzovat a rozhodovat něco, co je předmětem správních řízení a exekutivy. Děkuji.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/056schuz/s056101.htm>)

Děkuji. Takže demokracie Spojených států je poněkud jiného modelu než demokracie naše. Demokracie naše je parlamentní demokracií, zatímco ve Spojených státech je to prezidentský systém. Tam samozřejmě ten pilíř **moci exekutivní** a **moci zákonodárné** je zásadně oddělen, zatímco u nás tyto pilíře se daleko víc ovlivňují a splývají. Takže nelze úplně brát metodu Spojených států a její demokracii a aplikovat ji u nás, protože to je skutečně odlišný systém. Přesto tam 24 států má možnost konat referendum.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/022schuz/s022271.htm>)

Takže já bych pokračoval. Druhým pólem, který sociální demokracie daleko víc hájí a zastává a vidí ho jako perspektivní, je daleko víc stratifikovaná demokracie. Tedy demokracie, kde je široká **decentralizace moci**, kde je pestrá občanská společnost - mimochodem, kterou ODS a především váš myšlenkový guru Václav Klaus odsuzuje, nemá rád a bojuje s ní od počátku toho, co se dostal do politiky, a vidí v ní to velké zlo, tedy ve spontánních aktivitách lidí se sdružovat, hájit nějaké myšlenky, prosazovat nějaké myšlenky - tak vy nechcete jaksi pestrou a širokou občanskou společnost. Vy prostě nechcete demokracii tzv. trvalého dialogu té **vládní moci** se zbytkem společnosti. A ten dialog probíhá na mnoha pozicích. Jednou z těch pozic je právě občany vyvolané referendum.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/022schuz/s022271.htm>)

Co se týče druhého spektra, to znamená toho spektra konzervativního a liberálního, ti jsou přesvědčeni o tom, že je vhodné privatizovat státní majetek, je nutné nastavit správná pravidla, která jsou vymahatelná. To znamená nastavit tržní podmínky tak, aby skutečně byly vymahatelné. A z tohoto pohledu se střetáváme v určitém ideovém sporu, který ale vždycky, vždycky až doposud byl ideovým sporem, zdali to vláda má, nebo nemá učinit. Protože Ústava České republiky, jak vy všichni dobře tady v tom sále víte, **rozděluje moc na vládní, zákonodárnou a soudní**. A jestli něco bylo výhradou **vládní moci**, tak to byla otázka správy majetku a nakládání s tímto majetkem.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/067schuz/s067168.htm>)

A s čím přichází ODS nyní? Přichází s tím, že chce poslední věc, a tou je předseda této Sněmovny. Takže odshora až dolů jedna politická strana, jeden politický názor. Prostě je to věc, která od roku 1989 je nevídaná, ještě jsme ji nezažili, a jde o naprosto **flagrantní koncentraci moci** do **rukou** jedné politické formace. Je to popření základního pilíře, který do demokracie přinesli již osvícenci - **vzpomeňme na Montesquieuho a jeho tři pilíře**. Samozřejmě tři pilíře jsou důležité, ale tady je tendence všechno soustředit do rukou jedné politické strany.
(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/001schuz/s001015.htm>)

Augstākie spēki

Tak, jak jste to řekl, tak to zkrátka vypadalo, že se tím pouze zaklínáme. Nemůžeme se zaklínat něčím, co tu **magickou moc** prostě nemá. Já bych byl docela nerad, protože se k určité racionalitě po desítky let těžce zkoušené české ekonomické obce hlásím, abychom v roce 2009 či 2010 byli obětí recyklovaného vtípu. Možná že ho někteří znáte. Připomenu, že to bylo tak, že po Rudém náměstí defilují zbraně nejmocnější, rakety vpředu, rakety vzadu a mezi raketami se nachází hlouček podivných pánů v sakách s kuffříčky, pochodují, tváří se nasupeně, nikdo neví, kdo to je, i poradci ze zahraničí, agentura Reuters, všichni se ptají, kdopak to je, proč tam pochodují mezi těmi jadernými hlavicemi. Jeden poradce generálního tajemníka ÚVKSS se neudržel a prozradil agenturám: to je naše nejmocnější zbraň, to jsou socialističtí ekonomové.

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/045schuz/s045039.htm>)

Návrh zákona, jak je předložen panem poslancem, může být a nemusí být vnímán jako pozitivní nebo negativní, ale není to otázka nějaké **vyšší moci** nebo něčeho, co by bylo historicky někde ověřené.

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/066schuz/s066076.htm>)

Tauta kā varas pārštāve

Divím se paní ministryni Parkanové, jestliže vidí omezení prezidentovy vůle ve výběru premiéra, jestliže se říká, že premiér je vybírán po jednání představitelů parlamentních stran. Považuji to za chybu z hlediska principu ústavy, že prezident republiky nepovažoval i vzhledem k výsledku voleb vůbec za potřebné si představitele parlamentních stran svolat, bez ohledu na to, že to ústava nestanoví. Je v tomto směru vázán tím, co ústava stanoví, i principy, z nichž ústava vychází. Základním principem je, že **lid je zdrojem veškeré moci**. Není to volná úvaha prezidenta, koho vybere jako předsedu vlády.

(<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/023schuz/s023068.htm>)

Děkuji, paní předsedající. Já musím zareagovat na slova svého předřečníka. On nám tady v podstatě řekl, že když se jedná o těch nejvýznamnějších věcech, tak by o nich vůbec neměli jednat poslanci, neměly by se dokonce projednávat možná ani v referendu, rozhodovat by o nich měli jenom ti nej-nejchytřejší. To je přesně ten opačný pohled, než máme my, kteří si myslíme, že **podle Ústavy všechna moc patří lidu**, a pokud se jedná o ta nejzávažnější rozhodování, právě u nich bychom měli dát slovo nejširšímu okruhu voličů, případně jejich zástupcům, ne jenom úzkému okruhu odborníků.

(<http://public.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/071schuz/s071006.htm>)

2. pielikums “Politika tēls”

Politiku runu stenogrammas un analīzes rezultāti

2.1. Sievietes politikas tēls

Laimdota Straujuma

20.01.2014. – Ministru prezidenta amata kandidātes Laimdotas Straujumas runa¹⁷⁰

Cienījamā Saeimas priekšsēdētājas kundze! Deputāti! Ekselences! Dāmas un kungi!

Šodien Saeimas vērtēšanai piedāvāju jaunu Ministru kabinetu. Manis izveidotās valdības sastāvs nav skatāms šķirti no tās veicamajiem darbiem. Vienlaikus vēlos uzsvērt, ka jaunā valdība ir turpinājums sekmīgam, nosvērtam un tālredzīgam darbam, kas ilgtermiņā stiprinājis Latvijas valsti, darbam, kuru, piedaloties tūkstošiem godprātīgu un pašreizējīgu cilvēku, vadīja, manuprāt, izcilākais Latvijas Ministru prezidents Valdis Dombrovskis.

Vēlos paust sirsnīgu pateicību par ieguldījumu Valdim Dombrovskim un ikvienam Latvijas iedzīvotājam, kas kopā spēja pārvarēt nedienas tautsaimniecībā un ielikt stabilu pamatu ekonomiskai izaugsmei.

Latvijas Republika pilnvērtīgi ir iekļāvusies Eiropas Savienības attīstīto valstu saimē, neatgriezeniski nodrošinot brīvas, demokrātiskas un uz tautas labklājību vērstas Latvijas neatkarību. Pirms gandrīz pieciem gadiem retais ticēja, ka tik drīz Latviju atzīs par starptautiski uzticamu un ilgtspējīgu valsti. Nav noticis brīnums! Ir veikts rūpīgs, bieži nepateicīgs, dažkārt nesaprasts, taču cītīgs un neatlaidīgs ikdienas darbs. Mums ir zināmi apstākļi, kāpēc veidojam jaunu valdību. Domāju, ka ikvienam ir skaidri jāapzinās, ka traģēdija, kura pērn piemeklēja Latvijas tautu, varēja notikt tāpēc, ka daudzi bija piemirsuši ētikas principus. Mums pietrūka rūpības rīcībā, atbildības pret citiem cilvēkiem un nopietnas attieksmes pret kārtību, kā arī patiesas cieņas pret likumu. Nelaieme mums ikvienam lika saprast, ka tiesiskums nav tukši vārdi. Tiesiskums nav tikai cīņa ar kādiem atsevišķiem ļaundariem, bet gan ikviena cilvēka rīcība, patiesi cienot likumu, saprotot, ka likumi ir visas sabiedrības kopīga vienošanās.

Ministru kabinetam, kuram šodien lūdzu Saeimas deputātu uzticību, ir atvēlēts samērā īss laiks līdz brīdim, kad tauta vēlēšanās paudīs savu vērtējumu mūsu darbam. Tāpēc mana valdība būs pēctecības valdība, sadarbības valdība, kura sekos zināšanu ekonomikas, ekonomiskās izaugsmes, stingras fiskālās atbildības, ilgtspējas un sociālās solidaritātes principiem.

Izveidotās valdības prioritātes ir šādas: ikvienam cilvēkam ir jādod iespēja rīkoties, lai vairotu savu izaugsmi un labklājību tepat Latvijā. Valdības uzdevums būs motivēt ikvienu, kurš to spēj, iespējami vairāk iesaistīties ekonomiskajās aktivitātēs, nodrošinot viņam cienīgu darbu, atbilstošu atlīdzību, sociālo aizsardzību, mazinot ienākumu nevienlīdzību.

Mūsu uzdevums būs strādāt, lai nodrošinātu Latvijas tautas ataudzi, sniedzot atbalstu un piemērotu vidi bērnu audzināšanai, lai iedzīvotāji atgrieztos Latvijā, jūtot šeit drošību un pilnvērtīgas, garīgas un materiāli turīgas dzīves perspektīvas.

Esmu pārliecināta, ka valoda, kultūra, izglītība un Latvijas vide ir tas, kas veido Latvijas nacionālo savdabību, kas rada mums piederības un drošības sajūtu. Tāpēc gadā, kad Rīga, kas devusi daudzus pasaulē izcilus sasniegumus kultūrā, filozofijā un zinātnē, ir Eiropas kultūras galvaspilsēta, kultūras un izglītības jomas ir būtiski svarīgas valdības darbā. Katras Latvijas valdības uzdevums ir neatlaidīgi veidot zināšanu ekonomiku ar augstu pievienoto vērtību, kura pieaug, pateicoties ieguldījumiem zinātnē, izglītībā un inovācijās, kā arī uzturēt spēcīgu, laikmetīgu nacionālo identitāti, nodrošināt latviešu nācijas valodas un kultūras pastāvēšanu un attīstību.

Caurskatāmība, atklātums un paredzamība jāievēro apjomīgo Eiropas Savienības struktūrfondu naudas līdzekļu sadalē. Topošā valdība ir apņēmusies nodrošināt Nacionālā attīstības plāna un stratēģiskā plāna „Latvija 2030” prioritāšu ieviešanu Eiropas Savienības fondu investīciju aktivitātēs, iedarbīgākas fondu sistēmas ieviešanu un investīciju uzsākšanu, lai īstenotu ekonomikas izrāvienu un darba vietu radīšanu.

¹⁷⁰ <http://www.saeima.lv/en/transcripts/view/220>

Šī gada uzdevums ir pabeigt gatavošanos Latvijas 2015.gada prezidentūrai Eiropas Savienības Padomē, definējot prezidentūras virsmērķus un politiskās prioritātes, izveidojot nepieciešamo institucionālo atbalsta struktūru kā investīciju Latvijas nākotnes konkurētspējas palielināšanā.

Valdības pienākums ir turpināt uzlabot uzņēmējdarbības vidi, mazinot administratīvo slogu, nodrošinot Latvijas uzņēmēju un ārvalstu investoru tiesību aizsardzību un tātad arī pilnveidojot maksātspējas tiesisko regulējumu.

Nacionālajā attīstības plānā noteikto ekonomikas izrāviena saturu veido izaicinājumi, kas jāpārvar ik cilvēka, ik uzņēmuma, ik novada, ik pilsētas līmenī un kopīgi nacionālajā līmenī. Katram jāspēj nonākt pie atziņas, kādas papildu prasmes, zināšanas un iemaņas apgūsim, kā uzlabosim sava veikuma ražīgumu, kā tieši izglītosim bērnus pilnvērtīgai kulturālai un atbildīgai dzīvei sabiedrībā, kā mainīsim ieradumus, lai uzturētu veselīgu dzīvesveidu, efektīvāk un saudzīgāk izmantotu Latvijas dabu, tās resursus, un cik godprātīgi, savstarpēji izpalīdzīgi, uz kopīgiem panākumiem vērsti veidosim attiecības ar līdzcilvēkiem.

Neatņemams valdības uzdevums būs stiprināt Latvijas novadus, nodrošināt pilnvērtīgu un līdzsvarotu reģionālo attīstību.

Cienījamās deputātes un godātie deputāti! Tagad pievērsīšos konkrētiem topošā Ministru kabineta darbiem, kas ir ietverti mūsu sagatavotajā deklarācijā.

Atbildība pret līdzcilvēkiem un sociālā solidaritāte nav iespējama bez neatlaidīgiem centieniem īstenot cilvēka cienīgus dzīves apstākļus pensionāriem. Tādēļ valdība līdz šī gada 1.martam sagatavos un iesniegs Saeimai likuma grozījumus, kas paredz pensiju vai to daļas indeksāciju 2014.gada 1.oktobrī un turpmāk. Lai turpinātu nevienlīdzības mazināšanu, mēs izstrādāsim koncepciju par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu, izvērtēsim iespējamus finansējuma modeļus, kā arī noslēgsim vienošanās memorandu ar pašvaldībām par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu.

Zināšanu ekonomika nav iespējama bez zinīga, prasmīga un garīgi vispusīga cilvēka, tāpēc mēs pievērsīsim uzmanību izglītības sistēmas pēctecīgai, līdzsvarotai un pārdomātai uzlabošanai, pirmām kārtām aktualizējot izglītības saturu. Tas ir ilgtermiņa darbs, taču arī laikā, kas atvēlēts līdz Saeimas vēlēšanām, mums ir konkrēti uzdevumi.

Lauku skola ir vēsturiska, garīga un ekonomiska vērtība - Latvijas novadu kultūras un sabiedriskās dzīves pamats. Mēs veidosim tādu skolu tīkla attīstības stratēģisko modeli, kas ietver starpnozaru programmu Latvijas lauku skolu saglabāšanai.

Neatliekams uzdevums ir arī taisnīga un stimulējoša pedagogu darba samaksas modeļa izstrāde. Mēs sagatavosim priekšlikumus augstākās izglītības finansēšanas pilnveidei, kas veicinātu intelektuālo izaugsmi.

Kultūras nozarē mūsu prioritāte būs latviskās kultūrvides un identitātes stiprināšana, kultūras mantojuma saglabāšana un bagātināšana ar jaunām, laikmetīgām vērtībām.

Mēs veicināsim radošā potenciāla un inovāciju pārnesi uzņēmējdarbībā, stiprināsim kultūras, mākslas, izglītības, zinātnes un uzņēmējdarbības sektoru sadarbību.

Aktīva ekonomiskā darbība nav iedomājama bez fiziski vesela un darbīga cilvēka. Mēs sagatavosim normatīvos aktus Veselības aprūpes finansēšanas likuma ieviešanai, nodrošinot likumā paredzēto cilvēkresursu attīstību.

Iepriekšējās valdības – Valda Dombrovska valdības – atstātais pozitīvais mantojums ir makroekonomiskā stabilitāte, atzinība starptautiskajos finanšu tirgos un stingra fiskālā disciplīna. Veiksim visus 2015.-2017.gada vidēja termiņa budžeta ietvara un 2015.gada valsts budžeta projektu gatavošanas darbus, lai nākamajai valdībai pēc Saeimas vēlēšanām būtu iespēja īsā laikā pabeigt darbu pie šiem projektiem. 2014.gadā valsts budžeta deficītu saglabāsim zem 0,9 procentiem no iekšzemes kopprodukta, bet turpmākajos gados pieturēsimies pie vidēja termiņa budžeta ietvara... budžeta ietvarā noteiktajiem deficīta mērķiem.

2014.gadā nodrošināsim nodokļu sistēmas stabilitāti, līdz nākamā gada budžeta sastādīšanai neveiksim būtiskus grozījumus nodokļu politikā, tostarp nemainīsim galveno nodokļu – iedzīvotāju ienākuma nodokļa, pievienotās vērtības nodokļa, uzņēmumu ienākuma nodokļa - likmes, kā arī valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes.

Manis vadītā valdība neatlaidīgi vērsīsies pret likumpārkāpumiem nodokļu jomā – pret nodokļu nemaksāšanu, pastiprinātu uzmanību pievērsot kontrabandas, ar PVN saistītas krāpšanas, aplokšņu algu un nelegālās nodarbinātības apkarošanai. Vienlaikus ievērosim samērīguma principu attiecībā uz sodiem, pilnveidosim publisko iepirkumu procedūras, nodrošinot priekšrocības tiem, kuri godīgi maksā visus nodokļus, ierobežosim ārzonu iespējas piedalīties valsts iepirkumos.

Vēlos atkārtoti uzsvērt, ka ekonomikas izrāviena ir iespējams tikai tautsaimniecībā ar augstu pievienoto vērtību, kur valsts ciena un atbalsta darba ražīgumu un intelektuālo ieguldījumu. Dialogā ar uzņēmējiem, kā arī strādājošajiem turpināsim konsekventi ieviest industriālo politiku, gatavojot

ekonomikas transformāciju par labu uzņēmējdarbībai ar augstāku pievienoto vērtību, lielāku ienesīgumu un spēju radīt labāk atalgotas darba vietas.

Valdība strādās, lai novērstu pārmērīgas aizņemšanās draudus ekonomiski un sociāli mazāk aizsargāto iedzīvotāju vidū, stingrāk regulējot nebanku aizdevumu sniedzēju darbību Latvijā, tostarp paredzot stingrākas prasības maksāspējas vērtēšanai, ierobežojot aizņemšanās kopējās izmaksas un parādsaistību apjoma pieaugumu.

Veiksim izmaiņas būvniecības regulējumā, lai nodrošinātu likumību, drošību un kvalitāti būvniecības un būvju ekspluatācijas procesa visos posmos, kā arī būvspeciālistu profesionālās atbildības uzņemšanos, tādējādi aizsargājot sabiedrības intereses, jo īpaši attiecībā uz sabiedriski nozīmīgām ēkām.

Turpināsim pilnveidot lauksaimniecības zemes tirgus regulējumu, veicinot lauksaimniecības zemes pieejamību ražojošiem lauksaimniekiem. Mēs sagatavosim priekšnoteikumus, lai sekmētu neizmantotās lauksaimniecības zemes atgriešanu lauksaimniecībā, tādējādi radot pievienoto vērtību nacionālajam zemes resursam.

Eiropas Savienības fondu nākamajā plānošanas periodā sniegsim mērķtiecīgu atbalstu nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centriem un to funkcionālajām teritorijām, lai sekmētu valsts konkurētspējas izaugsmi un ekonomikas strukturālu pielāgošanu, nodarbinātību un izglītību, veicinātu nevienlīdzības mazināšanu un līdzsvarotu teritoriju attīstību.

Šobrīd nepakavēšos pie katra Valdības deklarācijā ietvertā uzdevuma. Šis dokuments ir pieejams Saeimai un Latvijas sabiedrībai. Mūsu valdības rīcības plāns ietver konkrētus darbus dažādās tautsaimniecības nozarēs, valsts drošības jomā, ārlietās un pozitīva Latvijas starptautiskā tēla veidošanā.

Varu apsolīt, ka valdība savā darbā nodrošinās regulāras konsultācijas un pilnvērtīgu dialogu ar sociālajiem un sadarbības partneriem un pašvaldībām.

Cienījamās deputātes, godātie deputāti! Aicinu jūs paust uzticību izveidotajam Ministru kabinetam un plānotajiem uzdevumiem.

Izveidotais valdības sastāvs ir profesionāls un darboties gribošs. Valdības sastāvā ir tikai divi ministri, kuriem nav iepriekšējas valdības darba pieredzes.

Balsojot par šo valdības sastāvu, jūs balsojat par līdzsvarotu darbu stabilai ekonomikas attīstībai, par ilgtspējīgu, izglītotu un nacionālu valsti un par centieniem sniegt vairāk taisnīgu iespēju katram cilvēkam.

Gribu pateikt paldies visām koalīcijā iesaistītajām partijām un neatkarīgajiem deputātiem par konstruktīvu darbu jaunās valdības veidošanā. Gribu arī aicināt politiskās partijas turpmākās valdības darbības laikā, kad priekšā ir divas vēlēšanas, nezaudēt pragmatismu un paturēt prātā, kāpēc demisionēja iepriekšējā valdība, kā arī atcerēties, ka mūs vērtēs pēc izdarītajiem darbiem, nevis tukšiem solījumiem.

Mūs gaida daudz nopietnu darbu – darbu, kuru veikšanai no svara būs savstarpēja cieņa, nosvērtība, pašaieliedzība un patiesa sadarbība. Strādāsim visi kopā un godam strādāsim Latvijas uzplaukumam un tautas labklājībai!

Paldies.

Konteksts, runas īss raksturojums	Laimdota Straujuma stājas ministru prezidenta amatā pēc Valda Dombrovska demisijas Zolitūdes traģēdijas dēļ. Šī situācijai jaunajai premjerministrei uzliek lielu atbildību, pirmkārt, tādēļ, ka V. Dombrovskis bija ļoti labs orators un efektīvs PM, un otrkārt, paša traģēdijas fakta dēļ, jo notikušo nepieciešams izmeklēt, kā arī rīkoties, lai līdzīgi notikumi negadītos nākotnē. Jāatzīmē, ka L. Straujuma netiecās nonākt šajā amatā, viņu izvirzīja partija "Vienotība". Līdz konkrētajam brīdim L. Straujuma neizcēlās ar aktīvu politisko darbību.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā Unikālo vārdu skaits	1415 882
Atslēgvārdi	Pēc skaita: Latvijas – 20, valdības – 17, valdība – 10, ekonomika – 8, valsts – 8, gada – 7, kultūras – 7, mēs – 7, budžeta – 7, būs – 6, darbu – 6, Eiropa – 6, uzdevumi – 6. Tie, ko pati L. Straujuma izdalījusi: valoda, kultūra, izglītība un Latvijas vide; tiesiskums, likums; pensionāri, lauku skolas, pedagogi, kultūras nozare, uzņēmējdarbība, ekonomiskā darbība, veselības aprūpe, nodokļi, būvniecība (Zolitūdes traģēdijas dēļ).
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās)/adresāts (mērķa grupa)	Ministru prezidenta amata kandidāte Saeima (Saeimas priekšsēdētājas kundze, deputāti, ekselences,

		dāmas un kungi!). Cienījamās deputātes un godātie deputāti! Cienījamās deputātes, godātie deputāti!
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Izcilākais Latvijas Ministru prezidents Valdis Dombrovskis; Latvija, Rīga, Eiropas Savienība; stratēģisks plāns "Latvija 2030".
	Personu vietniekvārdi	Vietniekvārds "es" un tā formas norāda uz pašu L. Straujumu (<i>manis, mana valdība, manis vadītā valdība</i>), vietniekvārds "mēs" un tā formas atkarībā no konteksta norāda vai nu uz L. Straujumu kopā ar jauno valdību (<i>mūsu darbs, mūsu uzdevums</i>), vai "apkopojošais mēs" (<i>mums ir zināmi apstākļi, mums pietrūka, mums ikvienam</i>).
	Darbības vārdu formas	Darbības vārdu formas pirmajā personā izmantotas, lai aprakstītu personīgo nostāju vai savas darbības (<i>vēlos, domāju, esmu pārliecināta, vēlos atkārtoti uzsvērt, aicinu jūs, gribu pateikt, gribu aicināt</i>).
	Vērtējumi	Jaunā valdība ir turpinājums sekmīgam, nosvērtam un tālredzīgam darbam, kas ilgtermiņā stiprinājis Latvijas valsti; piedaloties tūkstošiem godprātīgu un pašreizējīgu cilvēku; brīvas, demokrātiskas un uz tautas labklājību vērstas Latvijas neatkarību; Latvija – starptautiski uzticama un ilgtspējīga valsts; rūpīgs, bieži nepateicīgs, dažkārt nesaprasts, taču cītīgs un neatlaidīgs ikdienas darbs; izveidotais valdības sastāvs ir profesionāls un darboties gribošs.
Retorikas paņēmieni	Nav noticis brīnums! Daudzi bija piemirsuši ētikas principus. Mums pietrūka ... patiesas cieņas pret likumu. Tiesiskums nav tukši vārdi. Mūsu uzdevums – strādāt. Daudz populistisku, izplūdušu formulējumu (<i>mēs pievērsīsim uzmanību izglītības sistēmas pēctecīgai, līdzsvarotai un pārdomātai uzlabošanai</i>). Balsojot par šo valdības sastāvu, jūs balsojat par līdzsvarotu darbu stabilai ekonomikas attīstībai... Mūs vērtēs pēc izdarītajiem darbiem, nevis tukšiem solījumiem. Strādāsim visi kopā un godam strādāsim Latvijas uzplaukumam un tautas labklājībai!	
Metaforika	Nedienas tautsaimniecībā (TAUTSAIMNIECĪBA IR DZĪVE); stabils pamats ekonomiskai izaugsmei (EKONOMIKA IR ĒKA); Eiropas Savienības attīstīto valstu saime (EIROPA IR ĢIMENE); valdība nodrošinās pilnvērtīgu dialogu ar sociālajiem un sadarbības partneriem un pašvaldībām (POLITIKA IR SARUNA), līdzsvarots darbs (DARBS IR LĪDZSVARS), darbi, kuru veikšanai no svara būs... (DARBS IR SMAGUMS).	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	Valdis Dombrovskis, Zolitūde, Rīga – Eiropas kultūras galvaspilsēta, Latvijas 2015. gada prezidentūra Eiropas Savienības Padomē.	
Laiks un telpa	Valdību pēctecība; citu PM iesākto darbu turpināšana; Zolitūdes traģēdijas pieminēšana; pirms gandrīz pieciem gadiem; Rīga – Eiropas kultūras galvaspilsēta; Latvijas 2015. gada prezidentūra Eiropas Savienības Padomē.	
Komentārs	Trešo daļu runas aizņem ievaddaļa, kurā aprakstīts iepriekš sasniegtais, argumenti nepieciešamībai ievērot likumus, Latvijas tautas vērtību uzskaitījums. Runas sākumā L. Straujuma norāda uz citu valdību paveikto pirms viņas, bet pēc tam pievēršas saviem tiešajiem uzdevumiem un prioritātēm. Nepieciešamība īsā laikā parādīt sevi.	

15.11.2014. – Ministru prezidenta amata kandidātes Laimdotas Straujumas runa¹⁷¹

Cienījamā Saeimas priekšsēdētājas kundze! Deputāti! Ekselences! Dāmas un kungi!
Latviešu tautasdziesmā teikts:

“Acis darba izbijās,
Rokas darba nebijās,
Rokas darba nebijās,
Zinājās padarīt.”

Šodien jūsu vērtēšanai piedāvāju jaunu Ministru kabinetu - pieredzējušu komandu ar vēlētāju dāvātu uzticību. Tā gatava ķerties pie darbiem, kurus četriem gadiem - no Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē līdz Latvijas valsts simtgadei - esam sarindojuši Valdības deklarācijas 183 punktos.

Partija “VIENOTĪBA”, Zaļo un Zemnieku savienība un Nacionālā apvienība “Visu Latvijai!”- “Tēvzemei un Brīvībai/LNNK” ir vienojušās izveidot valdību, kuras darbība būs balstīta pēctecībā, turpinot iepriekšējās valdības iesāktos darbus. Darbs balstīsies uz ekonomiskās izaugsmes, fiskālās atbildības, makroekonomiskās stabilitātes, ilgtspējas un sociālās solidaritātes, kā arī nozaru savstarpējās sadarbības principiem, nodrošinot regulāru dialogu ar sociālajiem partneriem, pilsonisko sabiedrību un pašvaldībām.

Esmu lepna par man uzticēto atbildību. Nekad neesmu teikusi, ka tā ir viegla. Uzdevumi, kuri iekļauti Valdības deklarācijā, par to liecina. Valdību veidojot, esam daudz diskutējuši, bet spējuši vienoties par galveno - tā ir priekšrocība, kad partneri ir pārbaudīti un iepazīti grūtībās.

Mēs turpināsim uzsākt, balstoties uz izsvērtiem, ilgtspējīgiem un sabiedrībā diskutētiem Latvijas attīstības virzieniem, kas noteikti Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020.gadam un Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030.gadam.

Dziļi cilvēciskā tieksme dzīvot labāk, panākt savas dzīves kvalitātes augšanu ir svarīga katram cilvēkam un līdz ar to visai sabiedrībai. Lai arī intereses un vērtību prioritātes cilvēkiem ir dziļi personiskas, kopumā nozīmīgākās vēlmes koncentrējas tieksmē pēc izglītības, veselības, droša un produktīva darba, individuālās un nacionālās drošības, materiālās labklājības, cilvēku tiesiskās aizsardzības un personiskās brīvības. Tāpēc valdība par sava darba virsmērķi ir noteikusi Latvijas un ikvienas ģimenes un indivīda labklājības celšanu, vairojot ticību un piederību Latvijai.

Lai sasniegtu virsmērķi, valdība ir izvirzījusi sava darba prioritātes. Tās ir tautsaimniecības izaugsme, ģimenes un indivīda dzīves kvalitāte un valsts drošība. Runājot par izaugsmi, dzīves kvalitāti un drošību, es runāju par visas Latvijas, katra reģiona un arī par pašas tālākās pierobežas vai piekrastes apdzīvotās vietas izaugsmi, tur dzīvojošo cilvēku dzīves kvalitāti un drošību.

Godātā Saeima! Akcentēšu tikai dažus būtiskākos valdības uzdevumus, lai sasniegtu izvirzīto virsmērķi.

Tautsaimniecības izaugsme. Labs atspēriena punkts tālākam darbam un lēmumiem ir tas, ka Latvijas ekonomika ir viena no visstraujāk augošajām Eiropas Savienībā. Valdības uzdevums ir saglabāt šo izaugsmes dinamiku, turklāt šajā gadījumā es nerunāju par “gāzi grīdā”. Es runāju par gudru izaugsmi. Valdība ir apņēmusies sasniegt 5 procentu lielu iekšzemes kopprodukta izaugsmi gadā.

Latvijas tautsaimniecības attīstībai un uzņēmējdarbības konkurētspējas nodrošināšanai izšķiroša ir zināšanietilpīga ekonomika, ārvalstu investīcijas, eksports, uzņēmējdarbības vides uzlabošana, godīgas konkurences un finanšu resursu pieejamības nodrošināšana. Tikko nosauktie un vēl citi pasākumi ir atspoguļoti mūsu deklarācijā.

Tālāk es pieskaršos dažiem svarīgākajiem šībrīža tautsaimniecības izaugsmes aspektiem.

Zināšanu ekonomikas attīstībai nepietiek, ka Latvijā 2011.gadā bija gandrīz 10 reižu mazāk iesniegto patentu Eiropas Patentu birojā uz 1 miljonu iedzīvotāju, nekā tas bija vidēji Eiropas Savienībā. Latvijai nepietiek, ka strādājošo skaits pētniecībā un attīstībā procentos no strādājošajiem uzņēmējdarbībā ir 0,08 procenti pret 0,56 procentiem vidēji Eiropas Savienībā, kas ir septiņas reizes mazāk. Zināšanu ekonomikas attīstība jāveido uz zinātnieku un tautsaimnieku sadarbības pamata un pilnveidotas administratīvās sistēmas pamata, kas motivē gan zinātnieku, gan tautsaimnieku rast jaunus risinājumus, kurus pārvērst eksportspējīgos produktos.

Aktīvi darbojas Latvijas Pētniecības un inovāciju stratēģiskā padome, kurā kopā strādā tautsaimnieki un zinātnieki. Ticu, ka šīs sadarbības ietvaros mēs spēsim rast risinājumus zinātnes potenciāla attīstībai, koncentrējot to un sasaistot ar tautsaimniecības jomām, kurās Latvijai ir salīdzinošas priekšrocības. Latvijai ir nepieciešama sava Silīcija ieleja un savs Stīvs Džobss. To, ka mēs to varam, vēsturiski apliecina VEF Minox agrākun remantadīns, mildronāts un pasaulē

¹⁷¹ <http://saeima.lv/lv/transcripts/view/266%3E>

zināmā MikroTik sakaru tehnika mūsdienās. Šodien mēs redzam Infogr.am panākumus un Alekseja Popova talantu, uzlabojot e-klasi. Latvija var! Valdība sniegs atbalstu, lai veicinātu inovācijas un noturētu mūsu talantus Latvijā.

Tautsaimniecībai būtiska ir finanšu resursu pieejamība visās uzņēmējdarbības attīstības stadijās. Vadoties pēc tirgus nepilnību analīzes un papildinot komercsektora piedāvājumu, izstrādāsim jaunas atbalsta programmas, paplašinot šajā vasarā izveidotās AS "Attīstības finanšu institūcija" darbību. Uzņēmumu konkurētspējas stiprināšanai sagatavosim un apstiprināsim programmu uzņēmumu kapitāla piesaistei, finanšu pieejamības uzlabošanai un ieguldījumu veicināšanai inovācijās un zinātniski ietilpīgos projektos.

Ļoti būtisks valdības darbības virziens būs konkurētspējas kropļojumu izskaušana uzņēmējdarbībā. Svarīgi, lai komercdarbības vide būtu godīga, lai konkurence tirgū netiktu ierobežota nedz no komersantu, nedz no publisku personu puses. Godīgas konkurences nodrošināšana ietvers ēnu ekonomikas apkarošanas pasākumus un cīņu pret nodokļu nemaksāšanu, pastiprinātu uzmanību pievēršot kontrabandas, pievienotās vērtības nodokļa krāpšanas, aplokšņu algu, nelegālās nodarbinātības apkarošanai.

Tautsaimniecības attīstībai būtiski svarīgi ir papildu līdzekļi, ko var nodrošināt mūsu produktu un pakalpojumu eksports un investīciju piesaiste. Eksporta veicināšanai atbalstīsim jaunu tirgu apgušanu, stiprinot vēstniecību un Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras kapacitāti un sadarbību ar uzņēmēju organizācijām, ekonomisko interešu pārstāvēniecībām, kā arī nodrošināsim ilgtermiņa eksporta atbalsta pasākumus.

2014.gada sākumā investīciju dinamika bija ar mērenu pieaugumu. Šī gada pirmajā ceturksnī Latvijas tautsaimniecībā ieguldīts par 2,2 procentiem vairāk nekā pirms gada, bet investīciju līmenis joprojām ir zemāks nekā pirmskrīzes gados. Investoriem īpaši nozīmīga ir investīciju aizsardzība. Valdība strādās, lai atvieglotu ar komercdarbību saistīto strīdu izskatīšanas kārtību, piedāvājot strīdu risināšanas alternatīvu metožu attīstību.

Tiesu sistēmā jāpanāk efektīva lietu izskatīšana saprātīgā termiņā. Izvērtēsim un mazināsim uzņēmējdarbības riskus, precizējot regulējumu investoru tiesību aizsardzības un maksātspējas jomās. Tieši maksātspējas procesa sakārtošana ir būtiska.

Vēl viens tautsaimniecības attīstības aspekts – darbaspēka pieejamības nodrošināšana un piedāvājuma uzlabošana. Mēs uzlabosim dažādu institūciju sadarbību darba tirgus pieprasījumu apsteidzošu pārkārtojumu īstenošanā, paaugstināsim profesionālās izglītības pievilcību un kvalitāti, nodrošināsim tās atbilstību darba tirgus prasībām.

Nodarbinātības politikā orientēsimies ne tikai uz bezdarba mazināšanu, bet arī uz ikviena nodarbinātā kompetences un viņa darba produktivitātes pieaugumu. Veiksim elastīgu nodarbinātības formu ieviešanu atbilstoši Eiropas Savienības un Baltijas valstu darba tirgus tendencēm, ievērojot samērīgumu darba ņēmēju un darba devēju tiesībās.

Mums ir svarīga visu tautsaimniecības nozaru (arī to, kuras es šodien nenosaukšu) attīstība, veicot produktivitātes kāpināšanu un esošo resursu efektīvu izmantošanu. Mums būs svarīgi atbalstīt neizmantoto lauksaimniecības zemju atgriešanu produktīvajā ražošanā, mums svarīga ekonomiska un ilgtspējīga mežu un iekšējo ūdeņu apsaimniekošana, mums svarīga rūpniecības, transporta, informācijas tehnoloģiju nozaru, finanšu un citu pakalpojumu attīstība un eksportspējas potenciāla atraisišana.

Cienījamie Saeimas deputāti! Mēs uzlabosim mūsu sabiedrības apmaksāto pakalpojumu ierēdniecības darbu. Ne tāpēc, ka mums ir slikta ierēdniecība. Mēs zinām daudzus piemērus, kad mēs sakām paldies cilvēkiem, kuri saņem algu no sabiedrības samaksājamiem nodokļiem. Mēs zinām izcilus skolotājus, izcilus ārstus, izcilus ierēdņus, izcilus policistus un karavīrus. Mēs pārliecinājamies par mūsu ugunsdzēsēju, policistu un ārstu pašizliedzību Zolitūdē.

Tomēr uzskatu, ka mums ir nepieciešams būtiski uzlabot mūsu publiskos pakalpojumus, lai darbs būtu cilvēku labā, lai cilvēks netiktu mētāts kā futbola bumba starp iestādēm, lai sabiedrības saņemtajiem pakalpojumiem būtu kvalitāte, lai katrs ieguldītais nodokļu maksātāju eiro dotu atdevi un rezultātus. Un ne tikai uz papīra, aprēķinos, bet reālajā tautsaimniecībā vai garīgo vērtību izpausmē.

Tālāk. Ģimeņu un indivīda dzīves kvalitātes uzlabošana.

Lai uzlabotu ģimeņu labklājību un nodrošinātu tautas ataudzi, nākamo četru gadu mērķis ir izaicinājums ir sociālās un ienākumu nevienlīdzības mazināšana. Mēs strādāsim, lai ikvienam, bet jo īpaši sabiedrības daļai ar zemiem ienākumiem un ģimenēm ar bērniem, būtu iespēja, strādājot cienīgu darbu, gūt dzīvei nepieciešamos ienākumus, iegūt labāku izglītību, pieeju veselības aprūpes un sociālajiem pakalpojumiem, kad tas nepieciešams, kā arī baudīt kultūras dzīves norises. Mēs ticam, ka tas ir ceļš, kā gādāt par sociālo drošību valstī un veicināt ikviena iesaisti kopienā un pilsoniskās sabiedrības aktivitātēs, tādējādi nodrošinot iespējas dzīvot pilnvērtīgu un piepildītu dzīvi saliedētā Latvijas valstī, kas apzinās savu nacionālo identitāti un ir balstīta uz visu Latvijas iedzīvotāju kopējām

morālajām vērtībām. Atbildība pret līdzilvēkiem un sociālā solidaritāte nav iespējama bez neatlaidīgiem centieniem īstenot cilvēka cienīgus dzīves apstākļus pensionāriem. Tāpat mēs strādāsim pie dažādiem atbalsta mehānismiem, kas paredzēti ģimenēm ar bērniem un jaunajām ģimenēm, tā stiprinot mūsu tautu un valsti kopumā.

Pieskaršos tikai dažiem rīcības piemēriem dzīves kvalitātes uzlabošanā. Ar nodokļu un sociālā atbalsta instrumentiem nodrošināsim ienākumu pieaugumu iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem straujāk nekā vidēji visā sabiedrībā. 2015.gadā palielināsim minimālo algu par 40 eiro, nākamajos gados to turpinot paaugstināt.

Sākot ar 2016.gadu, ieviesīsim progresīvo iedzīvotāju ienākuma nodokļa neapliekamo minimumu, paaugstinot to mazo algu saņēmējiem, vidējo algu saņēmējiem saglabājot tuvu esošajam apmēram, savukārt algām, kas būtiski pārsniedz vidējo algu valstī, to nepiemērojot. Vienlaikus arī paaugstināsim iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumus par apgādībā esošu personu, izvērtējot iespēju piemērot lielākus atvieglojumus par otro un katru nākamo bērnu ģimenē.

Viens no būtiskākajiem risinājumiem jautājumiem jaunajai valdībai ir veselības aprūpes sistēmas pilnveidošana. Cilvēks, kas veselības problēmu dēļ zaudē savas iespējas piedalīties darba tirgū vai pavadīt mierīgas vecumdienas, ir zaudējums mums visiem.

Pakāpeniski palielināsim valsts budžeta finansējumu veselības aprūpes vajadzībām, vienlaikus efektīvāk izmantojot veselības nozarei jau pašlaik piešķirto finansējumu, lai rezultātā mazinātu nevienlīdzību veselības pakalpojumu pieejamībā arī cilvēkiem ar zemiem ienākumiem, samazinātu pacientu tiešmaksājumus par veselības aprūpes pakalpojumiem un paplašinātu pierādījumos balstītu nepieciešamo zāļu un medicīnas ierīču kompensēšanu.

Izglītības sistēmas atslēgvārds ir kvalitāte un pamatizglītības pieejamība iespējami tuvu dzīvesvietai. Kvalitātei ir jābūt atslēgvārdam visu līmeņu izglītībai. Ir svarīgi izveidot sistēmu, lai par jaunajiem pedagogiem kļūtu zināšākie un mērķtiecīgākie cilvēki. Skolotājiem jāspēj aizraut mūsu jauno paaudzi uz darbiem un izcilību! Nelielai sabiedrībai, lai tā būtu konkurētspējīga un ilgtspējīga, jābūt izcilai izglītības sistēmai, kā tas ir netālajā Somijā. Tāpēc reorganizēsim jauno pedagogu sagatavošanas programmas pedagoģijas augstskolās.

Lauku skola ir vēsturiska, garīga un ekonomiska vērtība, Latvijas novadu sabiedrības kultūras un sabiedriskās dzīves pamats. Mēs veidosim tādu skolu tīkla attīstību, kas ietvers programmu Latvijas lauku skolu saglabāšanai, nodrošinot izglītību līdz 6.klasei iespējami tuvu dzīvesvietai. Mēs veltīsim pastiprinātu uzmanību eksakto priekšmetu (matemātika, fizika, ķīmija) mācīšanai skolās, lai uzlabotu skolēnu zināšanu pamatu.

Ieviesīsim augstākās izglītības finansēšanas modeli, kas balstīts uz studiju un pētniecības kvalitātes novērtējumu. Tas veicinās konkurenci un tād kvalitāti.

Mēs atbalstīsim zinātnes izcilību un koncentrāciju gan ar cilvēkresursu attīstības programmām, gan infrastruktūras attīstību.

Cienījamie klātesošie! Viena no mūsu valdības prioritātēm ir drošība tās visplašākajā nozīmē, blakus nacionālajai drošībai redzot iekšējo drošību, kā arī finanšu, enerģētisko un sociālo drošību.

Kā pirmo es noteikti minēšu Latvijas nacionālo drošību un aizsardzības stiprināšanu. Ukrainas notikumi mums liek atcerēties, par ko mēs cīnījāmies uz barikādēm. No saviem vēlētajiem esmu saņēmusi mandātu aizsargāt Latviju kā nacionālu valsti, tās valodu, kultūru un tautu. Tas ir uzdevums, ko mums devuši tautieši, kuri devušies trimdā. Tā ir atbildība, kas mums visiem ir Latvijas valsts dibinātāju un to mūsu valsts patriotu priekšā, kuri par Latviju atdevuši savu dzīvību.

Mums ir skaidrs, kā tuvāko gadu laikā palielināt aizsardzības budžetu līdz 2 procentiem no iekšzemes kopprodukta. Tas ir pienākums gan mūsu valsts, gan mūsu stratēģisko partneru priekšā. Mums jāatbalsta arī valsts iekšējā drošība, nodrošinot un atbalstot mūsu iekšlietu sistēmas attīstību. Mēs paši pirmām kārtām un tikai tad sabiedrotie esam savas drošības sargi.

Drošība ir arī enerģētiskā neatkarība un enerģijas avotu dažādošana, tāpēc šobrīd pieliekam visas pūles, lai dažādotu gāzes piegādes un attīstītu arī pārējos enerģētikas sektorus, un šis būs viens no galvenajiem jautājumiem arī nākamajai valdībai. Lai panāktu energoapgādes drošumu, saglabājot izmaksu un ieguvumu līdzsvaru, pabeigsim starpvalstu savienojumus un iekšējos bāzes jaudu nodrošināšanas projektus. Izstrādāsim tiesisko regulējumu dabasgāzes tirgus atvēršanai Latvijā no 2017.gada, panākot alternatīvas dabasgāzes piegādes iespējas un nodrošinot Inčukalna gāzes krātuves un gāzes pārvades infrastruktūras brīvas izmantošanas iespējas jebkuram gāzes piegādātājam. Turpmākie gadi ir laiks, kad mums noteikti jāpaveic iekavētais enerģētiskās neatkarības jomā.

Cienījamie deputāti! Valdības pirmais neatliekamais pienākums būs valsts budžeta sagatavošana un iesniegšana Saeimā. Uzsākot darbu pie 2015.-2017.gada budžeta ietvara, budžeta investīcijas tiks veiktas valdības noteiktajās prioritātēs, vienlaikus saglabājot fiskāli atbildīgu budžeta politiku un makroekonomisko stabilitāti.

Valdībai priekšā ir valsts pastāvēšanas vēsturē vēl nebijis ļoti atbildīgs uzdevums – īstenot Latvijas prezidentūru Eiropas Savienības Padomē, prezidentūras darba programmā īpašu vērību pievēršot prezidentūras prioritārajiem darbības virzieniem – Eiropas Savienības konkurētspējai un izaugsmei, Eiropas digitālā potenciāla izmantošanai un Eiropas Savienības lomas stiprināšanai globālā mērogā. Es ticu, ka katrs valdības ministrs apzinās atbildību par šī uzdevuma veikšanu. Mūs vērtēs gan Latvijas, gan arī starptautiskā sabiedrība.

Cienījamie deputāti! Valdības veicamie darbi ir apkopoti Valdības deklarācijā. Šis dokuments ir pieejams Saeimai un Latvijas sabiedrībai. Mūsu valdības rīcības plānā, kuru izstrādās, balstoties uz Valdības deklarāciju, ietvers konkrētus darbus dažādās tautsaimniecības nozarēs, valsts drošības jomā, ārlietās un pozitīva Latvijas starptautiskā tēla veidošanā. Deklarācija tapusi spraigās diskusijās ar koalīcijas partneriem, nevalstiskajām organizācijām, uzņēmēju pārstāvjiem, sociālajiem partneriem un nozaru ekspertiem.

Arī turpmāk mana valdība nodrošinās regulāras konsultācijas un pilnvērtīgu dialogu ar sociālajiem un sadarbības partneriem un pašvaldībām. Valdība ir gatava nodrošināt regulāras tikšanās ar opozīciju, lai izskaidrotu un pamatotu savus veicamos darbus.

Cienījamās deputātes un godātie deputāti! Aicinu jūs paust uzticību izveidotajam Ministru kabinetam un tā plānotajiem uzdevumiem.

Izveidotais valdības sastāvs ir profesionāls un darboties gribošs. Esam sabalansējuši svaigu skatījumu, pieredzi un pēctecību – manā komandā ir trīs ministru amata kandidāti, kuriem nav iepriekšējās valdības darba pieredzes, septiņi, kuri jau darbojās manā pirmajā valdībā, un trīs ar valdības darba pieredzi.

Paldies visām koalīcijā iesaistītajām partijām par konstruktīvu darbu jaunās valdības veidošanā!

Cienījamie deputāti! Esmu pārliecināta, ka valoda, kultūra, izglītība, Latvijas vide ir tas, kas veido Latvijas nacionālo savdabību, kas mūs atšķir no citiem pasaulē, kas rada mums piederības un drošības sajūtu. Tāpēc laikā, kad Latvijas valsts tuvojas savai simtgadei, strādāsim godam savas valsts uzplaukumam.

Paldies.

Konteksts, runas iss raksturojums	Tā kā iepriekšējā Saeima tika ievēlēta ārkārtas vēlēšanās, šī ir otrā reize, kad L. Straujuma kļūst par PM amata kandidāti. Daudz pārliecinātāka kandidātes pozīcija.	
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	2079	
Unikālo vārdu skaits	1129	
Atslēgvārdi	Pēc skaita: Latvijas – 24, valdības – 18, darba – 16, mums – 14, mūsu – 14, valsts – 12, Eiropa – 10, dzīves – 9, tautsaimniecības – 9, attīstības – 8, veselības – 8, sava – 7, valdība – 7, algu – 6, deputāti – 6. Atsevišķi norādījusi L. Straujuma: pēctecība, tautsaimniecības izaugsme, ģimenes un indivīda dzīves kvalitāte un valsts drošība. Pētniecība. Pensionāri, nodokļi, veselības aprūpe, lauku skola. Valoda, kultūra, izglītība, Latvijas vide.	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Ministru prezidenta amata kandidāte Saeima (Cienījama Saeimas priekšsēdētājas kundze! Deputāti! Ekselences! Dāmas un kungi!) Godātā Saeima! Cienījamie Saeimas deputāti! Cienījamie klātesošie! Cienījamie deputāti! Cienījamās deputātes un godātie deputāti!	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Vienotība, Zaļo un Zemnieku savienība, Nacionālā apvienība “Visu Latvijai” – “Tēvzemei un Brīvībai/LNNK”. AS “Attīstības finanšu institūcija”. Eiropas Savienība. Baltijas valstis.
	Personu vietniekvārdi	Prevalē vietniekvārds "mēs", kas apzīmē gan L. Straujumas valdību, gan vispārinātu vairākumu (<i>mēs paši pirmām kārtām esam savas drošības sargi</i>). Vietniekvārds "mēs" signalizē par kopīgu darbu komandā (<i>valdību veidojot, esam daudz diskutējuši, spējuši vienoties, mēs turpināsim, uzlabosim, strādāsim</i>). Tā kā valdības sastāvs vēl nav apstiprināts, visi šie darbības vārdi tiek lietoti nākotnes formā. "Es" tiek lietots gadījumos, kad L. Straujuma vēlas atsevišķi uzsvērt savu pozīciju vai personīgo rīcību (<i>esmu lepna, neesmu teikusi, es minēju</i>).
	Darbības	Darbības vārdu vienskaitļa pirmās personas formas tiek lietotas, lai izteiktu

	vārdu formas	personīgo pozīciju vai personīgo rīcību, kā arī atspoguļo stāstījuma loģiku (<i>piedāvāju, akcentēšu, es runāju, pieskaršos</i>). Darbības vārdu daudzskaitļa pirmās personas formas tiek lietotas jaunās valdības rīcības apzīmēšanai (<i>orientēsimies, veiksīm</i>). Lielākā daļa informācijas sniegta no trešās personas skatpunkta vai bezpersoniskā formā.
	Vērtējumi	Pieredzējusi komanda, izsvērti, ilgtspējīgi un sabiedrībā diskutēti Latvijas attīstības virzieni
Retorikas paņēmieni		Esmu lepna par man uzticēto atbildību. Latvija var!
Metaforika		Dialogs ar sociālajiem partneriem (POLITIKA IR SARUNA), valdības uzdevums ir saglabāt ekonomikas izaugsmes dinamiku, turklāt šajā gadījumā es nerunāju par “gāzi grīdā” (EKONOMIKA IR MEHĀNISMS); lai cilvēks netiktu mētāts kā futbola bumba starp iestādēm (BIROKRĀTIJA IR SPORTS, CILVĒKS IR INVENTĀRS), svaigs skatījums – strukturāla metafora; valdības komanda (POLITIKA IR SPORTS).
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Runa tiek sākta ar citātu no latvju dainām (<i>acis darba izbījās...</i>). Nacionālās attīstības plāns 2014.–2020. gadam, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam. Latvijai ir nepieciešama sava Silīcija ieleja un savs Stīvs Džobs. VEF Minox, remantadīns, mildronāts, MikroTik. Aleksejs Popovs. No saviem velētājiem esmu saņēmusi mandātu aizsargāt Latviju kā nacionālu valsti, tās valodu, kultūru un tautu. Tas ir uzdevums, ko mums devuši tautieši, kuri devušies trimdā.
Laiks un telpa		Jauna Ministru kabineta darba periods – četri gadi – no Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē līdz Latvijas valsts simtgadei. Dabasgāzes tirgus atvēršana Latvijā no 2017. gada.
Komentārs		Ievaddaļa ir ievērojami īsāka. Tas saistīts ar faktu, ka L. Straujuma daudz pārliecinātāk jūtas PM lomā, uzskata, ka ir attaisnojusi uzticēšanos. Jaunais Ministru kabinets tiek pozicionēts kā pieredzējusi komanda, kas attaisnojusi vēlēšanu uzticēšanos. Atšķirībā no iepriekšējās, saturiski samērā abstraktās runas, šajā ir vairāk faktoloģiskas informācijas, tiek sniegti dažādi skaitliskie rādītāji. Šīs runas struktūra stipri līdzinās iepriekšējās struktūrai, tikai tā ir daudz konkrētāka un satur mazāk emocionālu izteikumu un tēlainu paņēmieni. Atslēgvārdi un PM prioritātes praktiski ir tādas pašas, kā iepriekšējā runā. Atsevišķas frāzes atkārtojas vārds vārdā.

11.12.2014. – Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas runa par valsts budžetu 2015. gadam¹⁷²

Ļoti cienījamā Saeimas priekšsēdētājas kundze! Godātie deputāti! Ministri! Klātesošie un visi, kas seko līdzī tiešraidei!

2014.gads Latvijas valsts attīstībai ir bijis zīmīgs – ir ieviests eiro un vidēja termiņa budžeta plānošana. Esam uzsākuši jaunā Eiropas Savienības fondu plānošanas perioda investīcijas, ierindojot Latviju starp pirmajām Eiropas Savienības dalībvalstīm, kuras darbības programma ir guvusi atbalstu no Eiropas Komisijas. Papildus minētajam ir jānorāda, ka Valsts kase šogad ir atmaksājusi būtisku daļu no ekonomiskās krīzes laikā izsniegtā starptautiskā aizdevuma.

Tas ir labs pamats turpināt valsts izaugsmi.

Šodien mēs tiekamies, lai lemtu par svarīgāko – valsts budžeta projektu. Šis ir sociālās un nacionālās drošības budžets. Tas iespaidos ikvienu Latvijas iedzīvotāju. Ja salīdzinām valsti ar cilvēka organismu, tad valsts budžets ir mugurkauls, kas satur kopā līdzsvarā visu valsts darbības ikdienas mehānismu. Budžeta projekts ir izstrādāts maksimāli pēc pašreizējām valsts iespējām tā, lai katrs Latvijas iedzīvotājs būtu ieguvējs. Tas ir izstrādāts tā, lai valsts darbības organisms būtu rīcībspējīgs un efektīvs.

¹⁷² <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/276>

Budžets tapa, visiem ministriem un ierēdņiem ļoti atbildīgi kopā strādājot vienā komandā. Par pamatu tika ņemtas valdības noteiktās prioritātes - tautsaimniecības izaugsme, ģimenes un indivīda dzīves kvalitāte un valsts drošība.

Man ir tas gods piedāvāt Saeimai apspriešanai likuma "Par valsts budžetu 2015.gadam" un likuma "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2015., 2016. un 2017.gadam" projektus, kā arī budžetu pavadošos likumprojektus.

Par budžeta pamatfaktiem.

Valsts konsolidētā budžeta ieņēmumi nākamgad prognozēti turpat 7,3 miljardu eiro apmērā, bet izdevumi – 7,5 miljardu eiro apmērā. Salīdzinājumā ar 2014.gada plānu nākamgad paredzēts izdevumu palielinājums 283,3 miljonu eiro apmērā. Nākamā gada budžetā deficīts plānots 1 procents no iekšzemes kopprodukta. Nākamgad inflācija plānota 2,4 procentu apmērā. 2015.gada valsts budžets ir sagatavots, balstoties uz Latvijas iekšzemes kopprodukta pieauguma tempu 2,8 procentu apmērā.

Vispirms par labām izmaiņām katra cilvēka ikdienā. Esam darījuši visu, lai Latvijā ģimenēm un bērniem klātos arvien labāk.

Nodrošinot nodokļu politikas stabilitāti un ievērojot iepriekšējo apņemšanos mazināt darbaspēka nodokļu slogu, no 2015.gada 1.janvāra iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme tiks samazināta no 24 uz 23 procentiem. Tiks palielināta iemaksa otrajā pensiju līmenī no 4 procentiem uz 5 procentiem.

Labklājības ministrijas finansējumu nākamā gada budžetā pamatfunkciju īstenošanai paredzēts palielināt par 68,6 miljoniem eiro. No tā lielākā finansējuma daļa jeb 62,3 miljoni eiro paredzēti valsts sociālajiem pabalstiem. Ļoti svarīgi, ka varēsim palīdzēt ar lielāku summu bērnu kopšanas un ģimenes pabalstiem.

Nākamgad minimālo algu palielinām no 320 uz 360 eiro. Tas ir viens no veidiem, kā īstenot valsts stratēģisku attīstības mērķi – mazināt iedzīvotāju ienākumu nevienlīdzību. Savukārt no 2016.gada paredzēts ieviest diferencēto neapliekamo minimumu.

Darba samaksa tiks paaugstināta kultūras, veselības aprūpes, zemāko instanču tiesu, sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas darbiniekiem, nodrošināti asistenta pakalpojumi personām ar invaliditāti - tie ir tikai daži piemēri no iekasēto nodokļu pārdales publiskajā sektorā zemāk atalgotajiem darbiniekiem.

Tālāk – sociālā un nacionālā drošība. Cilvēkam ir jājūtas droši un stabili savā zemē. Sociālā drošība ir viena no nacionālās drošības būtiskākajām sastāvdaļām. Tādēļ ir paredzēts palielināt finansējumu Veselības ministrijai valsts pamatfunkciju īstenošanai par 31,1 miljonu eiro. Šie līdzekļi tiks novirzīti pacientu līdzmaksājumu samazināšanai, zemāk atalgotu medicīnas darbinieku algu paaugstināšanai, kompensējamiem medikamentiem, ambulatorās veselības aprūpes rindu mazināšanai un stacionāro pakalpojumu palielināšanai.

Drošība, protams, ir arī aizsardzība. Nacionālā drošība jau arī nosaka valsts stabilitāti, tā dod pamatu labklājībai un investīcijām. Nacionālajai drošībai ir atvēlēts viens no būtiskākajiem izdevumu pieaugumiem. Aizsardzības ministrijas finansējums valsts pamatfunkciju īstenošanai tiek palielināts par 37,9 miljoniem eiro. Šie līdzekļi ir paredzēti Latvijas armijas un Zemessardzes kaujas spēju stiprināšanai. Tiks izveidotas īpašas paaugstinātas gatavības Zemessardzes rotas. Šāda finansējuma piešķiršana iezīmēs mērķtiecīgu virzību uz finansējumu aizsardzībai 2 procentu apmērā no IKP 2020.gadā. Savukārt, lai stiprinātu valsts iekšējo drošību, paredzēts papildus piešķirt 21,5 miljonus eiro Iekšlietu ministrijai valsts pamatfunkciju īstenošanai, tai skaitā darbinieku atlīdzībai.

Pievēršīšos tautsaimniecības izaugsmei.

Nodokļu politikas jomā piedāvājam paredzamu, skaidru nākotni. Bez iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes samazināšanas no 24 procentiem uz 23 procentiem valdība nepiedāvā veikt citas būtiskas nodokļu likmju izmaiņas. Jaunās valdības deklarācija ir vērsta nevis uz nodokļu likmju celšanu, bet uz nodokļu iekasēšanas uzlabošanu, lai nodokļu ieņēmumu apjoms pret iekšzemes kopproduktu būtu vienas trešdaļas apmērā. Protams, tas saistās ar uzdevumiem ēnu ekonomikas apkarošanā un nodokļu administrēšanā. Plānots, ka 2015.gadā budžeta ieņēmumi palielināsies par 0,21 procentu no iekšzemes kopprodukta.

Ļoti arī ceru, ka "Liepājas metalurģa" darbības atsākšanās varētu būtiski ietekmēt IKP izaugsmi.

Būtisks atbalsts sniegts Latvijas lauksaimniekiem, 2015.gadā atvēlot Zemkopības ministrijai 33,3 miljonus eiro, 2016.gadā – 26,3 miljonus eiro un 2017.gadā - 1,7 miljonus eiro valsts atbalstam lauksaimniekiem. Tā nodrošināsim vienlīdzīgākus konkurences noteikumus Eiropas Savienības iekšējā tirgū.

Latvijas fiskālā disciplīna un atbildīga makroekonomiskā politika 2014.gadā ir nesusi augļus paaugstinātu kredītreitingu veidā. Nākotnē tas ļaus mums izdevīgāk pārfinansēt valsts parādu un kopumā piesaistīt lētākus kredītlīdzekļus.

2015.gadā ir plānota atmaksa aizņēmumam no Eiropas Komisijas pamatsummas 1,2 miljardu eiro apmērā. Uzskāsim arī atmaksāt Pasaules Bankas pirmā aizņēmuma pamatsummu, pārskaitot Pasaules Bankai 60,05 miljonus eiro. Līdz ar to 2015.gadā ir plānots valsts parāda samazinājums 5,1 procenta apmērā.

Vēlos pievērst uzmanību arī mūsu budžeta ieguvumiem no plašākām - no Eiropas Savienības fondu iespējām. Īstenojot Latvijas intereses Eiropas Savienības sastāvā, neviens budžeta process nav nodalāms no Eiropas Savienības fondu investīciju iespējām. Jaunais Eiropas Savienības fondu plānošanas periods paver Latvijai iespēju nākamo septiņu gadu laikā investēt 4,4 miljardus eiro Latvijas izaugsmē un attīstībā.

2015.gadā Eiropas Savienības investīcijas ļaus mums integrēt darba tirgū sociālās atstumtības riska grupas - ilgtermiņa bezdarbniekus un jauniešus. Investīcijas ļaus mazināt to cilvēku skaitu, kas pakļauti nabadzības riskam. Valsts varēs sniegt atbilstošas apmācības un palīdzēt uzlabot veselības stāvokli.

Eiropas Savienības fondu atbalsts paredzēts arī primārās enerģijas patēriņa samazināšanai, uzlabojot energoefektivitāti privātajā un publiskajā sektorā, tātad arī uzlabojot energoefektivitāti industriālajā ražošanā un atbalstot energoefektivitātes palielināšanu sabiedriskajā transportā.

Tāpat starp plānotajiem būtiskākajiem Eiropas Savienības fondu finansējuma galamērķiem ir investīciju palielināšana pētniecībā un attīstībā, privāto investīciju piesaistes veicināšana, sadarbības aktivizēšanās starp pētniecības institūcijām un uzņēmējiem. Ievērojami ieguldījumi paredzēti informācijas un komunikāciju tehnoloģiju un transporta infrastruktūras uzlabojumiem, kas tieši ietekmē ekonomikas produktivitāti un ir pamats plašākai nodarbinātībai un dzīves kvalitātes pieaugumam.

Šī gada budžeta veidošanā viena no visvairāk diskutētajām nozarēm bija izglītība. Gribu izteikt cieņu visiem skolotājiem, kas strādā pie mūsu bērnu un mazbērnu izglītošanas. Jūsu darbs ir nenovērtējami svarīgs. (No zāles dep. I.Zariņš: "To jau mēs redzam!") Man žēl, ka skolotāji ir bijuši par daudz ierauti tajā darbā, ko veic ministrija savu reformu procesā. Visiem ir svarīgi skaidri noteikumi, visiem svarīga ir paredzama nākotne. Izglītības nozarei ir nepieciešams skaidrs finansēšanas modelis, un pie tā jaunā ministre aktīvi strādā. Lai sekmētu Latvijas izglītības kvalitāti, Izglītības un zinātnes ministrijas nākamā gada budžetu plānots palielināt par teju 31,4 miljoniem eiro un rezervēt papildus 3 miljonus (un, ja nepieciešams, – arī vairāk) eiro pedagogu darba algu palielināšanai no nākamā gada 1.septembra. Papildu līdzekļi paredzēti gan zinātniskās darbības attīstībai augstskolās, gan pedagogu algu palielināšanai. Esam pildījuši iepriekš dotos solījumus, un es arī ceru uz sociālo partneru un valdības tālāku konstruktīvu dialogu par izglītības finansēšanas modeli.

Pašvaldībām ir ārkārtīgi būtiska loma valsts izaugsmē. Mums ir jāstrādā vienotā komandā. Šonedēļ parakstīju Ministru kabineta un Latvijas Pašvaldību savienības vienošanās un domstarpību protokolu, kurā vienojamies par budžetu un turpmākajiem sadarbības jautājumiem. Gribu izmantot šo gadījumu, lai vēlreiz pateiktos visām pašvaldībām par atvērto un konstruktīvo dialogu! Valdība ir atbalstījusi priekšlikumu par papildu finansējuma piešķiršanu pašvaldībām 6,5 miljonu eiro apmērā 2015.gadā. Tas risinās jautājumu saistībā ar pašvaldībām kompensējamiem zaudējumiem, kas veidojas, mainoties fiskālajai politikai. Tas nodrošina, ka finanšu izlīdzināšanai starp pašvaldībām tiek paredzēts finansējums no valsts 36,5 miljonu eiro apmērā. Valdības piedāvātajā budžeta projektā nevienai pašvaldībai nav līdzekļu ieņēmumu samazinājuma, salīdzinot ar 2014.gadu. Šāds valdības piedāvājums samazinās arī reģionālo nevienlīdzību.

Un īsumā par iepriekš teikto: papildu līdzekļus 2015.gada budžetā pret 2014.gadu un finansējuma pieaugumu izjutīs visas nozares. Šoreiz mums bija iespējams izskatīt papildu 240 miljonu sadalījumu nākamā gada budžetā. 240 miljoni ietver gan pagājušajā gadā pieņemtos lēmumus par papildu finansējumu, gan jaunās politikas iniciatīvas 133,2 miljonu eiro apmērā, gan citus prioritāros papildu pasākumus 46,5 miljonu eiro apmērā.

Par vēlmēm un reālo dzīvi. Visas vēlmes uzreiz dzīvē nekad nav iespējams apmierināt, taču, atceroties par augstākiem mērķiem, vienmēr ir iespējams soli pa solim uzdevumus sasniegt. Tāpēc es ļoti ceru, ka mēs visi sev atgādināsim par fiskālo disciplīnu, par darbu pēctecību un par saskaņotu valsts izaugsmi. Ēnu ekonomikas apkarošana, tiesu sistēmas reformas, izglītības un veselības sistēmu pilnveidošana, pašvaldību finanšu izlīdzināšanas likuma izstrāde un citi valsts attīstībai svarīgi jautājumi ir tie reālie uzdevumi. Tos pēc iespējas labāk īstenojot, mēs varam nodrošināt Latvijas un ikvienas ģimenes, ikviena cilvēka labklājības celšanu.

Noslēgumā vēlreiz gribu izteikt vissirsnīgāko pateicību visiem savas valdības ministriem par atbildīgo komandas darbu. Paldies finanšu ministram un Finanšu ministrijas ierēdņiem par profesionālo sniegumu. Tāpat paldies saku visiem sociālajiem partneriem par spraigo dialogu. Paldies vēlos teikt arī Valsts prezidentam Andrim Bērziņam par pausto atbalstu.

Cienījamā Saeimas priekšsēdētāja! Godātie deputāti! Aicinu Saeimu apstiprināt piedāvātos valsts budžeta likumprojektus. Paldies.

Konteksts, runas īss raksturojums	Valsts budžeta 2015. gadam projekta apspriešana. Šis ir pirmais budžets, ar ko iepazīstina L. Straujuma. Pirmais Latvijas budžets eiro.	
Kopējais vārdu skaits stenogrammā Unikālo vārdu skaits	1374 741	
Atslēgvārdi	valsts – 29, eiro – 22, apmērā – 13, budžeta – 12, Eiropa – 12, Latvijas – 12, gada – 11, gadā – 11, savienības – 11, Eiropas Savienības – 10, nodokļu – 9, eiro apmērā – 8, miljonu – 6, milj. – 6. Pēctecība, komanda, konsolidācija, līdzsvars.	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Ministru prezidente Ļoti cienījamā Saeimas priekšsēdētājas kundze! Godātie deputāti! Ministri! Klātesošie un visi, kas seko līdzī tiešraidei.	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Eiropas Savienība, Eiropas Komisija, Latvija, Valsts kase, Aizsardzības ministrija, Latvijas armija, Zemessardze, Liepājas metalurģis, Pasaules Banka
	Personu vietniekvārdi	"Mēs" – valdība (<i>esam uzsākuši, šodien mēs tiekamies</i>), "mēs" – visi Latvijas iedzīvotāji. "Es" tiek lietots tajos gadījumos, kad nepieciešams izcelt personīgo rīcību vai personīgos nopelnus (<i>man ir tas gods...</i>).
	Darbības vārdu formas	Maz lietotas darbības vārdu vienskaitļa un daudzskaitļa pirmās personas formas, kas saistītas ar iepriekšējo punktu attiecībā uz vietniekvārdu lietojumu. Galvenokārt tiek lietotas bezpersoniskas konstrukcijas.
	Vertējumi	Tas ir labs pamats turpunāt valsts izaugsmi.
Retorikas paņēmieni	Mums jāstrādā vienotā komandā. Pateicos par dialogu! Aicinu Saeimu apstiprināt piedāvātos valsts budžeta likumprojektus.	
Metaforika	Ja salīdzinām valsti ar cilvēka organismu, tad valsts budžets ir mugurkauls, kas satur kopā līdzsvara visu valsts darbības ikdienas mehānismu (VALSTS IR ORGANISMS, BUDŽETS IR MUGURKAULS). Budžets tapa, visiem ministriem un ierēdņiem ļoti atbildīgi kopā strādājot vienā komandā (VALDĪBA IR KOMANDA). Vienmēr ir iespējams soli pa solim uzdevumus sasniegt (DZĪVE IR CEĻŠ).	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	-	
Laiks un telpa	Latvija, Eiropas Savienība, 2014. gads, 2015. gads	
Komentārs	Samērā īsa runa, kurā aprakstīta situācija, kādā tapis jaunais budžets. Daudz konkrētu skaitļu, kas sadalīti pēc nozīmīgākajiem ekonomikas rādītājiem (ieņēmumi, izdevumi, deficīts, inflācija, IK, IIN likme, pabalsti, minimālā alga, drošība, tautsaimniecība, maksājumi Pasaules Bankai). Maz izmantoti retorikas paņēmieni, jo autore ir koncentrējusies uz konkrētas informācijas pasniegšanu.	

31.12.2014. – Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas apsveikums Jaunajā 2015. gadā¹⁷³

Labvakar visā Latvijā!

Mums, latviešiem, un arī visiem, kas šeit Latvijā dzīvo – ir tāda tradīcija – Jaunā gada priekšvakarā mēs visi kaut ko ievēlamies. Mēs visi ceram uz labāku dzīvi jaunajā gadā. Mēs visi gribam būt laimīgi. 2014.gads ir bijis vētraiņiem notikumiem bagāts gan Latvijā, gan plašākā pasaulē.

Ja es būtu zvejnieks, kas savā lomā atrod zelta zivtiņu, tad manas trīs vēlēšanās būtu: pirmkārt, - lai katrā mājā ir veselība, maize un mīlestība; otrkārt, - lai pāri ikdienas sīkumiem un

¹⁷³ <http://www.lvportals.lv/print.php?id=267672>

mazajiem kašķiem mēs atceramies par kopīgiem mērķiem savai zemei; treškārt, - lai mēs katrs noticam sev! Lai mūsu iekšējā brīvība dod spēku iet uz priekšu.

Par spīti visām grūtībām es skaidri zinu – mēs tiksīm uz priekšu, Latvija gūs arvien jaunus sasniegumus. Es tam ticu. Es strādāšu godprātīgi un pēc labākās sirdsapziņas. Esmu pārliecināta, ka arī jūs – mazs vai liels – būsiet pārliecināti par sevi un savu varēšanu.

Kad mums ir priekšā kāds lielāks dzīves pārbaudījums, ir ļoti vajadzīgs ģimenes atbalsts, ir nepieciešams drauga plecs. Lai cik mēs dedzīgi kādreiz sevi un citus kritizētu - grūtā brīdī esam gatavi iet viens otram palīgā, esam spēcīgi savā līdzietībā un cilvēcībā. Es novēlu, lai mums katram nākamajā gadā šāds atbalsts būtu un mēs to varētu sniegt citiem.

Savstarpējais atbalsts ir vajadzīgs arī starp valstīm. 2015.gadā mēs noteiksim Eiropas dienaskārtību. Savas prezidentūras laikā Eiropas Savienības padomē mēs caur konkrētiem darbiem un sarunās ar citām valstīm virzīsim uz priekšu šādu redzējumu – esam par modernu, ekonomikā aktīvu un cilvēkiem labkanīgu Eiropu.

Stipru valsti tur kopā mūsu kā atbildīgu cilvēku darbs. Es pats, kas cēlu, esmu atbildīgs par mājas stiprumu. Es pats, kas maksāju nodokļus, tādejādi gādāju, lai maniem vecākiem, manu bērnu un mazbērnu ārstiem un skolotājiem būtu cienīga samaksa. Mēs nedrīkstam sadrupināt valsti. Pat ja ir vēlēšanās ieiet pelēkā zonā un īstermiņa aprēķina dēļ nepiedalīties valsts stipruma nodrošināšanā. Mēs to nedrīkstam darīt!

Nesen mani ļoti iedvesmoja puisi no Apes – viņi paši sev radīja darba vietas. Viņi negaidīja, ka kāds atnesīs kaut ko gatavu un noliks priekšā. Viņi dibināja savu mazo uzņēmumu, jo ticēja, ka varēs, pratīs un zinās, kā to paveikt.

Un tāpēc es aicinu ikvienu – notici sev! Dari, veido, ej uz priekšu! Dibini savu uzņēmumu, attīsti arvien jaunas prasmes un talantus. Vienalga, vai esi mazs bērns vai pieaugušais. Mums ir visa pasaule vaļā. Mums paveras jauni tirgi. Mums pieder fiziskā Latvijas valsts, bet šodienas Latvija ir vēl plašāka – tā dzīvo caur mūsu tautiešiem visā plašajā pasaulē. Nākotne dzimst šobrīd, kad domājam, ko dzīvī vēlamies mainīt un sākam to darīt tūlīt un tagad!

Mums ir sava valsts, ir sava zeme un jūra, kas ir tikai tāda viena visā plašajā pasaulē. Par spīti visām grūtībām, es skaidri zinu – mūsu zemē ir spēks. Mūsu jūrai ir zelta apvārnis. Mūsu cilvēkiem ir griba un ir varēšana. Tik, cik liela būs mūsu griba, tik stipra būs arī mūsu Latvija. Mēs tiksīm uz priekšu!

Laimīgu Jauno gadu!

Konteksts, runas īss raksturojums	Pirmā L. Straujumas Jaungada uzruna PM amatā.	
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	470	
Unikālo vārdu skaits	295	
Atslēgvārdi	mēs – 13, mūsu – 8, mums – 7, priekšu – 5.	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Ministru prezidente visa Latvija	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	latvieši, Latvija, Eiropas Savienība, Eiropa, Ape, tautieši.
	Personu vietniekvārdi	"Mēs" visās iespējamās formās – runas atslēgvārds un centrālais jēdziens. Tiek lietots nozīmēs "mēs, latvieši", "mēs, Latvijas iedzīvotāji". "Es" tiek lietots, lai paustu L. Straujumas personīgās vēlmes un rīcību (<i>es ticu, es skaidri zinu, mani iedvesmoja</i>), kā arī pamanāms vispārinātā "Es" lietojums – "es, jebkurš Latvijas iedzīvotājs" (<i>es pats, kas ceļu; es pats, kas maksāju nodokļus</i>).
	Darbības vārdu formas	Darbības vārdi tagadnē esošās situācijas aprakstīšanai, darbības vārdi nākotnē – plānotā, sasniedzamā aprakstīšanai. Tiek izmantota pavēles izteiksme (<i>notici sev, dari, veido, ej, dibini, attīsti</i>).
	Vērtējumi	-
Retorikas paņēmieni	Bieža motivējošu konstrukciju, kurās izmantots vietniekvārds "mēs", lietošana. Liels skaits izsaukuma teikumu. Paralela teikumu veidošana, kuru atkārtošana pastiprina visas runas emocionalitāti. Labvakar visā Latvijā! Laimīgu Jauno gadu!	
Metaforika	2014. gads ir bijis vētraiņiem notikumiem bagāts gan Latvijā, gan plašākā pasaulē (PĀRMAIŅAS IR VĒTRA).	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	-	

Laiks un telpa	Latvija, Eiropas Savienība, 2014. gads, 2015. gads, Ape
Komentārs	Apsveikumu pamatā ir retoriskas konstrukcijas ar mudināšanas, iedvesmošanas, uzslavēšanas motīvu. Premjerministre izsaka apņemšanos nākamajam gadam, to pašu viņa sagaida arī no valsts pilsoņiem. Pamatmotīvs – ticība sev, nepieciešamība daudz un neatlaidīgi strādāt, kas noteikti vedīs pie sekmēm un pārticības.

08.01.2015. – Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas uzruna Latvijas prezidentūras ES Padomē atklāšanā¹⁷⁴

Valsts prezidenta kungs,
Saeimas priekšsēdētājas kundze,
Eiropadomes priekšsēdētāja kungs,
Eiropas Komisijas priekšsēdētāja kungs,
Ministri,
Visi klātesošie Latvijā un Eiropā!

Brīvība, vienlīdzība un brālība! Šie Francijas tautai tik tuvie vārdi ir mūsu sirdīs īpaši nozīmīgi šodien. Mēs esam vienoti kopā ar Francijas tautu sērās par vardarbībā bojā gājušajiem. Bet Francijas tautai ir jāzina – Latvija, visas Eiropas Savienības valstis - mēs esam ar jums plecu pie pleca jūsu skumjās. Mēs šodien visi kopā izsakām vienu domu – mēs aizstāvēsim visas Eiropas pamatvērtības un pamattiesības. Mēs neļausim tās iespaidot. Mēs būsim nelokāmi. Mēs celsim šīs vērtības vēl augstākā godā. Cilvēka cieņa, brīvība, demokrātija, vienlīdzība, tiesiskums un cilvēktiesību ievērošana ir šo vērtību vārds. Eiropas Savienība turpinās iesākto ceļu. Uz izaugsmi, uz gudru, inovatīvu, spēcīgu Eiropu pasaulē.

Tāpēc mums, visām 28 Eiropas Savienības valstīm, ir jādarbojas vēl vienotāk un solidārāk, ejot uz ambicioziem mērķiem. Tāpat kā mēs, katrs eiropietis, esam atšķirīgs, tā mūsu valstis un valstu ekonomikas var atšķirties. Taču mūsu vienotās Eiropas mērķis ir joprojām rast vislabākos modeļus, kā vienam otru papildināt, lai Eiropas kopīgā izaugsme iegūtu no daudzveidības.

Man Eiropas Savienība ir arī ekonomiskā loģika, sociālie standarti. Vēl patiesāk un tiešāk – tas ir līdzsvars, ko ievērojam starp ekonomisko un sociālo jomu. Šie svaru kausi, kuri nedrīkst zaudēt savu līdzsvara pozīciju.

Nākamie svaru kausi, kuros ir svarīgs līdzsvars Eiropas Savienībā – mēs esam centrs vai perifērija. Mēs taču nevaram pajautāt, - Eiropa, paklau, vai tev svarīgāka ir labā roka vai kreisā kāja? Eiropas kopīgā dzīves līmeņa paaugstināšana ir līdzsvara atslēga. Cilvēks nedrīkst ciest no tā, ka viņš dzīvo Eiropas centrā vai perifērijā, laukos vai pilsētā.

Kopš studenta gadiem mani ir fascinējusi datorzinātne. Tehnoloģijas ir mērojušas tālu ceļu, tās joprojām rada inovatīvas pieejas, radošu domāšanu it kā tik tehniskā pasaulē. Tāpēc es priecājos, ka Latvijas prioritātes ir konkurētspējīga Eiropa, digitāla Eiropa, globāli stipra Eiropa. Tās ir prioritātes, kurās ir daudz vietas tālejošiem mērķiem un gluži praktiskai ikdienas sadarbībai.

Šodien esam uz mākslas skatuves, lai atklātu Latvijas prezidentūru. Iedvesma, kas vada mūzikas un citu mākslu dižgarus, ir svarīga arī Eiropas ekonomikai. Globālos investorus var piesaistīt tikai tāda Eiropas Savienība, kuras pievilcību raksturo oriģinalitāte, svaigas idejas, kura nebaidās pati no savām ambīcijām. Tā dēvētā „Copy/Paste” politika nav mūsu stilā, mēs nekopējam kādu citu uz šīs pasaules.

Mēs esam par modernu un ekonomikā aktīvu Eiropu. Katram cilvēkam tuvu Eiropu. Esam par Eiropu kā zināšanu Gaismas pili, kura vienmēr atceras arī par garīgās izaugsmes ceļu. Tā mēs tiksim uz priekšu! Latvijas prezidentūra Eiropas Savienības Padomē ir atklāta!

Skaistu Jums vakaru!

Konteksts, runas īss raksturojums	Latvijas Premjerministres uzruna par godu prezidentūrai ES. Notika nākamajā dienā pēc terorakta Francijā.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	407
Unikālo vārdu skaits	268
Atslēgvārdi	Eiropa – 18, mēs – 13, esam – 7, Eiropu – 4. Brīvība, vienlīdzība, brālība, tiesiskums, cilvēktiesības, daudzveidība

¹⁷⁴ <http://www.diena.lv/latvija/viedokli/premieres-laimdotas-straujumas-uzruna-latvijas-prezidenturas-es-padome-atklasana-14083196>

Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Ministru prezidente Valsts prezidenta kungs, Saeimas priekšsēdētājas kundze, Eiropadomes priekšsēdētāja kungs, Eiropas Komisijas priekšsēdētāja kungs, Ministri, Visi klātesošie Latvijā un Eiropā! Eiropieši. Gaismas pils.	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Francija
	Personu vietniekvārdi	"Mēs" – ne tikai Latvija, bet arī visa Eiropa.
	Darbības vārdu formas	Saistītas ar vietniekvārdu lietojumu, kā arī bezpersoniskas konstrukcijas.
	Vērtējumi	konkurētspējīga Eiropa, globāli stipra Eiropa.
Retorikas paņēmieni	Personīgās pieredzes iekļaušana (<i>kopš studenta gadiem mani ir fascinējusi datorzinātne</i>). Retorisks jautājums – Eiropa, paklau, vai tev svarīgāka ir labā roka vai kreisā kāja? Tā mēs tiksim uz priekšu! Latvijas prezidentūra Eiropas Savienības Padomē ir atklāta! Skaistu Jums vakaru!	
Metaforika	Eiropas Savienība turpinās iesākto ceļu; Mums jādarbojas vēl vienotāk un solidārāk, ejot uz ambicioziem mērķiem; tehnoloģijas ir mērojušas tālu ceļu (ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ). Man Eiropas Savienība ir arī ekonomiskā loģika, sociālie standarti. Vēl patiesāk un tiešāk – tas ir līdzsvars, ko ievērojam starp ekonomisko un sociālo jomu. Šie svaru kausi, kuri nedrīkst zaudēt savu līdzsvara pozīciju. Nākamie svaru kausi, kuros ir svarīgs līdzsvars Eiropas Savienībā – mēs esam centrs vai perifērija (LĪDZSVARS; POLITIKA IR SVARI), telpas metafora (centrs/perifērija). "Copy/Paste" politika (POLITIKA IR DARBS PIE DATORA).	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	Nesenie notikumi Francijā.	
Laiks un telpa	Latvija, Eiropas Savienība, 2015. gads, 28 Eiropas Savienības valstis. Latvijas Nacionālā opera.	
Komentārs	Apsveikuma runa par godu Latvijas prezidentūrai ES. Galvenie tēlainie līdzekļi – līdzsvara politika ES. Spriedumi par ģeopolitisko situāciju Latvijā un Eiropā.	

26.06.2015. – Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas uzruna Eiropadomes noslēguma preses konferencē¹⁷⁵

Šī bija pēdējā Eiropadome Latvijas prezidentūras laikā, un pēc dažām dienām jau nodosim vadību Luksemburgai. Es vēlos pateikties Eiropadomes priekšsēdētājam Donaldam Tuskam, Eiropas Komisijas prezidentam Žanam Klodam Junkeram, Eiropas parlamenta priekšsēdētājam Martinam Šulcam, visiem mūsu sadarbības partneriem.

Kopumā vērtējot Latvijas prezidentūru, uzskatu, ka Latvija ir izmantojusi visas iespējas, lai panāktu būtisku virzību visās trīs Latvijas izvirzītajās prioritātēs – un tās ir: konkurētspējīga Eiropa, digitāla Eiropa un iesaistīta Eiropa. Vienlaikus ir nodrošināta tūlītēja un kvalitatīva Eiropas Savienības reakcija uz izaicinājumiem, ar kuriem saskārāmies šo sešu mēnešu laikā.

Latvijas prezidentūra radīja priekšnosacījumus papildu investīciju piesaistei Eiropas Savienības tautsaimniecībai, vienojoties par Eiropas Stratēģisko investīciju fondu.

Ir uzlabota investīciju vide un konkurence, stiprinot ES Vienoto tirgu. Tika panākti atvieglojumi uzņēmumu pārrobežu darbībai un stiprināts atbalsts jauniešu nodarbinātībai.

Šajā pusgadā tika pieņemts vēsturisks lēmums, liekot pamatu Eiropas Enerģētiskas savienībai. Tika definēts Rīgas process, kas soli pa solim nodrošinās Enerģētiskas savienības izveidi.

Tas ir ieguldījums mūsu nākotnē.

Digitāla Eiropa

Latvijas prezidentūra aktīvi virzīja iniciatīvas, kas sekmē drošu un uzticamu digitālo vidi Eiropas Savienībā, radot pamatus digitālā vienotā tirgus izveidei.

¹⁷⁵ <http://www.lvportals.lv/print.php?id=272337>

Latvijas prezidentūra panāca vienošanos Padomē par datu aizsardzības regulu, kas paaugstinās personas datu aizsardzības līmeni.

Prezidentūra ir veltījusi visas pūles, lai virzītos uz viesabonēšanas piemaksu atcelšanu Eiropas Savienībā, kā arī sagatavotu pirmos kopējos atvērta interneta noteikumus Eiropas Savienībā. Ceru, ka Parlaments ieklausīsies arī dalībvalstu viedoklī un pirmdien mums izdosies vienoties.

Iesaistīta Eiropa

Tika apstiprināta jauna ES Iekšējās drošības stratēģija, definējot prioritātes cīņai ar terorisma draudiem, radikalizāciju, organizēto noziedzību un kibernetiskajiem draudiem.

Esam veicinājuši izpratni Eiropas Savienībā par jauniem drošības izaicinājumiem, t.sk. hibrīddraudiem.

Latvijas prezidentūra nodrošināja nekavējošu ES Padomes iesaisti, lai risinātu krīzi Vidusjūrā un novērstu cilvēku bojāeju.

Rīgā notikušais Austrumu partnerības samits nostiprināja sadarbību ar Austrumu partnerības valstīm. Ar Austrumu partnerības valstīm saistītie pasākumi padziļināja mūsu sadarbību un savstarpējo izpratni.

Latvijas prezidentūra panāca vienošanos par papildu finansiālo atbalstu Ukrainai un atbalstīja vienotu Eiropas Savienības nostāju konflikta Ukrainas austrumos risinājuma meklējumos.

Latvijas prezidentūra nodrošināja ES iesaisti ANO starpvaldību sarunās par jauniem Ilgtspējīgās attīstības mērķiem, to finansēšanu un īstenošanu pēc 2015. gada, īpašu uzmanību pievēršot dzimumu līdztiesībai.

Noslēgumā – Vēlos jo sirsnīgi pateikties visai darbīgajai un atbildīgajai Latvijas komandai un arī katram no jums, žurnālistiem, kas atspoguļoja prezidentūras notikumus. Vēlos arī novēlēt, lai Luksemburgai savā prezidentūras pusgadā veicas tikpat labi kā Latvijai!

Konteksts, runas īss raksturojums		Runa saistībā ar Latvijas prezidentūras noslēgumu Eiropas Padomē.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		370
Unikālo vārdu skaits		252
Atslēgvārdi		Eiropa – 16, Latvijas – 10, Latvijas prezidentūra – 7, prezidentūra – 7, Eiropas Savienība – 4. Konkuretspējīga Eiropa, digitāla Eiropa, iesaistīta Eiropa.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Ministru prezidente nav definēts (domāti konferences dalībnieki)
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Luksemburga. Eiropas Komisijas priekšsēdētājs Donalds Tusks, Eiropas Komisijas prezidents Žans Klods Junkers, Eiropas parlamenta priekšsēdētājs Martins Šulcs. ANO. Ukraina. Austrumu partnerības valstis.
	Personu vietniekvārdi	Praktiski netiek lietoti, vēstījums izteikts trešajā personā, vietniekvārdi nav nepieciešami. Vienu reizi lietots vietniekvārds "mēs" – Tas ir ieguldījums mūsu nākotnē.
	Darbības vārdu formas	Vienskaitļa pirmās personas forma savas pozīcijas izteikšanai (<i>uzskatu, ceru, vēlos</i>). Daudzskaitļa pirmās personas forma Latvijas lomas lēmumu pieņemšanā aprakstīšanai (<i>nodosim, esam veicinājuši</i>). Runas galvenā persona – <i>Latvijas prezidentūra, prezidentūra</i> – tādēļ arī lietots liels skaits darbības vārdu trešās personas formās. Prezidentūras jēdziena iemiesošanas rezultātā izmantoti darbības vārdi, kam piemīt aktīvas darbības semantika (<i>radīja, aktīvi virzīja, panāca, veltījusi, nodrošināja</i>).
	Vērtējumi	Tūlītēja un kvalitatīva ES reakcija, ir uzlabota investīciju vide un konkurence, vēsturisks lēmums, ieguldījums mūsu nākotnē, aktīvi virzīja, droša un uzticama digitālā vide
Retorikas paņēmieni		Runas noslēgumā lietoti retoriski izsaukumi: <i>Vēlos jo sirsnīgi pateikties visai darbīgajai un atbildīgajai Latvijas komandai un arī katram no jums, žurnālistiem, kas atspoguļoja prezidentūras notikumus. Vēlos arī novēlēt, lai Luksemburgai savā prezidentūras pusgadā veicas tikpat labi kā Latvijai!</i> Divu vārdu savienojumi, kurus veido vārds <i>Eiropa</i> kopā ar raksturojumu, izmantoti, lai izceltu apakštēmas un atkārtoti piesaistīti auditorijas uzmanību: <i>Digitāla Eiropa, Iesaistīta Eiropa.</i>
Metaforika		<i>Soli pa solim</i> (ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ).

	Abstrakta jēdziena iedzīvināšana, antropomorfā metafora (piem., <i>Prezidentūra ir veltījusi visas pūles</i>). Latvijas komanda (POLITIKA – SPORTS).
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	-
Laiks un telpa	Latvija, pēdējā Eiropadome.
Komentārs	Dažādos veidos tiek uzsvērti un uzskaitīti Latvijas nopelni konkrētu problēmu un situāciju risināšanā. Noslēgumā vēlējums Luksemburgai tikpat labi izpildīt savus pienākumus prezidentūras laikā.

30.11.2015. – Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas uzruna Saeimā pirms 2016. gada Valsts budžeta 2. lasījuma¹⁷⁶

Cienījamā Saeimas priekšsēdētāja! Godātie deputāti! Ministri!

Visa pasaule šobrīd žonglē uz miera un nemiera virves, līdzsvaru meklējot. Šķiet, viens no lielākajiem jautājumiem, kas uztrauc cilvēku prātus, ir drošība, nākotne, pastāvēšana. Arī Latvijā pats galvenais ir noturēt veselīgu, saprātīgu balansu.

Jebkuri trauksmes laiki pasaules vēsturē ir izmantoti, lai musinātu cilvēku prātus, un brīnumainā kārtā Latvijai par spīti visam ir izdevies noturēties līdzsvarā. Mūsos ir izdzīvošanas un dzīves gudrības gēns. Es tam ticu un zinu, ka arī 98. pastāvēšanas gadā, tāpat kā turpmākajos, Latvija ies uz priekšu. Ar attīstības degsmi un ar mierīgu pārliecību. Faktiski citu iespēju mums nav, ja vēlamies pastāvēt ilgi.

Šodien mēs esam jauna Latvijas darba cēliena priekšā.

Mēs visi kopā esam sagatavojuši šo finanšu darba plānu, ar kuru varam attīstīt prioritāras nepieciešamības, izprotot būtiskāko.

Pēdējie notikumi Eiropā un pasaulē liecina par to, ka mums ir jābūt gataviem nepieciešamības gadījumā atbilstoši reaģēt uz ārējās vides radītajiem riskiem un apdraudējumu nacionālajai drošībai. Tāpēc es vēlos pateikties jums, cienījamie deputāti, un caur katru no jums arī visiem Latvijas vēlētajiem un iedzīvotājiem par kopīgo izpratni, ka mums jāstiprina sava drošība – drošība valstī, valsts robežu fiziska un simboliska aizsardzība, kā arī sociālā drošība.

Šis ir ikviena Latvijas iedzīvotāja budžets, par kuru jūs tūlīt balsosiet. Šajā budžetā darīts viss iespējams, lai esošajos ekonomiskajos apstākļos mēs sabalansētu dažādu sabiedrības grupu intereses, lai mazinātu nevienlīdzību iedzīvotāju ienākumos.

Papildu līdzekļi ir ieguldīti aizsardzībā un iekšējā drošībā. Papildu 9 miljoni tiek ieguldīti izglītībā, papildu 10 miljoni ir novirzīti veselībai. Papildu līdzekļi ir piešķirti policistiem un ugunsdzēsējiem.

Ir notikušas regulāras konstruktīvas un arī emocionālas diskusijas ar sadarbības un sociālajiem partneriem. Vienmēr varam katrs sev paņemt kādu mācību nākotnei par dialogu veidošanas laiku, iespējām un rezultātiem.

Uzskatu, ka darbs pie 2017.gada valsts budžeta ir jāsāk jau decembrī janvārī, iesaistot katrā no nozarēm partneru redzējumu un idejas.

Valdība, veidojot budžetu, ir strādājusi atbildīgi. Kritika ir bijusi gan veselīga, uz labākiem rezultātiem rosinoša, gan arī pašmērķīga. Tomēr varu apliecināt, ka esam ar jūsu, visa parlamenta, aktīvu iesaistīšanos darījuši to labāko iespējamo, rēķinoties ar ārējiem izaicinājumiem, ar kuriem Latvijai būs jāsaskaras tuvākajos gados.

Un šeit es gribu izteikt pateicību mūsu finanšu ministram, Finanšu ministrijai, Finanšu ministrijas parlamentārajam sekretāram un Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijai un tās priekšsēdētājam Kārlim Šadurskim personīgi par divu mēnešu darbu pēc budžeta nodošanas Saeimā.

Vēlreiz es pateicos visiem deputātiem un ikvienam, kas ir iesaistījies budžeta veidošanas procesā. Un vēlu, lai ikvienam no mums būtu spēks un gribēšana saklausīt vienam otru un būt vienotiem Latvijai labā. Lai visiem mums būtu valstiskā domāšana un izturība nākošajā darba cēlienā.

Paldies.

Konteksts, runas īss raksturojums	Valsts budžeta 2016. gadam projekta apspriešana otrajā lasījumā.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	415
Unikālo vārdu skaits	293
Atslēgvārdi	finanšu – 5, mums – 5, budžeta – 4, drošība – 4, Latvijas – 4, papildu – 4.

¹⁷⁶ <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/333>

		Drošība, nākotne, pastāvēšana.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Ministru prezidente Cienījamā Saeimas priekšsēdētāja! Godātie deputāti! Ministri! Cienījamie deputāti – atsevišķa uzruna runas vidū.
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Mūsējie = latvieši (opozīcija savs/svešs).
	Personu vietniekvārdi	"Es", lai izteiktu personīgo nostāju un viedokli (<i>Es tam ticu un zinu; es vēlos pateikties; uzskatu; varu apliecināt, es gribu, es pateicos, es vēlu</i>). "Mēs" jeb visa Latvija (<i>Šodien mēs esam jauna Latvijas darba cēliena priekšā</i>) vai valdība (<i>Mēs visi kopā esam sagatavojuši šo finanšu darba plānu</i>).
	Darbības vārdu formas	Darbības vārdu formas ir saistītas ar personas vietniekvārdu lietojumu.
	Vērtējumi	Valdība, veidojot budžetu, ir strādājusi atbildīgi. Kritika ir bijusi gan veselīga, uz labākiem rezultātiem rosinoša, gan arī pašmērķīga.
Retorikas paņēmieni		Mūsos ir izdzīvošanas un dzīves gudrības gēns. Un vēlu, lai ikvienam no mums būtu spēks un gribēšana saklausīt vienam otru un būt vienotiem Latvijas labā. Lai visiem mums būtu valstiskā domāšana un izturība nākošajā darba cēlienā.
Metaforika		Visa pasaule šobrīd žonglē uz miera un nemiera virves, līdzsvaru meklējot (LĪDZSVARS; PASAULE IR CIRKS). Neveiksmīgs un neloģisks izteikums, acīmredzot darbības vārda "žonglēt" vietā bijis domāts darbības vārds "balansēt". Veselīgs, saprātīgs balanss; Latvijai par spīti visam ir izdevies noturēties līdzsvarā (LĪDZSVARS). Trauksmes laiki. Es tam ticu un zinu, ka arī 98. pastāvēšanas gadā, tāpat kā turpmākajos, Latvija ies uz priekšu (ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ). Šodien mēs esam jauna Latvijas darba cēliena priekšā (POLITIKA – TEĀTRIS).
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		-
Laiks un telpa		Latvijas 98. pastāvēšanas gads. Perspektīvu 2017. gadam pieminēšana.
Komentārs		Runa ir īsa, drīzāk abstrakta un emocionāla. Maz konkrētas informācijas, gandrīz nav sniegti skaitliski rādītāji vai jebkādas summas.

07.12.2015. – Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas demisijas paziņojuma runa¹⁷⁷

Šodien paziņoju Valsts prezidentam par savu atkāpšanos.

Tas ir pārdomāts lēmums. Ir noslēdzies zināms darba posms – ir pieņemts budžets, atrisinātas problēmas ar nacionālo lidsabiedrību "AirBaltic", stāvoklis valstī – stabils, uz nākamās valdības pleciem netiek bezatbildīgi novelti grūti uzdevumi. Tomēr, lai valsts sekmīgi attīstītos, valdība jārestartē. Daudz darba paveikts, nu laiks jaunām idejām un jauniem līderiem.

Šajā laikā ir veiksmīgi īstenota pirmā Latvijas prezidentūra Eiropas Savienības Padomē. Par to augstu novērtējumu saņemam joprojām.

Ir samazināts iedzīvotāju ienākuma nodoklis, iedzīvināta pensiju indeksācija (2016.gadā būs pensiju pārrēķins par tiem gadiem, kad bija negatīvs pensiju kapitāla indekss), pacelta minimālā alga, 2016.gadā sasniedzot 370 eiro, nodrošināts atbalsts ģimenēm ar bērniem (aktivitāte "Pirmais mājoklis"), paaugstināts valsts pabalsts par otro un trešo bērnu, samazinātas pacientu iemaksas, pabeigta elektroenerģijas tirgus liberalizācija, ieviešot sociālā atbalsta instrumentus, un pirmo reizi pēc krīzes samazināta elektroenerģijas cena, rasti risinājumi nemainīgas obligātā iepirkuma komponentes saglabāšanai, kā arī nostiprināts regulējums brīvai Latvijas dabasgāzes tirgus konkurencei. Tāpat ielikti pamati ienākumu nevienlīdzības mazināšanai – no 2016.gada tiks ieviesta neapliekamā nodokļa diferenciacija, solidaritātes nodoklis. Tie ir tikai daži darbi.

¹⁷⁷ <http://www.protesti.lv/laimdotas-straujumas-demisijas-pazinojuma-runa/>

Valsts attīstība ir stabila. Salīdzinājumā ar pērnā gada trešo ceturksni par 3,3 pieaudzis iekšzemes kopprodukts, samazinājies bezdarba līmenis, par 7,3 % palielinājusies vidējā darba samaksa, par 6,4 % pieaugušas investīcijas, un tas ir straujākais investīciju pieaugums kopš 2012.gada.

Valsts prioritātes ir efektīva un ilgtspējīga nodokļu politika (2017.gada budžets ir jāveido uz izstrādātas vidēja termiņa nodokļu sistēmas bāzes), augstākās izglītības un zinātnes nozares finansējuma sakārtošana. Inovatīvai ekonomikai nepieciešams inovatīvs pamats. Līdz galam jāīsteno skolotāju algu reforma, paturot prātā cilvēku, nevis skolu intereses. Jāsakārto veselības nozare, tai skaitā jāveic sociālā nodokļa pārdale par labu veselības finansējumam, pakāpeniski ieviešot obligāto veselības apdrošināšanu.

Esam pierādījuši, ka valdība var strādāt kā vienota komanda, bez intrigām, plecu pie pleca.

Vēlos pateikties ministriem, deputātiem un koalīcijas partneriem par kopīgo darbu, abiem Valsts prezidentiem – par atbalstu. Bet vislielākais paldies vēlētājiem un maniem atbalstītājiem, kas ļāva turpināt darbu pēc pirmās valdības.

Pārņemt iesāktos darbus spētu tāds cilvēks, kurš pierādījis, ka grūtos brīžos var uzņemties atbildību, saglabāt mieru un panākt rezultātu. Manuprāt, tas būtu iekšlietu ministrs Rihards Kozlovskis.

Daudz svarīgāka par amatiem un attiecību kārtošanu man ir Latvija. Katras valdības ceļš reiz beidzas. Un labi, ka tā, jo esam demokrātiska valsts. Toties Latvija ir tas ceļš, kas nebeigsies nekad!

Konteksts, runas īss raksturojums		L. Straujuma PM amatu ieņēma tikai 2 gadus. Pēdējā laikā pieauga kritika par daudzajām viņas kļūmēm oficiālajās uzrunās saistībā ar to, ka viņa nepārzina situāciju valstī. Jāvērš uzmanība uz to, ka viņa pati neizrādīja aktīvi interesi par šo amatu un pieņēma to drīzāk parijas “Vienotība” spiediena dēļ. Pēdējās uzrunās ir manāms, ka L. Straujuma ir nogurusi no šī amata, runas kļūst arvien īsākas un abstraktākas, interese par darbu acīmredzami noplok. Baumas, ka L. Straujuma varētu atkāpties no amata, parādījās jau aptuveni pusgadu iepriekš, un šāda rīcība bija paredzama.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		363
Unikālo vārdu skaits		284
Atslēgvārdi		valsts – 363, gada – 4, darba – 3, pensiju – 3, valdības – 3, veselības – 3.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Ministru prezidente nav definēts (plašsaziņas līdzekļi, Latvijas iedzīvotāji)
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	AirBaltic, Latvija, Eiropas Savienības Padome, Rihards Kozlovskis
	Personu vietniekvārdi	Manuprāt, man
	Darbības vārdu formas	Paziņoju, vēlos (L. Straujumas nostāja). Esam pierādījuši (par valdību).
	Vērtējumi	Tas ir pārdomāts lēmums. Stāvoklis valstī – stabils. Valsts attīstība ir stabila. Šajā laikā ir veiksmīgi īstenota pirmā Latvijas prezidentūra Eiropas Savienības Padomē. Par to augstu novērtējumu saņemam joprojām.
Retorikas paņēmieni		Daudz darba paveikts, nu laiks jaunām idejām un jauniem līderiem. Inovatīvai ekonomikai nepieciešams inovatīvs pamats. Vēlos pateikties ministriem, deputātiem un koalīcijas partneriem par kopīgo darbu, abiem Valsts prezidentiem – par atbalstu. Bet vislielākais paldies vēlētājiem un maniem atbalstītājiem, kas ļāva turpināt darbu pēc pirmās valdības. Daudz svarīgāka par amatiem un attiecību kārtošanu man ir Latvija. Katras valdības ceļš reiz beidzas. Un labi, ka tā, jo esam demokrātiska valsts. Toties Latvija ir tas ceļš, kas nebeigsies nekad!
Metaforika		Uz nākamās valdības pleciem netiek bezatbildīgi novelti grūti uzdevumi (antropomorfā metafora, VALSTS IR CILVĒKS). Valdība jārestartē (VALSTS IR MEHĀNISMS). Valdība var strādāt kā vienota komanda (POLITIKA IR SPORTS). Katras

	valdības ceļš reiz beidzas (ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ).
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	-
Laiks un telpa	Latvija, kas izdarīts 2015. gadā un 2016./2017. gada perspektīvas.
Komentārs	L. Straujuma cenšas savu aiziešanu pasniegt kā neizbēgamu un pat pozitīvu notikumu. Argumentējot ar to, ka viņa ir izdarījusi visu, ko spēja, un ir laiks atbrīvot vietu citiem, bet valsts ir labā stāvoklī, tātad valdību var droši mainīt. Runas gaitā tiek uzskaitīts jau padarītais un tas, ko nepieciešams paveikt nākotnē, tiek iezīmētas valsts nākotnes attīstības perspektīvas.

31.12.2015. – Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas apsveikums Jaunajā 2016. gadā¹⁷⁸

Labvakar, mīļie Latvijas iedzīvotāji! Pie mums Latvijā ir noticis Jaunā gada brīnums – kā jūs aiz manis redzat – mums ir jauna valdība! Nopietni runājot, tie, kas šobrīd sēž ministru krēslus, ir Latvijas simtgades jaunieši.

Šie jaunie cilvēki aktīvi darbojas un iekustina sev līdzīgos visā Latvijā uz labiem darbiem. Elīna Baltskara, Mārtiņš Šteins un viņu domubiedri aizrauj citus, lai līdz valsts simtgadei ikvienā pilsētā būtu jaunieši, kuriem nav vienaldzīga savas zemes nākotne, kuri vēlas sniegt savu talantu un aizrautību Latvijai. Jau šodien viņi ir uzņēmīgi un krietni savas zemes patrioti. Un es zinu, ka kāds no viņiem dienās kļūs par ministru vai Ministru prezidentu.

Un es varu atstāt savu amatu ar padarīta darba sajūtu.

Pārliecināti varu teikt – Latvija ir stabila valsts ar vienu no augošākajām ekonomikām Eiropā. Esam mazinājuši sociālās nevienlīdzības plaisu. Ir rasts lielāks atbalsts ģimenēm ar bērniem. Lielāki līdzekļi veltīti mūsu drošībai, izglītībai un veselībai. Pakalpojumi kļuvuši vieglāk pieejami. Pirmo reizi ir samazinājusies cena par elektrību. Esam sākuši pensiju indeksāciju.

Ar augstākās izcilības zīmi ir noturēta pirmā Latvijas prezidentūra Eiropas Savienības Padomē.

Vēlos pateikties visiem pašvaldību vadītājiem par dinamisko sadarbību un arī ikvienam iedzīvotājam, ko esmu satikusi dažādās Latvijas vietās, par atbalstu, ierosinājumiem un labdabīgo kritiku.

Paldies saku arī mūsu sabiedrotājiem, kas ar savu klātbūtni palīdz gādāt par drošību Latvijā.

Topošajai valdībai es novēlu daudz izturības. Iekšlietu un aizsardzības sistēmām ir pilnvērtīgi jāsadarbjas, lai palielinātā budžeta līdzekļi nākamajā gadā tiktu gudri un tālredzīgi izmantoti gan ārējās robežas, gan valsts iekšējās drošības stiprināšanā.

Tāpat novēlu lielu atņemšanos izpildīt pēdējos mājasdarbus, lai nākamgad pievienotos Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijai, kas nozīmēs ceļu uz veselīgu ekonomiku un sakārtotu valsti. Tas nozīmēs dalību attīstīto valstu pulkā.

Jāturpina maksātspējas jautājumu sakārtošana, veicinot pievilcīgu vidi jaunām investīcijām. Jāturpina darbs pie ilgtspējīgas nodokļu politikas. Tāpat novēlu, lai nevienam parlamentārietim nenodreb roka, balsojot par valdības rosināto gāzes tirgus liberalizāciju.

Nākamajai valdībai novēlu turpināt iesākto un novirzīt dažus procentus no sociālā nodokļa veselības aprūpei, kas dotu turpat 100 miljonu papildinājumu.

Godātie Latvijas iedzīvotāji,

ir spēki, kas Eiropas valstīs, mūsu robežu pievārtē un pasaulē šobrīd dara visu iespējamo, lai veicinātu nedrošību un jukas. Gluži kā selekcionāri, kas selekcionē augus, šie spēki mēģina uziedināt arvien jaunus naida ziedus.

Visu mūsu interesēs ir Šengenas zonas saglabāšana Eiropā. Mums nav vajadzīgas jauna dalījuma līnijas. Es esmu droša, ka Eiropa pārvarēs savu apmulsuma brīdi un kļūs vēl stiprāka!

Tāpat arvien sakārtotāka kļūs mūsu Latvija un mūsu cilvēkiem sakārtotākas dzīves. To izdarīsim mēs paši soli pa solim. Mēs nezaudēsim savu pašcieņu un savu pašapziņu. Mēs būsim lepnī par savu valsti. Mēs pastāvēsim par savu kārtību, un mēs stiprināsim savas kultūras vērtības, cienot citu kultūru. Mēs pastāvēsim par savām tradīcijām un par jaunradi zinātnē, ekonomikā un mākslā.

Mēs pastāvēsim par arvien tiesiskāku valsti, par labestību pret savu tuvāko un līdzcietību pret vājāko. Par stingrību pret nekārtību cēlājiem un drošības kaitinātājiem. Par demokrātiju, kas nepārvēršas anarhijā.

Par mūsu Latviju, par mūsu talantīgajiem jauniešiem! Par dedzīgu tuvākā mīlestību, ciešu atņemšanos un atbildīgu darbu! Un par katru, kurš šovakar jūtas apmīļots vai gluži vientuļš, es izsaku

¹⁷⁸ http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/590208-ministru_prezidentes_uzruna_jaunaja_gada

savu Jaunā gada vēlējumu. Lai jums katram miers un ticība, labestība un nelokāmība, stalta stāja un uzņēmīga, droša sirds. Laimīgu Jauno gadu!

Konteksts, runas īss raksturojums		Jaungada uzruna notika jau pēc paziņošanas par demisiju. Tādēļ runas ziņā jaušams joks par jaunu valdību un atvadu noskaņojums.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		519
Unikālo vārdu skaits		357
Atslēgvārdi		savu – 10, mūsu – 8, mēs – 7, Latvijas – 5.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Ministru prezidente Latvijas iedzīvotāji
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Latvija, Eiropas valstis. Latvijas Republikas simtgades Jauniešu rīcības komiteja (Elīna Baltskara, Mārtiņš Šteins). Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija.
	Personu vietniekvārdi	Ļoti daudz izteikumu pirmajā personā, lielākoties tās ir izteiktās pateicības visiem, kuri L. Straujumai 2 gadu laikā palīdzējuši (<i>vēlos pateikties, es novēlu, es esmu droša</i>). Daudz izmantots vietniekvārds “mēs” – apzīmējot gan Latvijas valdību, gan visus valsts iedzīvotājus (<i>pie mums Latvijā, mums ir jauna valdība, mūsu robežu pievārtē, mūsu interesēs, mūsu Latvija, mūsu cilvēki</i>).
	Darbības vārdu formas	Darbības vārdu pirmās personas formu lietošana saistīta ar vietniekvārdu lietojumu. Gadījumos, kad tiek runāts par iepriekšējā gadā sasniegto, tiek izmantotas bezpersoniskas vai trešās personas konstrukcijas.
	Vērtējumi	Mīļie Latvijas iedzīvotāji; iekustina uz labiem darbiem. Viņi ir uzņēmīgi un krietni savas zemes patrioti. Latvija ir stabila valsts ar vienu no augošākajām ekonomikām Eiropā. Dinamiskā sadarbība. Labdabīgā kritika.
Retorikas paņēmieni		Un es varu atstāt savu amatu ar padarīta darba sajūtu. Pārliecināti varu teikt. Ar augstākās izcilības zīmi ir noturēta pirmā Latvijas prezidentūra Eiropas Savienības Padomē. Es esmu droša, ka Eiropa pārvarēs savu apmulsuma brīdi un kļūs vēl stiprāka! Paralēlas teikumu konstrukcijas: Mēs nezaudēsim..., Mes būsim..., Mēs pastāvēsim..., mēs stiprināsim...; Par mūsu Latviju... Par dedzīgu tuvākā mīlestību... Par katru... Lai jums katram miers un ticība, labestība un nelokāmība, stalta stāja un uzņēmīga, droša sirds. Laimīgu Jauno gadu!
Metaforika		Gluži kā selekcionāri, kas selekcionē augus, šie spēki mēģina uzziudināt arvien jaunus naida ziedus – fitomorfā metafora.
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		-
Laiks un telpa		Latvija/nav definēta
Komentārs		Šī vairāk ir kā premjerministres L. Straujumas atvadu runa nevis Jaungada uzruna tautai.

Miroslava Nemcova

30.06.2010. – Miroslavas Nemcovas runa pēc ievēlēšanas Čehijas Republikas Parlamenta Deputātu palātas priekšsēdētājas amatā¹⁷⁹

Vážené paní poslankyně, vážení páni poslanci, členové vlády, hosté na galeriích, vážení občané naší země!

¹⁷⁹ <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/001schuz/s001013.htm>

Dovolte mi, několik vět po volbě, kterou jsme právě absolvovali, a která rozhodla o tom, že jsem se stala v šestém volebním období předsedkyní tohoto zákonodárského sboru.

Nejprve chci poděkovat Vám, od nichž jsem získala důvěru pro výkon této ústavní funkce. Chci také poděkovat a vzpomenout na ty, kteří tuto funkci vykonávali přede mnou v časech, kdy naše země byla svobodná a těšila se z výhod demokratické společnosti. A je třeba říci, že každá doba přinesla zákonodárcům složité úkoly a kladla na ně vysoké nároky.

Chci také poděkovat a vzpomenout na ty, kteří tuto funkci vykonávali přede mnou v časech, kdy naše země byla svobodná a těšila se z výhod demokratické společnosti. A je třeba říci, že každá doba přinesla zákonodárcům složité úkoly a kladla na ně vysoké nároky.

Předseda Národního shromáždění Republiky Československé František Tomášek, zvolen v roce 1918 viděl úkol tehdejších zákonodárců takto: „...stojíme pod mohutným dojmem velikosti dějinné chvíle, kterou prožíváme. Před chvílí právě prohlášena byla, velectění pánové, předsedou Národního výboru slavnostním způsobem – právě z tohoto místa – samostatná československá republika. Vybudujme život politický na základech pravé svobody, prodchněme veškeré své zákony a celou soustavu duchem pokroku, vybudujme krátce vlast svou na vzorný, dokonalý útulek pro všechny.“

Po prvních demokratických volbách v roce 1920, kdy se stal František Tomášek opět předsedou Národního shromáždění rozšiřuje úkol zákonodárců o další rozměr: „A snad tomu osud tak chtěl, že novou éru začínáme v budově, kterou nám přechodně k práci naší propůjčilo umění (Rudolfinum). I politika, politická práce má-li býti prací velkého stylu, nemá-li se rozdrobiti a zplostiti v malichernostech a mělkostech všedního politikaření, musí na jedné straně opírat se o vědu a její solidní poznatky (posl. Hlinka: A na křesťanství!) a na druhé měla by sama býti uměním, nesoucím se jen k nejvyšším metám a ideálům lidstva.“

Když na předsednické křeslo usedl v roce 1925 a potom i v roce 1929 Jan Malypetr, je ze stenozáznamu jasné, že atmosféra byla vzrušená. Za každou jeho větou jsou poznámky stenografů (hluk, výkřiky, potlesk, předseda zvoní). Poslancům je určena tato jeho výzva: „Nebudou vždy lehké cesty, po nichž budeme kráčet, nebudou vždy snadno schůdné. To nemůže nás však ani odstrašovat, ani zdržovat v práci pro všeobecný, hmotný i duševní rozvoj všech vrstev obyvatelstva a pro vnitřní i mezinárodní upevnění republiky.“ Při dalším zvolení, v roce 1935, dodává: „Stát náš, právě tak jako řada států celého světa prodělává těžkou hospodářskou krizi. Je jasné, že bylo-li těžké řídit stát v dobách hospodářského klidu a pokojného vývoje, že v této době dvojnásob bude těžším řešit problémy národohospodářské, kulturní a sociální, kdy není klidu v Evropě a v celém světě.“ Jan Malypetr stál v čele Národního shromáždění Republiky Československé až do těžkého roku 1938. Vzpomeňme i na Františka Staňka (1932 - 1935) a Bohumíra Bradáče, (květen - říjen 1935).

Na demokratické tradice 1. Republiky navazovaly zákonodárské sbory po roce 1989. Předsedou Federálního shromáždění České a Slovenské federativní republiky se v roce 1990 stal Alexander Dubček, v roce 1992 Michal Kováč. Jeho slova charakterizují tehdejší nejsložitější otázku: „Či už rokovania o štátoprávnom rámci nášho spolunažívania skončia akokoľvek, majme, prosím, na pamäti historickú perspektívu, aj minulosť a hlavné budúcnosť, majme na zreteľ, že formovanie nového štátoprávneho rámca neznamená koniec spolunažívania, koniec česko-slovenskej vzájomnosti“.

Česká národní rada v čele s Dagmar Burešovou v letech 1990–1992 stanovila za svůj nejdůležitější úkol vypracování ústavy naší země.

V roce 1992 stanul v čele České národní rady Milan Uhde a v roce 1993 se stal prvním předsedou Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Nad čím nejvíce přemýšlel? Snad to nejlépe vystihují tato slova: „Samostatný český stát se obnovuje. Říká se, že láska je všechno, co se děje mezi dvěma lidmi, kteří se milují. Česká republika je všechno, co činí a učiní ti, kdo jsou doma v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, jak smýšlejí a budou smýšlet a o jaké tradice se opřou.“

V roce 1996 vystřídal Milana Uhdeho Miloš Zeman. Jeho představa o práci zákonodárců je platná i dnes: „Přál bych si, aby český parlament byl dílnou z níž budou vycházet dobré zákony, které nebudou muset být novelizovány krátce poté, co byly přijaty.“

Rok 1998 byl rokem předčasných parlamentních voleb. Předsedou Poslanecké sněmovny se stal Václav Klaus. Kdyby tu stál dnes, asi by mnoho neměnil na té části projevu, v níž říká: „Když se rozhlížím kolem sebe, vidím, že nás mnohé rozděluje. Především pohled na svět a názory na cesty k co nejlepší správě věcí veřejných. Mělo by nás ale také něco spojovat. Měla by nás spojovat úcta k mandátu, který jsme získali od voličů. Měla by nás spojovat odpovědnost vůči jejich důvěře a měla by nás spojovat naše nejlepší vůle prospět naší zemi.“

V letech 2002 - 2006 stál v čele Sněmovny Lubomír Zaorálek a připomeňme, že to bylo období, v němž naše země vstoupila do Evropské unie, ale také došlo třikrát k výměně předsedy vlády.

V uplynulém, pátém, volebním období byl předsedou Sněmovny Miloslav Vlček. V těchto letech pracovala Sněmovna v těsné rovnováze sil. Bylo to období poznamenané pádem vlády, zrušenými předčasnými volbami a ročním působením úřednické vlády.

Vážené kolegyně, vážení kolegové

Tato velmi stručná exkurze do dějin parlamentu má, doufám, pro nás cenu v tom, že nám pomáhá uvědomit si na jaké dílo navazujeme.

Co předznamenává toto volební období? Letošní parlamentní volby potvrdily, že voliči mnohem více než dříve zvažovali jak preference programové tak personální.

Takový pozorný výběr znamená, že mnohem kritičtější budou posuzovat náš výkon. Nejde pouze o kvalitu zákonů, ale též o styl našeho jednání.

Právě ten se podepsal na stále klesající důvěře občanů k Poslanecké sněmovně v uplynulém volebním období. A je na nás, na této nové parlamentní reprezentaci, zda tuto situaci změníme. Bude to jedno z hlavních kritérií podle nichž budeme v závěru našeho mandátu individuálně posuzováni. Věřím, že jsme si toho všichni vědomi.

Přeji si, abychom tento požadavek voličů neztráceli ze zřetele. Poslanecká sněmovna bude samozřejmě i nadále místem názorových střetů. Vedle nich by však naší veřejnosti měla nabízet i obraz tolerance a spolupráce.

Přeji si, abychom svému úkolu vyšli vstříc s předvídavostí, odvahou i odpovědností.

K takové práci Vám chci popřát mnoho sil, zdraví, a také spolehlivou oporu ve vašich rodinách.

Děkuji vám.

Konteksts, runas īss raksturojums		Šī runa atšķiras ar lielu daudzumu precedentas un simboliskas informācijas –tajā ir maz aktuālas faktoloģiskas informācijas, tekstu būtībā veido visu Čehijas valdību vadītāju vārdi sākot no 1918. gada līdz 1938. gadam un pēc tam kopš Čehoslovākijas neatkarības atjaunošanas (kopumā 14 personu un datumu), kā arī citāti no šo M. Ņemcovas priekšgājēju premjera amata kandidātu uzrunām (7 tieši citāti un pārējos 7 gadījumos norādes uz konkrētu politiku sasniegumiem vai kļūdām). Ar tiešu citātu tiek pagodināts arī Milošs Zemans, kuru vēlāk, pēc viņa stāšanās ČR prezidenta amatā (2013. gadā), M. Ņemcova sāk asi kritizēt. Politīķe iekļauj arī Mihala Kovāča (<i>Michal Kováč</i>) citātu par Čehoslovākijas beigām (slovāku valodā), ka tās nenozīmē arī čehu un slovāku savstarpējās sapraššanās beigas. Savas runas noslēgumā M. Ņemcova atklāti pauž, ka visas uzskaitītās vērtības palīdz atklāt to, uz ko valdībai būtu jāorientējas.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		1010
Unikālo vārdu skaits		602
Atslēgvārdi		roce – 11, nās – 8, období – 6, priekšsedou – 6. Pēctecība, demokrātija. No uzstāšanās laikā sniegtajiem citātiem iespējams izdalīt šādus atslēgas jēdzienus: neatkarība, brīvība, likumība, zinātne, māksla, dzimtās zemes izaugsme.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Čehijas parlamenta Deputātu palātas jauniešvēlētā priekšsēdētāja Deputātes, deputāti, valdības locekļi, klātesošajie viesi un valsts pilsoņi
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	František Tomášek, Jan Malypetr, František Staněk, Bohumír Bradáč, Alexander Dubček, Michal Kováč, Dagmar Burešová, Milan Uhde, Miloš Zeman, Václav Klaus, Lubomir Zaorálek, Miloslav Vlček.
	Personu vietniekvārdi	Runas noslēgumā M. Ņemcova runā pirmajā personā –saka “es” un izmanto darbības vārdus atbilstošajā to formā –tomēr, kad nepieciešams runāt par valdību, kuru viņa kā priekšsēdētāja pārstāv, politiķe pāriet uz vietniekvārdu “mēs” un tā formām, kā arī izmanto darbības vārdu pirmās personas daudzskaitļa formas. Arī dialogs, vērstoties ar uzrunu “Jūs”, tiek veidots ar valdību, kam politiķe vēl daudz spēka, veselību un veiksmi turpmākajā darbā.
	Darbības vārdu formas	Saistīti ar personas vietniekvārdu lietojumu.

	Věrtējumi	-
Retorikas paņēmieni		K takové práci Vám chci popřát mnoho sil, zdraví, a také spolehlivou oporu ve vašich rodinách. Děkuji vám.
Metaforika		-
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Františka Tomaška citāts par Čehoslovākijas Republikas izveidi 1918. gadā. Viņa 1920. gada citāts par politiku, kurai jābalstās zinātnē, kristietībā un kurai pašai jāklūst par mākslu. Citāti no Jana Malipetra 1925. un 1929. gada runām – ne vienmēr būs viegli, bet vienmēr ir jāvirzās uz priekšu –, kā arī citāts no viņa 1935. gada teiktā par tā laika ekonomikas krīzi. 1992. gads un Mihals Kovāčs slovāku valodā – vēsturiska perspektīva, pagātne un nākotne, kopīgās valsts beigas sev līdzīgu čehu un slovāku attiecību galu. 1993. gads un Milans Uhde – viss atkarīgs no vienkāršiem Čehijas ļaudīm (kā reģiona, ne visas valsts), Morāvijā un Silēzijā, no viņu domām un tradīcijām. 1996. gads un Milošs Zemans – parlaments kā labus likumus ražojoša rūpnīca. 1998. gads un Vāclavs Klauss – vairāk uzmanības veltīt nevis tam, kas mūs šķir, bet tam, kas mūs satuvina.
Laiks un telpa		Rudolfīnum, Evropa, Čekoslovēniskā republika, I Republika
Komentārs		Iepriekšējo Deputātu palātas priekšsēdētāju uzskaitīšana un viņu izteikumu citēšana ļauj parādīt, uz kā savā amatā grasās balstīties M. Ņemcova (jo viņa necitē visus priekšsēdētājus, bet gan rūpīgi izvēlētos).

23.11.2010. – partijas ODS priekšsēdētāja pirmās vietnieces Miroslavas Ņemcovas runa KDU-ČSL kongresā¹⁸⁰

Dobrý den, vážené členky a členové sjezdu KDU-ČSL, který se koná ve Žďáru nad Sázavou.

Vítám Vás v mém rodném městě. Jsem opravdu velmi ráda, že se s řadou z vás tady mohu setkat. Dovolte mi, abych nejprve omluvila předsedu ODS Petra Nečase, který byl na vaše setkání pozván a byl připraven přijet. Myslím, že mu i velmi záleželo na tom, aby se tady s vámi mohl setkat a slyšet se s vámi. Ale možná jste zaznamenali, že musel odjet na zahraniční cestu na setkání NATO v Lisabonu.

Ráda bych pozdravila všechny ty, kteří jsou tady mezi vámi, se kterými jsem měla možnost se setkávat, spolupracovat jak během mé parlamentní praxe, tak též během mé komunální praxe zde ve Žďáru nad Sázavou. Nejsem tady jako člověk, který se s vámi setkává poprvé, mluvím s vámi poprvé, je poprvé konfrontován s vašimi názory nebo s vašimi představami o tom, jak má vypadat politika v České republice, kterými směry se máme ubírat.

Já jsem chtěla zmínit jednu důležitou věc. KDU-ČSL tak jako ODS a ostatní politické strany po roce 1990 přijaly na sebe úkol znovu budovat samostatný, demokratický, suverénní stát. Byl to úkol, který trval 20 let. Je to podobně dlouhá etapa, kterou měli k dispozici zakladatelé samostatného Československého státu v roce 1918. Jejich prvních dvacet let bylo vyplněno otázkami budování státu, tak jak tuto etapu nazval Ferdinand Peroutka. Našich nových dvacet let je určitě také spojeno s řadou otázek, které také nebyly jednoduché, ať vezmeme na samotném počátku 90. let nutnost transformace celé společnosti, a to jak politického systému, tak hospodářského systému. Ale nakonec si myslím, že tuto etapu můžeme hodnotit pozitivně.

Zmínila jsem se o tom, že v roce 1990 začala druhá etapa, ale vaši předchůdci se již podíleli na etapě první. Včera jsem si shodou okolností koupila knihu, která se jmenuje Čeští demokraté. Napsal jí Pavel Kosatík. Jestli dovolíte, tak bych z ní kousek odcitovala, protože právě tato kniha se dotýká té první etapy fungování vašich předchůdců, toho o čem usilovala tehdejší společnost, toho s čím se potýkala, kde byly její slabiny a kde naopak byly její silné stránky. Tato kapitola se týká zejména Jana Šrámka, jeho působení v tehdejší etapě naší historie. Dovolte, abych citovala jenom některé úryvky, protože určitě nelze přečíst tu kapitolu celou. Ale vybrala jsem alespoň některé části.

¹⁸⁰ <http://nemcova.cz/projevy/miroslava-nemcova-projev-1-mistopredsedkyne-ods-na-sjezdu-kdu-csl>

Cituji: "Jako přesvědčený a hluboce založený katolík a český vlastenec došel Šrámek k názoru, že pokud se něco nezmění, ocitne se většina dělnických voličů v lůně sociálnědemokratické strany. Jeho rozhodnutí ‚ukrást‘ sociálním demokratům katolické voliče, se ukázalo jako správné. Již v roce 1909 stál u zrodu katolické tělocvičné organizace Orel. Měl rád své venkovské katolíky, obyčejné a věřící lidi. Viděl v nich sílu. Šrámek byl prostě mužem s citem pro skutečnost. Projevilo se to třeba během roku 1918, který představitelé katolické politiky z větší části prospali, setrvali na pozicích Rakouska a habsburského domu a nechtěli vidět, že změna státní formy je za dveřmi. V roce 1919 se Šrámekovi podařilo sjednotit do té doby roztržité katolické strany v jedinou Československou stranu lidovou. Stalo se tak vytvořením programu, který uspokojoval přání drobného voličstva a zároveň byl v souladu s požadavky moderního katolictví. Lidová strana se tehdy prezentovala jako strana středu, což do jejích řad přivádělo jak pravicové, tak levicové voliče. Po celou dobu první republiky stál Šrámek v čele strany. Učinil z ní nepostradatelnou složku politického systému. Je však třeba říci, že prezident Masaryk si jí příliš neoblíbil, ale přesto snad byl Šrámek v něčem státopornější než Masaryk. Nebyť dobré vůle jeho strany, kdo ví, zda by meziválečné československé koalice už tak krkolomně sestavované, vůbec mohly vzniknout. Plně se to ukázalo ve 30. letech v čase vleklé hospodářské a pak i mezinárodně politické krize. Kdyby četná levičácká obvinění lidové strany odpovídala skutečnosti, bylo by tehdy pro Šrámka hračkou spojit se s některým z početně reakčních politických proudů a dělat s ním politiku, jakou ve 30. letech provozovali katolíci například v sousedním Rakousku ale i v řadě ostatních evropských zemích. Podezříváný z pragmatismu zvolil ze všech řešení nakonec to nejriskantnější. Po Masarykovi zůstal dál s Benešem. Nebylo mnoho politiků, kteří by důvěřovali Benešově politice tak oddaně a skoro bezvýhradně jako Šrámek. "My jsme těmi, kteří půjdou proti každému, ať je na té či oné straně. Kdo nám bude chtít sahat na naši státní demokracii," slíbil v roce 1936, když vysvětloval, proč se jeho strana tak výhradně postavila za Beneše během prezidentské volby. Ve 30. letech často upozorňoval na nebezpečí zneužití demokratického řádu. Opět si ho dovolím citovat: "Cožpak tady v té sousední říši na severu nestalo se to všechno čistě demokratickými prostředky, že byla demokracie zničena a nastolena diktatura? Volby to provedly. Většina lidí byla pro diktaturu." Po volebním úspěchu Henleinovy strany v roce 1935 varoval před nebezpečím, jaké po dohádovacích pravidel československých koalic vnesla strana, která žádala zvláštní privilegované postavení, nepřestal však Benešovi sloužit ani po Mnichovu. Na jeho přání za ním odešel do Londýna a jako mluvčí strany reprezentující české křesťany se tam jednoznačně vyslovil na Benešovu podporu, což exilovému prezidentovi v očích Britů nesmírně pomohlo. Celých šest londýnských let tak byl Šrámek pro Beneše bezproblémovým partnerem. Po návratu do vlasti se znovu bezpečně usadil ve vládě. Zavedení se však komukoliv bylo po roce 1945 těžší než kdykoliv předtím. Na to, aby přijal nebo mohl přijmout roli bojovníka s rostoucím komunistickým nebezpečím, byl však Šrámek již v té době příliš starý. Během krize v roce 1948 se připojil k ministrům, kteří dobrovolně odešli z vlády."

Po roce 1948 už tu historii velmi dobře známe. Skončilo to tak, že Jan Šrámek byl internován a nakonec zemřel za mřížemi v roce 1956. Proč o tom mluvím? Proč jsem otevřela tuto knihu? Proč se s vámi dělím o úryvky z ní, byť nečtu plný text? Zmiňuji to, co jsem řekla před malou chvílí. Etapy budování svobodného demokratického státu byly dvě - první prvorepubliková a ta současná, jejímiž tvůrci jsme také my. Na nejrůznější úrovni se pokoušíme přijmout svůj úkol, abychom obhájili principy demokracie a svobody, plurality a také svrchovanosti českého státu v kontextu Evropy a celého světa. Není to jednoduchý úkol. Jestliže jsem tady zmínila otázku, jak se postavili tehdejší vaši předchůdci k politice, k obraně země v době hospodářské krize, a jestliže si dáme na druhou stranu té mince to, že i nyní jsme účastníky poměrně složité etapy, která je charakterizována hospodářskou krizí, finanční krizí, tak tím chci říci, že je důležité, aby existoval každý soudný člověk, každý dobrý a rozumný hlas, každý, kdo v tuto chvíli s chladnou hlavou bez ohledu na své vlastní momentální zájmy je schopen se podívat na situaci své země, je schopen ji realisticky vyhodnotit a je schopen své nejlepší možné síly v její prospěch dát.

Já vím, že váš sjezd dnes není poznamenán tou nejoptimističtější náladou. Já jsem členkou strany, která zažila propady, zažila i vzestupy, ale tak to v politickém systému bývá, tak to v politickém životě politických stran prostě je. Otázkou je, do jaké míry si uvědomíme svůj úkol, reálný úkol v reálném čase, jak se k němu postavíme a jaké síly v sobě nalezneme pro to, abychom obstáli.

Já vám chci velmi popřát, aby vaše dvoudenní jednání zde bylo úspěšné. Jste lidmi, kteří byť nejsou momentálně zastoupeni na parlamentní úrovni, tedy přesněji řečeno v Poslanecké sněmovně, tak jste zastoupeni v Senátu i na úrovních komunálních a krajských. I tam je potřeba každé dobré síly. Každého člověka, který je ochoten přispět k něčemu, co dává smysl, co dává smysl zejména mladé generaci a otvírá jí dveře do budoucnosti. Proto chci tuto roli každého z nás podtrhnout, proto vás chci požádat o to, abyste svá jednání vedli také v tomto duchu a proto vás chci ujistit o tom, že Občanská demokratická strana si váží každého, který v tomto smyslu práce pro dnešní společnost přidá svůj díl.

Chci vám popřát, aby jednání byla úspěšná, abyste úspěšně zvolili svou reprezentaci a abyste se vrátili do pozic, ve kterých jste ještě donedávna byli.

Děkuji vám všem za pozornost.

Konteksts, runas iss raksturojums		Miroslavas Ņemcovas runa partijas "Kristīgā un demokrātiskā ūnija – Čehoslovākijas tautas partija" kongresā tika teikta M. Ņemcovas dzimtajā pilsētā – Ždžārā pie Sāzavas. Šī kārtējā politikas runa nav saistīta ar priekšvēlēšanu cīņu par nonākšanu kādā amatā, tādēļ no citām atšķiras ar mierīgu, labvēlīgu toni, retorisko paņēmienu neizmantošanu, jo šai runai ir tikai reprezentatīva funkcija, nav nepieciešama iedarbošanās stratēģija.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		1303
Unikālo vārdu skaits		733
Atslēgvārdi		Roce – 11, jsem – 10, byl – 9, strany – 9, který – 8, šrámek – 8, chci – 6, tady – 6, vámi – 6, úkol – 6. Demokracie.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Ždžāras pie Sāzavas meita, pašlaik klāt neesošā partijas ODS priekšsēdētāja Petra Nečasa aizvietotāja Kongresa dalībnieces un dalībnieki, Ždžāras pie Sāzavas iedzīvotāji.
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Petr Nečas, NATO, KDU-ČSL, ODS, Čekoslovensko, Ferdinand Peroutka, Pavel Kosatík, Jan Šrámek, Rakousko, Masaryk, Beneš, Londýn
	Personu vietniekvārdi	Neskatoties uz to, ka personas vietniekvārdu lietošana, ja tiek lietota darbības vārda personas forma, čehu valodā tekstos, kuros nav emocionalitātes, ir lieka, šajā runā novērojami vairāki šāda personas vietniekvārda "es" lietošanas gadījumi (<i>já jsem chtěla/chtěla jsem vietā, já vím, já vám chci velmi popřát/vím, chci vám popřát vietā</i>). Viss vēstījums izteikts pirmajā personā.
	Darbības vārdu formas	Vēstījums izteikts pirmajā personā un tādēļ lietotas ar to saistītās darbības vārdu formas, pamatā ar vēlēšanās, prāta darbības, pārdomu semantiku (<i>mýslím, ráda bych pozdravila, já jsem chtěla, zmínila jsem, cituji</i>).
	Vērtējumi	Myslím, že tuto etapu můžeme hodnotit pozitivně (20 gadi kopš neatkarības atjaunošanas brīža).
Retorikas paņēmieni		P. Kosatika grāmatas "Čehu demokrāti" citēšana M. Ņemcovai ļauj nonākt pie apgalvojuma, ka būtisks ir katrs cilvēks, ka katram valsts iedzīvotājam ir uzdevums, kas viņam jāapzinās un jāizpilda – pieskaršanās auditorijas pilsoniskajai apziņai.
Metaforika		-
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Mnichov – Minhēnes vienošanās. 1990. gads – pieņemts lēmums veidot demokrātisku suverēnu valsti. 1918. gads – Pirmās republikas izveidošanās. 20. gadsimta 30. gadi – ekonomikas un politiskā krīze. 1945. gads – komunistiskā apdraudējuma pieaugšana. Plaša Pavla Kosatika grāmatas "Čehu demokrāti" citēšana – par katoļticīgo vēlēšanu lomu 1918. gada vēlēšanās, par komunisma negatīvo ietekmi uz Čehoslovākijas attīstību, par diviem brīvas, demokrātiskas čehu valsts veidošanas posmiem, 20. gadsimta 30. gadu krīzes un 21. gadsimtā pirmās desmitgades salīdzināšana.
Laiks un telpa		2010. gads, Ždžāra pie Sāzavas. Ekonomikas un finanšu krīzes laiks.
Komentārs		Mierīga, labvēlīga runa. Vārdiem, datumiem, faktiem piesātināta, kas no vienas puses M. Ņemcovai ļauj demonstrēt savas enciklopēdiskās zināšanas, bet no otras – vērsties pie pagātnes autoritātēm un tādējādi netieši ietekmēt auditoriju.

08.03.2011. – Deputátu palātas priekšsēdētājas Miroslavas Nemcovas runa par godu Tomaša Garika Masarika 161. dzimšanas dienai¹⁸¹

Vāženē dāmy, vāženī pānovē,

„Je iluze, že jsme si rovni. Pravda, při volbách se před urnami nivelizují mozky, hlas hospodského povaleče má stejnou váhu jako hlas Einsteina... Skutečná demokracie však má vytvářet snesitelný stupeň nerovnosti, harmonizovat společnost.“

Tento citāt Tomāše Garrigue Masaryka, prvniho československého prezidenta se mi jeví velmi vhodným pro zahájení dnešního slavnostního setkání. Zejména proto, že ukazuje, jak nadčasové byly jeho úvahy o společnosti, o roli jednotlivce, právě tak jako o roli státu.

O inspiraci, jíž nám Tomáš Garrigue Masaryk je i dnes, se zejména na tomto fóru nemusíme přesvědčovat. Jde spíše o to, zda se veřejná diskuse nezužuje pouze na dobře známé postoje a činy prvního prezidenta. Zda je dostatečně silně zasazujeme do kontextu tehdejšího dění uvnitř i vně naší republiky.

Zda Masarykův svět ukazujeme v oně barvitosti a pestrosti dění nejenom politického, ale života skutečně společenského, dotýkajícího se všech vrstev společnosti, všech oblastí hledajících „sladění starého světa“ s novým, poválečným, kdy nic už nebylo jako předtím.

Když zadáte do vyhledávače v mapách.cz adresu Masarykovo náměstí, najdete 132 adres. Napišete-li na stejné internetové adrese Masarykova, vykáže vám vyhledávač 726 ulic se jménem prvního československého prezidenta. Během zlomku sekundy můžete vygenerovat asi milion a tři čtvrtě odkazů obsahujících jméno Masaryk.

O čem to ve skutečnosti svědčí? Určitě o úctě, kterou k tomuto muži naší historie chováme. Nelze však již potvrdit, že by taková četnost odkazů znamenala hlubší pochopení a znalost jeho díla.

Pamatuji si na odpověď mladé dívky v jakési televizní anketě nebo zábavném pořadu. Byla přesvědčena, že Masaryk osvobodil v roce 1945 Prahu a potom založil Československou socialistickou republiku. Takovou odpověď nechci brát jako míru obecného povědomí o našich novodobých dějinách a o roli TGM v nich. To by jistě neodpovídalo skutečnosti. Ale bagatelizovat ji jako zcela ojedinelou určitě také nejde.

Chci říci, že je zde ještě stále značný prostor pro opakování toho, co z Masarykova úsilí bylo pro náš stát rozhodující. Je zde však také dobrá příležitost připomínat jeho osobnost i v souvislostech širších.

Mluvme tedy o jeho zásadním podílu na vzniku nového samostatného státu Čechů a Slováků, dnes samostatných státních útvarů České republiky a Slovenska. Mluvme o jeho sjednocující síle v poměrně pestré politické, národnostní a ekonomické směsici meziválečného Československa.

Zdůrazňujme Masarykovu zásluhu na tom, že se právě v Československu podařilo udržovat dvacet let demokratické hodnoty a neustupovat extremistickým názorům. Zatímco v okolních státech se v období velké hospodářské krize a po ní dostaly k moci struktury vedoucí později k fašismu a diktaturám – v Německu, Maďarsku a později i na Slovensku, Masarykovské Československo i přes sílící tlak německého souseda a německé menšiny uvnitř bylo schopno díky pevným demokratickým principům dlouho odolávat.

Připomínejme, že v prezidentské funkci prožil Masaryk vlastně jen malou část aktivního života – patnáct let (a dožil se třiaosmdesáti). Ale jako student a profesor ve Vídni, později v Praze a nakonec ve válečném exilu, strávil desetiletí svého života rovněž velmi aktivně a to jak na půdě akademické, tak ve sféře politické.

Pozoruhodný byl například jeho přístup ke studentům - bylo zcela samozřejmé, že je často brával k sobě domů, do prvního pražského bydlíště v dnešní Holečkově, tehdejší Karlově ulici na Smíchově, kde se do debat často zapojovala také jeho manželka Charlotte.

Tyto diskuse musely být pro studenty mimořádnou výzvou. Díky tomu, že se odehrávaly v atypickém prostředí, umožňovaly také jistou neformálnost, která by na akademické půdě nebyla možná. Lze si představit rozmanitost témat, které byly u Masaryků doma probírány, i jejich váhu. Vždyť tehdejší společnost procházela změnami, které kladly mimořádné nároky na intelektuální výkon, na představitost, argumentaci podloženou znalostmi a pečlivou přípravou. Těžko si lze představit, že by profesor Masaryk připustil diskuse plytké a bezobsažné. A právě tak si neumím představit, že by nevyžadoval od svých studentů jasné, někdy i velmi kontroverzní názory, které byly podrobeny důkladnému společnému zkoumání.

Ze světa politiky připomeňme jeho zásluhu na tom, že Československo bylo jednou z mála zemí v Evropě, kde už dva roky po jeho vzniku, v roce 1920, měly ženy volební právo. T. G. Masaryk

¹⁸¹ <http://www.psp.cz/en/sqw/cms.sqw?z=1063>

sám tvrdil, že „žena musí být zrovnoprávněna, protože ženou se zdvojnásobuje lidský potenciál“. Tento postoj se obrátil i v dnešních diskusích nad rolí ženy ve společnosti, v politice.

Jinou otázkou, která si zaslouží naši pozornost, je vztah prvního prezidenta k politickým partnerům – aktérům s rozhodujícím vlivem v období první republiky. Kolik toho víme o jeho spolupráci například s Antonínem Švehlou, premiérem, jehož názorů si prezident Masaryk vážil? Ze vzájemné korespondence, do níž vstoupil také Karel Čapek, lze dovést důvěru i respekt, které k sobě oba muži chovali. Ví se o tom málo.

Podobných okruhů otázek bychom jistě našli více. Upozornila jsem pouze na tři, pro dnešek stále aktuální: Masarykův přístup ke vzdělávání, k postavení žen ve společnosti a princip spolupráce osob zastávajících nejvyšší ústavní funkce v zemi.

Meziválečné Československo nebylo a nemohlo být bezchybným ideálem, jak je občas s mírnou dávkou nostalgie připomínáno. Parlamentní diskuse, z nichž lze vyčíst hluboké názorové rozdíly, byly stejně bouřlivé, jako ty dnešní. To dokládají stenografické záznamy.

Ale podstatné je, že v nesmírně složitých podmínkách přechodu na nový společenský systém, zatíženo otázkami národnostními, poznamenáno velkou hospodářskou krizí, ohroženo narůstajícím fašismem, bylo neobyčejným ostrovem demokracie. Bylo prostorem, který dával vyniknout smělým hospodářsko-podnikatelským, kulturním i vzdělávacím projektům. Dělo se tak mnohdy na pozadí bouřlivých diskusí, ale bylo to období podnětné, energické, opírající se o individuální svobodu a demokratické procesy rozhodování. Zejména pro tyto aspekty je nám vzorem i dnes.

Děkuji za pozornost.

Konteksts, runas īss raksturojums		2011. gada 7. martā Deputātu palātā noritēja pirmā Čehoslovākijas Republikas prezidenta Tomāša Garika Masarika dzimšanas 161. gadadienai veltīta svinīgā sēde. DP priekšsēdētāja Miroslava Ņemcova teica svinīgu runu.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		890
Unikālo vārdu skaits		583
Atslēgvārdi		jeho – 10, bylo – 7, masaryk – 7, prvního – 5, také – 5. Demokracie.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Deputātu palātas priekšsēdētāja Cienījamās dāmas, cienījamie kungi
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Einstein, Tomáš Garrigue Masaryk (TGM), Praha, Čehoslovēnija, Čehija, Slovēnija, Antonín Švehla, Karel Čapek
	Personu vietniekvārdi	Viens no šīs runas atslēgvārdiem ir trešās personas vietniekvārds <i>jeho</i> – piederības vietniekvārda <i>jeho</i> homonīma forma, kas saistīts ar T. G. Masariku nopelni uzskaitīšanu.
	Darbības vārdu formas	Pirmajā personā – lai izteiktu M. Ņemcovas domas, vai pirmās personas daudzskaitļa forma "mēs" – Čehijas pilsoņi, otrā persona – dialoga ar auditoriju imitācija.
	Vērtējumi	Viennozīmīgi pozitīvs visas T.G.M. politiskās darbības vērtējums (<i>Mļuvme tedy o jeho zásadním podílu na vzniku nového samostatného státu Čechů a Slováků, dnes samostatných státních útvarů České republiky a Slovenska. Mļuvme o jeho sjednocující síle v poměrně pestré politické, národnostní a ekonomické směšici meziválečného Československa</i>).
Retorikas paņēmieni		Politisko līderu citēšanu M. Ņemcova izmanto kā retorisku paņēmienu – autoritātes loma sabiedrības acīs, iespēja izvēlēties to, kas nepieciešams ietekmes radīšanai konkrētajā brīdī. Retoriski jautājumi. Dialoga ar auditoriju imitēšana. Iespēja runāt par čehu tautas galveno vērtību – demokrātiju (T.G.M. – "čehu demokrātijas tēvs"). M. Ņemcova uzskata, ka T. G. Masarika demokrātija ļāva čehiem saglabāt cilvēcīgumu un nepieļāva fašistu nākšanu pie varas, kā notika, piemēram, Slovēnijā. Piemērs, kam mūsdienās līdzināties (<i>Zejména pro tyto aspekty je nám vzorem i dnes</i>).
Metaforika		-

Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	Runa sākas ar T.G.M. citātu par demokrātiju. Pēc tam tiek uzskaitīti dažādi precedentie notikumi, vietas un vārdi: 1945. gads – Prāgas atbrīvošana no vācu karaspēka; neatkarīgas Čehijas un Slovēki valsts izveide; 1930. gadu ekonomiskā krīze; fašisms. 1920. gads – Čehijas sievietēm piešķirtas vēlēšanu tiesības.
Laiks un telpa	Nav skaidri definēti – <i>dnešņī slavnostņī setkāņī</i> – šodienas svētku tikšanās.
Komentārs	Svinīga runa, kurā iekļauts liels skaits T. G. Masarika biogrāfijas faktu un nopelnu. Tomēr tā nav atrauta no realitātes, M. Ļemcova ārkārtīgi prasmīgi velk paralēles ar mūsdienu realitāti.

30.10.2012. – Deputātu palātas priekšsēdētājas Miroslavas Ļemcovas runa par godu Čehijas Republikas 94.gadu jubilejas svinībām¹⁸²

Vážené dámy, vážení pánové, vzácní hosté

Již tradičně se v den státního svátku naší země scházíme v budově Národního muzea. V jeho archivu je uložen originál prvního zákona Československa, který začíná slovy: „Samostatný stát československý vstoupil v život.“ Autorem textu je doktor Alois Rašín. Dokument byl přijat navečer 28. října 1918.

V prostorách Poslanecké sněmovny je vystavena jeho kopie. Každý den, již 14 let kolem tohoto textu chodím. Dva z bloku vytržené listy formátu A5, černý inkoust, energické písmo.

Než dojdeme dlouhou chodbou k tomuto až dojemně prostému dokumentu, mýjíme jiné, také nadmíru zajímavé a důležité. Například Zlatou bulu sicilskou, zakládající listinu univerzity Karlovy, dokumenty před a pobělohorské, kopie z archivů Rakousko-Uherska. Rašínovým textem vstupujeme do období po první světové válce.

Vypadá to na nadějný začátek. Avšak další dokumenty ukazují, v co se velké naděje po dvou dekádách proměnily. Můžeme si prohlédnout podpisy Hitlera, Daladiera, Chamberlaina a Mussoliniho pod Mnichovskou dohodou. Střídají ji dokumenty z období druhého totalitního režimu - komunistického, jemuž byla naše země vystavena. Galerii nejvýznamnějších dokumentů naší historie uzavírá Ústava České republiky, jejíž dny se odpočítávají od prvního ledna roku 1993.

Mluvit o vzniku samostatného Československa znamená vyrovnat se s otázkou, jak důležitým datem pro nás rok 1918 je. Jak silně zaměstnávají naši mysl úvahy o jeho významu, zda si dílo tehdejší společnosti pouze neidealizujeme jako nějaký hezký, mírně zašlý obrázek v secesním rámu. Zda nás skutečně v dnešních postojích a rozhodnutích inspiruje obrovské úsilí tehdejší společnosti, které bylo korunováno všestranným rozkvětem společenským, vědeckým, kulturním i hospodářským.

Tento vzestup země nepřišel sám od sebe, nebyl samozřejmým. Čerpal energii z nových příležitostí, které vznikly s novým uspořádáním v Evropě po první světové válce. Mohl se opírat o tradice obrozené, které v polovině devatenáctého století přinesly bohatý spolkový život. Byla zde vysoká úroveň řemesel a průmyslu, rozvinuté mecenášství.

Avšak v politické rovině to bylo období nesmírně obtížné. V roce 1923 byl zavražděn doktor Alois Rašín. 11 let po vzniku republiky vypukla světová hospodářská krize, prudce rostla nezaměstnanost, široké vládní koalice přijímaly bolavá protikrizová opatření, propukaly stávkové, na Slovensku prosazoval Hlinka autonomii, mezi sudetskými Němci sílil bojovný nacionalismus. V roce 1934, před prezidentskými volbami vystoupila KSČ ostře proti T. G. Masarykovi. Jejich heslem bylo „Ne Masaryk, ale Lenin.“ Volbu znevážili tak, že před trestním stíháním musel Gottwald a další tři komunističtí předáci uprchnout do Moskvy. Tam se dle Gottwalda učili, jak zakroutit demokracii krkem a jakmile k tomu dostali příležitost, udělali to.

Tak vypadalo politické dění unikátních dvaceti let první republiky. Našich dvacet tři let od pádu komunismu v roce 1989 je v mnohém podobných.

Otázka slovenská: Došlo k rozdělení naší země, Češi i Slovinci žijí v samotných státech. Panují mezi námi vynikající vztahy a to je pozitivní výsledek pro mnohé z nás bolavého dělení země.

Krize hospodářská: Evropa, ale nejenom ona, se s ní již několik let potýká. České republice se nevyhnula, ale místo malomyslnosti je dobré vidět realitu. Mezi 27 zeměmi Evropské unie patříme do první třetiny s nejnižším státním dluhem i mírou nezaměstnanosti.

Nebezpečné extremistické politické síly: Oproti první republice, kterou rozvrátil nástup nacionalismu, máme tu výhodu, že vlivné intelektuální, politické i mediální vrstvy se účinně staví proti těmto silám. Společnost je odolná vůči jejich nesmyslnému, primitivnímu populismu.

¹⁸² <https://www.psp.cz/sqw/detail.sqw?id=401&o=6&z=4603>

Prezidentská volba: Také my jsme v období prezidentské kampaně a můžeme očekávat, že první přímá volba hlavy státu nebude probíhat tak kulturně, jak bychom si přáli.

Tolik podobnosti.

Před chvílí složili noví příslušníci naší armády slavnostní přísahu na Hradčanském náměstí. Jejich „sloužíme vlasti, tak přísaháme“, mi připomnělo armádního generála Tomáše Sedláčka, s nímž jsme se nedávno rozloučili. Narodil se v roce 1918, stejně jako Československo. Za svou vlast bojoval s fašisty. Za věrnost přísaze, kterou dal svobodnému a demokratickému Československu by mučen a vězňen dlouhé roky komunisty. Státní svátek prožíval vždy naplno. Byl slepý, nemohl své projevy číst, měl skvělou paměť. Mluvil krásnou spisovnou češtinou. Celý život, mnohem těžší, než si umíme představit, se řídil heslem: „vydržet“. Jeho životní postoje by měly být nejenom inspirací pro nové vojáky, ale pro nás všechny, kteří chápeme, že naším úkolem je sloužit své vlasti.

Děkuji vám všem za laskavou pozornost.

Konteksts, runas īss raksturojums		Svinīga runa par godu Čehoslovākijas Republikas neatkarības 94. gadadienai.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		666
Unikālo vārdu skaits		484
Atslēgvārdi		první – 6, let – 5, země – 5.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Deputātu palātas priekšsēdētāja/Cienījamās dāmas, cienījamie kungi, svarīgie vesi.
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	-
	Personu vietniekvārdi	Nav izmantoti.
	Darbības vārdu formas	Gandrīz viss vēstījums ieturēts bezpersoniskā formā. Dažkārt, lai apzīmētu visus Čehijas iedzīvotājus un M. Ņemcovas vienotību ar viņiem, tiek izmantots vietniekvārds "mēs".
	Vertējumi	-
Retorikas paņēmieni		Politisko līderu citēšanu M. Ņemcova izmanto kā retorisku paņēmieni – autoritātes loma sabiedrības acīs, iespēja izvēlēties to, kas nepieciešams ietekmes radīšanai konkrētajā brīdī. Faktoloģisko paralēļu vilkšana.
Metaforika		-
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Dažādu Čehijas valstiskumam nozīmīgu dokumentu, kas izstādīti Deputātu palātas telpās, kā arī atrodas dažādu ČR iestāžu arhīvos (pirmais Čehoslovākijas likums, Kārļa Universitātes Zelta bulla, Austroungārijas arhīvi, dokumenti no cīņas pie Baltā kalna laika, Minhenes vienošanās ar Hitlera, Daladjē, Čemberlena un Musolīni parakstiem, komunistiskās okupācijas laiku dokumenti, Čehijas Republikas pamatlikums) pieminēšana. 1918. gada 23. oktobris – Čehoslovākijas neatkarības pasludināšana. 1993. gada 1. janvāris – Čehijas Republikas proklamēšana. 20. gadsimta 30. gadi – ekonomiskā krīze. 1989. gads – komunisma krišana Čehoslovākijā.
Laiks un telpa		Nacionālā muzeja ēka/Valsts svētku diena.
Komentārs		Izrietošu paralēļu vilkšana starp pirmo un otro republiku: slovāku jautājums, ekonomiskā krīze, ekstrēmisms, prezidenta vēlēšanas.

09.05.2013. – Deputātu palātas priekšsēdētājas Miroslavas Ņemcovas runa par godu Prāgas sacelšanās 68. gadadienai un Otrā pasaules kara beigām¹⁸³

Vážený pane prezidente, vážený pane předsedo Senátu, vážení pamětníci válečných událostí, vážený pane řediteli Českého rozhlasu, vážené dámy a vážení pánové, stejně jako v uplynulých letech přicházím na toto místo s připomínkou událostí konce druhé světové války v Praze a se vzpomínkou na ty, kteří byli hlavními aktéry těchto dnů. Vede mě sem však opakovaně také otázka, co jsme si ze své nedávné minulosti skutečně vzali, co jsme pochopili, čím jsme se inspirovali, čím poučili.

¹⁸³ <http://www.psp.cz/sqw/detail.sqw?id=401&o=6&z=5420>

Odpořed' by nemřla b'yt obt'izn'a. Každ'ý z n'as m'a dnes nepřeborn'e množstv'ı informac'ı o př'ıčin'ach v'alky, kter'a ohrožovala samotnou existenci nař'ı civilizace. Každ'ý v'alečn'ý den je zdokumentov'an, podrobn'e jsou analyzov'ana rozhodnut'ı vojensk'ých představitel'ů i tehdejš'ı politick'e reprezentace. Zn'ame počty mrtv'ých na vřech sv'etov'ých bojiřt'ıch, v koncentračn'ıch t'aborech, v obc'ıch a m'ěstech vřech zem'ı, jımiž v'alka prošla.

Slovem, kter'e od prv'n'ıho dne v'alky opanovalo mysl i srdce vřech poroben'ých lid'ı na sv'ětě, byla svoboda. V'alka jim se vřı otřesnost'ı uk'azala, co to znamen'a ž'ıt bez n'ı. Jak okamžit'e se barevn'ý (stejn'e komplikovan'ý jako radostn'ý) ž'ivot zm'ění v řed' beznad'eje, strachu a zoufalstv'ı. Z'aroveř každ'ý den ukazoval, jak'a cena se za svobodu plat'ı. Źe svoboda v b'ěsu v'alky nepřijde jen tak sama, z ničeho nic. Źe nezaklepe na dveř'e nečinn'ých, že b'ýt činn'ý znamenalo b'ýt připraven zemř'ıt.

Toto pozn'anı jsme si snad bezpečn'e vzali, mysl'ım, že to jsme pochopili. Přesto nev'ım, zda pln'ý rozm'ěr ž'ivota ve svobod'e dnes vřichni chceme, potřebujeme. Ob'av'm se, že v'yznam svobody si vysv'etlujeme tak, jak n'am to p'r'av'e vyhovuje. Mnohem v'ıce se zab'ýváme sv'ımı p'r'avy neř povinnost'ımı. To, co d'ıv'e bylo samozřejm'ým ũkolem jedince (např'ıklad p'ěče o sv'e d'eti, rodiče i řirřı rodinu), p'řen'as'ım'e ochotn'e na obce, st'at, na r'uzn'e instituce. Co zp'ısobuje ztr'ata ekonomick'e svobody ve st'ale se v'ětřim poču zem'ı vid'ıme vel'mı n'azorn'e. Nar'ust'a nerovnov'aha mezi individu'aln'ımi odpov'ednost'ımı na jedn'e stran'e a d'ırazem na individu'aln'ı p'r'ava na t'e druh'e.

M'ince svobody m'a vřak strany dv'e a řadn'a nestoj'ı nad tou druhou. To dobr'e v'ed'eli nař'ı letci RAF, nař'ı parařutist'e, jejichž ž'ivoty vyhasly v Resslerov'e ulici v pravoslav'n'em chr'amu sv. Cyrila a Metod'eje, to v'ed'eli vřichni, kter'ı pom'ahali zoufal'ým řidovsk'ým spoluobčan'ım.

V'ed'eli to tak'e vřichni, kter'ı p'řiřli ve 45. roce sem, k budov'e Āeskoslovensk'eho rozhlasu. Vedla je sem ona sladk'a touha po svobod'e, vedl je sem hn'ev a pon'ıžen'ı, vedla je sem v'ıra v p'r'avo na lepřı ž'ivot a vedla je sem tak'e odpov'ednost. Hlas z t'eto budovy volal o pomoc. A v jeho ozv'ěn'e zn'ela p'řipom'ınka vřeho, co mus'ım'e vřdycky chr'anit, bez čeho bychom nebyli nikdy v budoucnu svobodn'ymi občan'ı sv'e zem'e.

Je to d'ılo Přemyslovc'ů, kter'ı dali z'aklad nař'ı st'atnost'ı, d'ılo Lucemburka Karla IV., j'ımž byla Praha pozdv'ızena mezi nejvysp'elejřı um'eleck'a a vzd'elanostn'ı centra tehdejš'ıho sv'eta, d'ed'ıctv'ı vřech dalřıch generac'ı, vynikaj'ıc'ıch myslitel'ů, technik'ů, um'elc'ů. P'rařsk'e povst'anı, boj o rozhlas, svobodu a n'avrat k prvorepublikov'e demokracii byl bojem za tento odkaz, za z'achranu ducha i m'ısta, kter'e bylo a je nař'ım domovem.

S touto odpov'ednost'ımı sem tehdy odhodlan'ı muři i řeny p'řiřli. My jim dnes d'ekujeme a o svobod'e bychom m'eli vřdy p'řem'yslet stejn'e jako oni.

D'ekuji v'am, že jste p'řiřli, d'ekuji t'ež za pozornost, kterou jste mi v'enovali.

Konteksts, runas iss raksturojums		Deput'atu pal'atas priekřs'ed'et'ajas Miroslavas Ņemcovas runa par godu P'r'agas sacelřan'as un Otr'as pasaules kara beigu 68. gadadienai. Past'av'ıga pag'atnes un tagadnes notikumumu sal'dzin'asana, notikum'ı izv'el'eti atbilstoři tam, par ko tieři M. Ņemcova v'elas run'at.
Kop'ejais v'ardu skaits stenogramm'a		518
Unik'alo v'ardu skaits		354
Atsl'egv'ardi		sem – 7, jsme – 5, dne – 4, kter'ı – 4, v'alky – 4, vřech – 4. Svoboda.
Runas adresants (runas autora pařnoteikřan'as) un adres'ats (m'erķa grupa)		Deput'atu pal'atas priekřs'ed'et'aja Cien'ıjamais prezidenta kungs, cien'ıjamais Sen'ata priekřs'ed'et'aja kungs, cien'ıjamie karadarb'ıbu aculiecinieki, cien'ıjamais radiostacijas <i>Āesky rozhlas</i> direktors, cien'ıjam'as d'amas, cien'ıjamie kungi
L'ıdera t'ela veidořanas valodnieciskie lidzekļi	Nomin'acijas	RAF, Cyril a Metod'ej, P'řemyslovci, Karel IV, Praha
	Personu vietniekv'ardi	-
	Darb'ıbas v'ardu formas	Darb'ıbas v'ardu formas tieři saist'ıtas ar to, k'a v'ard'a uzst'ajas M. Ņemcova – sav'a vai visu Āehijas iedz'ıvot'aju (atbilstoři vienskaitļa vai daudzskaitļa pirm'a persona). Daudz izmantotas treřas personas formas, jo k'a teikuma priekřsmets bieři izmantoti dař'adi notikum'ı un st'ast'ıjuma objekti (<i>Slovem, kter'e od prv'n'ıho dne v'alky opanovalo mysl i srdce vřech poroben'ých lid'ı na sv'ětě, byla svoboda. V'alka jim se vřı otřesnost'ı uk'azala, co to znamen'a ž'ıt bez n'ı. Z'aroveř každ'ý den ukazoval, jak'a cena se za svobodu plat'ı. Źe svoboda v b'ěsu v'alky nepřijde jen tak sama, z ničeho nic. Źe nezaklepe na dveř'e nečinn'ých, že b'ýt činn'ý znamenalo b'ýt</i>

	Věrtējumi	<i>přípraven zemřít).</i> Obávám se, že význam svobody si vysvětlujeme tak, jak nám to právě vyhovuje.
Retorikas paņēmieni		Dialoga ar auditoriju imitācija (<i>Vede mě sem však opakovaně také otázka, co jsme si ze své nedávné minulosti skutečně vzali, co jsme pochopili, čím jsme se inspirovali, čím poučili. Odpověď by neměla být obtížná.</i>).
Metaforika		<i>Jak okamžitě se barevný (stejně komplikovaný jako radostný) život změní v šed' beznaděje, strachu a zoufalství (DZĪVE IR DAUDZVEIDĪBA).</i> <i>Mince svobody má však strany dvě a žádná nestojí nad tou druhou (BRĪVĪBA IR SAMAKSAS LĪDZEKLIS).</i> <i>Pražské povstání, boj o rozhlas, svobodu a návrat k prvorepublikové demokracii byl bojem za tento odkaz, za záchranu ducha i místa, které bylo a je naším domovem (VALSTS IR NAMS).</i>
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		RAF piloti, izpletlēcēji, kuri cīņās ar nacistiem laikā gājuši bojā sv. Kīrila un Metodija baznīcā, ebrejiem sniegtā palīdzība II PK laikā, 1945. gads – Prāgas sacelšanās pie Čehoslovākijas radio ēkas (tagad Čehu radio – <i>Český rozhlas</i>). Pršemislavcu dinastija, Kārlis IV – viņa nopelns Prāgas kā tā laika pasaules kultūras un izglītības centra veidošanā.
Laiks un telpa		Prāga, atmiņas par Otrā pasaules kara notikumiem Prāgā.
Komentārs		Svinīga runa, kas veltīta konkrētiem Čehijas vēstures notikumiem. Atkal liels daudzums precedentas informācijas, vēstures faktu, runas atslēgas jēdziens – brīvība –, kas vairākkārt apspēlēta dažādos salīdzinātos pagātnes un tagadnes notikumos.

20.08.2013. – Deputātu palātas priekšsēdētājas Miroslavas Nemcovas runa sakarā ar Deputātu palātas atlaišanu¹⁸⁴

Vážený pane místopředsedo, vážené dámy, vážení pánové,
váhala jsem, zda během dnešního odpoledne mám vystoupit jako první nebo zda mám nechat mluvit všechny vás, mé kolegyně a kolegy a vystoupit až na závěr, naší rozpravy. Nakonec jsem se rozhodla dát přednost všem, kteří chtějí dnes vystoupit a chtějí říct svůj pohled na to, v jakém okamžiku se nacházíme a jaká východiska z nich hledáme či nalézáme. Nicméně, jak to tak bývá, když si promyslíte dopředu, co chcete říci v den, kdy jste přesvědčeni, že to je poslední den Sněmovny, poslední den, v němž budeme plnohodnotně vykonávat svůj mandát, zjistíte, že atmosféra v sále se mění. Naše jednání má dynamický průběh a v rozpravě se těžiště argumentů posunuje. Jestli tedy dovolíte, zastavím se u jedné věty, na kterou se pokusím navázat. Zněla zde dvakrát ve dvou příspěvcích. Bylo to něco ve smyslu o tom, že Poslanecká sněmovna je vlastně divadlo a možná bude dobré, když už s tím divadlem tady všichni skončíme.

Trochu jsem se pousmála, protože ono to opravdu, dámy a pánové, kdo to nevíte, divadlo bylo – tento prostor. Ještě do roku 1794 zde Thunové měli divadlo, v tom roce, kdy palác vyhořel, také tato etapa života Thunovské práce skončila, nicméně do divadla sem chodil i syn Marie Terezie Josef II. Takže, jakýmsi zvláštním, pro někoho možná bizarním způsobem se ocitáme na scéně divadla.

Ale když Thunové přišli o tento palác, protože neměli peníze na obnovu, prodali ho českým stavům. A o tom jsem chtěla mluvit. O tom, co to je Parlament, jak se zapsal do naší historie, co si z něj máme vzít jako příklad, nad čím máme přemýšlet, co nás zavazuje a před čím se nemáme schovávat. V roce 1861 se zde Český zemský sněm sešel poprvé.

A od té doby samozřejmě česká politika za těch více než 150 let - které jsme si navíc připomínali před dvěma lety slavnostní konferencí právě ke 150 letům českého parlamentarismu - od té doby česká politika prošla řadou zvrátů a dlouhou cestou. Prošla obdobími, na která můžeme být hrdi, odkazujeme se k nim a prošla také těmi, která si připomínáme neradi.

Nevím, zda poslední týdny, které tady prožíváme, nebudou patřit právě těm druhým. Ale byly i etapy, které si připomeňme a přemýšlejme nad nimi ve chvíli, kdy budeme dnes zvedat ruku. Připomeňme si například to, že 14. listopadu 1918 byl revolučním Národním shromážděním, tedy

¹⁸⁴ <https://www.psp.cz/sqw/detail.sqw?id=401&o=6&z=5823>

zákonodárným sborem, zvolen prvním československým prezidentem Tomáš Garrigue Masaryk. Mluvíme o tomto aktu jako o jednom ze základních momentů našich novodobých dějin.

Můžeme si připomenout ale také období, kdy Parlament naprosto selhal, rok 1938. Nehrál vůbec žádnou roli, jak známo, Mnichovská dohoda Parlamentem projednávána nebyla. A v březnu 1939 Emil Hácha Národní shromáždění rozpustil. Po válce obnovený Parlament, tehdy jednokomorový, a také stranické spektrum bylo oproti období první republiky výrazně omezeno. Ministr zahraničních věcí Jan Masaryk si na adresu Prozatímního Národního shromáždění povzdechl: „Vždycky, když tam jdu, jsem náramně smutný. Co to je za Parlament, kde se nevede debata, za Parlament bez opozice, děkuji za takový Parlament.“ Parlament tehdy také nebyl místem, kde by se skutečně rozhodovalo. Země žila v systému Národní fronty. Po únoru 1948 potkal řadu nekomunistických poslanců nelehký úkol a jako symbol boje proti komunistům můžeme připomenout právě úděl doktorky Milady Horákové, která byla odsouzena ve vykonstruovaném procesu k trestu smrti.

Vláda sice i po roce 1948 formálně odpovídala Národnímu shromáždění, fakticky ale dění v zemi určovala Komunistická strana Československa. Parlament pak po dlouhá desetiletí plnil vůli a zadání právě této strany. Pražské jaro, shodou okolností zítra vstupuje do našich úvah den, který Pražské jaro definitivně uzavřel a veškeré naděje odvál, tedy přineslo naději, ta ale brzy po srpnové okupaci pohasla. Dámy a pánové, jenom čtyři poslanci (František Kriegel, František Vodsoň, Gertruda Sekaninová-Čakrtová, Božena Fuková) v říjnu roku 1968, jenom čtyři poslanci z 242 hlasovali proti návrhu na smlouvu o dočasném pobytu sovětských vojsk na československém území. Deset poslanců z 242 se zdrželo a jenom čtyři byli proti. To je také obrázek zákonodárního sboru, na který máme myslet a máme si říct, koho jsme nástupci. Těch prvorepublikových odvážných mužů a žen, nebo těch, kteří v roce 1938 byli schopni dojít tak daleko, že Parlament byl zrušen a v roce 1968 se našlo deset plus čtyři z 242 odvážných, normálních slušných lidí, kteří věděli, že česká veřejnost si nepřeje, abychom byli okupovanou zničenou zemí a jenom těchto čtrnáct mělo odvahu za svobodu své země zvednout hlas. Teprve v roce 1989 začal československý Parlament hrát opět důležitou politickou roli. Ještě v listopadu roku 1989 byl zrušen článek Ústavy o vedoucí úloze Komunistické strany Československa a v prosinci, jak si mnozí vzpomínáme, byl zvolen prezidentem Václav Havel.

Když se tedy probírám touto historií, historií československého nebo českého parlamentarismu, kladu si otázku, čím se do této historie zapíšeme my, zastupitelé, kteří získali důvěru občanů v minulých parlamentních volbách. Co jsme přinesli, jak jsme se za důvěru dokázali odměnit našim voličům a co jsme nepřinesli. Určitě někdo bude dávat plusová znaménka například tomu, že došlo po letech diskusí k vyrovnání státu s církvemi, někdo to bude vidět jako největšího strašáka současné doby. Někdo bude chválit, že jsme dali ruku nahoru při přímé volbě prezidenta, jiní, tehdy ne tak odvážní jako dnes, hledají chyby, co jsme všechno tímto aktem způsobili. A je tady ještě jedna strana této mince - česká politika, a to si nemůžeme zastírat, byla zmítána v tomto volebním období řadou politických krizí. Rozpustila se, rozpadla se původní koaliční většina 118 poslanců. V Poslanecké sněmovně se pohybuje velké množství nezařazených poslanců, kteří se z nějakého důvodu rozešli se svou politickou stranou. Dva poslanci, a to je určitě truchlivá věta, jsou dokonce za mřížemi. Jeden je pravomocně odsouzený, druhý ve vazbě čeká na verdikt soudu. To vše jistě může znevěřovat českou politiku a samozřejmě český Parlament v očích veřejnosti. Možná bychom si zasloužili právě proto být rozpuštěni, možná právě proto bychom měli zvednout ruku pro konec tohoto volebního období.

Já zde však ale vidím úkol, který mi mnozí z vás připomněli, namátkou řeknu paní poslankyni Suchou, paní poslankyni Wenigerovou, paní poslankyni Kohoutovou, pana poslance Bureše, ti, kteří mluvili o tom, že máme bránit parlamentní demokracii. Možná, že to, co jsem říkala před chvílí, ten velmi stručný exkurz do historie byl pro vás nudný, ale já jsem chtěla, abyste přemýšleli v těchto souvislostech nad naším dnešním úkolem. Jestliže český volič může být frustrován tím, co se odehrálo, tak ale dnešním rozpuštěním Sněmovny mu přece neříkáme, že se musí automaticky dočkat lepších poměrů. Jestli toto někdo tvrdí, tak si myslím, že nekoná fér vůči občanům, kteří se na nás dnes dívají. Možná se po volbách dočkáme mnohého, co nás bude mrzet. Možná na jedné straně hrozí ještě větší fragmentace politické scény, která nedovolí nalézt nějaký konsensus, nějakou dohodu, nějakou akceschopnost Parlamentu. Možná naopak bude hrozit druhá varianta, že zde vznikne ústavní většina, která už dnes existuje v Senátu, tedy levicová komunisticko-socialistická ústavní většina. Všichni můžete říct: dobře, to všechno se může stát, ale my jako členové Parlamentu máme také přemýšlet nad tím, že dnešním rozpuštěním Poslanecké sněmovny, se kterým já počítám, usnadňujeme tento krok kdykoliv do budoucna. Kdykoliv. A prosím, až vy tady jednou budete, vytáhněte si stenozáznam z této mé řeči. Kdykoliv příště se znelíbí nějaká vláda Sněmovně a momentálně pod nějakým nepopulárním krokem, který bude muset dělat, tak tady bude určitě pohotově precedent k tomu - vždyť není nic snadnějšího než aby se Sněmovna rozpustila.

Jestli tohle, dámy a pánové, vede k něčemu, co si myslím, že je důležité pro nás, pro naši společnost, tedy ke stabilitě poměrů v naší zemi, ke stabilitě politického spektra, k tomu, aby mohli všichni, jak občané, tak podnikatelé, tak instituce předvídat, co se stane, tak já jsem přesvědčena, že k této stabilitě rozpuštění Sněmovny v žádném případě nepovede. Chtěla jsem mluvit o tom, co zde bylo řečeno. O tom, jak svým rozpuštěním potíráme zastupitelskou roli, do níž jsme byli zvoleni a vzdáváme se role kontrolní, která je od nás očekávána. A právě role kontrolní se mi zdá být dnes důležitější než kdykoliv předtím. Mne mrzí, že vláda Jiřího Rusnoka získala v Poslanecké sněmovně při hlasování o důvěře tolik hlasů. Právě svým postojem při hlasování o důvěře jsme měli šanci dát prezidentovi republiky najevo, že vláda má vycházet z Poslanecké sněmovny a jen sebevědomým vystupováním vůči prezidentovi jsme mohli zakotvit důležité mantinely do budoucna. Politika přece má a musí vznikat v Parlamentu. Parlament je místem pro politickou diskusi. Poslanecká sněmovna nemůže jen přijímat či nepřijímat to co přijde zvenčí, tím spíše mluvíme-li o vládě. Poslanci sami musí zůstat aktivní. Možná dnes v mediální době je každý, kdo řekne, že si nepřeje rozpuštění Sněmovny, okřikován a peskovan a bojí se. A já vám tedy musím říci, že vedle toho, co jsem slyšela například od Miroslava Kalouska o tom, že tématem voleb bude téma svobody, a to já s ním stoprocentně souhlasím, tak si myslím, že tématem voleb a naším úkolem nejenom dnešním, ale do budoucna je také téma odvahy. Prostě říkat věci tak, jak jsou. Nebát se toho, že zítřka budou titulky v novinách, které nás nějak označí. Jestli jsme přesvědčeni o tom, že jsme si některé věci a kroky dobře promysleli, pak za nimi prostě musíme v každém případě stát.

Já jsem přesvědčena, že rozpuštění Sněmovny je chybný krok, právě tak jako jsem přesvědčena o tom, že všechny řeči o poslancích, o tom, jak se drží svých židlí, o tom, jak se bojí, že nesplátí své finanční závazky, že jsou hanebnou rétorikou. A vadí mi, že se k ní přidáváme my sami, že někteří poslanci argumentují způsobem, který já po léta odmítám a po léta Poslaneckou sněmovnu a její členy obhajují. Já jsem přesvědčena, že jsme voleni našimi občany proto, abychom je zastupovali a jsme voleni v nejlepší víře, že to máme být právě my, každý jednotlivý z nás, každý jednotlivý z 200 lidí, že to má být on, kdo je zastupuje. A potom ve chvíli, kdy se od nás ozvou hlasy, že jsme tady jenom proto, že nemáme splacené hypotéky, že jsme tady jenom proto, že se nám nechce pustit se vlastní židle, co tím o sobě vlastně vzkazujeme? Že opravdu s těmito cíli do Poslanecké sněmovny chodíme? Že opravdu toto je naše úvaha ve chvíli, kdy na sebe bereme veřejné angažmá, angažmá služby pro naše občany? Já tím chci říci navenek i těm, kteří se na nás dívají, že prostě tohle odmítám, že jsem patnáct let poslankyní a vím, že to není jednoduchá role. Víím, že to přináší řadu obětí v osobním životě. A musím říci, že s většinou lidí, s kterými jsem se setkala tady v Poslanecké sněmovně, tak většinu z nich shledávám jako lidi velmi solidní, pracovitě, ať už jsou z levicového nebo pravicového spektra. Tu jednoduchou nálepkou, že, kdo je poslanec, má na sobě jakési Kainovo znamení a do slušné lidské společnosti nepatří, já prostě odmítám.

Nikdy by takhle o sobě nemluvili senátoři, ani to neslyšíme, vždycky slyšíme - no tak ať se rozpustí Sněmovna. Vždyť to je to nejsnadnější. Nikdo nikdy nemluví o tom, jestli Senát má existovat nebo nemá, jestli se mají rozpouštět kraje nebo se nemají rozpouštět kraje, jestli například radnice jsou dobře, když jsou stabilní nebo nejsou stabilní, ale Sněmovna, která má navíc oproti Senátu kompetenci jak k vládě, což je výjimečná a důležitá kompetence dávat důvěru nebo nedůvěru vládě, Sněmovna, která jediná má kompetenci k tomu základnímu ekonomickému zákonu země - ke státnímu rozpočtu, tak je to přesně ta Sněmovna, která je na té střelnici neustále na terči, a vždycky se řekne - no když se něco děje, tak prostě tu Sněmovnu sestřelíme.

S tím naprosto nesouhlasím. Řekla jsem, že vše, co je před námi, bude nejenom debata o svobodě, o obhajobě svobod. Vidím ústavní většinu v Senátu levicovou a extrémně levicovou. Obávám se případného vývoje, který by podobnou většinu mohl vytvořit také na půdě Poslanecké sněmovny. A já z tohoto důvodu říkám otevřeně a odvážně, že si nemyslím, že je správný krok rozpustit Poslaneckou sněmovnu, a otevřeně a odvážně říkám, že poslanci jsou ti, kteří mají svůj úkol vždycky dokončit.

A potom, dámy a pánové, už jenom na konec..., už jenom na konec...

Možná jsme na něco zapomněli v těch našich vystoupeních. Tak tedy já, jako předsedkyně Poslanecké sněmovny - dovoluji, abych také za vás všechny poděkovala občanům České republiky za to, že nás podporovali ve funkcích, do nichž nás zvolili. Že to byli oni, kteří nám v našem výkonu mandátu pomáhali, kteří jej sledovali, kteří říkali, co se jim líbí a kteří říkali, co se jim nelíbí. Všem těmto aktivním občanům České republiky děkuji a věřím, že jejich spolupráce s budoucími zastupiteli, s budoucími poslankyněmi a poslanci bude stejně silná a stejně aktivní.

Zároveň chci poděkovat vám, dámy a pánové, všem mým kolegyním a všem mým kolegům. Navzdory tomu, v čem všem jsme se lišili, a nebylo toho v žádném případě málo. I přes tyto obtížnosti bylo mou ambicí od první chvíle, kdy jsem se stala předsedkyní Poslanecké sněmovny, hledat shodu mezi námi na tom, na čem ji bylo možno nalézt, a vést Poslaneckou sněmovnu k tomu, aby měla váhu ve veřejnosti. Že se to vždycky nemohlo podařit, je jasné. Často slyším od občanů o tom, proč se tam

proboha hádáte, co to předvádíte, my vás takhle nechceme vidět. A já neustále opakuji, že Poslanecká sněmovna je místem názorových sporů, že tomu ani jinak být nemůže, že tomu tak bylo v minulosti, je tomu tak v přítomnosti a bude tomu tak i v budoucnosti. Ale to je prosím obhajoba parlamentarismu, obhajoba toho, co má poslanec a poslankyně umět.

Takže vám všem, kteří jste mi v tom byli nápomocni, vám chci poděkovat a chci také poděkovat všem zaměstnancům Poslanecké sněmovny a všem, kteří nám pomáhali náš úkol plnit.

Dámy a pánové, přeji vám do osobního života, ať už vás cesty povedou kamkoli, aby se vám dařilo, aby ve vašich rodinách vládla pohoda, abyste byli zdraví, a přijmete-li příště na sebe úkol být poslankyní nebo poslancem, abyste věřili a věděli, že to je úkol na celé volební období a že tady nejste zvolení od toho, aby když to někoho napadne, abyste zamávali rukou a rozpustili se.

Děkuji vám všem za pozornost.

Konteksts, runas īss raksturojums		Priekšsēdētājas M. Ņemcovas runa pirms gala balsojuma par Deputātu palātas atlaišanu. Šis notikums sekoja skandālam, kas saistīts ar korupcijas lietu (<i>Kauza Nagyová – Nadjevas lieta</i>). 2013. gada 17. jūnijā atkāpšanās rakstu iesniedzis premjerministrs Petrs Nečass (kurš tieši saistīts ar šo lietu un pēc tam apprecējies ar galveno šo notikumu varoni Janu Nadjevu). Pēc dažām dienām labējās partijas ODS, TOP 09, LIDEM vienotās koalīcijas veidošanu jauna premjera – Miroslavas Ņemcovas – vadībā. Tomēr Čehijas prezidents Milošs Zemans šo valdību nepieņēma un par premjerministru iecēla bijušo finanšu ministru Jirži Rusnoku. Pēc tam sākās centieni šo valdību atlaist un izveidot citu, gan triju partiju, gan vēl dažādos variantos. 7. augustā 126 deputāti iesniedza Deputātu palātas atlaišanas projektu, ārkārtas sēde tika noteikta uz 16. augustu, bet tūlīt to arī atcēla, balsošana notika 20. augustā. Partija ODS pieņēma lēmumu nebalsot un pameta zāli. Visi, izņemot palātas priekšsēdētāju Miroslavu Ņemcovu, kura palika un nobalsoja pret. 140 deputāti nobalsoja par palātas atlaišanu, kā rezultātā tika izziņotas jaunas valdības priekšlaicīgas vēlēšanas, kurās uz premjerministra amatu no partijas ODS kandidēja M. Ņemcova.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		2319
Unikālo vārdu skaits		1050
Atslēgvārdi		jsme – 18, jsem – 17, kteří – 15, bude – 12, parlament – 12, sněmovny – 12, nás – 11, možná – 10, poslanecké – 10. Svoboda.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Deputātu palātas priekšsēdētāja Cienījamais priekšsēdētājas vietnieka kungs, cienījamās dāmas, cienījamie kungi
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Thunové, Josef II, Marie Terezie, Český zemský sněm, Tomáš Garrigue Masaryk, Emil Hácha, Jan Masaryk, Milada Horáková, František Kriegel, František Vodsloň, Gertruda Sekaninová-Čakrtová, Božena Fuková, Václav Havel, deputāte Suchá, deputāte Wenigerová, deputāte Kohoutová, deputāts Bureš, Jirí Rusnok
	Personu vietniekvārdi	A já z tohoto důvodu říkám otevřeně a odvážně, že si nemyslím, že je správný krok rozpustit Poslaneckou sněmovnu, a otevřeně a odvážně říkám, že poslanci jsou ti, kteří mají svůj úkol vždycky dokončit – M. Ņemcova vietniekvārdu "es" izmanto, lai uzsvērtu savu pozīciju attiecībā uz konkrēto politisko jautājumu, savu rīcību vērtē kā "atklātu un drosmīgu".
	Darbības vārdu formas	Darbības vārda "būt" pirmās personas formas – <i>jsem</i> (=esmu), <i>jsme</i> (=esam) lietotas līdzsvarā un ir šīs runas atslēgvārdi. Daudz darbības vārdu pirmajā personā, to semantika saistīta ar lēmumu pieņemšanu, kognitīvu rīcību, adresanta emocijām (<i>váhala jsem, rozhodla jsem se, pousmála jsem se, nevím, probírám, vidím, myslím</i>), darbības vārdi daudzskaitlī no personas "mēs" lietoti, lai aprakstītu valdības darbības (<i>budeme vykonávat, prožíváme, můžeme si připomenout</i>).

	Věrtējumi	<p><i>Kdy Parlament naprosto selhal. Prvorepublikové odvážné muži a ženy, odvážní, normální slušní lidí. Teprve v roce 1989 začal československý Parlament hrát opět důležitou politickou roli. Pozitivní věrtě visus gadījums, kad deputāti sevī atraduši drosmi nepiekrist vairākuma viedoklim, un negatīvi vērtē gadījums, kad mazdūšības dēļ ignorēti būtiski lēmumi un valsts regresējusi. Mne mrzí, že vláda Jiřího Rusnoka získala v Poslanecké sněmovně při hlasování o důvěře tolik hlasů – asi kritiski vērtē Jirži Rusnoka valdību, ko izvirzījis M. Zemans (man ir pretīgi, ka Jirži Rusnoka valdība saņēmusi tik daudz balsu).</i></p>
Retorikas paņēmiēni		Cita izteikuma netieša citēšana, lai veidotu pašas runu par to, ka PD ir teātris.
Metaforika		Od té doby česká politika prošla řadou zvrátů a dlouhou cestou (POLITIKA IR CEĻŠ). Parlament nehrál vůbec žádnou roli (POLITIKA IR TEĀTRIS).
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Telpa, kurā notiek DP sēdes, ir liela teātra telpa. Tas M. Ņemcovai sniedz iespēju atkal paust lielu daudzumu vēsturisku faktu un precedentas informācijas (1861. gads – pirmā Čehijas seima sēde, 1918. gada 14. novembris – pirmā Čehoslovākijas prezidenta Tomāša Garika Masarika ievēlēšana, 1938. gads – nenotiek Mīnhenes vienošanās apspriešana Parlamentā. Notikumi no 1948. līdz 1989. gadam – komunistiskās okupācijas periods. Un, visbeidzot, Vāclava Havela ievēlēšana 1989. gadā.
Laiks un telpa		2013. gada 20. augusta debātes par Deputātu palātas atļaišanu.
Komentārs		Uzskaitot iepriekšējo gadu notikumus, M. Ņemcova cenšas panākt, ka nenotiek valdības atļaišanas precedents, jo tas var novest pie nestabilitātes nākotnē. DP priekšsēdētājas vārdā viņa pateicas visiem aktīvajiem Čehijas Republikas pilsoņiem, kuri ievēlēja šo DP. Noslēgumā M. Ņemcova saviem kolēģiem vēl veiksmi turpmākā darbā, mierīgu ģimenes dzīvi, un aicina atcerēties, ka, ja ir tikuši ievēlēti, viņiem līdz pēdējai minūtei jāpilda savi pienākumi un nav jāiet to pavadā, kuri pēkšņi izlemj atļaut DP. Būtībā uzrunas beigās skaidri redzams atvadu motīvs, t.i., var pieņemt, ka M. Ņemcova paredz balsojuma iznākumu.

01.10.2013. – Miroslavas Ņemcovas runa par godu vēlēšanu kampaņas uz premjerministra posteni sākumam Prāgā¹⁸⁵

Váženē dámy a vážení pánové, přátelé, jako celostátní jednička – lídr ODS, vedu v těchto volbách kandidátní listinu právě v našem hlavním městě.

Jsem si vědoma své odpovědnosti a přijala jsem ji bez výhrad. Vedlo mě k tomu neochvějně přesvědčení, že v těžkých dobách se z boje neutíká. Tomu, myslím, všichni rozumí. Jako volební jednička budu obhajovat pravicovou politiku a dobrou pozici ODS v naší zemi.

Vé odhodlání stavím na tom, jak naši společnost dnes vidím. Musíme se rozhodnout, kudy dále půjdeme, co chceme a co ne.

Dnešní společnost v České republice, je zklamána z politiky. Vím, že za mnohé si můžeme sami. Lidé těžko snášejí naši nesvornost, hašteřivost i neschopnost srozumitelně vysvětlit některé nepopulární změny. Souvisí to s malou odvahou politiků vystoupit z líbivých vět do tvrdé reality a otevřeně přiznat, že některá rozhodnutí je nutno udělat a že budou bolet.

Vždyť každý neustále kalkuluje s tím, kolik politických bodů za takovou otevřenost ztratí, jak moc přihraje svému soupeři. A tak se držíme v šachu. Občané to cítí, vidí, že se s nimi nehraje fér. Proto ztrácejí v politickou reprezentaci důvěru.

¹⁸⁵ <http://nemcova.cz/projevy/projev-m-nemcove-pri-zahajeni-volebni-kampane-v-praze>

Taková atmosféra svádí k negativnímu hodnocení všeho, co se u nás děje. Levice popisuje stav v naší zemi v nejčernějších barvách a předpokládá, že lidé mají krátkou paměť. Pokračuje v nejhorší zemanovské rétorice o spálené zemi. Takové výkřiky udusí po čase každé úsilí a každou naději.

Jsem přesvědčena, že povinností politika je přinášet naději, povzbuzovat víru v naše síly, schopnosti a talent.

Jsmo zemí, která se během jedné generace změnila k nepoznání. Neexistuje důvod, abychom znevažovali úsilí milionů lidí, které vyvedlo zemi z úpadku politického i hospodářského.

Co tedy musíme udělat?

V prvé řadě obhájit politický systém, založený na fungování demokratických stran. Ještě před několika měsíci jsem si neuměla představit, že by se jednou z vlivných politických sil v zemi (alespoň podle průzkumů), mohlo stát hnutí vedené člověkem podezřelým ze spolupráce s komunistickou státní bezpečností. Přesto se tak děje. Ještě před několika málo měsíci jsem si nedokázala představit, že prezident republiky bude mluvit o „idiotských“ ústavních zvyklostech, bude obcházet Parlament, bezskrupulózně sestavovat vládu ze svých favoritů a dělat kampaň straně svých přátel pod hlavičkou návštěv v krajích. Přesto se to děje.

Ještě nedávno jsem si nedokázala představit, že komunisté budou sahat po vládní moci, že spolu se sociálními demokraty budou blízko ústavní většině ve sněmovně. Přesto se tak děje. A to navzdory nejpřesnější větě, kterou o komunismu znám. Řekl ji 14. března 1946 Winston Churchill „Komunismus je neslučitelný s civilizací“. Věděl, o čem mluví. My jsme nezapomněli, jaké utrpení způsobili komunisté naší zemi.

Řekla jsem již, že nejsme bez odpovědnosti za tento stav. Neznamená to však, že můžeme za všechno zlo tohoto světa. Máme sílu na to, abychom obhajovali principy svobodné a demokratické společnosti. Je to naší povinností a smyslem existence Občanské demokratické strany.

Dnes zahajujeme kampaň s názvem Premiérka. Vedle programu, který jsme představili v uplynulých dvou týdnech, říkáme jasně, kdo by za příznivého volebního výsledku za ODS jednal o sestavení vlády. Ostatní strany to tak jednoznačně nesdělují. Přesto – o čem se rozhoduje ve volbách? O tom, kdo a jak bude vládnout. To je smysl voleb, kvůli tomu politické strany o hlasy občanů usilují.

Proč to zdůrazňuji: protože postava budoucího možného premiéra v předvolební vřavě zaniká. Přesto na něm bude záležet, co se s naší zemí stane. Nepůjde pouze o to, s kým bude ochoten vytvořit koalici, které lidi pověří vedením ministerstev. Budoucí premiér se musí vypořádat s tím, o čem se zatím vedou diskuse mezi zasvěcenými, v kruzích mediálních, mezi politology a politiky. Je to složitější téma a v jednoduchých heslech (například o tom, kdo maká), se těžko prosazuje.

Pojmenuji to: novinkou těchto voleb je to, jakou pozici bude mít předseda vlády ve vztahu k prezidentovi země.

Zda bude jeho prodlouženou rukou, nebo zachová nezávislost svého úřadu. Zda to bude Parlament, který bude kontrolovat vládu tak, jak určuje Ústava naší země. Půjde o to, zda to budou skutečně volby, které rozhodnou o vládě, jejím programu i složení nebo zda se z voleb stane jenom povinný folklór, neboť vládu bude i nadále podle svých potřeb (volby nevolby) dosazovat hlava státu.

Z posledních měsíců je jasné, že nikdo z ČSSD prezidentovi zdravou protiváhou nebude. Bohuslav Sobotka bude premiérem pouze za předpokladu, že poslechne pokyny Hradu, které mu bude diktovat Michal Hašek. Může se stát, že do sněmovny vstoupí tolik stran a uskupení, že se nic rozumného nepodaří sestavit a povládne nějaká další vláda „odborníků“. Všichni již dnes ukázali, že prezidentovi uhnou v jakémkoli požadavku, a to pro demokracii nic dobrého nevěstí.

Stejnou hrozbou je možnost, že se bude opakovat situace z minulých voleb, kdy do sněmovny postoupil marketingový projekt Věcí veřejných. Nyní se rysují podobná nesystémová uskupení se šancí obsadit poslanecké lavice. Nepřipustíme, aby se politiky a vlády nad námi ujali ti, kteří si myslí, že politika je dobrá firemní investice, že reklama nahradí program a že členskou základnu lze nahradit zaměstnanci.

ODS je stranou, která si prsty ve vládě s nesystémovým jednorázovým produktem Věcí veřejných hodně popálila.

Podruhé takovou chybu neuděláme. S nikým, kdo je faktickým pokračováním Věcí veřejných (ať se jmenuje ANO, nebo jinak) do vlády nevstoupíme.

Vážené dámy a vážení pánové, bez nasazení se v životě velké věci nepodaří. Bez víry v to lepší, co je v nás, nic užitečného nevytvoříme. Bez toho, že si budeme přát úspěch, nepůjdeme dopředu. Bez lidí, kteří za námi stojí, svůj úkol nevládneme.

Proto je teď správná chvíle na poděkování. Všem, kteří za mnou v životě stáli, všem, kteří spolu se mnou tvoří ODS, všem občanům, kteří jsou ochotni nad našimi návrhy přemýšlet a jít nás volit. Vím, že za to stojíme.

Konteksts, runas īss raksturojums	Šajā runā skaidri redzams kritiskais noskaņojums pret prezidentu Milošu Zemanu un viņa autoritāro vadības stilu. Politīķe norāda uz bīstamību, ka saistāma ar komunistu nākšanu pie varas, kā arī augošo tendenci veidot partijas, kuru galvenā interešu joma ir uzņēmējdarbība, nevis politika.	
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	930	
Unikālo vārdu skaits	564	
Atslēgvārdi	Bude – 13, jsem – 7, bez – 6, naší – 6, zemi – 6, ktefí – 5. Demokrātija.	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Partijas pirmā persona, ODS līdere, MIRKA na premiérku (MIRKA kā pemiere), vēlēšanu kampaņas pirmā persona/cienījamās dāmas, cienījamie kungi, draugi.	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	ODS, Winston Churchill, ČSSD, Michal Hašek.
	Personu vietniekvārdi	Visa runa veidota pirmajā personā, tajā bieži tiek lietots personas vietniekvārds “es” un darbības vārdi atbilstošajā formā.
	Darbības vārdu formas	Izmantoto darbības vārdu semantika norāda uz pārliecinātību, spēju patstāvīgi pieņemt lēmumus: “vedīšu”, “apzinos”, “pieņemu”, “pārliecināta”, “man jāpaveic”, “aizsargāt”. Runas teksts ir modālo darbības vārdu, ko pavada darbības vārdi vajadzības izteiksmē ar rīcības semantiku, piesātināts, piemēram, “kas mums jādara?”, uz ko tiek atbildēts ar “jāaizsargā demokrātiskā politikas sistēma”.
	Vērtējumi	<i>Dnešní společnost v České republice, je zklamána z politiky – vilšanās.</i> <i>Lidé těžko snášejí naši nesvornost, hašteřivost i neschopnost srozumitelně vysvětlit některé nepopulární změny.</i>
Retorikas paņēmieni	Atkārtotas vienādas sintaktiskās konstrukcijas, piemēram, “es nevarēju iedomāties, ka...”, kurai seko pēdējā gada laikā politikā notikušā uzskaitījums. Vēl viena atkārtota konstrukcija runas noslēgumā “bez šī mēs to nespēsīm, bez šī mums tas neizdosies”. Co tedy musíme udělat? Proč to zdůrazňuji: protože... – dialoga ar auditoriju imitācija. Atklāti konfrontē prezidentu. Runā par to, ka valdības priekšsēdētājam jābūt patstāvīgam, viņš nedrīkst akli sekot prezidenta norādījumiem, citādi “vēlēšanas nav vēlēšanas”. Aktīva vēlētāju iesaistīšana un argumentēšana Vím, že za to stojíme – es zinu, ka esam tā vērti.	
Metaforika	V těžkých dobách se z boje neutíká (POLITIKA IR KARŠ); kudy dále půjdeme (POLITIKA IR CEĻŠ); některá rozhodnutí je nutno udělat a že budou bolet (PĀRMAIŅAS IR SĀPES); Vždyť každý neustále kalkuluje s tím, kolik politických bodů za takovou otevřenost ztratí, jak moc přihraje svému soupeři. A tak se držíme v šachu. Občané to cítí, vidí, že se s nimi nehraje fér. Proto ztrácejí v politickou reprezentaci důvěru (POLITIKA IR SPĒLE); ODS je stranou, která si prsty ve vládě s nesystémovým jednorázovým produktem Věcí veřejných hodně popálila – antropomorfa metafora (PARTIJA IR CILVĒKS).	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	M. Zemana netieša citēšana par nodedzināto zemi. 1946. gada 14. marts – Vinstons Čērčils – Komunisms nav savienojams ar civilizāciju. Mēs neesam aizmirsuši, kādu kaitējumu mūsu valstij nodarījis komunisms.	
Laiks un telpa	Mūsu galvaspilsēta. Šodien.	
Komentārs	Augsta emocionālitate, agresivitāte, aktīva savas pozīcijas paušana. Kopējo runas toni var dēvēt par agresīvu. M. Nemcовой jāaizstāv sava partija –ODS –jo tās iepriekšējais priekšsēdētājs Petrs Nečass bija ČR valdības priekšsēdētājs un cilvēks, kurš kļuva par vienu no galvenajām personām ar Janu Nadjevu saistītā korupcijas skandālā.	

18.01.2014. – Miroslava Němcova runa partijas ODS priekšsēdētāja amata nominācijai ODS 24.kongresā¹⁸⁶

Vāženē dāmy, vāženī pānovē, delegāti kongresu ODS, vāženī hostē, rozhodla jsem se vystoupit před Vámi a ucházet se o nejvyšší funkci v ODS. V úvodu musím vysvětlit svou motivaci. Už proto, že ji někteří nechápu – naposled se tak vyjádřil v České televizi úřadující předseda ODS. Své důvody uvedu v chronologickém uspořádání událostí minulého roku.

Červen 2013, pád vlády

V největší krizi, po červnovém pádu vlády, se ukázalo, že jsem jediná, kterou může ODS navrhnout jako premiérku pro případné pokračování vládní koalice bez toho, že bychom riskovali odpor veřejnosti či koaličních partnerů. Rozhodla jsem se během 24 hodin s plným vědomím všech rizik. Veřejnost tuto volbu přijala a koaliční partneři také.

Srpen 2013, rozpuštění Sněmovny

Kdo vytvoření „101“ koalice zcela nepřijal, byla samotná ODS, přesně řečeno, někteří její poslanci a lidé operující v pozadí ODS. Vnitřními intrikami křehkou parlamentní většinu rozložili a de facto způsobili rozpuštění Sněmovny a vypsání předčasných voleb v době, která pro nás byla kriticky nevýhodná.

Vedle extrémního ohrožení ODS to znamenalo podlomení parlamentního charakteru naší země a vychýlení moci směrem k prezidentovi republiky. Hlasovala jsem (asi jako jediná z ODS) proti rozpuštění Sněmovny, neboť jsem předvíдалa, jaké následky to bude mít. S důsledky tohoto kroku se potýkáme se stoupající měrou každodenně. Mám-li to shrnout, kandiduji také ze vzdoru proti věčné připravenosti ODS pohřbít svého člověka, proti schopnosti intrikařit s našimi politickými protivníky, proti ochotě uzavírat dohody ve prospěch svých individuálních zájmů na úkor ostatních členů ODS, dokonce na úkor legitimních zájmů našich voličů.

Září 2013, volební kampaň

V beznadějně situaci předčasných voleb to bylo opět mé rozhodnutí, jít s kůží na trh a pokusit se ODS jako celostátní lídr těmito volbami provést. Volební kampaň zastihla ODS na kolenou. Zásah na úřadu vlády a vše, co bylo policií veřejnosti v souvislosti s tímto zásahem předloženo, od nás odvrátilo velkou část voličů. Dodnes tato kauza není objasněna a obávám se, že ještě dlouho nebude.

Stali jsme se neodvratně nejsnadnějším terčem volební kampaně, poznamenané jak dvojkolejností našeho vedení, tak mimořádně negativními mediálními výpady ze strany významných i jiných členů či exčlenů ODS. Měla jsem dojem, že jsme stále nepochopili vážnost situace, tedy riziko zvratu dosavadního plně demokratického chodu naší země a ohrožení míry naší svobody.

Místo výlučného soustředění se na tento boj, odehrávaly se již během kampaně přízemní mocenské hry o budoucí pozici v hierarchii ODS. Jak jsem měla bez ztráty sebeúcty vysvětlovat v těžkých mediálních střetech např. opakované výroky mého kolegy, že „Němcová je dobrým lídrem do této kampaně, ale na předsedkyni strany lidově řečeno nemá“? Co si o takovém cynismu strany asi řekli myslící voliči? To je pouze příklad, nikoli stížnost. Neplýtvám silami na to, abych se litovala. Avšak je to další důvod, proč kandiduji. Kandiduji proto, že jsem vždy chápala svou službu veřejnosti jako obhajobu demokracie, obhajobu lidské tvořivosti a svobody, obhajobu ODS jako rozhodující síly transformace naší země po roce 1989.

Říjen 2013, volby

Jsem přesvědčena, že mou službu voliči viděli a to je vedlo k tomu, aby mi v těchto pro ODS tak těžkých volbách, dali téměř 27 tisíc preferenčních hlasů. Znamenalo to první místo mezi kandidáty ODS a přepočtem na procentní podíl ze získaných hlasů pro stranu první místo mezi všemi kandidáty těchto voleb vůbec. Cítím odpovědnost k těmto voličům a jejich preferenčním hlasům. Vidím v nich obrovský kredit a žádný opravdový konzervativce nemůže takový kredit rozmařit promrhat. Platí-li pro nás, že základem našeho působení je důvěra veřejnosti, potom její verdikt nesmíme přehlížet či relativizovat.

Dalším důvodem, proč tu stojím, je důvěra významných osobností veřejného života, kterých si nesmírně vážím a které mě (potažmo ODS – tedy Vás všechny) veřejně v kampani podpořily. Doufám, že si je celá ODS tohoto závazku vědoma. Zakládám si na tom, že jsem získala podporu nikoli hvězd hokeje nebo soutěží, jako jsou „Česko hledá superstar“ (nic proti nim), ale zástupců vědecké, intelektuální a umělecké elity naší země.

To vše jsou vážné důvody. Proto jsem se pro kandidaturu na předsedkyni ODS rozhodla. Chci, aby to tu znovu zaznělo, aby ti, kteří moji motivaci nechápu, to konečně pochopili.

¹⁸⁶ <http://nemcova.cz/projevy/projev-miroslavy-nemcove-na-predsedkyni-ods>

Rozumím dobře tomu, že po prohraných volbách a mimořádném propadu ODS musíme debatovat o tom, s kým a kudy má ODS jít dál. Vždy v minulosti jsem se ke své odpovědnosti hlásila, neschovávala se za nikoho. Cítím ji i nyní. Jsem však přesvědčena, že na otázku „s kým“ nám voliči odpověď nabídli.

2. Situace v naší zemi po parlamentních volbách

Dnes často slyšíme, že v zemi dochází nebo už došlo ke změně režimu. Je to do značné míry pravda. Všimněme si, co se již stalo.

1) Mění se neformální postavení prezidenta v ústavním systému, což dokládá jeho snaha mocensky zasahovat do politického dění i za cenu porušování „idiotských“ ústavních zvyklostí.

2) Dochází k oslabování demokratické politiky. Do popředí se dostávají antisystémová podnikatelská hnutí na úkor tradičních politických stran. Bohužel, levicová část politického spektra, zejména ČSSD, je natolik pokleslá nebo tak zhlouplá, že na veřejnosti tento stav obhajuje a tomuto gigantickému střetu zájmů dává legitimitu.

3) Zásadní útok je veden proti celému polistopadovému vývoji. Je paralyzován Ústav pro studium totalitních režimů. Přestaly platit mnohé společenské zábrany, ještě nedávno nedotknutelné. Spolupráce s komunistickou StB už není vnímána jako kariévní překážka v politice. Spojenými silami prezidenta a vznikající koalice je připravován a bude prosazen způsob, jak obejít lustrační zákon a umožnit vznik koalice s Andrejem Babišem, mužem, jehož minulost budí vážné pochyby. Prezidentův požadavek na přijetí zákona o úřednících alespoň v prvním čtení je arogantní výsměch všem, kteří legislativnímu procesu rozumějí nebo vznášejí pouze oprávněný požadavek na obyčejnou slušnost a profesionální výkon prvního muže v zemi. Pokud tato prezidentova podmínka znamená, že si našel náhradu za SPOZ a touto náhradou je ANO 2011, je situace ještě vážnější, než dnes můžeme domyslet.

Je naprosto nezbytné odmítnout rušení i obcházení lustračního zákona. Byl by to výsměch všem obětem komunismu a návrat exponentů minulého režimu do státní správy. Německý příklad ukazuje, že vyrovnání s totalitní minulostí probíhá i dnes, téměř 70 let po skončení 2. světové války.

4) Levice ovládla všechny významné instituce ve státě. Dnes má post prezidenta, předsedy vlády, předsedy obou komor Parlamentu drtivou většinu hejtmanů a posiluje v Ústavním soudu.

5) Došlo k masivnímu přeskupování mediální scény. V jedné ruce je koncentrována nebyvalá mediální, politická a hospodářská moc.

Vážené kolegyně a kolegové, zejména tyto skutečnosti potvrzují vznik nového režimu, který se vyznačuje levicovou nadvládou ve všech klíčových ústavních institucích bez výjimky. Čistě teoreticky by to mělo samo o sobě vyburcovat naši stranu a zajistit jí přízeň té části veřejnosti, jež tak jako my cítí v procesu společenské degradace vážnou hrozbu své osobní svobodě a prosperitě. Mělo by to tak být, jenže zatím není.

Ani tvář v tvář těmto skutečnostem není ODS jednotná. Jedni tvrdí, že nemá cenu se ostře vyhraňovat proti autoritářským manýrám současného prezidenta. Druzí si myslí, že lze pragmaticky spolupracovat s politicko–podnikatelskými hnutími, třetí vidí možnost svést se na vlně populismu a nějak následujícími roky šikovně prokličkovat – například podporou projektu Rekonstrukce státu. Kdo chce tvořit politiku země, musí získat mandát ve volbách. Tak měli aktivisté z projektu Rekonstrukce státu postupovat. Pouze mandát vzniklý z voleb opravňuje k tomu, rozhodovat o zákonech naší země. Jestliže jsem řekla, že někdo nechce vidět kroky současného prezidenta, že někdo hodlá pragmaticky spolupracovat s hnutím ANO 2011 nebo se schovat za populismus, musím říci, že tak já práci ODS v opozici nevidím. Je to přesně obráceně: musíme vědět, co je v zájmu našich voličů, koho zastupujeme, co od nás očekávají.

3. Kde stojí a co má dělat ODS

Rok 2014 nám poskytuje pro každé rozhodnutí dobrou symboliku.

Rozhodování první bude na tomto kongresu. Symboliku nevidím pouze v tom, že v Olomouci ODS vznikla, ale v širší souvislosti s historií naší země. V těchto dnech vzpomínáme na Jana Palacha, na chlapce, který – jak píše Jan Zábřana – „místo aby ten den šel domů jako jiní kluci jeho věku, odešel ten den do dějin“. Připomeneme si Jana Zajíce a ostatní „strážce“, jak je nazývá sochař Olbram Zoubek. Mluvím-li o nich, mluvím o naději, která se jako zlatá mince svobody v roce 1968 zaleskla a padla do prachu zvrženého okupačními tanky a netečností normalizující se společnosti. Mluvím o naší prvořadě povinnosti bránit svobodný demokratický vývoj v naší zemi a z tohoto úkolu neustupovat. Bylo to ve vlnu naší strany a je správná chvíle to právě dnes a právě tady připomenout.

Druhým mezníkem budou evropské volby. Krátce po nich si 28. července připomeneme sto let od vydání manifestu „Mým národům“, vypuknutí první světové války. S evropským děním i dnes mají události staré sto let hlubokou souvislost. Naší vizí je Evropa spolupracující, nikoli unifikovaná. Trváme na své pozici k fiskálnímu paktu i na požadavku referenda pro vstup do eurozóny. Český daňový poplatník nesmí platit dluhy nezodpovědných vlád jiných zemí. Trestáním zodpovědných je připravována půda pro nějakého hajlujícího křiklouna, který se postaví do čela

nespokojených, a na velkou politickou krizi nebudeme dlouho čekat. To si ODS nepřeje, tomu chceme zabránit.

Třetí úkol před nás postaví senátní volby. Půjde o první možnost oslabit levici na parlamentní půdě. Může jít o test schopnosti spolupráce pravice v některých senátních obvodech.

Čtvrtou letošní událostí budou volby komunální. Jejich podzimní termín připomíná výročí vzniku samostatné Československé republiky. Víme, že by nevznikla bez ideálů jejích tvůrců, ale stejně tak by nemohla fungovat bez aktivní práce lidí, kteří se postavili do čela obcí a měst a jejichž následovníky dnešní komunální reprezentace je.

Komunální volby nás vracejí nejvíce do našeho vlastního nitra, jsou do nich totiž zapojeny všechny místní organizace. Klíčový úkol vidím v tom, aby nové vedení zabránilo tomu, co se mnohde dělo v minulosti. Že totiž byli našimi mocenskými hrami likvidováni úspěšní starostové nebo starostky. Většinou jsme potom o takovou radnici přišli a pověst ODS v místě nadlouho utrpěla. Nemusíme se přesvědčovat o tom, že základna komunálních politiků je pro ODS nenahraditelná. Oni musí cítit, že vedení ODS schopné a důvěryhodné podporuje. Jinak – vědomi si vlastní ceny – za ODS odmítnou kandidovat. To nesmíme připustit. Proto by mělo nové vedení ve velmi krátké době svolat sněm starostů ODS.

1. Aby věděli, že k sobě patříme, že je o ně zájem.

2. Výkonná rada by měla okamžitě spustit monitorování toho, jak jsou kandidátní listiny sestavovány. A zamezit tak tomu, před čím varuji.

Nyní ještě pár slov k vnitřnímu fungování a uspořádání ODS.

ODS si na tomto kongresu zvolí nové vedení. Jsme 7 měsíců bez předsedy a to je pro politickou stranu velmi vážné. Na výkonné radě jsem chtěla, aby byl kongres co nejdříve po volbách, ale většina si přála odklad. Mezi volbami a tímto kongresem uplynuly 3 cenné měsíce, kdy strana nemohla vyjadřovat svůj postoj k negativním procesům, a tak jako by vymizela z politické mapy. Jak se dalo očekávat, ta dlouhá doba byla náležitě využita našimi konkurenty na pravici.

To se musí rychle změnit a ODS se musí plnohodnotně ujmout své opoziční role. Ta bude nejvíce vidět na půdě parlamentní. Dovnitř je nutné jmenovat mluvčí ODS pro jednotlivé resorty (stínovou vládu), a nebudou-li tito mluvčí našimi poslanci či senátory, je nutno je s nimi vzájemně propojit. Odborné týmy si podle mého názoru má vytvořit každý mluvčí podle svého tak, aby měl co nejlepší zázemí. Nemyslím si, že veřejnost zajímá, kolik budeme mít místopředsedů či členů výkonné rady. Jediným požadavkem musí být efektivní rozdělení práce uvnitř grémia, profilování našich lidí a postojů navenek. Co veřejnost nezajímá, jsem řekla, ale měla bych dodat, co od nás vyžaduje a co ji zajímá. Chce, abychom zpřetrhali jakékoli zbytky klientelistických vazeb, aby nikdo z našich lidí neměl žádné kostlivce ve skříni.

Závěr

Vím, že moje pozice při kandidatuře je zvláštní. Nemám nominaci ani od vlastního regionu. Slyším výtky, že jsem neobjela všechny regionální sněmy v posledním měsíci. Objela jsem téměř všechny regiony v létě po pádu vlády a potom několikrát v době volební kampaně. Jsem přesvědčena, že mé názory, které se neměnily a nemění za celá dlouhá léta, znáte. Znáte je, na rozdíl od nových tváří, které se ucházejí o vedení v ODS a které se přirozeně musely přijet ukázat a představit. To není výtky, aby si to někdo špatně nevysvětlil. Proto dodám, že jsem uvítala vstup pana profesora Fialy do funkce ministra školství ve vládě Petra Nečase, že jsem uvítala jeho ochotu vést jihomoravskou ODS v parlamentních volbách a že jsem uvítala jeho vstup do ODS. Na tomto názoru nemám co měnit.

Měla jsem také zájem na řešení, které by usnadnilo průběh tohoto kongresu.

Po oznámení kandidatury Petra Fialy jsem byla dotazována, zda neodstoupím v jeho prospěch. Jemu i poslaneckému klubu jsem oznámila, že by to bylo možné pouze za předpokladu, že odpovědnost za volby převezmou všichni místopředsedové a Petr Fiala takový požadavek veřejně vznese. To se však nestalo. S tímto názorem Petr Fiala nesouhlasil a já jsem tedy svou kandidaturu neodvolala. Přesto se v médiích objevily informace od nějakého „zdroje z ODS“, že kandidovat nebudu. Na takové intriky jsem musela reagovat. Výsledkem je, že kandiduji. Myslím, že je správné, abyste rozhodli Vy. Od pádu vlády jsem musela já udělat několik zásadních rozhodnutí a dělala jsem je ve prospěch ODS bez ohledu na to, co všechno dávám všanc. Nyní žádám Vás o Vaše rozhodnutí. Je dobré každou etapu uzavřít solidně, i když je to těžké. Veřejnost má právo znát názor ODS na mě a já nemám být vystavena tomu, abych poté, co jsem užitečně posloužila, musela vysvětlovat, proč i přes podporu voličů jdu z cesty. Myslím, že takhle je to fér.

Chci oznámit, že nebudu kandidovat na první ani řadovou místopředsedkyni ODS. Není v tom žádná zhrzenost ani ješitnost, jenom jsem si v této kampani ověřila svou cenu. Během let jsem absolvovala stovky debat se studenty. Vždycky na závěr říkám, že jim přeji úspěch ve studiu a hlavně, aby si nikdy v životě sami nesnižovali laťku. Nemohu ji tedy snížit ani sobě.

Jsem přesvědčena, že v ODS je drtivá většina slušných a poctivých lidí, kolem nichž nejsou žádné pochybnosti, a takovým patří v české politice budoucnost. Ať už rozhodnete jakkoli, já z politiky neodcházím. Jsem poslankyně a to pro mě vždy mnoho znamenalo. Budu mít co dělat a na to, co chci dělat, mám dost sil i energie. Věřím, že pomohu tomu, aby se k ODS její voliči vrátili.

Všem Vám děkuji za pozornost. Těm, kteří mi pomáhali v uplynulých sedmi měsících, velmi děkuji, bez nich bych to určitě nemohla zvládnout.

Konteksts, runas iss raksturojums	Šī runa izceļas ar augstu agresivitātes līmeni, lielu daudzumu modālo konstrukciju, plašu faktoloģisko informāciju, kas saistīta ar nepieciešamību izskaidrot 2013. gada notikumus, kas attiecas uz valdības krīzi, un norādīt M. Ņemcovas pašas kā skandālā iesaistītās partijas potenciālās priekšsēdētājas pozīciju.	
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	2338	
Unikālo vārdu skaits	1250	
Atslēgvārdi	Jsem – 34, naší – 12, nás – 7, proti – 7, země – 7, dne – 6, naší země – 6, první – 6, vedení – 6, veřejností – 6, vlády – 6, volbách – 6. ODS – 45.	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	ODS partijas priekšsēdētāja amata kandidāte/Cienījamās dāmas, cienījamie kungi, ODS kongresa delegāti, cienījamie viesi.	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	ODS, ČSSD, Jan Palach, Jan Zábřana, Evropa, Československá republika, Petr Fiala.
	Personu vietniekvārdi	Nav (personas vietniekvārdu lietošana, ja tiek lietota darbības vārda personas forma, čehu valodā ir lieka). Visa runa veidota pirmajā personā, izmantojot darbības vārdu <i>jsem</i> (= esmu latviešu valodā).
	Darbības vārdu formas	Darbības vārda "būt" pirmās personas forma – jsem – kļūst par šīs runas atslēgvārdu. Darbības vārdi "mēs" formās tiek lietoti, kad runa tiek teikta visu Čehijas iedzīvotāju vai partijas vārdā.
	Vērtējumi	Vienīgā no partijas biedriem, ko bija iespējams izvirzīt PM amatam, neizsaucot sabiedrības protestus (saistība ar Nečasa–Nadjevas skandālu).
Retorikas paņēmieni	Strikta struktūra. Runa sadalīta saturiskajos blokos: ievads; 1. daļa – priekšvēlēšanu notikumu uzskaitījums; 2. daļa – situācijas parlamentā pēc vēlēšanām apraksts, kas skaidri sadalīts 5 punktos; 3. daļa – ODS pozīcija un rīcība, atkal pa punktiem; noslēgums. Runa piesātināta ar emocionālām konstrukcijām, metaforiku, tēlainiem līdzekļiem. Viss rūpīgi strukturēts. Jautājumi un atbildes – dialoga ar auditoriju imitācija.	
Metaforika	VALSTS ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (vychýlení moci směrem k prezidentovi republiky; dvojkolejnost našeho vedení) Nejsnādņější terč volební kampaně – vieglākais vēlēšanu kampaņas mērķis – POLITIKA IR SPĚLE. Místo výlučného soustředění se na tento boj – POLITIKA IR KARŠ.	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	Sabiedroto karaspēka ieviešana Čehoslovākijas teritorijā 1968. gadā, studenta Jana Pahala nāve. 2013. gada jūnijs – valdības krišana. 2013. gada augusts – Deputātu palātas atlaišana. 2013. gada septembris – vēlēšanu kampaņa. 2013. gada oktobris – vēlēšanas. Jít s kůží na trh – pārdot savu ādu tirgū – čehu tautas paruna. 1989. gads – neatkarības pieņemšana, partijas vadošā loma šajā notikumā. Jan Zajíc, Olbram Zoubek.	
Laiks un telpa	Olomouca, 2014. gada 18. janvārī.	
Komentārs	Augsta pašpārliecinātība, kategoriski izteicieni. Parāda līderim piemītošas īpašības.	

2.2. Pieredzējuša politiķa tēls

Ivars Godmanis

20.12.2007. – Ministru prezidenta amata kandidāta Ivara Godmaņa runa¹⁸⁷

Augsti godātais Saeimas priekšsēdētāja kungs! Prezidij! Cienījamie deputāti! Klātesošie!

Man ir tā augstā atbildība un gods uzrunāt jūs, tautas vēlētos tautas priekšstāvjus, kā Latvijas Republikas Valsts prezidenta aicinātam Ministru prezidenta kandidātam.

Savā uzrunā atļaujiet man raksturot, kāds ir mans redzējums par pašreizējo situāciju mūsu valstī un sabiedrībā. Kāds ir mans skatījums uz to, kas notiek Latvijā.

Gribu arī runāt par manu redzējumu par to, ko darīt Latvijai, ko darīt mums, politiķiem, īpaši tiem, kuri ir uzņēmušies ļoti augstu atbildību – pretendēt uz darbu nākamajā Latvijas Republikas valdībā un cer saņemt jūsu uzticības mandātu.

Es sākšu ar teicienu: kam nav svarīga pagātne, tam nav nākotnes. Tāpēc... Ir pagājuši gandrīz 17 gadi, kopš Latvijas Republikas parlaments, Augstākā padome, pildot tautas gribu un pieņemot vēsturisko 4.maija deklarāciju, uzsāka būvēt mūsu kopējo ceļu uz mūsu visu sirdīs karsti lolotu mērķi – atjaunot mūsu valsts neatkarību un panākt Latvijas kļūšanu par demokrātisku un attīstītu valsti, eiropesku valsti, kurā sabiedrība baudītu visus eiropeskos dzīves standartus.

Es domāju, ka neklūdīšos, ja teikšu, ka to karsti un pašreizējā mēs vēlējamies visi un turpinām to vēlēties. Taču, kā to paveikt, tāda piemēra vēsturē pirms 17 gadiem mums nebija.

Ja atskatāmies uz grūtībām šī ceļa sākumā, redzam, ka mēs pārdzīvojām ļoti smagus pārbaudījumus – gan barikādes, gan pučus. Mēs, gan Saeimas deputāti, toreiz – Augstākās padomes deputāti, gan arī valdība, kuru liktenis bija uzticējis vadīt man, veicām vissmagākās reformas, bez kurām mūsu kopējais ceļš, pēc manām domām, būtu apstājies. Visas šīs reformas – gan savas naudas, lata, ieviešana, gan cenu atbrīvošana, gan atņemto īpašumu atdošana, gan otrā zemes reforma visā mūsu Latvijas vēsturē, – visas reformas bija ļoti smagas... Atzīstu, ka es nespēju visas šīs lietas veikt bez kļūdām, par kurām es tagad noliecu galvu to cilvēku priekšā, kuri cieta no tām, un lūdzu viņu piedošanu.

Tikai vienu es varu teikt šeit, stāvot šajā augstajā vietā. Ar tīru sirdsapziņu. Ne man, ne arī kādam no manas pirmās valdības ministriem, ar kuriem kopā veicām šīs reformas, pat domās nav bijis tās izmantot savā labā. Bez tām, pēc manas dziļas pārliecības, mēs nespētu atjaunot galvenos ekonomiskos pamatus mūsu valstī ceļā uz mūsu loloto mērķi. To pierāda arī vēlākie Saeimas, tajā skaitā komisiju, slēdzieni par manas valdības darbu.

Protams, es esmu samērā noguris, gan politiskajiem oponentiem, gan jo īpaši maniem nelabvēļiem mēģinot skaidrot tās lietas, ko man personīgi ir pārmetuši. Gan par naudas vagonu lietu, par ko mums ar tālaika Valsts bankas prezidentu nācās atbildēt neskaitāmas reizes, gan par krāsaino metālu jautājumiem. Ir liecinieki, ka arī manas rīcības rezultātā mēs apturējām veselus vilcienu sastāvus, lai pārtrauktu šo procedūru, kuru mēs tomēr nespējām pilnībā apturēt. Gan jautājumā par rūpniecības un lauksaimniecības likteni.

Vēlos jums teikt skaidri: tie laiki bija daudz citādāki... Ir vēl vesela virkne rūpnieku, kas arī tagad strādā un kas jums apliecinās: toreiz premjeram nācās reizi mēnesī tikties praktiski ar visu lielo rūpniecības uzņēmumu vadītājiem, visiem lielo lauku saimniecību vadītājiem un arī pašvaldību vadītājiem. Un, protams, jūs varat jautāt šiem cilvēkiem, vai tālaika valdība, kuru vadīt bija uzticēts man, būtu kaut kā īpaši rīkojusies, lai mazinātu šo te ļoti svarīgo nozaru vietu un lomu Latvijā.

Lauksaimnieki, arī šeit zālē sēdošie, labi atceras mūsu Latvijas Tautas frontes frakcijas īpašās sēdes, kas bija ārpus šīs Saeimas, kuras toreiz ierosināju es kā Ministru prezidents jautājumā par to, kā mums iet tālāk ar lauksaimniecības reformu. Mans rosinājums, kurš neguva atbalstu, toreiz bija – varbūt vēl kādu laiku ļaut kolektīvajām saimniecībām konkurēt ar privātām saimniecībām. Taču zemes reforma, kas bija absolūti vajadzīga, šādu situāciju nepieļāva.

Ja mēs runājam par pašvaldību vadītājiem, no kuriem ne pārāk daudzi tagad vēl strādā... Viņi atceras vēl tos smagos laikus, kad cenas cēlās nevis tā, kā mēs tagad domājam un gaidām, bet kad cenas cēlās simtām reizi un kad inflācija auļoja – nevis 12 vai 13 procentu, bet gan tūkstošiem procentu mēnesī.

Man jāsaka, ka tomēr mums izdevās izdarīt divas principā gandrīz vai neizpildāmas lietas. Mēs vienlaikus izdzīvojām šajā ceļā prom no PSRS uz neatkarīgu valsti, mēs reizē likām pamatus, galvenos pamatus, citai sistēmai Latvijā. Ja tos sauc īstos vārdos, tad mēs aizgājām prom

¹⁸⁷<http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/071220a/st071220a.htm>

neatgriezeniski no komūnsociālisma uz kapitālismu. Gan jāsaka, ka šis kapitālisms ilgu laiku bija atsevišķās nozarēs. Iespējams, daudz cilvēku uzskata... neatceras...

Taču, es domāju, ja nebūtu izlēmības un gatavības toreiz veikt un pieņemt lēmumus, mēs būtu cītur, mēs nebūtu tur, kur mēs esam tagad, mēs būtu tur, kur ir daudzi, ar kuriem mēs startējām 1990.gadā un kuri diemžēl vēl arvien nav tālu pagājuši pa šo ceļu.

Man jāsaka, ka mēs veicām šīs reformas un mēs samaksājām par tām ar vēlēšanu rezultātu. Mums vajadzēja aiziet no politikas, un, ja es tagad to vērtēju, tad domāju, ka bija vērts šo cenu maksāt, kaut gan daudziem cilvēkiem tas viņu politisko dzīvi arī pārtrauca.

Cienījamie deputāti, manā dzīvē tiku aicināts otrreiz atbildīgi strādāt valsts darbā, un mēs piedzīvojām ļoti nopietnu krīzi 1995.gadā, kad tālaika Ministru prezidents aicināja mani uzņemties vadīt Krājbanku. Cilvēki, kas vadīja toreiz centrālo banku, cilvēki, kas strādāja valdībā, zināja to situāciju. Kad nācās pielikt visas pūles, lai Krājbanka neietu šo pašu ceļu, ko „Banka Baltija” ar visām no tā izrietošām sekām. Arī tajā brīdī izšķiroša rīcība, sadarbība ar valdību, ar centrālo banku nepieļāva šo situāciju, un mēs pārvarējām to.

Man jāsaka, ka tā nu ir iznācis, ka trešajā krīzē... kad mēs sagaidījām Krievijas krīzi 1998.gada beigās un kad 1999.gadā mēs šeit veidojām valdību, laikam visnevēlamākais ministra postenis tajā laikā bija finanšu ministra postenis. Jo tajā laikā parlaments prasīja divas neizpildāmas lietas, tas prasīja bezdeficīta budžetu Krievijas krīzes apstākļos.

Es uzņēmos šo amatu situācijā, kad, to es jums tagad varu pateikt, Valsts kases centrālais pārvaldnieks ieradās pie manis 1991.gada janvārī un parādīja man absolūti precīzu prognozi, ka nauda valdībai beidzas 1.maijā. Mēs pieņēmām ātrus lēmumus, un mēs novērsām, arī ar nākamās valdības palīdzību, šo krīzi iemeslus, kas varēja būt ļoti, ļoti smagi gan mūsu finanšu, gan ekonomiskajai sistēmai.

Taču tā ir vēsture. Un vēlreiz jāatgādina teiciens: „Kas nezina un kas neinteresējas par savu pagātņi, tam nav nākotnes.”

Kur mēs esam tagad mūsu ceļā – šodien, kad es atkal stāvu jūsu priekšā, cerēdams saņemt jūsu uzticību nākamajam darbam? Vēl pirms pāris gadiem man bija laikam manā mūžā morāli un vēsturiski vissvarīgākā saruna ar vienu no 20.gadsimta, pēc manām domām, gigantiem – ar Lehu Valensu. Man kā bijušajam vienam no Tautas frontes vadītājiem, bijušajam premjeram ar bijušo „Solidaritātes” vadītāju un bijušo Polijas prezidentu. Saruna bija par pašu galveno. 2004.gadā, tēlaini runājot, ejot un būvējot mūsu ceļu uz mūsu kopējo loloto mērķi, bija iezīmēta pēdējā pietura. Šī pēdējā pietura šajā ceļā bija iestāšanās Eiropas Savienībā un NATO. Pēc šīs pieturas nākamo iezīmēto pieturu vairs nav. Un mūsu sarunā bija uzdoti jautājumi: „Vai latviešu nācija ar cittautiešiem, kas šeit dzīvo un iet šo ceļu, un būvē kopā, tāpat arī poļu nācija un citas nācijas spēš motivēt sevi šo ceļu turpināt būvēt?” Jo politiķu galvenais uzdevums ir motivēt cilvēkus kolektīvi strādāt, izbūvēt šo ceļu uz šo mērķi, ko es redzu pilnīgi skaidri kā demokrātisku, attīstītu Latviju ar eiropeiskiem dzīves standartiem šajā valstī un sabiedrībā. Un tas nav vienkārši, tāpēc ka nav pieturu. Mums vairs nav kur iestāties, mums vairs nav kam pievienoties.

Bet! Bet kā mums motivēt sevi, kā motivēt arī cilvēkus, kuru uzticību mēs gribam iegūt, sevišķi, kad mums šo konkrēto pieturu nav? To ļoti nopietni mēģināja darīt Dziesmu svētkos mūsu cienījamā Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga.

Es domāju, ka jautājums ir par kolektīvo motivāciju – kā strādāt politiķiem, kuru uzdevums ir ar savu piemēru aicināt arī sabiedrību strādāt, būvēt mūsu mērķi, būvēt mūsu ceļu uz šo mērķi. Viena no būtībām ir tā, ka mēs šo ceļu un šo sabiedrību būvējam nevis sev, vismaz es par savu paaudzi domāju, bet vairāk jau nākamajai paaudzei, kas nāks pēc mums un kas jau ir sevi pieteikusi. Tas ir kā stafetes skrējieni, kurā mēs nododam stafetes kociņu viens otram.

Man jāsaka, ka tajā pašā laikā mums ir ļoti nopietna lieta. Kas zina Latvijas vēsturi, zina šo 700 gadu bezvalstiskumu, mūsu valsts vardarbīgo zaudēšanu 1940.gadā. Un tikai 17 gadu demokrātijas vēsture tagad uzdod mums ļoti nopietnu jautājumu: vai mēs kā nācija, kā sabiedrība, kurā dzīvo dažādu tautību cilvēki, kas esam pierādījuši sev un pasaulei gan 1918.gadā, gan 1990.gadā, ka mēs spējam tautai izšķirīgos laikos pieņemt pašizliedzīgus un varonīgus lēmumus, – vai mēs spējam paveikt arī to, kas attīstītās valstīs jau ir paveikts, – mierīgā un evolucionārā ceļā nodot savu garīgo un materiālo mantojumu no vienas paaudzes otrai.

Mums, latviešiem, vienmēr ir traucējuši gan sveši kari, gan revolūcijas. Šis jautājums ir par mūsu kopējo spēju sevi pašpārvaldīt demokrātiskā valstī un demokrātiskā sabiedrībā. Pie kam mūžīgi, nevis 17 vai 16 gadus. Neierobežotā laikā. Uz to ir jāatbild katrai sabiedrībai, arī pie mums šeit, Latvijā. Uz to ir jāatbild politiķiem, kas pretendē uz sabiedrības... Kā vienmēr dzīvē, arī valsts dzīvē, sabiedrības dzīvē ir gan labais, gan sliktais, kas mainās laika gaitā.

Kur mēs esam tagad? Kas ir tas labais, kā es to uzskatu, par ko gribu dalīties savās domās ar jums. Jā, Latvijas kā pilntiesīgas Eiropas Savienības valsts ekonomika nenoliedzami turpina strauji

attīstīties. Latvijā ir vislielākais kopprodukta pieaugums Eiropas Savienībā. Mēs nestagnējam, mums nav ekonomiskās recesijas, bet šī attīstība turpinās arī citās Eiropas valstīs. Mēs esam tādā laika periodā, kad nav stagnācijas, kad nav recesijas. Lielākoties Eiropas un arī pasaules valstīs ir tāpat. Tā ka mēs neesam nekas īpašs.

Es gribu teikt vēl vienu lietu. Pēc manas dziļas pārliecības, šis kopprodukta pieaugums, īpaši pēdējos astoņos gados, ir devis to, ka ir nopietni paplašinājies sabiedrības vidusslānis. Reālie ienākumi, šie kailie cipari, kas liecina, ka mēs tuvojamiem 60 procentiem no Eiropas Savienības vidējā līmeņa, – tas neko neizsaka. Bet, ja mēs skatāmies uz tādām lietām, ka arvien vairāk mūsu cilvēku var atļauties iegādāties ilgtermiņa lietošanas lietas, piemēram, automašīnas, ka ir būtiski paplašinājusies jaunu mājokļu iegāde, ka beidzot Latvijā maksāspējīgā jaunākā paaudze var dzīvot tāpat, kā viņu vienaudži ārzemēs dzīvoja pirms daudziem gadu desmitiem – savā mājā – un jau jaunībā, nevis tā kā es un manu vecāku paaudze, kas savā mājā varēja ieiet tikai tad, kad bija atlicis ļoti mazs periods līdz dzīves beigām...

Es domāju, ka ir jau vēl daudz pozitīvu lietu – ir beidzot atvērušās ilgu laiku slēgtās durvis uz pasauli, uz Eiropu. Un tas, ko mēs vienmēr esam vēlējušies un kas varbūt jaunākajai paaudzei ir pats par sevi saprotams – brīvība – ir. Šī brīvība ir šodien.

Man jāsaka, ka Latvijai turpina uzticēties arī ekonomiski. Ekonomikā pieaug ārvalstu investīcijas, Eiropas Savienības fondi turpina šeit ieplūst, kaut gan mūžīgi tā nebūs. Nenoliedzami šī uzticēšanās ir kļuvusi par vienu no tāda ekonomiskā motora degvielām. Īpaši mūsu laukos, kas gandrīz 15 gadus ļoti smagi gāja cauri vissmagākajām reformām. Latvija ir palielinājusi arī savu starptautisko lomu pasaulē – nule kā esam parakstījuši Lisabonas līgumu, jau rīt – pirms Ziemassvētkiem – būs vēsturisks brīdis, pēc kura robežas ar Igauniju un Lietuvu vairs nebūs tādas kā agrāk – tiks atcelta ikdienas kontrole. Un tāpat būs līdz pašas Eiropas malai – līdz Atlantijas okeānam vai līdz Vidusjūrai. Un tas ir tas, ko mūsu paaudze ir vēlējusies, – tā ir šī brīvības sajūta. Mēs rīt iestājamies Šengenā. Ir tiesiski pamatoti noslēgts robežlīgums ar Krieviju, neraugoties uz vissāpīgākajām, taču pamazām dzīstošajām rētām. Šim līgumam jābūt par pamatu būtisku ekonomisko attiecību attīstībai, lai Latvija varētu pilnībā īstenot savu ekonomisko ienesumu Eiropas Savienības attiecībās ar Krieviju un ar Austrumu tirgiem. Taču, kā jau teicu, dzīvē nemēdz būt tikai labais, ir arī sliktais. Ja tēlaini salīdzinām Latviju ar skaistu upi, kura nav īpaši plata un dziļa, ne jau ar betonētiem krastiem un industrijām vai debesskrāpjiem krastos, bet tāda kā mūsu Salaca, Abava vai Amata – ar neatkārtojami skaistiem līčiem, pļavām un arī koptām saimniecībām –, tad jāsaka, ka šī straujā ekonomiskā attīstība, strauja kā palu ūdeņi, nes līdzī arī daudz netīro ūdeņu, kas apdraud gan mūsu upes krastus, gan gultni. Šiem ūdeņiem ir lavīnveida patēriņa vārds, un tie pamazām jauc nost to vērtību aizsprustu, ko tautas būvējušas daudzās paaudzēs. Lai tās upes nebūtu netīras un ar sabojātiem krastiem. Kāpēc tieši tagad, pēc 2004.gada, tas notiek? Domāju, tāpēc, ka nekad nav tik daudz naudas ieplūdis Latvijā. Pie tam tās naudas, kas nav mūsu pašu pelnīta, un tā tas nebūs mūžīgi. Nekad nav bijis tā, ka piedāvājums no lokāla ir kļuvis globāls mūsdienu apstākļos.

Jaunā paaudze ir atrīvojusies no tiem taupīšanas un bažīšanās ieradumiem, kas piemīt vecākajām paaudzēm. Ka ir bīstami aizņemties svešu naudu, jo kas tad būs, ja neatdos. Taču ko mēs varam pārnest? Tā rīkojas viņu vienaudži visā pasaulē. Šī straujā attīstība lielā mērā notiek uz importa resursu rēķina, īpaši pēc iestāšanās Eiropas Savienībā, kas izraisījusi šo straujo inflācijas lēcieni. Man jāatgādina, ka es jau 2003.gadā par to rakstīju. Es savu rakstu nosaucu „Eirošoks”. Mani diez ko nedzirdēja toreiz. Nu ko! Sākumā ne tikai šī inflācija, bet arī pēc eirostandartiem nenovērtētā Latvijas zeme, nekustamie īpašumi kļūva par pamatu straujai naudas ieplūšanai šajā sfērā, kas tiešā veidā... jā, nevis tiešā, bet netiešā veidā stimulē ražošanu, rūpniecību... Man jāsaka, ka negatīvie demokrātiskie procesi... demogrāfiskie procesi, Latvijas darbaspēka emigrācija uz attīstītajām Eiropas Savienības valstīm... šo procesu dēļ daudzās tautsaimniecības nozarēs pamazām akūti sāk trūkt darbaspēka, darbaroku. Tas pamazām var novest pie uzņēmumu apstāšanās. Paldies Dievam, šodien vēl ne. Taču tādi draudi pastāv. Un straujā attīstība diemžēl mūsu reģionāli... vai administratīvi sadrumstalotā sistēmā diemžēl ir izraisījusi ne tikai kopēju iešanu uz augšu, bet arī padziļinājusi atšķirības starp dažādām Latvijas administratīvajām teritorijām. Kaut gan cilvēka dzīvē, es domāju, tāpat kā mūsu valsts dzīvē un arī sabiedrības dzīvē ir ne tikai labais un sliktais. Daudz ko nosaka cilvēka emocionālais stāvoklis, bažas, viņa gaidas, viņa domas par tuvāko nākotni.

Ir pilnīgi skaidrs, ka Latvija, tāpat kā citas valstis, ir neizbēgami pakļauta pasaules globalizācijas procesam, kas būtiski mainīs gan tās vietu, gan arī starptautiskā darba un kapitāla dalīšanas tirgu. Cerēsim uz labo pusi! Tie ir procesi, kas noteiks gan energocenu paaugstināšanos, gan... Pieaugošais energoresursu deficīts... Tas var atstāt iespaidu un tas atstās iespaidu uz katras ģimenes izdevumiem, ko nāksies pārdalīt, lai samaksātu par nenovēršami vajadzīgajiem pakalpojumiem – par siltumu un elektrību.

Tas pats ir, ja mēs skatāmies... jau astoņus gadus mūsu sabiedrība ir gājusi lamināri uz augšu. Tomēr ir jābūt arī dūšai, pirms nāk globalizācijas noteikti pārbaudījumi... Mēs zinām, kā tos pārvarēt, un mums ir cilvēki, kam ir pieredze, kā to izdarīt.

Protams, ja mēs runājam par cilvēku bažām, tad vienlaikus ar Šengenas brīvības sajūtu rodas bažas, ka globālā darbaspēka migrācija gan Eiropas Savienībā, gan ārpus tās, ko nosaka ekonomiskais pieprasījums, var būtiski mainīt mūsu nacionālo, sociālo un nacionāli sociālo vidi šeit. Tās ir cilvēku bažas.

Globālā konkurence, kas pastiprinās, preču ražošanā iesaistoties milzīgām valstīm – Ķīnai, Indijai un citām, var būtiski pastiprināt spiedienu uz mūsu vietējiem ražotājiem, lai viņi būtu konkurētspējīgi, lai viņu precī pirktu. Globālā konkurence jeb sacensība neizbēgami ir saistīta ar vides aizsardzības pārkāpumiem, ar draudiem, kurus mēs jau pamazām sākam izjust, kaut vai vētrās, mūsu siltajās ziemās. Un demogrāfiskie procesi diemžēl ne tikai Latvijā, bet visā Eiropas Savienībā rada nopietnas bažas par strādājošo un pensionāru proporcijām. Cilvēkiem varētu rasties bažas: vai būs diezgan to, kas strādās, kas gādās par to, lai mēs varētu saņemt pensiju.

Uz visu šo labo un slikto nākotnes gaidu fona Latvijā, pēc manām domām dziļākām, pārliecības varbūt, ir nenoliedzami pastiprinājies vēl viens faktors – masu aktivitāte, pašapziņa, gan individuāli, gan kolektīvi... kolektīvas emocijas. Es domāju, ka Latvijas sabiedrība savā demokrātiskajā attīstībā pašreiz ir sasniegusi tādu stadiju, ka pirmām kārtām strauji ir augusi dažādo sabiedrības slāņu pašapziņa un vēlme tieši iesaistīties sabiedrības pašpārvaldes demokrātiskajos procesos – gan referendumu, gan sapulču, gan piketu, gan citās formās.

Augšminēto straujo ekonomikas attīstības tempu izraisīto negatīvo faktoru un nākotnes bažu dēļ būtiski pieaug dažādo sabiedrības slāņu – gan mazāk nodrošināto, gan jau pietiekami attīstītā vidusslāņa, gan arī uzņēmēju, menedžeru prasības – prasības pēc daudz kvalitatīvāka valsts pārvaldes struktūru darba un konkrēti visās trijās sfērās – gan likumdošanā, gan izpildvarā, gan tiesu varā.

Ir prasība pēc godīgas un tiesiskas politiskās vides vairošanas. Politiskajās institūcijās, partijās, valsts pārvaldes un pašvaldību struktūrās, to lēmumos un darbos. Jo, ja šie institūti nevairo vai pat mazina šo vidi, tas aizskar pieaugošo sabiedrības pašcieņu un vairo aizdomas un pārmetumus, ka šīs straujās ekonomikas attīstības apstākļos kāds grib sev īpaši iegūt kādus papildu augļus uz citu, tas nozīmē – uz valsts rēķina. Pēc ekonomiski un sociāli taisnīgākas politikas īstenošanas arī ir prasība, ņemot vērā tieši tādu prasību, lai globalizācijas izsauktie procesi neiedarbotos īpaši sāpīgi uz kādiem sabiedrības slāņiem un bieži vien tieši tiem, kam ir mazākas iespējas sevi aizsargāt.

Sabiedrības prasību izpilde un tās kvalitāte sniegs vēsturisku atbildi uz šo jautājumu. Tā atbilde būs jāsniedz politiķiem, vienai, vai šie politiķi ir pozīcijā, opozīcijā, valdībā, – viss laikā mainās. Būs jāsniedz atbilde, vai latviešu nācija kopā ar citām Latvijā dzīvojošām tautām spēj demokrātijas apstākļos īstenot savu pašpārvaldi – es vēlreiz uzdošu šo jautājumu – neierobežotā laikā, pārvarot gan iekšējās pretrunas, kas rodas ne tikai augšminēto objektīvo faktoru dēļ, bet arī subjektīvo faktoru dēļ, gan arī jaunas globalizācijas izaicinājumus pārvarot.

Tieši šo prasību izpilde galu galā sniegs atbildes uz aizvien pieaugošajiem jautājumiem mūsu valsts atjaunošanas gadu gaitā. Vai ir iespējams atjaunot uzticību valsts varai, vai ir iespējams mazināt plaisu starp sabiedrību un valsts varu. Un to smagāko atbildi nāksies dot politiķiem, tai paaudzei, kas pašreiz atdeva visus savus spēkus, upurēja arī savu personisko dzīvi, cieta pašreizējā. Tagad lielākoties šī paaudze ir tajā vecumā, kad ir pienācis laiks, kad diez vai tā spēs tikai patstāvīgi sasniegt to mērķi, par ko es runāju.

Nu ja. Savu varbūt vispārējo ievadu, ko es atļaušos tikai vienreiz jums pateikt, jo pārējais lielākoties ir uzrakstīts jums priekšā, es nobeigšu šādi: ko darīt šai valdībai un, es ceru, arī visām nākamajām?

Pirmais. Atskatoties uz visu šo, ko es teicu laika gaitā, pirmais ir konsekventi nemainīt savu vīziju par mūsu valsti un sabiedrību. Vīzija, manā skatījumā, ir Latvija – attīstīta, demokrātiska Eiropas valsts, kurā sabiedrība bauda un dzīvo atbilstoši Eiropas standartiem.

Otrais. Konsekventi izpildīt savu misiju. Šī misija ir, pēc manas pārliecības, visās darbības sfērās – ekonomiskajā, tautsaimnieciskajā, tiesiskajā, sociālajā –, visās sfērās, tai skaitā pārvarot globalizācijas jaunus izaicinājumus un arī tos trūkumus, kurus mēs esam novērsuši, un kļūdas, kuras esam pieļāvuši, virzīt Latviju uz attīstītas Eiropas valsts statusu. Un vienlaicīgi un savlaicīgi cīnīties ar visiem procesiem, kas gan tiesiskajā, gan ekonomiskajā, gan sociālajā sfērā bīda Latviju prom no šī ceļa.

Un šis uzdevums un mērķis, pēc manām domām, ir ne tikai valdībai, kuru es lūgšu jums izskatīt un kurai lūgšu izteikt uzticību. Mums mērķis un galauzdevums nav mainījies, ja mēs skatāmies arī 17 gadus atpakaļ. Šis mērķis ir un paliek nemainīgs: katram ir jāizdara sava daļa, tai skaitā valdībai, valdībām, lai mēs arvien vairāk tuvotos tam, ko mēs gribam. Un šie mērķi ir ļoti ambiciozi. Ja mēs tos neizvirzīsim, mums būs grūti motivēt sevi un motivēt sabiedrību.

Es beigšu ar tādu terminoloģiju, kas man varbūt ir tuva. Tas ir sports. Es atļaušos nosaukt piemēru tam, kā es saprotu mūsu situāciju. Šī dzīve mums arī politikā ir kā tāds nebeidzams stafetes skrējieni. 1940.gadā mūsu vecvecāku paaudzes, vecāku paaudzes tika vardarbīgi no stadiona izvestas ārā. Mēs atgriezāmies 1990.gadā, un mēs ieraudzījām, ka tie mūsu vienaudži, kas jau ir saņēmuši stafetes kociņu no savu nāciju paaudzēm, ir aizskrējuši ļoti daudzus aplūsus mums priekšā. Nu ko, mēs nostājamies un mēģinām noķert vadošo grupu. Mēs tai tuvojāmies, un mēs to noķersim, es domāju, pēc desmit aplūsiem, desmit gadiem, varbūt ātrāk.

Bet ir tikai viena problēma: šai stafetei, šim skrējienam nav finiša. Tāpēc arvien, nododot stafeti, nevar teikt, ka gaida pietura, ka ir galamērķis. NĒ! Mums, katrai no paaudzēm, nāksies pildīt savus uzdevumus.

Cienījamo Saeimas priekšsēdētāj! Prezidij! Cienījamie deputāti! Man ir tas gods un atbildība iesniegt jūsu izskatīšanai oficiālos dokumentus, Valdības deklarācijas projektu, nu jau vairs ne projektu, bet faktiski mūsu kandidātu akceptētu dokumentu. Un es gribu teikt, ka šajā dokumentā mēs esam centušies nopietnu sarunu rezultātā iekļaut ne tikai pozīcijas, bet arī opozīcijā esošu partiju pārstāvju priekšlikumus, arī neatliekamās darbus. Tas nav oficiāls dokuments. Un tomēr mēs neatkāpjamies no saviem 100 dienu uzdevumiem.

Es gribu beigt savu uzstāšanos ar šādu domu. Ne tikai izšķirošos brīžos vien ir jāpieņem lēmumi. Mūsu dzīve visa ir pilna ar lēmumiem. Neskatoties uz katrā brīdī esošām grūtībām, katrā laikā tās ir savādākas, es kā Ministru prezidenta kandidāts, Valsts prezidenta aicināts, un arī ministru kandidāti... jūsu priekšā, jums izlemšanai... esam uzņēmušies augsto atbildību pretendēt uz Latvijas valdības darbu nākotnē.

Paldies par uzmanību.

Citu deputātu runas, debates

Cienījamo priekšsēdētāj! Cienījamo Prezidij! Cienījamie deputāti! Klātesošie!

Tad, kad es griezpos pie jums ar runu, es ceru un esmu pārliecināts, ka jūs iepazīsities ar tiem dokumentiem, kurus es iesniedzu, tāpēc es uzskatīju ... vai tiešām man vajadzētu tos šeit pārlasīt? Es domāju, ka tas nebūtu pareizi. Un es lūgtu – neatkarīgi no tā – pozīcija vai opozīcija, kaut gan šis process jau bija faktiski šo te dokumentu izstrādē – lūgtu arī turpmāk priekšlikumus iesniegt. Tas ir punkts viens, ja mēs tiksim apstiprināti.

Punkts divi. Ja mēs skatāmies pa tām tēmām, par ko cienījamie deputāti šeit runāja, tajā skaitā cienījamā deputāte Cīrcene par veselības aprūpi, cienījamais deputāts Čilevičs par sociālām lietām, man jāsaka tā, ka mūsu deklarācijā un arī 100 dienu neatliekamajos darbos... es sapratu, ka jūs paskatījāties to dokumentu, kas bija „Delfos”, tie bija tikai mani personīgie priekšlikumi. Tagad ir valdības plāns 100 dienām.

Es varētu varbūt tikai divas lietas jums pateikt, jo pretējā gadījumā iznāk, ka tiešām mēs runājam par tādām lielām matērijām. Jā, ir 100 dienu plāns, kurš ir konkrēts, un tas ir izpildāms. Tas ir likumprojekts par neapliekamo minimumu strādājošo pensionāru algām, kura nav, mēs to izstrādāsim un finanšu iespējās arī iedibināsim. Punkts viens.

Punkts divi. Tā būs jauna invalīdu pensijas indeksācijas koncepcija, mēs mēģināsim pieņemt to, zinot, ka tie līdzekļi nav pietiekami. Tas pats, kas attiecas uz atbalstu bērniem. Tas varbūt ir ļoti maz, bet 2008.gada septembrī jau, pateicoties Aigara Kalvīša valdībai, ir iestrādāta norma par brīvpusdienām pirmajai klasei. Ņemot vērā finanšu iespējas, mēs uzņemamies atbildību paplašināt šo klašu skaitu, zinot, kāda varbūt mums būs situācija 2008.–2009.gadā. Tā nebūs tik traģiska, kā es šeit dzirdēju.

Es varētu minēt par izglītību, mēs šeit jau apmainījāmies ar domām arī ar opozīciju samērā profesionālā veidā. Man jāsaka, ka arī tur ir vesela virkne problēmu, un es varētu minēt trīs konkrētas, tās visas prasīs ļoti nopietnu darbu. Ņemot vērā administratīvi teritoriālo reformu, ir ļoti rūpīgi jāskatās, kā tas atstāj iespaidu uz vidusskolas daļu lauku skolās, kur ir maz vidusskolēnu un kur, lai viņus varētu mācīt, vajag neproporcionāli daudz skolotāju, un ir grūti atrast, teiksim, tādas finanses... Mēs mēģināsim to visu optimizēt.

Kas attiecas uz veselības aprūpi. Tad nu es neesmu speciālists veselības aprūpē, bet vienu gan es zinu, un es esmu konsultējies arī ar cilvēkiem, kas tur strādā, ka tur ir vismaz trīs problēmas, ja mēs runājam par šo lietu, ko es dzirdu no Cīrcenes kundzes. Ir samērā skaidra problēma par to, ka, ģimenes ārstu skaitu izveidojot, šis pats princips, cik ir šo ģimenes ārstu Latvijā, ņemot vērā to cilvēku skaitu, ko viņi apkalpo uz kapitācijas principa pamata, tas ir nepietiekams, ja mēs salīdzinām ar Eiropas valstīm. Jā, un ārsti ir jāsaģatavo lielākā skaitā, jāatrod finanses. Bet ir arī citas lietas. Ir receptes, kuras ir ģimenes ārstu rokās un kur jāseko tam, lai šīs receptes bezmaksas zālēm tiktu izrakstītas adekvāti un

nepieciešamām vajadzībām visos gadījumos. Es varētu vēl minēt vairākus faktus. Bet ne jau par ģimenes ārstiem vien ir runa! Es pilnīgi jums piekrītu. Es personīgi redzu divus riskus veselības aprūpē.

Tas pirmais risks ir, un tas ir bijis vairākās kapitālistiskās valstīs, kad sākās problēmas vispār ar medicīnas personāla skaitu. Kaut gan tas mums atšķirībā no Anglijas ir gandrīz 3,5 reizes lielāks, bet neviens jau Latvijā nesaka, ka ārstu ir ļoti daudz. Ja mums ir tuvu pie 32 procentiem, tad Anglijā tas ir tikai 16. Bet tas jau nenosaka, ka mums cilvēki būtu apmierināti ar to, ka viņi tur iet un ārstējas. Tas, ko jūs teicāt, tik vienkārši, ka mēs kādus gribam no slimnīcas pārvietot uz sociālajiem namiem, – tā nav taisnība. Nu nav tā taisnība!

Un vēl viena lieta, ko es gribu pateikt. Es negribu, atvainojiet, tiešām negribas tagad ieiet kaut kādās detaļās, jo es citādi nodarbošos ar to, ko man bieži vien pārmet. Bet ir tādas divas lietas. Tas tiesiskais bloks, ticiet man vai ne, es tomēr gadu nostrādāju kā iekšlietu ministrs. Es esmu mēģinājis saprast šo principu: izmeklētājs – prokurors – tiesnesis. Tas ir gan Operatīvās darbības likumā, gan Kriminālprocesa likumā. Vakar tiekoties ar ģenerālprokuroru, Augstākās tiesas vadītāju, Satversmes tiesas vadītāju, KNAB direktoru, senatori, Tiesnešu biedrības pārstāvi, es sapratu tikai vienu, cienījamie deputāti, ka šis likums, par kuru mēs runājam visdažādākās redakcijās un kuru šeit sauc dažādos vārdos, es vienkārši noteikti lūgšu tieslietu ministram, lai viņš ļoti rūpīgi pats deleģētu savas ministrijas pārstāvju darba grupā būt pie šā likuma izskatīšanas, jo es ieraudzīju un izdzirdēju no ģenerālprokurora un no tiesnešiem un no senatoriem – ne vienu un to pašu viedokli. Tas ir atšķirīgs, cienījamie deputāti. Tas nav politiski tik vienkārši definējams. Tas ir punkts viens.

Punkts divi. Ir tādas lietas, kuras ir neapgāzamas. Es tiešām gribētu izteikt pateicību arī par kritiku. Es ceru, ka tā ir konstruktīva. Gan arī noteikti pateikties par atbalstu tiem deputātiem, kas jau izteica atbalstu, un es ceru, ka atbalstīs mūs. Bet ir viena lieta, uz ko jādod atbilde šeit, jo es, kopš es esmu Saeimā runājis, es necenšos uzrunāt radioklausītājus. Bet es tomēr runāju uz deputātiem. Bet ja nu ir tā, ka mūs klausās, es atkārtosu lietas, kuras ir neapgāzamas. Tā viena neapgāzamā lieta, kas ir jāizklaidina – mīts vai kaut kādas neskaidrības.

Cienījamie deputāti, runājot par piecu vai četru partiju koalīciju, runājot par piecu partiju koalīciju, kur uzdevumu man uzdeva Valsts prezidents. Ir viens neapgāzams pierādījums, ka mēs – gan koalīcijas partijas – četru partiju koalīcijas pārstāvju vadītāji un arī es kā Ministru prezidenta kandidāts vēlējamies, lai „Jaunais laiks” nāktu valdībā. Viens neapgāzams pierādījums. Tajā brīdī, nevis šeit, bet Latvijas Televīzijā, un es domāju, ka skatījās ļoti daudzi cilvēki šo televīzijas raidījumu, tajā brīdī es, uzņemoties atbildību, aicināju „Jaunā laika” vadītāju nākt šajā valdībā, uzņemoties atbildību, aicināju „Jaunā laika” vadītāju nākt šajā valdībā, konkrēti iesniedzot dokumentu par tām atbildības sfērām, ko es lūdzu uzņemties, iesniedzot arī personālijas. Ja jūs būtu šo dokumentu iesniedzis līdz tikšanās reizei ar Valsts prezidentu, jūs būtu valdībā, ja šo valdību, protams, apstiprinātu. Jūs tajā būtu. Šis fakts nav apgāzams. Tā nu ir iznācis, bet tas nenozīmē, ka mēs esam... es tā ceru, ka mēs turpināsim mūsu dialogu, arī no pozīcijas-opozīcijas pusēm, un tāpēc vēlreiz gribu teikt – es aicinu izteikt uzticību manis virzītajai valdībai.

Es vēl vienu lietu gribu pateikt. Es šeit dzirdēju samērā nievājošus vārdus no viena deputāta par to, ka valdībā nav profesionālu cilvēku. Šo es kategoriski noraidu, jo es neredzu nevienu ministru valdībā, kura kvalifikācija, izglītība, pieredze, prakse nebūtu vērtējama kā profesionāla. Tā ka lūdzu ņemt to vērā.

Paldies.

Konteksts, runas īss raksturojums	Ivars Godmanis pēc Aigara Kalvīša brīvprātīgas aiziešanas kļūst par premjerministra amata kandidātu. 2007. gada 14. decembrī Latvijas prezidents Valdis Zatlers uzdeva I. Godmanim veidot jauno valdību, 2007. gada 20. decembrī Saeima apstiprināja I. Godmani jaunā Latvijas premjerministra amatā.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	4355
Unikālo vārdu skaits	1684
Atslēgvārdi	mēs – 72, mūsu – 40, man – 27, mums – 26, valsts – 21, bija – 19, Eiropa – 17, kad – 17, šeit – 15, Latvijas – 14, lieta – 14, savu – 14, tagad – 14, domāju – 12, esam – 12, Latvijā – 12, deputāti – 11.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Augsti godātais Saeimas priekšsēdētāja kungs! Prezidij! Cienījamie deputāti! Klātesošie! Latvijas Republikas Valsts prezidenta aicināts Ministru prezidenta kandidāts, barikāžu un puča dalībnieks, Saeimas deputāts, Augstākās padomes deputāts, neatkarīgās Latvijas pirmās valdības premjerministrs, latvietis.

Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	PSRS, Latvija, Krājbanka, Lehs Valensa, Latvija, Eiropas Savienība, NATO, Polija, Vaira Viķe-Freiberga, Eiropa, Šengena, Salaca, Abava, Amata.
	Personu vietniekvārdi	Personas vietniekvārdu formas "mēs", "mūsu", "man", "mums" ir runas laikā visbiežāk lietotie vārdi. I. Godmanis ārkārtīgi aktīvi lieto vietniekvārdu "es", lai uzsvērtu savu pozīciju: mans redzējums, mans skatījums, es domāju, es uzņemos, es gribu teikt. Vietniekvārds "mēs" biežāk tiek lietots, lai apzīmētu gan I. Godmani, gan viņa valdību kā komandu: mēs, gan Saeimas deputāti, Augstākās padomes deputāti, valdība, mēs neatkāpjamiem. Retāk, lai apzīmētu visu Latvijas sabiedrību: mūsu kopējais ceļš, mūsu valsts neatkarība, mēs izdzīvojām, kur mēs esam tagad, mums latviešiem.
	Darbības vārdu formas	Kognitīvās rīcības semantika. Aktīvas rīcības semantika. Darbības vārdi, kas apzīmē būšanu pagātnē, tagadnē un nākotnē.
	Vērtējumi	Valsts vadīšana visgrūtākajos laikos: pēc PSRS sabrukuma – pāreja uz jaunu valsts ekonomikas modeli; 1995. gads – Krievijas krīzes laiks; mūsdienas (2007. gada beigas) – pirmskrīzes laiks.
Retorikas paņēmieni	I. Godmanis secīgi atgādina arī par visiem varas veidiem, kādi bijuši valstī, spriež par pie varas esošo politiķu uzdevumiem un misiju kopumā, par to, kāda vara ir laba un kāda – slikta. Šāds salīdzinājums viņam ļauj spriest par to, cik labi pats vada valsti, tas ir paša darbības novērtēšanas pamats. Tas norāda uz augstu pašrefleksijas spēju. Efekta pastiprināšanai I. Godmanis retorikā bieži izmanto nostalgiju, turklāt vērtējot to negatīvi – tiek izmantoti negatīvi pagātnes piemēri un dažādos veidos uzsvērts, ka šoreiz nekas tik šausmīgs nav noticis. Dialoga ar auditoriju imitēšana – uzdod jautājumus, uz kuriem pats atbild. Runas sadalīšana loģiskos segmentos, ko sāk ievadvārdi "pirmais, otrais". Tomēr šis sadalījums nav konsekvents, I. Godmanis bieži jaucas un sāk jaunu numerāciju, tas norāda uz to, ka daļa sagatavotās runas posmu ir spontāni.	
Metaforika	ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (šķēršļi ceļā, soļi, pieturas ceļā). VALSTS IR ĒKA (durvis uz pasauli, durvis uz Eiropu). POLITIKA IR SPORTS (stafete, komanda, stadions, aplī). EKONOMIKA IR TRANSPORTS (mehānisms, nauda – degviela).	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	Paruna "kam nav svarīga pagātne, tam nav nākotnes" ļauj runu prezentēt ļoti plašā kontekstā, kas saistīts ar tautas pagātnes, tagadnes un nākotnes apzināšanos (700 gadu bez savas valsts, tautai būtiskie pārmaiņu punkti – 1918., 1990., 1991., 1995., 1998., 2004. gads). Lehs Valensa – par kopīgas nākotnes veidošanu pēc iestāšanās ES 2004. gadā. Augsts V. Viķes-Freibergas spējas motivēt un vienot Latvijas iedzīvotājus novērtējums.	
Laiks un telpa	Diena pirms iestāšanās Šengenas zonā. 2007. gada beigas.	
Komentārs	I. Godmanis otro reizi uzstājas kā PM amata kandidāts (pirajā reizē bija uzreiz pēc PSRS sabrukuma). Viņš ir pašpārliecināts un pieredzējis politiķis, kurš zina savu vērtību un nav pārlieku pieticīgs. Aktīvi demonstrē savas zināšanas un pieredzi. Norāda, kādām īpašībām un zināšanām kopumā jāpiemīt politiķim (līderim), lai veiksmīgi vadītu valsti. Nebaidās runāt par savām kļūdām, atzīst tās un tādējādi paceļas virs tām, tas uzlabo I. Godmaņa tēlu. Apzināti tiecas uz premjerministra amatu, pārliecināts par savām spējām.	

31.12.2007. – Ministru prezidenta Ivara Godmaņa Jaungada uzruna¹⁸⁸

Godātie Latvijas ļaudis!

Atļaujiet man Jūs uzrunāt šajās pēdējās aizejošā, 2007.gada minūtēs.

Vairums no Jums Jauno gadu sagaida tuvu un mīļu cilvēku lokā. Tie ir ļaudis, ar kuriem Jūs esat dalījuši priekus un bēdas, veiksmes un neveiksmes, cerības un vilšanās. Tie bijuši Jums līdzās gan baltās, gan ne tik baltās dienās. Tieši tāpat, kā Latvijas valsts.

Es teikšu tā: Latvijai šis ir bijis kontrastu gads. Ne jau balts no abiem galiem... un ne zaļš pa vidu. Drīzāk raibs. Latvijai tas nozīmējis gan strauju izaugsmi ekonomikā, gan skaļus skandālus politikā. Mēs esam pieredzējuši kā kredītu un līzingu eiforiju, tā arī ilūziju sabrukumu. Šis gads mūs visus ir mētājis no laimes uz nelaimi un atpakaļ. Un tomēr, ja man vajadzētu to raksturot ar vienu vienīgu frāzi, es teiktu: šis ir bijis vērtīgu mācību gads. Realitātes apjaušanas gads.

Kādam tas devis atziņu, ka nekustamo īpašumu jomā turpmāk vairs nevarēs pelnīt desmitkārtīgi. Kādam citam - ka kredīti un līzingsi būs jāatdod, un procenti nebūs mazi.

Politikā šis gads sniedzis smagu, bet ļoti noderīgu paraugstundu:

- a) ar sabiedrību ir jārunā;
- b) sabiedrības viedoklī ir jāieklausās;
- c) sabiedrības viedoklis ir jārespektē.

Latvijas sabiedrībai, savukārt, aizejošais ir bijis pilsoniskās izaugsmes un līdzdalības gads. Jūs, Latvijas ļaudis, esat auguši domas spēkā, valstiskajā apziņā un saliedētībā. Pēdējos piecpadsmit gados Jūsu viedokļi bieži vien aprobežojusies ar diskusijām ģimenes lokā, ar valdošo aprindu kritiku pie pusdienu galda. Šogad Jūsu viedokļi ir atstājuši mājokļu sienas un izgājuši ielās. Jūsu viedokļi ir likuši tajos ieklausīties un galu galā - izmainījuši Latvijas politiku.

Liktenis man ir lēmis vadīt Latvijas valsti pretrunīgās un atbildīgās situācijās. Tāda bija deviņdesmito gadu sākumā un tāda ir šodien. Daudzi saka - tagad ir krīze, un Godmanim uzdots to izstrēbt. Ziniet, nav tā.

Salīdzinot ar 1990.gadu, 2007.gads ir tikai viegla vēja pūsma. Tas ir tikai jauns, kaut arī sarežģīts, eksāmens, vārti uz jaunu kvalitāti, uz jaunu izaugsmi. Šodienas situācija nav salīdzināma ar to, kāda bija 1991.gadā, kad inflācija bija 950% procenti, kad PSRS uz laiku pārtrauca apgādāt Latviju ar degvielu, kad šeit bija padomju karaspēks, trūka pārtikas preču, kioskos tirgoja nelegālu alkoholu, nebija likumu, nebija nekā. Bet bija cerība, pašreizējā vienotība un vienotība. Šodien mēs esam nogājuši garu ceļu un esam atjaunojuši Latvijas valsti, veidojot demokrātisku sabiedrību un tirgus ekonomiku. Neatgriezeniski!

Daudzi domā - nu, ar ko tad Godmanis mūs šoreiz baidīs... Bet šogad Godmanis nebaidīs.

Jo es zinu - Latviju arī nākamajos gados sagaida izaugsme. Bet tā būs sabalansēta izaugsme. Jā, daži vairs negūs desmitkārtīgu peļņu. Iespējams, kādam nāksies pārvērtēt savu kredītpēju un pārsēties no dārga auto lētākā. Vēl kādam - atteikties no ikgadējā ceļojuma. Taču, tikai tā mēs varēsim apjaukt mūsu patiesās materiālās iespējas un neieķīlāt mūsu ekonomisko brīvību nākotnes parādu važās. Mēs ieraudzīsim reālo situāciju, nevis uz kredīta nopirkto, un iemācīsimies savus tēriņus plānot tāpat kā ļaudis tos plāno citur attīstītajā Eiropā.

Ko mēs - valdība - sniegsim pretī par šo apjaušanu? Es droši varu teikt - valsts maksimāli rūpēsies par trim sabiedrības grupām: bērniem, pensionāriem, invalīdiem. Punkts. Tur nav diskusiju.

Tas nozīmē, ka ieviesīsim brīvpusdienas pirmklasniekiem, turpināsim palielināt pensijas par nostrādātajiem gadiem, pabalstus invalīdiem. Būs lielāks ar nodokli neapliekamais minimums, būs lielāka minimālā alga.

Jā, būs atbalsts arī uzņēmējiem, būs atbalsts darba ņēmējiem, skolotājiem, policistiem, eksportam, kultūrai - iespēju robežās. Un šīs robežas aug.

Bet bērni, pensionāri un invalīdi būs prioritāte. Jo viņi nespēj par sevi parūpēties tā, kā viens ekonomiski aktīvs sabiedrības loceklis. Un viņi pie tā nav vainīgi. Tā ir valdības atbildība.

Nākamais: 2008.gadā pasaule kļūs vēl atvērtāka un tuvāka. Aizvadītais gads bija septiņpadsmitais, kopš mēs atkal dzīvojam brīvā Latvijā. Trešais, kopš varam justies droši NATO paspārnē un esam pilntiesīga Eiropas Savienības dalībvalsts. Un pirmais, kopš Šengenas līguma ietvaros varam brīvi šķērsot Eiropu no Daugavpils līdz Lisabonai, pat neizņemot pasi no kabatas. Eiropas Savienība un NATO mūs ir padarījušas par pilntiesīgiem un cienītiem ģeopolitiskās dzīves dalībniekiem.

Vienlaikus mēs piedzīvojam cenu izlīdzināšanos attiecībā pret augstajām Eiropas cenām. Tā ir realitātes sāpīgākā daļa. Bet tā nav traģiska. Pēc otrā Pasaules kara visas Eiropas valstis sāka savu

¹⁸⁸ <http://www.delfi.lv/news/comment/comment/ministru-prezidenta-ivara-godmana-uzruna-latvijas-televizija-2007gada-31decembri.d?id=19910980#ixzz3i8HizeJ5>

skrējieni vienā laikā, pēc viena starta šāviena. Mūs, kopā ar Igauniju un Lietuvu, izveda no pasaules stadiona saslēgtus roku dzelžos, uz 50 gadiem. Kad atgūvām neatkarību un atgriezāmies, citi bija tālu priekšā. Mana dziļa pārliecība ir, ka šodien mēs atpalekam vairs tikai kādus 10 aplū, 10 gadus. Un mēs viņus panāksim! Tas ir grūti, bet nav neiespējami. Tas prasa apņēmību un sviedrus ne tikai no politiķiem, bet arī no ikviena Latvijas iedzīvotāja.

- Ar kādu atdevi es strādāju?

- Vai es aizstāvu savu valsti?

- Vai es to uztveru kā savu ģimeni?

Tie ir jautājumi, uz kuriem nevar atbildēt tikai politiķi. Uz tiem jāatbild ikvienam no mums, un jāmāca tas saviem bērniem, un mazbērniem.

Kas neciena pagātņi, tam nav tiesību uz nākotni. Un tāpēc šovakar, 17 gadus pēc Latvijas neatkarības atgūšanas, es no visas sirds vēlos pateikties tiem, kurus mēs bieži aizmirstam... Tiem, kas pašreizējā stāvējuši pie atjaunotās Latvijas šūpuļa. Daudzas valstis mūs varētu apskaut par mūsu spēju tautai izšķirīgos brīžos nostāties ar mugurām kopā un skatienu realitātē.

Godātie Latvijas ļaudis! Es vienmēr atcerēšos, kā tapa mūsu brīvība, un kā politiķis, kā Latvijas pilsonis, šovakar dziļā cieņā saku "Paldies" visiem Jums, kas toreiz, Latvijai izšķirošā laikā, pulcējās vienkopus un pasaulei demonstrēja brīvības un vienotības idejas spēku. Bez Jums, kas daudzi jau ir cienījamā pensijas vecumā mēs nebūtu atguvuši neatkarību, mēs nebūtu Eiropas Savienībā un NATO.

Paldies visiem, kas šos gadus strādājuši, paldies uzņēmējiem par radītajā darba vietām, skolotājiem par mūsu bērnu mācīšanu, ārstiem par dzīvību glābšanu un veselību, paldies lauku ļaudīm, par smago ikdienas darbu. Un paldies visiem, kas ik dienu sargā mūsu drošību un mieru gan Latvijā, gan ārpus tās.

Es vēlos teikt paldies visu profesiju darba darītājiem, kas godīgi strādājat - Jūs, esat šīs zemes sāls. Mēs visi zinām - ikviens jaunais gads, ko mēs sagaidām brīvā Latvijā, ir apliecinājums Jūsu gribai, drosmei un vienotībai.

Premjeram jābūt gatavam atbildēt uz jautājumu "Kurp mēs ejam?" Es teikšu tā. Mēs ejam Ziemeļvalstu attīstības virzienā. Mēs esam piederīgi šim reģionam, šim sabiedrības modelim un šai demokrātijai. Mēs ejam turp, kur jaunie, stiprie un bagātie pelna un maksā nodokļus. Bet vecie, vājie un maznodrošinātie jūtas pasargāti un droši par rītdienu.

Varbūt kādam šķiet - Latvijas tautai šodien vajadzīgs mierinātājs, dziednieks. Es tāds neesmu. Esmu šīs valsts patriots, tāpēc uzņemos atbildību un ar jūsu atbalstu, kā arī savu pieredzi izdarīšu visu, kas manos spēkos, lai Latvija būtu tiesiska, droša un pārtikusī valsts.

Lai jaunā gadā mūs vieno atziņa, ka mēs ikviens esam vajadzīgs saviem tuvākajiem, savai tautai, savai valstij.

Laimīgu Jauno gadu!

Dievs svētī Latviju.

Konteksts, runas īss raksturojums		Pirmais Latvijas iedzīvotāju apsveikums Jaunajā gadā kā jaunajam premjerministram 2007./2008. gada mijā.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā Unikālo vārdu skaits		1060 636
Atslēgvārdi		mēs – 19, Latvijas – 13, gads – 9, bija – 7, būs – 7, esam – 6, mūs – 6, mūsu – 6, paldies – 6, Eiropa – 5.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Latvijas ļaudis. LR ministru prezidents, politiķis, patriots.
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Latvija, PSRS, Godmanis (par sevi trešajā personā), NATO, Eiropas Savienība, Eiropa, Daugavpils, Lisabona
	Personu vietniekvārdi	Lietojuma biežuma ziņā pirmajā vietā ir vietniekvārds "mēs", kas vienlaikus ir arī šīs runas atslēgvārds. Tas tiek lietots ar mērķi demonstrēt vienotību ar tautu un pārdzīvot kopējo pieredzi: mēs esam pieredzējuši, "Mēs – valdība" – I. Godmanis to šādi atsevišķi izceļ, lai nesajauktu ar "mēs – Latvijas iedzīvotāji": ko mēs – valdība – sniegsim pretī. "Jūs – Latvijas iedzīvotāji": jūs, Latvijas ļaudis, esat..., jūsu viedoklis. "Es", lai paustu personīgo viedokli.
	Darbības vārdu formas	Darbības vārdi, kas apzīmē būšanu pagātnē, tagadnē un nākotnē.

	Vērtējumi	Realitātes novērtējums veidots, izmantojot jēdzieniskās opozīcijas: prieki un bēdas, veiksmes un neveiksmes, cerības un vilšanas, baltās un ne tik baltās dienas. Kontrastu gads. Ne jau balts no abiem galiem... un ne zaļš pa vidu. Raibs gads. Šis ir bijis vērtīgu mācību gads. Realitātes apjaušanas gads. Šis gads mūs visus ir mētājis no laimes uz nelaimi un atpakaļ.
Retorikas paņēmieni		Iepriekš norādītās jēdzieniskās opozīcijas. Salīdzinājumi: kredītu un līzingu eiforija, ilūziju sabrukums. Nostalgijas retorika, salīdzināšana ar pagātņi: Salīdzinot ar 1990. gadu, 2007. gads ir tikai viegla vēja pūsma. Auditorijas iekarošana un manipulēšana ar klausītājiem, izmantojot uzslavas: Jūsu viedokļi ir likuši tajos ieklausīties un galu galā - izmainījuši Latvijas politiku. Bez Jums, kas daudzi jau ir cienījamā pensijas vecumā, mēs nebūtu atguvuši neatkarību, mēs nebūtu Eiropas Savienībā un NATO. Par sevi trešajā personā: Liktenis man ir lēmis vadīt Latvijas valsti pretrunīgās un atbildīgās situācijās. Tāda bija deviņdesmito gadu sākumā un tāda ir šodien. Daudzi saka – tagad ir krīze, un Godmanim uzdots to izstrēbt. Ziniet, nav tā. Retoriski jautājumi, vēršanās ne tikai pie politiķiem, bet arī katra Latvijas iedzīvotāja.
Metaforika		Sporta metafora POLITIKA IR SACENSĪBAS (stadions, stafete, 10 apli). ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (virziens, kurā mēs ejam).
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Dievs svētī Latviju. 1990. gads (PSRS sabrukums) un 1991. gads (inflācija 95%). 17 neatkarības gadi. 3 gadi NATO. Pirmais gads Šengenas zonā. Paruna – kas neciena pagātņi, tam nav tiesību uz nākotni.
Laiks un telpa		Pēdējas aizejošā, 2007. gada minūtes.
Komentārs		Šī runa satura, stilistikas, izmantoto metaforu un retorisko paņēmieni ziņā stipri atgādina iepriekšējo I. Godmaņa kandidāta runu. Galvenais vēstījums Latvijas iedzīvotājiem – ņemt vērā pagātnes kļūdas un sākt mācīties taupīt.

11.06.2008. – Ministru prezidenta Ivara Godmaņa runa Saeimas sēdē “Par uzdevumiem Ministru kabinetam sasistībā ar ekonomiskas krīzes pārvarēšanu”¹⁸⁹

Augsti godātais Saeimas priekšsēdētāj! Prezidij! Augsti godātie deputāti! Klātesošie! Ministri! Es tiešām lūdzu mani uzklausīt. Varbūt man neizdosies ļoti sistēmiski jums izklāstīt savu sakāmo, jo es gatavojos uzstāties jūsu darba noslēgumā – jūsu šīs sesijas pēdējā sēdē. Tomēr, tā kā ir sasaukta ārkārtas sēde un šis jautājums, pēc manām domām, ir arhisvarīgs, es tiešām uzskatu, ka šī diskusija acīmredzot būtu vajadzīga. Es varbūt mēģināšu īsi iepazīstināt jūs ar pašiem pēdējiem datiem, kas publiski nav pieejami ne presē, ne vēl kur citur, lai jūs arī paši varētu izvērtēt situāciju.

Es mēģināšu tomēr pa blokiem iepazīstināt jūs, kāpēc mēs esam tur, kur mēs esam, ko mēs darīsim, bet pirms tam – ko mēs esam jau izdarījuši. Pēc tam es lūgšu jūs uzklausīt arī ministrus, kuri ir ieradušies šeit un kuri noteikti sniegs padziļinātāku un profesionālāku skatījumu uz lietām, par kurām es gribētu jums stāstīt.

Ja atļaujiet... es centīšos būt pilnīgi atklāts... Atļaujiet man ievadā pateikt vairākas lietas, ar ko šis brīdis ir raksturīgs. Tas faktiski ir raksturīgs ar ne tik daudzām lietām.

Pirmā lieta ir tā, ka mēs reāli pēc šā garā ceļa, sākot no 1990. gada, beidzot esam nokļuvuši globalizētā ekonomikā – pilnīgi visās šīs globalizētās ekonomikas jomās. Ko tas nozīmē? Minēšu kaut vai pāris piemērus.

Mēs viennozīmīgi esam cenu globālajā vidē. Pilnīgi neatkarīgi no tā, kādi ir mūsu ienākumi, cenas nenosaka tikai mūsu ienākumi, bet arī tās cenas, kas eksistē ārpus Latvijas, atstājot ļoti lielu iespaidu uz cenām šeit. Minēšu kaut vai, teiksim, piena nozari, taču es varētu minēt vēl arī citas nozares. Tā ir pirmo reizi! Tā nekad vēl nav bijis!

Tā otrā lieta ir tāda, ka mēs esam kļuvuši pilnīgi globāli, un tāds ir arī viss finansējums, kas mums šeit pēc 2004. gada ir ieplūdis. Ja mēs paskatāmies, kas tad galu galā ir finansējis mūsu

¹⁸⁹ <http://saeima.lv/webroot/steno/Saeima9/080611/st080611.htm>

mājsaimniecības, tad redzam, ka tās ļoti lielā mērā nav mūsu bankas. Tās ir bankas, kas darbojas šeit, bet šo banku kapitāls un šo banku avots ir Eiropā, nevis Latvijā.

Mēs esam globāli iesaistīti arī finanšu pasaulē, un, ja mēs runājam, teiksim, par kādām atsevišķām jomām, par ko vairāk zemkopības ministrs jums pateiks, tad redzam, ka arī tur visdažādākajā veidā darbojas globālais atbalsts, kas nācis no Eiropas Savienības. Tas ir konkrēts un nav atkarīgs no mūsu ienākumiem. Tātad mūsu dilemma ir tāda, ka mēs esam globālā pasaulē cenu, apgrozījuma un visa pārējā ziņā, taču mūsu ienākumi diemžēl vēl ne tuvu nav tādi, lai mēs varētu teikt, ka jūtamies labi šajā vidē. Tas ir punkts viens.

Punkts divi. Redziet, mūsu lielākajai daļai, kas esam šajā zālē, arī jūsu padevīgajam kalpam, nebija iespēju piedzimt, mācīties skolā un augstskolā tajā vidē, ko sauc par kapitālistisko ekonomiku, kaut gan zālē deputātu vidū es redzu arī cilvēkus, kas to ir darījuši. Un mums nav vienkārši pieņemt šo situāciju, ko var raksturot vienā teikumā: „Kapitālismā ekonomika attīstās cikliski.” Cikliski! Ir buma fāze, un ir recesijas fāze. Un mēs varam tikai minēt, vai to var mainīt. Daži ir mēģinājuši to darīt. Tāds ir bijis arī Keins, ļoti slavens ekonomists, kas ir iedibinājis savu sistēmu, cenšoties šo parādību mainīt.

Reāli tā nav izmaināma! Un no tā ir radies viens jautājums: kā mums vajadzētu reaģēt uz šiem cikliem? Un tas ir jautājums, ko mēs varam uzdot sev, arī tai paaudzei, pie kuras piederu es un kura sēž šajā zālē. Vai mēs spējam uz šo parādību reaģēt pragmatiski, nevis politiski, nevis histēriki? Tas ir labs jautājums. Es domāju, ka mums vajag spēt to izdarīt. Mēs jau trīs lejušlidošus ciklus tagad esam piedzīvojuši. Divas krīzes bija 1995.gadā saistībā ar banku krīzi, taču tad gan mums vēl nebija globalizētas ekonomikas. Otrā – Krievijas krīze, kas jau bija solis uz globalizētu ekonomiku. Un tagad, lūk, ir šī trešā krīze.

Tagad ir jautājums – vai šī ir krīze? Ja mēs runāsim politiski, es pilnīgi saprotu, ka opozīcija teiks: „Ir pilnīgs krahs, krīze, un visi mēs...” Nu, pēc definīcijas!

Ko var teikt pozīcija? Redziet, ir trīs definīcijas! Pirmā definīcija, kas ir „vismīkstākā”, ir tāda, ka dzīvojot vairāk nekā četrus gadus divciparu kopprodukta pieauguma apstākļos, ir dabīgi, ka mēs piedzīvojam ciklu, kas ir saistīts ar to, ka mums samazinās kopprodukts. Un tam, ka valdībai pie tā nav nekāda nopelna, ir arī pierādījums, jo tas samazinās arī mūsu brāļu tautām – Lietuvai un Igaunijai, kā arī vēl veselā virknē citu valstu. Tātad tas ir globāls process! Un mēs varētu nosaukt šo situāciju, kas ir vērojama šodien, – kopprodukta pieauguma tempa samazināšanās. Protams, mums atradīsies cilvēki, kas teiks, ka tas ir ļoti daudz un ļoti labi, ja mēs paņemam ciparus, kas ir Rietumeiropā. Tur 3,3% bieži vien ir pat sapnis, nevis traģēdija!

Otrs vārds varētu būt recesija, kurš ir drusku „smagāks” vārds un kurš viennozīmīgi parāda tendenci, ilgstošu tendenci, ka IKP mums varētu samazināties pietiekami ilgstoši bez kaut kādām īpaši optimistiskām cerībām, ka mēs tūlīt pat apstāsimies un sāksim virzīties uz augšu. Šādu situāciju es piedzīvoju Igaunijā, kad ierados tur februārī un tikos ar Igaunijas premjeru, ar Igaunijas ministriem. Viņiem absolūti visas reitingu aģentūras bija paziņojušas, ka janvāra beigās, februārī ekonomika Igaunijā radikāli uzlabosies – no 6% nokritīs uz 3,6%, tad uzlabosies atpakaļ un gada vidū sasniegs vismaz 5,6 procentus. Nu rezultāts ir pilnīgi cits! Nulle procentu pieaugums! Acīmredzot optimistiskie scenāriji bija nepatiesi.

Arī mums – gribu uzreiz teikt – visas reitingu aģentūras, visas banku analīzes... man tās visas šeit ir, ja kāds netic, varu parādīt... Neviena no tām nespēja prognozēt šādas izmaiņas. Ekonomikā tik straujas izmaiņas nav prognozējamas pēc definīcijas!

Es varētu minēt tās pilnīgi visas. Mums zīmēja tādu ainu, ka mums būs 7,2%, 5,2%, 5,6%, ka tūlīt pat ies uz augšu... Pēc tam ar katru mēnesi šīs pašas reitingu aģentūras sāk pazemināt šo mūsu pieauguma līmeni, un tagad mēs esam otrā galējībā, jo mums zīmē 0... 0,5... 0,3 procentus.

Labi! Reālā situācija ir cikliska, mēs esam lejupejošā cikla daļā, bet tas jau mums nedod tiesības vienkārši stāvēt un teikt: „Nu jā! Ekonomika mainās, mēs neko tur izdarīt nevaram! Gaidīsim, kamēr sasniegsim tā saucamo dibenu, un tad iesim uz augšu...” Tā, kā apmēram, starp citu, darīja igauņi. Es viņiem prasīju: „Vai jums ir kaut kādi īpaši pasākumi? Es jums tūlīt pateikšu, ko mēs esam izdarījuši pusegada laikā.” Tad atbilde tika dota šāda: „Nē, nekādu īpašu pasākumu nav! Jo pati no sevis, tā teikt, ekonomika atgriezīsies...” Tomēr tā pati no sevis neatgriežas! Var jau būt, ka arī mēs ar saviem pasākumiem to uzreiz nepagriezīsim uz augšu, bet mūsu valdības pienākums ir vismaz darīt visu, ko sauc par anticiklisku politiku.

Un tur ir tā problēma, ka faktiski pasaulē nav daudz valdību, kas rīkojas ekonomiski pareizi. Tad, kad pieaug kopprodukts, tad vai nu tur nodokļus uz vietas, vai palielina tos... Starp citu, palielina, lai veidotu rezervi... Tad, kad šis līmenis krītas, tad nodokļi ir jāsamazina un jāpalielina piedāvājums.

Taču parasti viss notiek otrādi. Tad, kad ir labi laiki, tad nodokļus vēl samazina un paplašina budžeta izdevumus, bet tad, kad ir slikti laiki, tad, neieņemot naudu, cenšas uz nodokļu paaugstināšanas rēķina iegūt papildu naudu un dabū to pašu efektu, kā, piemēram, braucot ar tramvaju. Jums nav pietiekami daudz naudas, jūs paceļat biļetei cenu, bet cilvēki brauc mazāk ar tramvaju.... Vēl

reizi paceļat cenu, un brauc vēl mazāk... Un tad izrādās, ka rezultātā naudas jums kļūst nevis vairāk, bet mazāk, kaut gan cenu politika ir gājusi uz augšu...

Jā! Bet tagad parunāsim konkrētāk. Ir ļoti svarīgi tomēr parunāt par šo pēdējo definīciju. Nu, pēdējā ir politiskā definīcija! Mēs esam traģiskā krīzē, bet vai mēs vēl arvien esam pietiekami pozitīvā vidē? Problēma ir izmaiņās. Problēma ir izmaiņās! Arī mani padomnieki raksta, ka tieši izmaiņas, to straujais temps atstāj tīri emocionālu un tīri politisku iespaidu uz cilvēku. Un tās atstāj lielu iespaidu, starp citu, arī uz tautsaimniecību, lai cik dīvaini tas būtu.

Noklausoties kaut vai to, ka valdības vadītājs saka, ka laiki nav tie labākie, tiešām pārstāj naudu tērēt. Sāk uzkrāt! Tas, no vienas puses, ir pozitīvi, bet mazumtirdzniecības apgrozījumā mēs ieraugām, protams, ne pārāk pozitīvus ciparus. Nu, lūk!

Bet tagad es atļaušos tālāk runāt bez politiskiem kruzuliem.

Mums tomēr ir ļoti svarīgi pateikt, no kāda punkta mēs startējam. Mēs startējam no vairākus gadus ilguša divciparu kopprodukta pieauguma: 10,6% – 2005.gadā, 12,2% – 2006.gadā un 10,3% – 2007.gadā. Šādu ciparu mums apkārt nevienam nebija. Mūs sauc par Baltijas tīģeriem. Un ne tikai par Baltijas, bet arī par jaunajiem tīģeriem Eiropas Savienībā.

Tātad, ja mēs salīdzinām šos kalniņus – Igaunijas, Latvijas un Lietuvas kalniņus –, tad mēs bijām visaugstākajā kalniņā. Tas ir punkts viens! Ja runājam par ragaviņām, ar kurām brauc lejā, tad ātrums ir atkarīgs no kalna augstuma...

Tad, lūk! Mums gan bija tas divciparu cipars, bet, ja mēs paskatāmies, kas tad veidoja šo kopproduktu, tad ir jāsaka godīgi, ka izdevumu pusē privātais patēriņš pat vēl 2007.gadā, kad jau faktiski varēja sākt domāt, ka būs cikla izmaiņas uz leju, vēl arvien bija augsts. Privātā patēriņa sadaļa kopprodukta pieaugumā 2007.gada pirmajā ceturksnī bija 29%, 2002. – 17%, 2003. – 13,6%. Jā! Un tad notika straujš kritums! Taču pie tā es vēl atgriezšos.

Tātad mēs startējam no situācijas, kad ir bijuši samērā augsti kopprodukta pieauguma tempi. Nu labi! Varētu minēt vēl... Un ļoti svarīgi minēt, kāpēc tie tādi bija! Kā mēs to varējām panākt līdz šim? Faktiski es neko jaunu nepateikšu, tomēr ir ļoti svarīgi to uzsvērt, lai mēs neaizmirstu saknes, ja mēs runājam tālāk par koku un par tā zariem.

Milzīgi straujš kredītu pieaugums, turklāt mums pašiem tādu kredītu resursu šeit, protams, nekad nav bijis. No 62% 2006.gadā līdz pat 2007.gada otrajam, trešajam ceturksnim mums vēl arvien kredīti bija 55% gads pret gadu. Turklāt, ja mēs runājam par hipotekārajiem māju kredītiem, tad tur bija plus 91% gads pret gadu... Un, ja mēs runājam nopietni, tad var teikt: ja šie resursi mums nebūtu bijuši tādi, tad mums, protams, nebūtu tāda IKP. Tad mums nebūtu tādas inflācijas, bet mēs arī būtu bez mājām un bez dzīvokļiem, jo diezin vai kāda no pašvaldībām vai no esošajām valdībām, kas pirms tam ir bijušas un kas tagad strādā, ir apveltītas ar tādiem resursiem, kas spētu šādus resursus novirzīt šajā sektorā.

Mēs patlaban esam vēl vienā tādā interesantā situācijā. Mēs četru gadu laikā esam kļuvuši par kredītu aizņēmēšos nopietnu nāciju. Vairāk nekā 170 tūkstoši mājsaimniecību ir aizņēmušās... Es negribētu te saukt ciparus, lai jūs neapgrūtinātu, bet dažus tomēr minēšu salīdzinājuma labad. Mums ir 980 tūkstoši mājsaimniecību, un no tām vairāk nekā 170 tūkstoši mājsaimniecību ir aizņēmušās. Un, ja izdala šo aizņēmumos paņemto naudu uz visiem 2,3 miljoniem cilvēku (aptuveni tik daudz mūsu ir, no zīdaiņiem līdz pat pensionāriem), tad iznāk, ka jāatdod katram 156 lati mēnesī 18 gadus pēc kārtas – katru mēnesi, katru gadu.

Tas viss ir noticis pēdējos četros gados. Protams, ne jau katrs no tiem 2,3 miljoniem ir aizņēmējis, bet tā ir ļoti milzīga summa! Un valdība faktiski nav šeit pielikusi neko daudz, jo valdības ārējie parādi (gan šīs, gan iepriekšējās valdības, kurā es arī biju, gan arī vēl iepriekšējās) nekad nav bijuši tādi, ka būtu bijis jāmaksā vairāk par pieciem sešiem procentiem; nu, septiņi ir maksimums. Un kopā ar iekšējo parādu nekad nebija vairāk par 13 procentiem. Bet, ja paņem sabiedrību klāt, tad ir 134 vai 135 procenti.

Protams, varētu teikt: „Nu jā, bet mēs varējām izdarīt kaut kā tā, lai neaizņemam cilvēki!” Nē, nevarējām to darīt. Mums nav tiesību to darīt, jo bankas kvalificē aizņēmējus. Kvalificē, ka viņi nevar varbūt uzreiz nopirkt māju vai dzīvokli, bet viņi var ņemt kredītu un atmaksāt to 25 gados vai pat vēl ilgākā laikā. Tātad mums nav tiesību to liegt! Tikko mēs to liedzam, mēs esam citā ekonomikā, tajā, kurā mēs kādreiz dzīvojām. Tas ir punkts viens.

Protams, punkts divi ir saistīts ar kaut ko citu. Otra lieta ir diemžēl saistīta ar pirmo, jo ne jau visi mūsu sabiedrībā šos kredītus saņēma. Palika vēl ļoti liela daļa mājsaimniecību, kas šo kredītu saņemšanu ieraudzīja citā veidā – cenu veidā veikalos. Jo visa šī naudas masa, kas ieplūda Latvijā, galu galā atstāja iespaidu uz cenām mazumtirdzniecībā, sākot ar būvmateriālu cenām un beidzot ar pārtikas cenām. Un šī sabiedrības daļa atnāca gan pie valdības – Aigara Kalviša valdības –, gan arī pie iepriekšējām valdībām, arī pie jums, deputāti, kas, starp citu, par to balsojāt, un precīzi pieprasīja sev kādu zināmu kompensāciju, jo viņi šos kredītus saņēmuši nebija. Un šī kompensācija bija jādod, jo

veikali ir visiem vieni, jūs tos nevarat nodalīt. Un tad rezultātā faktiski... Nu jā, algu pieaugums – 30 procenti 2007.gadā, vēl 2008.gada 1.ceturksnī algu pieaugums (gads pret gadu, ceturksnis pret ceturksni) – 28,1 procenti. Es rēķinu, ņemot vērā 2006.gadu; tie bija ļoti lieli algu pieaugumi. Ja skatāmies uz produktivitāti, tad jāteic, ka grūti aprēķināt... Nu, par 5 vai 6 procentiem pieauga darba ražīgums, algas savukārt pieauga šādi.

Viegli ir teikt: „Kļūda! Valdības nedrīkstēja to darīt!” Nu jā, nu, saņemiet to dūšu!... Atceramies, kā tad bija ar to algu pielikumu. Valdība Aigara Kalvīša vadībā atnāca... Bija runa par 10 procentiem, tie pārtapa par 30 procentiem tad, kad viņš izgāja no Saeimas. Nu, bet valdībai jau nebija tāda nostāja, ka tad mēs atkāpjamiem un visa tā atbildība nāk līdzī. Bet, tīri objektīvi raugoties – nekādas šances!... Viena sabiedrības daļa – jaunākā, maksāspējīgākā... un, lai kā mūs arī baidītu par to, ka viņi nevarēs atdot kredītus, uz 1.maiju rezervju daudzums sliktajiem kredītiem ir 0,65–0,63, tas nemainās pa mēnešiem.

Valūtas fonds man pateica, ka tā starpība starp Ameriku un Latviju ir tā, ka tās mājsaimniecības, kas tika kvalificētas, tiešām arī bija kvalificētas – lielākā daļa, nevis visas, kas saņēma kredītus. Un tā ir mūsu nākotnes šanse.

Un tas nozīmē, ka uzdevums mums, valdībai, – un ne tikai valdībai, bet arī parlamentam – ir rīkoties tā, lai šie cilvēki varētu nopelnīt, dzīvot un atdot šo naudu, kas ir jāatdod – jāatdod ne jau viena gada, bet 20 gadu laikā. Kvalitatīvā ziņā tā ir pilnīgi cita situācija valstī, kolēģi!

Labi. Mēs tagad runājam par šo naudas masu. Protams, ir vēl arī trešais avots – imports. Arī liels imports. Mēs importējām daudz – 27 procenti bija 2004.gadā; 28,6 procenti – tāds bija pieaugums 2005.gadā. Bet rekords tika sasniegts 2007.gada 1.ceturksnī: imports, gads pret gadu, sastādīja 36,2 procentus. Starp citu, salīdzinājumam: šā gada 1.ceturksnī imports ir bijis negatīvs – mīnus 1,8. Mēs vairs nevaram importēt tāpēc, ka nu nav to resursu.

Es jau šeit negribētu runāt par visādām sekundārām lietām. Par to, ka nekustamā īpašuma cenas piedzīvoja strauju kāpumu – līdz pat 1700 eiro par kvadrātmetru. Tās 2007.gada aprīlī strauji uzlēca augšā. Un tāpat vēl arī tā joma piesaistīja sev resursus. Jo nauda piesaista naudu.

Tas, protams, nosūca kredītresursus nost gan no ražošanas, gan arī no eksporta sfēras. Diemžēl tā tas ir, bet tā ir tirgus ekonomika, dāmas un kungi! Jūs nevarat to tā regulēt, lai arī kā jūs to gribētu. Ja jūs to sāksiet darīt, tad mēs atgriezīsimies tur, kur mēs bijām pirms kādiem 20 gadiem.

Protams, jāpiemin arī tāda nepatīkama lieta, ka latos izsniegto aizdevumu likmes pieauga ļoti strauji. Un faktiski, ja vēl 2007.gada oktobrī mums RIGIBOR bija 13,3 procenti, tas nozīmē, ka komercbanku aizdevumiem tās likmes jau bija pāri par 15 procentiem. Tagad tās ir kritušās.

Plus visiem tiem pasākumiem, kas ir saistīti ar globālu finansēšanu, ar globālu pieprasījumu, mums nācās izturēt pasaules – pasaules! – energocenu spiedienu uz mūsu valsti. Un, proti, tas izpaudās kā siltuma tarifu kāpumi. 2008.gada februārī un martā Rīgā vien tarifu kāpums elektrībai bija 23 procenti, un aprīlī pa visu valsti – 40 procenti. Šādi sitieni Rietumu pasaulē nav iedomājami vispār! Jā! Bet mums neviens neprasa, vai tie sitieni mums ir lieli vai mazi. Mums ir jāmaksā pasaules cena. Un mēs varam stāstīt visai pasaulei, ka mums nav pietiekamu ieņēmumu, bet tas absolūti nemazinās prasību, ka jāmaksā, vadoties pēc pasaules tarifiem. Nu jā!

Un tad mēs uz savas ādas pārbaudījām vēl vienu faktoru – to, ko tik tiešām sauc par konjunktūru. Un nu es lūdzu ieklausīties! Sākumā tas šķiet ļoti vienkārši: pārtikas produktu cenas ceļas tāpēc, ka Ķīna un Indija sāk lietot vairāk gaļas un piena. Cienījamie kolēģi, tā lielā mērā ir preses „pīle”! (Ir pīles, un ir arī preses „pīles”.) Tā lielā mērā ir preses „pīle”! Ir objektīvi Eiropas Komisijas dati. Starp citu, ir pētījums par pārtikas cenu pieaugumu Eiropā, Eiropas Savienībā un pasaulē, un tur ir minēti vismaz 12 iemesli un absolūti marginālais ir šis, par ko es runāju nupat. Ir pilnīgi citas lietas, ja lieli naudas līdzekļi iziet ārā no vērtspapīriem, kas bija saistīti ar hipotekārajām ķīlu zīmēm. Un šos naudas līdzekļus sāka izmantot nākotnes darījumos, uzpērkot gan naftas produktus, gan pārtikas produktus. Tad var uzskrūvēt īsā laikā cenu tik augstu, kā tas, starp citu, arī notika ar pārtikas cenām, piena un graudu cenām, pagājušā gada vidū... Bet arī tā kritās par 30 procentiem Eiropā!... Un, starp citu, mūsu uzņēmēju tendence ir iet līdzī šīm cenām – un ne jau tāpēc, ka būtu kāds pircis produkciju no viņiem eksportam... Nē! Viņi ieraudzīja, kāda šī cena ir Eiropā, viņi var atļauties arī šeit tādu cenu likt... Un, kamēr šie kredītresursi bija šeit, tikmēr cilvēkiem vēl bija nauda, par ko pirkt, un uzņēmēji lika lielākas cenas. Rezultāts: mēs esam nonākuši tajā situācijā, par kuru jau runāja Kampara kungs.

Mums samērā grūti eksportēt, jo cenas starpība piena pulverim vēl arvien ir 15–20 procenti. Nu jā! Bet arī tas tika darīts tādēļ, lai varētu samaksāt lielāku iepirkuma cenu piena ražotājiem – pielikt klāt tos 7–8 santīmus. Nelaime tikai tā, ka jūs vienreiz ievēd paradīzē un tūlīt pat izmet ārā ellē... Saprot, ka tūlīt pat to visu ņems nost, un tad reakcijas ir tās, ko mēs sagaidām un sagaidīsim. Bet tā arī ir tirgus ekonomika, un tā faktiski nav iespaidojama!

Protams, tā nu gluži nav, ka valdība var nedarīt neko.

Bet tagad runāsim par tālāko stadiju.

Labi! Mēs bijām tajā stadijā. Pilnīgi loģiski, ka tajā stadijā atradās arī gan Igaunija, gan Lietuva, gan arī vesela virkne pārējo jauno dalībvalstu. Un tad sākās strauja samazināšanās. Un tagad, protams, ir jautājums: kāpēc tas IKP mums tik strauji mazinās un, kā mums prognozē, nākotnē samazināsies vēl straujāk? Nu tāpēc, ka, pēc Latvijas Bankas datiem, mums vairs nav kredītu pieauguma gadu no gada – 90 procenti hipotekārajiem vai 60 procenti parastajiem kredītiem –, bet nu jau ir tuvu pie 20 procentiem, un ir prognoze, ka gada beigās būs 10 procentu pieaugums. Runa par resursiem vairs nav tik viennozīmīga. Un tas ir normāli, jo ir mājsaimniecības, kas vairs nekvalificējas šiem kredītiem. Jūs varat prasīt, cik gribat, taču bankas izvērtē un saka: „Nē, piedošanu! Jums vēl kaut kas jāpelna, lai jūs varētu paņemt šo kredītu!” Tas nav triviāli. Tas nav triviāli!

Tas ir punkts viens. Tātad ir mazinājusies viena no tās eļļas vai degvielas plūsmām, kas uzkurināja privāto patēriņu un līdz ar to arī kopproduktu. Tas ir punkts viens.

Punkts divi. Mēs esam tādā ļoti interesantā stadijā ar Eiropas fondiem. Mēs beidzam vienu Eiropas fondu daļu, tas ir 2004.–2006.gads, kopā ir 625 miljoni eiro. Mēs neesam paši sliktākie, kā teica Urbanoviča kungs, kurš te runāja par to, ka apsūdzību izvirzīs... Es gan neredzu te apsūdzētāju... Nu jā. Es domāju, ka Broka kungs jums paskaidros. Mēs neesam sliktākie. Mums ir atlicis līdz 31.oktobrim savākt atskaites, lai mēs varētu atgūt to naudu, kas ir apmēram 157 miljoni, un tai ir 25 procenti. Mēs rūpīgi katru mēnesi to skatāmies. Bet ir viena nelaime, ka faktiski to „tranšu” esam pabeiguši, bet jauno mēs nule tikai esam sākuši izmaksāt. Un pirmā sociālā fonda izmaksa, 13 miljoni eiro, ir ar izglītību saistītiem projektiem.

Tur ir 150 Ministru kabineta noteikumi jāapstiprina, jo nevar deleģēt ministrijām lēmumu pieņemšanu. Diemžēl tāda ir mūsu likumdošana! Tie noteikumi ir jāapstiprina Ministru kabinetā, un tādi ir 150 noteikumi. Mēs no tiem šogad esam apstiprinājuši gandrīz 40, un es domāju, ka 40, varbūt pat vairāk, mēs vēl apstiprināsim un spēsim šo naudu nopietni sākt apgūt tikai pašas gada beigās. Tas nozīmē, ka tai naudas plūsmai, kas mums visu laiku bija no Eiropas fondiem, šinī brīdī ir zināms pārrāvums. Tas ir nākamās eļļas vai degvielas samazinājums ekonomikas motoram.

Un, ja mēs runājam, protams, arī par trešo lietu, tad pilnīgi pareizi Kalvīša valdība darīja, ka tā pieņēma antiinflācijas plānu. Protams, tagad ir ļoti viegli pateikt: „Kurš varēja zināt, ka pasaulē būs šāds samazinājums konjunktūrā, ka būs pieprasījuma samazinājums, tajā skaitā pēc kokmateriāliem, par ko runāja arī Kampara kungs?” Tur jau ļoti dziļi par to visu jārunā – no 1.janvāra līdz 50 eiro ievadumta Krievijā, apmēram 15 procenti – importam, lētajiem apaļkokiem, ko mēs te zāģējam, – 15 procenti, bet kopumā tātad ir gandrīz 25 procenti. Ja šis imports samazinās, tad, protams, pieaug pašizmaksa mūsu produkcijai, ko šeit uz vietas zāģējam, turklāt cenā to ielikt diemžēl nevar, jo konjunktūra lielākajos tirgos, it īpaši Amerikas Savienotajās Valstīs, nav mūs stimulējoša. Tas varbūt nav tik daudz saistīts ar „Latvijas valsts mežu” rīcību. Te būs īpašs plāns jāpieņem, kā vispār šīs divas nozares, kas mums ir vissliktākajā stāvoklī, īpaši mēbeļu ražošana – mīnus 25 procenti... Šeit būs jāpieliek, protams, visas pūles, lai kaut kādā veidā to stimulētu. Taču triviāli tas nav! Labi, mēs neimportējam 15–17 miljonus kubikmetru apaļkoku, kā to dara Somija, kura būvē visu savu biznesu uz papīra un celulozes rūpniecību, uz pārstrādi, zāģēšanu un uz lētu importu. Labi, ka mēs tik daudz vēl neimportējam, bet tagad ir cita situācija. Mēs atkal esam globālā vidē. Nu jā!

Ja mēs runājam tālāk par Aigara Kalvīša valdības pieņemtajiem antiinflācijas plāniem, tad es domāju, ka īpašu kritiku izteikt par tiem man personīgi neveras mute, jo viss bija ļoti loģiski. Tādā situācijā, kad mums karsa ekonomika, šie cipari, šie fakti bija pieņemami, un es domāju, ka tas bija viens no faktoriem, kas nostrādāja.

Tikai tagad ir radies šis jautājums. Tagad mēs esam nonākuši otrajā stadijā: ekonomikas samazināšanās, sašaurināšanās, krīze, traģēdija... un ir vienalga, kā mēs to definējam.

Runāsim pragmatiski! Protams, cik tad daudz to pasākumu bija? Desmit procentu liels pašfinansējums, obligātās VID izziņas, palielinātas valsts nodevas par vairākkārtēju īpašuma pārreģistrāciju, papildu nodokļi automobiļu tirdzniecībai... Un vēl bija ierobežojums saistībā ar luksusa mašīnām. Neko daudz vairāk nenosaukšu. Es domāju, ka viens no pretinflācijas līdzekļiem, protams, bija arī šīs programmas pieņemšana, bet man ir jāsaka godīgi, ka tas, ko es minēju, – banku izsniegto kredītu skaita būtisks samazinājums, atstāja arī iespaidu uz tautsaimniecības nozarēm: gan uz būvniecību, gan arī līdz ar to uz nekustamo īpašumu, gan uz eirofondiem, ko es jau minēju. Nav arī vairs tik straujš algu pielikums, kolēģi! Viss! Nevienam vairs tā īpaši strauji neliek algas klāt privātajā sektorā, un arī valsts vairs ne. Ir jau pielikts! Protams, nevienam tās nav pietiekami lielas, ir par maz, ja mēs runājam matemātiski un integrēti, bet ir jau pielikts. Un tāpēc, neapšaubāmi, ir samērā pagrūti uzskatīt, ka mums būtu bijušas kaut kādas ļoti īpašas metodes, kā mēs varētu to kopproduktu vienā brīdī pagriezt uz augstāko variantu.

Protams, arī inflācijas slogs ir absolūti viennozīmīgs un vēl arvien ar inerci.

Labi! Es nerunāšu par tām lietām, par ko vienmēr raksta avīzēs. To ir samērā grūti pierādīt, un tomēr netieši ir starptautiskā kredītu krīze, likviditātes pasliktināšanās, eksporta tirgus konjunktūra, pārtikas cenu konjunktūra, energoresursu konjunktūra...

Nu labi! Tomēr vienu es pateikšu pilnīgi precīzi: ja kāds saka, ka prognoze šādā pārmaiņu laikā bijusi absolūti neprecīza, kad vērtēja situāciju pirms krituma, tad es uzņemšos apgalvot, ka vesela virkne aģentūru, kas tagad mums zīmēja visdrūmākos... no visdrūmākajiem variantiem, arī ir sniegušas samērā nepamatotas prognozes. Un mūsu uzdevums, kā es jau teicu Starptautiskajam Valūtas fondam, ir darīt visu, lai šīs prognozes nebūtu tik sliktas. Tas ir mūsu galvenais uzdevums! Un tas nozīmē, ka mums ir jāstrādā anticikliski. Labi!

Tālāk es gribētu pateikt pilnīgi konkrētas lietas, ko mēs jau esam darījuši. Mēs faktiski esam nofiksējuši, ka reizē mums ir jārisina divas situācijas. Mums vienlaikus ir jāpretojas straujam kopprodukta samazinājumam, necerot, ka kopproduktu šoreiz dzīs uz augšu privātais patēriņš. Un tad atliek tikai vai nu eksports, vai investīciju piesaistīšana, ko sauc par pamatkapitālu, vai arī valdības izdevumi. Taču ar valdības izdevumiem mums ir zināmas problēmas. Mēs, pastāvot šādiem rādītājiem, nevaram atļauties deficītu, tāpēc cerēt uz valdības izdevumu palielināšanu, kā parasti to dažreiz dara anticikliski... Un 1998.gada aprīlī jūsu padevīgais kalps kaut ko līdzīgu izdarīja, būdams finanšu ministrs, bet tas ir darāms, pastāvot drusku citiem inflācijas rādītājiem un drusku citādiem apstākļiem kopumā. Ir jāņem vērā tas, ka resursu cenas pieaug, un līdz ar to tas ir negatīvs signāls gan valstij, gan bankām, gan visam finanšu sektoram. To mēs atļauties nevaram! Līdz ar to mums ir citādi viss jārisina. Nevienam neinteresē, ka krītas kopprodukts, bet mums tas ir jārisina un jāceļ tas uz augšu.

No otras puses, mums ir jācīnās arī pret inflācijas pieaugumu. Tur mums to ieroču ir ļoti maz, tāpēc ka energocenu administratīvais pieaugums ir faktiski neiespaidojams. Mēs varam cīnīties par to, lai samazina savu peļņu monopolpiegādātāji. Tas ir fakts!

Vai mums ir vēl kāda īpaša lieta? Vai mēs varam mēģināt diversificēt piegādātājus? Vai mēs varam kaut kādā veidā stimulēt visu šo lietu un palielināt konkurenci? Tas gan! Bet, būsim atklāti, šo ieroču nemaz tik daudz mūsu rokās nav.

Un tomēr. Ko mēs esam jau izdarījuši? Mēs pieņemām lēmumu, un šajā brīdī tas ir absolūti pretīmejošs. Mazinām inflāciju... Inflāciju mazinošie pasākumi un ekonomiku stimulējošie pasākumi ir vice versa... Jūs nekādi nevarat tos abus bīdīt vienā virzienā, jo mums visu laiku ir jādomā par proporciju. Inflācijas apkarošanā vai, teiksim, mazināšanā mēs izvēlējamies drusciņ citu principu. Mēs izvēlējamies citu principu – programmu, kā atbalstīt tos cilvēkus, kuri ir sociāli maznodrošināti vai kuri nav pietiekami turīgi. Nevis citādu soli!

Kas attiecas uz ekonomikas stimulēšanu, mums bija tikai divi lieli plāni: viens – mēģināt to stimulēt ar valsts pasūtījumu ekonomiku. Mums kopumā ir 827 miljonu latu liels iepirkums, pa visām valsts iestādēm kopā ņemot. Tas ir pietiekami liels cipars, rēķinot no 5 miljardiem. Jūs varētu izrēķināt, cik tas ir procentu.

Mēs nevis gaidām pašas gada beigas, kā tas vienmēr ir bijis labos gados, bet mēs mēģinām to visu vilkt uz priekšu un teikt, kas ir jāpērk, jo līdz ar to mēs stimulējam ekonomiku... Tas ir viens.

Otrs – mēģināt ātrāk izmantot Eiropas fondu līdzekļus, taču izrādās, ka Eiropas fondu izmantošanā nemaz tik vienkārši to tempu palielināt nevar, jo gadījumā, ja mēs pārsteigsimies, Eiropas Savienība mums vienkārši neatmaksās nevienu santīmu, ko mēs uz kredīta iemaksāsim. Un tiklīdz mēs tur iekļausim kaut kādas neattaisnotas izmaksas, mēs uzreiz iegūsim veselu virkni problēmu no turienes.

Nu, lūk! Mēs izvēlējamies šādu soli. Izanalizējuši situāciju, kāda mums ir pēc intensīvām konsultācijām ar komercbankām, mēs valdībā ierosinājām Saeimai atcelt 10 procentu obligāto iemaksu kredīta ņēmējiem. Tas bija banku lūgums un prasība. Pēc mana jautājuma, vai tas tiešām dos papildu resursus, viņi teica: „Jā!” Redzēsīm! Punkts viens.

Ja tas varbūt arī nedos resursus jauniem kredītiem, tad katrā ziņā tas dos iespēju pārkreditēt jau esošos, kas patlaban ir daudz populārāka lieta nekā ņemt jaunus. Punkts divi.

Mēs labu laiku nocīnījāmies ar visām konkurences lietām. Mēs gan nevaram īpaši lielīties, bet vienu likumu ar jūsu palīdzību mēs tomēr pieņemām un tādējādi tirdzniecībā pastiprinājām konkurenci. Runa ir par dominējošo lomu vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā. Mūsu uzdevums ir mēģināt atrast šādas pašas metodes jebkurā citā sfērā Latvijā. Tāds uzdevums ir dots. Vienu mēs jau esam izdarījuši – no 1.oktobra šis likums sāks darboties. Tas tagad diemžēl vēl nestrādā. Diemžēl! Tā likumā ir ierakstīts.

Trešais. It kā skan jau tā pavisam sīki, bet tomēr. Ko var darīt... Ir tāds teiciens, ka grūtos laikos mušas ēd arī viens otrs cits, nevis tikai zvirbulis... Taču varu teikt tā, ka valdība atbalsta Ekonomikas ministrijas ierosinājumu par iespējām iedzīvotājiem bezskaidras naudas norēķinu veidā iepirkumus veikt arī vairumtirdzniecības bāzēs, nevis tikai lielveikalos un nevis tikai mazajos veikalos. Jā, pieņemsim, ka tas nav nekas liels, un tomēr arī tas ir signāls...

Ceturtais. It īpaši svarīgs, kā es jau šeit teicu, ir eksporta pieaugums, kas Igaunijā aizgāja mīnusā, bet mums tas nekad mīnusā nav bijis, un nominālajās cenās tas vēl arvien ir 26 procenti, bet reālajās salīdzināmajās cenās – apmēram 8,5–10 procenti gads pret gadu. Un tas, ko mēs tagad papildus darām, ir centieni ar visādiem spēkiem mēģināt sabalansēt atbalstu uzņēmējiem, un tas ir jādara viena iemesla dēļ. Viņiem uzņēmējdarbībā nāk papildus klāt slogs – izdevumi par energoresursiem, izdevumi par siltumu, izdevumi par elektrību. Tie visi nāk klāt! Un tāpēc mums tie zināmā mērā ir jākompensē. Ja mēs to nekompensēsim, tad tā, ko viņi saražos, būs mazāk, tā, ko pārdoš, – arī mazāk. Arī nodokļu ieņēmumi būs mazāki, un sociālās programmas beigsies tādā apjomā, kādā mēs ceram tās palielināt.

Ir jābūt ļoti precīziem un uzmanīgiem šajā jomā, tāpēc es teikšu tā, ka mēs pamazām... Mēs par četrām dienām samazinājām (no 14 uz 10) uzņēmēju izmaksas par darbinieku slimības lapām. Spersim arī tālākus soļus, ja būs finansiālas iespējas nākamajā gadā.

Mēs pieņemam lēmumu, kas ir ļoti neviennozīmīgi traktējams, un tas ir lēmums, kas, neapšaubāmi, ir vērsti uz darba ražīguma pieaugumu. Mēs novienādojam uzņēmēju maksājumus par piesaistīto darbaspēku Latvijā, Igaunijā un Lietuvā. Mēs bijām iedibinājuši tādu sistēmu, ka mēs maksājam daudz, daudz reižu vairāk par darbaspēka vienu piesaistīto personu. Mēs to novienādojam! Patlaban maksa šajās trīs republikās ir vienāda. Vairāk mēs te neko nedarīsim. Bet mēs esam runājuši ar darba devējiem un tālāk iet nevaram. Mēs nevedīsim neko speciāli šeit iekšā. Katrā ziņā nevarēs mums pārņemt, ka Latvijas valdība darbojas tā, ka nostāda mūsu uzņēmējus nevienādā situācijā attiecībā pret citu valsti, tas ir, Igaunijas un Lietuvas, uzņēmējiem, ņemot vērā, ka mums tirdzniecības apgrozījums ir tas lielākais starp trim Baltijas valstīm. Tas risks ir nepareizs, ja mēs pazeminām mūsu uzņēmējdarbības konkurētspēju.

Ko vēl mēs darījām? Es ceru, ka zemkopības ministrs varbūt precīzāk pateiks par piena iepirkuma cenu izmaiņām. Arī tas ir ļoti atsevišķs jautājums. Valdība uzskata, ka jāatbalsta – un arī atbalstīja – īpaši piensaimniecību. Nu, ne jau tieši piena ražotājus, to mēs nevaram. Bet zināmā mērā tomēr arī piena ražošanu atbalstījām ar to, ka ciltslietām un citiem pasākumiem ir 2,5 miljoni – pluss. Neapšaubāmi, ir vēl arī pasākumi īpašam atbalstam, lai uzņēmēji būtu stimulēti savākt pienu no maziem piena ražotājiem, kuru diemžēl mums ir 95 procenti.

Tādi ir pasākumi.

Un tuvākajā laikā veicamie pasākumi, kolēģi, mums ir ļoti vienkārši. It kā ļoti vienkārši, bet vienlaikus arī sarežģīti. Tie ir trīs. Mēs izmainīsim, atvieglināsim nosacījumus uzņēmējiem: uzglabāt degvielu varēs 36 dienas... Līdz šim bija sistēma, ka viņi drīkst glabāt tikai pie sevis. Daudzās Eiropas Savienības valstīs atļauj to glabāt arī ārpus valsts. Eiropas Savienības ietvaros mēs to nodrošināsim. Un likvidēsim to sistēmu, kas mums ir palikusi degvielas aprītē, it kā mēs nebūtu Šengenas zonā. Tas nozīmē: ja no Mažeiku rūpnīcas ved degvielu „pa tiešo” pārdošanai, piemēram, Talsos, tad tā nav Rīgā jāizlej ārā bāzē, pēc tam jālej atpakaļ mašīnā un tad jāved uz Talsiem... Faktiski mēs veiksime pasākumus, kas mazinās sadārdzinājumu degvielas pārdošanas izmaksām.

Un tālāk. Tā ir mūsu iniciatīva – bet, es domāju, ne mūsu vien –, ka mēs tomēr mēģināsim Eiropas Padomē izvirzīt jautājumu par akcīzes nodokļa turpmāku palielinājumu degvielai, ņemot vērā degvielas sadārdzinājumu kā tādu. Kaut gan man ir zināmas aizdomas, ka arī degvielai, tāpat kā piena produktiem, liela daļa spekulatīvo darījumu ir noteikuši šo ļoti straujo cenas pieaugumu.

Es gribētu vēl, ja atļausiet, runāt par krīzi. Tas ir ļoti svarīgi – runāt par to objektīvi. No politiskā viedokļa to var traktēt dažādi. Skatāmies uz tiem datiem, ko mums dod Nodarbinātības valsts aģentūra: janvāris, februāris, marts, aprīlis... Visi uzņēmumi visā Latvijā... Šī ir pieejama informācija, jūs varat mājaslapā to apskatīt. Es to esmu izpētījis un izanalizējis. Darbaspēks tiek pieprasīts visā Latvijā: visus šos četrus mēnešus ir par 2,5 tūkstošiem cilvēku vairāk darbaspēka, nekā tiek atbrīvots. Nav tā, ka atbrīvotu vairāk, nekā pieprasītu vietā! Šis faktors neliecina par to, ka mēs esam traģēdijā, krīzē, gāzamies un krītam.

Ir viena cita nepatīkama lieta, ka tos, kurus atbrīvo... daļa no viņiem ir sezonas strādnieki, kurinātāji, daļa ir konduktori uzņēmumā „Rīgas satiksme”, daļa ir bijušie akciju sabiedrības „Diena” pastnieki... Varētu teikt, viņus nepārtaisīs ne par saldētājiekārtu operatoriem, ne par metinātājiem, lai kā arī Izglītības un zinātnes ministrija censtos. Un tā ir problēma. Bet teikt, ka mums šī bilance ir traģiska, es pagaidām nevaru.

Otrs fakts. Tas otrs fakts ir šāds. Ja mēs runājam par krīzi, par ekonomiku, ļoti svarīgi ir saprast, kas notiek ekonomikā, ja mēs izmantojam trīs lietas: apgrozījumu, fiziskās vienības un cenu politiku gan eksporta, gan vietējā tirgū.

Šeit man ir pēdējie dati – aprīļa dati, kolēģi! Tie jums vēl nav pieejami. Te mēs varam redzēt apgrozījumu. Ja runājam par apstrādājošo rūpniecību, tad jāteic, ka tā mums kopumā diemžēl neiet ar plusu tajā 3,3 procentu „trendā” attiecībā pret 10,1 procentu, kas bija 2007.gadā. Ja mēs skatāmies, vai ir vietējā tirgū un eksportā kaut kur apgrozījuma samazinājums salīdzināmās cenās, tad varu pateikt, ka aprīlī, gads pret gadu, koksnes izstrādājumu eksportā ir 7 procenti, jā!

Un vēl es varu nosaukt... Faktiski vairāk es nevaru nosaukt neko.

Apģērbu ražošana – 99,8 procenti... Tas faktiski ir uz nulles palicis. Visam pārējam ir 128, 131, 142, 143... – gads pret gadu. Es runāju par apgrozījuma datiem.

Tagad par fizisko apjomu... Par vietējo un eksporta tirgu.

Papriekš runāšu par vietējo un eksporta tirgu. Es nupat pateicu par apgrozījumu... Ja mēs eksporta sadaļā skatāmies, kāds ir apgrozījums mūsu apstrādājošā rūpniecībā (tā ir tā, kas pārsvarā kaut ko eksportē, ja neskaita vēl arī pakalpojumus; pakalpojumi ir tie, kas mūs glābj patlaban, kas mūs velk uz augšu, lai kā arī gribētu traktēt to savādāk), tad tur mēs redzam, kā ir ar eksportu apstrādājošā rūpniecībā (gads pret gadu): aprīlī – 128,4 procenti eksporta sadaļā. Un tas ir vairāk nekā vietējā tirgū. Vietējā tirgū ir 112,3 procenti.

Ja skatām pa sadaļām, tad redzam, ka zem 100 procentiem ir tikai koksnei, koka apstrādājumiem... Visas citas nozares ir ar plusu, nav nevienas nozares ar mīnusu.

Labi! Varētu teikt, ka tas ir uz cenu rēķina. Ja paskatāmies, kādas te ir cenas, ražotāju cenas, – tās tāpat ir precīzi pa visām nozarēm –, tad varam ieraudzīt – ko? Ja skatāmies ražotāju cenu indeksu vietējā tirgū, tad redzam, ka kopā tas ir 114 procenti. Bet apgrozījums, es jums pateicu, ir tuvu pie 114... drusku mazāks. Bet, ja skatāmies eksportā – kolēģi, tas ir ļoti svarīgi! –, tad redzam, ka eksportā, eksporta sadaļā, apstrādes rūpniecībā ir tikai 102,2 procenti. Jā, cenu politika, ražotāju cenu politika, – tas ir otrs faktors. Un, ja skatāmies uz vietējo un eksporta tirgu, tad redzam: nu nav tur bijis tādas lielas iespējas tās cenas celt! Nu nav! Maksimums te ir 3 procenti... Ir arī, kur ir vairāk, bet ir arī, kur ir zemāk. Un man jāteic attiecībā uz to pašu koksni, kurai mēs ieraudzījām mazāku to eksportu: tur nav tās tendences, ka ir mēģinājuši celt cenu un cerēt, ka kāds nopirks „pa dārgo”. Tur ir cenu samazinājuši par 10 procentiem.

Ja skatām, piemēram, izdevējdarbību, poligrāfiju, tad redzam – tur ir par 20 procentiem pat samazinātas... Mums firmas ir spiestas reaģēt uz konjunktūru, kāda ir pasaulē.

Arī iekšējā tirgū... Un tagad es pateikšu vienu ļoti būtisku lietu, es jau to vienreiz teicu: ja analizējam ļoti precīzi trīs lietas – fizisko apjomu, cenas un apgrozījumu –, tad redzam, ka esam sasnieguši to situāciju, ka visā tautsaimniecībā, 99 procentos nozaru, ir sasniegti cenu griesti. Politika, kas bija līdz šim, pēdējos četrus gadus, – ka, liekot cenu klāt, varēja apgrozījumu palielināt pat tad, ja neražoja vairs fiziski mantas –, ir beigusies. Pēdējie to izdarīja būvmateriālu ražotāji: viņi, pastāvot 18 procentus lielam fiziskās ražošanas samazinājumam (2007.gads pret 2006.gadu), 26 procentus ielika cenās un dabūja 20 procentu samazinājumu apgrozījumam iekšējā tirgū.

Pārtikas ražošanas joma ir beigusi to darīt. Pārtikas cenu pieaugums bija 23 procenti, un tos 23 procentus dabūja ar apgrozījumu, fiziskais ražošanas apjoms principā nedaudz pat samazinājās.

Tālākās tendences. Ja jūs skatāties inflācijas rādītājus, jūs redzat: piena produktu cenas jau trešo mēnesi iet uz leju – ne strauji, bet konsekventi uz leju. Un tas nav tāpēc, ka cenas samazina kādu emocionālu iemeslu dēļ. Tās iet uz leju tāpēc, ka nav apgrozījuma, ka cilvēki nav gatavi maksāt tik lielu naudu.

Tā ka es personīgi domāju... Ja skatām šos ciparus un ja atskaitām mēbeļu nozari un kokapstrādi, kur ir īpaša programma par cirsma apjoma izmaiņšanu, tāpēc ka mēs pēdējo divu gadu laikā neizcirtām (mums būs jāpārskata gada tāme, lai mēs varētu kompensēt importu), es neredzu pagaidām vēl nekur tos signālus, kuri liecinātu par to, ko sauc par pilnīgu traģēdiju un krīzi.

Jā, situācija ir ļoti saspringta, jo mūsu uzņēmumi pirmo reizi (ieklusieties – pirmo reizi!) ir tādā situācijā, ka ar cenu paaugstinājumu vairs nav iespējams atrisināt apgrozījuma problēmas. Un tad ir jāiet tas nepatīkamais ceļš: tad ir jāsamazina izmaksas. Būtiski jāsamazina izmaksas, jo eksportā jūs neesat spējīgs konkurēt, ja jums tā cena ir diezgan augsta. Un valdībai ir jāmēģina palīdzēt šīs izmaksas samazināt. Tāpēc tie soļi, kuri, kā es jau teicu, līdz šim ir sperti, un arī tie, kas tiks sperti nākotnē, būs tajā virzienā vērsti.

Es negribētu ieiet vēl dziļāk atsevišķās nozarēs, es ceru, ka ministrs varbūt paturpinās. Es gribētu vēl tikai dažus teikumus pasacīt attiecībā uz sociālo bloku. Kā jau es teicu, mums sociālajā blokā programma bija sekojoša: mēs kā galveno prioritāti izvirzījām pensionāru atbalstu un lūdzām pašvaldības uzņemties šajā grūtajā brīdī atbildību arī par ģimenēm ar bērniem un sniegt tām lielāku atbalstu. Kā par nelaimi, lielajās pašvaldībās šis atbalsts ir „iesalis” 13 procentu līmenī, jau ilgāk nekā pēdējos četrus gadus tas procentuāli nemainās ne par vienu santīmu. Es personīgi vairākkārt esmu vērsies pie pilsētu pašvaldību vadītājiem, sacīdams: „Mēs, valdība, nākam ar savu programmu, kā pensionāriem palīdzēt. Esiet tik laipni un paņemiet uz sevi šo sadaļu jūsu sociālo pabalstu struktūrā! Jūs, pašvaldības, suverēni pieņemat lēmumu, kam dot pabalstus, kam – ne.” Jā, jāvadās no GMI... Piekrītu! Bet tomēr es tiešām ceru, ka šī sadarbība mums īstenosies. Kurš par ko atbildēs? Kaut gan ir valdībai jāatbild par visu, tomēr uz zināmu līdzbildību es aicinu attiecībā uz ģimenēm ar bērniem. It īpaši vērsos pie lielo pilsētu pašvaldībām, jo tur šis atbalsts procentuāli tomēr visu laiku stāv uz vietas, un tas nav pareizi.

Kolēģi! Ja runājam par sociālajiem pasākumiem, tad atcerēsimies, ka mums priekšā ir vesela virkne referendumu, to skaitā acīmredzot arī par pensijām... Es domāju, laikam būs arī referendums par pensijām. Un es varu pateikt, ka to, ko liek priekšā, es nevaru atbalstīt. Es negribu ielaisties šeit polemikā, vienkārši pateikšu, kāda ir konkrētā valdības programma – sociālo pasākumu plāns īpaši attiecībā uz pensionāriem. Un ieklausieties! Jūs taču vēl varat manis teiktajā drusku paklausīties. Tagad mums ir konkrēts maznodrošināto pensionāru atbalsta plāns, un mēs to īstenojam. Pirmkārt, 2008.gadā, veicot pensiju indeksāciju, mēs indeksējamo sliekšni paaugstinājām līdz 150 latiem. Indeksācijas piemaksas svārstās robežās no 8,54 latiem līdz 15,91 latam. Tās ir saistītas ar stāžu, tās ir saistītas ar pensijas apmēru.

Otrkārt, kopš 2008.gada jūnija mēs turpinām to politiku, ko uzsāka Aigara Kalvīša valdība. Mēs par 21 santīmu palielinājām piemaksu par nostrādātajiem gadiem, tikai ar to starpību, ka noņēmām 30 gadu ierobežojumu un piemaksājām līdz 225 latiem. Kopējā piemaksa pensionāriem ir no 10 latiem līdz 18 latiem. Kā mēs rēķinājām, 2008.gada oktobrī indeksācija pat pie vidējās inflācijas, kas bija 12,5 procenti pirms sešiem mēnešiem, faktiski sastādīs piemaksu robežās no 21 lata līdz 28 latiem. Rezultāts būs tas, ka kopējais pieaugums pensijām, ņemot vērā, ka dažāds ir stāžs un dažāds ir pensijas apmērs, būs no 31 lata līdz 41 latam, tas ir, no 21 procenta līdz 38 procentiem (gads pret gadu). Tas vēl, paldies Dievam, ir mazāks nekā inflācija. Bet, protams, mēs to neuzskatām par milzīgu panākumu. Un jāteic tā: ja mēs visu to realizējam, vadīdamies pēc principa, ka iztikas minimuma apjoms ir tāds, par kādu mēs, sadarbojamies ar Latvijas Pensionāru federāciju, visu laiku runājam, proti, ja iztikas minimums gada beigās ir 175 lati, tad pat ar visu šo programmu mums zem iztikas minimuma paliek 27 procenti pensionāru. Mūsu uzdevums ir no 1.janvāra (jo šoreiz piemaksa par stāžu būs no 1.janvāra, un Ministru kabinets nosaka piemaksas lielumu) prognozēt tā, lai mēs pēc iespējas vairāk samazinātu to daļu, kas ir šie 27 procenti. Mēs šo programmu īstenosim, ja jūs mums ļausiet to darīt tā.

Un pēdējais. Es nedaudz ieskicēšu nākotni. Man nav laika pieskarties visām sfērām, jo tad man ir jāstāsta gan par iepirkumiem, gan par pašvaldību budžetiem. Par budžetu runās finanšu ministrs, bet es gribētu vēl parunāt pa to, kā būs ar nodokļiem nākotnē. Es daudz ko esmu dzirdējis. Es varu pateikt pilnīgi skaidri: mums nav iespējams mainīt un mēs nemainīsim nodokļus 2008.gadā. Tas ir vienkārši tā iemesla dēļ, ka mums ir jābūt precīzai atskaitei par to, kāds ir efekts no nodokļu izmaiņām. Ja mēs sāksim tos „raustīt” un darīt to gada vidū, mums būs ļoti grūti fiksēt, kāds ir efekts no šiem pasākumiem. Bet, kā mēs rakstījām mūsu neatliekamajos uzdevumos un deklarācijā, mēs tomēr modelēsim katru izmaiņu. Un mēs esam patlaban, lūk, šādā darba režīmā.

Cienījamie deputāti! Es gribu jūs informēt, ka valdība strādā pie šāda modeļa: nepalielināt nekustamā īpašuma nodokli nedz uzņēmējiem, nedz iedzīvotājiem. Situācijā, kad palielinātas izmaksas elektroenerģijai, siltumam, cerēt, ka valdībā varēs iegūt pašvaldībām lielākus līdzekļus, – tas nebūtu pareizi. Mēs skatām pašvaldību budžetus, kādi tie bija plānoti septiņās lielajās pilsētās. Plānots 87,5 miljonu deficīts abos budžetos 2008.gadā. Uz 2008.gada pirmo ceturksni ir pārpalikums – apmēram 25,4 miljoni, turklāt visām pilsētām. Protams, dažādā proporcijā. Rīgā pārpalikums ir tuvu pie 15 miljoniem. Ja mēs skatāmies, cik lielu nodokli šīs pilsētas iekasē no uzņēmumiem (mēs runājam par ražošanas ēkām), tad redzam, ka, pastāvot normai, ka 25 procenti būtu jāiekasē ceturksnī, tās ir iekasējušas četrus, piecus, sešus procentus, ne vairāk. Tāpēc mēs tomēr pēc smagām sarunām ar pašvaldībām uzskatām, ka mums patlaban jādod ir divi signāli. Uzņēmējiem, kas tomēr centīsies būvēt un investēt nekustamā īpašumā, – signāls, lai viņi rēķinātos ar to, ka vismaz septiņus gadus nodokli nepaaugstināsim. Septiņi gadi ir tas pirmais investīciju atgriešanās ātrums, un nebūtu pareizi, ka mēs tajā laikā nodokli paaugstinātu. Nebūtu pareizi! Un savukārt, par iedzīvotājiem runājot, ir skaidri jāvadās no elektrības un siltuma izmaksām.

Kolēģi! Mēs uzskatām, ka jāstrādā pie tāda ļoti sarežģīta modeļa (būdams sarežģīts, tas tomēr ir viens no tiem, kuri patlaban ir mūsu darba kārtībā), ka, paturot esošās amortizācijas normas, kas ir ļoti labvēlīgas uzņēmējiem, mēs varētu iedibināt sistēmu, lai vienādos apstākļos būtu gan uzņēmums, kas finansējas no kredīta, gan arī tāds, kas finansējas no pašu kapitāla. Patlaban ir atšķirība: ja jūs finansējaties no kredītiestādes, jums atļauj izdevumos ieskaitīt iekšā izdevumus, kas saistīti ar kredīta maksājumiem, bet, ja jūsu finansējums ir no pašu kapitāla, tad ne.

Mums nāksies zināmā mērā piemērot vidējo pašu kapitāla likmi, kuru tad, vadoties no kopējās likmes valstī, mēs varētu izmantot kā argumentu, lai atšķirība starp šiem uzņēmumiem tiktu nolīdzināta.

Un pēdējais jautājums ir nodokļu jomā – tas skar iedzīvotāju ienākuma nodokli. Es šobrīd neesmu tādā informētības stadijā, lai es varētu jums pateikt precīzi... Mēs ļoti daudz runājam par to, bet es pateikšu tikai tendences. Iedzīvotāju ienākuma nodokli valdība plāno veidot tā, lai palielinātu taisnīgu aplikamo bāzi. Punkts! To es varu pateikt šodien.

Un attiecībā uz automobiļu nodokli es jums minēšu vienu (tas varbūt skan it kā ļoti minimāli!) piemēru, kas parāda, cik globālā situācijā mēs esam. Es tikos ar visiem automobiļu tirgotājiem, viņi

atnāca un pateica, ka nu ir pilnīgi jātaisa viss ciet... Viņiem tirdzniecībā līdz šim ir bijis pluss – ik gadu pārdevuši par 50 procentiem vairāk jaunu mašīnu pēdējos trīsarpus vai četrus gadus. Gandrīz vai 50 procentu pluss ir bijis atsevišķās firmās! Un nu viņi saka: „Tagad mums tas tā vairs nav. Un jūs esat pieņēmuši divus mulķīgus nodokļus – 250 latu, ja tilpums virs 3000 kubikcentimetriem, un nodokli, kurš būs jāmaksā par to, ka uzņēmuma izdevumi, kas būs par 30 000 latiem lielāki, nebūs attaisnojami.” Es teicu: „Labi, mēs noņemsim. Lūdzu! Noņemsim! Bet, cienjamie tirgotāji, saprotiet: tie 50 procenti, kas jums bija pēdējos trīs gadus un ar ko pieauga jūsu pārdošanas apjoms, bija saistīti ar to, ka lielu daļu tās naudas jums atnesa tie cilvēki, kas to naudu bija paņēmuši bankās. Bet tur ir limitēts aizņemšanās laiks! Cerēt, ka arī turpmāk 50 procentu pieaugums būs katru gadu, – tā ir kļūda. Tā tas nevar iet tālāk!” Un arī tas ir konkrēts piemērs, kas jums rāda, ko nozīmē globalizācija.

Noslēgumā es atļaušos pateikt tās lietas, ko saka mani padomnieki.

Par budžetu, es ceru, runās finanšu ministrs. Es varētu vēl ilgi un dikti runāt par to, kāpēc es pilnīgi piekrītu visām šīm korekcijām, par šiem pieciem nodokļiem, par to, kuri nodokļi izpildās un kuri neizpildās, un par to, kāpēc mēs varam to darīt un kāpēc mums tas ir jā dara. Taču tas jau būs acīmredzot par daudz, jo tā es pārāk aizņemšu jūsu laiku. Bet atļaujiet man beigās pateikt tās galvenās frāzes, kas varbūt tomēr būs vieglāk saprotamas.

Ko tad galu galā gaida no valdības? Es ļoti atvainojos, man ir tas teksts te jāatrod, jo tie nav mani vārdi...

Kādus signālus konkrēti gaida no valdības šinī brīdī?

It kā tādas samērā vienkāršas, tomēr grūti izpildāmas lietas... Ko gaida no valdības? Ir nepieciešami signāli no valdības, jo ātrāk, jo labāk.

Pirmkārt. Tāpēc, ka lielā daļā rādītāju atspoguļojas apjukums, ir nepieciešams pēc iespējas ātrāk raidīt signālus par valdības soļiem ekonomikā šim un nākamajam gadam. Tie palīdzētu izšķirties par tēriņiem vai taupību, par investīcijām. Valdībai jau ir iestrādes un apņemšanās, arī padarītie darbi, un tas viss ir jāliek lietā, jāizmanto mūsu darbā, lai būtu skaidrība, lai aplūsinātu destruktīvo kritiku. Es runāju par destruktīvo kritiku...

Signāli ir vienkārši: budžets, nodokļi, tarifi, Eiropas Savienības fondi, eksports un ražošana.

Budžets. Jau laikus samazināt plānotos izdevumus ministrijām un iestādēm. Es šeit negribētu izvērsti runāt par valsts pārvaldes ietaupījumiem, jo to visu pateiks finanšu ministrs. Un tad, kad mēs spriedīsim par budžeta grozījumiem, es ceru, ka arī Saeima tos apspriedīs.

Ir plānots „griezt nost” tos izdevumus, kuri tracina sabiedrību galvenokārt ar savu nekaunību un ar pilnīgu neefektivitāti.

Konferences, algu pielikumi, prēmijas, tā saucamie investīciju izdevumi. Nākamgad ir paredzēts zināmā mērā „iesaldēt” daudzu lielu vadītāju algas, kas faktiski ir pārsniegušas veselu virkni ierobežojumu.

Nodokļi. Kā jau es teicu, nekustamā īpašuma nodoklis un fiksētais nodoklis mazajiem uzņēmumiem, iespējams, tiks apspriests. Tiks pārrunāta arī amortizācija, reinvestētā peļņa vai pašu kapitāla finansēšana.

Tarifi. Jā, mums šoreiz varētu būt ļoti nopietna saruna par Sabiedrisko pakalpojumu regulatora pozīciju attiecībā uz energoresursiem. Zinot šos tarifu kāpumus, kas mums vēl būs jāpārdzīvo, es neredzu variantu, ka monopolpiegādātājiem varētu būt peļņas iespējas.

Nu, lūk! Noslēgumā es gribu pateikt vienu.

Mēs jums jau atskaitījāmies par simts dienām. Pēc šīm simts dienām mēs, visi ministri, pildīsim nākamās simts dienas. Katram ministram ir dots savs uzdevums, kura ietvaros ir konkrēti pienākumi, kas veicami nākamajās simts dienās. Šīs nākamās simts dienas faktiski, pēc mana aprēķina, ir jūlijs. Jūlijā mēs apkoposim visu mūsu veikto pasākumu rezultātus, visu, kas ir izdarīts, bet par to, kas darīts papildus tam, ko es jau teicu, mēs informēsim jūs gan rakstiski, gan arī, ja vajadzēs, uzstāsimies sēdēs.

Paldies jums par uzmanību.

Konteksts, runas īss raksturojums	2008. gads, īpaši tā otrā puse – ekonomiskās krīzes laiks Latvijā un visā pasaulē. Šīs runas ietvaros I. Godmanis iepazīstina ar savas valdības projektu, kā izvest valsti no krīzes.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	7474
Unikālo vārdu skaits	2287
Atslēgvārdi	mēs – 167, mums – 82, bija – 42, esam – 34, mūsu – 33, jūs – 26, būs – 24, gada – 24, varētu – 24, cenu – 23, tagad – 22, jums – 22, mēs esam – 20. Signāli no valdības: budžets, nodokļi, tarifi, Eiropas Savienības fondi, eksports un ražošana.

Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Ministru prezidents. Jūsu padevīgais kalps. Augsti godātais Saeimas priekšsēdētāj! Prezidij! Augsti godātie deputāti! Klātesošie! Ministri! Dāmas un kungi. Kolēģi!
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Keins (ekonomists), Eiropas Savienība, Latvija, Lietuva, Igaunija,
	Personu vietniekvārdi	“Mēs” un visas tā iespējamās formas (mums, mūsu, mēs esam, esam) – visas uzrunas atslēgvārds. Galvenokārt ar "mēs" domāta valdība ar I. Godmani priekšgalā.
	Darbības vārdu formas	Darbības vārda "būt" formas pagātnes, tagadnes un nākotnes formās (galvenokārt daudzskaitļa pirmās personas formā) – saistītas ar nepieciešamību aprakstīt to, kas jau paveikts, lai pārvarētu krīzi, kas tiek darīts tagad un kādi darbi plānoti nākotnē.
	Vērtējumi	Mēs neesam paši sliktākie. Mēs neesam sliktākie.
Retorikas paņēmieni		Daudzkārtēja auditorijas uzmanības pievēršana: Es tiešām lūdzu mani uz klausīt. Un ieklausieties! Jūs taču vēl varat manis teiktajā drusku paklausīties. Es mēģināšu tomēr pa blokiem iepazīstināt jūs, kāpēc mēs esam tur, kur mēs esam, ko mēs darīsim, bet pirms tam – ko mēs esam jau izdarījuši. Pēc tam es lūgšu jūs uz klausīt arī ministrus. Ja atļaujat... Retoriski ekspresīvi izsaučieni: Tā ir pirmo reizi! Tā nekad vēl nav bijis! Labi! Nu labi! Nu jā! Tas ir fakts! Tas gan! Nu, lūk! Punkts! Runāsim pragmatiski! Pirmais, otrais... Liels skaits retorisku jautājumu. Citu personu izteikumu citēšanas imitēšana.
Metaforika		ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (ilgs ceļš, virzīšanās pa ceļu, soļi). EKONOMIKA IR DZINĒJS (nauda ir degviela). KRĪZE IR KARŠ (pretrīzes pasākumi ir ierocis). ATTĪSTĪBA IR SPIRĀLE (ekonomikas bums un recesija, pacelšanās un kritumi, kalniņa augstums no kā atkarīgs nobrauciena ātrums, Latvija – visaugstākais kalniņš, paradīze un elle).
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Aigars Kalvītis (antiinflācijas plāni). Teiciens: grūtos laikos mušas ēd arī viena otru, nevis tikai zvirbulis. 1990., 1995., 1998. gadu krīzes situācijas. 2004. gads – iestāšanās ES un svešas naudas, sveša finansējuma ieplūde.
Laiks un telpa		Ārkārtas sēde. Krīzes laiks. Kopprodukta pieauguma tempa samazināšanās. Recesija. Traģiskā krīze.
Komentārs		Runā metaforas lietotas mēreni. Maksimāli daudz informācijas, faktu, konkrētu skaitļu. Atkal diezgan daudz informācijas par iepriekšējo valsts ekonomikas attīstības gaitu, kā arī par kapitālistiskās iekārtas īpatnībām, kas saistītas ar ciklisko attīstību. Iepriekšējās, nepareizās, ekonomikas politikas kritizēšana. Spilgtāk redzama ekonomista pieredze, liels skaits piemēru salīdzināšanai.

30.10.2008. – Ministru prezidenta Ivara Godmaņa ziņojums “Par valsts budžetu 2009. gadam”¹⁹⁰

Cienījamo priekšsēdētāj! Prezidija locekļi! Cienījamie deputāti! Klātesošie!

Mēs nododam jūsu izskatīšanai likumprojektu 2009.gada budžetam. Pēc tradīcijas, runājot par budžeta likumprojektu pirmajā lasījumā, valdībai ir jādod ieskaits par vairākām lietām - par ārējo ekonomisko situāciju, par ieņēmumu stāvokli, prognozēm, un, raksturojot atsevišķus pavadošos likumus, es vēl no savas puses gribētu teikt, - par aktuālo situāciju budžetā, ņemot vērā šāgada īpatnības, kas ir 2008.gadā redzamas.

¹⁹⁰ <http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/081030/st081030.htm>

Manā rakstiskajā ziņojumā jums ir parādīts, ko valdība uzskata par galveno. Un tur ir trīs prioritāri virzieni. Viens ir tāds īpašs virziens, kas raksturo 2008. un arī 2009.gadu. Es domāju, ka arī 2010.gadā ir jāsamazina valsts pārvaldes izdevumi, kam atsevišķi veltīšu pāris vārdu.

Tad vēl arvien, un tas ir pierādāms ar skaitļiem, 2008. un 2009.gadā ir jāpalielina izdevumi neatliekamām sociālajām vajadzībām, ņemot vērā augsto inflācijas stāvokli un dzīves dārdzību, īpaši maznodrošinātām sabiedrības grupām.

Un tad ļoti diskutabls jautājums, kā mēs katrs uz to skatāmies, ir ekonomiskās aktivitātes stimulēšana, kas tomēr saistās ar valsts ilgtermiņa attīstības prioritāšu realizāciju.

Es gribētu īsumā raksturot situāciju, kā parasti budžeta skaidrojumos, proti, ārējo ekonomisko vidi. Es domāju, ka katrs deputāts pēc savām interesēm, arī zināšanām dažādi seko situācijai pasaulē. Es tāpēc īpaši negribētu šeit savu viedokli izklāstīt lekcijas veidā, bet minēt tikai pašu aktuālo informāciju, kas attiecas tieši uz jums, cienījamie deputāti, tieši uz jums, lemjot par budžetu.

Pati aktuālākā informācija pieejama Standard&Poor's - reitingu aģentūras - 2008.gada 27.oktobra reitingu tabulā, kur Latvijas reitings diemžēl ir izmainījies uz sliktu pusi. Es vienkārši citēšu, cik lielā mērā tas attiecas uz ārējo ekonomisko situāciju un nepieciešamību budžetu pieņemt ar iespējami mazāku deficītu. Un šajā novērtējumā ir rakstīts: „Lai gan izskatās, ka valdība mēģina un pieliek lielas pūles, lai samazinātu izdevumus, mēs tomēr domājam, ka tad, ja šīs pūles neīstenosies, kopējais valdības deficīts var sasniegt 3 procentus 2009.gadā un kopējais valdības parāds var izaugt no 10 procentiem, kas ir patlaban, 2008.gada beigās, līdz 15 procentiem 2014.gadā.”

Mēs vienmēr runājam par to, ka valsts parāds ir mazs, bet ir divi dažādi parādi. Viens parāds ir tieši valdības parāds, kas patiešām mums ir mazs, - tas ir ārējais parāds, apmēram 6,5 procenti. Daudzās valstīs tas ir 100, 70, 80 un vēl vairāk procentu, piemēram, Īslandes gadījumā tie ir 400 procenti. Bet problēma ir cita. Ir kopējais parāds, kas ir apmēram 130 procenti no kopprodukta. Un kopējais parāds ir ļoti nopietns skaitlis, tās ir nevis valdības, bet visas sabiedrības parādsaistības. Tā ir pirmā un pati aktuālākā informācija, ko gribēju jums pateikt.

Otra informācija ir, lūk, par ko. Mēs esam Eiropas Savienības valsts, mēs esam Eiropas Savienības dalībvalsts, un tie lēmumi, kas tiek pieņemti Eiropadomē, attiecas uz mums pilnā mērā. Tāpēc prezidējošās valsts 15. un 16.oktobrī izdarītie secinājumi un arī tas, ko Eiropas Padome pieņēma, attiecas uz mums un uz jums, cienījamie deputāti. Uz mums - uz valdību - attiecas sekojošās lietas. „Eiropadome (es citēju) pauž gandarījumu par pasākumiem, ko kopš finanšu krīzes sākuma veikusi Eiropas Centrālā banka un attiecīgo valstu centrālās bankas, kā arī par labo sadarbību ar partnervalstu centrālajām bankām. Visas iestādes garantēs finanšu sistēmas likviditāti, lai saglabātu ticību un stabilitāti.” Tas ir viens citāts.

Otrs citāts: „Eiropadome atkārtoti apliecinā gatavību jebkādos apstākļos īstenot visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu finanšu sistēmas stabilitāti, atbalstītu nozīmīgas finanšu iestādes, izvairītos no bankrotiem, nodrošinot noguldījumu aizsardzību. Minēto pasākumu mērķis ir sadarbīties ar centrālajām bankām, uzraudzības iestādēm, nodrošinot pietiekamu finanšu iestāžu likviditāti, veicināt to finansēšanu, sniegt tām resursus, kapitālu, turpināt tautsaimniecību pietiekamu finansēšanu.” Tas, kas attiecas tieši uz budžetu un kas ir saistošs mums kā Eiropas Savienības valstij, ir 11.punkts: „Budžeta politika ir jāveicina un jāturpina īstenot saskaņā ar stabilitātes un izaugsmes paktu, kas ir jāpiemēro un kas, ņemot vērā arī pašreizējos ārkārtas apstākļus, katrā valstī izpaužas īpaši.” Tā ir pati pēdējā aktuālā informācija, kas faktiski raksturo kopējo situāciju. Un arī Eiropas un Āzijas valstu samītā Pekinā mēs varam finanšu krīzes stāvokli. Tas ir punkts viens.

Otrs. Iziet no šīs finanšu krīzes var tikai kopā.

Trešais. Viens no instrumentiem, kā to izdarīt, ir un paliek taupīga budžeta politika - punkts viens. Punkts divi - taupīga aizņemšanās, nepalielinot parādsaistības gan valstij, gan valdībai, gan arī sabiedrībai.

Es domāju, ka jūs pietiekami labi zināt, ka arī Latvijas parlaments nobalsoja par noguldījumu aizsardzību līdz 50 tūkstošiem eiro, tāpat to, ka Eiropas Savienība pieņēma šādu lēmumu. Ir zināmi vairāku Eiropas Savienības valstu valdību pasākumu plāni, kas nodrošina finanšu sistēmas stabilitāti. Arī mēs izstrādājam savu atbalsta modeli, kurš, es ceru, tiks pieņemts nākamās nedēļas sākumā.

Cienījamie kolēģi! Es negribētu īpaši iedziļināties notikušā iemeslos. Tos vislabāk, pēc manām domām, var izlasīt divās grāmatās. Iesaku jums tās izlasīt. Viena ir Alena Grīsmena grāmata „Turbulences laiki”, un otra ir nule kā iznākusi Sorosa grāmata „Finanšu krīzes iemesli Amerikas Savienotajās Valstīs un iesaistītais pasaulē”. Tur precīzi ar tabulām parādīts, kāpēc mēs pasaulē esam tādā situācijā, kādā esam.

Bet mūsu uzdevums šodien ir runāt par Latviju, par Latvijas budžetu un par to, ko mēs darām Latvijā.

Ja mēs atsaucamies arī uz novērtējumiem, ko Finanšu ministrijas vārdā teiks finanšu ministrs, - bet pamatā atsaucamies uz Latvijas Bankas novērtējumiem -, tad, protams, ir jāsaprot, ka galvenās

lietas, uz ko Latvijas Banka norāda savās analizēs, mēs tagad saskaņojam papildus... Mēs neesam tās iekļāvuši arī savā priekšlikumā, kas nāks uz otro lasījumu. Gan ieņēmumu, gan izdevumu daļā tas būs absolūti tuvs Latvijas Bankas novērtējumam, jo mēs šo budžetu veidojam, ievērojot jūlija beigu un augusta prognozi, bet tagad jau ir oktobris. Situācija mainās katru dienu. Un galvenie elementi ir vairāk vai mazāk jums zināmi. IKP ļoti strauji samazinās, neskatoties uz tiem pasākumiem, kurus mēs veicam.

Mēs martā, šeit uzstājoties jūsu priekšā par simts dienām, teicām, ka mēs darīsim divas lietas: mēs mēģināsim stimulēt ekonomiku ar valsts pasūtījumu palīdzību un aktīvu eiropfondu apgūšanu. Varu ziņot jums, ka tajā budžeta izdevumu postenī, kas ir saistīts ar kapitālieguldījumiem, investīcijām, mēs izdevumus esam pārsnieguši pret plānoto par 8, 9 procentiem. Tas nozīmē, ka mēs definitīvi esam pierādījuši to, ka tomēr esam mēģinājuši ekonomiku stimulēt, un man ir dziļa pārlicība, ka tad, ja nebūtu to darījuši, mēs būtu nokrituši jau pirmajā pusgadā, ne tikai būtu palikuši 1,6 procentu plusā, bet būtu tāpat kā Igaunija jau pirmajā pusgadā sasnieguši mīnusa rezultātus. Tie ir skaitļi, kas nav apgājami. Tie ir ieraugāmi mūsu budžeta izpildē.

Otra lieta, kas ir acīmredzot pozitīva un ko arī Latvijas Banka uzsver, ir tas, ka inflācija pie mums sāk samazināties, neskatoties uz administratīvajām cenām. Taču jāsaka viens: inflācijas samazināšanai līdzī nāk īpašs faktors, par ko valdība tagad sagatavo divus īpašus ziņojumus, - kā esošajā sistēmā absorbēt straujo bezdarba pieaugumu, kas ir viennozīmīgi saistīts ar inflācijas samazināšanos. Katrs, kas zina ekonomikas ābeci, saprot, par ko es runāju.

Ja mēs runājam vēl par pozitīvajām pusēm, kas tomēr ir saistītas varbūt arī ar recesiju, jāatzīmē tas, ka mums tomēr ir uzlabojies tekošā konta deficīts, kurš no divciparu skaitļa, mēs domājam, jau nākamajā gadā pārtaps par viencipara skaitli. Arī šīs prognozes mums, tāpat kā Latvijas Bankai, ir apmēram mīnus 9,9. Es ceru, ka tas izdosies un uzņēmējiem, kas veic šeit uzņēmējdarbību, zināmā mērā mazinās risku kursa maiņas dēļ.

Varu pateikt vēl vienu lietu. Sakarā ar to, ka iekšzemes pieprasījums ir ļoti stipri samazinājies, tajā skaitā pat faktiskajās cenās mazumtirdzniecības apgrozījums septembrī ir mazāks nekā iepriekšējā gadā, importa samazinājums ir ļoti būtisks. Un mēs 2008.gada otrajā ceturksnī redzam, ka imports mums salīdzināmajās cenās ir reāli mīnusā.

Runājot par eksportu, jāteic, ka eksporta faktiskie rādītāji mums bija pozitīvi. Vēl arvien esam pozitīvajā pusē, taču redzam to, ka pieprasījums ārpus Latvijas jau samazinās šo valstu ekonomikas problēmu dēļ. Mums salīdzināmajās cenās eksports vēl arvien ir virs nulles. Tas ir pāris procentu faktiskajās cenās, otrs pusgads 2008.gadā ir 10,9 procenti.

Protams, Latvijas Banka, tāpat arī valdība savlaicīgi atzīmē faktu, ka mums ir tās šķēres jālikvidē, un es ceru, ka parlaments spers atbildīgus soļus, vēl jo vairāk tāpēc, ka valdība ir izdarījusi to, ko līdz šim neviens nedarīja, - mēs esam parakstījuši trīspusēju vienošanos ar darba devējiem un darba ņēmējiem par to, ka darba devēji un darba ņēmēji, pieprasot algu palielinājumu, nepieprasīs parlamentam izdarīt izmaiņas, kas palielinātu budžeta deficītu. Kāpēc? Tāpēc, ka mēs redzam produktivitātes un tautsaimniecībā strādājošo algu atšķirību: ja ņemam par pamatu 2003.gadu kā simts procentus, tad mums algas ir pieaugušas par 259 procentiem, bet produktivitāte - tikai par 29. Desmit reizes liela ir atšķirība. Mēs vairs nevaram atļauties tā turpināt. Par to es šeit jau esmu runājis.

Kāpēc mums ir vajadzīgs budžetā samazināt deficītu, nepalielināt to, veikt pasākumus, lai mēs vairāku soļu rezultātā tuvotos sabalansētam budžetam? Mēs nevaram to izdarīt vienā... vienā solī. Mēs to sākam šā gada jūlijā. Šis piedāvājums ir nākamais solis. Es ceru, ka otrajā lasījumā valdības piedāvājums kopā ar deputātu piedāvājumu, kas būs vērsts deficīta samazināšanas virzienā, tiks pieņemts. Tas būs trešais solis. Un ceturtais solis būs jāskatās atkarībā no mūsu ekonomikas attīstības stadijas nākamā gada sākumā. Taču iemesls, kāpēc ir vajadzīgs budžets, kas tuvs sabalansētam, ir tas, ka inflācija mums joprojām augsta: gada inflācija septembrī - 14,9, bet divpadsmit mēnešu vidējā inflācija vēl ir 15,9 procenti.

Kas vēl ir nepatīkami? Mums ir ļoti stipri pieaugušas starpbanku kredītu likmes: RIGIBOR faktiski oktobrī ir 10,93, un tas ir gandrīz par 4 procentiem vairāk nekā septembrī, bet tas, protams, atstāj iespaidu uz uzņēmējdarbību. Arī pietiekami augsts tekošā konta deficīts - 15,6 procenti - ir tas, kas mums jāmazina.

Ja man jāsaka kas par vēl vecākiem... veselu virkni faktoru, kuri mūs dara ļoti uzmanīgus, tas, protams, ir jautājums par kredītu reitingiem, tas ir jautājums par kopējo parādu valstī, tas ir jautājums par banku darbību, banku finansēšanas politiku. Īpaši, ja runājam par kredītu pieaugumu, tad uzņēmējdarbībai no gada sākuma tas nepārsniedz 10 procentus. Mēs faktiski esam diemžēl tādā pašā stadijā kā lielākā tiesa Eiropas valstu; atšķirībā no Eiropas Savienības dalībvalstīm mēs tieši neemitējam naudu. Mums lats ir piesaistīts pie eiro. Bet katrā ziņā jāsaka tas, ka patlaban Eiropas Savienībā emitētā nauda nenonāk pie uzņēmējiem. Reālā uzņēmējdarbība nesaņem ne kredītus, ne kredītlīnijas. Nauda iestrēgst vai nu attiecīgo valstu centrālajās bankās, vai attiecīgo valstu komercbankās, kur, nodrošinot savu kapitālu, attiecīgās bankas iegādājas acīmredzot augstas ticamības

valdību parādzīmes, tāpēc šī nauda nenonāk pie uzņēmējiem. Mums situācija daļēji ir līdzīga, jo arī mūsu valdības parādzīmju portfelis banku sistēmā Latvijā nav mazs. Varbūt tas ir viens no iemesliem, kāpēc mums šis finansējums kopumā nav tik liels, kā to sagaida uzņēmēji.

Pagaidām piesaistītais finansējums no ārvalstu bankām, ņemot vērā to, ka galvenā struktūra ir mātes bankas, - 70 un vairāk procentu tirgum - ir stabils, tas nesamazinās. Taču jāsaprot, ka procentu likmes ir diemžēl nevis mazinājušās, bet pieaugušas. Tāpat kā mēs runājam par vērtspapīru tirgus kapitalizāciju, kas, paldies Dievam, nav tik izšķiroša mūsu kompānijām kā citās valstīs, tai skaitā arī austrumu kaimiņvalstīs. Mēs redzam, ka kapitalizācija stipri samazinājusies. Un jāsaprot, ka... neapšaubāmi, kopējā situācija pasaulē izdara spiedienu arī uz mūsu finanšu sistēmu. Lata kursa segums, kas vēl arvien ir pāri par 20 procentiem Latvijas Bankā, rada zināmu nopietnu drošības pakāpi. Tomēr Latvijas Banka ir veikusi zināmas intervences procedūras, iepērkot eiro no komercbankām tiem, kam tas būtu vajadzīgs.

Ko es gribu pateikt par esošo situāciju budžetā? Ir ļoti svarīgi tad, kad mēs apspriežam nākamo budžetu, konsekventi iziet cauri tiem soļiem, ar kuriem mēs gājām. Secinot to, ka 2007.gada budžeta projekts 2008.gadā netika... nebija piemērojams, mēs 2007.gada jūlijā mainījām budžetu. Es atgādināšu jums, kā mēs to izmainījām.

Mēs pamatbudžetā nodokļu ieņēmumus koriģējām no 25 procentiem uz 13, tas ir, paredzējām divreiz zemāku prognozi. Mēs pievienotās vērtības pieaugumu no 26 procentiem samazinājām uz 5 procentiem, iedzīvotāju ienākuma nodokli koriģējām uz otru pusi - no 8 uz 13,5 procentiem. Akcīzes nodokli koriģējām par 5 procentiem uz augšu, sociālās apdrošināšanas iemaksas - par 2,7, uzņēmumu ienākuma nodokli mēs koriģējām uz leju par 8 procentiem. Rezultātā mēs izmainījām 2008.gada budžetu par 4,2 procentiem konsolidēti, bet pats būtiskākais, ka pamatbudžeta ieņēmumus samazinājām par 7,6 procentiem. Izdevumus pamatbudžetā samazinājām par 4, bet speciālā budžeta izdevumus, ņemot vērā sociālās prasības, palielinājām par 7,6 procentiem. Tas nozīmē, ka jūlijā izdarītie grozījumi bija pirmie, kas parādīja mūsu attieksmi, to, ka mēs vairs netaisāmies savu deficītu pamatā novirzīt uz speciālā sociālā budžeta pleciem. Ja kāds vēl mēģina un grib apgalvot pretējo, tad lai pierāda man šo skaitļu nepatiesību un neesamību.

Cienījamie kolēģi, ko vēl es jums gribu pateikt par 2008.gadu? Kad jūs runāsit par 2009.gadu, ir ļoti svarīgi saprast, kur mēs esam 2008.gadā - šodien. Lai mēs varētu prognozēt 2009.gadu, gan Latvijas Banka, gan arī Latvijas valdība... Šīs prognozes nav elementāras, tas nav matemātiski lineārs vienādojums, diemžēl nav. To teiks arī profesionāli ekonomisti.

Tomēr ir ļoti svarīgi paskatīties, vai mūsu plāns pabeigt 2008.gadu ar 0,05 procentu pārpalikumu konsolidētajā budžetā ir reāls, vai mēs šim plānam tuvojamies vai attālināties no tā. Man jāsaprot tā: vērtējot nodokļu ieņēmumus kopumā, mēs uz 1.oktobri (man ir dati arī par 23.oktobri) atpaliekam no mūsu plāna par 5,1 procentu. Tas nozīmē, ka, neskatoties uz to, ka esam divreiz samazinājuši nodokļu ieņēmumu prognozi 2008.gadā, vēl arvien par 5 procentiem nevaram to izpildīt. Tiesa gan, man jāsaprot arī tas, ka šī neizpilde sadalās nesimetriski. Piemēram, ar akcīzes nodokli mēs savu prognozi esam pārpildījuši par 3 procentiem. Tas nozīmē, ka neesam nepareizi izplānojuši akcīzes pieaugumu pēc koriģēšanas. Mēs esam iedzīvotāju ienākuma nodokli gandrīz precīzi koriģējuši, jo mums ir tikai 0,2 procenti neizpilde no 13,5 procentu pieauguma. Tas faktiski sakrīt ar to, ko mēs domājam. Mums ir sociālās apdrošināšanas iemaksas no plānotajiem 13,5 procentiem par 2,7 de facto lielākas. Tas nozīmē, ka mēs arī šeit neesam kļūdījušies.

Bet mums ir viens nodoklis - mums ir viens nodoklis, kas fundamentāli maina visu situāciju. Neskatoties uz to, ka piekārt samazinājām ieņēmumus pievienotās vērtības nodoklī, mēs par 8,9 procentiem pievienotās vērtības nodokli neizpildām - no 5 procentiem mēs patlaban esam mīnus 3,9 procentos. Tas nozīmē, ka starpība ir 8,9 procenti, mīnus 3,9 faktiskajās cenās pret iepriekšējo gadu. Tas ir galvenais iemesls, kas mums apgrūtina 2008.gada budžetu noslēgt precīzi saskaņā ar plānu.

Bet es jums varu apgalvot, ka valdībai ir īpašs darbības plāns, kā mēs tomēr, pārskatot likuma ietvaros mūsu izdevumus novembrī un decembrī, īpaši decembrī, būtiski samazināsim izdevumu daļu decembrī, lai likuma ietvaros spētu samazināt bilances, kas mums veidojas negatīvas tieši šajos divos mēnešos, es runāju par novembri un decembri.

Vēl ir ļoti svarīgi, cienījamie deputāti, kad mēs runājam par nākotnes prognozēm, vienalga, vai tās veic Latvijas Banka vai Latvijas valdība, precīzi paskatīties šo te tendenci - vai mums tendence pasliktinās vai uzlabojas. Ja mēs runājam par to, ka atsevišķos nodokļos... ja mēs skatāmies tieši oktobri, man nav iespējas neko pozitīvu teikt, jo gandrīz visos nodokļos diemžēl tā novirze mums iet uz sliktu pusi. Tas nozīmē, ka mums tomēr būs nepieciešams novembrī un decembrī veikt īpašas samazināšanas procedūras. Valdība ir paredzējusi, kā to darīt, mēs vēl apspriedīsim to, Bet tas ir ļoti svarīgi - saprast vienā citā aspektā, kāpēc mēs to darām. Tas ir svarīgi, jo, redziet, viena lieta ir tīrs budžets, un otra lieta ir Valsts kases finanšu plāns. Un Valsts kases finanšu plāns ir tāda interesanta lieta, jo sevī ietver to naudu, ar ko vispār var rīkoties valsts. Un Valsts kasē ir gan budžeta iznākums,

mēneša iznākums, tas, kas uzkrājas pa mēnešiem, gan arī tās saistības, prasības, aizdevumi pašvaldībām, atmaksa no pašvaldībām, gan ārējā un iekšējā parāda finansēšana, pārfinansēšana un tā tālāk. Īpaši runājot par novembri un decembri, mums ir svarīgi panākt, lai tomēr 2008.gadu mēs ar šiem ārkārtas pasākumiem pabeigtu labākā stāvoklī nekā tad, ja mēs neko nedarām, - tad tik tiešām 0,05 procentus varam nesasnēgt.

Pie kam - vai mums šeit ir rezerves? Man uzreiz jāsaka sekojošais. Ja runājam par ieņēmumu daļu, es pateicu, kur mēs atpaliekam, kur samērā precīzi esam ieplānojuši mūsu ieņēmumus 2008.gadā. Bet, runājot par izdevumu daļu, izdevumu daļu mēs esam pārsnieguši par 4,4 procentiem, ja runājam uz 23.oktobri, bet, ja runājam uz 1.oktobri, - tad par 2,4 procentiem...

Runāsim par noslēdzošajiem mēnešiem. Septembra mēnesi noslēdzot ar 2,4 procentu pārsniegumu, mēs esam uzturēšanas izdevumus... es atvainojos, kopā esam izdevumus palielinājuši - pret plānu. Tātad mūsu pirmais uzdevums būtu šos izdevumus vairs nepalielināt un mēģināt atgriezties izdevumu daļā pie plānotā.

Protams, runājot par kārtējiem izdevumiem, kas sevī satur atalgojumu, pārējo atlīdzību, preces un pakalpojumus, jāteic, ka mēs uz 1.oktobri esam izdevumus palielinājuši par 3,8 procentiem pret budžeta plānu un mums būs acīmredzot jāveic papildu darbības, lai šo palielinājumu mazinātu uz gada beigām. Tā ir viena rezerve.

Martā es jums teicu, ka mūsu uzdevums ir viennozīmīgi mēģināt stimulēt ekonomiku, un mēs to darījām praktiski ar divām lietām. Pirmais - mēs bez kavēšanās izmaksājām pievienotās vērtības nodokli un esam izmaksājuši katru mēnesi vairāk nekā 30 miljonus pret to bāzi, ko maksājām iepriekšējos gados. Ja jūs sareizināsiet to ar desmit vai deviņiem mēnešiem, tad tie ir papildu 300 miljoni, kas tieši skaidras naudas veidā aiziet uzņēmējiem. Plus, neapšaubāmi, arī kapitāla izdevumu daļā, kas faktiski ir valsts budžeta izmantošana kapitālos izdevumos - gan reportos, gan investīcijās, mums ir plāns izpildīts uz 1.oktobri par 12,9 procentiem. Tas nozīmē, ka ministrijas un valsts iestādes ir ieklausījušās tajā, ko es teicu. Jautājums ir - vai mēs varam turpināt šo plānu tālāk pārpildīt? Baidos, ka vairs nevaram, ka tas, kas ir izdarīts, varētu būt zināmā mērā arī viss, jo tālāk budžeta ekonomikas stimulēšana mums draud ar to, ka mēs 2008.gadu varam pabeigt ne tuvu ne ar tiem skaitļiem. Un es zinu, ka Latvijas Banka skatās uz to ļoti skeptiski. Un, kā jūs redzat, Standard&Poor's runā par 3 procentiem, par 2 procentiem. Es domāju, ka mēs tomēr panāksim labāku rezultātu. Ar jūsu atbalstu, cienījamie kolēģi!

Tālāk. Ja mēs runājam par 2009.gadu, mums 2009.gadā ir vesela virkne jautājumu, tāpēc 2009.gada budžetā pēc šī pirmajam lasījumam iesniegtā projekta valdība noteikti iesniegs savus labojumus, jo mēs aktualizējam savu prognozi. Mēs salīdzinām savu pašreizējo prognozi ar Latvijas Banku...

Sēdes vadītājs. Es atvainojos, Ministru prezidenta kungs! Godātie kolēģi, lūdzu, ievērojiet klusumu! Un savukārt tie, kas sēž skatītāju vietās, ja jums gadījumā nav interesanti, jums šeit obligāti nav jāatrodas.

I.Godmanis. Paldies, priekšsēdētāj! Es runāšu arī tad, ja runā citi. Neko darīt. Tāds mans pienākums.

Koriģējot mūsu ieņēmumu prognozes un salīdzinot tās ar Latvijas Bankas prognozēm, mēs esam veikuši korekcijas, reducējot uz mīnus 1 procentu kopprodukta pieaugumu. Un mēs pirmdien apspriedīsim valdībā konkrētus samazinājumus gan ieņēmumu, gan izdevumu daļā. Man jāsaka, ka pēc korekcijām mums praktiski nav vairs atšķirību iedzīvotāju ienākuma nodokļa prognozē ar Latvijas Banku - nulle, un faktiski sakrīt arī uzņēmumu ienākuma nodokļa prognozes.

Ir vēl problēmas ar to, kā precīzi novērtēt PVN, bet arī tur atšķirības PVN prognozēs, kas ir mūsu abās institūcijās, nepārsniedz kopumā apmēram 5 procentus. Tas nozīmē, ka, protams, tas varētu būt arī zināmā mērā kļūdas variants.

Tas, ko es vēl teicu, kad mēs atskaitījāmies par simts dienām. Viena lieta bija stimulēt ekonomiku ar to, ka valdība izvietojusi pasūtījumus, ko es jums tagad pierādīju. Otra lieta ir tomēr efektīvāk apgūt Eiropas fondus. Mēs pamazām, protams, esam pārvietojuši mūsu eirofondu apguvi, bet tomēr jāsaka, ka diez vai varam cerēt tā kā 2007.gada decembrī, kad tika ieskaitīta liela ārvalstu finanšu palīdzība; tā, godīgi sakot, uzlaboja 2007.gada budžetu, tātad bilanci, kas arī ir vajadzīgs, jo ir svarīgi, kā gads beidzas. Mums tagad ir pārcelti pēdējie termiņi uz 31.oktobri. Skatīsimies. Tomēr mūsu galvenais uzdevums ir pabeigt Reģionālā fonda un Sociālā fonda dokumentācijas sagatavošanu tādā veidā, lai mēs saņemtu... nav tik svarīgi, vai mēs saņemsim šīnā gadā vai nākamajā gadā. Ja saņemsim nākamajā gadā, tas nozīmē, ka nākamā gada bilance uzlabosies. Ja šogad, - tad šāgada bilance. Galu galā tas ir absolūti izšķiroši, lai mēs saņemtu šo naudu, jo šie projekti... vienkārši atskaites par šiem diviem fondiem nav pieņemamas pēc 31.decembra. Ar to tie atšķiras no Kohēzijas fonda. Tam mēs sekojam līdzīgi regulāri.

Cienījamie deputāti! Ja mēs runājam vēl par ieņēmumu daļu... Es masu informācijas līdzekļos arī vakar noklausījos... Man vienkārši dažreiz tā dīvaini šķiet. Mēs esam ļoti smagos budžeta fiskālajos apstākļos, bet mēs tomēr konsekventi ievērojam vienu principu - lai cik izmisīgi mums vajadzētu patlaban naudu ieņēmumu daļā, mēs neatļaujamies nevienam brīdī domāt par to, ka mēs varētu paaugstināt nodokļus. Mēs to arī nedarām.

Es negribu šeit atkārtot visu to, kas ir iestrādāts nodokļu likumdošanā. Bet mani ļoti pārsteidz arī deputātu izteikumi, ka tas nekas nav. Vai nu tie cilvēki paši nenodarbojas ar uzņēmējdarbību, vai šinī ziņā vienkārši ciniski uzskata, ka tas viss... ja es to nedaru, tad tas nav nekas! Jo, ticiet man, tas, kas nodarbojas ar uzņēmējdarbību, saprot, ko nozīmē amortizācijas normu pagarināšana laikā, kas ir daudz vienkāršāk administrējama un precīzi atstāj iespaidu uz uzņēmējdarbības iznākumu. Tas ir punkts viens.

Punkts divi. Viņi precīzi saprot - ja mēs ieviešam normu, ka finansētājs no pašu kapitāla arī var piemērot tirgus likmi, ko līdz šim varēja darīt, tikai ņemot bankā kredītu, un arī tas netiek aplikts - tas arī ir atspaidis. Es tiešām aicinātu neizteikt... neattiekties pret to tādā veidā: ja es to nedaru, tad tas viss nekur neder! Nu, pienāks laiks, un arī jūs to darīsiet, es ceru.

Bet tas nav tā. Tas ir ļoti smagi - šādos finansiālajos, fiskālajos apstākļos iet vēl uz nodokļu samazinājumu. Mēs uz to ejam, jo mēs to solījām gan gada sākumā, gan simt dienu atskaitē.

Ja mēs runājam par to, ko mēs nespējam izdarīt... Jā, ir lietas, kuras mēs nespējam izdarīt. Tā gan bija tikai mana kā Ministru prezidenta iniciatīva, tā bija iniciatīva saistībā ar nekustamā īpašuma nodokļa iesaldēšanu. Šeit mums ir vesela virkne problēmu, ko es jau teicu, kāpēc 2009.gada budžetā tas nav. Tāpēc, ka, pirmkārt, mēs ļoti rūpīgi skatāmies... jo kadastrālā vērtība kaut vienā vietā Latvijā pēc fakta un pēc aptaujām pārsniedz tirgus vērtību. Tā tas nav! Mums ir oficiāls Tieslietu ministrijas ziņojums, ka tā tas nav visā Latvijas teritorijā. Tas nozīmē, ka situācija nav tāda, ka uzņēmējs spiests samaksāt nekustamā īpašuma nodokli, kurš ir virs kadastra. Tas ir viens.

Otrs. Ja mēs iesaldējam šo nodokli, tad mēs esam situācijā, kad pašvaldības būtiski samazina savu ieņēmumu bāzi, un pašvaldībām tagad ir ļoti nopietni papildu uzdevumi, kas saistās ar sociālo atbalstu, un mēs arī, starp citu, vienojamies dokumentā, kas ir parakstīts - nodomu un domstarpību protokols ar valdību -, kur tas tiek fiksēts. Un tāpēc samazināt ieņēmumu bāzi mēs nevaram atļauties.

Vēl viena lieta, ko es gribētu minēt ļoti precīzi. Mēs tomēr strādājam ar šīm institūcijām. Un šīs institūcijas pārstāv ļoti lielu cilvēku skaitu, Kā es jau teicu, atskaitoties par divsimt dienām. Šīs institūcijas tomēr, neskatoties uz to, arī streiko un tā tālāk, bet tomēr mēs esam šo dokumentu parakstījuši par deficīta palielināšanu. Lūdzu, nenāciet un nesakiet, ka mēs varam palielināt deficītu, jo jums ir mandāts! Es domāju, ka šīm organizācijām mandāts ir daudz lielāks nekā mums visiem, kopā ņemot. Tām divām... valdībai varbūt ne tik liels, bet darba devējiem un darba ņēmējiem noteikti.

Otra lieta. Ja mēs runājam par sadarbību ar Latvijas Pašvaldību savienību. Mēs atradām kompromisu, par kuru mums jāmaksā, bet ir jātur savs vārds. Mēs atradām to... jā, tas ir. Un es domāju, ka arī arodbiedrība turēs savu vārdu šīs trīspusējās vienošanās sakarā. Tas zināmā mērā ir atspaidis maznodrošinātajiem, tas ir neapliekamā minimuma palielinājums un zināmā mērā atbalsts arī pašvaldībām. Bet tas ir viss, ko valdība var izdarīt attiecībā uz nodokļu likumdošanu. Vairāk mēs šodien neko izdarīt nevaram.

Cita lieta, kam es gribu īsi pieskarties, un, es domāju, ka par to būs vairāk jautājumu. Ekonomikas ministrs varēs pateikt savas domas, jo katrs ministrs jau šeit var uzstāties. Mēs esam pieņēmuši konceptuāli tos pasākumu plānus, kas attiecas uz lietām, kas nav tieši budžetā. Konkrēti tie ir ļoti ilgstoši apspriesti ar uzņēmējiem. Protams, pirmajā brīdī šķiet, ka tas arī nav nekas. Un tomēr! Tie precīzi reaģē uz situāciju, kāda ir valstī. Savstarpējas nemaksas, problēmas ar to, ka nevar samaksāt cits citam, attiecības ar Valsts ieņēmumu dienestu. Mēs esam konceptuāli pieņēmuši lēmumu par to, ka mēs atliksim līdz vienam gadam nodokļu parādu atmaksu, un pieteikšanās laiks tam ir viens mēnesis no brīža, kad iestājas nodokļu atmaksa. Mēs esam pieņēmuši lēmumu, ka mēs divas reizes paaugstināsim summas apmēru, kuru nearestēs, neapliks līdz 10 tūkstošiem tad, ja ir šie nodokļu parādi. Mēs esam pieņēmuši lēmumu par tā saucamo PVN maksājumu grupām. Mēs esam pieņēmuši veselu virkni konceptuālu lēmumu, par ko Finanšu ministrija izstrādājusi īpašus dokumentus... Un es ceru, ka jau šogad mēs tos visus varēsīm sākt darbināt.

Ja mēs runājam vēl par ievadu... Redziet, mēs vēl pieņemām lēmumu par paplašinātu pievienotās vērtības nodokļa atliktā maksājuma ieviešanu importa gadījumā, un tur ir... daudzi zina, ko tas nozīmē... tā ir faktiski iespēja atlikt šo te nodokli, nevis maksāt uzreiz, precēm nonākot importa preču noliktavās. Tāpat arī maksājums grupā, kad ir iespējas izvēlēties. Tiesības izvēlēties, kā maksāt pievienoto vērtību. Pirmajā brīdī tas... šķiet, tas nav nekas, bet atcerēsieties, kādos mēs esam fiskālajos, finansiālajos apstākļos.

Ko es vēl gribu teikt, par ieņēmumu daļu runājot? Vai mums ir vēl kādas rezerves? Vislabāk to var saprast tad, ja jūs ieejat Valsts kases mājaslapā, ja jūs varat apskatīties, kāds ir Valsts kases

finanšu plāns līdz 2009.gada beigām. Tā mūsu atbildība ir, ka mums ir viss jādara, sākot no novembra, decembra. Nu, oktobris tagad beidzas. Mums ir jāmazina šie izdevumi, lai mēs varētu nākamajā gadā, neskatoties... pat tad, ja mums arī ekonomiskā konjunktūra neuzlabosies, lai mēs varētu nofinansēt visus mūsu iekšējos izdevumus un tai skaitā arī ārējos, lai mums neiestātos tāda situācija, kāda ir iestājusies vienā otrā valstī: a) ārkārtas kredīti Valūtas fondā, b) ārkārtas atbalsts no Centrālās Bankas, c) ...un tā tālāk, un tā tālāk. Lieki sacīt, ka visas šīs palīdzības būs pavisam citādas, tad būs jāmaina darba likumdošana, un tad neies runa vairs par valsts pārvaldes štatu samazināšanu vai prēmiju mazināšanu, vai piemaksu mazināšanu; tad darba likumdošana paredzēs daudz „cietākus” mērus, ko patlaban neparedz. Tas jau ir jautājums, kurā mēs visiem spēkiem cenšamies neiet, un tas ir saistīts ar algu samazināšanu. Bet mēs neiesim šo ceļu, un tāpēc es gribētu noslēgt savu runu ar to, ko es teicu par valsts pārvaldi.

Te ir daudz un dikti runāts, daudz un dikti runāts, ir daudz visdažādāko pasākumu, kurus mēs esam spiesti veikt tagad. Mums jāsaprot godīgi, ka 2008.gads ir pirmais. Es pieņemu kritiku, ka 2006.gada budžeta grozījumos fiksēja to, ka vakanto štata vietu likvidēšana fiskālā ziņā varbūt nebija ļoti efektīvs solis; tagad faktiski mēs esam pieņēmuši lēmumu turpināt štatu samazināšanu - pat līdz 10 procentiem, bet problēma ir viena: pat tad, ja mēs to darām centrālajos aparātos, pašu štata vienību likvidēšana pati par sevi neko nedod. Es zinu Finanšu ministrijas priekšlikumus, kas ir... attiecas jau uz atlīdzinājuma fondu, mēs nāksim klajā ar to jau otrā lasījumā... Jo reāli ietaupīt naudu mēs varam tad, ja mēs valsts pārvaldē nevis vienkārši aicinām samazināt štata vietas, bet arī cīnāmies, lai samazinātu prēmiju skaitu - to es patlaban esmu iesniedzis valsts sekretāriem caur Valsts kanceleju -, lai no piecām prēmijām paliek pie vienas prēmijas. Izskatās, ka šajā gadā vispār mēs nevarēsim prēmijas izmaksāt, un es ļoti rūpīgi paskatīšos... Atsevišķos gadījumos - jā, bet kā masveida parādību - diemžēl ne, ņemot vērā to, ko es teicu par novembri un decembri. Un tai skaitā arī par visām... par lielo skaitu piemaksu par darba intensitāti mēs patlaban diskutējam, taču es domāju, ka es pārstāvu viedokli, ka vienīgā piemaksa, kas paliek, ir 20 procenti, ja cilvēks izpilda cita darbinieka pienākumus ne ilgāk kā četrus mēnešus, jo tas ir maksimālais laiks, ko cilvēks var slimot. Viss! Citas piemaksas mēs nevarēsim atļauties. Protams, ja mēs runājam par tām piemaksām, kas ir speciālajām dienesta pakāpēm, tad tas ir atsevišķs stāsts.

Valsts pārvaldes izmaiņas būs vairākkārtīgas. Viena lieta būs fiskāla - samazinājums pēc skaita; otra lieta ir tā, ka mēs esam tagad beiguši aptauju. Mēs esam saņēmuši no sabiedriskajām organizācijām, no Latvijas Darba devēju konfederācijas priekšlikumus par valsts funkciju pārņemšanu. Pirmo reizi Latvijas valstī kaut kas tāds ir iesniegts. Mēs esam rūpīgi izskatījuši tās valsts aģentūras, kuru maksas pakalpojumi pārsniedz šo aģentūru uzturēšanu, un pirmais solis ir samazināt viņām budžeta papildu maksājumus, kas nepārsniedz 10-15 procentus. Otrais solis - attiecināt viņu izdevumus uz viņu maksas pakalpojumiem, tādā veidā cenšoties sagatavot... šo te funkciju mēģināt nodot tirgum. Tikai nevajag šeit lolot cerības, ka tas kaut kādā veidā dos iespējas kaut ko saņemt arī tiem, kas tirgū piedalīsies lielākas naudas iegūšanai! Tā nauda ir vai nu tāda, vai mazāka - konkursa kārtībā.

Cienījamie kolēģi! Vēlreiz atgriezīšos pie ārējās ekonomiskās vides. Es zinu, ka Latvijā, ņemot vērā, ka mēs tikai nesen, pabeidzot šo pievienošanās posmu Eiropas Savienībai, sākām reāli dzīvot globālā pasaulē (tikai nesen!), mūsu prātos vēl arvien ir sajūta, ka Latvijā viss notiek tikai lokāli un ka tikai lokālās darbības noteiks Latvijas attīstību. Tā tas sen vairs nav!

Par to, pirmkārt, liecina finanšu sistēmas absolūta globalizācija, tai skaitā Latvijā. Par to liecina uzņēmējdarbības globalizācija. Par to liecina visi rādītāji, ko mēs redzam. Mēs esam divu izšķirošu lietu priekšā.

Pirmā lieta. Valdībai un parlamentam... Tā nu ir: lai cik arī tas būtu smagi, tai skaitā ar streikiem un ar citām lietām, ir jāmazina izdevumi un nav jāpalielina izdevumi arī algu veidā jebkurā vietā. Tas nav iespējams! Tas ir viens, kas mums ir jāizdara.

Tas, kas jāizdara biznesa sfērai, ir daudz nepatīkamāka un sāpīgāka lieta. Lai viņi varētu izdzīvot, lai visas mūsu nozares varētu izdzīvot - gan pakalpojumu sfērā, gan arī preču ražošanā un tā tālāk... viņu uzdevums ir patlaban nežēlīgi samazināt savus izdevumus, lai viņi varētu izdzīvot globālā vidē. Valdība var palīdzēt tikai tādā veidā, ka mēs nepalīelinām viņiem slogu, mēs mēģināsim vēl savu finanšu iespējās, ja tas būs iespējams, 2009.gadā veikt pasākumus, kas saistīti ar slimības lapām un tā tālāk. Pagaidām mēs to fiskāli atļauties nevaram. Jo tas ir izšķirīgi: tās nozares, kas spēs veikt savu izdevumu samazinājumu, jo cenu palielinājuma instrumenta tām vairs nav, tad arī varēs noteikt mūsu kopprodukta stāvokli. Īpaša valdības iejaukšanās kādā no šīm nozarēm, kas, es domāju, varētu gadīties, tikai novedīs pie sliktā rezultāta.

Cienījamie kolēģi! Paldies jums par uzmanību.

*Citu deputātu runas, debates
Turpina I.Godmanis*

Jā. Cienājamo Saeimas priekšsēdi! Cienājamais Prezidijs! Cienājami deputāti! Katrā ziņā šis darbs ir grūts, jo es saprotu, ka nav vienkārši tik ilgi spriest, jo tas nogurdina, es domāju, gan klausītājus, gan arī runātājus. Tas ir reāli. Arī es no sākuma mēģināju uztvert visu, ko runā, bet, zināt, pēc divām stundām ir grūti uztvert visu. Es mēģināju izmantot ausiņas, nav vienkārši. Būsim godīgi un atklāti. Varbūt kaut kā pa daļām jāskata tie jautājumi, sevišķi par izdevumu daļu, jo ļoti grūti būs, ja mēs visu vienā blokā skatīsim.

Pirmais, ko es gribu teikt. Es gribu izteikt pateicību visiem, kas šeit runāja, jo faktiski lielākā daļa runāja par ieņēmumu daļu. Tas ir būtiski, tas nozīmē... faktiski pirmā lasījuma būtība ir runāt par ieņēmumu daļu, runāt par pavadošiem likumiem, runāt par deficīta apmēru, runāt - jā! - varbūt arī par vienu otru principu, kas šajā budžeta projektā ir iekšā. Un no tā, ko es dzirdēju, es izdaru secinājumus, ka pēc būtības ne opozīcijai, ne pozīcijai nav iebildumu pret tiem pavadošajiem likumiem, kuri ir saistīti ar nodokļu samazinājumiem un citiem faktiem.

Es izsaku secinājumu, ka gan opozīcija, gan pozīcija ļoti precīzi atbalsta to trīspusējo vienošanos, ka budžeta deficīts nav palielināms. Tas ir liels, es domāju, panākums, un es ceru, ka otrajā lasījumā tas arī tā būs.

Varbūt pavisam nedaudz... pavisam īss komentārs. Pirmais, ko es gribu teikt. Redzat, mēs balsojam nevis par kaķi maisā, Šadurska kungs, bet par vairākām principiālām lietām šajā budžetā.

Pirmais. Mēs balsojam par to, ka, ņemot vērā, ka kopprodukts samazinās, jo 2 procenti ir stipri mazāk nekā 7,5 un 5,6, princips ir tāds, ka, samazinoties kopproduktam, ir jāsamazina izdevumi. Tas ir pirmais princips, kas šeit ir iekšā. Samazinājums nav pietiekams, un tāpēc otrajā lasījumā gan deputāti, gan arī valdība centīsies palielināt izdevumu samazinājumu.

Otrs princips, par ko mēs balsojam, attiecas uz aptuvenu budžeta deficīta apmēru, kurš ir zem Māstrihtas kritērija. Tas nav 3 procenti. Tas ir 1,85. Un nepareizi šeit izteicās cienījamie deputāti, kas tikai rēķināja to, ka samazinās ieņēmumi - un izdevumi faktiski paliek tādi, kādi ir, un līdz ar to deficīts mums te aug līdz 700-800... un tā tālāk. Tā nav taisnība. Ja samazinās ieņēmumi, sevišķi es to gribētu pateikt Kariņa kungam! - samazinās arī izdevumi. Tas ir valdības uzdevums. Ja pirmajā lasījumā nobalso principā par deficīta ierobežojumu, tas ir automātiski.

Tā trešā lieta ir valsts parāds. Tiem cilvēkiem, kas šeit runā par valsts parāda lielo pieaugumu, vajadzētu iepazīties ar Valsts kases plānu. Deputātiem ir šādas tiesības. Tie tiešie parādi, kas mums jānofinansē gan 2008., gan 2009.gadā, ja mēs runājam par iekšējo un ārējo parādu, katru gadu sastāda apmēram 208 miljonus. Cita lieta, ja mums budžeta deficīts ies sliktā virzienā, sākot no nākamā gada, teiksim, maija, tad mums varbūt būs nepieciešams aizņemt lielākas naudas, bet tas nav absolūti definitīvi. Tie ir Valsts kases dati.

Mēs šeit runājam par makroekonomiskām lietām, par anticikliskumu. Jā, valdība jau tomēr vismaz 2008.gadā nodemonstrēja šo anticikliskumu, un man jāsaka, ka 2008.gada beigās varbūt vajadzēs to pat nedaudz ierobežot. Tā problēma ar anticikliskumu ir pilnīgi pareiza, bet mums ir vēl citi ierobežojoši apstākļi, kāpēc mēs nevaram paplašināt budžeta deficītu vēl lielāku, ko var un praktiski dara tad, kad samazinās kopprodukts. 1998.gadā mēs to darījām. Bet mums ir viena problēma. Ja 1998.gadā bija tikai Krievijas krīze un tās nebija tur, Rietumos, tagad krīze ir visapkārt. Un viens tāds skaitlis: nākamajā gadā Eiropas Savienības dalībvalstis piesakās izvietot savas parādzīmes 1,6 triljonu eiro apmērā. 1,6 triljoni ir 1600 miljardi. Pie tam lielākoties šīm valstīm reitingi ir stipri augstāki, par ko šeit runāja cienījamais deputāts, arī sakot par tā saucamajiem CDS un apdrošinātājiem pret naudas neatdošanas risku. Tāpēc mums ir stipri cita atmosfēra, ja mēs runājam par to, ka mēs brīvi varam pārfinansēt vai finansēt savu deficītu. Tāpēc mēs nevaram iet maksimāli anticikliski. Tā ir problēma. Tas mūs vienkārši ierobežo, nu, ko darīt.

Ja mēs runājam vēl... pāris komentāru, kurus es šeit dzirdēju, par... Pavisam īsi. Pareizi, mums pilnībā sakrīt domas par pārvaldes izdevumu samazināšanu. Kvalitatīvi tās mums sakrīt. Jautājums, kā kvantitatīvi atrisināt šo problēmu, nav vienkāršs. Es šeit vairākus aspektus dzirdu. Un, piemēram, šeit es dzirdu par vairākiem bubuļiem. Te runā par padomēm, kas faktiski varētu radīt milzīgu fiskālo efektu. Cienījamās partijas, kas ir bijušas savulaik pozīcijā un kas tagad ir opozīcijā! Mēs varam ļoti elementāri pierādīt: tad, kad bijāt pozīcijā, jūs ļoti veiksmīgi piepildījāt padomes ar saviem pārstāvjiem. Skaitliski absolūti tāpat, kā to dara tās pozīcijas partijas, kas nāk jūsu vietā. Tad ko? Tas iznāk tā: ja es esmu opozīcijā, tad es esmu pret padomi, ja es esmu pozīcijā, tad padomes pilnas. Tas jautājums nav vienkāršs. Tas, ko es te dzirdu, - likvidēt jebkuras padomes.

Redzat, ir akciju sabiedrības, valsts akciju sabiedrības. Turklāt ir likums par akciju sabiedrībām, un pilnīgi vienalga, vai viņas ir valsts vai nevalsts. Un uzraudzību nosaka likums. Mēs nevaram pateikt, ka valsts akciju sabiedrībā neviens nav padomē. Likums to nosaka. Kam nav skaidrs, griezieties, lūdzu, Valsts kancelejā, jums to izskaidros. Pie tam jautājums šeit ir vēl tāds. Tie ir lieli aktīvi, tā ir liela atbildība. Tas ir punkts viens. Es, protams, piekrītu, ka ļoti nopietni ir jādiferencē. Es

to teicu Pieprasījumu komisijā, mēs patlaban izskatām iespējas diferencēt šo atlīdzību un atbildību, izejot no tā, cik lielas ir akciju sabiedrības. Bet tās akciju sabiedrības, kuru aktīvos ir desmitiem miljonu un vēl vairāk naudas, neuzraudzīt vispār? Baidos, ka tas ir bezatbildīgs paziņojums.

Otra lieta. Visi piekrīt arī tam, ka jāsamazina ierēdniecība. Tikai neuzskatiet to par bubuli, neaizejiet otrā galējībā, cienījamie deputāti! Šoreiz es griežos pie visiem deputātiem, jo neaizmirsīsim, ka, lai kā mēs arī izteiktos par ierēdniecību, bieži vien emocionāli un slikti, tie ir tie cilvēki, kas pārstāv valsti un kas mēģina šo valsti darbināt. Tas nav tik vienkārši - atlaidīsim viņus visus, un valsts strādās pati no sevis. Ar deputātiem vien un valdību vien ministru personā, kas te ir, nestrādās valsts, jūsu zināšanai. Nestrādās, lai cik arī kvēli jūs šeit par to runātu.

Par atsevišķām lietām es tiešām gribu teikt, ka ir ļoti būtiski priekšlikumi, tai skaitā... par izglītību gan man gribētos, lai pieredzējuši deputāti, kas ir bijuši ministri, nāk talkā vienā lietā. Te jau tā jautri var runāt par tiem izglītības samazinājumiem vai nesamazinājumiem. Mums ir viena cita problēma. Es arī piekrišu ministrei, ka pamatā šajos apstākļos zinātnes finansējuma smagums jāpārceļ uz Eiropas fondiem. Problēma ir vienā apstākļi. Mums augstskolas ir sadalījušās divās daļās. Un pie mūsu liberālās sistēmas viena daļa grib būt atvasinātas un viena daļa negrib. Un tās, kas ir atvasinātas, diemžēl nevar pretendēt uz tādu pašu līdzfinansējumu, kāds ir valsts iestādēm. Un nu ir tā, ka Tehniskā universitāte ir vienā pusē, Latvijas Universitāte - otrā. Tā diemžēl ir. Tas ir galvenais jautājums, lai mēs varētu pilnībā līdzfinansēt. Jo, ja šīs universitātes pieņem lēmumu, ka viņas ir valsts institūcijas, tad viņas saņems 15 procentu līdzfinansējumu, ja ne, tad 7,5. Tā ir problēma. Tā ir daudz svarīgāka problēma šinī brīdī, Šadurska kungs, nekā tas, ko teicāt jūs.

Kaut gan, godīgi teikšu, protams, nevarētu neko īpaši lielīties, ka mēs nevaram pamatbudžetā arī nodrošināt finansējuma pieaugumu. Bet mums vismaz ir aizstājošs elements, ko mēs saņemam no Briseles.

Noslēgumā es tiešām gribētu izteikt pateicību par šo samērā smago darbu. Tas ir smags darbs - tik ilgi diskutēt un faktiski arī runāt, ieklausīties, pievērst uzmanību. Es tomēr ceru, ka... Es aicinu, lūdzu nobalsot par, protams, budžetu pirmajā lasījumā. Ievērojiet: balsojot par to, mēs nobalsojam par principiem, kas ir budžetā, un, ja mēs šos principus ievērojam otrajā lasījumā, tad atliek tikai viens - kā kvantitatīvi tos piepildīt. Un es ceru, ka tas kopā mums arī izdosies.

Paldies jums.

Konteksts, runas iss raksturojums		Valsts budžeta 2009. gadam projekts (pirmais lasījums).
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		6009
Unikālo vārdu skaits		1898
Atslēgvārdi		Mēs – 160, mums – 62, esam – 38, valsts – 35, procentiem – 27, Latvijas – 26, gada – 24, mēs esam – 23, mūsu – 23, budžeta – 22, šeit – 22, par procentiem – 20. Globalizācija. Cikliskums/anticikliskums.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Ministru prezidents Cienījamo priekšsēdētāj! Prezidiņa locekļi! Cienījamie deputāti! Klātesošie!
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Eiropa, Āzija, Latvija, Eiropas Savienība,
	Personu vietniekvārdi	“Mēs” un visas tā iespējamās formas (mums, mūsu, mēs esam, esam) – visas uzrunas atslēgvārds. Galvenokārt ar "mēs" domāta valdība ar I. Godmani priekšgalā. Savā vārdā, izmantojot vietniekvārdu "es", pauž izteikumus, kuros ietverti personīgie centieni un personīgais viedoklis: Es gribētu īsumā raksturot... Es domāju, ka... Es tāpēc īpaši negribētu...
	Darbības vārdu formas	Darbības vārda "būt" formas pagātnes, tagadnes un nākotnes formās (galvenokārt daudzskaitļa pirmās personas formā) – saistītas ar nepieciešamību aprakstīt to, kas jau paveikts, lai pārvarētu krīzi, kas tiek darīts tagad un kādi darbi plānoti nākotnē. Es domāju, ka mēs tomēr panāksim labāku rezultātu. Ar jūsu atbalstu, cienījamie kolēģi.
	Vērtējumi	Lai cik arī tas būtu smagi. Tas, kas jāizdara biznesa sfērai, ir daudz nepatīkamāka un sāpīgāka lieta. Šis darbs ir grūts. Smags darbs.
Retorikas paņēmieni		Es jums varu apgalvot, ka valdībai ir īpašs darbības plāns. Runāsim par... Es runāšu arī tad, ja runā citi. Neko darīt. Tāds mans pienākums.

	Punkts viens, punkts divi. Viena lieta, otra lieta, cita lieta. Atkārtojumi: te ir daudz un dikti runāts, daudz un dikti runāts.
Metaforika	ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (soļi, soli pa solim, tuvošanās mērķim / attālināšanās no mērķa).
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	Citē reitingu aģentūras Standard&Poor's novērtējumus. Alena Grīsmena grāmata "Turbulences laiki", Sorosa grāmata "Finanšu krīzes iemesli Amerikas Savienotajās Valstīs un iespaids uz pasauli". Valdības darba 100 dienas – koncepts, ko pirmo reizi piedāvāja F. D. Rūzvelts, lai novērtētu prezidenta darba efektivitāti, turpmāk attiecināts arī uz valdības darbu. I. Godmaņa runās bieži sastopams jēdziens.
Laiks un telpa	2008. gada beigas.
Komentārs	Runā metaforas lietotas minimāli. Maksimāli daudz informācijas, fakti, konkrēti skaitļi. Atkal diezgan daudz informācijas par iepriekšējo valsts ekonomikas attīstības gaitu, kā arī par kapitālistiskās iekārtas īpatnībām, kas saistītas ar ciklisko attīstību. Izteikumi par nepieciešamību savilkt jostas ciešāk un ekonomēt, tai skaitā attiecinot to uz valdību.

04.12.2008. – Ministru prezidenta Ivara Godmaņa ziņojums "Par finanšu situāciju Latvijā" (Parex problēma)¹⁹¹

Cienājamo priekšsēdētāj, cienījamais Prezidij! Cienījamie deputāti! Klātesošie!

Valdība gatavojās ziņot par līguma projektu, par kuru mēs patlaban runājam ar Starptautisko Valūtas fondu, 19.decembrī, bet, ņemot vērā to, ka valdība vakar pieņēma ļoti svarīgu lēmumu, kas faktiski skar arī finanšu sistēmu, tātad arī, neapšaubāmi, parlamenta, it īpaši opozīcijas, vēlmi noklausīties ziņojumu par reālo situāciju, mēģināšu jums pēc iespējas detalizētāk to arī pasniegt.

Es brīdinu, ka mana runa būs apmēram pusotru stundu gara. Lūdzu jūs koncentrēties, jo šīs lietas tomēr skar visas sabiedrības daļas un...

Sēdes vadītājs. Es atvainojos, Ministru prezidenta kungs! Saskaņā ar Saeimas kārtības rullī ziņojumam ir paredzēta stunda...

I.Godmanis. Es lūgšu pagarināt...

Sēdes vadītājs. Jā. Vai deputātiem ir iebildumi pret to, ka mēs pagarinām runas laiku Ministru prezidentam? Nav nevienam iebildumu... Protams, runas laiks tiek pagarināts.

I.Godmanis. Jā, es lūgšu pagarinājumu, ja neieklāušos stundā. Tas ir viens.

Otrs. Es gribētu iezīmēt manas uzrunas uzbūvi, struktūru. Struktūra sastāvēs no šādām sastāvdaļām:

pirmā – visi lēmumi, kas ir saistīti ar banku sistēmu, banku sistēmas stāvokli, tajā skaitā lēmumi attiecībā uz „Parex banku”, tātad valdības pieņemtie lēmumi, uz kuriem balstījās šie valdības lēmumi; kāda ir reālā finanšu situācija bankā; Valsts kases darbība bankā;

otra sadaļa – budžeta stāvoklis uz šodien visos aspektos – visos nodokļos, arī izdevumu daļās, to izraisošā ekonomikas stāvokļa izvērtējums abos mūsu tautsaimniecības blokos, īpaši preču ražošanā, kā arī pakalpojumu sfērā;

trešais – tas, ko nozīmē pieņemtais 2009.gada budžets saistībā ar to, kā pildās šāgada budžets;

un ceturtais – tās iezīmes vai pamatprincipi, kas patlaban tiek sakaņoti, un 99 procentos gadījumu ar Starptautisko Valūtas fondu tie ir saskaņoti...

Es sākšu ar pirmo jautājumu.

23.septembrī Finanšu un kapitāla tirgus komisija nāca klajā... nu, ne klajā, bet iesniedza dokumentu man kā valdības vadītājam un arī finanšu ministram par Latvijas banku sistēmas stabilitātes apskatu kopumā, un tā bija tā informācija, uz kuru pēc 23.septembra līdz oktobra beigām mēs arī balstījāmies.

Šī informācija bija šāda: visām 20 Latvijas komercbankām pašu kapitāls pārsniedz minimālo kapitāla prasību, kopumā banku sistēmai pārsniegums ir par 52 procentiem, uzkrājumi nedrošiem kredītiem ir zem procenta... Un nu pats būtiskākais – likviditāte. Banku sistēmas vidējā likviditāte ir 50,7 procenti. Visas bankas ievēro likviditātes minimumu – 30 procentus, pieņemot, ka pasaules finanšu tirgos būs arvien grūtāk aizņemties; tiek pieņemts, ka bankas sindicētie kredīti netiks refinansēti, tas ir, simtprocentīgi būs jāatmaksā 2008.–2009.gadā attiecīgās summas. Šajā gadījumā,

¹⁹¹ <http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/081204a/st081204.htm>

saglabājoties nemainīgiem faktoriem, banku sistēmas likviditāte būs 50 procenti, bet 2009.gadā – 41. Tas nozīmē – par 11 procentiem vairāk, nekā prasīts.

Šī ir oficiāla informācija, uz ko arī faktiski valdība, kas nenodarbojas ar banku uzraudzību (un, patiesību sakot, ir tikai viena banka – Latvijas Hipotēku un zemes banka –, kur valdība ir akcionārs), balstījās.

Situācija, ja mēs skatāmies vēl uz oktobra datiem par attiecīgo banku sistēmu kopumā, liecināja, ka strauji samazinās kredītportfelis procentuāli pret iepriekšējo gadu, un kopumā, ja mēs skatāmies, piemēram, uz oktobra datiem ieslēdzot, kredītportfelis faktiski bija jau 17,8 procenti pret iepriekšējo gadu. No gada sākuma attiecīgo kredītu apjoms stipri samazinājies, arī mājsaimniecībām, un jau bija zem 10 procentiem. Tā, protams, bija uztraucoša ziņa, ka bankas ir pārstājušas tātad kreditēt pilnā apjomā, bet tas neko neliecināja par to, ka mums būs jāstāpjas ar to krīzi, kas sākās oktobrī.

Pirmie krīzes... tā teikt, pirmie krīzes elementi parādījās tad, kad 31.oktobrī mēs saņēmām faktiski divas informācijas.

Pirmā informācija bija no Finanšu un kapitāla tirgus komisijas, un otrā informācija – no Latvijas Bankas.

Finanšu un kapitāla tirgus komisija mūs informēja par to, ka akciju sabiedrībā „Parex banka” sākusies pietiekami nopietna likviditātes, tātad noguldījumu, samazināšanās. Mēs lūdzām, lai mums iesniedz precīzāku informāciju, un, ja mēs skatāmies faktiski no... jā, no paša oktobra sākuma, tad šajā bankā šie samazinājumi sastādīja vidēji dienā 0,1 vai 0,2, atsevišķās dienās 0,8 procentus.

Kopumā līdz lēmumam par... Latvijas valdības lēmumam 8.februārī kopējais apjoms, kas faktiski no šīs bankas tika izņemts, bija apmēram 12,3 procenti. Mēs tajā brīdī novērojām, kas notika arī citās bankās. Ja jūs labi atceraties, arī daļā no citām bankām notika noguldījumu izņemšana, kura gan oscilēja, bet arī atsevišķās bankās šo noguldījumu izņemšana bija samērā būtiska, tie bija pirmie signāli. Tad, kad mēs saņēmām šo informāciju, mēs lūdzām arī Latvijas Bankas vēstuli. Latvijas Banka mums arī 31.oktobrī faktiski iesniedza ziņojumu uz mūsu lūgumu, uz finanšu ministra vārda; tad, atbildot uz Finanšu un kapitāla tirgus komisijas vēstulē izteikto lūgumu sniegt Latvijas Bankas novērtējumu, kādas negatīvas sekas uz Latvijas finanšu sektoru un maksājumu sistēmu atstāj „Parex bankas” bankrots, saņēmām tādu informāciju, ka saskaņā ar aktuāliem Latvijas Bankas rīcībā esošiem datiem tā ir, spriežot pēc aktīviem, otra lielākā banka, kuras aktīvi veido 13,8 procentus no Latvijas banku sektora aktīviem. Banka ieņem nozīmīgāko lomu Latvijas privātpersonu apkalpošanā. Banka ir sistēmiska. Vesela virkne skaitļu liecina par to, kāda nozīme un kāda loma ir šai bankai mūsu sistēmā.

Mēs lūdzām mūs informēt Finanšu un kapitāla tirgus komisiju, un mēs saņēmām informāciju, ka 29.datumā... mums Finanšu un kapitāla tirgus komisija rakstīja 30.oktobrī par to, ka 29.datumā bankas kapitāla pietiekamība strauji tuvojās 8 procentiem. Tas vēl arvien nozīmē, ka bankas kapitāls ir tuvu pie kādiem 170–180 miljoniem. Banka vēl atbilst – vēl atbilst! – kritērijiem, un likviditāte vēl ir 30 procenti. Finanšu ministrijas vadībā tika sasaukta tā saucamā ārkārtējās krīzes padome, kura regulāri sanāca un kuras sēdes ir protokolētas, un kura lēma par mūsu tālākiem soļiem. Tad, kad situācija nepārtraukti... Apmainoties ar domām, kā rīkoties, Latvijas valdība spēra šādus soļus. Pirms runāt par to, vai... Latvijas valdība, vadoties no Latvijas valdības iespējām, finanšu resursiem, no budžeta iespējām, no kases iespējām, kas nav viens un tas pats, pieņēma šādu lēmumu.

Pirmais. Valdība pilnvaroja finanšu ministru organizēt un piedalīties sarunās ar Latvijas kredītiestādēm par noguldījumu uzticības stiprināšanu Latvijas finanšu sektorā. Attiecībā uz finanšu iestādēm šeit, neapšaubāmi, 3.punktā bija minēts pilnvarot finanšu ministru kopā ar Latvijas Banku un Finanšu un kapitāla tirgus komisiju organizēt un piedalīties sarunās ar akciju sabiedrību „Parex banka”, kas bija saistītas ar Latvijas valsts piedalīšanos bankas kapitāla bāzes nostiprināšanā.

Pirmais lēmums bija par to, ka ir jāatrod mehānisms, kā nostiprināt divas lietas – likviditāti un kapitālu – atbilstoši Eiropas Padomes lēmumiem, kas ir saistoši visām Eiropas Savienības valstīm. No trijiem to punktiem izrietēja tas, ka centrālajām bankām un valdībām jānodrošina likviditāte finanšu sistēmā, bet nepieciešamības gadījumā jārekapitalizē vai jākapitalizē banku sistēma.

Tiesa, kaut gan šis lēmums ir saistošs visām Eiropas Savienības dalībvalstīm, resursi katrā valstī ir atšķirīgi, un Latvijas valdībai ir tādas iespējas, kādas tai ir. Tāpēc mēs sākumā piegājām ļoti uzmanīgi jebkādu vispārēju garantiju izsniegšanai un jebkādu finanšu resursu ieguldīšanai privātā akciju sabiedrībā.

Tālāk. Pēc tam, kad finanšu ministrs mūs bija informējis par to, kā tālāk attīstās sarunas, valdība 4.novembrī pieņēma nākamo lēmumu par valdības atbalsta nepieciešamību akciju sabiedrībai „Parex banka”. No dokumentiem skaidri izrietēja, ka šī banka, kuras bilance ir apmēram 60 procenti no Latvijas budžeta un 27 procenti no kopprodukta... ka paši akcionāri nespēj uzturēt šīs bankas nepieciešamos parametrus, tajā skaitā likviditātē – pašā galvenajā faktorā. Tāpēc Latvijas valdība to visu uzticēja finanšu ministram un apsprieda arī tos principus, uz kādiem Latvijas valdība varētu sākt savu līdzekļu ieguldīšanu ar Valsts kases palīdzību šajā bankā.

Tā kā mēs neesam privātiestāde, mēs piedāvājam akcionāriem šādu mehānismu – ka vienīgais variants, kā mēs varam tur guldīt līdzekļus, ir tāds, ka mēs pārņemam vairākumu akciju šajā bankā, nemaksājot par to neko, jo sakarā ar to, ka Valsts kase sāks izvietot līdzekļus šajā bankā, ir skaidrs, ka mēs neesam tādā situācijā, ka mēs varam guldīt kapitālā... Guldīt kapitālā nozīmē šo naudu ilgstoši neatgūt, it sevišķi, ja mēs guldām pamatkapitālā tad, kamēr eksistē banka, ja subordinētā – tad attiecīgi pēc līguma. Bet attiecībā uz noguldījumu depozītos mums bija ļoti svarīgi – un tas bija mūsu uzstādījums –, ka mums ir jābūt vismaz 51 procentam.

Otrs. Mēs skaidri sapratām, ka acīmredzot ir divi mehānismi: vai nu mums izdosies stabilizēt situāciju bankā kopā ar akcionāriem, vai arī mums būs jārikojas tālāk, meklējot bankai nepieciešamo stratēģisko investoru. Un tajā gadījumā tika paredzētas vēl divas lietas: esošie akcionāri ne tikai 51 procentu akciju nodod valdībai bez maksas, bet arī ieķīlā esošās akcijas valdībai. Un nu pats galvenais – viņi nevar piedalīties balsošanā par bankas lēmumiem. Valdība, stabilizējot situāciju bankā, sākumā kopā ar akcionāriem, bet pēc tam, ja tas ir iespējams, viena pati, viennozīmīgi drīkst atrast bankas stratēģisko investoru un tai nav nepieciešama akcionāru piekrišana šā investora izvēlē. Tāpat arī, nosakot starptautiski novērtētu cenu, akcionāri nevar atteikties no obligātas prasības šo banku pārdot.

Tāpēc arī 1. ... 4.novembrī tika pieņemts lēmums, noklausoties finanšu ministra ziņojumu par to, konceptuāli atbalstīt šāda tipa vienošanos, kurā faktiski bija minēts tas, ko es teicu, – gan 51 procents, gan ķīlas, gan tas, ka pilnvaro valdību meklēt akcionāru, gan faktiski vēl vesela virkne citu jautājumu. Un faktiski 8.novembrī – visi šie lēmumi ir protokolēti! – visi šie lēmumi ir pieņemti kopīgi, piedaloties arī Latvijas Bankas pārstāvjiem un Finanšu un kapitāla tirgus pārstāvjiem, jo mēs, valdība, neesam vislielākie speciālisti banku uzraudzībā, un tāds pamatā arī nav valdības uzdevums. Taču tas ir mūsu uzdevums tad, kad ir šāda situācija konkrēti finanšu sistēmā un bankā. Tāpēc 8.novembrī pēc ilgstošām un ļoti smagām sarunām ar akcionāriem tika pieņemts lēmums, ka, ņemot vērā to, ka akcionāri ir parakstījuši šo līgumu, finanšu ministrs bija tiesīgs parakstīt līgumu, kura detaļas es... Ja tas būs nepieciešams, jūs varat ar tām iepazīties un prasīt finanšu ministram, bet, patiesību sakot, pamatpunktus es jau nosaucu.

Palika četri punkti. Četri punkti, kas radīja zināmas problēmas visā šajā pasākumā. Mums, valdībai, bija jāpanāk atbilstoši līgumam trīs lietas: Konkurences padomes lēmums, ko mēs panācām, Finanšu un kapitāla tirgus komisijas lēmums, ko mēs panācām. Un vēl bija nepieciešams Eiropas Komisijas lēmums.

Vēl pirms mūsu lēmumiem oktobra beigās es tikos ar Almunju, Eiropas komisāru, un, runājot par mūsu makroekonomisko situāciju, es viņam arī ziņoju par to, ka mums ir iespējamās problēmas ar vienu no mūsu lielākajām bankām. Es viņu informēju. Es teicu: „Es neesmu pieņēmis lēmumu, bet, iespējams, ja mums būs tas jādara, mēs lūgšim jūsu atbalstu.” Pēc tam šos pašus kontaktus turpināja arī finanšu ministrs.

Saņemot 22. vai 23.novembrī atļauju no Eiropas Komisijas, mums atlika tikai viena diena, lai mēs varētu šo līgumu iedarbināt un tas stātos spēkā. Taču bija vēl viens apstāklis. Sakarā ar to, ka šī banka (atšķirībā no daudzām bankām, kas finansējās, izmantojot mātes uzņēmumus) finansējās no tirgus, ir absolūti nepieciešams – kas zina banku sistēmu, tas saprot –, ka sindicēto kredītu devējiem (tas ir faktiski liels daudzums banku – pāri par 50), vismaz divām trešdaļām, ir jāpiekrīt akcionāru maiņai. Tā ir vispārēja un nopietna prakse, kas ir ietverta sindikātu līgumos. Un, ja mēs nepanākam to, ka sindicēto kredītu devēji piekrīt tam, ka valdība kļūst par 51 procentu jeb vairākuma akcionāru, tad sindicēto kredītu devējiem ir pilnas tiesības pirmajā dienā iesniegt prasību pēc sindicētā kredīta atmaksas. Šis ir ļoti nopietns iemesls, kas valdībai traucēja 24.novembrī kļūt par 51 procenta akcionāru. Jo ir risks – ieiet iekšā bankā nav likumiska pamata, jo līgums nav izpildīts no akcionāru puses. Un otrs – pat tad, ja mēs kādā citādā veidā gribētu tur iegūt 51 procentu, tas būtu darāms ar likuma palīdzību šeit, parlamentā. Tas vēl nebūtu nacionalizācijas likums, bet būtu tuvs nacionalizācijas likumiem, kuri mūsu valstī neeksistē; mums nav šādas likumdošanas. Tādā gadījumā mums atliek tikai viens – mēģināt panākt, lai akcionāri izpilda savu darbu, un valdība pieņēma lēmumu, ka mēs varam vēl pagarināt šo procesu maksimāli līdz divām nedēļām. Mums bija ļoti svarīgi, lai šī piekrišana būtu.

Vienlaikus, saņēmuši rakstisku informāciju no akcionāriem, ka viņi nespēj panākt šādu vienošanos un piedāvā mums citas vienošanās, kas mums nebija pieņemamas, ko valdība nevarēja uzņemties, jo valdībai nebija šādu finanšu līdzekļu, tad arī valdības pārstāvji sāka uzsākt... neesot bankā... Akcionāri uzsāka sarunas ar sindicēto kredītu devējiem, un mēs mēģinājām šīs sarunas arī paralēli vest, lai sindicēto kredītu devējus pārliecinātu par to, ka valdības ierašanās bankā, pirmkārt, ir saistīta ar bankas stabilizēšanu. Otrkārt, ar to, lai veiktu pilnu pārbaudi bankā. Treškārt, lai maksimāli mēģinātu turpināt šīs bankas darbību ar mērķi nokārtot šīs bankas saistības un, protams, arī meklētu stratēģisko investoru, kas varētu to pārņemt no valdības.

Šādi mēs darbojāmies līdz pat pēdējām dienām. Taču uzreiz man jāsaka viena lieta. Es nezinu, vai tas ir apzināti izplatīts vai to dara politisku iemeslu dēļ vai vienkārši skandalozu iemeslu dēļ. No

paša pirmā brīža Valsts kase, kad sāka izvietot savus līdzekļus... un šie līdzekļi ir izvietoti divās lielās porcijās, kopā apmēram 300 miljoni... nedaudz vairāk... Tās ir divas parādzīmes, ko lielākoties Valsts kase izlauda, jo mums Valsts kases plūsmā nav iespējas izņemt šādu naudu ārā, ņemot vērā mūsu budžeta situāciju. Abas šīs parādzīmes tika pārdotas tirgū. Vienā gadījumā mūsu vietējās bankas nopirka šīs parādzīmes. Otrā gadījumā Latvijas Banka pieņēma tās kā valdības parādzīmes, un, pārvēršot šīs parādzīmes naudā, nauda tika ieguldīta kā depozīts, bet visiem šiem depozītiem pretī ir nodrošināti kredīti. Tie kredīti ir ņemti tā, lai tie pilnībā, ar uzviju, nodrošinātu mūsu depozītus. Un tas ir pats galvenais.

Mēs neesam iztērējuši nodokļu maksātāju naudu, – tas ir pirmkārt.

Otrkārt, mēs neesam riskējuši ar nodokļu maksātāju naudu, jo mēs esam nodrošinātie kreditori pie jebkura iznākuma šajā bankā.

Tas ir viens no uzdevumiem, kas valdībai bija jā dara, un man jāsaka, ka Valsts kase un Finanšu ministrija ļoti operatīvi un precīzi reaģēja šajā situācijā. Tas nozīmē, ka, zinot to, ka likviditātes krīze ir ļoti nopietna šajā bankā un ka pretējā gadījumā būs jāaptur šīs bankas darbība, vismaz ierobežotā veidā, tika izvēlēts šāds mehānisms. Šis mehānisms sākumā noveda pie tā, ka tad, kad valdība pieņēma lēmumu 8.novembrī, tātad izteica vēlmi bankā iegūt 51 procentu, mēs sākumā ievērojām tik tiešām pirmajās četrās piecās dienās ļoti strauju depozītu kritumu. Lai jums būtu pilnīga skaidrība, tas depozītu daudzums, kas samazinājies, ir samazinājies divos virzienos – privātpersonas rezidenti šeit, Latvijā, fiziskās personas... Acīmredzot mums neizdevās un neizdodas pārliecināt, ka valdības līdzdalība dos pozitīvu signālu šai grupai. Vai tas ir saistīts ar kopējo ažiotažu, kas parādījās īpaši nedēļā līdz 20.novembrim? Tajā brīdī, kad pieņemām lēmumu iet bankā iekšā, mēs pārspriedām variantu, vai ir nepieciešams noteikt bankai ierobežojumus uzreiz. Taču, vienojoties ar Finanšu un kapitāla tirgus komisiju 8.novembrī, kas, protams, ir protokolēts, Latvijas Banka pieņēma lēmumu, ka būtu tomēr nepieciešams nodrošināt likviditāti, jo pretējā gadījumā, ja mēs uzreiz ierobežojam bankas darbību, tad faktiski nav lielas jēgas valdībai šajā bankā izvietot depozītus. Tāpēc tālākā mūsu loģika bija sekojoša. Neskatoties uz to, ka akcionāri un akcionāru padome vēl nebija valdības noteikti, jo nebija spēkā līgums, mēs veselu nedēļu lūdzām esošo padomi iecelt par prezidentu Feifera kungu no Hipotēku un zemes bankas. Pēc mana personīga lūguma esošā akcionāru padome iecēla Feifera kungu par prezidentu, līdz ar to mūsu pārstāvis vadīja banku... Hipotēku un zemes bankas prezidents... Un samērā nopietnā procesā tika panākts, ka šo depozītu aizplūšanu nobremzēja 21.novembrī... To samērā strauju kritumu.

Tas bija tas brīdis, kad faktiski mēs bijām panākuši to mērķi, ko vēlējāmies. Tālāk atlika precīzi izpildīt līguma nosacījumus, lai valdība kļūtu precīzi par akcionāru ar visām no tā izrietošajām sekām. Taču palika šķērslis –mēs nevarējām panākt, ka sindicēto kredītu devēji piekristu akcionāru maiņai. Var būt, ka viens no iemesliem bija tas, ka no 22.novembra līdz pat 1.decembrim mēs ieraudzījām to, ko Finanšu un kapitāla tirgus komisija fiksēja, ka diemžēl atkal sākas noguldījumu aizplūšana. Tie aizplūda pamatā divos virzienos. Viens no virzieniem bija arī juridiskās personas, rezidenti... jo bija pietiekami daudz maksājumu... Ja mēs skatāmies uz nerezidentiem fiziskajām personām, tad šī grupa faktiski savus noguldījumus neaiztīka, kas ir zīmīgi un kas varbūt vēlāk vēl prasīs detalizētu analīzi. No turienes mūsu mērķis bija sekojošs. Mēs gribējām šo banku nostabilizēt, ieiet iekšā atbilstoši līgumam. Tajā brīdī, kad sākās nākamā noguldījumu izņemšana, mums bija jāpieņem lēmums, vai mums vēl ir likviditātes resursi, lai mēs varētu šo banku vēlreiz noturēt tāda nozīmē, lai mazinātu otru izņemšanas vilni.

Tāpēc, ņemot vērā bankas un banku sistēmas situāciju, valdība mēģina glābt. Mēs griežāmies pie finanšu institūcijām jau nopietni ar vēstulēm par to, ka vienlaikus jārisina jautājumi, kas saistīti ar mūsu straujo ekonomikas izmaiņu, par ko es runāšu otrajā un trešajā daļā, – mums papildus ir vēl arī šāds uzdevums. Un tad bija skaidrs, ka tas ir saistīts ar to, vai mēs saņemsim savlaicīgu finanšu palīdzību. Pie kam finanšu palīdzību, nevis guldēt kaut kur iekšā kapitālā, bet tāpat finanšu palīdzību, turpinot izdarīt ieguldījumus un ņemot pretim ķīlu.

Tā kā mums nebija iespējas līdz 1.decembrim fiksēt šādas finanšu palīdzības saņemšanu, mums atlika tikai viena iespēja – lai mēs varētu uz iekšējo resursu rēķina guldīt depozītus pret ķīlu šajā bankā. Problēma bija viena no sekojošām – situācijā, kad emitēt parādzīmes, mums vienīgais variants ir turpināt emitēt parādzīmes, pārdot tās iekšējā tirgū. Taču pēdējie parādzīmju pārdošanas apjomi liecināja par to, ka tirgus mūsu parādzīmes pretim ņem tikai ļoti daļēji. Tātad ir pilnīgi skaidrs, ka mums likviditātes resursu kā tādu nav jebšu mēs riskējam, ņemot ārā naudu no kases plūsmas. Tas nozīmē riskēt ar mūsu kopējiem maksājumiem, taču valdība pieņēma lēmumu, ka to darīt nedrīkst. Finanšu un kapitāla tirgus komisija atbilstoši likumam griezās pie mums 1.decembrī sakarā ar to, ka situācija ir tāda, ka nepieciešams noteikt bankā daļējus ierobežojumus, kas būtu noteikti uz laiku. Un atbilstoši likumam šādu lēmumu var pieņemt tikai Finanšu un kapitāla tirgus komisija kopā ar valdību.

Latvijas Bankas klātbūtnē mēs pieņemām, protams, šādu lēmumu, bet tas nenozīmē, ka mēs ar šo plānu mēģinātu izvairīties no šīs bankas slēgšanas, būtu atmetuši to malā.

Kāpēc mēs sākumā uzskatījām un arī tagad uzskatām, ka bankas slēgšana ir daudz lielāks slogs nodokļu maksātājiem nekā naudas guldīšana pret ķīlu? Elementāra lieta – atbilstoši Eiropas Padomes lēmumiem parlaments burtiski nepilnu mēnesi atpakaļ nobalsoja par noguldījumu garantiju aizsardzību un to palielināja uz 50 tūkstošiem. Bankas sākuma periodā tie ir vairāk nekā 660 miljoni, kas 3 mēnešu laikā jānomaksā neatkarīgi no tā, vai ir kādam līdzekļi vai nav. Tā ir ļoti nopietna summa, šādas summas mums nav. Un līdzvērtīgi – mums nav tādas summas arī tagad, lai mēs varētu šodien maksāt, piemēram, ja mēs nepanākam sarunas, bet mēs esam gatavi runāt par sindicētiem kredītiem, par šo te kredītu pārstrukturēšanu un pagarināšanu laikā. Bet, ja mums pietāda rēķinu, lai mēs samaksājam šodien šādu naudu, mums šādas naudas budžetā nav, kasē nav, un līdz ar to faktiski, nesaņemot finanšu palīdzību, mēs tādas saistības uzņemties nevaram. Valdība pieņem lēmumu neizsniegt garantijas, nedot garantijas, kurām nav seguma, it sevišķi ņemot vērā, ka tādā gadījumā mēs banku saistības aizstātu ar valdības saistībām, kas nav pieļaujami.

Patlaban situācija ir šāda. Runājot par sindicētajiem kredītiem, runājot ar finanšu institūcijām, man ir pilnīgi skaidrs, ka arī tas mūsu plāns nostabilizēt banku un atrast stratēģisko investoru būs realizējams tad, ja banka būs... Ja Latvijas valdība būs viennozīmīgs īpašnieks. Un sakarā ar to, ka esošie akcionāri nespēj izpildīt tās funkcijas, kuru dēļ mēs gājām uz daļēju akciju – 51 procenta – ieguldījumu, bet viņu uzdevums (tas fiksēts dokumentos) bija nodrošināt, lai noguldījumi neaizplūst, mēs nodrošinām likviditāti. Tas, ka esošie akcionāri nespēj atmaksāt aiznesto naudu, tas, ka akcionāri nespēj izpildīt līguma nosacījumus attiecībā uz sindicēto kredītu devēju, ir pilnīgi skaidrs. Tātad tālākā rīcība mums ir tikai tad iespējama, ja mēs esam šīs bankas īpašnieki. Tad paliek divas iespējas.

Mēs ar akcionāriem vienojamies, izejot no situācijas, kāda tā ir. Mēs pieprasām no viņiem visu viņu akciju nodošanu valdībai bez maksas, paturot visas tās viņu saistības, ko paredzēja līgums par gada depozītu subordinētā kapitālā, un tad valdība tālāk veic visas sarunas un visus pasākumus, kas ir saistīti ar banku. Ja akcionāri tam nepiekrīt, tad mums ir tikai viens ceļš – nākt šeit uz parlamentu ar nacionalizācijas likumu un lūgt parlamentu to pieņemt. Mums nav šāda likuma. Mēs esam mēģinājuši to gatavot. Mēs izšķīrāmies parlamentu nenoslogot ar šo problēmu, kaut gan es dzirdēju, ka tas būtu ļoti aktīvi parlamentā pieņemts. Mums ir samērā grūti pieņemt divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, mums bija informācija par to, ka nacionalizācijas likums ir problemātisks kopsakarā ar mūsu Satversmi. Tāda informācija man ir no Juridiskā biroja. Tas ir punkts viens.

Punkts divi. Uz doto brīdi, ja mēs veiktu šādu procesu, bankā vēl arvien, lai gan kapitāla pietiekamība nav 8 procenti, bet ir pāri par 6,5 procentiem, kas ir 120 miljoni... šī nacionalizācija nozīmē atņemt 120 miljonus ar visām no tā izrietošajām sekām un tiesvedībām.

Un trešā situācija. Ir samērā grūti pieņemt nacionalizācijas likumu vienam subjektam, vajadzīgs „jumta” likums. Ņemot vērā mūsu ekonomisko situāciju, nākt šeit ar nacionalizācijas likumu nozīmē pakļaut riskam ne tikai bankas, bet arī citus uzņēmumus, kuri, atrazdamies kritiskā situācijā, lūgdami valdības palīdzību, varētu riskēt ar to, ka tad, ja viņi nespēj laikus nokārtot vai laikus savas saistības restrukturizēt, viņiem draud šis pats liktenis. Tad, pēc manas dziļas pārliedības, mēs būtu pilnīgi citā banku sistēmā Latvijā, ar pilnīgi citiem depozītiem, un es domāju, ka mēs būtu absolūti citā, nervozā situācijā attiecībā uz mūsu uzdevumu. Tāpēc valdība pieņēma lēmumu – ļoti smagu – un finanšu ministrs izpildīja šos uzdevumus, kas ir vissmagākie. Ticiet man, cienījamie deputāti, finanšu ministrs panāca to, ka akcionāri piekrita, izejot no visas šīs loģikas, brīvpārīgi šīs akcijas nodot. To mēs esam panākuši, un patlaban faktiski vakardienas lēmums noteica tikai to. Mēs ieceļam valdi, padomi, vienlaikus finanšu ministrs organizē sarunas par sindicētiem kredītiem ar finanšu institūcijām, lai mēs varētu turpināt to plānu, ko uzsākām. Mēs viņu turpināsim, kamēr tas būs mūsu spēkos.

Es domāju, ka ne Latvijas Banka, ne Finanšu un kapitāla tirgus komisija nav mainījusi savas domas par finanšu sistēmas stabilitātes absolūto nepieciešamību tieši šinī brīdī. Tai skaitā arī par problēmām reālās ekonomikas finansējumos, tāpat arī par to milzīgo summu, kas būtu jāmaksā noguldījumu depozītu garantiju izpildes gadījumā. Es pāriešu pie sava ziņojuma otrās daļas.

Cienījamie kolēģi! Tad, kad mēs pieņemām 2009.gada budžetu, vairākas reizes jūsu priekšā uzstājoties, es teicu, ka mēs atrodamies situācijā, kura ļoti strauji mainās, situācijā, kad ļoti strauji mainās ekonomika – diemžēl ne uz labo pusi.

Budžets ir tikai ekonomikas izmaiņu atspoguļojums. Budžets ir sekundāra lieta. Un jau pašā sākumā, jūlijā, aicinot jūs uz budžeta mazinājumiem, ko jūs arī atbalstījāt, tāpat arī prognozējot problēmas 2009.gadā un unikāli pašai valdībai koriģējot savu pirmā lasījuma budžeta projektu samazinājuma virzienā, koriģējot prognozi no plus 1... uz 1 procentu... Es jums teicu (un to var paskatīties arī stenogrammās), ka izskatās tā, ka mēs diemžēl nevarēsim tikai ar šādiem skaitļiem apmierināties. Ekonomikas izmaiņas mūs spiedīs jau tuvākajā laikā veikt budžeta grozījumus. Es jums nedaudz atgādināšu, kādu budžetu mēs esam pieņēmuši.

Mēs pieņemām budžetu 2009.gadam ar mērķi, ka mums ir 1,5 procentu deficīts, ka mums ir kopprodukta kritums mīnus 1 procents. Arī attiecībā uz resoriem ir vesela virkne lēmumu. Kas ir pats būtiskākais? Būtiskākais ir vienā apstākļi. Mēs samazinājam mūsu ieņēmumu daļu salīdzinājumā ar plānoto. Bet šoreiz es gribētu runāt par to, kā 2009.gada budžeta projekts izskatās pret to budžetu, ar kuru mēs dzīvojam tagad, šodien. Tas ir daudz svarīgāk. Es varu piekrist deputātam Zaķim, kas teica, ka ir samērā viegli plānot samazinājumus pret projektēto. Tagad mēs runājam par faktisko budžetu. Ja mēs skatāmies faktisko budžetu 2008.gadā, kādi vēl ir panākami samazinājumi decembrī ar valdības ārkārtas lēmumiem, tad es jūs ar tiem iepazīstināšu. Ja mēs skatāmies 2009.gada plānus, ko deputāti nobalsoja, tad salīdzinājumā ar 2008.gada plānu izdevumu daļā (es tagad minēšu pamatbudžetu)... Ieņēmumu daļa tika samazināta par 200 miljoniem salīdzinājumā ar faktisko, bet izdevumu daļā mēs centāmies maksimāli – maksimāli! – uzturēt principu, ka vienmēr pakāpeniski samazinām. Jo ir jau vienkārši valdībai samazināt, ja parlaments nobalso, teiksim, par 20, 30, 40, 50 procentiem... Bet tā ir teorija! Tad, kad mēs ejam pie konkrētiem budžetiem, tad mēs redzam, ka visi šie samazinājumi ir ļoti sāpīgi, smagi un tos var veikt, tikai absolūti pamatojoties uz skaitļiem, kas ir reāli fiksējami uz doto brīdi. Un tāpēc tajā brīdī, kad mēs izvērtējam mūsu iespējas, parlaments nobalsoja izdevumu daļu pamatbudžetā 4 036 032 926 latu apmērā, kas ir par 15 miljoniem mazāk nekā 2008.gada budžeta faktiskais apmērs. Principā tas nozīmē, ka mēs uz šo brīdi neesam mazinājuši izdevumu daļu kopumā. Tiesa gan, atlīdzības un atalgojumi... Ja mēs skatāmies kopumā, tad visās sfērās ir samazinājumi – īpaši atalgojumu daļā nav neviena resora, kur tā nebūtu. Un kopumā šie atlīdzības un atalgojuma salīdzinājumi... Ja atlīdzība 2008.gadā ir 904 miljoni, tad 2009.gadā tie ir 777 miljoni. Te ir jāņem vērā korekcija uz tādu situāciju, ka augstskolas no šī te likuma ar 83 miljoniem iet ārā. Tāpēc tik lielu summu mēs nevaram samazināt, tomēr visur ir samazinājumi.

Kāpēc neatkarīgi no mūsu sarunām ar Starptautisko Valūtas fondu, neatkarīgi no situācijas „Parex bankā” valdība gatavoja budžeta grozījumus? Kā jau mēs teicām, mēs plānojam, ka budžeta grozījumi nāk martā, tāpēc mums bija ļoti svarīgi, kā mēs pabeigsim šo gadu.

Mēs redzam, ka attiecībā uz budžeta reālo izpildi patlaban situācija valstī ir šāda. Kad mēs jūlijā koriģējām budžetu, tad, neskatoties uz to, ka mums stipri samazinājās vesela virkne nodokļu pozīciju, līdz pat 1.oktobrim mēs uzturējām pozitīvu ciparu kopbudžetā. Pozitīvu! Tas nebija liels, bet tas bija pozitīvs – vairāki desmiti miljonu. Situācija radikāli mainījās oktobrī un novembrī. Tā mainījās ļoti nopietnā formā. Ja mēs skatāmies pēc pēdējiem datiem, kas mums ir pieejami, tajā skaitā Valsts kases finansējumu plānu, tad realitāte ir tāda, ka oktobrī mums budžeta deficīts kopā finanšu bilancē bija 209 miljoni, novembrī – 185. Šie te divi cipari momentāni koriģēja kumulējošo rezultātu no janvāra līdz novembrim, to ieskaitot. Un tāpēc mums ir pilnīgi skaidrs, ka, ja mēs neko nedarīsim, budžeta deficīts pārsniegs to svītru vai līniju, ko mēs nevēlējāmies pārsniegt. Mums ir ļoti svarīgi, lai mēs beidzam šo gadu ar pietiekoši normālu pasi, kā es saku žargonā. Lai mums budžeta deficīts būtu zem 2 procentiem. Ja mēs neko nedarītu decembrī, tad mēs principā palielinātu vēl šo budžeta deficītu vismaz par 336 miljoniem. Tāpēc tika pieņemts valdības ārkārtas lēmums attiecībā uz decembra finansējumiem, kurā es lūdzu Finanšu ministriju tos sagatavot. Tie ir publiski jums pieejami. Tur ir vesela virkne ļoti nopietnu pasākumu. To skaitā visu papildu atlīdzību nemaksāšana, visu prēmiju apturēšana, visu papildu piemaksu apturēšana, visu iepirkumu samazināšana, visu avansa maksājumu par iepirkumiem, komandējumu un administratīvo izmaksu samazināšana. Protams, arī ne tik pārāk patīkamie manis personīgi ieteiktie pasākumi – visādu svētku un visādu tādu lietu aizliegšana. Tas, protams, nav labākais variants, bet, ņemot vērā to, ka mums strauji samazinās ieņēmumi, īpaši decembrī, zinot, ka pagājušā gada decembris bija divas reizes lielāks nekā parasts mēnesis, sastādot 550 miljonus 240 miljonu vietā, bija skaidrs, ka jāspēr ārkārtas soļi. Tas tika izdarīts. Un finanšu ministrs ir tiesīgs atbilstoši jūsu nobalsotam likumam... pateicoties jums, ir tiesīgs apturēt apropriācijas, ņemot vērā šo lēmumu, ko, pamatojoties uz parlamenta Likumu par budžetu un finanšu vadību, pieņēma valdība Finanšu ministrijas izpildījumā.

Tad, lūk, faktiski situācija mums ir sekojoša. Ja mēs kaut vienu brīdi tikai matemātiski ekstrapolējam to situāciju, kas mums ir budžetā, tā ir viena metode. Bet diez vai tā ir pareizākā. Tāpēc mēs arī uzdevām Finanšu ministrijai un Ekonomikas ministrijai, ļoti rūpīgi sadarbojoties ar Latvijas Bankas speciālistiem, momentāni pārskatīt ieņēmumu prognozes un – pats būtiskākais – kopprodukta attīstības prognozes nākamajam gadam. Ja atcerēsieties, tad mīnus 1 procents sākumā pāriet no plus 1 uz 1. Vēl bija prognozes jāsaskaņo uz septembra mēnesi Latvijas Bankai un Latvijas valdībai. Redzot to, ka mums radikāli samazinās ieņēmumi oktobrī un novembrī un mēs neredzam nekādas īpašas ieņēmumu palielinājuma tendences arī decembrī, mēs lūdzām šo prognozi pārskatīt.

Vēl pāris skaitļi. Kāpēc mēs ejam uz ārkārtas pasākumiem? Tāpēc, ka mums, ja mēs skatāmies ieņēmumu sadaļu, skatāmies ieņēmumus kopā salīdzinājumā ar plānu, kur faktiski bija paredzēts 0,05 procentu pārpalikums 2008.gadā, mēs plānu neizpildām minimums par 13 procentiem. Pie kam diemžēl tendence no tā brīža, kad mēs mainījām budžetu, ir šāda: sākumā bija mīnus 6 procenti jūlijā,

augustā – mīnus 7 procenti, septembrī vēl bija stabilizācija – no mīnus 7,7 uz mīnus 6,9, bet tad oktobrī – mīnus 10, novembrī – mīnus 13. Ja mēs runājam par nodokļu ieņēmumiem, tad šī bilance arī ir mīnus 2, mīnus 3, mīnus 3, mīnus 4 un mīnus 6. Ja mēs skatāmies atsevišķus nodokļus, tad diemžēl lielākā problēma mums vēl arvien ir pievienotās vērtības nodoklis, par ko es daudz jūsu priekšā, cienījamie deputāti, šeit esmu uzstājies. Mēģināšu arī drusku ekonomiski raksturot šo situāciju. Bet arī šeit, ja mums sākumā bija mīnus 2 procenti no plāna, tad tagad ir mīnus 9 procenti no plāna. PVN ir nodoklis, kas atstāj vislielāko iespaidu uz mūsu budžeta ieņēmumiem. Mēs esam turpinājuši neapturēt PVN atmaksu gan eksportētājiem, gan tiem, kam ir iesaldēti maksājumi, gan tiem, kam ir nenodoti neizmaksāti objekti, tādējādi atbalstot uzņēmējdarbību. Mēs izmaksājam divas reizes vairāk PVN mēnesī nekā normālos gados, taču acīmredzot tas ir par maz.

Ja mēs runājam par pārējiem – nenodokļu ieņēmumiem, tad te ir mīnus 17 procenti no plāna, un budžeta ieņēmumi no maksas pakalpojumiem diemžēl arī... Te gan nav tendences pasliktināties, tā visu laiku ir mīnus 17 procenti, maksas pakalpojumu skaits samazinās. Pirmais iemesls – nekustamo īpašumu reģistrācijas biežums ir stipri mazāks nekā agrāk. Tie ir galvenie faktori, kas dod ieņēmumus no maksas pakalpojumiem.

Par ārvalstu finanšu palīdzību. Attiecībā uz ārvalstu finanšu palīdzību mums ir mīnus 44 procenti no plāna. Šeit gan ir specifika, un es lūdzu Broka kungu griezties Eiropas Komisijā. Es esmu saņēmis arī oficiālu vēstuli no viņa, ka mēs, runājot ar Eiropas Komisiju, noteikti saņemsim atmaksu par veciem fondiem – vēl plus 36 miljonus. Iespējams, eventuāli izdosies šo summu palielināt līdz 60 miljoniem, kas mums uzlabos bilanci. Un mēs īpaši skatījām arī Eiropas fondu apgūšanu (vecu – astoto)... tātd runa ir par diviem – par sociālo fondu un par reģionālo fondu.

Vai mēs spēsim to visu apgūt... par to, par ko bija parlamentā uztraukums. Es jums varu ziņot, ka aizvakar līdz valdības sēdei tika fiksēts, ka mēs spēsim to izpildīt, ņemot vērā arī virssaistības. Arī tās saistības, tos plānus, kas prasīja apgūt šos līdzekļus līdz šā gada beigām, mēs spēsim izpildīt. Pati situācija mums var izvērsties tāda, ka vairāk nekā 37 miljonus mums nāksies finansēt tā dēļ, ka daļa institūciju uzņemas virssaistības. Tās ir institūcijas, kas uzņemas virssaistības to institūciju vietā, kas teica, ka tās nevar izpildīt savus projektus... Bet tagad ir tā, ka 2008.gadā mēs spēsim izpildīt šos projektus un virssaistības. Šeit es neredzu īpašas bažas.

Bet situācija ir tāda, ka mēs varam nesaņemt visas šīs summas, kuras plānojam saņemt decembrī. Tad mēs tās saņemsim janvārī. Beigu beigās situācija būs tikai tāda, ka tas būs vai nu decembra, vai janvāra jautājums, jo mēs skatāmies divu gadu kopplāksnē, un tad tas nav izšķiroši.

Tagad nedaudz par primārajiem faktoriem, tāpēc ka faktiski situācija, kas izsauc šādus budžeta skaitļu samazinājumus, nerodas ne no kurienes. Tas ir primāro faktoru iespaids.

Un kādi ir šie primārie faktori?

Mums diemžēl statistika kavējas... tā nevar reaģēt tik ātri, un tāpēc šie kavējumi ir nopietni, faktiski pusotrs mēnesis vēl neparādās veselā virknē datu... Bet viens no iemesliem, ko es jums gribu teikt, ir tas, ko mēs redzam. Ja mums septembra inflācija bija 13 procenti ar pusi... gads pret gadu... tad mazumtirdzniecības apgrozījums faktiskajās cenās oktobrī bija 97 procenti pret iepriekšējo gadu. Tas faktiski nozīmē, ka pie 97 procentu apgrozījuma, kas ir mīnus 3 procenti, un pie 13 procentu... tātd inflācija saistībā ar pakalpojumu un preču realizācijas apjomu ir samazinājusies par 16 procentiem. Tas ir ļoti nopietns samazinājums un ir saistīts ar vairākām lietām.

Pats pirmais faktors, kas to izraisīja, ir kredītresursu pārtrauktība. Lielākoties šis apgrozījums mazumtirdzniecībā balstījās tieši uz to, ka vairāk nekā četrarpus gadus pieejamie finanšu resursi, kas bija gads pret gadu 60, 70 un vairāk procentu apmērā, tika nodrošināti no banku sektora. Lielākoties gan nekustamo īpašumu biznesam, bet arī patēriņam... Jo reāli vajadzēja izprast, ka tas nav mūžīgs avots.

Un tāpēc situācijā, kad šie finanšu resursi samazinās, tiek izslēgts viens ļoti nopietns pseidomotors – lūk, šo te nodokļu ģenerācija. Tāpēc arī, projektējot nākamos gados, viena no metodēm ir nevis interpolēt rezultātus, bet atgriezties pirmsbuma situācijā, kad, iestājoties Eiropas Savienībā, nebija buma, kas ir saistīts ar diviem faktoriem – ar cenu celšanu Eiropas līmenī un, iestājoties Eiropas Savienībā, ar milzīgas naudas summas saņemšanu no kredītksektora. Tas ir viens no iemesliem, kāpēc mēs ieraugām galvenās izmaiņas PVN.

Otrs iemesls, protams, ir tas, ka ir vēl arvien pozitīvs eksports, bet salīdzināmajās cenās tas ir apmēram 10 procenti. Tur arī atmaksā PVN atpakaļ, kas faktiskajās cenās ir 10,2 procenti... Salīdzināmajās cenās tas jau ir tuvu 1,2 procentiem. Tas nozīmē, ka mēs nevaram īpaši teikt, ka eksports mums ir ļoti strauji attīstījies. Toties mums ļoti uzlabojas bilance, jo imports samazinās. Mums vairs nav aizņemtās naudas, no kā mēs varam importēt, it īpaši patēriņa preces. Es nezinu, bet man pat šķiet, ka tas zināmā mērā... Man, protams, varbūt to nenāktos teikt, bet ir labāk, ka tas ir noticis ātrāk nekā vēlāk. Pietiek dzīvot uz parāda!

Nu tad, lūk, tas, ka mēs patlaban modelējam kopprodukta attīstību, ar ko mēs beidzam šo gadu... Ja tā ir 4,3 procenti... 4,2 procenti mums bija trešajā ceturksnī, tad, protams, ir ļoti grūti pateikt, kā mēs beigsim ceturto ceturksni. Ja mēs beigsim ceturto ceturksni vismaz ar tādu pašu rādītāju kā trešajā ceturksnī, tad mēs šo gadu pabeigsim ar mīnus 1,1 procentu. Ja mums ceturtajā ceturksnī kritums būs lielāks, tad kopprodukta kritums varētu būt gandrīz 2 procenti. No turienes, loģiski, pārskatot situāciju kopumā, ja mēs runājam par ekonomiku, ir ārkārtīgi svarīgi izprast, ar ko tad mēs varam rēķināties 2009.gadā.

Tāpēc, tiekoties ar galvenajiem nodokļu maksātājiem, kas sastāda tikai 11 procentus no mūsu kopprodukta – un tie visi ir mūsu ražotāji –, tiek pieņemti ārkārtas lēmumi attiecībā uz procesiem, lai nobremzētu veselu virkni dažādu lietu. Un tas ir viens no iemesliem, kāpēc mums ir vajadzīgs finansiāls atbalsts un palīdzība.

Pašreizējā situācijā ne tikai Latvijā, bet praktiski arī visā pasaulē, it īpaši Eiropas Savienībā, realitāte ir tāda, ka bankas, cenšoties nostabilizēt sevi, cenšoties neriskēt, cenšoties apzināties sava kredītportfeļa kvalitāti, neriskē izsniegt kredītus industrijai, neriskē izsniegt kredītus reālajai ekonomikai.

Ja bankas neriskē izsniegt kredītus reālajai ekonomikai, kā man ziņo visu asociāciju vadītāji, tad es lūdzu viņus sagatavot savu prognozi. Man pēdējie dati no viņiem ir par oktobri, kuros parādās kaut cik nelielas pozitīvas tendences saistībā ar būvmateriāliem, vēl arvien attiecībā uz kokmateriāliem ir kaut neliels uzlabojums, bet tas ir zem sarkanās svītras. Neliels uzlabojums apgrozījuma ziņā ir pārtikai. Es lūdzu viņiem prognozi, ko mēs varam sagaidīt no viņiem līdz marta mēnesim. Man asociācijas ziņoja, un tas ir protokolēts... bet diemžēl neviena no asociācijām nevarēja man ziņot par to, ka mēs varētu sagaidīt pozitīvus rezultātus gads pret gadu, ja mēs ņemam 2009.gada martu un 2008.gada martu. Neviena! No turienes ir pilnīgi skaidrs, ka pamats ir nodokļu ieņēmumi, uzņēmēju ienākuma nodoklis, kas ir arī PVN pie realizācijas... ka mums nav nekāda pamata, izejot no šiem faktiskajiem materiāliem, uzskatīt, ka mēs varam sagaidīt kaut vai minimālāku situāciju, kāda tā ir patlaban, bet patlaban tā mums var būt apmēram mīnus 2 procenti.

Ja mēs skatāmies otru sadaļu, kas mums ir pakalpojumu ekonomika, kura ir stipri maza nodokļu maksātāja, jo pakalpojumu ekonomika ir saistīta ar eksporta operācijām, kur PVN mēs nesaņemam... Tur ir arī ļoti daudzas sociālās lietas, jo tur ir daudz darba vietu... Arī tāds pakalpojumu sektors kā pārvadājumi, kravas un tā tālāk nav mūsu lielākais nodokļu maksātājs tajā nozīmē, ja es runāju par uzņēmējdarbības nodokļiem, jo tur situācija faktiski izvērsās tāda. Mēs vēl otrajā ceturksnī tur redzējām pozitīvas tendences, bet, ja mēs skatāmies tagad, tad tas ziņojums, kas man ir priekšā... Ja vēl 2008.gada 10 mēnešos pārkrauto kravu apjoms mūsu ostās bija 52 miljoni tonnu, kas, ja es runāju fiziskā apjomā, ir par 1 procentu lielāks nekā pagājušajā gadā, tad prognoze, kas redzama, 2008.gadu noslēdzot, ir tāda, ka kravu apjoms tomēr varētu sasniegt mīnus 1 vai mīnus 1,8 procentus. Es runāju par fiziskajām cenām!

Nemot vērā to, ka arī preču cenas stipri samazinās, it īpaši, ja mēs runājam par lielākām precēm, ko mēs pārkraujam, – par oglēm un par veselu virkni izejmateriālu, tad šis pats princips īstenosies arī kuģniecībā un pārkraujumos, kur pārkraujumu likme ir saistīta ar pašas produkcijas cenu. Un tāpēc prognoze 2009.gadam, ko man speciālisti ir rakstījuši, ir tāda, ka ostu pārkraujumos ir vismaz mīnus 5 procenti kopumā. Tas nozīmē, ka ekonomiskais pamats, prognozējot kopproduktu un arī budžetu, viennozīmīgi ir saistīts arī ar šādu faktu. Turklāt, ja mēs skatāmies atsevišķi, tad redzam, ka kokmateriālu tirgū mēs varētu sagaidīt 15–20 procentu lielu kritumu pārkraujšanā. Konteineru kravām mēs varam prognozēt 5–8 procentu lielu kritumu. Vienīgi paliek jautājums par ogļu pārkraujumu, kas ir saistīts ar mazuta un degvielas cenu. Tātad – jo mazāka ir degvielas cena, jo mazāka ir tendence pārdot ogles, bet, jo cena ir lielāka, jo ogles ir lielāks konkurents. Šis ir sarežģīts rēķins, tāpēc es esmu prasījis, lai speciālisti aktualizē datus, taču, skatot kopumā primāros datus, mums nav nekāda pamata uzskatīt, ka tas fakts, ka mums 2008.gads realizēsies ar mīnus 2 procentiem, ka mums varētu pirmajā gadā palikt... ka mums 2009.gadā varētu būt tā prognoze, kas ir mīnus 1 procenti, atliek tikai viens – mēģināt prognozēt – tas absolūti nav vienkārši! –, kāds tad varētu būt kopprodukta samazinājums 2009.gadā un kas varētu būt galvenie faktori, kas izraisīja šo kopprodukta samazināšanos.

Kad sākās sarunas ar Starptautisko Valūtas fondu un Eiropas Kopieni, mēs lūdzām: „Paņemiet, lūdzu, šos papīrus! Mēs tomēr ļoti lūdzam aktualizēt tos no mūsu puses.” Tiekoties ar Starptautisko Valūtas fondu, viņu uzstādījums bija ļoti vienkāršs: „Mēs vairs neesam tas fonds, kas bija 1990.gadā!” Un ar to jūsu padevīgais kalps kopā ar toreizējo Latvijas Bankas prezidentu noslēdza līgumu pirmo reizi. Mums pašiem tagad jāveido programma, viņi mums vairs nenāk priekšā ar priekšlasījumiem, viņi nenāk mums priekšā ar saviem uzskatiem.

Tiesa gan, pirms es runāju par šīm prognozēm, es gribu atgādināt, kā mūs prognozē citi.

Kā mēs atceramies, pavasarī Starptautiskais Valūtas fonds bija vienīgā organizācija, kas prognozēja gada iznākumu ar mīnusu. Mums bija dažādas reakcijas, mēs tam neticējām, un tas ir

pilnīgi saprotams, jo ir samērā grūti stādīties priekšā tik strauju kritumu, taču to rādīja Starptautiskā Valūtas fonda dati jau aprīlī, tāpat arī septembrī – 8.septembrī par mums veidotajā monitoringā. Starptautiskais Valūtas fonds plānoja, ka mēs 2008.gadu pabeigsim... Tie ir Valūtas fonda septembra dati, ka mums šis kopprodukts Latvijā gada beigās būs mīnus 0,4 procenti, bet nākamajā gadā – mīnus 1 procenti.

Iedomājieties, kā divos mēnešos mainās abpusējās prognozes!

Ja mēs skatāmies arī uz budžeta deficītu, tad viņu plāns bija, ka mēs pabeigsim ar mīnus 1,1 procentu šo gadu un būs mīnus 3,4 nākamajā gadā. Ja mēs skatām Eiropas Savienības pēdējo apgredīto prognozi, kas ir (pēdējie dati, septembra prognoze), tad septembra prognozē Eiropas Komisija ir diezgan skeptiski vienmēr raksturojusi mūsu pēdējos gadus, īpaši ekonomikas pārkaršanas gadus... ļoti kritiski... Noklausījāmie ļoti smagu kritiku par mūsu rīcību tajā laikā, kad faktiski tika minēts 2008.gadā samazinājums mīnus 0,8 procenti un 2009.gadā – mīnus 2,7 procenti, pastāvot deficītam 2009.gadā, tiesa gan, stipri lielākam – mīnus 5,6 procenti 2009.gadā, mīnus 2,3 – šajā gadā.

Tas, ko es runāju ar komisāru, un tas, ko runāja finanšu ministrs... Ja mēs redzam šādus deficīta skaitļus, tad... Atšķirībā no daudzām valstīm, kas var atļauties šādus deficītus, mūsu valstij nav pietiekami daudz resursu, lai mēs varētu šādu deficītu finansēt. Un šo deficītu finansēt mēs varam faktiski tikai tā – ar iekšējo vai ārējo parādu vai paceļot nodokļus, vai samazinot izdevumus, mēs centīsimies jūs tagad iepazīstināt ar to, kādus soļus mēs domājam spert. Tas nozīmē... Patlaban mēs esam tajā situācijā: mēs mēģinām saskaņot pamatrādītājus. Un tie pamatrādītāji, cienījamie deputāti, rezultējas vienā lietā. Tā lieta ir šāda: pēc veselas virknes aplēšu situācija ir tāda, ka mēs 2005.gadā... ka 2009.gadā mums ir jāpieļauj, ka mums kopprodukts samazināsies par 5 procentiem. Galvenais iemesls 5 procentu samazinājumam ir banku izsniegto kredītu apjoma samazinājums. Ja mēs vēl runājam par iepriekšējiem gadiem... Runājot par iepriekšējiem gadiem, kredītu atlikuma izmaiņas mums bija 34 procenti 2007.gadā pret 2006.gadu, 13 procenti – 2008.gadā pret 2007.gadu. Tātad situācija, kāda ir tagad... izskatās, ka mums ir kopumā mīnus 5,4 procenti, tātad kredītu apjoms samazināsies faktiskajās cenās par 5,4 procentiem, un māsaimniecībām tas samazināsies vēl straujāk – par mīnus 11 procentiem. Mēs prasījām, lai Latvijas Banka apstiprina šādus datus. Tā atbild apstiprinoši. Tas faktiski nozīmē tikai to: kā es jau teicu sākumā, bankas atturēsies izsniegt kredītus, bankas nodarbojas ar savu portfeli pārskatīšanu, lielākā daļa pārslēdz savus līgumus, cenšoties noskaidrot, kāda ir šī kredītportfeļa kvalitāte, vadoties no tiem gadiem, kad kredīti tika izsniegti ar milzīgu tempu, gads pret gadu.

Tiklīdz šie procenti ir tik mazi, momentāni tas atstāj iespaidu uz trim faktoriem: uz privāto patēriņu, kur, mēs lēšam, ir vismaz 11,3 procenti pret 13 procentiem pozitīviem 2007.gadā, un momentāni arī investīciju veidošanu... Jo banku kredīts ir saistīts ar uzņēmējdarbību, kas pēc tam izvēršas arī investīcijās. Un šeit mēs uzskatām, ka diemžēl kopējā kapitāla vienošana mums varētu būt līdz pat mīnus 20 procentiem. Šie skaitļi vēl arvien tiek saskaņoti. Bet situācija ir tāda, ka galvenais pamatojums... šeit nav lineāras sakarības starp kopproduktu un budžeta veidošanos, un tomēr... Galvenie pamatpieņēmumi ir šādi: ir vājš ārējais pieprasījums, kas nāk kā papildu faktors klāt, jo mūsu galvenajās eksporta zemēs, tajās, uz kurām mēs eksportējam (to skaitā Lietuva, Igaunija, Krievija, Zviedrija, Vācija)... visās viņu prognozēs ir sagaidāmi negatīvi skaitļi. Līdz ar to mūsu iekšējam pieprasījumam, kas ir samazināts tādēļ, ka bankas vairs nedod naudu viegli, nāk vēl klāt samazinājums ārpusē. Tas ir viens aspekts. Jo kopumā Eiropas Komisija sāk pamazām pārvērtēt savu 0,2 pozitīvo prognozi uz negatīvu, un pēdējie dati, ko sniedz Lietuvas jaunā valdība, ir negatīvi. Viennozīmīgi! Tiesa gan, tur ir korekcija, atsauc uz Ignalinas un Mažeiku rūpnīcas darbību kā atsevišķiem kopproduktu veidojošiem faktoriem, tomēr tie dati ir negatīvi. Tas pats attiecas arī uz Igauniju.

Un tāpēc faktiski vienīgais pozitīvais moments, kas mums te parādās, ir inflācijas straujš kritums un disinflācijas temps. Taču šis disinflācijas temps, ko mēs kopā plānojam, ir apmēram 5 procenti (sarunās ar Starptautisko Valūtas fondu). Tas ir šāds: tas izraisa vienu citu ļoti nepatīkamu lietu. Viena lieta ir tā, ko sauc par deflāciju. Bet otra lieta ir tā, ka mēs patlaban gatavojamies ļoti nopietni bezdarbnieku skaita pieaugumam. Jūs, deputāti, esat nobalsojuši par 25 miljonu rezervi attiecībā uz bezdarba pieaugumu līdz 8 procentiem – no 5,8; ja nemaldos, tie ir 25 miljoni papildus. Ja pie mums bezdarbs pārsniegs... sasniegs vēl lielākus skaitļus, tad, kā mēs runājam ar Labklājības ministrijas speciālistiem, tas būs vienīgais postenis, kur mums nāksies meklēt papildu resursus. Arī sarunās ar Starptautisko Valūtas fondu jautājums par bezdarbu ir ļoti svarīgs, un te netiek uzskatīts, ka varētu vienkārši vai nu samazināt pabalstus, vai saīsināt pabalstu ilgumu. Starp citu, rūpīgi iepazīstoties ar datiem, jāteic, ka pie mums šis pabalsts nav ne pats ilgākais, ne pats lielākais. Taču visu noteiks mūsu finanšu iespējas.

Tātad es tik tiešām varu pateikt tikai to, ka tie skaitļi patlaban tiek saskaņoti. Tos skaitļus es tik tiešām lūgtu jūs tad noklausīties. Mēs esam sagatavojuši ekonomikas stabilizācijas programmas projektu, kuru patlaban saskaņojam ar Starptautisko Valūtas fondu. Pamatojums šajā stabilizācijas

programmā ir ievaddaļā, kurā mēs fiksējam ekonomikas izaugsmes apstāšanos, samazināšanos, finanšu resursu tirgus nestabilitāti, sastingumu, ekonomiskos apstākļus, problēmas, kādas rodas, kad, īstenojot iepriekš nosprausto politiku, gribam finansēt veselu virkni mūsu izdevumu. Un ir arī jautājums, ka, nepieņemot straujus mērus, tiktu apdraudēta mūsu sociālā sfēra. Tāpēc ir nepieciešama neatliekama rīcība, lai novērstu visus šos procesus. Un tāpēc tas, ko mēs liekam priekšā mūsu programmā, ir monetārā politika, kurā mēs kopā ar Latvijas Banku ļoti strikti pastāvam uz to. Tas mums ir galvenais kritērijs. Galvenais! Mēs, valdība, esam gatavi, liekot galvu uz bluķa, nākt pie jums ar priekšlikumiem par ļoti nopietniem samazinājumiem. Tiem mēs vēl neesam gatavi, tāpat kā Latvijas Banka – piekrist kaut kādām izmaiņām attiecībā uz mūsu lata piesaisti eiro kursam. Tāpēc mūsu monetārās politikas programmas galvenajā sastāvdaļā ir skaidri rakstīts – Latvijas Banka turpinās nodrošināt fiksētu Latvijas lata piesaistes kursu (1 eiro – 0,70284 lati), nodrošinot lata un eiro svārstības 1 procenta apjomā.

Lai nebūtu arī nekādas diskusijas, mēs visu laiku ar Latvijas Bankas prezidentu apmaināmies ar informāciju, un līdz šim brīdim šis „koridors” tiek uzturēts, neskatoties uz visiem satricinājumiem, kurus mēs esam piedzīvojuši, sākot no oktobra beigām. Tas nozīmē – Latvijas Banka turpinās sekot ekonomikas attīstības procesiem, būs gatava paredzēt obligātās rezerves prasības, lietot monetārās politikas realizēšanas rīkus, kad tas būs nepieciešams. Ministru kabinets, atbildīgās valsts pārvaldes institūcijas veiks visus nepieciešamos soļus, lai izpildītu Māstrihtas konverģences kritērijus un nodrošinātu eiro ieviešanu iespējami ātri – ne vēlāk kā 2012.gadā. Tie ir pamatprincipi monetārajā politikā.

Tālāk mēs runājam par fiskālās politikas sadaļām, kas vēl ir precizējamas, un tāpēc man ir samērā grūti jums nosaukt skaitļus. Var būt, ka finanšu ministrs to veiks. Bet katrā ziņā šeit diemžēl, cienījamie deputāti, mēs esam maksimāli mēģinājuši darīt divas lietas, pie šīs straujās ekonomikas... Stimulēt ekonomiku – tas nozīmē „negriezt” tos pasūtījumus, tos valsts pasūtījuma izvietojumus, ko mēs plānojam kā stimulēšanas faktoru. Mums vēl arvien... uz 1.novembri valsts pasūtījums attiecībā pret plānu bija plus 2,5 procenti. Decembrī tas beigsies. Mēs esam balstījušies uz budžetu. Bet reāli mēs esam izdarījuši to, ko mēs varējām. Diemžēl mēs nevaram nobremzēt ekonomikas kritumu tik strauji. Tāpēc faktiski budžeta samazinājums tagad būs attiecībā pret 2008.gada faktu. Lielos skaitļos. Lielos skaitļos, orientējoši, lai deputāti izprastu, par ko ir runa, ņemot vērā, ka ir pieci... Fakts, ka mēs ar Starptautisko Valūtas fondu esam vienojušies, ka būs 5 procentu samazinājums kopproduktā, un diez vai mums izdosies pat pie 5 procentu samazinājuma izturēt 3 procentu deficītu. Patlaban vēl tiek precizēts deficīta apjoms. Tas varētu būt tuvu 4 procentiem. Mums būs jāsamazina (kopumā palielinot ieņēmumus un samazinot izdevumus) tas skaitlis, kas ir tuvu 700 miljoniem. Tuvu 700 miljoniem! Ja mums tas izdosies, mēs nāksim ar priekšlikumu par 100 miljonu lielu palielinājumu ieņēmumu daļā, un mums būs ļoti... samērā nežēlīgs plāns. Es pieļauju, ka tas būs ļoti smagi debatējams. Pamatā tas ir saistīts ar nodokļiem, kas neskar tieši uzņēmējus. Tie būs patēriņa nodokļi attiecībā uz pazeminātām PVN likmēm. Mums, paldies Dievam, atšķirībā no Lietuvas nav jāceļ... nevajadzēs celt pārtikas produktiem likmes, kas jau mums ir 18 procentu; ar to ir daudz sāpīgāk nodarboties. Taču veselā virknē pozīciju tas tiks likts priekšā. Tas ir faktiski vienīgais fiskālais elements, ko mēs varētu piemērot, ja mēs negribam celt tos nodokļus (tas mums neko nedos, tikai samazinājumu). Tajā sakarā jāmin samazinātās PVN likmes. Valdība ļoti rūpīgi izskatīja arī iespēju vispār PVN likmi pazemināt. Kā zināt, Lietuvas valdība aizvakar pieņēma lēmumu – uz 19 procentiem palielināt no 18, taču pagaidām sarunās ar Starptautisko Valūtas fondu šāds variants nav kā pirmais.

Tātad – PVN likmes.

Otrs. Akcīzes nodoklis degvielai. Arī citām precēm. Tas attiecas uz ieņēmumu daļu.

Kas attiecas uz izdevumu daļu, tad faktiski tie ir apmēram, kā jau es teicu, 600 miljoni. Mums nav daudz iespēju. Kā es jau teicu, šis te budžets izdevumu daļā principā sakrīt ar patlaban esošo, 2009.gada budžets – ar šo. Sociālais budžets pieaug par 330 miljoniem, taču tur 140 miljoni šajā pieaugumā ir tikai tie, kas mums ir jāmaksā, lai mēs nesamazinātu cilvēkiem pensijas, pabalstus. To mēs darīt nevarēsim un nedarīsim. Tas nozīmē, ka, ja mēs to nedarām, mums ir jāsamazina citi posteņi. Un valdība nāks ar šiem priekšlikumiem. Konkrēti.

Mēs pieņemsim lēmumu pirmdien. Tas būs sadalīts resoru ziņā. Ko es lūdzu? Mēs esam koalīcijas, parlamentā pārstāvēto partiju valdība. Es būtu ļoti pateicīgs, ja opozīcija ar visu savu nesaudzīgo kritiku mēģinātu arī nākt klajā ar saviem priekšlikumiem, ja tā redz citādas iespējamās budžeta izmaiņas ... lūdzu. Ir pilnīgi skaidrs, ka mūsu pēdējie lēmumi par valsts pārvaldi, kas ir jau pieņemti, fiskāli, tas ir, 40 miljonus vēl paredzēts samazināt... Baidos, ka nāksies tos samazināt daudz vairāk. Tas nozīmē, ka jautājumi par prēmijām, par piemaksām tiks noņemti nost pilnībā. Pilnībā. Mēs uzskatām, ka daudz svarīgāk ir šajos apstākļos saglabāt cilvēkiem darba vietas un darba algu nekā cīnīties par visādiem papildu maksājumiem uz tā rēķina, ka vesela virkne cilvēku tiks atbrīvoti un

nonāks turpat, attiecīgajā Labklājības ministrijas Nodarbinātības aģentūras budžetā un saņems fiskāli praktiski to pašu naudu.

Tas ir viens.

Līdz ar to faktiski diskusijas par šo jautājumu vairs nav. Valdības ziņā vairs par to vispār nav diskusiju.

Kas attiecas uz tādām sfērām kā izglītība, kā veselība, kā aizsardzība, kā ceļi, kā zemkopība... es jums nosaucu skaitļi, tie ir 600 miljoni. Tie ir nopietni skaitļi. Mēs rēķinām 600 miljonus. No 4 miljardiem tas ir ar Dieva palīgu apmēram 11 procenti, ja ne 12... ja būs jāsamazina. Ja mēs to neveicam, šis ir tas brīdis, kad, es to varu teikt, mēs saskarsimies ar maksājumu grūtībām marta mēnesī. Marta mēnesī.

Cienījamie deputāti! Valdība nāks ar konkrēto programmu 19.decembrī, ja būs iespējams, ātrāk, tas ir svarīgi, kā mums izdosies pabeigt sarunas.

Cienījamie deputāti! Mēs jau tagad izstrādājam visas izmaiņas konkrētos normatīvajos aktos, es lūdzu jūsu atbalstu šajā ļoti nopietnajā, Latvijas valstij pietiekami kritiskajā brīdī.

Paldies.

Citu politiķu runas, debates.

Turpina I.Godmanis

Mēs neapšaubāmi kontrolējam situāciju valstī gan finansiāli, gan ekonomiski, gan strukturāli, gan juridiski, gan tiesiski.

Es sākšu ar to vienu variantu. Redziet, deputāti, šeit uzstājoties, cik es zinu, neatbild par to, ko viņi runā. Jūs, cienītais kungs, kas tur sēžat ar tām brillēm... Redziet, man 1993.gadā arī teica, ka es esot izlaupījis. Es divus procesus tiesā uzsāku par šādiem apvainojumiem. Es vienu procesu uzvarēju, un otrā procesā... man ir seifā atvainošanās vēstule. Atbildiet par saviem vārdiem, ko jūs runājat!

Otra lieta. Redziet, es jau pašā sākumā lūdzu jūs izprast, ka mūsu programma (mums jānāk šeit pie jums, lai jūs varētu to apstiprināt) nav vienpusējs dokuments, tā būs saskaņota programma, un tas ir iemesls, kāpēc es neziņoju to pilnībā šodien. Tā programma ir saskaņota ar Eiropas Komisiju, Starptautisko Valūtas fondu un, iespējams, vēl arī citiem dalībniekiem. Tāpēc es sākumā teicu... Tāpēc pārmetumus, ka es neesot sīki izklāstījis, es pieņemu. Bet vēl jo vairāk tāpēc es to darīju, ka tas nav dokuments, ko mēs esam saskaņojuši.

Tas ir viens.

Otrs. Par konkrētiem jautājumiem. Ir svarīgi atbildēt konkrēti. Druvietes kundze uzdeva man piecus jautājumus. Es arī konkrēti atbildēju katram deputātam.

Druvietes kundze, pirmais jautājums: vai bija vērts šo banku glābt? Tas nebija tikai valdības lēmums. Šis lēmums tika pieņemts... viennozīmīgi tāpat Latvijas Bankas un Finanšu un kapitāla tirgus uzraudzības komisijas kopējais viedoklis: jā, bija vērts un ir vērts, ņemot vērā šīs bankas vietu Latvijas finanšu sistēmā un ekonomikā. Ņemot vērā šīs bankas saistību ar veselu virkni banku šeit, Latvijā, un arī ārpus Latvijas. Ņemot vērā vēl vairākus citus faktorus.

Bija otrs jautājums: kāpēc steigā tiek meklēts investors? Nē, steigā meklēts netiek nekas. Tas, ko darīs jaunā valde, kuru šodien apstiprinās, – viņa izsludinās konkursu par vienu no četriem lieliem auditoriem, kuri veiks ne tikai auditu, bet principā sagatavos šo banku piedāvāšanai tirgū, pārdošanai. To faktiski sauc par due diligence no pārdevēja viedokļa, nevis no pircēja. Protams, es neslēpšu, ka mums ir bijušas sarunas ar nopietnām starptautiskām finanšu institūcijām, kas situācijā, kad valdība pārņēma tagad akcijas, 85 procentus, ir gatavas uzsākt sarunas par šo procesu kā tādu. Neesmu tiesīgs viņas pagaidām nosaukt bez viņu piekrišanas.

Kas īsti notika pēc akciju 51 procenta pārņemšanas? Druvietes kundze, mēs nepārņēmām 51 procentu juridiski! Mēs izteicām vēlmi un būtu pārņēmuši 24.novembrī, ja akcionāri būtu izpildījuši savas saistības. Viņi tās neizpildīja. Juridiski mēs nevarējām pārņemt banku, jo netika izpildītas saistības pret sindicēto kredītu devējiem. Tas, ko mēs darījām tajā laikā, – mēs, pastiprinot bankas likviditāti, guldījām līdzekļus, ņemot pretim ķīlas. Tam, kas nezina, kā strādā banka, un nav nodarbojies ar šīm procedūrām, varbūt nav viegli saprast, ko es saku. Man ir bijusi tā nepatīkamā situācija, sevišķi situācija 1995.gadā, – būt banku krīzē par Krājbankas vadītāju un kopā ar valdības vadītājiem un kopā ar bankas vadītājiem šo banku no krīzes izvest. Šī banka strādāja ar kapitāla (0,5 procenti) pietiekamību ilgu gadus, ar valdības parādāzīmēm tur iekšā. Mēs to izdarījām! Tāpat kā 1998.gadā, būdams finanšu ministrs... Mēs atrisinājām arī Komerbankas jautājumus. Tas nav tā, ka mēs pirmoreiz sastopamies ar šādu problēmu. Bet mērogs ir cits, un starptautiskā vide arī ir cita.

Kas notiek ar villu „Marta”, villu... un tā tālāk? Mēs esam tiesiskā valstī, Druvietes kundze! Tas nav tik vienkārši – tiesiskus argumentus vienā brīdī lietot, otrā – nelietot... Visam ir absolūti

precīzi, tiesiski jābūt noskaidrotam, tajā skaitā arī jautājumam par depozītu kustībām bankā, arī tajos datumos, kurus nosauca Štokenberga kungs, kurš, es domāju, zina par šīm kustībām. Varbūt nezina... Nezinu. Tas ir īpašs jautājums. Ar to nodarbosies un nodarbojas iestādes, kurām ar to jānodarbojas.

Kas attiecas uz Feifera kunga atkāpšanās iemeslu, man nav atbildes uz šo jautājumu. Es vakar uzdevu šo jautājumu viņam. Situācijā, kad valdība pārņem viennozīmīgi banku, 85 procentus, viens cilvēks divas bankas vadīt nevar. Ja mēs ejam uz principu, ka mēs šīs bankas šinī brīdī pat neapvienojam, nav iespējams vienam cilvēkam vadīt divas bankas ar pilnīgi dažādiem uzdevumiem: Latvijas Hipotēku un zemes bankā, par kuru šeit jau runāja ekonomikas ministrs, veikt daļu uzdevumu, un vadīt arī banku, kurai ir pilnīgi citi uzdevumi; valdei vajag sagatavot banku pārdošanai. Elementāri! Elementāri skaidrs! Man tas ir skaidrs... Ja jums nav, tā ir jūsu problēma.

Par Štokenberga kunga jautājumiem.

Jā, protams, protams, akcionāru uzdevums – panākt garantiju sindicētiem kredītiem. Neizdevās. Mūsu uzdevums ir – un mūsu lēmumā tas ir uzdots finanšu ministram – turpināt sarunas ar sindicēto kredītu devējiem. Jo, patiesību sakot, mēs esam vienīgā garantija viņiem... Vienīgā garantija viņiem ir tā, ka valdība iet tur iekšā. Taču tas nenozīmē, ka vienīgā garantija ir garantijas vēstule no valdības; mums šo banku vajag sagatavot tā, lai banka būtu spējīga pati atdot šo naudu. Ar jaunu investoru, uzlabojoties situācijai, arī pati!

Kas attiecas uz akciju cenu. Nu, es varu pateikt bilances cenu, tirgus cenu pateiksim tad, kad beigsim to due diligence. Ja mēs skatāmies pēdējos FKTK rezultātus par kvartāla pietiekamību (tas ir pāri par 6,8 procentiem), jūs ar elementāro matemātiku varat izrēķināt, ka mums bilances cena, akcijas pārņemot par diviem latiem, ir tuvu pie... apmēram 100 miljoniem. Lūk, tā! Tajā dienā, kad mēs to darījām, 85 procenti... 6,89... Paņemiet aktīvus, varat sarēķināt, cik liela tā summa ir. Es pat domāju, ka vēl precīzāka informācija ir pieejama FKTK.

Es dzirdēju šeit vēl arī citus jautājumus. Attiecībā uz Pabrika kungu jāteic, ka te bija vesela virkne jautājumu. Politiski vērtējumi, politiski vērtējumi... Es pilnīgi saprotu opozīciju. Šis ir samērā izdevīgs brīdis sist valdību. Mēs citādā situācijā būtu šodien bijuši, ja mums būtu izdevusies vismaz tā plāna fāze, ko mēs vēlējamies, – apturēt noguldījumu atplūdumu līdz 22.novembrim un apturēt arī tālāk. Tad mēs te nāktu ar citu noskaņojumu un opozīcijai būtu mazākas iespējas mūs sist. Tagad jums, protams, šīs iespējas ir lielākas. Zināmā mērā tam ir pamats, es piekritu. Bet jūs mums nevarēsiet pārņemt vienu lietu – konsekvences trūkumu. Jūs nevarēsiet mums pārņemt to, ka mēs tomēr pildām to lēmumu, par ko mēs vienojamies visi trīs kopā, –nepieļaut kopējo finanšu sistēmas... principā nonākšanu ļoti sliktā stāvoklī dēļ šīs bankas bankrota.

Par pārējiem jautājumiem. Jā, nu ir politiski pārmetumi, politiskas diskusijas, ka vajag jaunu valdību. Jā, es saprotu opozīcijas jēgu, būtību. Protams, tur nav ko teikt. Organizējiet, ja varat! Taisiet! Vairāk gan gribētos... Nu labi. Ko gribētos, tas ir cits jautājums. Galu galā pozīcijai ir sava loma, opozīcijai – sava, valdībai – sava. Neprasīšu, lai šodien deputāti šeit nāktu ar valdības priekšlikumiem vai kvazivaldības priekšlikumiem. Tas nebūtu pareizi. Valdībai jānāk ar savu programmu. Mēs ar to nāksim. Es runāju ar finanšu ministru. Es domāju, ka mums izdosies to jums likt priekšā nedēļu ātrāk, tas ir, nevis 19., bet 12.datumā. Ja nepieciešams, tad divos lasījumos skatīsim to cauri. Tikai viens mums ir pilnīgi skaidrs: ja parlaments šo programmu neapstiprina, tajā brīdī valdības vairs nav. Tas ir pilnīgi strikti! Mums nav iespējas šeit spēlēties ar šiem jautājumiem.

Šeit es prasīju par programmu. Par programmu man jāsaka tā – jā, šeit man ir Latvijas ekonomiskās stabilizācijas programma. Tā ir uz 12 lappusēm. Ar visām tabulām. Bet es vēlreiz atturos to šeit jums likt priekšā. Es saprotu, jūs visu laiku prasāt, kāpēc es jums to nestāstu. Es kaut kādus elementus pateicu, bet... Es vēlreiz gribu teikt – šis nav vienpusējs dokuments. Šis dokuments būs saskaņots ar starptautiskām finanšu institūcijām, ar Eiropas Komisiju, ar Starptautisko Valūtas fondu un, iespējams, arī ar Pasaules Banku, un tā tālāk. Ko es varu atbildēt? Es, protams, varu mēģināt šeit jums sākt stāstīt. Bet, ja mums izrādīsies, ka saskaņotais variants būs atšķirīgs, tas nebūs korekti – man to šeit teikt.

Tālāk. Vēl divas lietas. Mēs šeit visu laiku runājam par to, vai mēs esam vienīgie, kas kaut ko šinī virzienā dara. Tagad es jums nolasīšu pāris teikumu no vienas citas valdības programmas. Es neteikšu, kuras valsts. Bet tā valsts tālu no mums neatrodas. Ļoti tuvu atrodas – kaimiņos. Man nav tiesību nosaukt tās vārdu, tāpēc ka, cik es zinu, programma tur vēl nav pieņemta. Bet es to nocitēšu. Un tajā valstī situācija ir labāka nekā pie mums. Kaut gan jāsaka, ka 2008.gadā ekspertu vērtējums arī dod samazinājumu: 0,5 procentu vietā – no 2,5 līdz 3 procentiem no kopprodukta. Un 2009.gadā samazinājums varētu būt līdz 4 procentiem negatīvs. Tas faktiski nozīmē, ka tas ir gandrīz pavisam tuvu mūsu skaitļiem. Atšķirība ir tikai tajā vienā apstāklī, ka šai valstij ir rezerves. Ne lielas, bet ir. Mums nav šo rezervju.

Nu tad minēšu pamatlietas, lai var apmēram saprast, ko dara citi. Tur konkrēti sākas tā – Prezidents, Saeimas deputāti, valdības locekļi, valsts kontrolieri... Tiem uz rokas saņemamos ienākumus vidēji par 15 procentiem samazināt.

Otrkārt. Valsts budžeta asignējumu pārvaldītāju, pašvaldību asignācijas darba atalgojumam samazināt vidēji par 12 procentiem.

Treškārt. Asignējumus, kas piešķirti valsts budžeta asignējumu pārvaldītāju izdevumiem, speciālās dotācijas pašvaldībām samazināt par 15 procentiem. Atskaitījumus no ceļu uzturēšanas attīstības programmas finansēšanas rēķina samazināt no 80 uz 60 procentiem.

Iedzīvotāju ienākumu daļā, kas pienāca pašvaldību budžetiem, attiecīgi koriģējot, procentuālo daļu samazināt.

Asignējumus zemes reformai, lauku atbalsta reformai samazināt zem 15 procentiem. Asignējumu investīcijām samazināt par 10 procentiem. Aizsardzībai... Es negribētu pārvērst šeit visu skaitļos, tas ir pietiekami liels skaits... Pie kam jebkādos pabalstus pilnīgi atsaistīt no jebkādam vidējām algām, un tā tālāk...

Redziet, es nobeigšu ar vienu citu lietu – tas ir, ar tepat blakus atrodošos savas valdības programmu... Nevar celt kursu...

Un tagad noslēgumā – par vairākām lietām, lai tomēr mēs galīgi nesatrauktu cilvēkus, jo zīmēja jau arī pilnīgi apokaliptiskas ainas.

Tas attiecas uz bezdarbu. Es domāju, ka vienā no tuvākajām sēdēm pēc Jaungada mēs rosināsim izskatīt jautājumu, kas saistīts ar profesionālo izglītību un bezdarbu, ņemot vērā to, ka ekonomika mums sašaurināsies. Mēs esam to jau valdībā izskatījuši, tagad skatīsim Trīspusējā padomē. Tad, kad būs lielāks vai mazāks konsenss, nāksim uz parlamentu. Sākumā – ar ziņojumu; iespējams, ka būs nepieciešami normatīvie grozījumi attiecībā uz profesionāli tehnisko izglītību un bezdarbu. Šobrīd pie mums bezdarbs ir 6,1 procents jeb 66 638 cilvēki uz 26.novembri. Turklāt, ja mēs skatāmies atsevišķas profesijas un skatāmies pēc tā, kā šie cilvēki tiek atvaļināti, tad redzam, ka faktiski bezdarba kāpums pie mums iesākās aprīlī, tikai šā gada aprīlī; līdz šim bezdarbs tikai kritās, neskatoties uz to, ka ekonomika krita ātrāk uz leju. Un reģistrēto bezdarbnieku skaits galvenajā... Nu, pirmā profesija, kurā visvairāk bezdarbnieku reģistrēja, ir palīgstrādnieki; šajā profesijā tas ir mēnesī apmēram... tuvu pie 550–600 cilvēkiem. Lielāku līmeni mēs vēl neesam sasnieguši. Mēs tam gatavojamies. Bet tādām profesijām, kas ir vairāk izglītotas, mēs vēl neredzam šo bezdarba pieaugumu. Mēs to varbūt ieraudzīsim, bet pagaidām mums nav vērts jau iepriekš viest apokaliptiskas noskaņas, kuras es šeit dzirdu. Tāpēc īpaši nevajadzētu cilvēkus baidīt.

Tāpat kā nevajadzētu cilvēkus mānīt. Es zinu, ka politiski tas ir izdevīgi. Bet cilvēki, kas ir matemātiķi... Pat tad, ja mēs visu valsts pārvaldi atbrīvojam, visu, tie ir 90 miljoni.

Paldies.

Konteksts, runas īss raksturojums	2008. gada oktobra beigās Parex bankas prezidents Valērijs Kargins neoficiāli vērsās pie Latvijas premjerministra I. Godmaņa ar lūgumu palīdzēt, vienlaikus FKTK ziņojot, ka bankā viss ir kārtībā. Novembrī valsts par simbolisku cenu iegādājās 51% bankas akciju ar mērķi normalizēt situāciju bankā. Turpmāko mēnešu laikā līdz 2008. gada beigām no bankas aizplūda ievērojamas summas, tādējādi banka glābās uz valsts līdzekļu rēķina. 2008. gada 1. decembrī valdība naudas plūsmai bankā uzlika ierobežojumus. 2008. gada decembra sākumā bankas pilnībā nonāca valsts pārvaldībā. Turpmāk sākās apjomīga tiesvedība saistībā ar finanšu līdzekļu aizplūšanu no bankas lielos apjomos, kā arī saistībā ar bankas prezidentu V. Kargina un V. Krasovicka depozītu dāvināšanu saviem radiem. Šis uzrunas mērķis – Latvijas premjerministram I. Godmanim, kurš bija tieši iesaistīts bankas pārņemšanas procesā, bija jāskaidro šis jautājums un Latvijas finanšu situācija kopumā.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	9454
Unikālo vārdu skaits	2608
Atslēgvārdi	mēs – 234, mums – 117, banka – 72, finanšu – 71, bija – 60, mūsu – 49, Latvijas – 46, banku – 39, mums – 37, valdība – 35. Pozīcija, opozīcija, valdība.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Ministru prezidents, LR valdības pārstāvis Cienījamo priekšsēdētāj, cienījamais Prezidijs! Cienījamie deputāti! Klātesošie!

		Cienījamie kolēģi!
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	-
	Personu vietniekvārdi	Personas vietniekvārds "mēs" un tā formas ir runas atslēgas jēdziens un visbiežāk lietotais vārds, tas izmantots, lai definētu valdību, kā priekšgalā atrodas I. Godmanis (līdz Parex bankas pārņemšanai). Pēc tam (kopš Parex bankas pārņemšanas) valdību sāk uzrunāt trešajā personā, tādējādi norādot, ka valdības pozīcija atšķiras no I. Godmaņa pozīcijas: Valdībai jānāk ar savu programmu, mēs ar to nāksim. Šāds paņēmieni politikim ļauj būt nostāk no darbības un iegūt vērotāja lomu (atbildība tiek uzlikta valdībai, akcionāriem, finanšu ministrijai, vai pat visai ES). Bez "mums" viss būtu vēl sliktāk.
	Darbības vārdu formas	Liels skaits darbības, lēmumu pieņemšanas semantikas darbības vārdu trešajā personā, lai atainotu valdības darbību.
	Vērtējumi	-
Retorikas paņēmieni		Es brīdinu, ka mana runa būs apmēram pusotru stundu gara. Lūdzu jūs koncentrēties. Es lūgšu pagarināt. Es lūgšu pagarinājumu... Es gribētu iezīmēt manas uzrunas uzbūvi, struktūru (runas daļu uzskaitījums). Liels daudzums emocionālu izsaukumu. Liels daudzums faktu un skaitļu I. Godmanim ļauj uzskatāmi atainot reālo situāciju. Premjerministrs norāda uz ES likumu aktu neatbilstību reālajai situācijai Latvijā (Latvijas valdībai ir tādas iespējas, kādas tai ir). Daudz pārteikšanas, kas skaidrojamas ar runātāja uztraukumu. Populistiski paziņojumi: Mēs neesam iztērējuši nodokļu maksātāju naudu, jo mēs esam nodrošinātie kreditori pie jebkura iznākuma šajā bankā (vēlāk tika pierādīts, ka tā nav patiesība, ka banka izglābās, pateicoties valsts budžeta līdzekļiem). Mēs atradāmies bezizejas situācijā. Ticiet man, cienījamie deputāti! Mēs neapšaubāmi kontrolējam situāciju valstī gan finansiāli, gan ekonomiski, gan strukturāli, gan juridiski, gan tiesiski. Atbildiet par saviem vārdiem, ko jūs runājat! Retoriski izsaukumi par nepieciešamību veidot jaunu valdību: Organizējiet, ja varat! Taisiet! Nevajadzētu cilvēkus baidīt. Nevajadzētu cilvēkus mānīt. Es zinu, ka politiski tas ir izdevīgi.
Metaforika		Parex bankas pārņemšanas jautājumā vairākkārt izmantota mehānisma metafora (mēs piedāvājam akcionāriem šādu mehānismu; mēs skaidri sapratām, ka acīmredzot ir divi mehānismi). KRĪZE IR SLIMĪBA (samazinājumi ir ļoti sāpīgi, smagi). ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (kurp mēs ejam).
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Redziet, man 1993. gadā arī teica, ka es esot izlaupījis. Es divus procesus tiesā uzsāku par šādiem apvainojumiem. Es vienu procesu uzvarēju, un otrā procesā... man ir seifā atvainošanās vēstule.
Laiks un telpa		Nopietns, Latvijas valstij pietiekami kritisks brīdis.
Komentārs		Visā runā redzama attaisnošanās hiperstratēģija, kā arī visas Latvijas glābšanas no kraha motīvs (mēs uzņemamies šo atbildību, kaut arī tas nav mūsu uzdevums). I. Godmaņa runa viņa vārdiem ir ziņojums par reālo situāciju. Ievaddaļā izklāstīta informācija, kas nepieciešama situācijas, kurā šobrīd nonākusi valdība, saprašanai. Kopējais uzrunas tonis ir retrospektīvs ar drāmas elementiem.

31.12.2008. – Ministru prezidenta Ivara Godmaņa Jaungada uzruna¹⁹²

Godātie Latvijas ļaudis!

Atļaujiet jūs uzrunāt šajās 2008.gada aizritošajās minūtēs.

Ekonomika, tāpat kā daba, balstās uz cikliskumu. Uzplūdiem seko atplūdi, uzplaukumam – miera periods. Tērēšanas mirkļiem – spēku uzkrāšanas laiks.

Daba iekārtojusi, ka decembris ir gada tumšākais posms. Savukārt tieši cilvēks ir tas, kas šo laiku piepildījis ar gaismu, sirsnību, līdzcietību un pavasara gaidām. Cilvēka spēkos ir padarīt tumšo par gaišu, smago un grūto par vieglu. Pat ja gada aukstākie mēneši vēl priekšā.

Ziniet... jo tumšāks ārā laiks, jo gaišāku uguni vajag kurt krāsnī. Tādēļ es pie jums šodien nāku ar uzmundrinājumu un pārliecību, ka pasaules un Latvijas ekonomikas aukstāko gadalaiku mēs pārziemosim veiksmīgi. Šovakar jūs sagaidāt no manis atbildes uz četriem būtiskiem jautājumiem.

Pirmkārt: Kur mēs esam?

Otrkārt: Uz kuriem mēs ejam?

Treškārt: Kā mēs tur nokļūsim?

Ceturtkārt: Kas mūs sagaida jaunajā – 2009. – gadā?

Uz tiem jābūt gatavam atbildēt ikvienam premjeram. Un es esmu gatavs.

Pirmkārt. Jā. Mēs esam Latvijas kredītu eiforijas beigās un globālās finanšu krīzes sākumā. Tā ir sāpīga kombinācija. Pirms gada es prognozēju sarežģītu 2008.gadu. Sarežģītu – pārlieku optimistiski ņemto kredītu dēļ, izpratnes trūkuma dēļ par atšķirību starp naudu, kas nopelnīta, un to, kas aizņemta.

Prognozes ir piepildījušās. Diemžēl vienlaikus tām pievienojusies arī globālā finanšu krīze. Amerikā, Eiropā, Krievijā, Āzijā, visur, ko neviens tā īsti negaidīja... To īsti neparedzējām arī mēs, Latvijas valdība. Gatavojāties uz ļaunāko... Bet cerējām uz labāko. Nu krīze ir klāt, un arī mani kolēģi – premjeri – citās Eiropas valstīs ir spiesti to atzīt.

Taču, ja arī reitingu aģentūras savās ekonomikas prognozēs kļūdījās, tad Latvijas galvenās vērtības ir stabilas.

Dziesmu un deju svētku laikā mēs sev un pasaulei demonstrējām saskaņas un vienotības paraugstundu. Daudzu desmitu tūkstošu ļaužu dziedāja un dejoja kā viens vesels, apliecinot, ka pārmetumi par latviešu savrupu dabu un sadarbības trūkumu ir maldi.

Valsts deviņdesmitgades jubilejā visa Latvija vienojās kopīgā svētku noskaņā, pārsteidzot daudzus ar gaišumu un sabiedrības līdzdalību.

Šis bija referendumu gads, kas apliecināja Latvijas sabiedrības pilsoniskās līdzdalības strauju izaugsmi, kas skaudri raksturoja mūsu problēmas.

Pašā gada nogalē pēc 15 gadu vilcināšanās beidzot tika pieņemta Latvijas administratīvi teritoriālā reforma. Valdība pieliks visas pūles, lai jaunā reforma, īstenojoties dzīvē, novadu iedzīvotājiem nodrošinātu stabilu un neatgriezenisku pakalpojumu līmeņa attīstību.

Jā. Šodien mēs esam globālās recesijas viducī. Skarbākais vēl priekšā. Ne tikai Latvijai. Un tomēr šodien, Jaungada priekšvakarā, es gribu jums paust savu personisku pārliecību.

“Krīze” ir jēdziena “iespēja” otrais vārds. Krīze sapurina. Krīze mobilizē. Krīze motivē. Tā atšķel sākas lietas no patiesi svarīgām. Tā parāda dzīvi visā tās īstumā. Krīze ir mūsu efektivitātes mērs. Tā nozīmē vērtību apzināšanos, liek mums būt labākiem, efektīvākiem, saprātīgākiem. Un galu galā – cilvēcīgākiem.

Šogad akcijas “Eņģeļi pār Latviju” laikā tika saziēdota deviņas reizes vairāk līdzekļu, nekā tika plānots. Tas nav valdības nopelns. Bet es no visas sirds savā un Latvijas valsts vārdā pateicos visiem, kas rada iespēju palīdzēt savam tuvākajam.

Ziniet, kad Antarktīdā ir sniega vētra, pingvīni to pārziemo, saspiežoties ar mugurām kopā, vienā lielā aplī. Ja kāds noklīst, viņi to atgriež atpakaļ.

Turpmākajos divos gados Latvijas ekonomikā būs šāda sniega vētra, un tādas cilvēciskās īpašības kā uzticība, izpalīdzība, līdzcietība un labestība būs svarīgākas nekā jebkad. Tās parādīs mūsu vēlmi un gribu. Un varat būt droši – valdība būs ar jums. Ceru, ka arī jūs būsiet ar mums, jo vienoti mēs esam stiprāki par krīzēm.

Kur mums jānokļūst? Mums jānokļūst Eiropas attīstīto valstu pulkā. Un mēs tur nokļūsim.

Par kādu cenu? Cena būs mūsu sapņu sabalansēšana ar mūsu iespējām un realitātes apziņu – cik daudz, ko un kad mēs varam atļauties par savu nopelnīto un nevis aizņemto naudu.

Ikvienam krīzi raksturo ne tik daudz tās redzamās pazīmes, cik nākotnes plāns, kā no tās iziet. Kur mēs būsīm pēc krīzes? Kā mēs dzīvosim? Galu galā – vai mums ir plāns?

Jā. Mums ir plāns. Sabalansēts, racionāls plāns turpmākajiem trijiem gadiem. Ne vienmēr patīkams, bet reāls.

¹⁹² <http://apollo.tvnet.lv/zinas/premjera-ivara-godmana-uzruna-tautai-jaunaja-gada/397512>

Ekonomikas straujas bremsēšanās, bankas krīzes dēļ mums nācās aizņemties naudu Starptautiskajā valūtas fondā un Eiropas Komisijā. Starptautiskais valūtas fonds mums uzdeva jautājumus – no kā jūs neesat gatavi atkāpties, prasot mūsu atbalstu:

Mēs atbildējām:

- no sava stabilā lata līdz pat ieiešanai eirozonā;
- no pensiju palielināšanas;
- no algu nesamazināšanas ārstiem, māsiņām, sanitāriem;
- no algu nesamazināšanas mūsu skolotājiem;
- no pabalstu palielināšanas invalīdiem;
- no brīvpusdienām 1. un 2.klases skolēniem;
- no bērnu kopšanas pabalstiem.

Un saņēmām atbildi: “Labi, bet par to jums būs jāmaksā:

- ar radikālu valsts pārvaldes samazināšanu (ko esam uzsākuši un turpināsim jaunajā gadā, sākot ar pašu valdību un beidzot ar valsts aģentūrām);
- ar radikālu reformu izglītībā – beidzot īstenojot principu “nauda seko skolēnam”;
- ar reformu medicīnā – kur vienlaikus ar vienota valsts neatliekamās palīdzības dienesta izveidi nostiprināsim slimnīcas, kuras tiešām spēj sniegt kompleksu medicīnisko palīdzību, pakāpeniski mazām slimnīcām pārtopot par tik ļoti vajadzīgajiem sociālās palīdzības centriem;
- ar vispārēju atlīdzības samazinājumu (-15%) gan valsts, gan pašvaldību iestādēs.”

Tie ir skaudri mēri, taču nepieciešami un nenovēršami.

Tikai tā mēs kopā ar SVF un EK radīto Latvijas valdības ekonomikas stabilizācijas programmu pēc trim gadiem sabalansēsīm savus ieņēmumus ar izdevumiem.

Kad pirms gada jūs brīdināju par sarežģītiem laikiem, es vienlaikus devu jums vārdu: lai kas arī notiktu, neaizskaramas ir trīs iedzīvotāju grupas: pensionāri, invalīdi, bērni.

Mēs, palielinot pensijas, esam pārvarējuši inflācijas kalna virsotni jūnijā. Pat pie tik liela elektrības un siltuma cenu kāpuma neviens nav palicis tumsā un aukstumā. Mēs palielinājām pabalstus bērniem invalīdiem un invalīdiem kopš bērniības. Būtiski palielināti izdevumi bērnu kopšanas pabalstiem. Mēs turpināsim atbalstīt mazaizsargātos. Par katru cenu. Taču pārējiem mums sava alga būs jānopelna. Lai tērētu nopelnīto, nevis aizņemto.

Mums Latvijā vēl ir rezerves un motivācija turpināt augt. Taču tam ir vajadzīga mūsu griba un darbaspējas. Mēs esam nogājuši garu ceļu kopš laikiem, kad daļa no mums sildījās pie tā sauktajām godmaņkrāsniņām.

Šodien mēs esam pilntiesīga Eiropas valsts, kas, saņemot palīdzību no stiprākajiem, turpinās attīstīties, atbalstot uzņēmējus, pārvarot krīzi.

Man liktenis bija lēmis būt par premjeru Latvijai visgrūtākajā laikā 90.gadu sākumā un arī šodien, kad Latvijai nav viegli.

Un tāpēc šodien, uzrunājot jūs, kas krīzes gaidās jūtaties nomākti, uzdrošinos citēt Raini:

“Ir vārds – saukts “Tomēr”,

To pieminat,

Kad visus jau nomāktus

Domājat.”

Tomēr. Tomēr mēs pārvarēsīm arī šo krīzi visi kopā, plecu pie pleca.

Laimīgu jauno 2009.gadu!

Dievs, svētī Latviju!

Konteksts, runas īss raksturojums	Premjerministra I. Godmaņa Jaungada uzruna Latvijas iedzīvotājiem pirmajā krīzes gadā.	
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	992	
Unikālo vārdu skaits	609	
Atslēgvārdi	Mēs – 21, mums – 11, Latvijas – 10, esam – 8, mūsu – 8, krīze – 7, būs – 7, gada – 6, mēs esam – 6. Cikliskums. Saskaņa un vienotība.	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Ministru prezidents Godātie Latvijas ļaudis!	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Latvija, Amerika, Eiropa, Krievija, Āzija
	Personu vietniekvārdi	Mēs – Latvijas valdība.
	Darbības vārdu formas	Realitātes atspoguļošanai izmantots darbības vārds "būt" tā pagātnes, tagadnes un nākotnes formās.
	Vērtējumi	Latvijas galvenās vērtības ir stabilas.

Retorikas paņēmieni	<p>Cilvēku iedvesmošana, izmantojot izteikumus, kuros tiek aktualizētas jēdzieniskās opozīcijas: Cilvēka spēkos ir padarīt tumšo par gaišu, smago un grūto par vieglu.</p> <p>Premjerministra atbildība: Uz tiem jābūt gatavam atbildēt ikvienam premjeram. Un es esmu gatavs.</p> <p>Gatavojāties uz ļaunāko... Bet cerējām uz labāko. Nu krīze ir klāt, un arī mani kolēģi – premjeri – citās Eiropas valstīs ir spiesti to atzīt.</p> <p>Dialoga imitācija ar mērķi uzmundrināt sabiedrību: Kur mums jānokļūst? Mums jānokļūst Eiropas attīstīto valstu pulkā. Un mēs tur nokļūsim.</p> <p>Vai mums ir plāns? Jā, mums ir plāns. Ne vienmēr patīkams, bet reāls.</p> <p>Dialoga ar Starptautisko Valūtas fondu un Eiropas Komisiju imitēšana jautājumu un atbilžu veidā.</p> <p>Solījumu pildīšana: pirms gada es solīju, ka trīs sabiedrības grupas ekonomikas politika neskars – pensionārus, invalīdus, bērnus.</p>
Metaforika	<p>Runas galvenā metafora – ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (punkts ceļā, virziens, pārvietošanās līdzeklis, kas mūs tur gaida). Šie elementi arī kļūst par runas galvenajiem jautājumiem, uz kuriem I. Godmanis atbild.</p> <p>ATTĪSTĪBA IR CIKLISKUMS (paisumi/bēgumi, uzplaukums/panīkums, izdevumi/uzkrājumi). KRĪZE IR ZIEMA (jo tumšāks ārā laiks, jo gaišāku uguni vajag kurt krāsnī. Es pie jums šodien nāku ar uzmundrinājumu un pārliecību, ka pasaules un Latvijas ekonomikas aukstāko gadalaiku mēs pārziemosim veiksmīgi). KRĪZE ir IESPĒJA. CILVĒKI ir DZĪVNIEKI (pingvīni vētru pārdzīvo, turoties kopā, tāpat jārikojas arī Latvijas iedzīvotājiem). KRĪZE IR VĒTRA.</p> <p>EKONOMIKA IR MEHĀNISMS (ekonomikas strauja bremzēšana).</p>
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	<p>Citē pats sevi: Pirms gada es prognozēju sarežģītu 2008. gadu.</p> <p>Citē Raini un pārveido viņa dzejoļa pamatdomu: Tomēr mēs pārvarēsim arī šo krīzi visi kopā, plecu pie pleca.</p> <p>Dievs svētī Latviju!</p>
Laiks un telpa	<p>Pirmais krīzes gads: Mēs esam Latvijas kredītu eiforijas beigās un globālās finanšu krīzes sākumā.</p> <p>Valsts deviņdesmitgades jubilejā visa Latvija vienojas kopīgā svētku noskaņā, pārsteidzot daudzus ar gaišumu un sabiedrības līdzdalību.</p>
Komentārs	<p>Runa veidota kā atbilde uz četriem galvenajiem jautājumiem, ko uzdevis premjerministrs pats. Salīdzinoši nelielajā teksta apjomā izmantots liels daudzums retorisko paņēmieni un tēlaino līdzekļu.</p>

04.02.2009. – Ministru prezidenta Ivara Godmaņa runa Saeimas sēdē apsprižot lēmuma projektu "Par neuzticības izteikšanu ministru prezidentam"¹⁹³

Cienījamo priekšsēdētāj! Cienījamais Prezidij! Cienījamie deputāti! Klātesošie!

Nu, pirmkārt, man tiešām ir jāizsaka tas, kas man jāsaka. Pats fakts, ka jūs esat sapulcējušies, lai runātu par valdības demisiju, konkrēti, par manu demisiju, rāda, ka acīmredzot mans darbs un valdības darbs nav pienācīgos augstumos, jo pretējā gadījumā mēs par šo jautājumu nerunātu. Tas ir viens.

Protams, ir ļoti svarīgi... Noklausījies to, ko šeit dzirdēju, es mēģināšu nedaudz komentēt, vienkārši atbildēt uz jautājumiem. Pēc tam mēģināšu iezīmēt vairākas lietas, kuras pirms tam neesmu teicis.

Bet pirmais uzstādījums ir ļoti svarīgs mūsu valstij. Mēs nevaram mētāties – vai ir šis vai cits parlaments, vai priekšā ir ārkārtas vēlēšanas, vai prezidents atļaidīs. Un, ja notiek tā, ka valdība zaudē savu mandātu, bet jauna valdība nav izveidota, tad tā, kas ir nobalsota, nav tiesīga pieņemt tos

¹⁹³ <http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/090204/st090204.htm>

lēmumus, kas mums ir jāpieņem. Tikai nevajag arī pārāk baidīt ar tiem nākamajiem lēmumiem. Savukārt Saeima arī visu laiku atrodas vai nu atļaišanas, vai tik tiešām atļaišanas referenduma fāzē. Piedošānu, tad mēs esam tādā situācijā, ka to neatrisinās ne Valsts prezidents, ne sabiedriskās organizācijas, ne sabiedrība kopumā. Par to ir jābūt pilnīgā pārliecībā. Mēs nevaram būt tādā kvazibezsvara situācijā. Pie kam es šeit runāju pēc būtības, nevis pēc formas. Un tāpēc ir kaut kādā veidā jābūt vismaz prioritārai secībai. Man vienmēr ir bijusi prioritāra secība... mēs dzīvojam parlamentārā valstī, un es to esmu vienmēr uzsvēris, jo, ja man ir jāsalīdzina valdības un parlamenti, tad loma šajā valstī... Es, neapšaubāmi, vienmēr to esmu darījis – arī tad, kad 90.gadu sākumā es te stāvēju priekšā katru dienu. Katru dienu. Arī tad, kad sēdēju Augstākajā padomē katru dienu... Es vienmēr esmu uzskatījis, un arī tajā laikā tas pierādījās, ka parlaments ir tas, kas toreiz faktiski atrisināja valsts atjaunošanas jautājumus. Un man ir dziļa pārliecība, ka parlaments ir tas, kas spēj atrisināt arī tos jautājumus, kas saistīti ar krīzes pārvarēšanu. Es neesmu pārliecināts, ka to var izdarīt tikai viens parlaments. Var būt, ka daļa būs jāveic arī nākamajam. Bet esmu pilnīgi pārliecināts, ka to nevarēs izdarīt tad, ja mēs nonāksim tādā neskaidrā situācijā, ka mums nav ne parlamenta, ne īsti arī valdības. To pieļaut nevarēdzētu. To es adresēju visiem, visiem, visām varas institūcijām. Šoreiz es varu teikt – arī Valsts prezidentam, arī pozīcijas partijām, arī opozīcijas partijām. Un arī, protams, sabiedriskajām organizācijām. Tas ir viens.

Un tāpēc ir ļoti svarīgi, lai tad, kad jūs runājat par pārejas valdībām, kad runājat par izlīguma valdībām un tā tālāk, par nākamo etapu valdības līmenī, ir ļoti svarīgi, ko jūs ar to saprotat. Ko jūs ar to saprotat. Un nebaidiet mani, Kampara kungs! Es esmu cilvēks, kas izgājis caur uguni un ūdeni, es nebaidos no tā, ko jūs man caur puķēm mēģināt pateikt. Es nebaidos. Tiesa gan, es negribu būt arī tas cilvēks, kura dēļ nevar atrisināt to loģisko un, es domāju, konstitucionālo, un, patiesību sakot, arī to nepieciešamo, ja parlaments tā domā, lēmumu gaitu tikai vienpersoniski. Man tādu tiesību nav.

Man problēma šeit ir viena. Un to es varu pateikt ar pilnu atbildību. Ja mēs arī ejam uz jaunu valdību un mainām, es atkāpos. Es pilnīgi izslēdzu tādu situāciju, ka ir bezskaidrība kādu laiku. Tādā gadījumā pārstāji runāt par kandidātiem, kuri kaut kur ir, bet kuriem nav konkrētas programmas. Jo tikai tad, kad ir konkrēts kandidāts un ir konkrēta programma, arī es savu necilo balsi varētu pielikt klāt un teikt – labi, es to stafeti esmu ar mieru atdot. Viena elementāra iemesla dēļ. Īpaši jaunie deputāti, jaunie deputāti, es pie jums vērsos. Vecie deputāti zina, par ko es runāju. Redziet, tā situācija ir tāda. Cik ilgi šis jaunais premjers un šī jaunā valdība izturēs sitienus? Tas, ko es šeit klausos no opozīcijas... Diemžēl varbūt es esmu retrospektīvs, bet man ir tāda sajūta, ka īstu sitienu no jums visiem, opozīcija, var izturēt tikai Einars Repše. Pārējie – es baidos, ka ne. Baidos, ka ne. Tas, ko es esmu dzirdējis līdz šim... Un man nav tiesību prasīt no jums programmas, jūsu piedāvājumus. Es to varu prasīt no nākamā premjera kandidāta. Ir taisnība – opozīcijai nav tik daudz informācijas. Tas ir loģiski. Viņi nezina tik daudz, cik zina valdība. Galu galā arī pozīcija nezina tik daudz. Es domāju, ka neatkarīgi no tā, kas vada valdību, ja mēs ieejam tādā stadijā, ka acīmredzot būs jāmaina tas rullis, kas tur ir, tad acīmredzot nāksies ziņot par situāciju ja ne reizi nedēļā, tad vismaz reizi divās nedēļās. Tāpēc ka tajā brīdī, kad jūs nesaņemat tiešu informāciju, šo informāciju jums mēģina iespēlēt nepareizi. Daļa to dara tīri politisku apsvērumu dēļ, ko es saprotu. Pie kam pieredzējuši bijušie ministri to dara. Tas nav godprātīgi. Es saprotu, to var izmantot konjunktūrai. Bet es baidos, ka mēs... es nebaidos. Es domāju, ka šis režīms ir pienācis. Augstākajā padomē tā bija. Tur gan katru dienu bija sēdes. Nedomāju, ka uz to režīmu mēs esam gatavi pāriet, bet domāju, ka reizi nedēļā, man tā šķiet, reizi divās nedēļās būs jāinformē par situāciju valstī.

Un šeit ar masu informācijas līdzekļiem, žurnālistiem un ar televīzijas kanāliem nepietiek... Tur nav daudz laika, un tur arī cilvēki bieži vien negrib dzirdēt to nepatīkamo patiesību, kas ir jāizsaka.

Ja mēs ejam vienu līmeni tālāk... Par to sitienu izturēšanu. Redziet, mēs neesam tādā mierīgā diskusiju stadijā, kā teica Repšes kungs. Šeit vairs nav laika diskutēt. Diemžēl. Diemžēl... Mums nav pārāk daudz brīvas izvēles, lai, kā es te dzirdēju no vairākiem deputātiem, mēs varētu tā brīvi spriest par nodokļiem, brīvi spriest par budžeta palielinājumiem un samazinājumiem... Tādas iespējas mums nav. Mēs esam pilnīgi citā situācijā.

Man kā pašreizējās valdības vadītājam izšķiroša ir viena lieta: vai tā valdība, kas nāks manā vietā, mūsu vietā – tas ir pats pirmais un pats izšķirošākais –, vai tā turpinās to programmu izpildi, kuras mēs esam uzsākuši? Un šeit vienam otram bijušajam ministram varu pateikt... Redziet, tādas institūcijas kā Starptautiskais Valūtas fonds vai Eiropas Kopiena, arī Skandināvijas valstu valdības nav ar mieru parakstīt memorandus vai līgumus ar nekompetentām valdībām. Es nezinu, kādus punktus bijušais ministrs ir lasījis, bet tas lai paliek uz viņa politiskās konjunktūras rēķina. Mēs esam pilnīgi citā situācijā, kolēģi! Mēs esam programmā, un šī programma nav vienkārši mūsu izdomāta, tā ir starptautiski akceptēta. Un mēs esam situācijā... Jā, kopā ar visu pasauli... un mums ļoti strauji samazinās ekonomika. Ļoti strauji.

Un te uzreiz ir pirmā atbilde uz Čepānes kundzes viedokli... uz Čepānes kundzes jautājumu, kāpēc mums tik strauji ir tāds kritums. Tāpēc, ka mums ilgu laiku bija visstraujākais kāpums. Elementāra atbilde!

Es tiešām esmu priecīgs, ka Čepānes kundze izlaboja savu teikto... ko es nevaru teikt par Kalnietes kundzi. Jo, redziet, mēs taču visi zinām, ka tirgus ekonomika neiet visu laiku kalnup. Tā iet augšā un lejā, un, ja notiek tas, ko es te dzirdu no Kalnietes kundzes... Labi, ka Čepānes kundze kā juriste to izlaboja. Tad es tā īsti nestādos priekšā, kura valdība būs ar mieru strādāt situācijā, kad ekonomika pasliktinās. Tad uzreiz gatavoties cietumiem, tiesai, vai? Tad uzreiz runāsim par kriminālatbildību? Vajadzētu tomēr apzināties, ko runājam no šīs tribīnes. It sevišķi tad, ja grib risināt Eiropā lauksaimniecības lietas. Es varētu būt priecīgs, ja jūs būtu atnākusi uz mūsu sēdi, kura bija atklāta, kur jūs varējāt izteikt savu atbalstu perspektīvai Eiropā... tādā risināt jautājumus... Tās sēdes ir atklātas. Viens no bijušajiem ministriem mums tur veselu virkni priekšlikumu deva un referēja. Tiesa, pēc tam nobalsoja pilnīgi pretēji. Ir jāapzinās, ko šeit runā. Jo, ja jūs iedibināsiet tādu sistēmu, ka katra valdība, kura uzņemsies atbildību lejupejošā ekonomikā, stāv zem kriminālatbildības... Vai jūs apmēram apzināties, ko runājat no šīs tribīnes, ja gribat būt vēl turpmāk citā parlamentā?

Ja mēs runājam tālāk, kolēģi... Jā, cerību pārdevējs es neesmu un atšķirībā no mana tēva, nu jau netaiķa, drauga, cienījamā Lāča kunga teiktā... Jūs, Lāča kungs, mani nenokersiet, ka es no pirmā brīža, kad sāku strādāt, ka es te būtu kādam solījis paradīzi un saldus sapņus... tāpēc, ka jau no pirmā brīža bija pilnīgi skaidrs, ka mēs uzsākam to ļoti rūgto ceļu, kad nepieciešams visiem spēkiem noturēties situācijā, kad ekonomika pazeminās... Un tāpēc es jau teicu, ka mēs esam tādā stāvoklī... ne mēs vienīgie. Jā, mēs krītam, mēs cenšamies pie klints noturēties, un es esmu pārliecināts, ka mēs noturēsimies, bet nekad nenoturēsimies, ja mēs viens otru rausim nost vai aiz rokām turēsim, vai kā tamlīdzīgi. Un diemžēl racionālisms, šoreiz racionālisms... un arī pietiekami ātra, operatīva reakcija būs tas, kas izšķirs, vai mēs ātrāk aizķersimies nekā citi. Diemžēl tā īsti arī starptautiskais atbalsts mums ir tikai viens.

Tas, kurš sāk runāt apmēram tādas runas, ka varētu te visu ko pamainīt... Īpaši sāpina profesionālu ekonomistu, dziļi izglītotu ekonomistu publiskie paziņojumi par to, kāpēc vispār Starptautiskais Valūtas fonds... Varbūt varēja tā pa tiešo aizņemties? Es nezinu... Man šeit nav laika, lai es aizņemtu jūsu... nu, es negribu aizņemt jūsu uzmanību, lai teiktu, ka tas ir triviāli... ka mēs tā nevarējām izdarīt, bet, redziet, kā es stādos priekšā, ja man būs lemts vadīt valdības turpmāko darbu šajā gadā... Es runāju tikai par šo gadu, es to esmu teicis Valsts prezidentam arī.

Visi tie pasākumi nekad netiks sagaidīti ar fanfarām. Gluži otrādi! Es pieļauju, ka reakcija varētu būt vēl asāka. Diemžēl. Bet tie ir absolūti nepieciešami. Tos vajadzēja veikt tad, kad bija daudz naudas, tagad tos veikt ir ļoti grūti. Ja ir daudz naudas, kāpēc vajag kaut ko samazināt? Mēs varam visu nofinansēt. Kāpēc mums vajag samazināt mazās slimnīcas? Tāpat vairāk līdzekļu vajag koncentrēt reģionālās, īstās slimnīcās. Kāpēc? Mēs varam to nofinansēt! Kāpēc mums ir skolu skaits jāmazina un... ne jau tik brutāli, kā šeit dzirdu, jo tomēr ir atšķirīgi šie kritēriji... skolēnu nauda, kas iet līdz skolēnam. Un tomēr! Ja ir labi laiki, mums ir nauda un mēs finansējam. Nu jā, tagad to izdarīt ir grūtāk. Tagad to izdarīt nav vienkārši. Ir tikai viens arguments: mēs to nofinansēt ar savu naudu, ar saviem ienākumiem nevaram! Mēs nevaram! Tāpēc es stādījos priekšā to situāciju...

Kādi tad ir mūsu četri galvenie uzdevumi?

Tas, par ko runāja arī Repšes kungs... Ir jau viss ļoti patīkami, tikai ir zināmas problēmas. Mēs vieni paši to izdarīt nevaram. Mēs tad, kad sākam strādāt, griezāmie pie darba devējiem, mēs tā arī uzdevām. Es teicu: ir zināma hartas shēma – Vācijas valdība tad, kad tā izgāja no 2004.gada krīzes, bija ļoti precīza, tā iecēla „Volkswagen” personāla šefu par hartas komisijas vadītāju, un viņš ceturtajā variantā lika priekšā programmu, kas tika akceptēta, un Vācija gan izgāja no deficīta situācijas, gan kļuva par eksportētājvalsti numur viens visā pasaulē un, pirms sākās globālā krīze, faktiski bija viena no vadošajām ekonomikām.

Kā Vācija to izdarīja? Tā izdarīja drusku citādāk. Tas, ko es piedāvāju mūsu darba devējiem tad, kad mēs pagājušajā gadā sākam strādāt, bija: definēsim nozares! Definēsim nozares. Atbilde bija: „Nekādā gadījumā!” Es varu daļēji saprast, kāpēc nevar definēt eksporta nozares, kas ir ļoti izšķirīgi. Redziet, sevišķi no opozīcijas esmu bieži dzirdējis, ka mums vairs nav lielās ražošanas. Un tā tālāk. Jūs apmēram stādāties priekšā, kādā krīzē mēs būtu bijuši šodien, ja mums būtu lielā ražošana? Es domāju, labāk nemaz neiedomāties... Pie kam lielā ražošana, kas balstās uz ievestu izejvielu, uz ievestu enerģētiku un vēl daļēji uz ievestu darbaspēku... Mēs būtu tādās krīzēs, par kurām es esmu runājis ar cilvēkiem, kas dzīvo pilsētās, kur ir viena divas lielas rūpnīcas un nekā cita.

Zināmā mērā tas, ka šajos 18 gados mums tas kopprodukts ir veidojies atbilstoši tur, kur mēs esam, – uz pakalpojumu rēķina, kur mums visas nozares ir sadalītas, mūs šinī brīdī glābj vairāk, nekā tas, ja mēs būtu monopolizējuši vienu otru... Mani ļoti uztrauc, piemēram, pēc lauksaimnieku

problēmām, problēmas „Liepājas metalurgā” – lielā pilsētā, Liepājā. Un visiem spēkiem ir jāatrod variants, kā palīdzēt tiem cilvēkiem ekonomiski.

Tātad, ja mēs runājam par to, ko vajadzētu izdarīt.

Pirmkārt. Es kategoriski noraidu jebkādus tādus variantus, ka mēs nebūtu rīkojušies ātri. Mēs rīkojāties ļoti ātri. Bieži vien nežēlīgi, bet ātri! Nežēlīgi pirmām kārtām pret sevi. Kā jau es teicu vakar, pie šādas rīcības mūs atšauj pa vienam. Bet ne jau par to ir stāsts! Stāsts ir par to, ka mēs, valdība, kas šeit sēžam... un man ir tas gods ar jums kopā strādāt, kolēģi, kamēr mēs to darām... Mani maz interesē citu domas par jūsu darbu, es esmu tas, kas visprofesionālāk spēj jūsu darbu novērtēt. Arī tos, kurus te piesauca ar ne pārāk glaimojošiem vārdiem. Mēs esam rīcībspējīga valdība. Tad, kad mēs nespēsim, mēs paziņosim. Vai tā valdība, par ko šeit runāja, ir rīcībspējīga – pagaidām neredzu pierādījumus tam. Es neredzu klasiskus pierādījumus.

Tātad kas būtu jādara un ko mēs darām? Pirmkārt. Un tad ir tie mani jautājumi tam eventuālajam valdības vadītājam. Jā, es neizslēdzu, ka tas var būt. Kāpēc ne? Bet ir vismaz 5 jautājumi: vai spēj to izdarīt vai nespēj un vai būs tos sitienus spējīgs izturēt, kas ir jāiztur, nebaidoties no tā, ar ko Kampara kungs baida mani?

Tas pirmais. Ir strikti... jā, budžetāri strikti, jāturas pie tās programmas, kas mums ir saskaņota. Tā ir ļoti smaga, un patlaban, janvārī, ļoti daudzas nozares to izjūt ļoti smagi. Mēs tam bijām gatavi. Nozares – ne! Valsts pārvaldes iestādes – ne! Gan 10 procentu ietaupījumi, kas ir rezervē, gan situācijas ar 21 procenta atvēršanu, gan situācijas, kad ir par 15 procentiem jāsamazina atlīdzība, bet mēģina to vilkt uz nākamo gadu. Un visiem spēkiem mēģina iestāstīt arī man!

Un šeit, pieskaroties Šadurska kunga teiktajam... Es tikos ar rektoriem, viņi saka to pašu, ka viss grūst. Bet, ja mēs paskatāmies, kas ir tā kritiskā... Es teicu: „Mani interesē tikai viena lieta – kritiskā masa.” Cienījamie kolēģi, jūs zināt, ko nozīmē kritiskā masa, ko mēs nedrīkstam zaudēt! Tas, kas jums bija līdz šim, tā zināmu laiku jums vairs nebūs. Jūs esat gudrāki par mani. Rēķiniet savas kritiskās masas! Nenāciet ar uzstādījumu, ka, ja nebūs tā, kā bija 2007., 2008.gadā, tad iestājas pilnīgs, kā es teicu, Armagedons. Tā nav taisnība! Būsim atklāti!

Un, starp citu, cienījamie profesori saprata, ko es teicu. Tas nenozīmē, ka mēs nekoriģējam visas šīs lietas – gan likviditātē, gan arī naudā. Mēs to darām katru nedēļu, starp citu, finanšu ministra vadībā. Bet ir viena lieta. Mēs esam uzsākuši vienu tādu sāpīgu lietu, kas te netika darīta desmit gadus, – mēs sākām nepatīkamā veidā savus izdevumus pakārtot saviem ieņēmumiem. Ticiet man, tas ir ārkārtīgi smags posms, ņemot vērā to, ka mūsu ieņēmumi, tiešā veidā ņemot, daudzus gadus nebija mūsu.

Tātad pirmais jautājums: vai to var izturēt jaunais valdības vadītājs, jaunā valdība, nevis momentāni sākot savā starpā strīdēties par nozarēm un sakot, ka man vajag vairāk, tev mazāk, un tā tālāk? Ja to nevar, tad vispār nav vērts par to domāt. Mēs to varam! Mēs to varam. Mēs to varam.

Otrs... Vismaz līdz šim varam... Otrs jautājums ir saistīts ar daudz... ar divām ļoti, ļoti nepatīkamām lietām. Es jau vienai klasiski pieskāros. Ir jāpārtrauc sevi mānīt! Un sevi mānīt attiecībā uz izglītību un tāpat arī uz veselības aprūpi. Es visu to saprotu, ko teica cienījamais Laicāna kungs. Bet mēs to nofinansēt nevaram! Tas, kas mums ir jāizdara, ir jādara, es esmu to vairākas reizes teicis, un šis ir tas gads, kad tas jādara. Mums ir jāizdara šajās divās sfērās reformas. Un tas programmas punkts... un tie būs labākajā gadījumā 15–20 procenti no Pasaules Bankas ieteiktā, ne vairāk, un tur nav tādā veidā, ka ar vienu cirtieņu tiek taisīts izglītībā... Bet tā palikt, kā ir... Jūs nevarēsiet to izdarīt! Un, ja kāds no jums teiks, ka to var, tad es ar viņu vispār neesmu ar mieru runāt. Nu, nevar izdarīt to diemžēl!

Tad mums ir jābūt godīgai atbildei. Tas ir ārkārtīgi smagi, jo tas ir daudzos gadus desmitos mums tā bijis. Mums ir jāaizstāj... Es teicu, veselības aprūpes jomā jābūt centralizētai ārkārtas palīdzībai... bez tā vispār, bez transporta vispār nekur. Ir, protams, jābūt izstrādātai tādai programmai, ka mazās slimnīcās, tajā skaitā tās, par kurām jūs runājāt, pamazām kļūs par sociālās aprūpes centriem ar pilnīgi citu finansējumu. Un tagad tāpat aprūpe tiek dota, un tāpat es stādos priekšā ģimenes ārstu... teiksim, kaut vai doktorātu... šajā mājā... es tāpat stādos... Bet tur nav! Tur nav vairs visu to programmu, kuras mēs nevaram nofinansēt un kuras kvalitatīvi nevar paveikt. Tas ir ārkārtīgi smagi latvietim, kas ir pieradis pie maza un skaista, nevis pie liela un sveša. Diemžēl.

Tas pats ir izglītībā. Diemžēl. Tomēr attiecībā uz izglītību es esmu mierīgāks, jo uzticos izglītības ministrei. Un tas, ko viņa vēlas... jūs varat griezties... Jūs nākat no dažādām vietām, parunājiet ar sava rajona izglītības pārvaldes cilvēkiem. Tas tiek darīts nu jau gandrīz nepilnu gadu, un tā reforma, kas tur tiek paredzēta, ir pakāpeniska, bet absolūti nepieciešama. Jo vēlreiz... ja mēs tikai vienu brīdi stādīsimies priekšā, ka mēs to turpināsim, bet nevaram to nofinansēt, tad iebrauksim vēl lielākā deficītā.

Trešais, par ko šeit daudz runāja, ir valsts pārvaldes samazināšana. Es varu pieņemt kritiku, ka es uzreiz nenācu un klaji nesāku stāstīt, cik ministriju un cik aģentūru. Bet koalīcijas partneri zina, ka viens no maniem mērķiem, kāpēc es to darīju, varbūt lielākoties adresējot viņiem un

dokumentu projektus iedodot viņiem, bija ļoti vienkāršs: nav vērts skaļi runāt, ja nevar neko realizēt. Un man jāsaprot tā: šodien laikam es nesapņēmos, lai gan solījos, bet rīt centīšos kopā ar saviem speciālistiem, kuri man tiešām trīs mēnešos izstrādāja jautājumu, noturēt preses konferenci. Esiet tik laipni, ieejiet mājaslapā! Tur nav runas par ministriju skaitu – tā ir sekundāra, bet ļoti labi politiski diskutējama lieta, bet tā jau nedod to reālo valsts pārvaldes samazinājumu. Tas valsts pārvaldes samazinājums manā modelī reducējas tik tiešām uz 27 miljoniem un 2,7 tūkstošu vietu samazinājumu. Tas paredz gan aģentūru apvienošanu, nevis kā es te dzirdēju... Es nepiekrītu, Čepānes kundze! Ir ejams pretējs ceļš! Aģentūras nevis jāvelk atpakaļ par tiešās pārvaldes iestādēm, bet jāpadara drīzāk par valsts SIA, kuras strādā pamatā uz maksas pakalpojumiem. Ja to budžets ir mazāks nekā 30 procenti, tas budžets ir jānoņem. Un aģentūras tiek apvienotas tādā veidā, ka atbrīvoti tiek tie cilvēki, kuri ir universāli. Katrā aģentūrā ir savs IT, savs juridiskais dienests, sava personāldaļa. Tie cilvēki darbu atradīs, neatradīs darbu tas, kas strādā tieši šīs aģentūras frontē, teiksim, vides inspektors. Šis princips šeit ir ielikts. Ja man to neizdosies izdarīt, es būšu ļoti priecīgs, ja to izdarīs kāds cits pēc manis. Bet... kāpēc es uzskatu, ka... kāpēc mans uzstādījums bija izdarīt to? Tāpēc, ka neatkarīgi no tā, kāda partija gribētu nākt valdībā bez manis vai ar mani, būs ļoti grūti pēc tam palielināt to aģentūru skaitu un to ministriju skaitu, īpaši laikos, kad finanšu nav. Diemžēl. Tad būs daudz grūtāk! Es ceru.

Un tad – pēdējais. Es nezinu... es varu izteikt tikai zināmas bažas par vienu lietu. Es tiešām negribu... Vienu lietu es noteikti negribu. Lūdzu mani pareizi saprast. Man nav tādu ambīciju – sēdēt bezgalīgi ilgi. Man nav tādu ambīciju – kādam ... sev vai kādam citam pierādīt, ka es varu nosēdēt ilgāk. Ka es esmu bijis, faktiski runājot, kopš neatkarības atjaunošanas tas cilvēks, kas valdību vadījis visilgāk. Nu jau ar šo gadu diez vai kāds... Nu, cerēsim varbūt, ka nākotnē. Stāsts nav par to.

Stāsts ir viens. Atkārtos galveno. Parlaments... Lai nebūtu tā, ka mēs paliekam bez valdības un bez parlamenta. To jūs garantēt nevarat! Tā ir tā lieta, ko jūs nevarat garantēt pat sev, cienījamie opozīcijas cilvēki! Mēs varam šeit mainīt dažādas kombinācijas. Parlamentā varbūt tas palīdz. Ņemot vērā pašreizējo ekonomikas pasliktināšanos, es neesmu pārliecināts, ka reakcija ārpus parlamenta radikāli uzlabosies. Baidos, ka ne. Tāpēc, ja jau ir jāpilda tas, kas ir jāpilda, man šķiet, ka sabiedrībai ārpusē nebūs pārāk svarīgi, vai šajā valdībā būs šīs vai tās partijas. Baidos, ka ne. Nevajag sevi mānīt. Nevajag sevi mānīt! Attieksme uzlabosies tikai tad, kad mēs ieraudzīsim kaut vai nelielu uzlabojumu. Kaut vai nelielu! Tāpēc, īsos vārdos, tas ir viens.

Otrs. Ir šie sitieni jāiztur. Vai esat spējīgi? Apzinieties to.

Un trešais. Es vienu lietu aizmirsu pateikt. Ļoti svarīgu lietu. Es runāju par parlamentu. Bet neaizmirsīsim, ka mums ir vēl viens varas atzars. Es šodien tikos ar pašvaldību vadītājiem. Patlaban smaguma centrs tiek pārcelts uz turieni. Viņu budžeta konsolidācija, viņu problēmas patlaban kļūst smagākas nekā valdības problēmas. Mēs to zinām, un mēs visiem spēkiem mēģināsim viņiem palīdzēt, lai arī kādi mums principā būtu resursu trūkumi. Bet, cienījamie deputāti, esiet atbildīgi un stādiešies priekšā situāciju, kāda ir iespējama tad, ja nav ne Saeimas, ne valdības un vēl priekšā ir pašvaldību vēlēšanas. Es biju dziļi pārliecināts, ka viens no valdības uzdevumiem bija nodrošināt, lai pašvaldību vēlēšanas, kas notiks jaunos apstākļos, jaunā politiskajā klimatā, cik nu mēs to varam ietekmēt vismaz juridiskajā un finansiālajā ziņā, būtu tādas, ka mēs vēlāk pēc vēlēšanām, kas notiek četrreiz mazākā apgābala skaitā, nesagaidītu dienu vai situāciju, kas pieliek šim haosam vēl vienu haosu klāt. Un, ja tur ir trīs haosi, tad runa par to, ka mēs kaut kādā veidā uz klints noturēsimies, ir absolūti bezatbildīga runāšana.

Jūsu rokās ir lemt. Tas ir viss, ko es varu teikt. Paldies par uzmanību.

Konteksts, runas īss raksturojums		Sabiedrībā un valdībā sāk augt neapmierinātība ar I. Godmaņa un viņa ministru kabineta vadības stilu, tādēļ rodas neuzticības premjerministram izteikšanas projekts, bet tas balsu nepietiekamības dēļ tiek noraidīts. Tomēr dažādu politisku iemeslu dēļ 2009. gada 20. februārī I. Godmanis piesaka demisiju.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		3426
Unikālo vārdu skaits		1235
Atslēgvārdi		Mēs – 73, tad – 31, man – 26, mums – 24, jūs – 20, kad – 19, esmu – 17, šeit – 16, bija – 15. Pozīcija/opozīcija/valdība.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Ministru prezidents. Pašreizējās valdības vadītājs. Cienījamo priekšsēdētāj! Cienījamais Prezidij! Cienījamie deputāti! Klātesošie!
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie	Nominācijas	-
	Personu vietniekvārdi	Pārslēgšanās starp "es" un "mēs" atkarībā no sevis identificēšanas ar tautu, valdību vai izteikšanos tikai savā vārdā.

līdzekļi		Mēs esam pilnīgi citā situācijā. Man nav tādu ambīciju – sēdēt bezgalīgi ilgi. Man nav tādu ambīciju – kādam ... sev vai kādam citam pierādīt, ka es varu nosēdēt ilgāk. Ka es esmu bijis, faktiski runājot, kopš neatkarības atjaunošanas tas cilvēks, kas valdību vadījis visilgāk.
	Darbības vārdu formas	Minimāls pagātnes formas darbības vārdu daudzums. Aktīvi lietoti tagadnes un nākotnes formas darbības vārdi. Tas saistīts ar to, ka galvenokārt runa ir vai nu par aktuālo situāciju valstī vai tiem darbiem, kas tuvākajā nākotnē jāveic, lai pārvarētu krīzi. Liels skaits kustību apzīmējošu darbības vārdu (saistīts ar to, ka visas runas hipermetafora ir CEĻŠ, tādēļ visbiežāk lietotais darbības vārds ir "iet"). Es varu to pateikt ar pilnu atbildību. Ja mēs ejam uz jaunu valdību un mainam, es atkāpos. Vai tā valdība, kas nāks manā vietā, mūsu vietā.
	Vērtējumi	Pats fakts, ka jūs esat sapulcējušies, lai runātu par valdības demisiju, konkrēti, par manu demisiju, rāda, ka acīmredzot mans darbs un valdības darbs nav pienācīgos augstumos, jo pretējā gadījumā mēs par šo jautājumu nerunātu. Saeima arī visu laiku atrodas vai nu atlaišanas, vai tik tiešām atlaišanas referenduma fāzē. Es esmu cilvēks, kas izgājis caur uguni un ūdeni, es nebaidos no tā, ko jūs caur puķēm mēģināt pateikt. Es nebaidos. Tas ir ārkārtīgi smagi. Tas ir ārkārtīgi smagi latvietim, kas ir pieradis pie maza un skaista, nevis pie liela un sveša. Diemžēl.
Retorikas paņēmieni	Visas uzrunas kopējais ārkārtīgi emocionālais tonis prasa izmantot arī atbilstošus retoriskos paņēmienus – retoriskos jautājumus (Tikai tad, kad ir konkrēts kandidāts un ir konkrēta programma, arī es savu necilo balsi varētu pielikt klāt un teikt – labi, es to stafeti esmu ar mieru atdot. Cik ilgi šis jaunais premjers un šī jaunā valdība izturēs sitienus? Kādi tad ir mūsu četri galvenie uzdevumi? Tātad, kas būtu jādara un ko mēs darām? Ir šie sitieni jāiztur. Vai esat spējīgi? Apzinieties to) un izsaukumi (Mēs esam pilnīgi citā situācijā, kolēģi! Mēs to varam! (3 reizes pēc kārtas) Ir jāpārtrauc sevi mānīt! Bet mēs to nofinansēt nevaram! Jūs nevarēsiet to izdarīt! Nu, nevar izdarīt to diemžēl! Nevajag sevi mānīt. Nevajag sevi mānīt! Attieksme uzlabosies tikai tad, kad mēs ieraudzīsim kaut vai nelielu uzlabojumu. Kaut vai nelielu!), pleonastiski izteicieni satraukuma iespaidā (Man tiešām ir jāizsaka tas, kas man jāsaka. Noklausīties to, ko šeit dzirdēju), daudz nepabeigtu teikumu, vēršanos pie zālē sēdošajiem deputātiem (Kampara kungs, Čepānes kundze, Šadurska kungs, Repšes kungs).	
Metaforika	POLITIKA IR SPORTS (stafetes kociņa nodošana cienīgam pēctecim). ATTĪSTĪBA IR CIKLISKUMS (strauja izaugsme – straujš kritums, augšup – lejup). ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (mēs uzsākam to ļoti rūgto ceļu, ir ejams pretējs ceļš).	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	90. gadu sākumā es te stāvēju priekšā katru dienu. Šajos 18 gados... "Liepājas metalurga" problēma.	
Laiks un telpa	Valdības demisijas apspriešana.	
Komentārs	Galvenā šīs runas doma ir – jebkura valdība, kas uzņemas atbildību krīzes laikā, būtībā ir nolemta, jo netiks piedota neviena kļūda. Turklāt valdības atlaišana rada lieku precedentu un haosu visa veida varās (trīs haosi).	

Karels Švarcenbergs

28.11.2009. – Karela Švarcenberga runa partijas TOP 09 sanāksmē¹⁹⁴

Vážené dámy, vážení pánové, nyní členové TOP 09,

je to historický sněm, jak jsme slyšeli. Opravdu jsme teď dospěli na začátek dlouhé a obtížné cesty. A něco upřímně řeknu. Když si chcete vyřídit běžný život, když musíte řešit malé věci, tak na to stačí rozum. Když se odhodláte řešit velké věci, tak to musíte do toho vložit srdce. Ba dokonce víc. Je taková krásná skotská pověst. Jeden král před mnoha sty lety slíbil, že se vypraví na křížovou výpravu. Před tím ale v jedné bitvě zemřel. Jeho nejvěrnější přítel viděl jeho tělo, dal ho do zlaté schránky a vypravil se s jeho družinou do svaté země. A tam se střetli s nepřáteli, načež on tu zlatou schránku s tím srdcem vyndal a hodil ji do jejich řad. A zvítězil.

Dnes je okamžik, kdy to my musíme udělat. My se musíme dnes odhodlat opravdu vrhnout naše srdce do bitvy, poněvadž situace v naší vlasti je vážná. Když se nad tím zamyslíme, tak víme, že máme asi poslední chvíli, kdy ještě můžeme věci veřejné napravit.

Setkával jsem se s našimi občany v posledních týdnech a měsících buď v Praze nebo jiných krajích českých. Překvapila mě jedna věc, ta ohromná naděje a důvěra, která s TOP 09 a s námi je spojená. To mě potěšilo. Když jsem se vždy večer vracel domů, tak jsem skoro měl obavu, jestli opravdu jsme hodni této důvěry, jestli nezklameme. Poněvadž je mi naprosto jasné, když my, kteří jsme se tady shromáždili, abychom začali opravdu novou cestu, zase české občany zklameme, tak ten hrozný český cynismus nás převálcuje. Nemůžeme se potom divit, kdyby najednou u nás zvítězilo nějaké radikální hnutí nebo úplně naprosté opovržení celou politikou.

Jeden ze zážitků z dětství, který mi velmi utkvěl v paměti: byl jsem desetiletý kluk a šel jsem tady v Praze z domu rodičů na roh Národní třídy. Tam byl tehdy v té bílé budově, která pocházela z 20. let a tehdy ještě zářila novotou, zpravodajský servis. A já jsem už jako kluk byl strašně zvědavý. Najednou utkvěly mé oči na zprávě, že Mahátma Gándhí byl zavražděn. Dávno je tomu a dobře si na tento okamžik pamatuji. Gándhí, byť je nám vzdálený, je to jiná generace, přivedl Indii ke svobodě. Nikdo jiný. Byl vlastně otcem něčeho, co u nás zvítězilo. Nenásilného odporu proti zlu, nenásilného odboje proti cizí nadvládě. Mahátma Gándhí si ovšem byl vědom, že jeho vlastní národ není bez chyb. A tudíž jednou uveřejnil sedm hlavních sociálních hříchů. Podívejme se teď na ně. Přečtete si to prosím pozorně.

politika bez zásad
blahobyt bez práce
rozkoš bez svědomí
vzdělání bez charakteru
obchod bez mravnosti
věda bez lidskosti
úspěch bez pokory

Není to, co tady čtete, nejsou to ta pravidla, která dnes spojují českou společnost? Já nevím, jestli víte, že latinské slovo religio, které čtete jako náboženství, je vlastně to, co spojuje. Je tohle české náboženství? To není to, o co všichni tady usilujeme. A tyto hříchy vedou naši společnost a náš národ do záhuby. To je to, co nás rozežírá, co vede k tomu, že 20 let od nabytí svobody je tak hrozná dusno v české společnosti. Proč to bylo? Pravda, na to jsem studoval dějiny dosti, že za 1. republiky byla korupce, že se taky kradlo, že se politikařilo o sto šest. Ale přesto, když osudy tehdejších politiků sledujete, když někteří zahynuli poté v koncentráku či byli popraveni, přece pro ně byla pořád ještě politika službou občanům, službou vlasti. My to chápeme dneska u nás jako cestu k moci a k nabytí dalších prebend.

Nejhorší výsledek toho je, že jsme úplně ztratili dvě věci. Dneska je tento pojem zastaralý, pojem našich dědů, někteří mladí lidé se tomu smějí. Ztratil se pojem vlastenectví a ztratil se pojem národní hrdosti. Český jazyk je velmi přesný. Na rozdíl od našich sousedů totiž velmi pečlivě rozlišujeme mezi pýchou, která opovrhne ostatním, a hrdostí. Hrdost vychází ze sebezpoznání, vědění, že každý člověk a každý národ má svůj úkol, že tento úkol plníme dobře. Tato národní hrdost se nám naprosto vytratila. Když se dnes mladí lidé vrátí ze světa. Řeknou - snad zůstanu tady v Kanadě, Austrálii nebo Německu. Nezajímá je to. Nemají pocit, že mají dluh vůči vlastní zemi, dluh vůči svému národu. A to je to vlastní ohrožení. Já si pamatuji, jak jeden významný český politik varoval před tím, že se v Evropské unii rozpustíme jako kostka cukru v kávě či čaji. To nám nehrozí. Naopak, Evropská

¹⁹⁴ http://zpravy.idnes.cz/dokument-projev-karla-schwarzenberga-na-snemu-top-09-fy0-domaci.aspx?c=A091128_130434_domaci_klu

unie jistí naši bezpečnost a budoucnost. Ale rozpustíme se sami, když si neuvědomíme, co tato země pro nás znamená. Když si neuvědomíme sami a nezamyslíme se jednou pořádně po dlouhých letech, co to znamená být Čechem. Co to znamená být občanem této země. Jaké povinnosti to přináší. Nejenom výhody, nejen jak rychle roste náš národní produkt, jaký je poměr koruny k dolaru či k euru. Když se zamyslíme hlouběji, co je náš úkol v Evropě, ve světě a co je naše povinnost. Povinnost začíná doma. Je nám povědomé, že první povinnost máme k nejužšímu kruhu, vůči vlastní rodině. Pak vůči obci, kde bydlíme, kraji, a posléze k naší republice.

Ale někdy mám dojem, že nejen mezi politiky, ale i mezi běžnými občany tato samozřejmost samozřejmou není. Samozřejmost, kterou naši otcové a dědové, kdyby se jich na to pouze tázali, tak by se urazili. Cítím tu facku, kterou bych dostal od svého otce, kdybych tuto povinnost zpochybnil. Dnes se to vytrácí. V české politice hrají první roli osobní zájmy, potom stranické zájmy. Ale ta odpovědnost a povinnost vůči vlasti a národu vymizela. A samozřejmě to vychází z toho, že jsme se stali strašně namyšlení. Všichni jsme - jak psal Hrabal - jsme mistři, ale chybí nám pokora, chybí nám srovnání. Kdybychom se jednou poměřili s našimi předky, co oni dokázali ve stejné době a co jsme my dokázali, tak by se nám ta pokora vrátila. Kdybychom se poměřili s jinými národy v dnešním světě, ve třetím světě například, co během těch 20 let dokázali s tím, tak by to věru bylo něco jiného.

Mě zděšilo, když jsem se těmi sedmi body Gándhího přečetl, tak vlastně to, co on považoval za hlavní hříchy ve společnosti, je to, co dneska je samozřejmost, co rozděluje českou společnost.

Což ovšem znamená, že musíme s velkou odvahou jít do toho. Výsledky té politiky jsme viděli v tomto roce. V tomto roce 2009 opravdu to, co se už dlouho připravovalo, což byla nemoc naší společnosti a naší politiky už delší dobu, najednou vypuklo, najednou když přijde první sluníčko. Já se pamatuji velmi dobře, jak víte, byl jsem u toho, když jsme přebírali předsednictví. Začalo hned dvěma mezinárodními krizemi - Izraelci vpochoďovali do pásma Gazy a nastal nový spor mezi Ruskem a Ukrajinou. Topolánek se Sašou Vondrou vyrazili na východ, já jsem se odebral na jih. A nevedli jsme si špatně. Kohoutky se uvolnily, zapojil jsem do toho Evropskou komisi. Já jsem také věděl, že se tam vyzná, ale že bychom v tom okamžiku nepotřebovali Couchnera. Tak spolu jsme dosáhli aspoň otevření koridoru pro humanitární pomoc a to nejnnutnější se povedlo. Že jsme nemohli vyřešit konflikt po 60 letech, to bylo od začátku jasné.

Poté, když se toto podařilo, když jsme najednou byli všemi bráni vážně, pamatuji se, jaké naděje byly vkládány v české předsednictví. V březnu jsme si to sami zkazili, svrhli jsme vládu a bylo všemu konec. Dobrá, to bylo trapné. V Evropě to bylo trapné, i ve světě. Ještě se to přímo nedotklo naší země. Co potom následovalo, to bylo ještě horší. Neboť v každé zemi se může stát, že bude svržena vláda. Ale to znamená, že ta strana, která ji svrhla, strana, která byla do té doby v opozici, se ujme s novou energií vlády. My jsme měli ve světě velkou hospodářskou krizi, nikdo se k odpovědnosti necpal. Velké politické strany před odpovědností utekly a dosadily úřednickou vládu. Očekávají, že snad se ta hospodářská krize po tom roce 2010 pomalu vylepší, že potom nastoupí politické vlády a budou si ty úspěchy moci přivlastnit. To je to, o čem jsem mluvil. To je zbabělost a vyhýbání se odpovědnosti. Přiznejme, že úřednická vláda si vede poměrně dobře, přejme jí mnoho štěstí a úspěchů. Toho, co tato země potřebuje.

To ale neomlouvá naše velké politické strany, že se vyhýbají v době největší krize od 20. či 30. let odpovědnosti a přenechávají ji jiný. Samy se jakékoli odpovědnosti za nezaměstnanost a hospodářské potíže atd. vyhnuly. Samozřejmě to vede k výsledku, který známe: občané dnes ztrácejí důvěru vůči politikům.

Ztrátu důvěry jsme si zasloužili. Neudivilo by mě, kdyby občané učinili opět defenestraci.

Prosím vás, já k tomu vůbec nevybízím.

Ale nedivil bych se. Já už cítím hlavně mezi mládeží kvas a nedivil bych se, kdyby to po nějaké době u nás vybuchlo tak, jak se to stalo před jednačtyřiceti lety. Jak se tomu vyhnout jak se vyhnout hazardu s vlastní? To, co dnešní politici dělají, je hazard s vlastní. Sázejí vlast do hry ve vlastní prospěch. Ve prospěch své politické strany, někdy dosti osobních výhod. Já nikomu nebráním, Češi byli vždycky karbaníci, chodili do hospody, prodělali tam svoje kalhoty, budiž. Ale už to dospělo ke stavu, že se mě zahraniční přátelé ptají, jestli si čeští politici nejsou vědomí, že ztrácejí kredit ve světě, že se zhoršuje pozice naší země ve světě. Ptají se, jestli si neuvědomují, jakou cestou musejí jít v budoucnosti. Říkají, že reformy měly dávno začít a že musíme začít pracovat na tom, aby se konečně opravdu realizovat začaly.

Úřednická vláda udělala hodně, ale balíček je již nahlodáván. A je naprosto jasné, že v budoucnosti si budeme muset utáhnout opasek mnohem více. To je jeden z úkolů TOP 09, že svým spoluobčanům budeme říkat pravdu. Že nikomu nebudeme slibovat nesplnitelné nebo nebudeme malovat nějaké růžové obrázky. Že očekáváme dobu, kdy budeme muset všichni pracovat. Že to bude těžší, než v minulých 20 letech. Ale také že máme na to, abychom to zvládli.

Proč jsem přesvědčen o tom, že na to máme? My máme ohromný kapitál, který zde pořád ještě existuje. Neboť podívejte se velikost země, nerostné bohatství, všechno to mohou být ohromné výhody. Ale není to rozhodující. Rozhodující pro každý národ je to, co má tady, a odhodlání. Podívejme se na dva státy, které jsou menší než Česká republika. Neříkám, že by nám měly být ve všem vzorem, ale v leccm se můžeme poučit. Například Izrael je mnohem menší země, ale pokud jde o vědu, má špičkové postavení na celém světě. Tamější univerzity a vědecké ústavy jsou Mekkou celého světa. Je to země, která je dodnes ještě z velké části pokryta pouští, ale stala se zemí, která je už dnes mnohem bohatší než mnohé evropské země. Nebo Švýcarsko, bohatá země s krásnou krajinou, která ale žádné nerostné bohatství nikdy neměla, země pastevců a skromného zemědělství a vinařství. Tato země pílí svých občanů po několik generací, přesností a poctivostí se vypracovala do čelního postavení Evropy. Nebo Finsko. Finsko, země, která mimo ohromných jezer a lesů svým občanům mnoho nenabízela. Finsko bylo ještě před sto lety chudou zemí, dokonce ještě mezi válkami. Ale víme všichni, jak se Finové statečně bránili proti přesile Sovětského svazu a na rozdíl od jednoho milovaného národa si také svou svobodu ubránili. Ztratili jednu část svého území, ale svobodu si ubránili. Když se rozpadl Sovětský svaz, který znali velmi dobře, a šla tam většina finského exportu, museli se přeorientovat. Najednou nastala bída, museli rychle zorganizovat průmysl, vědu, výzkum a vysoké školy tak a dnes jsou zase na špičce. Na špičce vývoje v celé Evropě. Byla to velmi chudá země a dnes je velmi bohatá. Ale proč? Finové věděli, že nemají nerostné bohatství, nemají nic jiného k nabízení, jen to, co sami vymyslí. Tudíž mají systém školství, který je obdivuhodný. Když se podíváte na systém celého školství, vysokých škol, počet studentů, počet výzkumných ústavů, tak z toho plyne finské bohatství. To jsme my zanedbali. Z dějin víme, že za vzestupem českého národa v 19. století bylo výlučně školství, na začátku jsme už skoro vymírali, ale ten český kantor nás postavil na nohy. Nynější český stát na to jakoby zapomněl. Zanedbáváme vědu, zanedbáváme výzkum, zanedbáváme školství. Výsledek vidíme. Nezapomeňme, že nejsme velký stát. Nevadí. Když si uvědomíme, kolik nadání, kolik talentů v naší zemi je, což jsme už v minulosti nesčetněkrát prokázali, když se odhodláme a budeme mít velkorysost, srdce a odvalu, tak se o budoucnost naší země opravdu neobávám. Uvědomte si, že toto je opravdu to nejnütnější. Uvědomte si, například kolik nových podniků u nás vzniklo - malých, středních, úplně z ničeho. Několik nadaných lidí se prosadilo a postavilo něco, a to je ta česká nátura. Vůbec bychom si měli uvědomit, že nejen ta tradiční jednotka, o které jsem už mluvil, tj. rodina a obec, je základ státu. Musíme si uvědomit ještě něco jiného. To, že podnik, je jako rodina. Když pracovník od zaměstnavatele, vedoucí personál, dělníci, všichni dohromady, odborníci, kteří pracují, to je jako malá obec. A to je jedna ze základních buněk dnešního moderního státu. Měli bychom si zvyknout vidět i tyto malé obce jako ještě jednu jednotku. A v našem státě budovat a poskytnout jim stejnou pozornost, jako politickým obcím. Snad budou v budoucnosti někdy důležitější než politická obec, musíme s nimi jako s jednotkou začít pracovat.

My jsme měli Baťu, který toto věděl. Baťa věděl, že podnik je jedna rodina. Lidé, kteří u něj pracovali, měli stejný pocit. Každý nemusí vybudovat takový koncern. Ale můžeme vidět i v těch malých továrnách a menších podnicích základ tohoto státu, buňky, na kterých je zdravé hospodářství postaveno. Musíme si to uvědomit. To všechno znamená jedno: máme velké šance, máme možnosti, máme na to. Ale bude to velká práce!

Je mi vás velice líto. Já bohužel jako stranický lídr, pokud mě zvolíte, pokud mi dáte důvěru, vám nebudu nabízet žádné funkce. Nebudu nabízet žádné výhody. Jediné, co vám můžu nabídnout, je opravdu tvrdá práce pro Českou republiku. Snažení, které bude velmi perné. Musíme se prosadit nejdřív proti politické konkurenci, musíme se vypořádat s pomluvami, s velkými penězi, které budou proti nám nasazeny, se vším budeme muset bojovat. Ten boj skončí volbami - to bude druhé kolo po tomto ustavujícím kongresu, a ta opravdová cesta, abychom naši vlast zase zvedli. Abychom napravili cestu, jíž teď jdeme do záhuby, to tuplem bude velká práce pro každého z nás, kdo bude zvolen. Samozřejmě to neznamena, že všichni, kdo jsme tady, máme jít do politiky. Bude to menší počet lidí, kteří najdou v politice odpovědná místa. O to ale nejde. Jde o to, abyste na svém místě v podniku, ve státní správě, ve škole, kdekoli pracujete, si uvědomili, o co jde. Že musíme změnit politické povětrí v této zemi, a že poctivost tuto zemi zvedne. My máme všechny možnosti, máme opravdu dostatek inteligentních lidí, vynálezců, lidí, kteří vědí, o co v této zemi jde, lidí pracovitých. Nyní se jejich prací mrhá, tak zbytečně vydáváme peníze na naprosté blbosti. Když se něco s odpuštěním šlohe a skončí to v nejasných a neznámých kapsách, tak se nemůžeme divit, že nedůvěra roste. O to bych vás nejdíc prosil. Nejen o důvěru při volbě pro mě. Ale abyste si navzájem důvěřovali, poněvadž jenom když v podniku, obci si lidi důvěřují, tak může prospívat.

Prosím Vás, abyste si navzájem důvěřovali, abychom zanechali intriky a podezřívání a pomlouvání, což je zvykem tak často v české politice. Vezměme jako základ naší strany vzájemnou důvěru. Potom můžeme jít s velkou důvěrou do práce, do té tvrdé práce, která vás očekává, abychom konečně tuto zemi dali pozvolna do pořádku.

Děkuji mnohokrát za trpělivost, s kterou jste mě vyslechli. Pamatujte - výsady nechceme a nemůžeme je vyžadovat. Na to není doba. Chceme-li se prosadit, musí být jasné, na kterých zásadách stojíme a kterých se budeme držet. To nebude jen na plakátech a poutačích, to bude ta cesta, po které půjdeme, ty zásady, jimiž se budeme řídit. O to vás prosím. Jak říkám, bude to obtížná cesta, bude to perná cesta. Žádné výhody, žádné výsady, žádné funkce vám nemohu nabízet. Mohu vám ale nabídnout, podaří-li se nám to, že řekneme "ano, my jsme něco pro naši zemi, pro náš národ udělali.

Konteksts, runas iss raksturojums		Karela Švarcenberga ievēlēšanas par partijas TOP 09 pirmo priekšsēdētāju diena, šajā amatā viņš bija līdz 2015. gada 29. novembrim. Viņš joprojām ir šīs partijas biedrs. TOP 09 ir viena no jaunākajām partijām Čehijas Republikā, to 2009. gada 26. jūnijā dibināja Miroslavs Kalouskis, Karels Švarcenbergs un Petrs Gazdiks. Partijai ir aktīva proeuropeiska pozīcija, tās nosaukuma pamatā ir triju partijas galveno principu – Tradīce, Atbildība, Uzplaukums – pirmie burti. Partija balstās uz eiropeiskām tradīcijām, kuru pamatā ir kristīgi ebrejiskā kultūra.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā Unikālo vārdu skaits		2642 1166
Atslēgvārdi		ale – 28, jsmē – 25, když – 24, tak – 19, země – 16, jsem – 15, bude – 11, která – 11, máme – 11, musíme – 10. Patriotisms un nacionālais lepnums. No ģimenes līdz mājai, rajonam, apgabalam, valstij un ES.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Pirmais partijas TOP 09 priekšsēdētājs (to piemin pašās runas beigās – es kā partijas līderis) Cienījamās dāmas, cienījamie kungi, TOP 09 locekļi. Aplūko savu lomu vairāku krīžu risināšanā (starp Izraēlu un Gazas sektoru, Krieviju un Ukrainu, starpnieka loma konfliktos Eiropas Komisijas vārdā).
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	-
	Personu vietniekvārdi	"Mēs" – mēs, partijas locekļi. "Mēs" – mēs, Čehijas tauta. Es satikos ar mūsu pilsoņiem – runā vienlaikus pirmajā personā un partijas vārdā, tādēļ lieto "es" un "mūsu". Ļoti daudz izsakās pirmajā personā, īpaši, runājot par piemēriem no personīgās pieredzes.
	Darbības vārdu formas	Daudz darbības vārdu pagātnes formā – saistīts ar nostalgijas retoriku. Daudz darbības vārdu vēlējuma izteiksmē – aplūko kādu notikumu iespējamību.
	Vērtējumi	Nopietna situācija valstī – runa ir par politisko situāciju, kas partijas locekļiem šķiet nepieņemama – korupcija, meli, nepieciešamas pārmaiņas. Apspriež to, ko nozīmē būt čeham. Apspriež valdības lomu ekonomiskās krīzes periodā, valdības atļaušanu, kuras rezultātā nav ienācis nekas jauns un labs. Par politiķu glēvumu un izvairīšanos no atbildības. Tipiska čeha tēls – sēdēt krogā un visu nodzert. Iespaidis par čehiem Eiropā, kur lēni, bet pārliecinoši tiek zaudēta uzticēšanās.
Retorikas paņēmieni		Vēlēšanās runāt atklāti (nēco uprīmnē ņeknu). Pastāvīga pagātnes un tagadnes salīdzināšana par labu pagātnei (politiķi tad bija labāki un godīgāki, bija personības, kuras domāja tālāk par savu kabatu). Viens no partijas TOP 09 uzdevumiem – pilsoņiem stāstīt patiesību. Salīdzināšana ar Izraēlu un Šveici – par Čehiju mazākām valstīm, kuras ekonomikas attīstībā ir guvušas labākus rezultātus. Somija – zeme, kuras vienīgā bagātība ir daba, tomēr tā 100 gadu laikā spējusi no nabadzīgas valsts kļūt par plaukstošu zemi. Izglītības vēstures jautājumos loma čehu valstiskumā – zinātnes

	loma čehu prasmē pacelt tautas noskaņojumu 19. gadsimtā. Par nepieciešamību pēc uzticēšanās partijas iekšienē, par nepieciešamību smagi strādāt valsts labā. Solījums, ka nākotnē visa partija varēs teikt: "mēs to un to izdarījām mūsu valsts, mūsu tautas labā".
Metaforika	ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (ilga un grūta ceļa sākums, jauna ceļa sākums, grūts, nogurdinošs ceļš). VARA IR SPĒKS (politika kā ceļš uz varu). Kulinārā metafora – EIROPAS SAVIENĪBA IR KARSTS DZĒRIENS (čehi tajā šķīst kā cukura gabaliņš tējā vai kafijā). VALSTS IR ĢIMENE. POLITIKA IR KARŠ. POLITIKA IR KLIMATS (politiskie laika apstākļi).
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	Pašā runas sākumā – senas skotu leģendas pārstāsts par karā kritušu kareivi un viņa draugu, kurš nesa viņa sirdi krusta gājienā un ar šīs sirds palīdzību uzvarēja ienaidniekus. Par saprāta iesaisti mazos darbos un sirds – lielās lietās. Stāsts par sevi pašu 10 gadu vecumā, kad K. Švarcenbergs uzzināja par Mahatmas Gandija nogalināšanu. Šo politiķi K. Švarcenbergs uzskata par vienu no svarīgākajiem, sauc viņu par tēvu tam, kas uzvarēja Čehoslovākijā (alūzija uz Samta revolūciju). Septiņu galveno sociālo grēku uzskaitījums, tie pēc K. Švarcenberga domām, ir kļuvuši acīmredzami un pašsaprotami. BAĻA – lielākais apavu ražošanas uzņēmums Čehijā, to dibinājis parasts apavu meistars, kurš pret uzņēmumu attiecies kā pret ģimeni – paraugs, kas būtu jāattiecina uz visu valsti.
Laiks un telpa	Ekonomiskās krīzes laiks. 2009. gads. Politiskās krīzes laiks.
Komentārs	Runa veidota draudzīgas un atklātas sarunas stilā. Runātājs lieto vienkāršas, gandrīz pat sarunvalodā aktuālas konstrukcijas. Daudz piemēru, kas balstīti metaforikā – savā ziņā tiekšanās runu padarīt tēlaināku, bet arī pieejamāku. Runa vairāk atgādina filozofiskas pārdomas, nevis politiķa uzrunu. K. Švarcenbergs atklāti kritizē esošo politiķu rīcību, ka viņi neko nedara, lai atrisinātu krīzi, un cenšas izvairīties no atbildības uzņemšanās par savu rīcību.

16.11.2012. – ministra Karel Švarcenberga atbilde uz jautājumu “Kāpēc tam jābūt man”¹⁹⁵

Protože umím říkat „Ne!”

Proč bych se měl stát prezidentem České republiky? Jsem přesvědčený, že pro funkci hlavy státu mám tu nejlepší možnou průpravu. Po svém návratu z nuceného pobytu v zahraničí jsem se přihlásil do služby a nastoupil do prezidentské kanceláře jako kancléř Václava Havla. Znáám řadu předních světových politiků, získal jsem mezinárodní zkušenosti a cenné kontakty. Ty nyní nabízím ve prospěch země.

Celý svůj život jsem se snažil pracovat a konat tak, abych napomáhal věcem, o kterých jsem přesvědčen, že jsou správné. I proto jsem v osmdesátých letech minulého století přijal kandidaturu na šéfa Mezinárodního helsinského výboru, organizace hájící lidská práva.

Říkám, že jednou z nejdůležitějších vlastností politika je schopnost říci někdy rozhodné ne a při tom setrvat. České dějiny dokazují, že v kritických okamžicích národa se všichni dívají na prezidenta a spoléhají na něho. Víme o tragických následcích, když prezident v tomto okamžiku uhnul a nehájlil svobodu demokratické země. Já jsem své postoje a názory dokázal prosazovat v jakékoli době a totéž budu činit i nadále. Česko je bohužel zasažené korupcí a právě tato skutečnost silně podlamuje důvěru lidí v politiku. Pozitivně vnímám skutečnost, že se v poslední době daří úspěšně odhalovat mnohé nezákonné korupční praktiky. Jako prezident budu tento směr podporovat mimo jiné jmenováním morálně nezpochybnitelných a odvážných lidí do funkcí soudců.

Chci pro Česko získat vliv na mezinárodním poli, který - zejména pokud jde o Evropskou unii - bohužel ztrácíme. Jsme totiž považováni za zlobivé jednotlivce, a proto nemáme žádné výraznější slovo. Zde vidím velký prostor pro uplatnění svých kontaktů a zkušeností. Jako prezident bych

¹⁹⁵

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/clanky_a_projevy_ministru/clanky_a_projevy_ministra_schwarzenberga_5/x2012_11_09_proc_mam_byt.html

nastartoval potřebné změny. Prezident má z titulu hlavy státu morální autoritu a jistý vliv a je na něm, jak významný ten vliv je. Chci vrátit důstojnost prezidentskému úřadu a vůbec zvýšit respekt lidí před politikou, a dokonce i před politiky.

Kontexts, runas iss raksturojums	2012. gads, pirmais Čehijas Republikas prezidenta tiešo vēlēšanu gads. Runa sagatavota kā ČR prezidenta amata kandidāta Karla Švarcenberga atklātā vēstule, kurā viņš atbild uz jautājumu "Kāpēc tam jābūt man". Turklāt jautājumam nav autora, tas ir kā sabiedrībā nobriedis jautājums, uz kuru K. Švarcenbergaprāt ir jādod atbilde.	
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	298	
Unikālo vārdu skaits	223	
Atslēgvārdi	jsem – 7, prezident – 4, jako – 3, lidí – 3, pro – 3, vliv – 3.	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Potenciālais ČR prezidents, labākais valsts galvas amata kandidāts Nav noteikts	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	-
	Personu vietniekvārdi	Viss vēstījums izteikts pirmajā personā.
	Darbības vārdu formas	Darbības vārdi ar kognitīvās rīcības semantiku, būšanas darbības vārdi, modālie darbības vārdi ar vēlamības, kā arī nepieciešamības rīkoties semantiku.
	Vērtējumi	Vērtējumi vispirms attiecas uz paša K. Švarcenberga personību – labākais prezidenta amata kandidāts (labāks sagatavots, dzīves ārvalstīs pieredze, darba kopā ar Vāclavu Havelu pieredze, pazīšanās ar visā pasaulē zināmiem politiķiem, starptautiskās darbības pieredze un vērtīgi kontakti). Prasme aizstāvēt savu viedokli un no tā neatkāpties (pretstatā prezidentiem, kuri to nav darījuši). Čehijas novērtējums – korupcijas kundzība. Tipiski čehi – lieli egoisti.
Retorikas paņēmieni	Visu runas tekstu viedo plaša atbilde uz jautājumu "Kāpēc tam jābūt man", kas rezultējas šādā atslēgas frāzē: "Jo es māku pateikt "Nē" ".	
Metaforika	-	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	-	
Laiks un telpa	-	
Komentārs	Galvenokārt K. Švarcenbergs koncentrējas uz paša personības, čehu un valsts kopumā novērtēšanu. Spilgti izteikta kandidāta proeiropeiskā nostāja.	

28.01.2013 – ministra Karela Švarcenberga runa ČR Parlamenta Deputātu palātas 50. tikšanās reizē (17.01.2013.)¹⁹⁶

Pane pēdējā, váženē poslankyně, vážení poslanci, málokterá událost otrásla republikou tak, jako amnestie, kterou uděлил prezident republiky. Nezpochybnuji právo prezidenta vyhlásit amnestii. Ba přiznávám, nejdříve jsem ji uvítal, poněvadž je mi známo, že bohužel u nás se odsuzuje do vězení za přečiny, které se v jiných zemích trestají domácím vězením, pokutou či jinými způsoby, a tudíž máme také přeplněné věznice. A přeplněné věznice, jak známo, jsou vysoké školy zločinu, nikoliv nápravná zařízení.

Nicméně poté, co jsem se seznámil s obsahem, jsem byl zděšen a chápu pobouření občanů České republiky. Tato amnestie je opravdu nešťastná především kvůli abolici, tedy že se zastaví trestní řízení proti mnoha velmi vážným zločinům obviněných lidí.

Je pravda, co tady vysvětloval pan ministr spravedlnosti, že v minulosti byly amnestie prováděny tímto způsobem. Nicméně bychom si měli uvědomit, že ústavní realita dnešní doby je poněkud odlišná od ústavního stavu za první republiky i za Československa do rozdělení federace.

196

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/clanky_a_projevy_ministra_schwarzenberga_6/x2013_01_17_projev_ministra_karla_schwarzenberga.html

Předpis, že za amnestii odpovídá vláda a kontrastuje premiér, není čistě formální předpis. Trvám na tom - a je mi velice líto, že se tak nestalo - že premiér měl informovat vládu o tom, co se chystá.

Jako první místopředseda vlády a předseda koaliční strany jsem se dozvěděl o amnestii stejně jako všichni ostatní občané České republiky během novoročního projevu prezidenta republiky.

Bylo nám řečeno, že byly obavy, že se zvěst o amnestii rozšíří a šlo o to, aby nedošlo k neklidu ve věznicích. Očividně tím pan premiér vyslovil to, k čemu se vy dnes chystáte, totiž že nedůvěřuje vlastní vládě, když jí ani nesdělí předem, co se chystá.

Na každý pád bych ještě jednou chtěl podtrhnout: nikdo z mé strany včetně mě jako prvního místopředsedy vlády o chystané amnestii informován nebyl. Považuji tento postup mírně řečeno za mylný, neboť neodpovídá dnešní ústavní realitě. Dnešní ústavní realita vyžaduje, když má vláda odpovědnost, aby byla informovaná, a kontrastace premiéra není pouze potvrzení, že vláda provede amnestii, nýbrž to, že by ji měla předtím - když odpovídá - prozkoumat.

V tom jsem v rozporu jak s panem ministrem spravedlnosti, tak s panem premiérem, a to bych zde rád veřejně řekl. To neznámá, že bych nebyl nadále loajálním členem vlády. Nicméně musím říci, že tento postup mě velice pobouřil a omlouvám se vám všem, že - až tento projev skončím - odejdu ze Sněmovny, neboť s postupem pana prezidenta i pana premiéra opravdu souhlasit nemůžu.

Při přípravě této amnestie jsou dvě možnosti. Buď se nikdo nezabýval otázkou, kdo bude profitovat na abolicí, nebo o tom příliš dobře věděl.

V obou případech to nevyovídá o dobrém stavu spravedlnosti a právního státu v naší republice. Je to opravdu velice smutný fakt.

Pane předsedající, paní poslankyně, páni poslanci, děkuji za pozornost.

Konteksts, runas īss raksturojums		K. Švarcberga kā ārlietu ministra uzstāšanās par ČR prezidenta Vāclava Kļausa pasludināto amnestiju.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		440
Unikālo vārdu skaits		284
Atslēgvārdi		amnestii – 6, jsem – 5, republiky – 5, amnestie – 4, jako – 4.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Ministrs, pirmais valdības aizvietotājs, koalīcijas partijas priekšsēdētājs Priekšsēdētāja kungs, deputātu kundzes, cienījamie deputāti
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	-
	Personu vietniekvārdi	Liela daļa runas veidota pirmajā personā. "Mēs" – valdība, kas nezināja par gatavoto amnestiju.
	Darbības vārdu formas	Kognitīvās rīcības darbības vārdi, runas rīcības darbības vārdi.
	Vērtējumi	Prezidenta un premjerministra rīcības negatīvs vērtējums.
Retorikas paņēmieni		Sevis identificēšana ar vienkāršo tautu (uzskaita visus amatus, bet pēc tam piemin faktu, ka par amnestiju uzziņājis tāpat kā pārējie valsts iedzīvotāji – no prezidenta Jaungada uzrunas).
Metaforika		PĀRMAIŅAS IR STIHIJA (notikums, kas satricinājis visu republiku)
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		-
Laiks un telpa		-
Komentārs		Kritizē valsts prezidenta rīcību, atbrīvojot tai skaitā smagus noziegumus pastrādājušos ieslodzītos. Galvenais motīvs – valdība nerīkojas saskaņoti, ir redzama distance starp prezidentu/premierministru un valdību, prezidenta neuzticēšanās savai valdībai motīvs. Demonstratīvi pauž savu nostāju – nevēlēšanās piekāpties dēļ šķietamas lojalitātes valdībai.

11.02.2013. – ministra Karela Švarcberga atklātā vēstule interneta portālā volimkarla.cz (24.01.2013)¹⁹⁷

¹⁹⁷ <http://www.volimkarla.cz/jiz-za-par-hodin-rozhodneme-otevreny-dopis-karla-schwarzenberga/>

Vážené dámy, vážení pánové,

již za pár hodin společně rozhodneme o tom, komu svěříme osud této země na příštích pět let.

Všichni již máme za poslední dny plné zuby předvolebního boje. Opět se ukázalo, jak jednoduché je společnost rozdělovat na dva nesmiřitelné tábory a jak obtížné je hledat společnou řeč. Ale právě to je hlavním úkolem prezidenta.

Možná, že ani jeden z nás nenaplnuje Vaši představu o hlavě státu. Možná, že ani jeden z nás není pro Vás tím správným kandidátem. Přesto bych Vás rád požádal, abyste na tuto volbu nezanevřeli a po zralé úvaze rozhodli, komu více důvěřujete, a využili svého základního práva.

Každý z nás má svůj životní příběh a jako lidé se ocitáme v různých situacích. Jedno však máme společné bez ohledu na to, v jaké části republiky bydlíme, bez ohledu na věk nebo pohlaví, vyznání či politická východiska. Je to náš hlas. Naše právo volby.

Můžeme se tedy společně rozhodnout, zda budeme pokračovat v uzavřeném politickém systému, nebo už konečně vykoučíme směrem k normálnímu fungujícímu soužití v respektovaném a spravedlivém státě.

Mohu Vám slíbit, že nehodlám nikoho urážet, nehodlám nikoho vylučovat z debaty a nehodlám sloužit ničemu jinému a nikomu jinému než Vám a této zemi.

Beru vážně prezidentský slib, ve kterém se praví: "Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony. Slibuji na svou čest, že svůj úřad budu zastávat v zájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí."

Doufám, že se probudíme do dobrého nedělního rána a bez ohledu na to, kdo vyhraje, najdeme vůli k vzájemné úctě a společnou řeč. To bych přál nám všem a o to budu usilovat.

Už je na čase.

Konteksts, runas iss raksturojums	Prezidenta amata kandidāta atklātā vēstule, kas publicēta dažas stundas pirms vēlēšanu sākuma.	
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	277	
Unikālo vārdu skaits	196	
Atslēgvārdi	bez – 3, bez ohledu – 3, budu – 3, nehodlám – 3, nás – 3, slibuji – 3.	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Prezidenta amata kandidāts Cienījamās dāmas, cienījamie kungi	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	-
	Personu vietniekvārdi	"Mēs" – visi ČR pilsoņi, kuri piedalīsies vēlēšanās, tai skaitā K. Š. "Mēs" – visi prezidenta amata kandidāti, tai skaitā K. Š. "Jūs" – vēlētāji. Otrajā runas pusē "es" tiek lietots, lai izteiktu savu nostāju un nolūkus.
	Darbības vārdu formas	Vēstules nosaukumā lietots darbības vārds pavēles izteiksmē – vykročme (doties) Darbības vārdi ar lēmuma pieņemšanas semantiku saistībā ar kandidāta izvēli. Modālie darbības vārdi ar kādas rīcības veikšanas iespējamības semantiku.
	Vērtējumi	Divas nesamierināmas nometnes – par sabiedrības sadalīšanos, izvēloties kandidātu.
Retorikas paņēmieni	Prezidenta izvēles jautājums ir jautājums par visas valsts likteņa turpmākajiem pieciem gadiem izvēli. Izvēles jautājums – tas ir uzticēšanās jautājums, nepieciešamība izvēlēties to kandidātu, kuram vēlētājs visvairāk uzticas. Iedarbošanās stratēģija – izvēle starp to, kas jau bijis (slēgta politiskā sistēma) un jauno (normāli funkcionējoša pastāvēšana cienījamā un taisnīgā valstī (Zemans pret Švarcenbergu)). Solījumi – nevienu neapvainošu, sarunāšos ar visiem, kalpošu Jums un šai valstij. Noslēdzošā frāze par pamošanos jaunā pasaulē, kurā valda savstarpēja cieņa un dialogs – netieši izteikts, ka K. Š. ir gatavs cienīgi pieņemt savu sakāvi, valsts ir svarīgāka par paša interesēm. Pēdējā frāze – pārliecināšanas stratēģija – "ir laiks".	
Metaforika	VĒLĒŠANAS IR KARŠ (mums visiem apnikusi priekšvēlēšanu	

	cīņa, divas nesamierināmas nometnes).
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	Prezidenta zvēresta citēšana.
Laiks un telpa	Diena pirms vēlēšanām.
Komentārs	Runa izceļas ar vairākām diezgan efektīvām stratēģijām – vienotības stratēģija, kurā K. Š. sevi pasniedz kā vienu veselu ar vēlētajiem, valsts iemītniekiem; pārliecināšanas stratēģija, kas saistīta ar nepieciešamību izvēlēties pareizo, prezidenta amatam piemērotāko kandidātu; iedarbošanās stratēģija, kas parādās argumentācijā par labu saprātīgam un pieredzējušam valsts vadītājam, kurš nedalīs valsti divās karojošās nometnēs. Tam visam jāietekmē vēlētaji tā, lai viņi izdarītu izvēli par labu K. Š. Turklāt politikis izvēlas nevis agresīvu, bet nomierinošu un pārliecinājošu.

02.05.2013. – ministra Karelā Švarcenberga runa konferencē “Eiropas Savienības nākotnes politiskais redzējums” (25.04.2013.)¹⁹⁸

PANEL 1: České národní zájmy a politika v EU: přítomnost a budoucnost

Definování „vnějšího“ českého národního zájmu v 90. letech minulého století bylo celkem jednoduché: „Návrat do Evropy“, do euroatlantického souručenství, odkud jsme byli jen dočasně vytrženi.

Poté, co jsme především prostřednictvím členství v EU a NATO dosáhli tohoto cíle, je hledání dominantního českého zájmu a vektoru zahraniční politiky komplikovanější - již se tak zjevně nenabízí, a úměrně tomu se také diferencují a polarizují názory na důležité oblasti mezinárodního působení ČR. A samozřejmě i působení ČR v EU.

Česká republika přitom má své pohnuté dějiny a z nich jasně vyplývá, jak je pro nás důležité pevné ukotvení v evropském a euroatlantickém systému spolupráce demokratických zemí. Jakákoli eroze této spolupráce i institucí, které ji ztělesňují, vrací do hry nejistotu a velká rizika, kterým Evropa v minulém století čelila, a také se jich prostřednictvím integrace pokusila zbavit. Význam a soudržnost EU by měly být společným východiskem české diskuse pro všechny demokratické politické síly.

Základní linie takové diskuse máme: vytyčuje je například Koncepce zahraniční politiky ČR z roku 2011, podle níž „Hlavním zájmem ČR je silná, demokratická a konkurenceschopná EU vytvářející široký prostor svobody, bezpečnosti a práva.“

Ale i tak zůstává dostatek prostoru pro rozdílné vnímání evropského projektu, jeho dalšího směřování a místa ČR v jeho rámci. A toto rozdílné vnímání je nepochybně umocněno i krizí, kterou EU a eurozóna v posledních letech prochází. ČR se tak ve vztahu k EU opět ocitá tak trochu „na křižovatce“. Tentokrát jde především o míru zapojení do evropské integrace.

Rozdílné názory přitom často nejsou řešeny vnitřní diskusí a projevují se – a jsou prezentovány – navenek. ČR ke své škodě v klíčových otázkách EU nepůsobí jednotně. A patrně i díky tomu je rozšířené vnímání ČR jako euroskeptické, kverulantské a jaksi „neochotně evropské“ země. Toto vnímání nemusí mít nutně objektivní základ (statistiky hlasování v Radě EU tomu nenasvědčují), ale tato legenda již žije svým vlastním životem.

S EU máme možná méně vážných věcných problémů než problémů „ideologických“. Občasná ideologizace postojů vůči EU omezuje naši schopnost věcně definovat naše zájmy a hájit je v racionální debatě; devalvuje naše argumenty. Přitom máme řadu vysoce kvalifikovaných odborníků a vyjednávačů; efekt jejich dobré práce může být ale poněkud znehodnocen právě nejasností celkového směřování a ideologickými bariérami.

Přitom – a dovolím si opět ocitovat z Koncepce zahraniční politiky - „EU je klíčovým prostorem a zároveň i nástrojem k prosazování cílů a zájmů ČR.“ Od těch obecných až po konkrétní - často resortní - témata zasahující všechna ministerstva a instituce. K tomu je ovšem třeba jisté taktiky a diplomacie. Naše politika nesmí být poučováním ostatních o české pravdě v situaci, kdy kolem stolu je 26 dalších „pravd“. Tím naše zájmy neprosadíme.

198

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/clanky_a_projevy_ministra_schwarzenberga_6/x2013_04_25_projev_ministra_schwarzenberga_na_konferenci_politicke_vize_budoucnosti.html

Někdy tak zbytečně oslabujeme svojí vyjednávací pozici v EU rázným odmítáním nějakého návrhu jen proto, že se někomu zdá být příliš „evropský“, jakkoli třeba věcně koresponduje s naší domácí politikou. Příkladem budiž „fiskální pakt“.

Stává se také, že odmítáme již předem určitá řešení, ale zároveň lpíme na tom, abychom se podíleli na jejich tvorbě: připomínáme tak cestujícího, který nechce, aby mu ujel vlak, do kterého ale nechce nastoupit.

Určité rezervy máme také například v prosazování zájmů ČR prostřednictvím poslanců v Evropském parlamentu. Nejednotností a tím, že netáhneme za jeden provaz si vlastně – nikým nenuceni - snižujeme svojí váhu či „konkurenceschopnost“ v evropské hře.

Bylo by tedy vhodné:

- kriticky se zamyslet nad tím, jak postupujeme v důležitých otázkách týkajících se aktuálního vývoje EU a její budoucnosti, kriticky se zamyslet nad taktickými aspekty našeho působení v EU a vyvodit z toho konkrétní „nápravná“ opatření;

- posílit jednotnost vnější prezentace ČR v důležitých otázkách EU a minimalizovat nežádoucí „externalizaci“ vnitřních rozporů;

- kriticky se zamyslet nad tím, jak nás partneři v EU vnímají, jaký obraz EU vytvářejí naši politici, naše média a návazně rozpracovat postupy směřující ke zlepšení vnímání ČR v EU (vlajka EU nad Hradem je dobrý krok, ale chce to mnohem víc a systematicky); nehovoříme až příliš často o EU jen jako o něčem, co je „mimo nás“?; o něčem, co nás z byrokratických pevností Bruselu diriguje, šikanuje a okrádá o svébytnost?

- rozšířit politickou debatu o důležitých otázkách směřování EU a ČR v ní (cestou může být toto fórum, stejně jako kulaté stoly MZV); politická reprezentace musí vnímat úzkou spojitost české domácí a unijní politiky; uvědomujeme si vždy dostatečně, že jsme součástí EU, že EU jsme také my?;

- přijmout opatření na podporu silnějšího zapojení občanů do evropské debaty; příležitostí k tomu budiž letošní „Evropský rok občanů“;

Celkově je pak třeba dostat naši evropskou debatu do racionální, pragmatické polohy. Na jedné straně bychom měli usilovat například o „odděmonizování Bruselu“ (evropských institucí), který opravdu za všechno nemůže – vezme, že se na něj občas svádí vina za špatná rozhodnutí členských zemí, a že třeba někdy hájí zájmy českých občanů proti českým institucím (nedávný případ cen služeb mobilních operátorů);

Na druhé straně je žádoucí zachovat si střízlivý přístup k evropské integraci a k evropským institucím: zdaleka ne všechno se nám musí líbit, zdaleka ne vše je nutně v našem zájmu. Volejme tudíž po důsledném uplatňování principu subsidiarity, po silné roli národních parlamentů, braňme se některým návrhům po pečlivé analýze, ale jedejme věcně, racionálně a s vědomím širokého kontextu.

Osobně jsem nicméně pevně přesvědčen, že:

- v zájmu ČR je stabilní a silná eurozóna, na níž je naše ekonomika zásadním způsobem napojena;

- nepochybně je v zájmu České republiky prohlubování vnitřního trhu a odstraňování překážek pro naše zboží. Jsme proexportní otevřená ekonomika a proto se vnitřní trh dostává do pozice nezpochybnitelné priority;

- v zájmu ČR je efektivně využívat finanční zdroje, které z EU získáváme; ke své škodě máme tendenci na toto občas zapomínat; statistiky dokládají, že „čistá pozice“ ČR – jinými slovy čistý „zisk“ ČR z členství v EU dosahuje úctyhodné částky 250 miliard korun;

- v zájmu ČR je další rozšiřování EU, posouvající zónu míru, stability a volného obchodování;

- v zájmu ČR je silná a koherentní společná zahraniční a bezpečnostní politika za předpokladu, že reprezentuje zájmy celé EU;

- v zájmu ČR je další rozvíjení společné obranné a bezpečnostní politiky EU v situaci kdy Evropa bude nucena v této sféře spoléhat stále více sama na sebe; to není zpochybnění naší příslušnosti k NATO, to je realita, to je posílení schopnosti reagovat na vývoj v našem blízkém okolí, jak například nedávno v severní Africe;

- a konečně v zájmu ČR je, abychom byli vnímáni jako konstruktivní evropská země, podílející se na rozvíjení společného evropského projektu, a také jako země, která má i díky své historické zkušenosti a expertíze schopnost do tohoto projektu vnášet něco specificky „svého“ a celek obohacujícího. V tomto směru bychom měli navázat i na myšlenkový odkaz Václava Havla.

Zahraniční politika země vyrůstá z kvality politiky vnitřní. Doufám, že se jednou dostaneme ke kvalitní věcné diskusi oproštěné od osobních zájmů a ambic jednotlivců a především k silné a konsensuální jednotné evropské politice.

Konteksts, runas iss raksturojums	Refleksija par "Čehijas atgriešanos Eiropā" un esošo situāciju. Proeiropeiska runa.
--	---

Kopējais vārdu skaits stenogrammā	1104	
Unikālo vārdu skaits	631	
Atslēgvārdi	Zajmů – 10, ale – 7, naše – 7, evropské – 6, politiky – 6, tak – 6, také – 6. Integrācija. Eiropa. Eiropas Savienība.	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Ministrs Uzrunas nav	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	ČR, ES, NATO
	Personu vietniekvārdi	"Mēs" – valsts iedzīvotāji. "Viņa" – mūsu valsts.
	Darbības vārdu formas	Daudz darbības vārdu trešajā personā, tas saistīts ar Čehijas Republikas tēla iemiesošanu un daudzu tās darbību komentēšanu.
	Vērtējumi	Nepieciešamība meklēt līdzsvaru starp ES ideoloģiju un čehu pašu interesēm, konsensa meklējumi starp eiroskepši (Vāclavs Klauss) un eirootimismu (Vāclavs Havels).
Retorikas paņēmieni	Runai ir skaidrs strukturāls dalījums. Ievaddaļa, kas veltīta čehu nacionālo interešu ES un ar tām saistītās tagadnes un nākotnes aprakstīšanai. K. Š. nosauc vairākas problēmas Čehijas Republikas pozīcijā. Otrajā daļā tiek piedāvātas šo problēmu risināšanas metodes, norādot punktus un sniedzot rekomendācijas. Trešajā runas daļā K. Š. uzsvērti pauž savu personīgo viedokli. Runas retorikas ziņā ir ļoti pārdomāta. Iespējams nodalīt atsevišķus retoriskos paņēmienus, bet vispirms runa atšķiras ar hiperstratēģiju, kas vērsta uz Čehijas sabiedrības integrēšanu ES. Skaidrs dalījums jēdzieniskajos blokos, konsekventa nosaukto problēmu risināšana, personīgā viedokļa paušana noformēta ar vienādi iesākošos konstrukciju pamatu (ČR interesēs... – 7 vienādas uzbūves izteikumi), kas izklausās pēc refrēna.	
Metaforika	ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (mēs stāvam krustojumā, ceļotājs, kurš nevēlas nokavēt vilcienu, bet vienlaikus arī nevēlas tajā iekāpt). POLITIKA IR SPĒLE (čehu konkurētspēja Eiropas spēlē).	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	ČR ārpolitikas koncepcijas 2011. gadam citēšana. Uzrunas noslēgumā tiek izmantots arī ideālā politika – eirootimista Vāclava Havela – tēls.	
Laiks un telpa	Nav apzīmēti	
Komentārs	K. Š. vērš uzmanību uz to, ka Čehijai ES ir tādas valsts, kas aliansē atrodas negribīgi, tēls. Neskatoties uz to, ka tam nav objektīvu pierādījumu, tomēr šī mitologēma dzīvo neatkarīgu dzīvi un daudzi tai tic. Nepieciešams mainīt šāda veida uztveri attiecībā uz savu valsti.	

05.01.2014. – partijas TOP 09 priekšsēdētāja Karela Švarcenberga Ziemassvētku uzruna¹⁹⁹

Vážení a milí krajané,

na zlomu dvou tak důležitých roků jako jsou rok 2013 a 2014 není jednoduché oslovit naši společnost. Učinil tak o Vánocích prezident Miloš Zeman a na Nový rok exprezident Václav Klaus. Protože si myslím, že v demokratickém státě může spoluobčany oslovit každý a že je dobré vedle významných oficiálních osobností slyšet i názor méně exponovaného občana, rozhodl jsem se vyslovit pár myšlenek, které mne napadají v tyto dny.

Vím, proč je tak obtížné promluvit. Je to proto, že naše společnost je plná nejistot na straně jedné a plná nezájmu na straně druhé. Nejistotu cítím také a přiznávám, že jsem často otráven, jak se nám nedaří pohnout se dopředu. Přesto, když se zamyslím, vidím tyto věci.

Máme důvody pro kritiku kde čeho – politická scéna nestojí za řeč. Chování leckterých představitelů elit je pobuřující a nikdo to nepranýřuje, pokud se mu to zrovna nehodí do krámu. Máme

¹⁹⁹ <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-voicum/Schwarzenberg-Reseni-nasi-budoucnosti-je-v-probuzeni-rozumu-a-moralni-obrode-298885>

hromadu nesrozumitelným jazykem psaných zákonů, o které zakopáváme den co den. Chod státní správy i samosprávy je jako zmrazený. Ano, máme důvody ke kritikám, ale v žádném případě nemáme právo nevidět, přehlížet a umenšovat pozitiva. Nejsme oprávněni k tomu, abychom, jak to dělají nejen mnozí novináři, ale spousty zapšklých mudrlantů, šfili pesimismus a fatalismus. Je kolem nás mnohé, co jsme udělali dobře a měli bychom to umět ocenit. Naše země se za posledních 25 let také pozitivně proměnila. Jen se podívejte na nové stavby a obnovené staré stavby. Vezměte v potaz, jak jsme překonali nebývalé a opětovné živelné pohromy. Podařilo se výrazně očistit toky, vodní prameny a ovzduší, takže jsme se dostali z jedové chýše, ve které jsme žili v osmdesátých letech jak v pasti. Na svých cestách po naší zemi jsem viděl mnoho vzkvétajících podniků, a to jak úplně nových, tak starých a obnovených, za jejichž rozvojem stojí obdivuhodná tvořivost našich podnikatelů i mezinárodně pověstný fortel a píle našich dělníků. Ano, trápí nás vysoká nezaměstnanost. Porovnáme-li se však se všemi ostatními zeměmi Evropy, zjistíme, že v míře nezaměstnanosti i v míře chudoby patříme mezi ty úspěšnější země. Máme vynikající výsledky ve vědě a výzkumu. Uvažte, jaké možnosti dnes mají mladí lidé, aby se mohli vzdělávat a cestovat. Otevřel se jim svět.

Ale především si všimněte, že máme svobodu.

Tím se dostávám k druhé věci a tou je otázka svobody.

Buďme si, prosím, vědomi, že o svobodu musí každá generace svést svůj zápas – dělali to naši pradědové, dědové, otcové a ani my toho nemůžeme být ušetřeni. Nebezpečí přicházelo v různých dobách v různých formách a - je tu i dnes.

Svoboda je opravdu zásadní věc. K její existenci a ochraně potřebujeme jasný demokratický rámec. To zlé, čeho se obávám, je, že v průběhu minulého roku došlo k několika politických událostem, kdy jednotlivci i skupiny dospěli ve výkladu a využití našeho právního řádu až na samu hranici oprávnění, pokud ji vůbec o kousek nepřekročili. Byly to nebezpečné kousky. Bez odpovědnosti však není ani svoboda.

Vrátím se k už zmíněné otrávené netečnosti. To nejvíce varující je, že tyto zřetelné náznaky nedemokratického jednání naši společnost příliš nepobouřily a vlastně ji ani nezajímají. Napořád slyšíme, co dělá vláda v demisi. Správně by se mělo říkat, co dělá vláda bez důvěry.

Myslím, že jsme u jádra problému. Je jím naše společná budoucnost. Sami občané ve valné většině říkají, že od politiků nelze nic čekat. Od koho tedy něco čekat můžeme? Od manažerů? Bankéřů? Od policie? To snad ne. Pomocť si musíme sami. Zeptáte se: Jak? Tak, jak to vidí rozumný člověk. Došlo k hospodářské krizi. Nevyřeší ji finanční kejkle. Vyřeší ji úsporný režim a práce, a proto musíme pracovat a na čas se trochu omezit. Došlo k politické krizi. Vyřeší ji nereálné sliby populistů? Ne, ale skutečný zájem o dění ve společnosti. Někdy mi připadá, že došlo i ke krizi myšlení, kdy jsme ztratili schopnost samostatně uvažovat. Necháme za sebe myslet často velmi povrchní a prvoplánové komentátory?

Musíme se vrátit ke svému zdravému úsudku, naučit se počítat, logicky uvažovat, domýšlet, co se stane za týden ale i za rok, když dneska uděláme to či ono. Musíme znovu nalézt schopnost mezi sebou mluvit i o vážných věcech, a to i s lidmi odlišného názoru. Při těchto diskuzích pak svědomitě vybírejte ty, které v příštích volbách vyšleme, aby nás zastupovali a hájili naše zájmy.

Naš problém se jmenuje krajně nejistá budoucnost a jeho řešení se jmenuje probuzení rozumu a morální obroda.

Dovolte, abych vám teď připomněl slova našeho velkého prezidenta Václava Havla. „Záchrana tohoto lidského světa není nikde jinde než v lidském srdci, lidském rozmyslu, lidské pokoře a lidské odpovědnosti.“ ...

„Stále ještě neumíme postavit morálku nad politiku, vědu a ekonomiku. Stále ještě nejsme schopni pochopit, že jedinou skutečnou páteří všeho našeho konání - má-li být mravné - je odpovědnost. Odpovědnost k něčemu vyššímu, než je má rodina, má země, můj podnik, můj prospěch. Odpovědnost k řádu bytí, do něhož se všechno naše konání nesmazatelně zapisuje a kde se teprve a jen spravedlivě zhodnocuje.“ ...

„Je snadné mít v programu nezávislost a přitom nechat na jiných, aby ten program uskutečňovali. Kdyby takto mysleli všichni, brzy by nebyl nezávislý nikdo.“

Tolik Václav Havel.

Chápu, že procitnutí ze sladkého podřimování je nepříjemná věc, ale na prahu tohoto roku nám všem přejí sílu a ochotu to udělat. Máme překrásnou zemi a český národ zdatně přežil i mnohem horší doby, než máme dnes. Nikdy jsme neměli tolik možností jako dnes.

A poněvadž vím, co to je vstávat do zimy, přeji Vám, aby oheň dobré vůle dobře chytil a abyste se zaradovali nad prvním hrnkem horké kávy, který si na něm uvaříme. Dá nám to naději, že uvaříme i polévku ke svačině a dobrý oběd. Pojdme do toho.

		ar ko valsts prezidents vēršas pie tautas. Šī runa uzmanību piesaista uzreiz ar vairākām īpatnībām – pirmkārt, Karels Švarcenbergs nav valsts prezidents vai premjerministrs, tādēļ šāda vēršanās pie tautas ir kas ārkārtējs. Otrkārt, līdz 2014. gadam šādas uzrunas tika teiktas Jaunajā gadā, bet šajā gadā amatā esošais ČR prezidents un K. Š. bijušais sāncensis cīņā par prezidenta krēslu Milošs Zemans atkāpās no tradīcijas un runu teica Ziemassvētku laikā, svētku otrajā dienā (pēc katoliskās tradīcijas sauktu par Triju Ķēniņu dienu).
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		927
Unikālo vārdu skaits		593
Atslēgvārdi		Jsmē – 7, máme – 7, naše – 5, dne – 4, došlo – 4, které – 4, musíme – 4. Brīvība. Atbildība. Demokrātija.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Mazāk nozīmīgs pilsonis nekā prezidents vai bijušais prezidents. Karels Švarcenbergs Cienījamie un dārgie tautieši
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	-
	Personu vietniekvārdi	Personas vietniekvārds "mēs" un tā formas, kā arī piederības vietniekvārds "mūsu", kas šajā uzrunā ir atslēgvārdi un visbiežāk lietotās vietniekvārdu formas. Ar "mēs" tiek domāta Čehijas sabiedrība kopā ar tās pilsoni Karlu Švarcenbergu.
	Darbības vārdu formas	Galvenokārt tiek lietots darbības vārds <i>muset</i> (vajadzības semantika) un tam sekojoši tiek uzskaitītas darbības, kas Čehijas sabiedrībai jāveic, lai risinātu, K. Švarcenbergaprāt, nobriedušās problēmas.
	Vērtējumi	Sabiedrība tiek vērtēta kā no vienas puses nepārliecināta, bet no otras puses – neieinteresēta. Likumi tiek novērtēti kā nesaprotamā valodā rakstīti. Sasalis valsts un pilsētu lietvedības temps. Vecie politiķi – pūstoši gudrie.
Retorikas paņēmieni		Visa, ko ČR sasniegusi 25 gadu laikā uzskaitījumam veltīta samērā liela teksta daļa, bet pēc tam – intonācijas (un vizuālajām) pauzēm veltīts atsevišķs izteikums – "Vispirms ņemiet vērā, ka mums ir brīvība" – tādējādi notiek pāreja pie uzrunas otrās jēdzieniskās daļas. Secīgi apskatīti Čehijas sabiedrībai būtiski jautājumi un sniegtas atbildes uz tiem. Viss īstenots, izmantojot vienādas sintaktiskās konstrukcijas. Retoriski jautājumi.
Metaforika		POLITIKA IR TEĀTRIS (politiskā skatuve nav nekā vērtā). POLITIKA IR KARŠ (katrai paaudzei ir sava cīņa par brīvību). Kulinārā metafora – mēs ar labās gribas uguni varēsim uzvārīt tasi kafijas, bet pēc tam arī zupu un kārtīgas pusdienas.
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Vāclava Havela citēšana – par morāli, kas stāv pāri politikai, zinātnei un ekonomikai.
Laiks un telpa		Robeža, pāreja no 2013. uz 2014. gadu.
Komentārs		Emocionāla runa, kurā pausts negatīvs vērtējums par tradicionālo politiku un tās pārstāvjiem. Vienlaikus vērš uzmanību uz pozitīvām izmaiņām šo 25 gadu laikā – jaunas ēkas, tīrāks ūdens un gaiss, uzņēmējdarbības atdzimšana, ceļošanai atvērta pasaule.

28.11.2015. – partijas TOP 09 priekšsēdētāja Karela Švarcenberga runa partijas sapulcē, atstājot amatu²⁰⁰

²⁰⁰ <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/dokument-projev-konciciho-predsedy-top-09-karla-schwarzenberga/1286735>

Vážení přátelé a milé přítelkyně,

je to opravdu zvláštní okamžik, když člověk končí předsednictví, ale musím říci, že první, co cítím, je ohromný dík vám všem, poněvadž my jsme spolu několik let prožili a přiznávám, že mi bylo vždycky mezi vámi dobře. A musím také uznat něco, jak jsem v politice v různých zemích tam či onde se činím, že málokdy jsem viděl tak velkou loajalitu jako v naší straně. Zažili jsme dobré doby, velká vítězství na začátek, zažili jsme tuhé boje, když jsme byli ve vládě, zažili jsme pokles preferencí. Jsem přesvědčen o tom, že teď nastává čas, kdy naše strana bude žádaná z velmi prostého důvodu. V kritických dobách voliči chtějí stranu, která má jasný profil, která neváhá, nýbrž stojí na svých zásadách a nabízí jasná řešení, i když někdy vyžaduje - a za to jsem obzvláště vděčný našim voličům a straníkům - ano, přiznává, pro mnohé nepřijemnou politiku šetření, kdy jsme byli ve vládě.

My jsme strana, která se nebojí a nebude bát někdy dělat i kroky, které se přičí veřejnému mínění, které se přičí pochopitelné chuti si život užívat, když to považují za nutné pro naši zemi. A zajisté, teď nastane zase čas velkých výzev. Musíme si uvědomit, že ta doba 25 let po roce 1990 bylo zlaté období v našem životě, ale jako všechna zlatá období také končí. A teď nastanou drsnější časy jak pro Evropu, tak pro Českou republiku a zajisté také pro naši stranu. Nejdůležitější a když pozoruji reakce některých jiných stran některých politiků o nás, nejdůležitější je nebát se. Prezident Masaryk měl pravdu, když řekl nebát se a nekrást. Teď vidím - o kradení už ani nemluvíme, o tom se mluvilo příliš - že se taky bojíme, že spousta politiků tady káže strach a nenávisť, která je vždy se strachem spojena. Nebojme se a milujme lidi, to je jediná správná politika v duchu naší strany.

Nebát se a milovat svého bližního. Zní to trochu pateticky, vím, ale ujišťuji vás, že to je jediný správný recept, jediná opravdu důležitá rada pro naši politiku. Jdeme odvážně do toho, jak jsme řekli, s úsměvem. Život je krásný, tato země je překrásná a stojí za to pro ni bojovat. I když je to někdy úmorné. A vím, že ještě budeme mít tuhé časy před námi, ale jsem přesvědčen, že voliči ocení stranu, která stojí pevně ve svých kramflecích, o které je známo, že neuhýbá od svých zásad, že vždycky bude bojovat za svobodu, za právní stát, neboť ty jsou i pro tržní hospodářství předpokladem svobody občanů, mimo to také blahobytu. Ale to je vedlejší, nejdůležitější je, aby zde bylo právo, svoboda a demokracie, abychom si to uvědomili.

Teď, jak žijeme už přes čtvrt století zase ve svobodě, tak to někdy zapomínáme. Zapomínáme, co to znamená být nesvobodní, zapomínáme, co znamená být nepřetržitě závislý na cizích rozhodnutích. Prosím, uvědomme si to a řekněme si, že do toho boje půjdeme. Ano, je to výzva před námi. A je také samozřejmě každá generace, dámy a pánové, měla nějakou velkou výzvu, že se prokázalo, jaká je její morální základna. U našich dědů to byl nacismus, u našich otců to byla komunistická vláda a my máme teď nekravou výzvu, totiž příliv uprchlíků a migrantů k nám.

Já bych velice prosil vás o jednu věc - uvědomme si, že každý z nás může být uprchlíkem, mnozí z našich krajanů, i já nějaký čas byl sám uprchlík. Každý se do té pozice může dostat. Pak je vděčný, když hostitelská země, jak se nám Čechům po roce 1938 stalo, po roce 1948 a po roce 1968. Ano, buďme také my přátelští a vlídní. To je opravdu otázka, na které se ukáže, jaký je náš charakter. To neznamená, samozřejmě ne, že bychom ztratili opatrnost a nedbali o naši bezpečnost. Ale to je jiná otázka. Uvědomme si, že ti, kteří prchají, prchají před těmi vrahy, prchají před Islámským státem. Že tam či onde může být také agent, dámy a pánové, z našich dějin víme, kde všude může býti agent v naší společnosti.

Tudíž se nedivme, i když mezi 100 000 uprchlíky je tam či onde také agent, ale většina opravdu prchá ve strasti o svůj život, o své rodiny. Já bych nechtěl, abychom nadále měli v Evropě pověst nevděčných, proto bych chtěl při této příležitosti poděkovat mnoha mladým lidem, kteří vyrazili z České republiky do Srbska, Slovinska, Chorvatska, Maďarsko, pracují v uprchlických táborech, pracují tam dobrovolně, bez odměn, jen aby mohli pomáhat. Ti zachraňují čest našeho státu, která je poněkud některými výroky u nás pokálena, řekněme to takto. Ještě jednou opakuji, prosím, to je moje prosba, když odstupuji jako předseda této strany, na vás, zachovejte naše zásady, držte se jich. Lidi neoceňují politiky a stranu, kteří se otáčejí jako větrník. Nikoliv. Stůjme při svých zásadách, i když je to někdy nepřijemné.

Nebojme se, jděme do budoucnosti s úsměvem. Když říkám, že se držíme svých zásad, tak to je zajisté konzervativní hledisko. Musíme velmi vnímavě cítit to, co mladé lidi zajímá, jak se mění svět. My jsme měli štěstí v minulých volbách, že mnoho mladých lidí nás volilo, pracovalo dobrovolně nám pomáhalo v kampaních. Nesmíme je zklamat, musíme velmi pečlivě vnímat, co je zajímá. I ti, já už jsem starý dědek, kteří jsou starší mezi námi, poslouchajte lidi. Politická strana se stává strašně lehce uzavřenou společností, kde ztrácíme vnímání toho, co lidi opravdu zajímá, kde je tlačí bota. Prosím, otevřete se, jděte mezi lidi, poslouchajte jak staré, tak i mladé, abychom byli opravdově připraveni do těch voleb příštích a přes příštích.

Stojíme před velkou výzvou a když v ní obstojíme, když dokážeme, že v nejtěžších dobách zůstaneme pevná odhodlaná strana proevropská, strana stojící na zásadách svobody, právního státu a

tržního hospodářství, věřím, že i lidi poznají, že to je spolehlivá strana. A to bude do budoucnosti nejdůležitější. Vím, že mezi tím různí populisté, demagogové atd. můžou krátkodobě ovládat jeviště. Ale tyto jevy jsem během svého dlouhého života viděl, vždycky po nějakém čase vymizí. Důvěřujte v naši budoucnost, důvěřujte naší straně a musíme také prokázat, že to, co jsem říkal, taky uvedeme v praxi.

Ještě jednou děkuji vám všem za podporu a za tu nesmírnou důvěru, kterou jste mi dali. Byl to pro mě vlastně jedna z hlavních motivací, že nesmím zklamat. Doufám, že se mi to aspoň jakž takž podařilo. Ještě jednou díky.

Budeme se dále vidět, budeme pracovat v kampaních, kdykoli k vám přijedu. Končí jedna kapitola, nastane nová, jsem přesvědčen, že o bude opravdu obnovení strany, nový duch, čerstvé myšlenky, děkuji mnohokrát.

Konteksts, runas īss raksturojums		Pašlaik Karels Švarcenbergs ir partijas goda priekšsēdētājs, faktiskais priekšsēdētājs viņš bija no 2009. gada 28. novembrim līdz 2015. gada 29. novembrim. Tādēļ šī runa ir sava veida atvadas no partijas biedriem un vēlētājiem.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā Unikālo vārdu skaits		1064 549
Atslēgvārdi		když – 14, jsem – 9, jsme – 9, lidi – 7, strana – 7, která – 6, opravdu – 6, teď – 6. Brīvība.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Cienījamie draugi un mīļās draudzenes Cilvēks, kurš pabeidz darbību priekšsēdētāja amatā
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	
	Personu vietniekvārdi	"Es" un "mēs" tiek lietoti apmēram vienlīdz bieži. Ar "mēs" tiek domāts K. Š. un pārējie partijas biedri.
	Darbības vārdu formas	Nozīmes ziņā atslēgas darbības vārds "neбайдities" visās tā formās. Darbības vārdi ar runas īstenošanas semantiku.
	Vērtējumi	Ļoti augstu novērtē kolēģus un līdzgaitniekus no partijas. Pašu partiju novērtē kā veidotu uz stingra un nemainīga pamata, kā tādu, kas vienmēr gatava pastāvēt par saviem principiem. Nepatīkama ekonomikas politika. 25 gadi kopš 1990. gada ČR vēsturē bijis zelta periods, bet tas beidzas. Eiropā čehiem ir nepateicīgo reputācija, bet ir jaunieši, kuri strādā bēgļu nometnēs un uzlabo valsts reputāciju.
Retorikas paņēmieni		Izvērsti salīdzinājums – katra paaudze saskaras ar kādu morālo izaicinājumu. Mūsu vectēvu laikā tas bija nacisms, mūsu vecākiem – komunisms, bet mums – bēgļu un migrantu vilnis. Nepieciešams atcerēties, ka čehi arī bijuši bēgļi – pēc 1938., 1948. un 1968. gada. Vēlējums partijas biedriem – turēties pie saviem principiem (proeuropeisms, brīvība, demokrātija), cilvēkiem jāredz, ka šī ir uzticama partija neatkarīgi no tā, kas to vada.
Metaforika		POLITIKA IR KLIMATS (cilvēki nenovērtē politiķus un partijas, kas griežas kā vēja rādītājs). POLITIKA IR TEĀTRIS (populisti un demagoģi var īslaicīgi aizņemt skatuvi).
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Citē Tomāšu Gariku Masariku – neбайдities un nezagt – šī nozīme pēc tam dažādos traktējumos tiek aplūkota arī nākamajā rindkopā.
Laiks un telpa		25 gadi pēc 1990. gada, t.i. 2015. gads. Jaunu izaicinājumu un jaunu pārbaudījumu laiks.
Komentārs		Runa – ceļa vārdi. Par nepieciešamību pieturēties pie noteiktiem partijas principiem. Neбайдities. Personīgās pieredzes un savas biogrāfijas izmantošana, lai motivētu auditoriju.

Rozhovor redaktorů Josefa Pravce a Jiřího Pšeničky s ministrem Karlem Schwarzenbergem v týdeníku Ekonom z 28.6.2012.

Šéf TOP 09 kandiduje na českého prezidenta s cílem vést zemi k evropské federaci. Nevidí důvod, proč by unie měla dopadnout jako Rakousko-uherská monarchie.

Vrtí se v křesle, co chvíli si prohlédává kapsy a nakonec se začne procházet po kanceláři. Původně jsme se domnívali, že viditelná nervozita Karla Schwarzenberga je vyvolána aktuálními problémy stranické kolegyně Vlasty Parkanové, exministrny obrany, o níž se zajímá policie kvůli někdejšímu nákupu letounů Casa pro českou armádu. Brzy se ale ukázalo, že dotěrní novináři, kteří šéfa TOP 09 a ministra zahraničí v této kauze bombardují dotazy, původci neklidu nejsou.

Do pohody téměř pětasedmdesátiletého vicepremiéra navrátila znovunalezená dýmka, do níž si poté začal pěchovat tabák. Schwarzenberg má nejradši pravý americký, který si kupuje v sypké podobě ve specializovaném obchodě ve Washingtonu. Jako šéf české transatlanticky orientované diplomacie má dost příležitostí si pro něj doletět. S nadsázkou ho lze dokonce podezírat, zda toto není pravým důvodem, proč chce nyní získat i post českého prezidenta.

Muž, v jehož žilách koluje modrá krev a který podstatnou část života prožil v zahraničí (Rakousko, Bavorsko, Švýcarsko), se ale dušuje, že jeho zájem o post hlavy České republiky je nefalšovaný.

Cítí povinnost udržet zemi v Evropské unii, jejíž základy i přes současnou krizi považuje za daleko pevnější než svého času Rakousko-uherské monarchie, s níž je jeho rod historicky spjat.

* Nemáte někdy pocit, že Čechům chybí monarchie? S posvátnou úctou hledí na pražský Hrad, zajímají se o osudy evropských panovnických rodů...

Myslím, že nechybí. To si Češi vyřešili už před 90 lety. Máme ale specifický vztah k prezidentskému úřadu, který je velice silný. Silnější než v řadě evropských států. Snad je to i tím, že prezidentskou tradici zakládal opravdu mimořádný člověk, tedy T. G. Masaryk.

* Jak se vlastně díváte na konec Rakousko-uherské monarchie a vznik samostatného Československa? Ptáme se i proto, že jste zástupcem šlechty, a ta dlouho byla oporou habsburské říše.

Jakým zástupcem šlechty, ta u nás přece neexistuje. Z toho, co vím - a dějinami 19. a 20. století jsem se docela zabýval -, říkám, že staré Rakousko spáchalo sebevraždu. Neměli bychom si dělat iluze o tom, že mocnářství rozbila zahraniční akce T. G. Masaryka a Edvarda Beneše. Ta hrála jistou roli při ovlivňování amerického prezidenta Woodrowa Wilsona. Prvním krokem k oné sebevraždě bylo ale takzvané vyrovnání s Maďary z roku 1867, tedy po prohrané bitvě s Pruskem u Hradce Králové. Rozdělení říše na dvě poloviny ve svém důsledku přineslo uspořádání, kde byly dva velice privilegované národy, vedle nich některé poloprivilegované, tam jsme patřili my, Italové či Poláci, a pak i národy, které na tom byly opravdu špatně. Slovinci, Rusíni, Rumuni a další. Něco takového nebylo dlouho udržitelné, ale František Josef I. se cítil zavázán dohodnuté uspořádání dodržovat. V západní polovině říše, v Předlitavsku (podle říčky Litava - pozn. red.) pak došlo k souboji mezi německojazyčnými oblastmi a těmi dalšími, a skončilo to špatně.

* Podle vás to jinak než rozpadem skončit nemohlo?

Vídeňské vlády vzniklou situaci opravdu často nechávaly. Když čtu dopisy svého prapradědečka a pradědečka - ti byli českými vlastenci a zároveň chtěli říši zachovat - tak je z nich patrné čiré zoufalství nad tehdejší vídeňskou politikou. Poslední nadějí byl asi následník trůnu František Ferdinand. Chtěl provést ráznou reformu, ale bylo mu jasné, že by to šlo jen prostřednictvím převratu, k němuž by muselo dojít ještě před korunovační přísahou. Bez takového převratu, a k němu samozřejmě nikdy nedošlo, Rakousko nemohlo být zachráněno.

* Vy věříte, že současná Evropská unie stojí na pevnějších základech než ona mnohonárodnostní monarchie?

V Evropě nemáme ono rozdělení národů na privilegované a neprivilegované. Alespoň teoreticky jsme si všichni rovnoprávní. Navíc je Evropa postavena na demokratických základech. A v tom je oproti monarchii rozdíl, i když alespoň v její západní části se vývoj demokracii stále více blíží. Po osobní

201

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/clanky_a_projevy_ministra_schwarzenberga_5/x2012_06_28_jsem_havlovec_coz_je_smrtelny_hrich.html

intervenci Františka Josefa tam bylo zavedeno všeobecné volební právo. Jenomže císař sice byl asi dobrý správce, ale pro řešení problémů mu chyběla fantazie.

* A Evropa sílu k reformám má?

Pořád si myslím, že ano.

* Co ale bude výsledkem? Skutečně evropská federace?

Na konci ano. Bez toho to nepůjde. S tímto cílem bych v zásadě neměl problém. Obávám se však, že kvůli neutěšené hospodářské situaci přijde daleko rychlejší vývoj, než jaký jsme schopni strávit. Lidé, a nejen v Čechách, potřebují vždy jistý čas, než si na nové věci zvyknou. Když k tomu čas nemají, začnou se bouřit. Typickým příkladem z trošku jiného soudku je silná imigrace do Nizozemska. Ani tam nebyli přece jen zvyklí v takové míře na soužití s úplně odlišnými lidmi. Náhlá změna poměrů vedla k tomu, že v politice jednoho z nejtolerantnějších národů dnes drží trumfy nacionalisté. Kdyby stejný vývoj trval 100 let, vše by proběhlo daleko klidněji.

* Jaká je vůbec alternativa ke sjednocené Evropě? Může se unie skutečně rozpadnout?

Kdyby se EU rozpadla, tak zde vnější síly budou mít daleko větší vliv.

* Myslíte třeba Čínu?

Myslím na daleko bližší okolí. Rusko například. Na Balkáně je zase Turecko. Pak bychom čuměli, kdo by se nám sem dral a kdo by rozhodoval o našich záležitostech. A silné evropské státy by k těm malým přistupovaly daleko bezohlednějším způsobem. To jsme již v minulosti zažili a byl bych nerad, kdybych si to ještě jednou zopakoval.

* Narážíte na Německo?

Každý by se pak pokoušel urvat vše, co je možné, a vytyčovat sféry vlivu. Železným pravidlem je, že mocenské vakuum vždy někdo zaplní. A já mám radši, abychom si rozhodovali sami. A při vší nedokonalosti a byrokracii Evropské unie - hodinu bych tu mohl proti ní uvádět argumenty - přesto tvrdím, že spojená Evropa je tou nejlepší možností.

* Současný prezident Václav Klaus byl opakovaně nařknut, že je jakýmsi velvyslancem Moskvy. Takové názory zaznívaly třeba i v nejbližším okolí premiéra Mirka Topolánka, v jehož vládě jste také byl. Díváte se na Klause stejně?

Takhle bych to neřekl. Každý člověk je ale ovlivněn zážitky ze svého mládí, zásadní postoj ke světu si udělá v mladých letech. Pak už se vše jenom piluje, zdokonaluje a lépe odůvodňuje. V zásadě je člověk kolem 20 let hotový. A na pana prezidentovi se podepsalo, že vyrostl v někdejší komunistickém Československu, což volky nevolky, vědomě i nevědomě ovlivňuje jeho názory.

* V Československu ale vyrostl i Václav Havel.

To je pravda, ale ten vyrostl ve velmi vyhraněné rodině, která hrála velkou roli za první republiky. Jeho otec, diplomat Hugo Vavrečka a další, ti všichni na něho měli silný vliv. U Havla to bylo velice jasné, ale o rodině Václava Klause vlastně nic nevíme.

* Co říkáte na to, že současný prezident nedávno nepřímo podpořil kandidaturu Miloše Zemana?

Naprosto ho chápu. Jsou to staří kámoši, znají se dlouhá léta. Je to stejná generace, spolupracovali spolu v době opoziční smlouvy. Navzájem o sobě vědí a mohou se na sebe spolehnout. Ostatní prezidentští kandidáti už nejsou tací, aby mohli splnit nějaké Klausovo přání. V ODS kandidátem asi bude místopředseda Senátu Přemysl Sobotka, který měl k Václavu Klausovi vždy kritický vztah. Což platí i obráceně. Klaus je profesionál a asi ho moc nepřesvědčují ani lidé, kteří jsou v politice tak trochu na úrovni amatérské ligy. Například Jan Švejnar. Je to sice i profesor ekonomie, ale pochybuji, že by jeho názory s těmi Klausovými nějak korespondovaly. Premiér Jan Fischer je zase pro současného prezidenta málo jasná a vyhraněná osobnost. Navíc byl léta v KSČ, pak se překabátil, a když vládl, tak podle zásady „kdo nic nedělá, nikoho neurazí“. A proti mně má Klaus něco od první chvíle, kdy jsem se tu objevil.

* Proč vás nemá rád?

Už proto, že jsem havlovec, což je v jeho pojetí smrtelný hřích. Navíc, jak už jsem řekl, je výrazně ovlivněn tím, co se na českých školách v dobách našeho mládí učilo. Když je někdo vychován v jiráskovskonejedlovském pojetí českých dějin, tak je pro něho jakýkoli člověk, který patří ke katolické, pobělohorské šlechtické rodině tím posledním, koho by v domácí politice chtěl vidět. A za třetí, a to mi sám říkal, mě považuje za levičáka.

* Lidé na Hradě vám vyčítají i určitou nadnárodnost a neukotvenost a připomínají například i vaši účast na tajných jednáních Bilderbergu. Co je to vlastně za uskupení?

Hlavně je to mýtus. Bilderberg je hotel v Holandsku, kde různí pánové před desítkami let tento spolek založily. Prvním hostitelem byl manžel královny Juliány, princ Bernhard (princ Bernhard z Lippe-Biesterfeldu, podle nizozemské novinářky a historičky Annejet van der Zijl někdejší člen NSDAP a SA - pozn. red.). Jde o setkání různých politiků, ekonomů a intelektuálů, obvykle se tam scházejí lidé mimo funkce, často důchodci. Na programu mají přednášky a docela zajímavé diskuse.

* Říkáte důchodci, ale v roce 1991 se tam například objevil Bill Clinton a o rok později už byl americkým prezidentem.

Bill Clinton byl velice nadaný. Vzpomínám si, jak se mi můj dobrý kamarád, rakouský diplomat a někdejší velvyslanec ve Washingtonu Friedrich Hóss omlouval, že na mě nemá čas. „Objevil jsem v zapadlém Arkansasu velice zajímavého guvernéra, a tak za ním jedu na exkurzi," říkal. Byl jsem docela naštvaný, protože jsem od něho chtěl informace před první návštěvou Václava Havla v USA. Co tím chci říci: inteligentní lidi, a Hóss nikdy v Bilderbergu nebyl, okamžitě vyzorovali, že Clinton je osobnost. A to bylo už na počátku roku 1990, dávno před tím, než budoucí americký prezident na jednání spolku vystoupil.

* Takže opravdu mýtus?

Jistě. Existují ovšem obskurní noviny, které žijí právě z článků na téma spikleneckých teorií.

* Považujete za důležité, aby Evropa zůstala integrována, ale teď tu vyvstává i ekonomický spor velmocí. Na jedné straně německá kancléřka Merkelová, která chce šetřit. A proti ní nový francouzský prezident Hollande, jenž chce podporovat růst. Kdo má pravdu?

Názor, že lze u měle vyvolat konjunkturu, je podle mě iluze. Přinese to jen další zadlužování. Můžeme vypomáhat jen v jisté době. Když ale pořád evropská a světová ekonomika klesá, tak vyhazováním peněz si moc nepomůžeme. Růst lze podpořit teprve tehdy, když ta křivka dosáhne dna. Potom to má smysl, ale nikoli předtím, to je zbytečné plýtvání. A je třeba také pořádně rozmyslet do čeho ty peníze dávat. Já bych je jako první asi uvolnil tam, kde bolestně zaostáváme, kde šetříme na úkor našich dětí, to je věda a výzkum. Jsou podfinancovány, a na to doplatíme.

* To ale říkají všechny vlády a nic s tím nedělají.

To vím samozřejmě také. Protože to většinou rozfofrují na různá populistická opatření. Říkám, co je nutné.

* Co vám brání podíl zvýšit?

Ale jeden člověk, co zmůže?

* Vždyť jste předsedou koaliční strany, místopředsedou vlády, máte ministra financí Kalouska, který sestavuje rozpočet...

To ano, ale jsme menší koaliční strana, tady vidím jisté mantinely. Já ale také říkám, že úspěch či neúspěch české ekonomiky je dán kvalitou a cenou české produkce, zda obstojí v konkurenci nejen s Evropou, ale i Koreou a Čínou. Bez toho nic nezmůžeme. Základem naší malé ekonomiky, výrazně exportně orientované, je to, že pro zboží tady vyrobené se někde ve světě najde kupec. Bez toho to nejde. Vnitrozemskými opatřeními moc nezmůžeme. Co ale můžeme udělat, to je právě podpora vědy a výzkumu.

* Vidíte i jiné možnosti, jak s krizí bojovat?

Popravdě řečeno, o mnohých jiných mám pochyby. Mluví se například o investicích do dopravní infrastruktury. Ano, to byl ještě v první polovině 20. století osvědčený recept, po němž poklesla nezaměstnanost. Stavěly se silnice, dálnice, železnice. Oproti tomu, co jsem se ještě já učil na vysoké škole, je tu ale podstatná změna. Když „führer" svého času začal budovat dálnice, tak tisíce lidí pracovalo s krumpáčem. Dnes tam ale stojí pár ohromných strojů, které navíc patří nějaké rakouské či německé stavební firmě. Když se podíváte, kolik je na stavbě dělníků, tak je to sotva tucet. S nezaměstnaností se tímto způsobem moc bojovat nedá.

* Vy jste lesník, vaše orlické panství zahrnuje i tisíce hektarů lesních pozemků. Co kdyby stát nezaměstnané posílal třeba do lesů? Tam je podíl lidské práce stále poměrně vysoký.

To nevím, jestli by zafungovalo, ale pravdou je, že Lesy ČR by se o své porosty mohly starat daleko lépe. Kupodivu třeba porosty spravované Vojenskými lesy a statky jsou v daleko lepším stavu. Máte-li čas, jeďte se někdy podívat na západ od Prahy, do vojenského újezdu v Brdech a potom popojed'te pár kilometrů dál, do oblasti kolem Rožmitálu pod Třemšínem, kde jsou státní lesy. A porovnejte to. I slepý vidí rozdíl.

* Co vy byste s tím dělal, kdybyste o tom mohl rozhodovat? Předal byste snad všechny státní lesy vojákům?

Já bych každopádně nezachoval ten ohromný komplex Lesů ČR, který je nesmyslně veliký. Za rozumnější bych považoval vrátit se k tomu, co se dříve osvědčilo. I v 19. či 20. století tu existovaly městské a obecní lesy. Někde jsou i nadále. Víím třeba, že královské město Písek se o lesy vždy staralo vzorně. A i naši schwarzenberští lesníci - kteří byli hrozně namyšlení - vždy uznávali, že písecké lesy jsou velmi dobře spravované. To bych si dovedl představit. Stejně tak věřím, že pokud proběhnou církevní restituce a lesy se vrátí ke klášterům, tak to bude dobře fungovat. Když se podívám do Bavorska a Rakouska, vidím spoustu pozitivních příkladů. Stačí, když vyjedete těsně za hranici, do hornorakouského premonstrátského kláštera Drkolná (německy Schlägl - pozn. red.), uvidíte, jak se tam hezky hospodaří. Stejně třeba do cisterciáckého kláštera Světlá (Zwettl - pozn. red.) v Dolním

Rakousku. Města i kláštery, to jsou dlouhodobí vlastníci, špatné je, když se někdo dívá na lesy jako na krátkodobý byznys.

* Myslíte si, že restituce církevního majetku a klášterních nemovitostí by mohly jít i před rok 1948? Existují přece spory o některé části majetku, třeba cisterciáckého a Řádu německých rytířů.

Podívejte se, my jsme podaření ptáci. Oběma, cisterciákům a dnes už Německému řádu byl přece majetek konfiskován ve prospěch Velkoněmecké říše. Když prezident Beneš v roce 1938 objížděl Šumavu, tedy německojazyčné oblasti, tak ho právě cisterciácký opat ve Vyšším Brodě vědomě slavnostně přijal. I proto pak Hitler cisterciáky zkonfiskoval. Podobně to bylo v případě Německého řádu. Ale po válce se stejně řeklo: vždyť to jsou Němci. Je čistě právní fikcí, že tu mezi rokem 1945 až únorem 1948 vládlo právo. Prdlajs.

* Když mluvíte o bezpráví před rokem 1948, máte na mysli i „Lex Schwarzenberg“ z roku 1947, tedy zákon o převodu majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na stát? Myslíte si, že zůstane v platnosti napařád?

Naděje umírá poslední, ale podle střízlivého odhadu tuším, že tu nadále bude převládat postoj, co jsme si nakradli, to si necháme. Jak známo, Lex Schwarzenberg byl namířen vůči mému strýci Adolfovi. Ten byl za války v emigraci v USA, předtím pomáhal financovat československé opevnění a ještě Jan Masaryk mu potvrdil, že se choval nezávadně a podporoval vládu v exilu. Za své dobré činy byl po zásluze „odměněn“.

* S kradením souvisí i téma korupce, které je teď v české politice hodně frekventované. Považujete korupci jako prezidentský kandidát za vážný problém?

S českou historií korupce samozřejmě souvisí. My jsme si před 70 lety navykli, že můžeme každému něco sebrat a můžeme si to ponechat. Proč by to teď mělo být jinak.

* Jeden člověk, s nímž se i vy dobře znáte, nám říkal, že prý jste autorem výroku „kradlo se vždycky, krást se bude, ale je třeba s rozumnou marží“. Skutečně jste to řekl?

Není to úplně správně, ale obsahově ano.

* A opravdu považujete za největší problém výši korupční marže?

Já to samozřejmě nechci zlehčovat, ale pravdou je, že se kradlo vždycky. To je lidská vlastnost. Už za první republiky existovala krásná písnička (zpívá): Nade Hradem, pode Hradem, kradu, kradeš, krade, krademe. A to je ta republika od tatíčka Masaryka... I tehdy byly různé aféry, třeba lihová, ale srovnání s tou současnou nestydatostí je alarmující, od těch 90. let se to hodně posunulo k horšímu.

* Vy můžete srovnávat i s Rakouskem. Tam politici tolik nekradou?

Tam se taky kradlo, ale právě více v míře. U vojenských zakázek si obě strany, které tam vládly nekonečně dlouho, lidovci a socani, taky pašalíky rozdělily. Každý věděl, že u zakázek na ministerstvu obrany bere strana lidová vše kromě letectva, kde od dob Bruna Kreiskyho (někdejší rakouský kancléř, sociální demokrat - pozn. red.), který měl dobré spojení se Švédy a vyjednal pro rakouské letectvo dodávky ze švédského Saabu, byli zaangažováni socialisté. Zase třeba u zakázek města Vídně, to většinou šlo ve prospěch socanů, lidovci měli jen skromný podíl, aby drželi hubu. Jenomže, jak říkám, jde o procenta.

V Rakousku to bylo jako u nás na začátku těch 90. let, jak mi jeden člověk, který byl tehdy činný, říkal. Tehdy se podle něho bralo v průměru 10 procent ze zakázky. Z toho šlo tak osm devět procent na stranu, jedno až dvě si vzal dotyčný, který to celé zorganizoval. Ovšem ten podíl později vzrostl z 10 na 30 až 40 procent, přičemž podíl strany zůstal stejný.

* Když už mluvíte o zbrojních zakázkách, co říkáte na nynější kauzu kolegyně Vlasty Parkanové? U armádních tendrů byl dlouhá léta i váš nejbližší stranický kolega Miroslav Kalousek.

Já k tomu v současné době mohu říci jediné, že zbrojní zakázky jsou skandalizovány všude na světě. Připomínám kauzy firem Bofors či British Aerospace.

* Mluvil jste ale také o nestydatosti současných českých korupčníků. Máte v tomto nějaké osobní poznatky?

Spíše postřehy. Minulý rok mě navštívila v Praze moje dcera, která jinak bydlí v Londýně. Ukazovala dětem Prahu. Já měl spoustu práce, ale potom jsme si spolu dali kávu na Starém Městě vedle Španělské synagogy. Ona mi říká: „Poslouchej, ta Praha musí být ohromně bohatá. Já parkuju tři sta metrů odtud a viděla jsem cestou jeden rolls, dva bentlíky, tři mercedesy té nejvyšší třídy a dva land rovery. To ani v Londýně neuvídím...“ Proto si myslím, že jsme vlastně dosáhli ohromného úspěchu. Když se totiž podívám, jak ta země vzkvétá, když srovnám Prahu i další města, jak vypadají dnes a jak před 25 lety. Když vidím, že i valná část obyčejných lidí si žije velmi dobře, a zamyslím se, jak jsme toho všeho dosáhli, že neskutečné částky zmizely na Kypr, na nějaké Panenské ostrovy či kýho čerta, tak si říkám, že jsme vlastně velice úspěšný národ.

* A takového „úspěšného“ národa chcete být prezidentem?

Samozřejmě (smích). Být v centru dění, to je můj celoživotní koníček.

Konteksts, runas íss raksturojums		Ministra, ĀR prezidenta amata kandidāta Karela Švarcenberga intervija nedēļas žurnālā Ekonom.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		2716
Unikālo vārdu skaits		1513
Atslēgvārdi		Když – 18, byl – 17, jsme – 12, tam – 12, třeba – 11, jsou – 10, jsem – 9, lesy – 9.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Ārlietu ministrs, prezidenta amata kandidāts (iepazīstina žurnālists) Havelists Nav norādīta, žurnāla lasītāji, vēlētāji K. Š. tēlu šajā gadījumā veido arī žurnālisti, kuri intervijas ievadā apraksta, kā K. Š. iepilda pīpē tabaku, ko iegādājās tikai specializētā veikalā Vašingtonā, un ironizē par to, ka K. Š. par prezidentu vēlas kļūt tikai, lai būtu vairāk iespēju iegādāties šo tabaku.
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Austroungārija, Eiropa, Eiropas Savienība, Prāga, Čehija, Čehijas Republika, Krievija, Maskava, Vācija, Ķīna, Čehoslovākija, ASV. ODS, KSC. Saab, Bofors, British Aerospace.
	Personu vietniekvārdi	Atsevišķos gadījumos pārlietu daudz lietots vietniekvārds "es" – lai izceltu K. Š. personīgo lomu vai viedokli.
	Darbības vārdu formas	Darbības vārdu lietojums daļās aptuveni uz pusēm – tie ir darbības vārdi pirmās personas vienskaitlī, kad K. Š. runā pirmajā personā par sevi (daudz darbības vārdu ar kognitīvās rīcības semantiku), un darbības vārdi trešās personas abos skaitļos, kas tiek lietoti, lai aprakstītu dažādus vēsturiskus notikumus, kā arī mūsdienu situāciju.
	Vērtējumi	Pozitīvs Eiropas (Eiropas Savienības) lomas vērtējums Čehijas liktenī. Apjomīgi pārspriež zagšanas lomu čehu kultūrā (tai skaitā precedentos izteikumus).
Retorikas paņēmieni		Intervija veidota kā mierīga saruna, dialogs, netiek lietoti specifiskie retorikas paņēmieni.
Metaforika		Metaforu nav, pamanāmi atsevišķi tēlaini izteikumi.
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Tomāšs Gariks Masariks – lielisks prezidents. Vāclavs Havels. Edvards Benešs, Vudro Vilsons. Čehoslovākija. Aptuveni pusi precedentu vārdu un notikumu aktualizējuši žurnālisti, tie ir saistīti ar K. Š. personību un izcelsmi. (Austroungārijas impērija, monarhija, Hābsburgu impērija). Daļu šīs informācijas aktualizē arī pats K. Š. ar mērķi parādīt savu erudīciju un spēju orientēties vēstures jautājumos (1867. gada Austrijas un Ungārijas kompromiss, zaudētā cīņa Prūsijai pie Hradeckrāloves utt.). Austroungārijas impērija tiek salīdzināta ar Eiropas Savienību. Vāclavs Klauss – žurnālisti viņu apsūdz sakaros ar Maskavu, K. Š. šādas Vāclava Klausa orientācijas iemeslu saskata tajā, ka viņš audzis komunistiskajā Čehoslovākijā. Uz repliku, ka Čehoslovākijā audzis arī Vāclavs Havels, K. Š. atbild, ka V. Klauss auga vienkāršā ģimenē, kas orientēta uz sociālismu, bet V. Havels – augstu stāvošā ģimenē, kurai bija ļoti nozīmīga loma Pirmās republikas laikā un kas orientējās uz eiropeiskām vērtībām. Pie precedentas informācijas, kas saistīta ar K. Š. personību, pieskaitāma arī sarunas daļa par mežiem, par baznīcas īpašumu restitūciju.
Laiks un telpa		Politiskās krīzes laiks
Komentārs		Intervijas analīzei ir savas īpatnības, ko nosaka tās dialoga struktūra. Jāņem vērā ne tikai respondenta atbildes, bet arī sarunu

	<p>vadošo žurnālistu jautājumi. Žurnālistu skartās tēmas: monarhijas un demokrātijas pretstatījums, jautājums par K. Š. dižciltīgo izcelsmi, Eiropas Savienība, saspīlētās attiecības ar Vāclavu. Klausu, krīze, zagšana un korupcija.</p> <p>Intervija veidota ar mērķi parādīt K. Š. kā pamanāmu un izglītotu eiropiešu politiķi. Tiek uzdoti samērā nopietni jautājumi, kas skar situāciju pasaulē, Eiropā, Čehijā. Saruna norit lietišķā stilā, tiek izmantotas formālas konstrukcijas.</p>
--	---

03.12.2012. – Hradu es pievarēšu. Pēc tam būs mierīgāk²⁰²

Rozhovor redaktorů Václava Dolejšího, Jiřího Kubíka a Jany Klímové s ministrem Karlem Schwarzenbergem v deníku Mladá fronta DNES z 27.11.2012.

Prezidentský kandidát Karel Schwarzenberg:

Za dva týdny oslaví 75 let, mezi kandidáty na prezidenta je nejstarší. Kníže dobře ví, že jeho věk je to, co mu potencionální voliči nejčastěji vytýkají. Že to na Hradě zvládne, vysvětluje tím, že teď jako vicepremiér, ministr zahraničí, poslanec a předseda TOP 09 má více práce.

* „Některí politici jsou k smíchu, horší jsou ti k pláči," zní jedno z vašich volebních hesel. Proč myslíte, že vy jste k smíchu?

Jsem spíše k smíchu. Alespoň já sám sobě se mohu chechtat. S odpuštěním. Ale to předvádění se jako kandidát... Když se na to díváte zvenčí, je to vždycky poněkud směšné. Když kandidát sám sebe představuje, stařík má sám sebe chválit, ukázat se v nejlepším světle. S odpuštěním, to nemůžete brát vážně.

* Vy teď snad litujete, že jste do prezidentské kandidatury šel?

Ale ne ne. Je to sranda. Musím říci, že volebního boje si užívám. V Poslanecké sněmovně usnu, poněvadž tam ty projevy nejsou k poslouchání, ale ve volebním boji neusínám. To je sranda.

* Co vás na tom tak baví?

Setkávání s lidmi. To mě vlastně celý život baví nejvíc. Je zajímavé potkat spoustu zajímavých lidí, po celý život jsem na ně byl zvědavý.

* Díky prezidentské kampani jste se tedy dostal z malostranských paláců?

Bohužel také z malostranských kaváren. Ale hodně se setkáváme po restauracích a můj štáb už ví, že mě někde v krajích českých nemají zavést do hospod, kde není dobré pivo. Protože to jsem potom opravdu hodně uražen. Teď se objevilo spousta mikropivovarů, které dělají výtečné pivo. Teď by opravdu stálo za to, vzít si dva tři měsíce a pocestovat od jednoho pivovaru k druhému. To by byla hezká cesta.

* Vždyť prezidentskou kampaň takhle trochu pojmáte, ne?

Ale nemám tolik času jako v předchozí kampani, protože mám povolání na Černíně (ministerstvo zahraničí - pozn. red.) a musím sedět ve Sněmovně. A to mi všechno bere čas.

* Jak vysvětlíte heslo „Občas mi není rozumět, ale mé postoje jsou jasné"?

No někdy žbrblám. To je mi naprosto jasné. Někdy mi i vlastní rodina vytýká, že mi nerozumí, bodejť pak normální občan. To je moje chyba. Přiznávám, vím to. Nemám krásnou výřečnost jako třeba herec, který se to učil.

* Vyčítají vám to lidé v kampani?

Málokdy, spíše opravdu jen rodina. Občas někdo vzkazem z internetu, jinač ne. Ví, že je to moje slabost, to si naprosto uvědomuji.

* „Jsem Čech jako poleno." To je vaše další heslo. Jak to myslíte, když vám prezident Václav Klaus vyplínil za hrubku ve slově „celých", kterou jste napsal do vzkazu voličům v minulém rozhovoru pro MF DNES?

Nevím, jak je býti politikem závislé na pravopisu. Ale přiznávám, že dělám chyby v pravopise, neboť jsem vlastně pořádně dokončil jenom obecní školu v Čimelicích. Pak jsem sice udělal zkoušky v Komenského škole ve Vídni, ale poté jsem šel studovat do Mnichova a Štýrského Hradce. Chybějící gymnaziální vzdělání nepovažuji za strašný hřích, ale je to nedostatek, uznávám.

* Zamrzelo vás, když vám to vytkl prezident Václav Klaus s dovětkem, že nejste český politik?

Já bych od hlavy státu očekával nějaký lepší argument. Ví, že je toho názoru, že by mě vůbec nejraději chtěl úplně vyřadit z české politiky. Ale přece jenom: kdyby měl nějaký lepší argument, tak by to bylo zajímavější.

202

* On už k vám měl přece nějaké jiné výhrady dříve.

Ale jo. On mě nemá rád, ale taky mě každý člověk nemusí mít rád. To mi nevadí. V politice jste devadesát procentům lidí lhostejný. Zbylí jsou ti, co vás mají rádi, a ti, co vás nemají rádi. To je normální.

* Analyzujete nejčastější výhrady svých váhavých příznivců?

Příznivců ne, ale spíš těch, co jsou ke mně kritičtí. Jedna výhrada je, že jsem příliš starej dědek. Unavenej a že už nemůžu. To je z toho, že mě několikrát v televizi přistihli se zavřenýma očima. Pravda je, že jsem někdy usnul. Někdy třeba nesnáším, když mi svítí světlo do očí z několika kamer. Takže třeba noviny otiskly mou fotku na tiskovce, kde stojím vedle Petra Nečase se zavřenýma očima. A že prý spím i vestoje vedle premiéra. Já nejsem kuň, ten umí spát vestoje. To jsem se ještě nenaučil. Teď mám práce habaděj na ministerstvu a jinde, a přesto kampaň zvládám. Takže mohu pokračovat. A mám dojem, že na tom Hradě to spíše bude klidnější.

* Jak se vlastně cítíte po zdravotní stránce? Teď brzy oslavíte pětasedmdesátku...

Upřímně řečeno, cítím se prozatím dobře! Můj doktor mi ale řekl: Když se po padesátce probudíš bez bolesti, tak seš asi už mrtvej. Ještě něco cítím. Je to dobré.

* Máte hodně mladých příznivců. Myslíte, že je to obdivem k modré krvi?

Ne, to s tím nemá co dělat. Ale snažím se nepoužívat obvyklé politické fráze. Mluvím na rovinu jak se patří. Myslím, že oceňují spíše to.

* Koho vnímáte jako největší konkurenty, s kterými se teď přetahujete o voliče?

Největší konkurenti jsou Fischer a Zeman, o tom nebudíž pochyb. Zeman má jinou skupinu voličů než já. U Fischera nevím. Ale tím, že vlastně nemá jasně vyslovený názor o ničem, zabere ve středu zprava zleva hodně místa, tak zajisté s ním mám část voličů shodných. Kde jsem já, tam asi bude zčásti i Táňa Fischerová. Jsme lidé, co měli blízko k Václavu Havlovi, čili jsme opovrženímhodní pravdoláskaři (směje se).

* Václav Havel v jednom ze svých posledních rozhovorů řekl, že příštím prezidentem byste měl být vy. Stihli jste spolu ještě na tohle téma mluvit?

Ne. To bych si ani netroufl. A tehdy jsem o tom ani neuvažoval. Později, když už bylo jasné, kdo bude kandidovat, řekl jsem si, že vlastně mám ze všech nejlepší průpravu. Já dělal politiku u nás, po Evropě jsem znal většinu významných politiků od konce 70. let. Docela dobře jsem je znal, takže jsem měl řekněme cvičení v politice. No a pak začátek devadesátých let na Hradě u Václava Havla, i když byla to také trošku jiná doba, více jsme improvizovali. Dneska je to nudnější a byrokratičtější než tehdy. Řekl bych tedy, že jsem jediný, kdo se to řemeslo alespoň učil. Jestli to budu umět, to je jiná otázka.

* Ve svém programu slibujete: „Všechny nepravosti nazvu pravým jménem a podpořím příchod nových, morálně silných lidí do politiky.“ Povedlo se vám to jako předsedovi TOP 09?

Myslím, že částečně už ano. Politická strana, to je pár tisíc lidí a jen část z nich je opravdu skvělých lidí, osmdesát procent průměrných a že tam bude také několik lotrů, to je přirozené. Když máte větší vesnici, tak tam taky bude místní zlodějček. To máte v politické straně samozřejmě stejně. Každého takového, na něhož jsme přišli, jsme se snažili vyhodit. Ale od začátku jsem neměl pochyb, že se tam někomu podaří propašovat, není to jináč možné.

* Kam tedy chcete jako prezident ty morálně silné lidi přivést?

Považuji za důležité při jmenování soudců dbát také na morální kvalifikaci, nejen odbornou. Prezident také jmenuje velvyslance, navrhuje ústavní soudce, členy bankovní rady. Ale nejdůležitější je chování prezidenta samotného. Za první republiky byla lihová aféra, nejslavnější korupční kauza, do níž se zapletl tehdejší předseda Senátu. Při příští příležitosti mu prezident Tomáš Garrigue Masaryk nepodal ruku, což znamenalo, že dotyčný do měsíce odstupuje. Rozumíte?

* To byste dělal, že byste nepodával ruce ministrům?

Ano, tomu, který by se vyznamenal - bohužel - různými aférami. Takové kroky jako prezident mohu dělat a nepřekračuji tím své pravomoci, ale mohu vyjádřit jistou distanc. Hlava státu má malé pravomoci, ale může působit dobrým příkladem.

* Našel byste v dnešní vládě někoho, komu byste jako prezident nepodal ruku?

(chvilu přemýšlí) V stávající sestavě asi ne, pokud vím.

* Třeba exministr práce a sociálních věcí Jaromír Drábek z TOP 09, jenž rezignoval, se do žádné aféry nezapletl?

To je v šetření, zatím jsou jenom podezření. Já jsem o Drábkovi přesvědčen, méně o jeho náměstkovi. O panu Šiškově existují pochyby a Drábek je za to zodpovědný. On mu úplně věřil. Vyvodil z toho konsekvence a odstoupil.

* Když budete zvolen prezidentem, koho navrhnete za předsedu TOP 09? Svého času jste Jaromíra Drábka označil za naději...

Ano, to je pravda. Máme několik lidí, ať už je to Kalousek, Drábek, Helena Langšádlová, kteří by byli schopní. To je otázka sněmu TOP 09 a já už bych nebyl její součástí. Miroslava Kalouska považuji za motor té strany a dozajista, kdyby kandidoval na předsedu, tak by to vyhrál.

* Doporučil byste mu to?

Asi bych s ním vedl delší diskusi, ale myslím, že ano. Poněvadž já ho považuji - a to vám řeknu upřímně - za jednoho z nejméně pomlouvaných lidí v této republice. My jsme vůbec pomlouvačný národ. A Kalousek na to opravdu doplatil. Z několika důvodů, které jsou částečně v minulosti. Některé věci mu strkali do bot, ačkoliv s nimi neměl co dělat. Když vidím, jak žije, tak ty pomluvy, kolik toho nakradl, jsou blbost. Vím, jaký má být v Praze, znám jeho barák v Bechyni sice v krásné poloze u řeky, ale je tam několik domů výstavnějších, jezdí škodovkou...

* Možná pan Kalousek lidi štve svým způsobem chování.

Já vám něco řeknu. Kalousek je kromobyčejně inteligentní a má pochopitelnou chybu mnoha inteligentních lidí, že mu blbci lezou strašně na nervy. A že je prchlivý, v tom se dobře doplňujeme. Poněvadž já jsem flegmatik, zatímco on vybuchne při každé možné - a bohužel i nemožné - příležitosti. Mně vadí někdy ta strašná zášť a nenávisť vůči němu. To mě strašně leze na nervy, proto se vždycky za něho postavím.

* Klasická otázka: Jmenoval byste coby prezident vládu ČSSD s komunisty?

Člověk musí dělat spoustu věcí, které si nepřejí, a v politice obzvláště. Jeden dávno zesnulý přítel mi jednou řekl: Víš, v politice jednou vyhraješ, někdy prohraješ, to je normálka. To nejhorší je, že čas od času musíš také spolknout ropuchu. A tak to je. Když tedy nastane situace, že nebude možné sestavit jinou vládu, tak začnu polykat.

* Spousta vašich soupeřů v boji o Hrad říká, že to neudělá nebo raději abdikuje.

Komu pomůžu, když abdikuji? To by přece jenom škodilo. Nebyla by ani hlava státu a vláda s komunisty by stejně vznikla.

* Dobře, spolknete jednu ropuchu, ale vláda ČSSD s komunisty začne rušit reformní zákony, které současný kabinet, jehož jste členem, prosadil. Co byste dělal?

Právo veta je u nás poněkud pofiderní, když většina 101 hlasů stačí na jeho přehlasování. Vetovat má cenu, když je reálná šance, že se většina nedosáhne. Jinak je to prázdné gesto. A pro prázdná gesta slabost nemám.

* Takže Václav Klaus udělal s důchodovou reformou a DPH prázdná gesta?

Já bych se zde nerad dlouho bavil o vztazích mezi panem prezidentem a panem premiérem.

* Vy jste říkal, že vás Václav Klaus nemá rád. Vy ho máte rád?

Mě baví. Některými svými vystoupeními, komentáři a tak dále. Alespoň není nuda.

* V čem byste byl jiný než on?

Prezident by měl být v mnohem živějším styku s politickými stranami, s parlamentními kluby, s členy vlády. A ne je sledovat z majestátu na Hradě. Mít s nimi živý kontakt, to je moje přesvědčení. Doufám, že změnu byste poznali i v postoji k Evropské unii nebo k Rusku.

* Česká ekonomika je v nejděší recesi za posledních šestnáct let. Mluvil byste jako prezident o vleklé krizi?

Spálená země není, jsme krásná země. A je to pravda. Když jsem jezdil po Čechách i po Moravě před dvaceti lety a viděl, jak vypadají vesnice a městečka, a jak vypadají dnes, promiňte, ale to je ohromný rozdíl. Jsou oblasti, kde vývoj nebyl tak příznivý, třeba jihozápadní Čechy nebo Bruntálsko, ale to je všude na světě. Takže já bych dokonce řekl, že my jsme opravdový hospodářský zázrak. Větší než Německo.

* To myslíte vážně?

Co se všechno opravilo, hospodářský rozvoj, export, vždyť to všechno funguje. A když se navíc zamyslím, co všechno se ukradlo a přitom se ještě tohle všechno dalo do pořádku, tak to je mimořádný úspěch!

* Naše ekonomika však ztrácí dech už i ve srovnání s Německem. Nepřehnal to vláda se škrty?

Nechci, aby si spousta našich občanů zvolila dovolené přes Maďarsko do Řecka. My jsme to zastavili a byl to správný krok. Reformní zákony jsme už prosadili a teď pomalu nastává čas začít přemýšlet, kde můžeme jisté věci zkorigovat. Já jsem s tím začal. Doporučil jsem Kalouskovi více zohlednit důchodce. Nejdřív je prostě potřeba prorazit s tvrdými kroky, a když je situace stabilizována, můžeme uvažovat o těch příjemnějších.

* Jste přesvědčením konzervativce...

... já vám musím něco říct. Já jsem založil konzervativní stranu. Ovšem, co já jsem z plného přesvědčení, to je na delší debatu.

* ... a nevdává vám zvyšovat daně?

S odpuštěním, co to má co dělat s konzervativními postoji? Už mě to teď našťvalo dvakrát, když někdo říká, že pravicoví politici chtějí mít nízké daně. To je omyl. Daně jsou prostředek, který se musí

používat podle stavu financí a nedívat se na to z ideologického hlediska. Pravý konzervativce je v těchto věcech pragmatik, nikoliv ideolog. Mě teď během prezidentské kampaně oslovil takový bodrý muž s tím, že člověk, který bojuje proti švarcysystému, není pravicový. To jsou takové voloviny, že už to není k vydržení. Daně ve srovnání s jinými zeměmi jsou u nás ještě nízké, takže neblbněme. Nedělejme z toho falešný fetiš.

* Udělal jste jako ministr zahraničí dost pro podporu exportu? Co byste dělal jako prezident?

Můžu vzít podnikatele na zahraniční návštěvu a při důležitých zakázkách přímo podpořit naše zájmy. To je stejné pro prezidenta i ministra zahraničí. Ale nesmíme zapomenout, že většinu exportu dělají malé a střední firmy, takže já se nemůžu starat o každou knoflíkárnou. Velké zakázky můžu podpořit, ano. A můžu pozvat a také zvu z nějakého zajímavého státu delegaci k nám.

* Proč jste poslal jako generálního konzula do Šanghaje lobbistu Kuzmiaka? Hrál v tom roli, že je to známý Kalouska?

Nikdo mi nezpochybnil, že je Kuzmiak v obchodech úspěšný. A v Šanghaji nám jde, promiňte, opravdu jenom o obchodní a hospodářské zájmy. Tam je potřeba někdo, kdo se v obchodech opravdu vyzná. Vyslat tam jako generálního konzula členku řádu Matky Terezy by mělo málo smyslu.

* Vaše žena by se za vámi přestěhovala na Pražský hrad?

Předpokládám, že asi ne, hlavně ze zdravotních důvodů. Začala se učit česky, nicméně po tom úrazu jí rehabilitace sebrala všechny síly. Má v Rakousku také byt, který je pro její omezení vhodný.

* Co budete dělat, když vám prezidentská funkce nevyjde?

Dokončil bych toto volební období. Vlastně bych nechtěl kandidovat v dalších sněmovních volbách, možná to bude nutné, ale nechtěl bych. Zahájil bych postupný ústup ze všech funkcí a jednou si také rád užíval vnoučata. Podnikl cesty, k nimž jsem se nedostal. Jsou dvě. Jednou bych rád projel takzvanou hedvábnou stezku z Pekingu přes Rusko, Střední Asii. Tam bych se strašně rád podíval. A pak incké památky v Jižní Americe, Machu Picchu.

* Co je pro vás větší sen, Hrad, nebo cestování?

Důležitější je prezidentství. Jsou cíle v životě, které chcete splnit, protože máte dojem, že byste tam byl schopen udělat ještě něco pořádného. Něco jiného je radost, potěšení, dívat se na Machu Picchu. To člověk nepochopí, když nebyl dlouho v emigraci. Jeho sen je vrátit se domů a dělat tady něco. A já jsem měl to neskutečné štěstí, mně se to stalo. Můj otec musel odejít ve 37 letech a už nikdy svůj domov nespátřil. Já nejenže se vrátil, zase tu mohu něco užitečného dělat, stal jsem se zase součástí české společnosti. Tu radost nikdo nepochopí, kdo nebyl dlouho vyloučený.

Konteksts, runas īss raksturojums	27.11.2012. Intervija ar ČR prezidenta amata kandidātu, Čehijas ārlietu ministru Karelu Švarcenbergu avīzē <i>Mladá fronta Dnes</i>	
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	2453	
Unikālo vārdu skaits	1198	
Atslēgvārdi	Jsem – 28, ale – 27, když – 21, jsou – 15, jako – 14, bych – 13, byste – 13, jste – 12, prezident – 11.	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Ārlietu ministrs, deputāts un partijas TOP 09 priekšsēdētājs. Avīzes lasītāji un vēlētāji.	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	TOP 09, ČSSD
	Personu vietniekvārdi	Kopumā netiek lietoti, dažkārt uzsvērti lietots vietniekvārds "es".
	Darbības vārdu formas	Žurnālisti samērā bieži lieto konstrukcijas, kurās izmantoti darbības vārdi vēlējuma izteiksmē (saistīts ar pieklājīgas runas konstrukciju īpatnībām čehu valodā), kā arī pats Karels Švarcbergs atbildēs uz jautājumiem lieto vēlējuma izteiksmes formas.
	Vērtējumi	Ir daudz ironijas attiecībā pret sevi (padzīvojis, slika dikcija, prezidenta kampaņa kā alus tūre, pareizrakstības kļūdas, miegs parlamenta sēdēs, dižciltīgā izcelsme). Novērtē esošā prezidenta Vāclava Kļausa darbību – man patīk atsevišķas viņa uzrunas, ar viņu vismaz nav garlaicīgi.
Retorikas paņēmieni	Lieto diezgan daudz sarunvalodas vārdu, pat vulgārismus. Rodas nepiespiestas, brīvas pažiņu sarunas iespaids.	
Metaforika	VĒLĒŠANAS IR KARŠ (cīņa par Hradu).	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	Žurnālisti citē pašu K. Š. Viņš komentē šos citātus. Tiek apspriestas attiecības ar Vāclavu Kļausu (piemēram, pārmetums K. Š., ka viņš nav čehs).	

	Vāclavs Havels, kurš kādā no savām intervijām ir teicis, ka nākamajam prezidentam jābūt K. Š. Pirmās republikas laika korupcijas skandāls pēc kura prezidents T. G. Masariks nepasniedza roku Senāta priekšsēdētājam, kas automātiski nozīmēja viņa atlaišanu.
Laiks un telpa	-
Komentārs	Šī intervija pēc būtības atšķiras no iepriekšējās. Visa saruna norit ar ironijas pieskaņu, žurnālisti galvenokārt uzdod jautājumus par K. Š. personību. Netiek uzdoti jautājumi par pasaulē, Eiropā, Čehijā aktuālo situāciju. Šīs intervijas mērķis visdrīzāk ir lasītājiem K. Š. parādīt kā parastu cilvēku, tipisku čehu, nevis eiropeisku politiķi.

2.3. Jauna aktīva politika tēls

Valdis Dombrovskis

12.03.2009. – Ministru prezidenta amata kandidāta Valda Dombrovskā runa²⁰³

Latvijas tauta! Saeimas deputāti! Kolēģi! Cienījamie klātesošie!

Uzskatu, ka šodien ir pietiekami svarīgs iemesls mums visiem atgādināt Latvijas valsts pamatvērtības – valsts neatkarība, demokrātija un latviskā identitāte. Un tikpat svarīgs iemesls ir atgādināt politiķu atbildību par to saglabāšanu.

Pirmo reizi neatkarīgajā Latvijā esam spiesti lemt par nežēlīgu taupības režīmu, lai novērstu valsts bankrotu. Nepārdomāta valsts makroekonomiskā politika, kas noveda pie ekonomikas pārkaršanas, pretinflācijas pasākumu novēlota ieviešana, spekulatīvo darījumu neaplikšana ar nodokli, novēloti pieņemti kredītēšanas ierobežošanas pasākumi, nesabalansēta valsts attīstība, kas palielinājusi makroekonomiskos riskus un saasinājusi globālās finanšu krīzes ietekmi, – tie nav tikai iepriekšējo valdību neizdarītie darbi. Tie ir cēloņi Latvijas ekonomikas pārkaršanai, tās ir koalīcijas un opozīcijas kļūdas, un tā ir 9.Saeimas atbildība savu vēlēšanu priekšā.

Strauji pieaugošs bezdarbs, līdz minimumam samazināta uzņēmējdarbības aktivitāte, eksporta konkurētspējas zaudēšana, pazemināts valsts kredītreitings, ierobežotas iespējas aizņemt starptautiskajā finanšu tirgū. Vienīgā valsts budžeta finansēšanas iespēja ir Eiropas Komisijas, Starptautiskā Valūtas fonda un atsevišķu Eiropas Savienības valstu piešķirtais aizdevums.

Fiskālās stabilizācijas pasākumi starptautiskā aizdevuma ietvaros ir ļoti sāpīgi, tomēr atšķirībā no citām valstīm, kurām šajos globālās nenoteiktības apstākļos nav skaidrības par papildu finanšu resursu piesaisti, Latvijai šis aizdevums dod iespēju plānot valsts attīstību vairākus gadus uz priekšu. Ja stabilizēsim valsts budžetu, tad saņemsim nākamo finansējumu valsts izdevumu segšanai.

Bažas par valsts faktisko finansiālo neatkarību var kļūst tikai ar aizdevumu līdzekļu koordinētu un prasmīgu izmantošanu, turpinot budžeta izdevumu ierobežošanu. Tas ļaus valstij pārvarēt krīzi, nezaudējot mūsu ekonomiskās un sociālās sistēmas pamatus, nostiprinot demokrātiju un uzlabojot valsts pārvaldes efektivitāti.

Godātā Saeima! Vēlos apliecināt savu cieņu Valsts prezidentam par izrādīto uzticību veidot valdību šajā smagajā laikā. Šis nav pateicīgs laiks, lai nopelnītu īslaicīgu popularitāti vai mēģinātu lavierēt, noveļot smagu lēmumu pieņemšanas atbildību kādam citam. Politiku atbildība ir sevišķi aktuāla tēma kopš lietussargu revolūcijas laikiem. To regulāri uzsver gan Saeimas opozīcija un koalīcija, gan Valsts prezidents un mūsu vēlētajī.

Šobrīd diskusijām par to, kā izmērīt politiku atbildību, ir ļoti īsa mēraukla – memoranda par neatliekamiem pasākumiem valsts maksātspējas nodrošināšanā konsekvēnta izpilde.

Šobrīd esam panākuši vienošanos ar koalīcijas partneriem par šādiem neatliekamiem uzdevumiem: budžeta deficīta samazināšana, pildot starptautisko aizdevēju prasības un nodrošinot turpmākā finansējuma saņemšanu, ekonomikas atveseļošana, ātrs un tālredzīgs atbalsts konkurētspējīgai un perspektīvai uzņēmējdarbībai, atbalsta garantēšana maznodrošinātajiem un bezdarba pieauguma apturēšana, sadarbība ar sociālajiem partneriem un precīza informācija par

²⁰³ <http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/090312a/st090312a.htm>

pieņemtajiem lēmumiem, Valsts prezidenta izvirzīto noteikumu izpilde un Satversmes grozījumu pieņemšana Saeimā, paredzot tautai reālas tiesības atlaist Saeimu, ja tā zaudējusi vēlētajū uzticību.

Cienījamie klātesošie! Krīzes situācijā svarīgākais ir ātri pieņemt profesionālus lēmumus. To ir iespējams izdarīt, iesaistot labākos savas jomas ekspertus, tāpēc būtisks papildinājums manas valdības komandai būs ekspertu konsultatīvā padome. Tās uzdevums būs palīdzēt valdībai atrast labākos risinājumus ekonomikas atveseļošanai.

Paldies visiem, kas jau šobrīd ir pieteikušies nesavtīgam darbam krīzes pārvarēšanā. Paldies arī tiem, kas atsūtījuši savus ierosinājumus valdības deklarācijai un neatliekamajiem uzdevumiem, un paldies arī tiem, kas ir atsūtījuši priekšlikumus par līdzekļu optimizāciju valsts pārvaldē.

Cienījamie kolēģi! No iepriekšējās valdības esmu saņēmis mantojumā ne tikai smagu situāciju valsts budžetā, bet arī vairākas labas iestrādes, kuras noteikti turpināšu. Šeit, piemēram, jāmin Ivara Godmaņa valdības izstrādātā uzņēmējdarbības atbalsta programma, ko apņemas ieviest nekavējoties.

Šobrīd visskaudrāk izjūtama Latvijas ekonomiskās krīzes ietekme, taču jāatzīst, ka tā faktiski ir sistēmas krīze – un tās novēršana prasa fundamentāli dziļāku pieeju. Valsts atbalsts jānodrošina trim blokiem vienlaikus: sociālo jautājumu risināšanai, garantējot valsts atbalstu maznodrošinātajiem; finanšu krīzes pārvarēšanai, kas prasa atbalstu banku sistēmai; uzņēmējdarbības atbalstam ekonomiskās aktivitātes atjaunošanai.

Runājot par uzņēmējdarbības atbalstu, jāuzsver galvenās lietas: valsts garantijas eksportspējīgiem uzņēmumiem, papildu līdzekļu piešķiršana Eiropas Savienības fondiem un to apguves paātrināšana, birokrātijas un administratīvā sloga samazināšana.

Svarīgs kritērijs uzņēmējdarbības atbalsta piešķiršanai būs esošo darba vietu saglabāšana un jaunu radīšana. Jāstrādā pie nacionālās enerģētikas un mājokļu siltināšanas programmas, kas vienlaikus ļaus samazināt atkarību no importētajiem energoresursiem un ietaupīt ievērojamus līdzekļus.

Pilnā mērā jāizmanto jau bieži minētās Latvijas priekšrocības – ģeogrāfiskais novietojums, dalībvalsts statuss Eiropas Savienībā un NATO, kā arī izeja uz Krievijas un NVS valstu tirgu.

Cienījamās deputātes un godātie deputāti! Diemžēl jaunā valdība ir mantojusi arī lielu sabiedrības neuzticību pret valsts varu. Tas būtiski apgrūtina valdības rīcībspēju ekonomiskās krīzes apstākļos. Sabiedrības uzticību var atgūt tikai ar smagu un godīgu darbu. Jaunās valdības uzdevums būs pieņemt nepopulārus lēmumus un pārliecināt sabiedrību par to nepieciešamību, sniegt godīgas atbildes par situāciju valstī, uzņemties atbildību par prognozēm un nodrošināt rezultātus savam darbam.

Papildus valdības darbam pie ekonomisko jautājumu risināšanas nozīmīga uzmanība tiks pievērsta korupcijas apkarošanai un tiesiskuma nostiprināšanai. Vēlos uzsvērt: „Jaunais laiks” arī turpmāk konsekventi iestāsies par godīgu valsts pārvaldi un apkāros korupcijas sērgu.

Ir mērķtiecīgi jāturpina KNAB uzņemtais kurss korupcijas apkarošanā, jāgarantē tiesībsargājošo iestāžu darba neatkarība, jāievieš praksē Valsts kontroles revīziju rekomendācijas un jānodrošina valsts līdzekļu lietderīga izmantošana. Jāorganizē atklātas valsts iepirkumu un konkursu procedūras, nodrošinot katra valstī izdotā lata caurspīdīgumu.

Mūsu uzdevums ir ne tikai nodrošināt valsts izdzīvošanu šogad, bet arī mainīt tiesisko un politisko vidi.

Latvijas rīcību šobrīd vēro ne tikai starptautiskie finanšu līdzekļu aizdevēji, bet arī citas valstis, lai atrastu pareizu formulu, kā rīkoties šajā globālās lejupslīdes situācijā.

Jaunās valdības atbildība sniedzas tālu pāri Latvijas robežām. Tā ir atbildība par krīzes seku ietekmi Baltijas jūras reģionā kopumā. Piemēram, ja ekonomiskās krīzes muklājā nogrimis Latvija, tas apdraudēs arī pārējās Baltijas valstis un arī līdz šim ekonomiski spēcīgo Zviedriju. Optimistiska scenārija gadījumā Latvija var kļūt par pirmo smagā pieredzē balstītu veiksmes stāstu, kā labot kļūdas makroekonomikas attīstībā un pārvarēt finansējuma deficītu globālās finanšu krīzes laikā.

Latvijas pirmie pieci gadi Eiropas Savienībā ir nesuši nebijušu valsts ekonomisko izaugsmi un labākus dzīves apstākļus simtiem tūkstošu Latvijas ģimeņu. Eiropas Savienības dalībvalsts statuss ir nodrošinājis daudzu miljardu eiro ieplūšanu Latvijas tautsaimniecībā.

Diemžēl straujas izaugsmes apstākļos Latvijas valdība neveidoja budžeta pārpalikumu, nekontrolēja inflāciju un algu pieaugumu, tādēļ tagad esam spiesti aizņemties apjomīgus līdzekļus no Eiropas Komisijas un citiem sabiedrotajiem. Zinot pašreizējo situāciju finanšu jomā, aicinu vēlreiz novērtēt priekšrocības, ko šobrīd sniedz Latvijas atrašanās Eiropas Savienībā. Fundamentālu kļūdu rezultātā Latvijai ir sarežģīti tūlīt ieviest eiro, taču mums jāpanāk pievienošanās eirobloka valstīm pēc iespējas ātrāk. Vienotā Eiropas valūta dotu būtisku garantiju krīzes veiksmīgai pārvarēšanai, kā arī stabilu pamatu ekonomikas atveseļošanai.

Esmu optimists un redzu, ka Latvijas ekonomikai ir iespēja atveseļoties, taču tam nepieciešams gan pilsoniskās sabiedrības un uzņēmēju, gan visu iedzīvotāju atbalsts, padoms un solidarā iesaistīšanās.

Cienījamie klātesošie! Latvijā šī ir smaga un nopietna situācija. Tādas mūsu valstī ir bijušas arī iepriekš. Tās visas esam sekmīgi pārvarējuši. Lai to izdarītu arī šoreiz, nepieciešami šādi priekšnoteikumi: politiskā stabilitāte, skaidra ekonomiskā politika un spēja konsekventi pildīt pieņemtos lēmumus.

Politiskā stabilitāte ir atkarīga no tautas uzticības atgūšanas, parlamenta spējas izpildīt Valsts prezidenta izvirzītos nosacījumus un no parlamenta atbalsta neatliekamiem pasākumiem valsts maksātspējas nodrošināšanā.

Spēja konsekventi pildīt pieņemtos lēmumus ir atkarīga no koalīcijas partneru godaprāta un atbildības par situāciju valstī, no katras partijas tālredzības un katra valdības locekļa profesionāla darba.

Cienījamās deputātes un godātie deputāti! Jūsu šodienas balsojums par valdības un tās darāmo darbu apstiprināšanu ir arī lēmums par to, kā valstij pārvarēt samilzušo ekonomisko un politisko krīzi. Mans priekšlikums par rīcību pašreizējā situācijā, stratēģija, pirmie uzdevumi, komanda un darba principi jums ir zināmi.

Aicinu jūs balsot „par” valdības sastāvu un veicamajiem darbiem.

Paldies par uzmanību.

Konteksts, runas īss raksturojums		Valdis Dombrovskis sešas dienas pēc Ivara Godmaņa atkāpšanās ir nominēts Latvijas premjerministra amatam. Devītā Saeima V. Dombrovski ir apstiprinājusi šajā amatā.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā Unikālo vārdu skaits		1152 692
Atslēgvārdi		valsts – 30, Latvijas – 13, valdības – 11, krīzes – 10, Eiropa – 9, finanšu – 7, šobrīd – 6, ekonomika – 5. Latvijas valsts pamatvērtības – valsts neatkarība, demokrātija un latviskā identitāte. Taupības režīms.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Ministru prezidenta amata kandidāts Latvijas tauta. Saeimas deputāti. Kolēģi. Cienījamie klātesošie. Cienījamās deputātes un godātie deputāti.
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Eiropas Komisija, Starptautiskais Valūtas fonds, Eiropas Savienība. NATO, Krievija, NVS.
	Personu vietniekvārdi	Minimāls personu vietniekvārdu un no tiem atkarīgu darbības vārdu lietojums. Pamatā vēstījums tiek sniegts bezpersonas formā, lielākā daļa darbības vārdu ir trešajā personā un raksturo valdību rīcību. Atsevišķos gadījumos tiek lietoti darbības vārdi ar vajadzības semantiku, tie apraksta rīcību, kas jāveic problēmas risināšanai (jāstrādā, jāizmanto, jānodrošina). Runas noslēgumā parādās izteikumi pirmajā personā, izmantojot darbības vārdus pavēles izteiksmē.
	Darbības vārdu formas	
	Vērtējumi	Iepriekšējā valdība tiek atklāti kritizēta par kļūdām krīzes situācijas risināšanas jautājumos. Smags laiks. Nav pateicīgs laiks. Nesavtīgs darbs krīzes pārvarēšanā. Smaga situācija. Labas iestrādes (I. G. valdības izstrādātā uzņēmējdarbības atbalsta programma). Smags un godīgs darbs. Smaga un nopietna situācija.
Retorikas paņēmieni		Visas runas laikā auditorijas uzmanība tiek piesaistīta, izmantojot atkārtotu uzrunāšanu.
Metaforika		KRĪZE IR SLIMĪBA (sāpīga ārstēšana, ekonomikas atveseļošanās). Mēraukla. KRĪZE IR PURVVS (ja ekonomiskās krīzes muklājā nogrimis Latvija).
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Lietussargu revolūcija.
Laiks un telpa		Ne tikai Latvijas, bet arī visa Baltijas reģiona robežas.
Komentārs		Runu raksturo oratora augsta pārliecinātība par sevi un to, ko viņš saka. Sīki aprakstīta valstī esošā smagā situācija, runas ievads ir agresīvs bez I. Godmanim vai L. Straujumai raksturīgās pašrefleksijas un personīgo rakstura īpašību uzskaitīšanas. Īsa, skaidra runa, kurā nav izmantota nostalgijas retorika.

20.11.2009. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska uzruna Latvijas valsts svētku priekšvakarā²⁰⁴

Šis 18.novembris būs citāds. Mazāk svētku spožuma un greznības. Pieticīgāk, bet līdz ar to dziļāk un patiesāk, arī paškritiskāk aizvadīsim šo Latvijas valstij nozīmīgāko datumu. Tomēr es ticu, ka būs vairāk laika pārdomām par tādiem jēdzieniem kā valstiskums un indivīda piederības sajūta Latvijai. Arī atbildība: kolektīvā un individuālā.

Pēc Tautas frontes un barikāžu dienu patriotisma pie varas ir bijuši arī tādi politiķi, kam valsts ir kalpojusi tikai kā līdzeklis un nevis mērķis. Daudzi ir padevušies naudas un varas kārdinājumiem. Arī šķietamā labklājība un pārticība nereti ir izrādījusies aizņemta – par dārgu cenu un uz īsu brīdi. Lai arī šo situāciju var izskaidrot ar elementāru ekonomikas likumu ignorēšanu tā sauktajos treknajos gados, jāatzīst, ka ikvienas krīzes cēloņi vispirms jāmeklē mūsu pašu domās un attieksmē. Ekonomika tam ir tikai sekas.

Mūsu valsts dzīvē 91 gada garumā ir bijuši gan uzplaukuma posmi, gan grūti laiki. Pusgadsimtu ilgā okupācijas laikā neatkarīga valsts dzīvoja tikai cilvēku atmiņās un cerībās. Tautas vēsturē ir bijis daudz smagu brīžu – kari un izsūtīšanas, okupācija un svešu varu uzspiesti režīmi, emigrācija un politiskas izrēķināšanās. Tomēr izšķirošos brīžos latviešu tauta ir spējusi būt vienota, ar savu nacionālo pašapziņu un patriotismu. Esam izcīnījuši un arī atguvuši savu neatkarību.

Tagad ārēju draudu Latvijai nav. Toties jau gadu dzīvojam ekonomiskā kritienā, kas diemžēl deldē arī pilsonisko pašapziņu. Tomēr šis laiks mums piedāvā unikālu iespēju – sākt jaunas politiskās kultūras laikmetu. Ir jāpieliek punkts populismam un tukšiem solījumiem. Pat tiem politiķiem, kas, nākamo vēlēšanu vēsmu vadīti, gribētu pieņemt populistiskus lēmumus, šādu iespēju vairs nav. Ir sācies savdabīgs pašattīrīšanās process.

Diemžēl par politiķu kļūdām maksā arī tie, kas nav tieši iesaistīti politikā. Nākamais politiķu eksāmens notiks pēc gada Saeimas vēlēšanās. Tādēļ aicinu ikvienu Latvijas pilsoni vērtēt tautas priekšstāvju darbus un to, vai konkrēto politiķu darbība ir vērsta uz visas sabiedrības vai tikai atsevišķu oligarhu interesēm. Vai jēdziens “saimniekošana” netiek jaukts ar “izsaimniekošanu”? Vai īstenotā politika ir ilgtspējīga vai tikai īstermiņa populismā balstīta? Tikai atbildīga pilsoņu izvēle nodrošinās atbildīgu politiku.

Viens no izaicinājumiem, ar ko mūsu valsts iedzīvotāji saskaras, kopš kritis “dzelzs priekšgars” un atvērtas rietumu robežas, ir iespēja un reizēm vilinājums doties darba meklējumos uz citām zemēm. Smagā materiālā situācija, aizvainojums par politiķu rīcību, bezdarbs vai vienkārši vēlēšanās iegūt jaunu dzīves pieredzi citā sabiedrībā. Lai kāda būtu indivīda motivācija, izlemjot braukt prom no Latvijas, ir skaidrs, ka ikviens aizbraucējs ir zaudējums valstij. Mūsu cilvēki ir mūsu lielākā vērtība.

Šis ir smags laiks, bet nav bezcerīgs. Esmu pārliecināts, ka visi kopā, piedaloties ikvienam no mums, mēs spēsim pārvērst savu valsti par tādu dzimteni, kur gribas dzīvot, strādāt, mācīties un arī atgriezties.

Arī ekonomiskās grūtības ir pārejošas. Šobrīd piedzīvojam dziļu recesiju, tomēr jau parādās pirmās ekonomikas atveseļošanās pazīmes. Konsekventi īstenojot Latvijas ekonomikas stabilizācijas programmu, jau nākamo 18.novembrī sagaidīsim ekonomiskās izaugsmes apstākļos.

Latviešu tautai novembris ir īpašs laiks, jo šajā mēnesī ir dibināta mūsu valsts un arī notikušas Latvijas valsts pastāvēšanai izšķirošas kaujas. Šogad 18.novembrī ietekmēs dziļas tautsaimnieciskās grūtības, bet es ceru, ka ikvienā ģimenē atradīsies iespēja sanākt kopā, lai padomātu par Latviju un savu nākotni šeit. Ja mēs savai valstij nevēlēsim labu, neviens cits to mūsu vietā nedarīs. Es aicinu ikvienu no jums, vienalga, kur jūs esat – dzimtenē vai citās zemēs, iededziet sveci Latvijai un lepmi paceliet mastā sarkanbaltsarkano karogu.

Visi kopā mēs atjaunojām valsts neatkarību, un tikai visi kopā mēs to nosargāsim. Palīdzēsim cits citam, atbalstīsim viens otru. Vienotībā ir mūsu spēks.

Novēlu visiem priecīgus valsts svētkus!

Dievs, svēti Latviju!

Konteksts, runas īss raksturojums	Premjerministra runa par godu Latvijas Republikas proklamēšanas gadadienai.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	560
Unikālo vārdu skaits	381
Atslēgvārdi	mūsu – 8, valsts – 8, tikai – 7, Latvijas – 5, ekonomika – 4.

²⁰⁴ <https://www.vestnesis.lv/ta/id/200841>

		Taupības režīms. Treknie gadi. Valstiskums, indivīda piederības sajūta Latvijai. Vienotība.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Ministru prezidents Nav definēts, nav nekādas uzrunas vispār
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	nav
	Personu vietniekvārdi	Mūsu – visi Latvijas iedzīvotāji, tai skaitā premjerministrs.
	Darbības vārdu formas	Bieži tiek lietots darbības vārds "būt" pagātnes un tagadnes formās, kas saistīts ar pagātnes un tagadnes aprakstīšanu. Atsevišķos gadījumos izmanto dažādi darbības vārdi, lai paustu personīgo viedokli un pārliecību. Ar labāku laiku gaidīšanas motīvu saistīti darbības vārdi.
	Vērtējumi	Pie varas ir bijuši arī tādi politiķi, kam valsts ir kalpojusi tikai kā līdzeklis un nevis mērķis. Krīze ekonomikā – mūsu domu un attiecību sekas. Smagi brīži – kari un izsūtīšanas, okupācija, emigrācija. Jaunas politiskās kultūras laikmets. Politiku kļūdas. Šis ir smags laiks, bet nav bezcerīgs. Trekno gadu mitologēma.
Retorikas paņēmieni		Nostalgijas retorika – noliedzošs pagātnes vērtējums, salīdzinājums ar tagadni par labu tagadnei un nākotnei.
Metaforika		Ekonomiskā metafora (Arī šķietamā labklājība un pārticība nereti ir izrādījušies aizņemta – par dārgu cenu un uz īsu brīdi) PĀRTICĪBA IR ĪSTERMIŅA KREDĪTS. POLITIKA IR TIRDZNIECĪBA (Dienzēl par politiku kļūdām maksā arī tie, kas nav tieši iesaistīti politikā). VĒLĒŠANAS IR PĀRBAUDĪJUMS (Nākamais politiku eksāmens notiks pēc gada Saeimas vēlēšanās). KRĪZE IR BEZDIBENIS (Šobrīd piedzīvojam dziļu recesiju)
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Tautas fronte. Barikāžu dienas. Valsts vēsture tās 91 pastāvēšanas gada laikā. Pusgadsimtu gara okupācija. Dievs, svēti Latviju!
Laiks un telpa		Neatkarīgas valsts pastāvēšanas 91 gads.
Komentārs		Valstī esošās smagās ekonomiskās situācijas konstatācija. Tiek uzskaitītas traģēdijas, ko valsts iedzīvotājiem jau ir izdevies pārdzīvot, sniegta nākotnes perspektīva. Runa piesātināta ar novērtējošām konstrukcijām.

31.12.2009. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska Jaungada uzruna²⁰⁵

Labvakar Latvijā un citur pasaulē, kur domā par Latviju un vēl tai izaugsmi!

Labvakar visiem!

Aizrit pēdējās minūtes gadam, kurš Latvijai ir nesis nopietnas mācības un negaidītas pārmaiņas. Gadam, kurš mūsu atjaunotās valsts vēsturē ieies kā pagrieziena punkts. Katrs no mums ir guvis rūgtu pieredzi. Bet esam arī mācījušies palīdzēt tiem, kuriem iet vēl grūtāk. Esam kaunināti par iepriekš pieļautajām kļūdām ekonomikā. Bet esam arī slavēti par mūsu talantu panākumiem kultūrā un sportā. Esam lepojušies par Latvijas cilvēkiem Eiropā.

Šogad esam piedzīvojuši lielāko ekonomikas kritumu un augstāko bezdarbu Eiropas Savienībā. Jau 2008.gada nogalē Latvijai nācās ņemt pirmo aizņēmumu no Starptautiskā Valūtas fonda un Eiropas Komisijas. Šogad papildus tam bija jāpieņem sāpīgi lēmumi veselības aprūpes, izglītības un sociālajā jomā. Kopš pavasara esam strādājuši, lai nodrošinātu valsts maksātspēju, un tas ir izdevies.

Iepriekšējo gadu politika "gāzi grīdā!" ir izgāzusies. Arī stāsts par septiņiem treknajiem gadiem izklausās traģikomiski. Dienzēl cenu, ko maksājam par šīm kļūdām, zina katrā ģimenē un katrā uzņēmumā.

²⁰⁵ <https://www.vestnesis.lv/ta/id/203198>

Par ekonomikas pārkaršanu un “smagās piezemēšanās” risku Latviju jau vairākus gadus iepriekš brīdināja kā ārvalstu, tā pašmāju eksperti. Taču viņi tā arī palika nesadzirdēti. Izaugsmes gados valdības dzīvoja pāri saviem līdzekļiem un neveidoja uzkrājumus. Piemēram, Igaunija to ir izdarījusi un tāpēc šo krīzi pārdzīvo daudz vieglāk nekā Latvijā.

Novērtējot iepriekšējo gadu saimniekošanu, jāatzīst, ka ir palaista garām iespēja, ko Latvijai deva iestāšanās Eiropas Savienībā. Mūsu valstij vajadzēja kļūt par konkurētspējīgu ekonomiku. Taču Latvijas tīģerlēciens izrādījās tikai trīs runču dzīres pie aizlienēta krējuma poda.

Tomēr šis pārbaudījums ir radījis arī jaunas iespējas. Pēc neveiksmīgā tīģerlēciena mums daudz kas ir jāsāk no jauna. Latvijai jākļūst par konkurētspējīgu ekonomiku, kas būvēta uz stabiliem pamatiem. Tā ir atslēga mūsu valsts nākotnei. Kā to izdarīt?

Pirmais un būtiskākais resurss ir Eiropas Savienības fondi. Tā varam finansēt daudzus infrastruktūras projektus, novirzīt līdzekļus uzņēmējdarbības un eksporta atbalstam, kas arī nodrošinās ekonomisko izaugsmi. Virzoties uz šo mērķi, šogad esam iedarbinājuši eksportkredīta garantiju mehānismu. Esam starp pirmajiem Eiropas Savienībā, ieviešot mikrouzņēmumu atbalsta programmu. Te īpaši vēlos izcelt mikrouzņēmumu idejas nozīmi. Ar ekonomiskiem stimuliem rosinām cilvēkus būt ekonomiski aktīviem un no darba meklētājiem kļūt par darba devējiem sev un citiem.

Otrs būtisks nosacījums ekonomiskās aktivitātes atjaunošanai būs investīciju piesaiste un investoru uzticēšanās Latvijai. Ekonomikas izaugsmes atslēga ir investīcijas. Savukārt investīcijas ir tieši saistītas ar valsts reputāciju starptautiskajos tirgos. Politiskā stabilitāte, fiskālā disciplīna un atbildīga ekonomiskā politika ir nosacījumi investoru uzticības atjaunošanai.

Vēl pirms gada likās, ka ekonomiskās lejupslīdes pamatā ir iekšējie un ārējie ekonomiskie faktori. Tagad arvien vairāk varam runāt arī par morālajiem faktoriem, kas ietekmē ekonomikas procesus Latvijā. Visklajāk tas izpaužas spekulācijās par nodokļu maksāšanas lietderību. Ikreiz, kad apšaubām nodokļu maksāšanas jēgu, mēs apšaubām arī pensiju, veselības aprūpes, izglītības, valsts drošības un kārtības funkcionālo jēgu. Mēs apšaubām visu, ko finansē valsts. Tas ir ceļš uz nekuriem. Tikai ar represīvām metodēm mēs to neatrisināsim.

Nodokļu maksāšana arī krīzes laikā ļaus ātrāk pārvarēt grūtības un sākt atgriezties pie iepriekšējām nodokļu likmēm, pirmām kārtām darbaspēka nodokļu jomā. Tomēr nodokļu likmju samazināšana būs saistīta ar pieaugošu nodokļu iemaksu apjomu. Tas ir valsts un uzņēmēju savstarpējas uzticības jautājums. Šajā sakarā pozitīvi vērtējams nesensais Latvijas Darba devēju konfederācijas aicinājums uzņēmējiem neizvairīties no nodokļu nomaksas, kam es pilnībā pievienojos.

Ekonomikā jau ir vērojamas pirmās stabilizācijas pazīmes. Pirmo reizi kopš neatkarības atgūšanas eksporta apjomi pārsniedz importu. Visbeidzot – viens no pamatnosacījumiem finanšu situācijas stabilizēšanai ir decembra sākumā pieņemtais 2010.gada valsts budžets. Daudz diskutēts par tā plusiem, mīnusiem un nozīmi Latvijas attīstībai. Lai cik smags un nepopulārs, šis budžets tomēr ir finanšu pamats, uz kura tālāk attīstīt ekonomiku. Mums jāatceras, ka varam tērēt tikai tik, cik paši nopelnām.

Paradoksāli, bet situācijas stabilizēšanās ietver sevī arī riskus. Priekšvēlēšanu gaisotnē treknos gadus politiķi aizvien vairāk uzmāksies ar sev raksturīgām populistiskām un demagoģiskām receptēm, kas reiz Latviju jau novedušas strupceļā. Nedrīkst pieļaut, ka politiskais egoisms un īstermiņa domāšana kavē Latvijas ekonomikas atveseļošanu. Vēlētājiem nākamajās vēlēšanās nāksies atstāt ilgtspējīgu politiku no populistiskiem saukļiem.

Vērtīga aizejošā gada pieredze bija sociālā dialoga veidošana. Tas nebija ne viegli, ne vienkārši. Tomēr, kopīgi sēžot pie viena galda valdībai, sociālajiem un sadarbības partneriem, ir iespējams rast izeju no grūtībām un vienoties par tām vērtībām, uz kurām balstīsim valsts attīstību vidējā termiņā. Šis ir veids, kā mums kopā izdevās vienoties par lielāko daļu no pasākumiem, kas ļāva nodrošināt valsts maksātspēju. Arī nākamgad dialogs jāturpina. Līdzšinējā pieredze liecina, ka sociālais dialogs ir obligāts priekšnoteikums jebkuras valdības darbam.

Godātie Latvijas iedzīvotāji!

Kopā ar jums atskatoties uz 2009.gadu, esmu gandarīts, ka varam atrast notikumus un cilvēkus, ar kuriem Latvija var lepoties.

Latvijas apņemšanās pārvarēt krīzi prasīja smagus lēmumus un nopietnas pārmaiņas, taču Latvijas iedzīvotāji pasauli pozitīvi pārsteidza ar savu sīkstumu, cīnoties ar grūtībām. Latvijā paveiktais ir atzīts starptautiskajos tirgos. Tur ir vērojamas pozitīvas pārmaiņas, ko pirmie sajūt uzņēmēji.

Neskatoties uz labvēlīgo augsni politiskajam populismam, Latvijas sabiedrība demonstrēja pragmatismu un spēju neļauties provokācijām. Tas liecina par jaunu demokrātijas pakāpi un tautas gudrību.

Brīvprātīgas labdarības akcijas un ziedošanas kampaņas, kurās saziēdota pat krietni vairāk līdzekļu nekā izaugsmes gados, skaidri liecina par augošo sabiedrības atbildību par tiem, kam klājas grūtāk. Savukārt Elīnas Garančas un Alvja Hermaņa panākumi ārpus Latvijas robežām ir tikai divi

piemēri Latvijas sasniegumiem kultūrā. Esam lepnī par Latvijas gaišākajiem prātiem un viņu novērtējumu Eiropā – par atzinību, virzoties uz nozīmīgiem amatiem, un par balvām, ko saņēmuši mūsu uzņēmēji. Esmu pārliecināts, ka arī nākamajā gadā mums būs sasniegumi, ar kuriem lepoties. Lai Jaunais gads sākas ar mūsu sportistu veiksmi Ziemas olimpiskajās spēlēs Vankūverā!

Latvijas tauta!

Nobeigumā vēlos pateikt lielu paldies! Paldies visiem, kas uzticējās un arvien tic. Paldies tiem, kas piedalījās un atbalstīja. Paldies katram no jums, kas palika un neaizbrauca. Paldies tiem, kas palīdz citiem. Paldies stiprajām ģimenēm, kuras audzina krietnus bērnus. Paldies pensionāriem. Paldies skolotājiem un mediķiem, policistiem un karavīriem. Paldies uzņēmējiem un zemniekiem. Paldies arī oponentiem un kritiķiem.

2010.gadā mēs atzīmēsim divdesmit gadus kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas. Toreiz mēs cīnījāmies par brīvu Latviju, par latviešu valodu un valsti, kurā Latvijas tauta dzīvos labklājībā. Nākamais gads ir zīmīgs atskaites punkts, lai izvērtētu paveikto un nospraustu jaunus mērķus ceļā uz mūsu valsts vērtībām. Aicinu katru no jums izmantot šo iespēju, lai izvirzītu precīzus uzdevumus ne tikai sev, bet arī nākamajai Saeimai un valdībai. Rūpīgi izvērtēt to, kas darāms 2010.gadā. Kritiski analizēt to, kas jums tiks viegli solīts. Un atcerieties visas 2009.gada rūgtās mācības, bet galvenais – to iemeslus.

Lai jaunajā gadā Latvijā pietiek gudrības, spēka un vienotības! Lai spējām izlabot iepriekšējās kļūdas un varam patiesi lepoties ar savu valsti!

Laimīgu jauno gadu!

Dievs, svētī Latviju!

Konteksts, runas īss raksturojums		Premjerministra Jaungada uzruna Latvijas iedzīvotājiem.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		1060
Unikālo vārdu skaits		637
Atslēgvārdi		Latvijas – 15, valsts – 11, paldies – 10, esam – 9, nodokļu – 8, mūsu – 7, Eiropa – 5, ekonomika – 5. Treknie gadi. Vienotība.Latviešu valoda un valsts.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Ministru prezidents Labvakar Latvijā un citur pasaulē, kur domā par Latviju un vēl tai izaugsmi! Labvakar visiem! Godātie Latvijas iedzīvotāji. Latvijas tauta.
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Eiropas Savienība. Latvija. Eiropas Komisija. Starptautiskais Valūtas fonds.
	Personu vietniekvārdi	Mēs un mūsu – runas atslēgas vārdi.
	Darbības vārdu formas	Darbības vārda "būt" tagadnes forma <i>esam</i> , lai apzīmētu visu, ko Latvijas iedzīvotāji sasnieguši. Kustību apzīmējoši darbības vārdi.
	Vērtējumi	Rūgtā pieredze.Traģikomisks stāsts par septiņiem treknajiem gadiem. Neveiksmīgs tīģerlēciens. Smags un nepopulārs budžets. Smagie lēmumi.
Retorikas paņēmieni		Tiek imitēts dialogs ar auditoriju – uzdod jautājumus un uz tiem atbild. Novēlējums tautai Jaunajā gadā: Lai jaunajā gadā Latvijā pietiek gudrības, spēka un vienotības! Lai spējām izlabot iepriekšējās kļūdas un varam patiesi lepoties ar savu valsti! Noslēdzošajā daļā ir 9 frāzes, kas sākas ar vārdu "paldies" un kurās uzskaitīti tie, kam šī pateicība tiek veltīta, bet ne vienmēr precizēts pateikšanās iemesls.
Metaforika		ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (krīze kā pagrieziena punkts, ceļš uz nekuriem, strupceļš). POLITIKA IR MEHĀNISMS, EKONOMIKA IR MEHĀNISMS (gāze grīdā, eksportkredīta garantiju mehānisms). VALSTS IR ĒKA (uz stabiliem pamatiem būvēta ekonomika, valsts nākotnes atslēga, ekonomikas izaugsmes atslēga ir investīcijas, budžets kā finanšu pamats ekonomikas attīstīšanai). KRĪZE IR SLĪMĪBA (Latvijas ekonomikas atveseļošanas).
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Latvijas tīģerlēciens izrādījās tikai trīs runču dzīres pie aizlienēta krējuma poda.

	Alvis Hermanis, Elīna Garanča, Latvijas sportisti. Dievs, svētī Latviju!
Laiks un tēla	2009. gads – nopietnu mācību un negaidītu pārmaiņu gads. 2010. gads – divdesmit gadi kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas
Komentārs	Ievadoša frāze nosaka visas runas toni – viens no Latvijas vēsturē smagākajiem gadiem, šī doma atkārtojas visā runas tekstā un noslēdzas ar pamācību pašās beigās: Rūpīgi izvērtēt to, kas darāms 2010. gadā. Kritiski analizēt to, kas jums tiks viegli solīts. Un atcerieties visas 2009. gada rūgtās mācības, bet galvenais – to iemeslus.

03.11.2010. – Ministru prezidenta amata kandidāta Valda Dombrovska runa²⁰⁶

Saeimas priekšsēdētājas kundze! Godātie Prezidija locekļi! Deputāti! Ekselences! Dāmas un kungi!

Šodien jaunievēlētajai Saeimai ir jāpieņem pirmais svarīgais lēmums, kas tieši ietekmēs mūsu ikdienu un ikviena Latvijas iedzīvotāja dzīvi. Jaunas valdības apstiprināšana ir ne tikai uzticības balsojums nākamajiem ministriem un valdības vadītājam. Tas ir arī mandāts turpmākajam darbam nākamo četru gadu garumā. Tikai ar šādu uzstādījumu un apņemību ikvienam nākamajam Ministru prezidentam ir pietiekams pamats kāpt Saeimas tribīnē un pieteikt savu Ministru kabinetu.

Mēs esam vienojušies strādāt Latvijas nacionālajai vienotībai un izaugsmei. Veidot Latviju, kuras sabiedrība ir izglītota, vesela, pārtikusi un droša par nākotni. Nostiprināt Latviju kā nacionālu, eiropesisku un demokrātisku valsti, kuru raksturo laba pārvaldība, tiesiskums un sociālā atbildība, kas ietver arī rūpes par cilvēkresursu atjaunošanu un tautas ataudzi.

Mana pirmā valdība uzņemas valsts vadību laikā, kad vara prasīja atbildību un rīcību nekavējoties un uzreiz. Ekonomikas pārkarsēšana un trekno gadu uzdzīve bija novedusi Latviju pie tā, ka 2009.gada martā valsts ekonomika un finanses faktiski atradās brīvā kritienā. Šis kritiens bija jāaptur, jo cena par neveiksmi būtu bijusi valsts tūlītēja maksātnespēja.

Nav šaubu, ka līdz šim uzņemtais reformu kurss ir jāturpina. Tomēr, neraugoties uz jau paveiktajām reformām, Latvija daudzos svarīgos ekonomiskos un sociālajos rādītājos joprojām atpaliek no citām Eiropas Savienības valstīm. Pirmie krīzes pārvarēšanas rezultāti vieš optimismu, tomēr šī izaugsme vēl joprojām ir ļoti trausla un pat niecīgas svārstības var izraisīt negatīvas sekas.

Pirmie reformu rezultāti jau nes augļus, tomēr priecāties šobrīd ir pārāgi, jo atcerēsimies, ka svarīgākais fiskālais rādītājs - budžeta deficīts - joprojām trīskārt pārsniedz ieejai eirozonā pieļaujamo līmeni. Spēja nodrošināt fiskālo disciplīnu un, perspektīvā, valsts ārējā parāda samazināšana būs vēl viens pierādījums starptautiskajai sabiedrībai, ka Latvija ir valsts, kas spēj sasniegt izvirzītos mērķus un ir droša vieta investīcijām ekonomikā un noguldījumiem bankās.

Reformas varēsīm paveikt, tikai iesaistot sabiedrību. Tas tika praktizēts pašā grūtākajā krīzes laikā, kad tika izveidota Reformu vadības grupa - formāts, kurā valdība realizē tiešu dialogu ar tās sociālajiem un sadarbības partneriem - darba devējiem, darba ņēmējiem, pašvaldībām, Tirdzniecības un rūpniecības kameru, kā arī nevalstiskajām organizācijām.

Arī jaunās valdības deklarācijas veidošanā ir tikušas ņemtas vērā dažādās darba grupās izteiktās sabiedrības grupu intereses, savukārt valdības rīcības plānā tiks iesaistītas plašas sabiedrības masas pārstāvošas organizācijas.

Dialogs ar sabiedrību, atklāta un godīga saruna par to, kas valstī jāveic, lai Latvijas iedzīvotāji sajūtu reformu rezultātus, ir viens no būtiskākajiem nosacījumiem varas un indivīda savstarpējai uzticībai. Par to esmu pārliecinājies savā iepriekšējā valdības darbā, par to liecina arī 10.Saeimas vēlēšanu rezultāti. Populisms un skaļi reklāmas uzņēmieni tika diskvalificēti no vēlēšanu puses.

Sabiedrības loma un sabiedrības viedoklis iegūs arvien lielāku nozīmi nākotnē. Tikai pilnvērtīga sabiedrības iesaiste visai valstij svarīgākajos lēmumos piešķir tiem nepieciešamo leģitimitāti un rada pamatu uzticības atjaunošanai valstij un politiķiem.

Šeit svarīgu lomu spēlēs gan plānotie grozījumi Vēlēšanu likumā ar mērķi mazināt naudas lomu politikā, gan ētikas normu stiprināšana valdībā, izstrādājot valdības Ētikas kodeksu, gan lēmumu pieņemšanas procesa caurskatāmība, pieņemot lobiju darbību regulējošos normatīvos aktus. Uzticības atjaunošana valdībai un politiķiem nozīmē uzticības atjaunošanu valstij. Savukārt bez iedzīvotāju uzticības valstij nav iedomājama ne ilgtspējīga sociālā sistēma, ne konkurētspējīga ekonomika.

²⁰⁶ <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/18>

Jāturpina strukturālās reformas arī valsts pārvaldē, veidojot nelielu, vienotu, kompetentu, efektīvu un iedzīvotājiem un uzņēmējdarbībai pieejamu valsts pārvaldi. Pastāvīga birokrātijas mazināšana un valdības darbības caurskatāmības stiprināšana joprojām būs manas valdības prioritāte.

Lai mazinātu birokrātiju un turpinātu optimizēt valsts tēriņus, tiks pabeigta jau šobrīd uzsāktā valsts pārvaldes iestāžu funkcionālo auditu programma, kā arī ieviests vienas pieturas aģentūras princips valsts pārvaldē. Daudz plašāk tiks pielietoti e-pakalpojumi iedzīvotāju un uzņēmēju saskarsmē ar valsti un pašvaldībām.

Aizsardzības jomā mūsu prioritāte joprojām būs efektīva dalība NATO. Stiprināsim mūsu armijas komandspējas, uzlabojot militāro un administratīvo plānošanu un tehnisko aprīkojumu, vienlaikus galveno uzsvāru liekot uz cilvēku Bruņotajos spēkos. Šeit svarīgi minēt pasākumus, kas saistīti ar karavīra profesijas prestiža celšanu, vienlaikus prasot gan disciplīnu, gan rūpēties par karavīru materiālā nodrošinājuma aspektiem.

Runājot par aizsardzības jomu, svarīgi atzīmēt arī to, ka Latvijai, uzņemoties vadošās valsts statusu Ziemeļu distribūcijas tīklā, Rīga ir izveidojusies par svarīgu tranzīta punktu ceļā uz Afganistānu. No nemilitāro kravu tranzīta ieguvēja ir ne tikai Rīgas osta, bet arī Latvijas ražotāji, jo NATO dalībvalstis ir izrādījušas interesi par atsevišķu preču kategoriju iespējamo iegādi Latvijā.

Ārlietās svarīgākie uzsvāri tiks likti uz Eiropas lietām un uz ārējo ekonomisko dimensiju. Eiropas lietās viens no ļoti svarīgiem aspektiem būs gatavošanās Latvijas pirmajai prezidentūrai Eiropas Savienībā jau 2015.gadā, savukārt ekonomikas jomā ļoti liela loma būs Ekonomikas ministrijas un Ārlietu ministrijas darba koordinācijai ārējās ekonomiskās politikas jautājumos, kur galvenais mērķis ir nodrošināt gan jaunu liela mēroga investīciju ienākšanu Latvijā, gan jaunu noieta tirgu atvēršanu Latvijā ražotajai produkcijai.

Runājot par investīcijām, liela loma būs gan Latvijas Investīciju attīstības aģentūras radītajai investīciju piesaistes programmai „Polaris”, gan manis izveidotajai augsta līmeņa Lielo investīciju padomei, kuras darbība tiks stiprināta un pilnveidota.

Kā svarīga jāmin arī Latvijas orientācija uz pievienošanos ekonomiski attīstīto Eiropas Ekonomiskās attīstības un sadarbības organizācijas jeb OECD valstu klubam.

Visbeidzot. Valsts ekonomikā un attīstībā izšķiroši nozīmīga loma būs nākamajai finanšu perspektīvai pēc 2013.gada, tāpēc ārlietu resoram jāuzņemas atbildība par savlaicīgu un efektīvu starpministriju koordinācijas procesa nodrošināšanu, kura mērķis - maksimāla valsts interešu aizstāvība Briselē. Šeit vēlos uzsvērt katra ministra personīgo atbildību par šā procesa atbilstošu organizāciju un personīgo dalību visos svarīgākajos ar finanšu perspektīvu saistītajos pasākumos.

Iekšējās drošības jomā krīzes apstākļos svarīgākais uzdevums būs saglabāt iekšlietu sistēmas iestāžu darbības kapacitāti un augsti kvalificētus, pieredzes bagātus, profesionālus darbiniekus, nodrošinot normatīvajos aktos noteikto uzdevumu izpildi un sniedzamo pakalpojumu kvalitāti, lai uzturētu nepieciešamo valsts iekšējās drošības līmeni.

Kā jau minēju, viena no manas valdības prioritātēm būs atjaunot un stiprināt mūsu valsts iedzīvotāju uzticēšanos valsts varai. Viena no centrālajām tēmām šajā sakarā ir saistīta ar tiesu varu, kā arī ar korupcijas apkarošanu. Tieslietu un korupcijas apkarošanas jomā stiprināsim tiesu varas neatkarību un atbildību, kā arī tiesu pieejamību. Kā svarīga reformu sastāvdaļa jāmin tiesu atsevišķu funkciju deleģēšanu notāriem un citām brīvajām profesijām, kā arī pārsūdzības instanču skaita samazināšana atsevišķu kategoriju lietām. Tas ļaus gan paātrināt tiesas procesu, kas šobrīd bieži vien velkas nepieļaujami ilgi, gan arī ietaupīt valsts budžetu.

Svarīgs aspekts ir tiesu modernizēšana, to darba organizēšanā izmantojot jaunās tehnoloģijas un modernās metodes, arī tiesas sēdes videokonferenču režīmā.

Veselības joma ir viens no finansiāli ietilpīgākajiem valsts budžeta finansētajiem sektoriem - joma, kas diemžēl krīzi izjutusi visskarbāk un tiešāk. Treknajos gados bieži vien ticis aizmirsts par pacientu veselību, uzsvāru liekot uz dārgu un brīžiem pat nevajadzīgu objektu būvniecību. Manas jaunās valdības prioritāte būs pacients, tādēļ pārorientēsim veselības aprūpes sistēmas prioritāti uz pacienta interesēm, nodrošināsim vienmērīgu veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanu visā valsts teritorijā, stiprinot primāro veselības aprūpi, nodrošinot, lai pēc iespējas tuvāk dzīvesvietai būtu pieejami valsts finansēti ārstu vai ārstu palīgu pakalpojumi, pilnveidosim valsts pasūtījumu ģimenes ārstiem, paplašinot profilaktiskā darba apjomu, palielināsim primārās aprūpes ārstu (tajā skaitā ģimenes ārstu) atbildību par pacientu veselību, nodrošināsim kvalitatīvas stacionārās medicīniskās palīdzības pieejamību reģionos un pilnveidosim terciārā līmeņa medicīniskās palīdzības sniegšanu daudzprofilu reģionālajās slimnīcās.

Gan pašos smagākajos krīzes brīžos, gan arī šobrīd bieži vien nācies dzirdēt kritiku par to, ka valdība tikai „griež” budžetu, nedomājot par tautsaimniecības attīstību. Šeit es gribu oponent, sakot, ka visam savs laiks un vieta. Valsts finansiālā stabilitāte ir pamats ekonomikas izaugsmei. Šobrīd šis pamats ir ielikts.

Arī treknajos gados uzblīdušais valsts aparāts bija smaga nasta gan uzņēmējiem, gan nodokļu ierindas maksātājiem. Šobrīd fiskālās konsolidācijas rezultātā ir samazināts valsts aparāts un lielā mērā atjaunots algu līdzsvars starp privāto un valsts sektoru. Taču ar to vien valsts konkurētspējas atjaunošanai ir par maz.

Gan manas pirmās, gan otrās valdības viena no galvenajām prioritātēm ir un būs valsts konkurētspējas stiprināšana tautsaimniecības jomā. Šobrīd noslēdzies konkurss par vispusīgu valsts konkurētspējas izvērtējumu, kas tiks ņemts par pamatu pasākumu kopumam valsts konkurētspējas atjaunošanai.

Ir virkne pasākumu, kuru mērķis ir kāpināt ražošanu un eksportu un kuri jau ir uzsākti manas iepriekšējās valdības laikā un tiks turpināti arī tagad. Šeit minama gan ES fondu apguves paātrināšana, gan eksporta kredīta garantiju programma, gan atbalsts augstas pievienotās vērtības produktiem, Mazo un vidējo uzņēmumu atbalsta programmas turpināšana un manas pirmās valdības laikā izstrādātās mikrouzņēmumu paketes ieviešana. Viens no svarīgākajiem šo iniciatīvu mērķiem ir stimulēt uzņēmumu veidošanos un nodrošināt to konkurētspēju kā Baltijas valstu, tā Eiropas un globālā mērogā. Mana valdība arī turpmāk lielu uzmanību pievēršīs visu līmeņu uzņēmumu konkurētspējas atbalstam.

Vienlaikus valsts konkurētspēja nav iedomājama bez efektīvas inovāciju sistēmas un tehnoloģiju pārneses mehānisma mūsu valstī. Pie šādas sistēmas izveides roku rokā būs jāstrādā valsts pārvaldes institūcijām un valdības sociālajiem un nevalstiskajiem partneriem.

Šobrīd valsts īpašumā joprojām atrodas ap 160 kapitālsabiedrību, un jau tagad ir uzsākts darbs pie to pārvaldības uzlabošanas. Nesen publicētajā konsolidētajā valsts uzņēmumu gada pārskatā par 2009.gadu jebkurš interesents var iepazīties ar valsts uzņēmumu finansiālo stāvokli un salīdzināt to efektivitāti un rentabilitāti ar vidējiem rādītājiem attiecīgajā sektorā citur Eiropā.

Manuprāt, šī prakse ir jāturpina, tādēļ jaunā valdība pieliks visas pūles valsts uzņēmumu efektivitātes uzlabošanai, jo nav noslēpums, ka efektīvi valsts uzņēmumi maksās lielākas dividendes, kas savukārt vidējā termiņā būs svarīgs atbalsts mūsu valsts budžetam.

Atgriežoties pie valsts konkurētspējas, jāteic, nav noslēpums, ka globālās konkurences cīņā uzvarēs tās valstis, kas būs spējīgas ne tikai izglītēt un apmācīt, bet - galvenais - noturēt kvalificētu darbaspēku un arī no ārpusē piesaistīt talantus valsts ekonomikā. Šeit lielu lomu spēlēs efektīvas izglītības un zinātnes, tai skaitā arī arodizglītības sistēmas, attīstība valstī. Mērķis ir maksimāli pietuvināt Latvijas izglītības sistēmas piedāvājumu reālajam darba tirgus pieprasījumam.

Sadarbībā ar pašvaldībām pilnveidosim principu „nauda seko skolēnam”. Nosakot reālās vispārējās un profesionālās izglītības izmaksas un ievērojot valsts policentriskas attīstības nepieciešamību, nodrošināsim vienlīdzīgu pieeju kvalitatīvai, daudzveidīgai un iekļaujošai izglītībai. Nodrošināsim skolu telpu racionālu izmantošanu vispārējās, profesionālās un pirmsskolas izglītības mērķiem.

Finanšu jomā turpināsim īstenot Latvijas ekonomikas stabilizācijas programmu, jo tā ir novērsusi valsts maksātspēju un stabili ved valsti ārā no krīzes. Nodrošināsim lata kursa stabilitāti, stingru valsts budžeta disciplīnu, pakāpenisku budžeta deficīta samazināšanu līdz Māstrihtas kritērijos noteiktajiem 3% no IKP un priekšnoteikumu izpildi Latvijas iekļaušanai eirozonā 2014.gadā. Pakāpeniski samazināsim budžeta deficītu, par pamatscenāriju ņemot 2011.gadā - 6% no IKP, 2012.gadā - 3% no IKP. Uzsāksim pakāpenisku starptautiskā aizdevuma pārfinansēšanu, kā arī izvērtēsim iespēju pārstrukturizēt starptautiskā aizdevuma atmaksas termiņus.

Visi droši vien atceras, ka brīdī, kad Latvijas ekonomiskā augšupeja IKP izteiksmē tika mērīta ar divciparu skaitli, mūsu pašreizējie aizdevēji brīdināja Latvijas valdību par pārkaršanas riskiem un nepieciešamību izaugsmes laikā piekopt konservatīvu fiskālo politiku un veidot uzkrājumus. Toreiz Latvijas varas gaitēņos neatradās dzirdīgas ausis, lai sekotu šiem padomiem. Rezultāts visiem zināms, tādēļ, velti netērējot laiku, gribu aicināt mācīties no savām kļūdām, kuru sekas izjūtam joprojām.

Šīs valdības viens no galvenajiem uzdevumiem fiskālajā jomā būs pret-cikliskas un ilgtspējīgas fiskālās politikas ietvara izveide. Lai to panāktu, Saeimā tiks virzīts Fiskālās disciplīnas likums, paredzot sabalansētu budžetu un budžetu ar pārpalikumu ekonomiskās izaugsmes laikā, kā arī izmantojot mērenu budžeta deficītu kā ekonomikas stimulēšanas līdzekli stagnācijas vai recesijas laikā. Tā tas ir citur Eiropā, tā jābūt arī Latvijā.

Nodokļu tēma ir viena no sāpīgākajām šajos krīzes laikos. Ekonomikas attīstības veicināšanai saglabāsim relatīvi zemu nodokļu slogu, ap 1/3 no IKP. Pakāpeniski pārnesīsim nodokļu slogu no darbaspēka uz patēriņu un īpašumu.

Ekonomikas atveseļošanās un valsts konkurētspējas pieaugums nav iedomājami bez cīņas ar ēnu ekonomiku. Kā viens no svarīgākajiem uzdevumiem šajā jomā būs nodrošināt labāku nodokļu iekasēšanu, samazinot ēnu ekonomikas īpatsvaru un veicinot godīgu konkurenci. Valdība arī turpmāk aktīvi vērsīsies pret nodokļu nemaksāšanu, pastiprinātu uzmanību pievēršot „aploksņu” algu, PVN izkrāpšanas un kontrabandas apkarošanai. Lai to panāktu, īpaši svarīgi būs pasākumi, kuru mērķis būs

izvilkt uzņēmumus no melnās un pelēkās zonas. Pirmais solis šajā virzienā - mēs veidosim uzņēmumu "balto sarakstu", t.i., sarakstu ar uzņēmumiem, kas godīgi maksā nodokļus, sniedzot tiem priekšrocības valsts un pašvaldību iepirkumos, Eiropas Savienības fondu programmās, muitas procedūru īstenošanā u.c.

Neraugoties uz veicamajiem budžeta deficīta samazināšanas pasākumiem, ir nepieciešams saglabāt sociālās garantijas sociāli mazāk aizsargātajiem sabiedrības slāņiem. Šis princips jāpatur prātā, īstenojot priekšlikumus sociālā budžeta ilgtspējas nodrošināšanai. Jāturpina īstenot pagājušajā rudenī ieviestā sociālās drošības tīkla pasākumi - darba praktizēšana ar stipendiju jeb t.s. 100 latu programma, garantētā minimālā ienākuma un mājokļa pabalstu līdzfinansēšana pašvaldībām, veselības aprūpes un medikamentu pieejamības uzlabošana trūcīgajiem un mazuļiem iedzīvotājiem un citi pasākumi. Sociālās drošības tīkla stratēģijai ir bijusi svarīga loma sociālās spriedzes mazināšanā un atbalsta sniegšanā krīzes visvairāk skārtajām iedzīvotāju grupām.

Reģionālās attīstības un pašvaldību jomā atbalstīsim policentrisku attīstību, veicinot nacionālās un reģionālās nozīmes centru izaugsmi ar attīstītu rūpniecību, daudzveidīgiem pakalpojumiem, labu sasniedzamību, ļaujot apkārtnējo teritoriju iedzīvotājiem izmantot attīstības centros piedāvātās darba vietas un sabiedriskos pakalpojumus. Nodrošināsim to, ka Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas reorganizācija tiek īstenota līdz ar 2011. gada valsts budžeta pieņemšanu, apvienojot to ar Vides ministriju.

Kā jau ne reizi vien tika minēts dažādās diskusijās un forumos, viens no Latvijas ekonomikas galvenajiem trumpjiem ir tās izdevīgais ģeogrāfiskais un arī ģeopolitiskais stāvoklis. Īpaši pēdējo gadu laikā Latvija ir sākusi veidoties par patiesi nozīmīgu multimodālu loģistikas platformu. Tranzīts un loģistika ir nozare, kas arī turpmāk piedāvās būtisku ekonomiskās attīstības potenciālu, tādēļ jaunās valdības uzdevums būs nodrošināt tranzīta un loģistikas nozares attīstību un izaugsmes potenciālu, modernizējot ostu infrastruktūru un kāpinot tranzīta kravu apgrozījumu Latvijas ostās straujāk nekā pārējo Baltijas valstu ostās.

Atsevišķi jāmin gaisa satiksme kā strauji augošs sektors, kurš guvis īpašus panākumus pēdējo gadu laikā un kura sniegtie pakalpojumi ir svarīgs faktors gan tūrisma, gan biznesa attīstībā. Lai nostiprinātu Latvijas konkurētspējīgo pozīciju gaisa transporta jomā, augstākā līmeņa prioritāte būs nekavējoties jaunā lidostas termināļa būvniecības uzsākšana Rīgas lidostā.

Vides aizsardzības jomā virzīsimies uz „zaļās” ekonomikas principu ieviešanu, nodrošinot efektīvu Latvijas dabas resursu izmantošanu, ieviešot piesārņojumu samazinošas tehnoloģijas un principa „piesārņotājs maksā” adekvātu realizāciju.

Uzlabosim sabiedrības līdzdalību un izpratni, atbalstīsim un sadarbosimies ar sabiedriskajām vides organizācijām vides aizsardzības, dabas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas jautājumos.

Pilnveidosim atkritumu apsaimniekošanas sistēmu Latvijā, veicinot atkritumu dalītu savākšanu, šķirošanu un pārstrādi. Ieviešim depožīta sistēmu un atkritumu izmantošanu enerģijas ražošanā, kā arī izstrādāsim atkritumu rašanās novēršanas politiku.

Lauksaimniecības, pārtikas nozares, meža nozares un zivsaimniecības attīstības jomā panāksim, lai Latvijas zemnieki pēc 2013.gada saņemtu izdevīgākus un ar citām ES dalībvalstīm vienlīdzīgākus lauksaimniecības un mežsaimniecības atbalsta maksājumus. Veicināsim visu līmeņu izglītības attīstību, īpašu uzmanību pievēršot profesionālajai izglītībai, kas atbilst mūsdienīgas, efektīvas un ilgtspējīgas lauksaimniecības, meža, zivsaimniecības un pārtikas nozaru ražošanas vajadzībām.

Godātie klātesošie! Dāmas un kungi!

Šīs valdības veidošanas process nav bijis tik viegls, kā tas sākotnēji varētu šķist. Tā ir realitāte, kas jāatzīst, vienlaikus uzsverot, ka četriem no šajā Saeimā ievēlētajiem politiskajiem spēkiem tika piedāvāta vēsturiska iespēja veidot visplašāko koalīciju, kāda Latvijā jebkad ir bijusi. Labi apzinoties to, ka nākamās valdības priekšā ir smagi un nepopulāri lēmumi, iespējami plašākam politisko spēku atbalstam ir būtiska vai pat izšķiroša nozīme, tādēļ šobrīd, kad 10.Saeimas balsojumam jaunās valdības sastāvu piedāvā divas no četrām sākotnēji uzrunātajām partiju apvienībām - „Vienotība” un Zaļo un Zemnieku savienība -, es aicinu arī visus citus Saeimā pārstāvētos spēkus būt konstruktīviem un savu programmatisko pamatnostādņu ietvaros atbalstīt nākamās valdības darbu, kas visā pilnībā tiks veltīts Latvijas atjaunotnei un izaugsmei.

Cienītās deputātes un godātie deputāti! Jūsu šīsdienas balsojums par valdības apstiprināšanu ir arī lēmums par Latvijas ekonomikas stabilizācijas programmas turpināšanu un sekmīgu pabeigšanu, par esošās ārpolitikas un drošības politikas pārmantojamību.

Aicinu jūs balsot par valdības sastāvu un veicamajiem uzdevumiem.

Paldies par uzmanību.

Konteksts, runas īss raksturojums	V. Dombrovska otrā kandidāta runa.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	2431

Unikālo vārdu skaits	1324	
Atslēgvārdi	Valsts – 45, valdības – 22, būs – 20, Latvijas – 20, ekonomika – 14, jomā – 12, attīstības – 9, budžeta – 9, darba – 9, laikā – 9, šobrīd – 9, mana – 8, Eiropa – 7, konkurētspējas – 7, krīzes – 7. Treknie gadi. Sabiedrība.	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Ministru prezidenta amata kandidāts. Valdības vadītājs. Saeimas priekšsēdētājas kundze! Godātie Prezidija locekļi! Deputāti! Ekselences! Dāmas un kungi! Godātie klātesošie! Dāmas un kungi! Cienītās deputātes un godātie deputāti!	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Latvija. NATO. Eiropas Savienība. Mana valdība. Mana pirmā, mana otrā valdība. Mana iepriekšēja valdība. Jaunā valdība. Vienotība. Zaļo uz Zemieku savienība.
	Personu vietniekvārdi	Vietniekvārds "es" minimāli lietots, lai izteiktu personīgo viedokli un rīcību, minimāli lietots vietniekvārds "mēs", lai aprakstītu rīcību kopā ar valdību. Mana valdība. Mana pirmā, mana otrā valdība. Mana iepriekšēja valdība.
	Darbības vārdu formas	Darbības vārdi galvenokārt trešās personas vai bezpersonas formās. Runas noslēgumā parādās daudz pirmās personas nākotnes formā izmantout darbības vārdu, kuru semantika ietver konkrētu darbību un sasniegumu pilnveidošanu – uzlabosim, pilnveidosim, ieviesīsim, panāksim, veicināsim.
	Vērtējumi	Smagākie krīzes brīži. Smaga nasta. Smagi un nepopulāri lēmumi.
Retorikas paņēmieni	Aicinu jūs balsot par valdības sastāvu un veicamajiem uzdevumiem.	
Metaforika	EKONOMIKA IR MEHĀNISMS (ekonomikas pārkaršana, inovāciju sistēmas un tehnoloģiju pārneses mehānisms) LĪDZVARA METAFORA (trausls pieaugums, niecīgas svārstības). POLITIKA IR TEĀTRIS (svarīgu lomu spēlēs gan plānotie grozījumi...). VALSTS IR ĒKA (valsts finansiālā stabilitāte ir pamats ekonomikas izaugsmei. Šobrīd šis pamats ir ielikts, varas gaitēnos neatradās dzirdīgas ausis). POLITIKA IR KARŠ (globālās konkurences cīņa). KRĪZE IR SLĪMĪBA (ekonomikas atveseļošanās). ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (pirmais solis šajā virzienā, virzīsimies).	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	nav	
Laiks un tēlpa	Mandāts turpmākajam darbam nākamo četru gadu garumā	
Komentārs	Pašpārlicināta, pārbaudīta kandidāta runa. Daudz konkrētas informācijas, daudz kognitīvo metaforu, kas kalpo ne vien teksta izdaiļošanai, bet arī mērķtiecīgi tiek izmantotas, lai atvieglotu sarežģītas informācijas uztveršanu. Daudz salīdzinošā aspektā sniegtu datu un skaitļu, lai demonstrētu iepriekšējās valdības laikā jau sasniegto, kā arī turpmāk plānoto.	

09.12.2010. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska runa par valsts budžetu 2011. gadam²⁰⁷

Priekšsēdētājas kundze! Godātie deputāti! Ministri! Dāmas un kungi!

Kopā ar 2009.gada budžeta grozījumiem šis ir trešais budžets, ko manis vadītā valdība ir izstrādājusi krīzes apstākļos, bet pirmais, par kuru balsos jaunā, 10. sasaukuma, Saeima.

Katrs budžets ir pārbaudījums valdībai un to veidojošajai koalīcijai, bet situācijā, kad valstij jāpārvar viens no smagākajiem finanšu stabilizēšanas periodiem, budžets ir arī atbildības mēraukla, kas samērojama ar valsts spēju pārvarēt šo sarežģīto laiku un atgūt reputāciju gan starptautiskā, gan arī pašas valsts mērogā. Tādēļ es aicinu jūs visus, godātie deputāti, budžeta konsolidācijas pasākumus

²⁰⁷ <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/32>

vērtēt kopainā ar skatījumu uz valsts finanšu stabilizāciju, konkurētspējas atjaunošanu un krīzes pārvarēšanu, lai nodrošinātu ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi.

Ir tāds latviešu sakāmvārds: „Pa laipu ejot, neskaties mākoņos.” Runājot par nākamā gada budžetu, gribu to salīdzināt ar laipu, kuru valdība ir uzbūvējusi pāri krīzes bezdibēnim. Šī laipa nebūt nav komfortabla, bet pašreiz tas ir vienīgais ceļš, pa kuru ejot ir iespējams divu gadu laikā padarīt mūsu valsts finanses ilgtspējīgas. Ilgtspējīgas finanses nozīmē nedzīvot uz parāda un beidzot sākt veidot uzkrājumus.

Kaut arī ir parādījušās ekonomiskās atkopšanās pazīmes, mēs joprojām esam krīzes pārvarēšanas fāzē. Krīzes vadības viena no raksturīgākajām īpatnībām ir tā, ka īstermiņa pasākumi bieži vien ņem virsroku pār ilgtermiņa prioritātēm. Pirms nedēļas kāds reģionālā laikraksta žurnālists man jautāja, kā es raksturotu 2011.gada budžetu - kā izdzīvošanas, stagnācijas, jostu savilkšanas vai sauktu to kā citādi. Mana atbilde ir viennozīmīga: šis ir stabilizācijas budžets! Krīzes akūtāko fāzi esam pārvarējuši, tomēr iegūtā finanšu stabilitāte vēl ir trausla.

Sākumā par šā budžeta tapšanas gaitu. Straujāka ekonomiskā izaugsme un nodokļu iekasēšanas uzlabošana ir ļāvuši ievērojami samazināt nākamā gada fiskālās konsolidācijas apjomu. Vēl vasarā tika prognozēta 395 līdz 440 miljonu latu liela konsolidācija, taču tagad nākamā gada budžeta projekts paredz 280 miljonu latu lielu konsolidāciju. Tas ir apliecinājums arī tam, ka līdz šim pieņemtie lēmumi ir bijuši pamatoti, bet izvirzītās prognozes - gana piesardzīgas.

Atskatoties uz budžeta jautājumiem ilgākā laika posmā, jāatzīst, ka es augsti novērtēju dialogu ar valdības partneriem, kurš tika uzsākts jau 2009.gada pavasarī - uzreiz pēc manas valdības izveidošanas. Plašs sociālais dialogs ir stabilas un sociāli atbildīgas valsts pamats. Tomēr šoreiz gribētu atgādināt, ka šāda dialoga ietvaros katrai iesaistītajai pusei jāuzņemas sava daļa atbildības par dialoga kvalitāti un sagaidāmajiem rezultātiem. Diemžēl šobrīd vienota viedokļa nav arī valdības partneriem, jo uzņēmēju iesniegtos budžeta konsolidācijas priekšlikumus lielā mērā neatbalsta ne pašvaldības, ne arodbiedrības. Nedomāju, ka tagad būtu jānodarbojas ar savstarpējiem pārmetumiem, bet tas skaidri parāda, ka pieņemamie lēmumi ir ļoti smagi un vieglu risinājumu šeit nav.

Pirms pārejam pie konkrētiem budžeta pasākumiem, vēlos nedaudz ieskicēt arī ārējo kontekstu, kādā šis budžets ir tapis.

Globālās ekonomikas attīstība 2010.gada pirmajā pusē turpināja pieņemt spēcīgu, uzrādot 5,3 procentu lielu pieaugumu pret iepriekšējā gada attiecīgo periodu. Tomēr pieauguma tempi diezgan būtiski atšķiras reģionu sadalījumā: straujākais pieaugums ir attiecināms uz Āzijas attīstības valstīm, savukārt ASV un Japānas ekonomikās bija manāms palēninājums otrajā ceturksnī, kamēr Eiropas, it īpaši Vācijas, attīstība uzrādīja neparedzēti labu kāpumu.

Ražošanas konfidences rādītāji pasaulē ir pirmskrīzes līmenī, un rūpniecības apjomi pirmajā pusgadā, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, ir pieauguši par 15 procentiem. Šādas tendences atdzīvināja arī starptautisko tirdzniecību, kas 2010.gada pirmajā pusē uzrādīja 40 procentu lielu pieaugumu, salīdzinot ar ievērojamo kritumu pagājušā gada attiecīgajā periodā.

Latvijas galveno eksporta partnervalstu izaugsme 2011.gadā tiek prognozēta salīdzinoši pozitīva, kas šībrīža nebūt ne daudzsološāji citu Eiropas Savienības valstu ekonomiku kontekstā ir īpaši nozīmīgi, jo mazina risku zaudēt noietu tirgu Latvijā saražotai produkcijai.

SVF prognozes par IKP izmaiņām piecās lielākajās Latvijas eksporta partnervalstīs liecina par šādiem ekonomikas izaugsmes tempiem: Igaunijā - 3,5, Lietuvā - 3,1, Krievijā - 4,3, Vācijā - 2, Polijā - 3,7 procenti. Vienlaikus vairākās Eiropas Savienības dalībvalstīs, piemēram, Grieķijā, Īrijā, Portugālē un Spānijā, ir novērojams ekonomikas kritums vai finansiālas problēmas.

Latvijas tautsaimniecībā ekonomiskās attīstības cikla zemākais punkts tika sasniegts pagājušajā gadā, bet no 2010.gada sākuma ir vērojama makroekonomisko rādītāju uzlabošanās. Jau trīs ceturkšņus pēc kārtas ir vērojama sezonāli izlīdzināta ekonomikas izaugsme pret iepriekšējo ceturksni 0,8-0,9 procentu apjomā. Šī gada trešajā ceturksnī ir iezīmējies arī ekonomikas pieaugums gada griezumā par 2,7 procentiem. Turklāt mēs ne tikai esam atgriezušies pie ekonomiskās izaugsmes, bet būtiski mainījuši ekonomikas struktūru. Ekonomika vairs nebalstās uz nekustamā īpašuma spekulācijām un lētu kredītu uzpūsta iekšzemes patēriņa. Ekonomikas dzinējspēks ir ražošana un eksports: ražošanas apjoms šī gada pirmajos trīs ceturkšņos ir pieaudzis par 13 procentiem, bet eksports - pat par 29 procentiem. Uzlabojas arī mazumtirdzniecības rādītāji. Pakāpeniski, bet stabili samazinās bezdarbs.

Izstrādājot budžetu, par pamatu tika ņemtas sekojošas izaugsmes prognozes: 2010.gadā IKP pret iepriekšējo gadu samazināsies par 0,4 procentiem, 2011.gadā Latvijas tautsaimniecība pieaugs par 3,3 procentiem, 2012.gadā - par 4 procentiem, bet 2013.gadā - par 3,9 procentiem. Latvijas ekonomikas izaugsme šajā periodā būs tuvu tās potenciālajam līmenim.

Neapšaubāmi pozitīvs signāls ir arī starptautiskās reitingu aģentūras „Standard & Poor's” šīs nedēļas lēmums paaugstināt Latvijas kredītreitingu, saglabājot stabilu kredītreitinga nākotnes

novērtējumu. Tas apliecina, ka valdības rīcība finanšu situācijas stabilizēšanai dod rezultātus. Šis ir nozīmīgs novērtējums Latvijas ekonomikas attīstībai, kā arī būtisks signāls investoriem, kas apliecina, ka tautsaimniecībā notiek uzlabošanās. Šajā kontekstā nākamā gada budžeta projekts ir būtisks priekšnoteikums turpmākajai attīstībai.

Lai šobrīd sasniegto stabilitāti varētu pārvērst par ilgtspējīgu pamatu tautsaimniecības izaugsmei, valdības deklarācijā ir iekļauta skaidra apņemšanās samazināt budžeta deficītu: 2011.gadā - zem 6 procentiem no IKP un 2012.gadā - zem 3 procentiem no IKP. Māstrihtas kritēriju izpilde 2012.gadā ļaus Latvijai ar 2014.gadu pievienoties eirozonai.

Ļaujiet iesākumā īsi pievērsties tiem jautājumiem, kas izraisījuši dziļu rezonansi publiskajā telpā un medijos.

Pirmām kārtām - nodokļi.

Vinstons Čērčils ir teicis, ka nav tādas lietas kā laba nodokļa. Tomēr bez nodokļiem nav valsts, bez nodokļiem nav ne izglītības, ne ceļu, ne sociālo pabalstu. Šobrīd svarīgi nošķirt tos pasākumus, kurus veicam krīzes pārvarēšanai, no tiem, kas vidējā un ilgtermiņā nepieciešami, lai kļūtu par konkurētspējīgāko valsti reģionā, kas ir un paliek valdības darbības virsmērķis ekonomiskajā jomā.

Attiecībā uz nodokļu celšanu es gribētu uzsvērt divas lietas.

Pirmkārt, nepieciešamība celt nodokļus tagad, krīzes apstākļos, ir tiešas sekas tam, ka budžets netika sabalansēts treknajos gados, kad zemāki tēriņi un atsevišķos sektoros arī augstāki nodokļi būtu bijuši vienkārši un loģiski soļi, lai sargātu ekonomiku no pārkaršanas. Ja ekonomikas pamatlikumus aizmirst, tad tie atgādina par sevi paši. To mēs šobrīd izjūtam uz savas ādas.

Otrkārt, atgādināšu, ka 2011.gads būs trešais budžeta konsolidācijas gads. No 2008. līdz 2010.gadam valsts budžeta izdevumu samazināšana tika veikta 1,2 miljardu latu apjomā, bet ieņēmumu palielināšanas pasākumi īstenoti par 633 miljoniem latu. Redzams, ka fiskālā konsolidācija ir veikta par divām trešdaļām uz izdevumu samazināšanas, bet par vienu trešdaļu - uz ieņēmumu palielināšanas rēķina.

Nodokļu politikā tiek piedāvāta nodokļu sloga pārdale - palielinot nodokļus patēriņam un īpašumam, bet samazinot nodokļu slogu zemāk atalgotajam darbspēkam.

Attiecībā uz darbaspēka nodokļiem tiek piedāvāta to pārdale, piemērojot progresivitātes principu. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme tiek samazināta par vienu procentu - līdz 25 procentiem -, bet sociālās apdrošināšanas iemaksu likme pieaug par diviem procentiem - līdz 35,09 procentiem. Neapliekamais minimums tiek palielināts no 35 uz 45 latiem, bet atvieglojums par apgādībā esošajiem - no 63 uz 70 latiem. Minimālā alga tiek palielināta no 180 uz 200 latiem.

Tas nozīmē to, ka, piemēram, strādājošajam ar vienu apgādājamo, kura alga ir līdz 530 latiem mēnesī pirms nodokļu nomaksas, nodokļu slogs samazināsies, bet virs 530 latiem nodokļu slogs sāks pakāpeniski pieaugt. Atbilstoši statistiskās datiem, algas līdz 500 latiem mēnesī pirms nodokļu nomaksas saņem vairāk nekā 70 procenti strādājošo.

Par PVN. Ja atceramies, pirms vēlēšanām sagatavotie nodokļu politikas izmaiņu priekšlikumi paredzēja, ka tiks pilnībā atcelta pievienotās vērtības nodokļa (PVN) samazinātā likme. Taču pēc diskusijām ar nozaru asociācijām, kā arī valdības sociālajiem un sadarbības partneriem, no valdības nāk piedāvājums saglabāt PVN samazinātās likmes, tiesa, paaugstinot tās par 2 procentiem, un minimāli paaugstināt nodokļa pamatlīkmi par 1 procentu. PVN samazinātā likme tiek atcelta tikai vienā pozīcijā - elektroenerģijai. Tas nenoliedzami ir kompromiss, jo arī plānotie ieņēmumu palielinājumi no PVN nebūt nav tādā apjomā, kurus sākotnēji rēķināja Finanšu ministrija.

Attiecībā uz mājokļa nodokli tiek saglabāts progresivitātes princips, dubultojot esošās nodokļa likmes. Ir plānots arī diversificēt transportlīdzekļu nodokli, palielinot tā progresivitāti un nodrošinot, ka par lieliem un jaudīgiem transportlīdzekļiem ir maksājams lielāks nodoklis, bet par mazās klases automašīnām nodoklis tiek samazināts.

Attiecībā uz finanšu sektoru ar nākamo gadu ir plānots ieviest finanšu stabilitātes nodevu, pret ko gan asi iebilst banku lobiji. Tomēr valdība uzskata, ka šādas nodevas ieviešana ir likumsakarīgs solis, lai nākotnē izvairītos no ievērojamiem finanšu sektora satricinājumiem, savlaicīgi uzkrājot to novēršanai nepieciešamos finanšu resursus.

Esam arī panākuši kopēju izpratni un sadarbībā ar uzņēmējiem sagatavojuši izmaiņas dienesta auto nodoklī, vienkāršojot to un aizstājot tagadējo piemērošanas kārtību ar fiksētiem maksājumiem par dienesta auto izmantošanu personiskajām vajadzībām.

Visbeidzot, noslēdzot jautājumu loku par nodokļu izmaiņām, vēlos informēt, ka plānotā iedzīvotāju ienākuma nodokļa samazināšana radīs 44 miljonu latu ieņēmumu samazinājumu pašvaldību budžetos. Šo samazinājumu ir plānots kompensēt ar iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu proporcijas maiņu par labu pašvaldībām, ieņēmumu palielinājumu no nekustamā īpašuma nodokļa un dotācijām pašvaldībām ar zemākiem vērtētiem ieņēmumiem uz vienu iedzīvotāju - konkrēti Daugavpilij, Rēzeknei, Jēkabpilij un Liepājai. Tādējādi pašvaldību budžeta izdevumos ir plānota tikai

9,8 miljonu latu liela konsolidācija vienlaikus ar valdības garantijām par iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu izpildi 96 procentu apmērā, tiesībām uzņemt ilgtermiņa saistības līdz 3 gadiem pakalpojumiem, kas nepieciešami saimnieciskās darbības nodrošināšanai, iespējai saņemt avansa maksājumus pašvaldību un to komersantu īstenoto Eiropas Savienības fondu projektu un pasākumu īstenošanai un citām garantijām no valsts puses.

Viena no valdības prioritātēm 2011.gadā ir ēnu ekonomikas apkarošana, tāpēc atbildīgajām institūcijām ir uzdots pastiprināti realizēt pasākumus, kas samazinātu nelegālās ekonomikas īpatsvaru, bet godprātīgiem uzņēmējiem mazinātu administratīvo slogu. Šajā sakarā ir dzirdēti arī opozīcijas pārmetumi par to, kādēļ ieņēmumos no ēnu ekonomikas apkarošanas neplānojam iegūt daudz lielāku summu par 16 miljoniem latu, kas fiksēti budžeta projektā. Te jāpiebilst, ka ieņēmumu daļu no ēnu ekonomikas varam iecerēt pat simtkārt lielāku, tomēr vienošanās ar starptautiskajiem aizdevējiem paredz, ka šie budžeta ienākumi tiks ieskaitīti pēc fakta. Protams, ministrijām un VID struktūrām ir jādara viss, lai šis skaitlis būtu iespējami iespaidīgāks un lai maksimāli samazinātu ēnu ekonomiku.

Finanšu ministrija ir izstrādājusi ēnu ekonomikas apkarošanas plānu 2010.-2013.gadam, kas ietver 61 pasākumu nodokļu politikas, administratīvā sloga samazināšanas, kontrolējošo iestāžu kapacitātes celšanas un citās jomās.

Jau šobrīd tiek strādāts pie uzticamāko uzņēmēju „baltā saraksta” veidošanas. Vairākās Eiropas Savienības dalībvalstīs pastāv dažādas pieejas īpašu attiecību veidošanai starp nodokļu maksātājiem un nodokļu administrāciju, līdz ar to, lai atrastu optimālu pieeju šādas sistēmas ieviešanai Latvijā, tiek izvērtēta citu valstu prakse un iespējas, kā šo praksi adaptēt Latvijas apstākļos.

Plānā paredzēts arī vienreizējs pasākums par soda naudas un nokavējuma naudas dzēšanu tiem uzņēmējiem, kas līdz noteiktam brīdim samaksā nodokļu pamatparādu. Pasākuma mērķis ir atvieglot uzņēmējiem ekonomiskās krīzes rezultātā radušos nodokļu parādu slogu.

Jau šobrīd ir pastiprināta skaidrā naudā veikto darījumu kontrole vairumtirdzniecībā.

Plānā paredzēta arī ienākumu sākumdeklarēšana, paredzot iespēju legalizēt nedeklarētu līdzekļu uzkrājumus, nomaksājot noteiktu nodokli jeb t. s. amnestija.

Plāns paredz arī izvērtēt pastāvošos uzņēmumu ienākuma nodokļa un iedzīvotāju ienākumu nodokļa atvieglojumus ar mērķi radīt caurskatāmu un vienkārši administrējamu nodokļu sistēmu. Katrs nodokļu atvieglojums ne tikai samazina valsts budžeta ieņēmumus, bet arī palielina izdevumus uz administrēšanas izmaksu rēķina. Šobrīd sadarbībā ar sociālajiem partneriem notiek esošo nodokļu atvieglojumu izvērtēšana no ekonomiskā lietderīguma viedokļa.

Lai Latvijas tautsaimniecība varētu veiksmīgi atjaunoties, ir jāturpina strukturālo reformu īstenošana, kas nodrošinātu nepieciešamos risinājumus nozaru politiku efektivitātes uzlabošanai.

Valsts pamatfunkciju izpilde 2010.gadā ir tikusi nodrošināta būtiska izdevumu samazinājuma apstākļos, panākot funkciju izpildi ar mazākiem līdzekļiem, ceļot darba efektivitāti un atsakoties no nevajadzīgām valsts prasībām, bet daudzos gadījumos arī samazinot publisko pakalpojumu apjomu.

Galvenie padotības iestāžu un valsts aģentūru optimizācijas pasākumi tika veikti jau 2009.gada laikā.

2010.gadā ir turpināta ministriju padotības iestāžu struktūras optimizācija, koncentrējot funkciju izpildi lielākās iestādēs, atsevišķos gadījumos pārceļot funkcijas uz ministriju centrālajiem aparātiem.

Kā redzamākie strukturālo reformu un to rezultātā gūto ietaupījumu piemēri jāmin Veselības ministrijas un Izglītības un zinātnes ministrijas sistēmās. Tā Veselības nozarē, veicot strukturālas reformas un saglabājot līdzšinējo funkciju izpildi, ir izdevies būtiski samazināt veselības aprūpes nozares administrāciju un izmaksas. Veselības nozarē ir likvidētas, pārstrukturētas un apvienotas ministrijas padotības iestādes, darbinieku skaitu samazinot par 55 procentiem, kas ļāvis iekonomēt vairāk nekā 16 miljonus latu. Savukārt Izglītības un zinātnes ministrijas sistēmā no 14 padotības pārvaldes iestādēm izveidotas 5, kā arī par vairāk nekā 50 procentiem jeb par 2,5 miljoniem latu ietaupīti līdzekļi. Tāpat sistēmas reorganizācija nodrošināta arī sporta pārvaldes jomā, uzsākta profesionālās izglītības iestāžu tīkla sakārtošana.

2010.gadā ir turpinājies samazināties valsts pārvaldē nodarbināto skaits un atlīdzība. Izdevumi atlīdzībai salīdzinājumā ar 2008.gada vidējiem rādītājiem 2010.gada septembrī ir par 41 procentu mazāki. 2010.gada pirmajos trijos ceturkšņos mēneša vidējā darba samaksa valsts budžeta iestādēs ir vidēji vēl par 9,4 procentiem zemāka nekā iepriekšējā gada pirmajos deviņos mēnešos.

2010.gadā turpina samazināties darbinieku skaits valsts budžeta finansētajās iestādēs: 2010.gada septembrī valsts budžeta finansētajās iestādēs bija 66 177 nodarbinātie jeb par 16 procentiem mazāk, salīdzinot ar 2008.gada vidējo nodarbināto skaitu, un par 6 procentiem mazāk, salīdzinot ar 2009.gada vidējo rādītāju.

Pēdējo divu gadu laikā ir intensīvi strādāts pie administratīvā sloga mazināšanas dažādās nozarēs. Piemēram, šogad stājās spēkā grozījumi Komerclikumā, kas paredz atvieglojumus

uzņēmējdarbības uzsākšanas regulējumā mikrouzņēmumiem, kā, piemēram, uzņēmuma reģistrēšana no 1. lata, uzsākšanas valsts nodevu samazināšana, vienotais mikrouzņēmuma nodoklis 9 procentu apmērā no apgrozījuma.

Tāpat valdība ir izstrādājusi un iesniegusi Saeimā Būvniecības likumu, kas paredz vienkāršot būvniecības procesu, samazinot administratīvās procedūras, un diferencēt prasības atkarībā no paredzamās būves.

Ir izstrādāts Ministru kabineta noteikumu projekts, kas paredz samazināt nodokļu maksātāja reģistrācijai par PVN maksātāju nepieciešamo laiku no 15 uz 10 dienām.

Zemkopības ministrijas kontrolējošās institūcijās - Pārtikas un veterinārajā dienestā un Lauku atbalsta dienestā - kontroļu skaits tika samazināts par 30 procentiem, pārejot uz risku analīzi balstītām kontrolēm.

Kaut arī pozitīvu piemēru netrūkst, vienlaikus jāuzsver, ka šajā virzienā ir vēl daudz darāmā. Lai Latvijas tautsaimniecība varētu atjaunoties, mums ir jāturpina strukturālo reformu īstenošana, kas nodrošinātu nepieciešamos risinājumus nozaru politiku efektivitātes uzlabošanai. Tāpēc esmu aicinājis savus valdības kolēģus neapstāties pie sasniegtā, bet turpināt darbu pie nozaru ilgtspējīgas sakārtošanas.

Jau tagad valdībā esam vienojušies, ka tiks pilnveidota pasažieru pārvadājumu sistēma, turpināsies valsts pārvaldes atbalsta funkciju centralizēšana ar mērķi sakārtot valsts pārvaldes sniegto pakalpojumu jomas un uzlabot iedzīvotājiem pieejamo pakalpojumu kvalitāti. Turpināsies darbs pie vienas pieturas aģentūru ieviešanas un daudz plašākas e-pakalpojumu pielietošanas valsts un pašvaldību institūcijās. Tāpat Labklājības ministrija sagatavos ģimenes valsts pabalsta reformu, lai šo pabalstu mērķtiecīgāk un lietderīgāk novirzītu tieši ģimenēm ar zemiem ienākumiem.

Runājot par strukturālajām reformām, gribu atzīmēt jomu, kurā vēl slēpjas liels reformu resurss. Tās ir pašvaldības. Strukturālās reformas valsts līmenī nebūs ne pilnīgas, ne efektīvas, ja tās netiks veiktas arī pašvaldību līmenī. Šeit ir runa gan par pašvaldību tēriņu efektivitāti un optimizāciju, gan par pašvaldību finansēšanas jauna mehānisma izstrādi, kas liktu pašvaldībām sacensties investīciju piesaistē un darba vietu radīšanā.

Sociālā līdzsvara un stabilitātes nodrošināšanai 2009. gada rudenī valdība ieviesa sociālās drošības tīklu, kas ietver virkni sociālā nodrošinājuma pasākumu, ieskaitot garantētā minimālā ienākuma pabalsta palielināšanu, līdzfinansējumu pašvaldībām GMI un mājokļa pabalstu izmaksai, bezdarbnieku iesaistīšanu pagaidu darbos ar stipendiju, veselības aprūpes pakalpojumu un medikamentu pieejamības uzlabošanu trūcīgajiem iedzīvotājiem un atbalstu pašvaldībām izglītības sistēmas reformai. Sociālās drošības tīkla pasākumus turpināsim īstenot arī 2011. gadā, tomēr, valstij pakāpeniski izejot no krīzes, no nākamā gada otrās puses uzsāksim pakāpenisku pasākumu skaita un apjoma samazināšanu.

Šeit, starp citu, būtu vietā diskusija par linearitāti. Publiskajā telpā bieži izskan pārmetumi valdības virzienā par lineāru budžeta griešanu. Savukārt nevienu nesatrauc mūsu sociālās sistēmas linearitāte, kad, piemēram, 8 latu ģimenes valsts pabalsts vienādi tiek piešķirts gan tiem, kas vienas dienas pusdienām iztērē 20 latus, gan tiem, kas taupa katru latu. Valdības prioritāte būs sniegt lielāku atbalstu tiem, kuriem tas visvairāk ir vajadzīgs.

Eiropas Savienības fondu finansējums ir nozīmīgs finanšu resursu avots ekonomikas izaugsmes veicināšanai, tādēļ šobrīd realizētā fiskālā politika nodrošina iespēju maksimāli kāpināt ES fondu apguves tempu, īpaši 2011. gadā. Lai arī tas nozīmē papildu slogu izdevumu daļai, tomēr, optimāli apgūstot ES fondu 2007.-2013. gada plānošanas perioda līdzekļus, tiks stimulēta valsts ekonomika un gūti papildu nodokļu ieņēmumi, kas tuvāko gadu perspektīvā līdzsvaros no budžeta piešķirto līdzekļu apjomu valsts līdzfinansējuma nodrošināšanai. ES fondu un citu ārvalstu finanšu palīdzības projektiem nākošgad esam paredzējuši gandrīz 1,2 miljardus latu, kas ir rekordliels piešķirums.

Prioritārie darbības virzieni tuvākajos gados ir konkurētspējas veicināšana kā valsts, tā privātajā sektorā, valsts enerģētiskā neatkarība un ražošanas atbalsts. Piemēram, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi un sekmētu uzņēmēju konkurētspēju, 2011. gadā līdzšinējā apjomā tiek saglabāts finansējums uzņēmējdarbības un eksporta veicināšanai.

Īpaša vērība tika pievērsta un joprojām tiek īstenoti papildu pasākumi mazās uzņēmējdarbības sekmēšanai ar mērķi mazināt bezdarbu valstī, sniedzot iedzīvotājiem iespēju viegli un ātri uzsākt savu biznesu. Veiksmīgi ieviests mikrouzņēmumu nodoklis, tikko pabeigts darbs pie pirmās bezmaksas grāmatvedības programmas izstrādes mikrouzņēmumiem, kuru pirmajā dienā vien lejuplādēja vairāk nekā 100 komersantu. Paredzams, ka programmas efekts tuvākajos gados būs vēl lielāks un mazās un mikro uzņēmējdarbības jomā piedzīvosim izrāvienu.

Ekonomikas ministrija turpina īstenot Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas plānā paredzētos pasākumus, kuru sekmīga izpilde nodrošinājusi Latvijas pakāpšanos Pasaules Bankas pētījumā „Doing Business” par uzņēmējdarbības vidi līdz 24.vietai pasaulē.

Fakti par iepriekš padarīto liecina, ka 90 procenti no iepriekšējās valdības tautsaimniecības programmas tika izpildīti, virkne iesākto pasākumu šobrīd tiek turpināti, lai sekmētu Latvijas tautsaimniecības izaugsmes atjaunošanos, mīkstinātu krīzes izraisīto triecienu uzņēmējdarbībai, uzlabotu uzņēmējdarbības vidi un veicinātu uz eksportu un ražošanu orientētu tautsaimniecības nozaru attīstību.

Pēdējo divu gadu laikā Ekonomikas ministrija valsts atbalsta instrumentu veidā ir nodrošinājusi 350 miljonus latu. Kopā ar privāto līdzfinansējumu investīciju apjoms tautsaimniecībā sasniedz 670 miljonus latu. Šobrīd uzņēmējiem pieejamas gan grantu programmas ražošanas attīstībai un inovācijas sekmēšanai, gan kredīti uzņēmējdarbības uzsākšanai un paplašināšanai, kā arī valsts garantijas konkurētspējas celšanai un eksporta apdrošināšanai.

Vēl pašos manas pirmās valdības darbības pirmsākumos līdztekus radikālai valsts tēriņu samazināšanai valsts konkurētspējas celšana tika izvirzīta kā virsmērķis kā īstermiņā, tā arī vidējā un ilgtermiņā. Īstermiņā tas nozīmēja tēriņu optimizāciju un vienlaikus atgriezta starptautisko finanšu tirgu uzticību Latvijai un nodrošināja strauju kredītlīkmi samazināšanos. Informācijai - šobrīd RIGIBOR likmes ir kritušas zem pirmskrīzes līmeņa. Vienā no pēdējām valsts vērtspapīru izsolēm, kas notika 1.decembrī, Latvijas 12 mēnešu parādzīmes ir pārdotas ar procentu likmi 1,5 procenti, kamēr tajā pašā dienā Portugāle 12 mēnešu parādzīmes spēja pārdot par procentu likmi, kas pārsniedz 5 procentus.

Vidējā un ilgtermiņā valsts konkurētspējas celšana nozīmē darba ražīgumu un aizvien pieaugošu pievienotās vērtības radīšanu ekonomikā, kas balstīta gan uz zinātnes un pētniecības sasaisti ar ražošanu, gan tiešajām ārējām un iekšējām investīcijām mūsu valsts ekonomikā.

Lai veiksmīgi risinātu šos jautājumus, ir uzsākts darbs pie pirmā visaptverošā valsts konkurētspējas izvērtējuma, kura pirmie rezultāti parādīsies jau nākamā gada pirmajā pusē. Šis izvērtējums tiks pamats visaptverošai valsts konkurētspējas uzraudzības sistēmas izveidei, kuras darbībā būs iesaistīti gan privātais sektors, gan valdība, gan Saeima.

Uzskatu, ka Latvijai šobrīd ir lieliskas iespējas nostiprināt Baltijas reģiona līdera pozīcijas vairākos tautsaimniecības sektoros. Tāpēc ir svarīgi atbilstoši Valdības deklarācijai nodrošināt gan jauna termināļa būvniecību starptautiskajā lidostā „Rīga”, izveidot labvēlīgus un konkurētspējīgus nosacījumus jaunu aviokompāniju un maršrutu ienākšanai Latvijā, gan aktīvi pieteikt savu dalību Baltijas reģiona kopējos gāzes piegāžu diversifikācijas projektos, kā arī citos projektos, kas ilgtermiņā nodrošinātu Latvijas konkurētspējas pieaugumu.

Lai sekmētu šī mērķa sasniegšanu, 2010.gada augustā ir uzsākusi darbu Lielo un stratēģiski nozīmīgo investīciju projektu koordinācijas padome, kuras galvenie uzdevumi ir lemt par investīciju piesaistes stratēģiju un stimuliem, kā arī nodrošināt saskaņotu starpresoru sadarbību sekmīgai investīciju projektu īstenošanai Latvijas valsts interesēs.

Jau šobrīd, lai veicinātu ekonomikas ātrāku atveseļošanu un līdz ar to arī ražošanas paplašināšanos, valdība budžeta likumu paketē virza arī uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaides lielajiem investīciju projektiem atbalstāmajās nozarēs, kas pārsniedz piecus miljonus latu.

Likumprojektā paredzēts, ka nodokļa atlaides apmērs ir atkarīgs no veikto investīciju apmēra. Ja kopējās sākotnējās ilgtermiņa ieguldījumu summas ir līdz 35 miljoniem latu, tad nodokļa atlaide ir 25 procentu apmērā no ieguldījumiem, bet, ja ieguldījumu summa pārsniedz 35 miljonus latu, tad par pārsnieguma summu piemēro nodokļa atlaidi 15 procentu apmērā.

Vienlaikus jāuzsver, ka veiksmīgā investīciju piesaistes procesā nozīmīga loma ir pašvaldībām. Nereti tā ir pirmā vieta, kurp dodas potenciālais investors. Tikai pārdomāta un koordinēta valsts institūciju un pašvaldību, kā arī vairāku pašvaldību sadarbība, informācijas apkopošana, analīze un proaktīva piedāvājumu sniegšana potenciāliem investoriem var nodrošināt jaunas darba vietas, nodokļu ieņēmumus un Latvijas tautsaimniecības izaugsmi.

Turpinot darbu pie valsts finanšu stabilitātes un ekonomiskās izaugsmes atjaunošanas, būtu visai tuvredzīgi neveikt preventīvus pasākumus ar mērķi nākotnē izskaust iespēju politiskam diletantismam un tuvredzībai jauna novest valsti bankrota priekšvakarā.

Tādēļ līdztekus darbam pie valsts budžeta valdība ir sagatavojusi Fiskālās disciplīnas likuma projektu, kura mērķis ir noteikt fiskālās politikas veidošanas pamatprincipus, tās plānošanas un realizēšanas instrumentus un fiskālos nosacījumus, tai skaitā budžeta bilances nosacījumu.

Bilances nosacījums paredz, ka konsolidētajam kopbudžetam ir jābūt sabalansētam vai ar pārpalikumu, budžeta deficītu pieļaujot vienīgi ekonomiskās stagnācijas vai recesijas gados, kad IKP pieaugums ir zem 2 procentiem.

Noslēgumā vēlos uzsvērt, ka sagatavotais 2011.gada valsts budžeta projekts ir vērsts uz to, lai nodrošinātu ātrāku Latvijas konkurētspējas atjaunošanu un vienlaikus maksimāli aizsargātu sociāli jutīgākās sabiedrības grupas.

Kaut arī nākamgad turpināsim samazināt budžeta deficītu, konsolidētā kopbudžeta izdevumi joprojām būs par 706 miljoniem latu lielāki nekā ieņēmumi (atbilstoši ESA95 metodikai). Tādēļ ir skaidrs, ka arī 2012.gadā būs nepieciešams veikt konsolidāciju, bet, līdzīgi kā nākošgad, tā daļēji notiks uz ekonomikas pieauguma rēķina. Tādēļ ir būtiski, ka budžeta deficītu vērtējam divu gadu griezumā, lai neatstātu visus smagākos lēmumus uz „pēdējo brīdi”, jo aiznākamajā gadā mēs nedrīkstam pieļaut arī inflācijas pieaugumu.

Sobrīd Latvijā darbu turpina SVF un Eiropas Komisijas tehniskā misija, kas seko budžeta virzībai, un vienlaikus notiek Latvijas puses sarunas ar starptautiskajiem aizdevējiem par atsevišķu budžeta konsolidācijas pasākumu atzīšanu. Nav noslēpums, ka smagākās diskusijas ir par otrā pensiju līmeņa iemaksu saglabāšanu 2 procentu apmērā, kas budžeta konsolidācijai dos 45 miljonus latu, par minimālās algas paaugstināšanu un valsts uzņēmumu dividendu maksājumiem. Atkarībā no sarunu rezultātiem valdība vai nu piedāvās budžeta konsolidācijas papildu pasākumus jau budžeta projekta otrajam lasījumam, vai arī virzīs budžeta pieņemšanai esošajā redakcijā, nepieciešamos grozījumus Saeimā iesniedzot jau pēc aizdevēju pārskata misijas darba beigām nākamā gada sākumā.

Attiecībā uz budžeta pieņemšanas laika grafiku gribētu uzsvērt, ka valdība ir darījusi visu, lai budžetu varētu pieņemt jau šogad un nākamais gads nebūtu jāsāk ar 1/12 daļu no iepriekšējā gada piešķiruma. Savlaicīga budžeta pieņemšana vien jau ir spēcīgs signāls starptautiskajiem finanšu tirgiem, ka Latvija ir valsts, kas spēj tikt galā ar savām problēmām un arī krīzes apstākļos mobilizēties.

Turpmāko gadu Latvijas fiskālā politika tiks vērsta uz to, lai atgūtu finanšu tirgu un investoru uzticību valsts kredītspējai un ilgtspējai. Tas savukārt palielinās Latvijas kredītreitingu, kā arī ierobežos valsts nepieciešamību aizņemties, tādējādi mazinot par aizņēmumiem maksājamo procentu slogu. Ir svarīgi stiprināt pārliecību par Latviju kā drošu un prognozējamu vidi uzņēmējdarbībai un investīcijām, kas ir būtisks priekšnosacījums ekonomiskās attīstības nodrošināšanai.

Aicinu Saeimu atbalstīt 2011.gada valsts budžetu, vērtēt to atbildīgi un profesionāli. Budžeta pieņemšana ir būtisks priekšnosacījums Latvijas ekonomikas stabilizācijas programmas turpināšanai un ekonomiskās attīstības nodrošināšanai.

Paldies par uzmanību!

Konteksts, runas īss raksturojums		Jaunās 10. Saeimas premjerministra iesniegtā budžeta projekts. V. Dombrovskim šis ir jau trešais budžeta projekts.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		3581
Unikālo vārdu skaits		1689
Atslēgvārdi		Valsts – 46, budžeta – 35, gada – 34, ekonomika – 24, Latvijas – 21, procentiem – 21, gada – 19, latu – 19, finanšu – 16, valdības – 16, nodokļa – 15, procenti – 14. Treknie gadi. Nodokļi kā viens no atslēgas jēdzieniem. Ēnu ekonomikas apkarošana. Eiropas Savienības fondu finansējums.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Ministru prezidents. Priekšsēdētājas kundze! Godātie deputāti! Ministri! Dāmas un kungi!
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Manis vadītā valdība. Treknie gadi. Latvija, Lietuva, Krievija, Vācija, Polija, Eiropas Savienība, Grieķija, Īrija, Portugāle, Spānija.
	Personu vietniekvārdi	Šajā runā vērojams liels skaits izteikumu paša V. Dombrovskā vārdā, daudz lietots vietniekvārds "es", daudz darbības vārdu, kas atspoguļo paša politiķa rīcību un domas. Fakti un notikumi arī tiek vērtēti pirmajā personā.
	Darbības vārdu formas	

	Vērtējumi	Pirms nedēļas kāds reģionālā laikraksta žurnālists man jautāja, kā es raksturotu 2011. gada budžetu - kā izdzīvošanas, stagnācijas, jostu savilkšanas vai sauktu to kā citādi. Mana atbilde ir viennozīmīga: šis ir stabilizācijas budžets! Parādās V. Dombrovskim jauni dialoga jēdzieni – dialogs ar partneriem valdībā, sociālais dialogs.
Retorikas paņēmieni		Tādēļ es aicinu jūs visus, godātie deputāti, budžeta konsolidācijas pasākumus vērtēt kopainā ar skatījumu uz valsts finanšu stabilizāciju, konkurētspējas atjaunošanu un krīzes pārvarēšanu, lai nodrošinātu ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi. Savlaicīga budžeta pieņemšana vien jau ir spēcīgs signāls starptautiskajiem finanšu tirgiem, ka Latvija ir valsts, kas spēj tikt galā ar savām problēmām un arī krīzes apstākļos mobilizēties. Aicinu Saeimu atbalstīt 2011. gada valsts budžetu, vērtēt to atbildīgi un profesionāli. Budžeta pieņemšana ir būtisks priekšnosacījums Latvijas ekonomikas stabilizācijas programmas turpināšanai un ekonomiskās attīstības nodrošināšanai.
Metaforika		ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (Runājot par nākamā gada budžetu, gribu to salīdzināt ar laipu, kuru valdība ir uzbūvējusi pāri krīzes bezdibēnim. Šī laipa nebūt nav komfortabla, bet pašreiz tas ir vienīgais ceļš, pa kuru ejot ir iespējams divu gadu laikā padarīt mūsu valsts finanses ilgtspējīgas). LĪDZSVARA METAFORA (Krīzes akūtāko fāzi esam pārvarējuši, tomēr iegūtā finanšu stabilitāte vēl ir trausla).
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Pa laipu ejot, neskaties mākoņos. Vinstons Čērčils par nodokļiem.
Laiks un telpa		Trešais budžets, kas ir izstrādāts krīzes apstākļos.
Komentārs		Budžets tiek raksturots kā trešais krīzes budžets. Samērā sīki aprakstīts ārējais konteksts, kurā veidots jaunais budžets. Tiek sniegts citu valstu piemērs, konkrēti skaitļi un rādītāji.

31.12.2010. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska Jaungada uzruna²⁰⁸

Labvakar, Latvija!

Labvakar, ikvienā ģimenē, ikvienā mājā!

Tikai dažas minūtes mūs šķir no gadu mijas. Mainās gada skaitlis kā atskaites punkts vai kā jauna starta līnija, bet laiks nenogurstoši turpina savu ritējumu. Šādā brīdī rodas vēlēšanās apstāties, pārdomāt un izvērtēt. Tieši šīs minūtes pirms divpadsmit maģiskajiem pulksteņa sitieniem ir domām, atziņām un cerībām bagātākās visa gada garumā.

Kā varam raksturot aizejošo gadu? Ar ko tas kļuvis nozīmīgs mūsu valsts un mūsu pašu dzīvē?

Latvijas ekonomiskā situācija stabilizējas. Jau no gada sākuma ir vērojama makroekonomisko rādītāju uzlabošanās. Trešajā ceturksnī ir iezīmējies arī ekonomikas pieaugums gada griezumā par 2.9%. Turklāt mēs ne tikai esam atgriezušies pie ekonomiskās izaugsmes, bet būtiski mainījuši ekonomikas struktūru. Ekonomika vairs nebalstās uz nekustamā īpašuma spekulācijām un uzpūsta iekšzemes patēriņa. Ekonomikas dzinējspēks ir ražošana un eksports – ražošanas apjoms šī gada pirmajos trīs ceturkšņos ir pieaudzis par 13%, bet eksports – pat par 29%. Uzlabojas arī mazumtirdzniecības rādītāji. Pakāpeniski, bet stabili samazinās bezdarbs.

Valdība turpina darbu pie valsts finanšu stabilizēšanas. Nākamā gada budžeta deficīts – 5.4% no IKP, ir krietni zem starptautiskā aizdevuma programmas noteiktajiem griestiem – 6% no IKP. Šogad ir paaugstināts Latvijas valsts kredītreitings. Finanšu tirgus likmes ir ne tikai atgriezušās pirmskrīzes līmenī, bet sasniegušas vēsturiski zemāko līmeni. Finanšu stabilitāte savukārt nodrošina labāku kredītu pieejamību iedzīvotājiem un uzņēmējiem un veicina ekonomikas izaugsmi.

Arī nākošgad mūs sagaida nopietni uzdevumi. Jāturpina darbs pie strukturālajām reformām un administratīvā sloga samazināšanas. Jāpaātrina ES fondu apguve. Jāievieš dzīvē ēnu ekonomikas apkaršanas plāns. Turpinot šo darbu, nākošajā gadā mēs sagaidām ekonomikas izaugsmi par vismaz 3.3%.

Kaut arī joprojām grūts un pārbaudījumu pilns, 2010. gads tomēr ir devis cerību.

²⁰⁸ <http://vienotiba.lv/jaunumi/zinas/ministru-prezidenta-valda-dombrovska-jaungada-uzruna/>

Cerību, ka esam tikuši pāri smagākajam krīzes laikam, cerību, ka mūsu valsts ekonomika pamazām atkopjas, cerību, ka esam nobriedusi sabiedrība, kas pret smagiem pārbaudījumiem spēj attiekties ar izturību un izpratni, par ko mans vislielākais paldies Jums!

Aizejošais gads parādīja, ka Latvija pat ļoti smagā situācijā var atgūt savu reputāciju un krīzes pārvarēšanā kļūt par paraugu citām valstīm. Ja 2009.gadā ārvalstu mediji Latviju raksturoja kā piemēru smagākajam kritienam krīzē, tad šogad mūsu valsts tēls ir ievērojami mainījies. No peramā zēna esam pārtapuši par neatlaidības un gribasspēka apliecinājumu. Tomēr šai medaļai ir divas puses.

Neapšaubot valsts starptautiskās reputācijas nozīmi, tomēr jāatzīst, ka ikvienas valsts tēla pamatā, pirmkārt, ir tās iedzīvotāju attieksme. Tikai tad, kad Latvijas cilvēki reāli izjutīs pozitīvas pārmaiņas savas dzīves kvalitātē, valdība būs paveikusi tos uzdevumus, kurus vēlētāji mums ir izvirzījuši. Lai gan statistika liecina par ekonomiskās izaugsmes aizsākumu, nav šaubu, ka ikviena indivīda, ikvienas ģimenes ikdiena mainīsies tikai tad, kad cilvēkiem būs pieejams darbs, par kuru tiks maksāts atbilstošs atalgojums, bet nomaksātie nodokļi būs pietiekami valsts funkciju nodrošināšanai un sociālajām vajadzībām.

Šajā brīdī es vēlētos uzrunāt tēmu par sabiedrības kopumā un katra individuālo attieksmi pret valsti un tajā notiekošo. Tas ir jautājums par robežu, ko uzceļam starp jēdzieniem „valsts man” un „es valstij”. Vai visam konkrēti:

- cik ilgi uzskatīsim, ka algas var maksāt aploksnēs, bet vienlaikus paudīsim sašutumu par ēnu ekonomiku;
- vai esam gatavi atteikties no kontrabandas preču pirkšanas, apzinoties, ka tādējādi valstij aiziet garām miljoniem latu nodokļos, kuru tik ļoti pietrūkst veselības aprūpei, sociālajai drošībai un citām jomām;
- vai uzskatām, ka nepiedalīšanās vēlēšanās atbrīvo no atbildības par valstī notiekošo, bet vienlaikus dod tiesības pieprasīt un kritizēt;

Tās ir tikai dažas situācijas, kurās katrs var izvērtēt savu attieksmi un savu atbildību. Pārdomāt, ko man nozīmē šī valsts un kādu es to vēlos redzēt. Valsts sākas ar mums pašiem.

Pirms vairāk kā 100 gadiem, valodnieks, advokāts un sabiedriskais darbinieks Stērstu Andrejs, kādā Jaungada vēlējumā savai tautai raksta šādas atziņas: "Vienīgais jaunā gada sveicinājums mums vispārības labā var būt: "Uz labāku saprašanos". Mūsu nevienprātība var drīz palikt par parunu: "nevienprātīgi kā latvieši". Par godu mums tas nevar nākt, bet kaitēt tas kaitē milzīgi nevien mūsu makam, bet arī mūsu viskopības nozīmei."

Mūsu valsti un tautu nav saudzējuši smagi pārbaudījumi. Vienu no tiem izdzīvojam arī šobrīd. Šis ir bijis grūts laiks un prasījis smagus lēmumus. Tādēļ kopības un vienotības sajūtai var būt izšķirīga nozīme. Ja gribēsim un pratīsim turēties kopā, jau nākamajā gadā varēsim iesākt attīstības un labklājības ceļu. Bet tas būs iespējams tikai tad, ja mācēsīm savas domas, radošo un fizisko enerģiju ievirzīt kopīgā gultnē – valsts un sabiedrības attīstības gultnē. Bet, ja mēs paši sev neticēsim, nevar prasīt, lai mūsu valstij un tautai notic citi. Tādēļ ticība ir otrs stūrakmens, kurā balstās veiksmīga turpmākā valsts attīstība.

Godātie Latvijas iedzīvotāji!

Ikvienā ceļā vai darbā, ko uzsākam, būtiskākais ir skaidra mērķa apziņa. Uzsākot jaunu gadu, mēs izvirzām sev mērķi – vienu vai vairākus, jo bezmērķīga dzīve ir tikai eksistence. Arī valsts nākotnei un attīstībai ir nepieciešams noteikt mērķi.

Latvijas attīstības pamatmērķi ir skaidri. Latvijas valstiskuma stiprināšana, ciešāk integrējoties ES un NATO. Latviskās identitātes un kultūras attīstība. Valsts konkurētspējas kāpināšana, nodrošinot ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi un labklājības pieaugumu. Mērķis ir plaukstoša Latvijas valsts, ar kuru tās iedzīvotāji patiesi lepotos.

Šogad apritēja 20 gadi kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas. Gluži tāpat kā mēs pateicamies tiem valsts vīriem, kam pietika drosmes pasludināt un atjaunot Latvijas valstisko neatkarību, vai tiem Latvijas patriotiem, kas janvāra barikādēs sargāja savu zemi, tieši tāpat būtu jādomā un jāstrādā arī mums, kas šobrīd esam savas valsts likteņa lēmēji un darītāji.

Latvijai ir vajadzīgi gudri, strādīgi un uzņēmīgi cilvēki. Tādēļ, uzlabojoties valsts ekonomiskajai situācijai, valdībai jāstrādā pie tā, lai veicinātu no Latvijas aizbraukušo līdzpilsoņu atgriešanos dzimtenē. Latvija ir mūsu mājas, kas nevar palikt bez saviem cilvēkiem.

Mēs labi zinām, ka izaicinājumi vēl nav galā. Jaunais gads prasīs daudz pacietības gan no valsts vadības, gan no ikviena indivīda. Šis nav laiks, kad vienam otru apkarot vai pretnostatīt, šis ir laiks, kad vienoti jāstrādā un jāzina, kurp ejam un kādu Latviju ceļam. Tad arī 2011.gads būs solis stiprākas un pašapzinīgākas Latvijas virzienā.

„Mācies atzīt savu vērtību un, ja tā krietna, turi to cieņā; neļauj nevienam to nievāt. Pašcieņas trūkums ir paļājama īpašība gan atsevišķām personām, gan to lielām kopībām – tautām," tā pirms gadsimta domājis un rakstījis Stērstu Andrejs.

Pilnībā pievienojoties viņam, es gribētu aicināt Jūs šajā brīdī domās ietvert divus ļoti būtiskus, stiprus un pat maģiskus vārdus: „Latvija var!”

„Latvija var!” ir mūsu iedvesmas stāsti – projekts, kas uzsākts jau 2008.gadā, kad piedzīvojām pirmos sāpīgos kritienus un pesimisma uzplūdus. Tomēr arī tajā laikā izrādījās, ka ir uzņēmēji, zinātnieki, mākslinieki un dažādu jomu speciālisti, kas spēj Latvijas vārdu nest pasaulē.

Latvija varēs, ja mēs būsim gudri un pašapziņīgi. Ja noticēsim savas tautas un savas zemes nākotnei, lai piepildītu iecerēto un dzīvotu plaukstošā valstī!

Novēlu, lai 2011.gads mums visiem būtu patiesā ticībā, cerībā un mīlestībā balstīts! Un atcerēties – Latvija var!

Laimīgu Jauno gadu!

Dievs svētī Latviju!

Konteksts, runas īss raksturojums		Premjerministra Jaungada uzruna gadā, kad stabilizējas ekonomikas situācija Latvijā.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		1068
Unikālo vārdu skaits		644
Atslēgvārdi		Valsts – 20, Latvijas – 13, mūsu – 11, ekonomika – 9, gada – 7, Latvija – 7, mēs – 7, esam – 6, mums – 6, savu – 6. Cerība. Vienotība. Mērķis.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Ministru prezidents. Valdības vadītājs. Labvakar, Latvija! Labvakar, ikvienā ģimenē, ikvienā mājā! Godātie Latvijas iedzīvotāji!
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	ES, NATO.
	Personu vietniekvārdi	Vispirms parādās "vispārīgais es" – atsevišķi ņemta abstrakta valsts iedzīvotāja tēls.
	Darbības vārdu formas	Daudz darbības vārdu pavēles izteiksmē. Darbības vārdu semantika pamatā saistīta ar uz krīzes pārvarēšanu un ekonomiskās situācijas stabilizēšanu vērstu rīcību.
	Vērtējumi	Kaut arī joprojām grūts un pārbaudījumu pilns, 2010. gads tomēr ir devis cerību. Smagā sutiācija, smagie pārbaudījumi, smagākais kritiens. Valsts tēla uzlabošana. Smagie lēmumi.
Retorikas paņēmieni		Kā varam raksturot aizejošo gadu? Ar ko tas kļuvis nozīmīgs mūsu valsts un mūsu pašu dzīvē? Izteikumi ar vienādi veidotu sākumu: Cerību, ka esam tikuši pāri smagākajam krīzes laikam, cerību, ka mūsu valsts ekonomika pamazām atkopjas, cerību, ka esam nobriedusi sabiedrība, kas pret smagiem pārbaudījumiem spēj attiekties ar izturību un izpratni, par ko mans vislielākais paldies Jums! Pārspriež, ka valsts man dod to, ko es dotu valstij, divpusēju atbildību. Novēlu, lai 2011.gads mums visiem būtu patiesā ticībā, cerībā un mīlestībā balstīts! Un atcerēties – Latvija var! Laimīgu Jauno gadu!
Metaforika		JAUNS GADS - JAUNA DZĪVE (Mainās gada skaitlis kā atskaites punkts vai kā jauna starta līnija, bet laiks nenogurstoši turpina savu ritējumu). VALSTS IR CILVĒKS (Latvija kā perams zēns). ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (attīstības un labklājības ceļš, ikviens ceļš, kurp ejam).
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Pirms vairāk kā 100 gadiem, valodnieks, advokāts un sabiedriskais darbinieks Stērstu Andrejs kādā Jaungada vēlējumā savai tautai raksta šādas atziņas: "Vienīgais jaunā gada sveicinājums mums vispārības labā var būt: "Uz labāku saprašanos". Mūsu nevienprātība var drīz palikt par parunu: "nevienprātīgi kā latvieši". Par godu mums tas nevar nākt, bet kaitēt tas kaitē milzīgi nevien mūsu makam, bet arī mūsu viskopības nozīmei." "Mācies atzīt savu vērtību un, ja tā krietna, turi to cieņā; neļauj nevienam to nievāt. Pašcieņas trūkums ir paļājama īpašība gan

	atsevišķām personām, gan to lielām kopībām – tautām," tā pirms gadsimta domājis un rakstījis Stērstu Andrejs. "Latvija var!" ir mūsu iedvesmas stāsti – projekts, kas uzsākts jau 2008.gadā, kad piedzīvojām pirmos sāpīgos kritienus un pesimisma uzplūdus. Tomēr arī tajā laikā izrādījās, ka ir uzņēmēji, zinātnieki, mākslinieki un dažādu jomu speciālisti, kas spēj Latvijas vārdu nest pasaulē. Dievs svētī Latviju!
Laiks un telpa	Kaut arī joprojām grūts un pārbaudījumu pilns, 2010. gads tomēr ir devis cerību. Arī nākošgad mūs sagaida nopietni uzdevumi. 20 gadi kopš neatkarības atjaunošanas.
Komentārs	Runa ir sava veida atskaitīšanās par iepriekšējā gadā paveikto. Atkal daudz skaitļu un rādītāju, kas saistīti ar ekonomiskās situācijas stabilizēšanu.

17.11.2011. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska apsveikums 18. novembrī – Latvijas neatkarības proklamēšanas 93. gadadienā²⁰⁹

1918. gada 18. novembrī latviešu nācija īstenoja savas pašnoteikšanās tiesības un nodibināja Latvijas valsti. Jau gandrīz gadsimtu Latvijas tautai ir sava valsts, kuras mērķis ir nodrošināt latviešu nācijas, valodas un kultūras pastāvēšanu. Tā ir Latvijas valsts būtība, kura piešķir jēgu ekonomiskajai izaugsmei, labklājībai un drošībai mūsu zemē. Mēs esam lepni par to, ka latviešu nācijai šajos gados ir izdevies izveidot, atjaunot un attīstīt savu valsti. Mums izdevies nosargāt latviešu valodu, kurai vienmēr jābūt kā vienīgajai valsts valodai.

Latvija – tā ir visa mūsu sabiedrība un tautības - daudzveidība ir Latvijas bagātība. Mūsu valsts ir iekļaujoša, un latvietība ir atvērta. Patriotisms un lepnums par savu valsti, cieņa un godprātība pret visiem valsts iedzīvotājiem ir pamatprincipi, kurus jākopj un jāieaudzina jau bērnībā. Tikai tā iespējams izveidot saliedētu sabiedrību, ar vienotu izpratni par Latvijas valsts vēsturi un ticību tās izaugsmei nākotnē.

Latvija lepojas ar savu tautu, tradīcijām un vēsturi. Latvijā ciena visus iedzīvotājus un godā savus varoņus, kuri aizstāv mūsu valsts vērtības, brīvību un drošību.

Latviešu darba tikums un spēja mobilizēties krīzes pārvarēšanai guvuši pasaules atzinību un tiek minēti kā piemēri citām Eiropas valstīm. Pašlaik pārejām nākamajā posmā, kur lielākais izaicinājums ir stabila attīstība. Tikai darbs un mērķtiecība var Latviju izvirzīt līderpozīcijās Baltijas reģionā.

Latvijas valsts dibināšanu parasti svinam ne tikai Latvijā, bet katrā valstī, kurā dzīvo mūsu valsts piederīgie. Katrs, kurš izjūt savu saikni ar Latviju ir tai piederīgs un vajadzīgs. Mūsdienu tehnoloģijas ļauj ikdienā komunicēt ar radiem un draugiem Latvijā, neklātienē piedalīties Latvijas kultūras dzīvē un pat uzņēmējdarbībā, kā arī uzturēt un pilnveidot latviešu valodas zināšanas. Taču tehnoloģiju iespējas nevar aizvietot ieguldījumu klātienē, stiprinot Latviju kā tiesisku un nacionālu valsti. Mūsu valsts cilvēku talanti, zināšanas un prasmes ir nepieciešamas Latvijas izaugsmei, lai veidotu jaunus uzņēmumus un darba vietas, izstrādātu inovatīvas apmācību programmas un audzinātu jaunus līderus. Latvijas valdība turpinās strādāt, lai palīdzētu atrast iespējas mūsu valsts piederīgajiem atgriezties.

Apsveicu visus cilvēkus Latvijā un visus mūsu valsts patriotus plašajā pasaulē Latvijas dzimšanas dienā!

Konteksts, runas īss raksturojums	Kārtējais apsveikums Latvijai iedzīvotājiem valsts neatkarības proklamēšanas gadadienā. Šajā gadā noticis referendums, kura rezultātā latviešu valoda saglabāja vienīgās valsts valodas statusu. Atkal aktuāls ir Latvijas valstspiederīgo aizbraukšanas jautājums un viņu atgriešanās veicināšana.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	317
Unikālo vārdu skaits	208
Atslēgvārdi	Valsts – 12, Latvijas – 10, mūsu – 8, latviešu – 6, mūsu valsts – 6. Latviešu nācija, valoda, kultūra. Latviešu valoda – vienīgā valsts valoda.

²⁰⁹ <http://www.lvportals.lv/visi/preses-relizes?id=239717>

	Daudzveidība – Latvijas bagātība. Tauta, tradīcijas un vēsture.	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Ministru prezidents Visi cilvēki Latvijā (pašās beigās)	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Latvija, Eiropa.
	Personu vietniekvārdi	"Mēs", lai apzīmētu gan valdību, gan sabiedrību kopumā. Daudz izteikumu trešajā personā, savā vārdā V. Dombrovskis runā tikai runas noslēgumā, apsveikuma frāzē.
	Darbības vārdu formas	
	Vērtējumi	Latviešu darba tikums un spēja mobilizēties krīzes pārvarēšanai guvuši pasaules atzinību un tiek minēti kā piemēri citām Eiropas valstīm.
Retorikas paņēmieni	Apsveicu visus cilvēkus Latvijā un visus mūsu valsts patriotus plašajā pasaulē Latvijas dzimšanas dienā!	
Metaforika	-	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	1918. gada 18. novembrī latviešu nācija īstenoja savas pašnoteikšanās tiesības un nodibināja Latvijas valsti. Jau gandrīz gadsimtu Latvijas tautai ir sava valsts, kuras mērķis ir nodrošināt latviešu nācijas, valodas un kultūras pastāvēšanu.	
Laiks un telpa	2011. gads	
Komentārs	Izteikts patoss, runa vērsta uz Latvijas iedzīvotāju vienotības un patriotisma sajūtu. Nav izmantota metaforika un novērtējoši izteikumi. Uzmanība maksimāli koncentrēta uz nacionālo vērtību uzskaitīšanu un valsts attīstības nākotnē perspektīvām. Tāpat tiek pieminēts Latvijas veiksmes stāsts, kas lēnām izved valsti no krīzes.	

31.12.2011. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska Jaungada uzruna²¹⁰

Labvakar, Latvija!

Pirms gadu mijas parasti kavējamies pārdomās par aizvadīto gadu. Paņemam līdzi gaišās atmiņas, bet grūtības atstājam pagātnē. Aizrit ražīga darba, negaidītu pārmaiņu un jaunu cerību gada pēdējās minūtes. Šajā brīdī izvērtējam paveikto un vienlaikus domājam par jauniem mērķiem, ko apņemas sasniegt Jaunajā gadā.

"Lepna un bagāta Latvija kļūs tikai tad, ja mūs uz priekšu neatlaidīgi turēs savā varā klusa un vienkārša darba un pienākuma apziņa." Tā mūsu valsts pirmajā gadadienā, 1919.gadā, teica Kārlis Skalbe. Tikai ar neatlaidīgu darbu un pienākuma apziņu pret saviem tuvākajiem un Latvijas valsti esam pārvarējuši grūtos krīzes gadus. Šovakar ar lepnumu varam teikt: Latvijas tauta, rīkojoties gudri un apdomīgi, ir pārvarējusi finanšu krīzi un atjaunojusi tautsaimniecības izaugsmi.

Mums ir iemesls ar padarīta darba sajūtu atskatīties uz paveikto. Esam sakārtojuši valsts finanses. Pirms Ziemassvētkiem sekmīgi pabeidzām starptautiskā aizdevuma programmu un atgriezāmies to valstu saimē, kas pašas spēj risināt savas finanšu lietas. Nākamā gada budžeta deficīts stabili iekļaujas Māstrihtas kritēriju pieļautajās robežās. Esam pabeiguši sabiedrību jau nogurdinājušo fiskālo konsolidāciju. Taču, atjaunotā finanšu stabilitāte un patstāvība nenozīmē, ka jāsāk tērēt pāri saviem līdzekļiem. Šo eksperimentu jau pamēģināja tā saucamajos treknajos gados. Sekas bija smagas un nepatīkamas. Ceru, ka no šīs krīzes esam guvuši mācību un sapratuši finanšu disciplīnas nozīmi.

Mūsu ekonomika šobrīd ir viena no straujāk augošajām Eiropas Savienībā. Iekšzemes kopprodukts šogad pieauga par apmēram 5%. Ražošanas apjoms jau sasniedz pirmskrīzes līmeni, bet eksporta apjoms to pārsniedz. Pamazām izaugsme kļūst jūtama arī Latvijas iedzīvotāju ienākumu reālā pieaugumā. Šī gada trešajā ceturksnī algas pieauga vidēji par 3.7% sabiedriskajā sektorā un par 5% privātajā sektorā. Tā ir kaut arī neliela, bet tomēr pozitīva pieauguma tendence, kas nākošgad kļūs vēl izteiktāka. Pakāpeniski samazinās bezdarbs. Šogad darba tirgū atgriezušies vairāk nekā 56 tūkstoši strādājošo.

Latvijas tautsaimniecība turpinās augt arī Jaunajā gadā. Ir beidzies smags, bet nozīmīgs posms Latvijas vēsturē. Tā mācības mums jāpaņem sev līdzi nākotnē. Politiķi nedrīkst pieņemt īstermiņā izdevīgus, taču ilgākā perspektīvā - bezatbildīgus lēmumus. Esam iemācījušies, ka varam sasniegt labus rezultātus, ja koncentrējam resursus, rīkojamies racionāli un esam gatavi pārmaiņām. Ir

²¹⁰ <http://www.delfi.lv/news/comment/comment/ministru-prezidenta-valda-dombrovska-jauna-gada-uzruna.d?id=42021906>

pārstrukturēta ekonomika, sakārtots budžets un samazināta valsts pārvalde. Esam gatavi tālākai izaugsmei, kas nodrošinās tautas labklājību. Šodien mūsu valsts nākotne ir daudz stabilāka nekā daudzās citās Eiropas valstīs.

Tomēr iegrimt pašpmierinātībā nav pamata. Mums nopietni jāstrādā, lai tuvākajos gados nodrošinātu stabilu un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi un lai izvairītos no kārtējā burbuļa. Jāņem vērā arī sarežģītā ekonomiskā situācija pasaulē. Turpinās parādu krīze eiro zonā, krīt pasaules tirdzniecības tempi, saglabājas nenoteiktība attiecībā uz nepieciešamo fiskālo konsolidāciju vairumā ekonomiski attīstīto valstu.

Kas mums jā dara, lai stabila attīstība turpinātos arī nākamajos gados? Galvenais uzdevums ir valsts konkurētspējas paaugstināšana. Jāuzlabo uzņēmējdarbības vide. Jāturpina audzēt darba ražīgums. Ekonomikas atbalsta pasākumi jāvērs uz uzņēmumu tehnoloģisko modernizāciju. Efektīvi jāizmanto Eiropas Savienības fondu līdzekļi gan infrastruktūras sakārtošanai, gan uzņēmējdarbības atbalstam. Jau šogad ir vērojamas pozitīvas indikācijas. Latvija ir kļuvusi par Baltijas līderi Doing Business indeksā, tas ir nozīmīgs investoru piesaistei.

Jaunais 2012.gads būs nozīmīgs arī Eiropas Savienībai, kad lielā mērā izšķirsies tās turpmākās attīstības virzieni. Mums jāstrādā, lai Latvija būtu kopā ar tām valstīm, kas veidos nākotnes Eiropas kodolu. Latvijai jāatbalsta aizvien ciešāka Eiropas valstu sadarbība. Latvijas vieta nav ne Eiropas nomalē, ne uz tās Austrumu tilta, bet gan Eiropu uz priekšu virzošajā kodolā. Eiropa ir Latvijas ģeopolitiskā telpa, ar kuru mūs vieno kopīga vērtību izpratne. Mēs esam gatavi kopā ar citām valstīm atjaunot Eiropas konkurētspēju un strādāt tās drošas nākotnes labā.

Ar citām Eiropas valstīm mūs vieno arī cieņa pret katras valsts unikālo nacionālo identitāti. Eiropas daudzveidības vārdā savu nacionālo identitāti attīsta un nostiprina katra Eiropas valsts. Tas ir arī Latvijas pienākums.

Latvijas tauta!

Latvijas valsts ir demokrātiska, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts. Mūsu tauta ir "vienota garīga celtne. Mēs varam prasīt, lai mazākuma tautībām un latviešiem būtu kāda kopēja saite un lai šī saite būtu latviešu valoda," tā pagājušā gadsimtā uzsvēra Kārlis Skalbe. Šie vārdi ir aktuāli joprojām.

Mūsu valsts pamatam jābūt skaidram katram latvietim un katram Latvijas iedzīvotājam. Latviešu valoda, kā vienīgā valsts valoda Latvijā izsaka mūsu valsts demokrātisko un nacionālo būtību. Dzīvot latviskā Latvijā citu tautību pārstāvjiem nav un nedrīkst būt aizvainojoši. Latviska Latvija neizslēdz mazākumtautību tradīciju saglabāšanu un kopšanu, kas ir daļa no Latvijas bagātās kultūrtelpas.

Aicinu visus Latvijas pilsoņus piedalīties gaidāmajā referendumā un saliedēti apliecināt uzticību Latvijas valsts nacionālajai identitātei un konstitucionālajām vērtībām. Latviešu valoda ir un būs šīs identitātes pamats, tāpat kā mūsu uzticība demokrātijai un valsts neatkarībai. Referendumam jāklūst par apliecinājumu tam, ka Latvijas pamatvērtības ir svarīgas ne tikai latviešiem, bet tiem daudzajiem mazākumtautību pārstāvjiem, kas ir piederīgi mūsu dzimtenei. Saliedēta sabiedrība ir mēraukla demokrātijas briedumam. Tas ir svarīgs priekšnoteikums arī Latvijas ekonomiskajai izaugsmei.

Cienījamie Latvijas iedzīvotāji!

Šovakar gribu pateikt paldies visiem Latvijas cilvēkiem, kas ar savu darbu un mīlestību aizejošā gadā ir darījuši Latviju stiprāku!

Latvijas valsts, tās labklājība, drošība un identitāte ir visu mūsu kopīga lieta.

Šajā brīdī pirms Jaunā gada aicinu katru no mums izvirzīt nākamā gada mērķus gan sev personīgi, gan arī Latvijai. Aicinu katru Latvijas patriotu apņemties paveikt vismaz vienu nesavtīgu darbu, lai stiprinātu mūsu valsti.

Lai jūsu mājās šovakar valda saticība un sirsnība!

Laimīgu Jauno gadu!

Dievs svētī Latviju!

Konteksts, runas iss raksturojums	Premjerministra Jaungada uzruna Latvijas iedzīvotājiem. Ekonomiskās krīzes pārvarēšana 2011. gadā.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	833
Unikālo vārdu skaits	520
Atslēgvārdi	Latvijas – 20, valsts – 15, Eiropa – 12, mūsu – 10, esam – 8, mums – 6, darba – 5. Treknie gadi.

Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Ministru prezidents Labvakar, Latvija! Latvijas tauta! Cienījamie Latvijas iedzīvotāji!
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	-
	Personu vietniekvārdi	"Mēs", lai pieskaitītu sevi pie grupas "Latvijas iedzīvotāji" un daļēji arī "valdība".
	Darbības vārdu formas	Darbības vārdi ar novērtēšanas, solīšanas atjaunošanās, atjaunošanas, uzlabošanas, attīstīšanās, nostiprināšanās, dalības semantiku.
	Vērtējumi	Smagas un nepatīkamas sekas. Smags, bet nozīmīgs posms Latvijas vēsturē. Sarežģītā ekonomiskā situācija pasaulē. Latvijas valsts ir demokrātiska, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts.
Retorikas paņēmieni		Šovakar ar lepnumu varam teikt: Latvijas tauta, rīkojoties gudri un apdomīgi, ir pārvarējusi finanšu krīzi un atjaunojusi tautsaimniecības izaugsmi. Esam gatavi tālākai izaugsmei, kas nodrošinās tautas labklājību. Šodien mūsu valsts nākotne ir daudz stabilāka nekā daudzās citās Eiropas valstīs. Lai sniegtu nepieciešamo informāciju, imitē dialogu, izmantojot jautājumu un atbilžu formu (Kas mums jādara, lai stabila attīstība turpinātos arī nākamajos gados?). Izsaka pateicību: Šovakar gribu pateikt paldies visiem Latvijas cilvēkiem, kas ar savu darbu un mīlestību aizejošā gadā ir darījuši Latviju stiprāku! Uz vienotības sajūtas attīstīšanu vērsti aicinājumi: Latvijas valsts, tās labklājība, drošība un identitāte ir visu mūsu kopīga lieta. Laimīgu Jauno gadu!
Metaforika		Ģeotelpiskā metafora POLITIKA IR ĢEOGRĀFISKĀ TELPA (Latvijas vieta nav ne Eiropas nomalē, ne uz tās Austrumu tilta, bet gan Eiropu uz priekšu virzošajā kodolā. Eiropa ir Latvijas ģeopolitiskā telpa, ar kuru mūs vieno kopīga vērtību izpratne). ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (turpmākās attīstības virzieni). Tekstila metafora: Saliedēta sabiedrība ir mēraukla demokrātijas briedumam.
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		"Lepna un bagāta Latvija kļūs tikai tad, ja mūs uz priekšu neatlaidīgi turēs savā varā klusa un vienkārša darba un pienākuma apziņa." Tā mūsu valsts pirmajā gadadienā, 1919.gadā, teica Kārlis Skalbe. Mūsu tauta ir "vienota garīga celtne. Mēs varam prasīt, lai mazākuma tautībām un latviešiem būtu kāda kopēja saite un lai šī saite būtu latviešu valoda," tā pagājušā gadsimtā uzsvēra Kārlis Skalbe. Šie vārdi ir aktuāli joprojām. Dievs, svētī Latviju!
Laiks un telpa		Pirms gadu mijas parasti kavējamies pārdomās par aizvadīto gadu.
Komentārs		Runā notiek atskaitīšanās par 2011. gadu (ekonomikas rādītāji, kas paveikts, kas jādara). Daudz uzmanības veltīts nacionālo vērtību jautājumiem (īpaši valsts valodai) un sabiedrības vienotības aspektiem. Izcelti Latvijas sasniegumi, iedzīvotāju nopelni.

18.11.2012. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska apsveikums 18. novembrī – Latvijas neatkarības proklamēšanas 94. gadadienā²¹¹

Cienījamie tautieši,
mūsu valsts patrioti Latvijā un citur pasaulē!

²¹¹ <http://www.lvportals.lv/print.php?id=252275>

1918. gada 18. novembrī uz Latvijas Nacionālā teātra skatuves kāpa 40 valstsvīri, kurus vienoja vīzija par neatkarīgu Latvijas valsti un apņemšanās to īstenot. Bija sperts pirmais solis – nodibināta Latvijas Republika.

Šogad 11. novembrī Daugavmalā pulcējās vairāk cilvēku kā parasti, lai pieminētu Brīvības cīņas un tos, kas par Latvijas neatkarību bija gatavi atdot dzīvību. Vairāk kā parasti šogad sarkanbaltsarkanās lentītes pie savu mēteļu atlokiem bija piesprauduši jaunieši, sirmgalvji, vecāki un bērni. Tas bija skaists ievads 18. novembrim, Latvijas dzimšanas dienas svētkiem. Tumšajā un pelēkajā Latvijas rudenī ir laiks, kad savās sirdīs nesto mīlestību un ticību Latvijai, mēs gribam padarīt redzamu.

Godātā Latvijas tauta! Mūsu priekšteči ir ieguldījuši savus sapņus, idejas un sūru ikdienas darbu, lai mums varētu būt sava valsts. Mēs veidojam valsti šodien, cerot un ticot, ka mācēsīm to nodot saviem bērniem – labklājīgu, skaistu, radošu un iedvesmojošu.

Es vēlos šodien pateikties visiem Latvijas cilvēkiem gan par pacietību un sapratni ar kādu tika pārdzīvots grūtais krīzes laiks, gan par apņēmību, ar kādu Latvijas cilvēki šobrīd iesaistās valsts izaugsmē. Es aicinu atcerēties, ka mūs, Latvijas tautu, kopā saista neredzamas, taču ciešas piederības saites. Priecāsimies par saviem un cita panākumiem, palīdzēsim viens otram grūtos brīžos. Būsim kopā! Strādāsim, lai mūsu Latvija taptu lepna, skaista un labklājīga! Jānis Čakste, viens no Latvijas dibinātājiem un mūsu pirmais prezidents, savulaik teica, ka Latvija ir pārāk maza, lai no tās nogurtu. Es novēlu mums visiem nenogurstošu darbu savā, savas tautas un savas valsts labā!

Sveicu Jūs Latvijas Republikas proklamēšanas 94. gadadienā!

Konteksts, runas īss raksturojums		Svinīga, patriotiska runa. Bez specifiska konteksta.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		247
Unikālo vārdu skaits		173
Atslēgvārdi		Latvijas – 12, bija – 4, mūsu – 4.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Ministru prezidents Cienījamie tautieši, mūsu valsts patrioti Latvijā un citur pasaulē! Godātā Latvijas tauta!
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	-
	Personu vietniekvārdi	"Mēs" – visi Latvijas iedzīvotāji, tai skaitā premjerministrs.
	Darbības vārdu formas	Personīgā viedokļa, vēlējumu un aicinājumu paušanai izmantots "es". Trešajā personā apraksta faktus un notikumus.
	Vērtējumi	Mēs veidojam valsti šodien, cerot un ticot, ka mācēsīm to nodot saviem bērniem – labklājīgu, skaistu, radošu un iedvesmojošu.
Retorikas paņēmieni		Sveicu Jūs Latvijas Republikas proklamēšanas 94. gadadienā!
Metaforika		nav
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		1918. gada 18. novembrī uz Latvijas Nacionālā teātra skatuves kāpa 40 valstsvīri, kurus vienoja vīzija par neatkarīgu Latvijas valsti un apņemšanās to īstenot. Bija sperts pirmais solis – nodibināta Latvijas Republika. Mūsu priekšteči ir ieguldījuši savus sapņus, idejas un sūru ikdienas darbu, lai mums varētu būt sava valsts. Jānis Čakste, viens no Latvijas dibinātājiem un mūsu pirmais prezidents, savulaik teica, ka Latvija ir pārāk maza, lai no tās nogurtu.
Laiks un telpa		Šogad 11. novembrī Daugavmalā pulcējās vairāk cilvēku kā parasti, lai pieminētu Brīvības cīņas un tos, kas par Latvijas neatkarību bija gatavi atdot dzīvību.
Komentārs		Iedzīvotāju patriotisko jūtu vairošana, piemin ar neatkarības proklamēšanas dienu saistīto atribūtiķu. Jāatceras, ka mūs visus vieno mūsu valsts.

31.12.2012. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska Jaungada uzruna²¹²

Godātie Latvijas iedzīvotāji, mūsu valsts patrioti visā pasaulē!

²¹² <http://www.ntz.lv/dazadi/ministru-prezidenta-valda-dombrovska-uzruna-vecgada-vakara-sagaidot-jauno-2013-gadu/>

Pulksteņa rādītājs tuvojas divpadsmitiem – esam aizvadījuši vēl vienu gadu. Šajās minūtēs pārdomājam aizejošo gadu – kas ir izdevies un pie kā vēl jāpiestrādā. Šajās minūtēs arī domājam par Jauno gadu – ko tas nesīs un, galvenais, ko mēs paši nākošgad vēlamies sasniegt.

Nākošgad svinēsim Latvijas valsts dibināšanas 95. gadadienu un tikai pieci gadi mūs šķirs no Latvijas valsts simtgades. Simtgade ir nozīmīgs brīdis katras valsts mūžā. Tad mūsu paaudzei būs jāatskaitās mūsu valsts dibinātāju un veidotāju priekšā – cik stipra šodien ir mūsu Latvijas valsts. Tā būs mūsu atskaite arī nākamajām paaudzēm, kuras valsti no mums saņems mantojumā. Valdības mērķis ir, lai, sagaidot Latvijas simto dzimšanas dienu, mūsu valsti par veiksmīgu sauktu paši Latvijas iedzīvotāji. Nepietiek tikai ar ārēju atzinību, kuru pēdējos gados esam saņēmuši pietiekoši daudz. Latvijas veiksmē ir tikai tad, kad tā kļūst par katra iedzīvotāja veiksmi, vairojot prieku dzīvot un strādāt mūsu valstī.

Aizvadītais gads mūs ir tuvinājis šim mērķim. Vēlos pateikties visiem Latvijas cilvēkiem par darbu, izturību un patriotismu, kas padarīja Latviju par visstraujākās ekonomiskās izaugsmes valsti Eiropā. Ir izveidoti 30 tūkstošu jaunu darbavietu. Ražošanas un eksporta apjomi pārsniedz pirmskrīzes līmeni. Valsts budžeta ieņēmumi mums ļāva palielināt atbalstu ģimenēm ar bērniem, skolotājiem, veselības aprūpei, kultūrai un citām jomām. Lēni, bet pieaug arī algas. Valdības lēmumi šogad samazināt pievienotās vērtības nodokli un, sākot ar nākošo gadu, samazināt iedzīvotāju ienākumu nodokli dos praktisku atbalstu daudzām ģimenēm.

2012. gadā ir pieaugusi Latvijas konkurētspēja un pārliecība par savām vērtībām. Taču mēs esam tikai ceļā uz Latviju, kurā katrs var realizēt savas spējas, piepildīt savus sapņus un nodzīvot pilnvērtīgu dzīvi. Iespēju Latvija visiem – tāds ir mūsu mērķis.

Labi apzinot, ka Latvijas izaugsmi šodien vēl nejūtam katrā mājā. Darba iespējas un atalgojums aug lēnāk nekā ekonomika kopumā. Gada laikā radīts salīdzinoši daudz jaunu darbavietu, tomēr daudzi joprojām ir bez darba. Nabadzība novados ir skaudra realitāte. Valdības uzdevums ir rūpēties par tiem, kuriem ir visgrūtāk – nodrošinot iespējas izglītoties un atrast darbu, saņemt valsts atbalstu grūtā brīdī. Tāpēc arī 2013.gadā viena no valdības prioritātēm būs mazināt nevienlīdzību un sociālo atstumtību.

Latvijas iedzīvotāji!

Nākamais gads Latvijai būs stabilas izaugsmes un augošu iespēju gads. Mūsu pienākums ir prast tās izmantot! Valdība turpinās atbildīgu fiskālo politiku. Mēs strādāsim pie atbalsta uzņēmējiem, pie ēnu ekonomikas apkarošanas, inovāciju sekmēšanas. Ekonomiskā stabilitāte nodrošinās iespējas attīstīties uzņēmumiem. Izaugsme radīs arī jaunas darbavietas – to skaits pieaugs straujāk. Aicinu visus, kam ir labas idejas, zināšanas un uzņēmība likt tās lietā, un izmantot valsts sniegto atbalstu uzņēmējdarbībai. Lai izdodas pašiem kļūt par saviem darba devējiem, radīt jaunas darbavietas, šādi palīdzot savai ģimenei, novadniekiem un Latvijai kopumā.

Latvija nav vientuļa sala – mēs esam ciešām saitēm sieti ar Baltijas valstīm un Ziemeļeiropu. Mūsu kaimiņi ir arī nozīmīgākie investori un tirdzniecības partneri. Esam tikai pārsimts kilometru attālumā no valstīm, kurās ir pasaules izglītotākās, saliedētākās un pārtikušākās sabiedrības. Tās ir valstis ar viszemāko korupciju un visaugstāko uzticēšanos valdībai. Iekļaušanās šajā saimē ir visu Latvijas cilvēku labklājības, attīstības un drošības jautājums. Latvija var daudz mācīties no Ziemeļvalstīm un pārņemt to labāko pieredzi – protams, vienlaikus saglabājot mūsu valsts savdabību, valodu un kultūru.

Cienījamie tautieši,

nākamgad būs jāturpina mērķtiecīga politika, lai uzlabotu demogrāfisko situāciju. Lai Latvijas simtgadi mēs varētu sagaidīt ar pārliecību par stabilu nākotni mūsu tautai. Mums visiem ir jāgādā, lai tautieši ārzemēs saglabātu saites ar Latviju. Baltijas jūras reģionam nostiprinoties kā stabilākajam un dinamiskākajam visā Eiropā, aug pievilcība Latvijai kā dzīvesvietai. Jau šodien redzam: daļa no tiem, kas ekonomisko apstākļu spiesti aizbraukuši no Latvijas, vēlas atgriezties dzimtenē. Valstij, mums visiem ir jāizrāda pretimnākšana: mums ir svarīgs ikviens, kurš jūt sevī piederību Latvijai un grib šeit veidot savu dzīvi un nākotni.

Nākamajā, Latvijas valsts pastāvēšanas deviņdesmit piektajā gadā, mēs atzīmēsim arī Tautas frontes divdesmit piekto gadadienu. Abi šie notikumi ir cieši saistīti: valsts neatkarības atjaunošana Tautas frontes vadībā apliecināja, ka 18. novembra ideāli mūsdienās joprojām ir dzīvi. Vienlaikus es uzskatu, ka abi šie notikumi ir nesaraucjami saistīti ar vēl vienu Latvijas lēmumu – par iestāšanos Eiropas Savienībā 2004.gadā.

Miķelis Valters, viens no neatkarīgās Latvijas idejas autoriem un valsts dibinātājiem, savulaik rakstīja: „Taisnība, mēs esam tikai grauds, neliela politiska būtība Eiropas visumā. Bet mūsu būtība saistās jau bezgala daudziem pavedieniem ar Eiropas dvēseli. [...] Eiropas miera un kārtības līdzsvarā mūsu valsts ir noteikta svara daļa. Tās politika ņem dalību Eiropas cīņās un rūpēs. No šiem sakariem plūst Latvijas spēks.”

Mūsu valsts dibinātāji bija pārliecināti, ka jaunās, brīvības cīņās izcīnītās valsts nākotne ir saistāma ar Eiropu. Latvijas Tautas fronte atgriešanos Eiropā uzskatīja par ģeopolitisku prioritāti – garantiju Latvijas neatkarībai, drošībai un labklājībai.

Kad šodien domājam par Latvijas pievienošanos eiro, ir jāatceras un jāspēj īstenot gan valsts dibinātāju, gan Tautas frontes laiku cerības. Euro ir daļa no mūsu eiropeiskās nākotnes.

Eiropas Savienībā un it īpaši eirozonā notiek lielas pārmaiņas. Tiek būvēta nākotnes Eiropa, kuras kodolā būs tieši eirozona. Latvijas interesēs ir piederēt šim Eiropas valstu kodolam – drošas un stabilas attīstības reģionam. Igaunijas prezidents Tomass Hendriks Ilvess savas valsts pievienošanos eirozonai sauc par labāko, kas ar Igauniju ir noticis pēdējā laikā. Viņš uzsver eiro ģeopolitisko nozīmi, ar ko Igaunija „austrumu kaimiņam signalizē: mēs esam projām uz neatgriešanos un esam laimīgi par to”.

Protams, eiro nav burvju nūjiņa. Neviens arī nedomā, ka pēc eiro ieviešanas visas problēmas būs atrisinātas. Euro ir tikai līdzeklis straujākai attīstībai un labklājības pieaugumam. Izaugsmi radām mēs paši. Izaugsmes recepte ir savu prasmju attīstīšana un pastāvīga izglītošanās. Radošas idejas un drosme tās īstenot. Savstarpēja sadarbība, solidaritāte un uzticēšanās.

Latvijā dzīvo darbīgi, radoši un patriotiski cilvēki. Es ticu, ka mēs Latviju varam padarīt par mūsu kopīgo veiksmes stāstu!

Sagaidot Jauno, 2013. gadu, novēlu mums visiem izvirzīt mērķi, kādu vēlamies redzēt Latviju tās simtgadē un kopīgi strādāt, lai to sasniegtu!

Laimīgu Jauno gadu!

Dievs svētī Latviju!

Konteksts, runas īss raksturojums		Šāda veida runai tradicionāli premjerministrs sniedz aizejošā gada kopsavilkumu un iezīmē nākamā gada plānus. Galvenais valsts mērķis nākamajam gadam – lai šo gadu par veiksmīgu nosauktu paši valsts iedzīvotāji. Iedzīvotāji laikus tiek sagatavoti eiro ieviešanai.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		930
Unikālo vārdu skaits		553
Atslēgvārdi		Latvijas – 22, valsts – 18, mūsu – 17, mes – 10, Eiropa – 8, esam – 8, būs – 7, eiro – 6. Savdabība, valoda un kultūra.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Ministru prezidents Godātie Latvijas iedzīvotāji, mūsu valsts patrioti visā pasaulē! Latvijas iedzīvotāji! Cienījamie tautieši.
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Latvija, Eiropa, Eiropas Savienība, Ziemeļeiropa.
	Personu vietniekvārdi	"Mēs" tiek lietots, runājot valdības un visu iedzīvotāju vārda, atkarībā no tā, par ko ir runa konkrētā izteikumā.
	Darbības vārdu formas	Darbības vārdi ar sasniegumu, izglītošanās, ieinteresētības un vienotības semantiku.
	Vērtējumi	Augstu tiek novērtēta Latvijas ekonomikas izaugsme. Tiek uzteikts valdības un valsts iedzīvotāju nopelns.
Retorikas paņēmieni		Šāda tipa runai raksturīgs sākums. Atskaite par paveikto un nākotnes plāni – Pulksteņa rādītājs tuvojas divpadsmitiem – esam aizvadījuši vēl vienu gadu. Šajās minūtēs pārdomājam aizejošo gadu – kas ir izdevies un pie kā vēl jāpiestrādā. Šajās minūtēs arī domājam par Jauno gadu – ko tas nesīs un, galvenais, ko mēs paši nākošgad vēlamies sasniegt. Iespēju Latvija visiem – tāds ir mūsu mērķis. Latvijā dzīvo darbīgi, radoši un patriotiski cilvēki. Es ticu, ka mēs Latviju varam padarīt par mūsu kopīgo veiksmes stāstu! Sagaidot Jauno, 2013. gadu, novēlu mums visiem izvirzīt mērķi, kādu vēlamies redzēt Latviju tās simtgadē un kopīgi strādāt, lai to sasniegtu! Laimīgu Jauno gadu!
Metaforika		Antropomorfā metafora: VALSTS IR CILVĒKS (Simtgade ir nozīmīgs brīdis katras valsts mūžā). ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (Taču mēs esam tikai ceļā uz Latviju, kurā katrs var realizēt savas spējas). POLITIKA IR ĢEOGRĀFISKĀ TELPA (Latvija nav vientuļā sala – mēs esam ciešām saitēm sieti ar Baltijas valstīm un

	Ziemeļeiropu, Latvijas Tautas fronte atgriešanos Eiropā uzskatīja par ģeopolitisku prioritāti, Latvijas interesēs ir piederēt šim Eiropas valstu kodolam – drošas un stabilas attīstības reģionam). Radniecības metafora: EIROPA IR ĢIMENE (Iekļaušanās šajā saimē ir visu Latvijas cilvēku labklājības, attīstības un drošības jautājums). Finanšu instrumentu metafora: EIRO IR NĀKOTNE (Eiro ir daļa no mūsu eiropeiskās nākotnes, eiro nav burvju nūjiņa).
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	Mīkēlis Valters, viens no neatkarīgās Latvijas idejas autoriem un valsts dibinātājiem, savulaik rakstīja: “Taisnība, mēs esam tikai grauds, neliela politiska būtība Eiropas visumā. Bet mūsu būtība saistās jau bezgala daudziem pavedieniem ar Eiropas dvēseli. [...] Eiropas miera un kārtības līdzsvarā mūsu valsts ir noteikta svara daļa. Tās politika ņem dalību Eiropas cīņās un rūpēs. No šiem sakariem plūst Latvijas spēks.” Nākamajā, Latvijas valsts pastāvēšanas deviņdesmit piektajā gadā, mēs atzīmēsim arī Tautas frontes divdesmit piekto gadadienu. Iestāšanos Eiropas Savienībā 2004.gadā. Igaunijas prezidents Tomass Hendriks Ilvess savas valsts pievienošanas eirozonai sauc par labāko, kas ar Igauniju ir noticis pēdējā laikā. Viņš uzsver eiro ģeopolitisko nozīmi, ar ko Igaunija “austrumu kaimiņam signalizē: mēs esam projām uz neatgriešanos un esam laimīgi par to”. Dievs, svētī Latviju!
Laiks un telpa	Nākošgad svinēsim Latvijas valsts dibināšanas 95. gadadienu un tikai pieci gadi mūs šķirs no Latvijas valsts simtgades.
Komentārs	Jaungada uzrunai neparasti liels precedentās informācijas daudzums. Daudz retorisko paņēmieni, kas vērsti uz vienotības sajūtas vairošanu. Tiek aplūkots temats par vienotu Eiropu un Latvijas vietu tajā, kas iepriekš V. Dombrovskim nebija tik aktuāls. Tas saistīts ar sabiedrības pakāpenisku sagatavošanu valūtas maiņai 2014. gadā.

17.10.2013. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska runa par valsts budžetu 2014. gadam²¹³

Ļoti cienījamā Saeimas priekšsēdētājas kundze!

Godātie deputāti!

Ministri!

Dāmas un kungi!

Šodien man ir tas gods piedāvāt Saeimas apspriešanai likuma „Par valsts budžetu 2014.gadam” projektu.

Katrs valsts budžets ir savā ziņā unikāls un neatkārtojams, taču ne visus valsts budžetus var saukt par vēsturiskiem. Šo budžetu, 2014.gada budžetu, manuprāt, var ierindot vēsturisko budžetu sarakstā trīs iemeslu dēļ.

Pirmkārt, šis ir pirmais Latvijas valsts budžets, kas tiek veidots eiro. Jau tikai šis fakts vien padara šo budžetu unikālu un neatkārtojamu. Jebkurš jauns sākums ir kā jauna rindiņa tekstā. Iepriekšējā netiek izsvītrotā. Tā vienkārši pavirzās tekstā uz augšu, dodot vietu jaunai rindiņai. Latvijas lats kā nacionālā valūta paliek vēsturē, tomēr tas neizzūd, bet kļūst par pamatu Latvijas dalībai eiro. Tautumeita, kas reiz greznoja Latvijas Republikas 5 latu monētas un tagad atrodama uz 500 latu banknotēm, turpmāk būs redzama uz valūtas, kas ir kopēja 332 miljoniem eirozonas iedzīvotāju. Eirozonas, kuras IKP sasniedz 9,5 triljonus eiro un kuras tirdzniecības bilancē eksports par 82 miljardiem eiro pārsniedz importu. Nenoliedzami, lats ir spēlējis svarīgu lomu mūsu valsts ekonomikas atjaunošanā un attīstībā. Visā savā pastāvēšanas laikā tas ir bijis stabils, tādējādi arī krīzes periodā palīdzot mūsu ekonomikas un valsts stabilitātei kopumā. Tomēr lats kā valūta, kas ir piesaistīta eiro, pat labākajā gadījumā var būt tikai tik stabils, cik stabils ir eiro. Taču nesenā pagātnē mēs esam arī pieredzējuši, kas notiek, ja lata stabilitāte tiek apšaubīta, ja parādās visādi gudrinieki, kas aicina uz devalvāciju un notiek spekulatīvi uzbrukumi latam. Eiro ieviešana šādus riskus novērsīs un attiecīgi vairo valsts ekonomisko un finansiālo stabilitāti.

²¹³ <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/196>

Otrkārt, 2014.gada budžets sakrīt ar Nacionālā attīstības plāna 2014.-2020.gadam īstenošanas un jaunā Eiropas Savienības fonda plānošanas perioda sākumu. Tādējādi 2014.gada budžets ir pirmais budžets, ar ko mēs sākam īstenot NAP noteiktos stratēģiskos mērķus un uzsākam jaunā plānošanas perioda Eiropas Savienības fondu apguvi. Faktiski ar 2014.gada budžetu mēs ieliekam pamatu valsts attīstībai turpmākajiem septiņiem gadiem.

Nākamā gada budžetā NAP mērķu realizācijai ir paredzēti papildu finanšu līdzekļi 123 miljonu eiro apmērā. No šī viedokļa raugoties, tas ir izaugsmes budžets, kas ietver sevī vidēja termiņa valsts attīstības mērķus.

Treškārt, šis ir pirmais budžets, ar kuru reāli tiek ieviesta vidēja termiņa budžeta plānošana, un līdz ar nākamā gada valsts budžetu tiek iesniegts arī likumprojekts „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2014., 2015. un 2016.gadam”.

Gribu arī atzīmēt, ka šī gada martā stājās spēkā Fiskālās disciplīnas likums, kura pamatā ir nosacījums par ekonomiskajā ciklā sabalansētu vispārējās valdības budžetu. Tādējādi 2014.gada valsts budžets ir arī pirmais budžets, kas izstrādāts, ievērojot Fiskālās disciplīnas likuma prasības. Gribu izteikt arī cerību, ka šis budžets ieliks labu pamatu tam, lai tiktu ņemtas vērā krīzes mācības, budžeta izstrādē dominētu stabilitas un ilgtspējīgas attīstības argumenti, nevis īstermiņa populisms.

Valsts budžets 2014.gadam ir izstrādāts saskaņā ar likumprojektā „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2014., 2015. un 2016.gadam” definētajiem vidēja termiņa budžeta politikas principiem un prioritārajiem attīstības virzieniem: ekonomiskajā ciklā sabalansēta vispārējās valdības budžeta veidošana, nodrošinot ilgtspējīgu fiskālās politikas plānošanu un tādējādi arī makroekonomisko stabilitāti; ilgtspējīgas un sabalansētas valsts ekonomiskās attīstības veicināšana, nodrošinot nozaru finansējumu valsts budžeta iespēju robežās; darbaspēka nodokļu sloga pārskatīšana, kas mērķēta uz iedzīvotāju ienākumu nevienlīdzības mazināšanu un dzīves kvalitātes paaugstināšanu, it īpaši ģimenēs ar bērniem.

Runājot par budžeta stabilitāti, gribu vilkt dažas paralēles starp to, kas notiek Latvijā un kas šajā jomā tiek darīts Eiropas Savienības līmenī. Eiropas Savienības līmenī budžeta veidošanas principus nosaka 2011.gadā ieviestā fiskālās pārvaldības regulu pakete, tā sauktā sešpaka, kura ietver stingrus nosacījumus par izdevumu un parādu līmeņu ilgtspēju, nosakot strukturālā budžeta deficīta mērķi, uz kuru ir jātiecas un kura neizpildes gadījumā valstij var draudēt sankcijas.

Pirms pāreju pie budžeta detalizēta izklāsta, gribu īsi iezīmēt vispārējo situāciju pasaulē un Eiropā, kā arī tendences pašmāju ekonomikā, uz kurām tiek balstīta budžeta ieņēmumu prognoze.

Pasaules ekonomika ir atguvusies no krīzes un atgriezies pie mērenas izaugsmes. 2013.gada otrā ceturkšņa dati vieš zināmu optimismu par ekonomikas perspektīvām tādās lielvalstīs kā ASV, Francija, Vācija, Japāna un Lielbritānija. Tomēr pēdējās Starptautiskā Valūtas fonda prognozēs pasaules ekonomikas attīstības tempi tiek koriģēti uz leju. Spriežot pēc kopējām tendencēm un lielāko pasaules analītisko organizāciju - SVF, Eiropas Komisijas, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) - prognozēm, ir sagaidāms, ka pasaules ekonomikas izaugsmes tempi turpmākajos gados pakāpeniski pieaugs, tomēr mērenāk nekā pirmskrīzes periodā. Lēnāks izaugsmes temps galvenokārt ir saistīts ar zemākiem, nekā iepriekš plānots, attīstības valstu izaugsmes rādītājiem.

Zināmas bažas radīja arī budžeta krīze ASV, kas labi parāda to, pie kā var novest politisko partiju ultimāti budžeta izstrādes un pieņemšanas gaitā. (No zāles: „Ahā!”) Tieša ASV budžeta krīzes ietekme uz ekonomisko situāciju Latvijā šobrīd nav vērojama, tomēr, ja ASV Kongress ilgstoši nespētu vienoties par budžetu, negatīvās sekas ASV un arī pasaules ekonomikai kļūtu aizvien jūtāmākas. Vēl bīstamāka situācija varētu izveidoties, ja ASV Kongress nespētu vienoties par ASV valsts parāda griestu celšanu. Tādā gadījumā negatīvās sekas pasaules ekonomikā un iespējamās finanšu nestabilitātes apmēru šobrīd būtu grūti prognozēt, jo tas būtu pirmais ASV selektīvās maksātspējas gadījums vēsturē. Politiskās partijas ASV vakar tomēr ir panākušas kompromisa vienošanos, izvairoties no nevajadzīgas ekonomiskās un finanšu nestabilitātes. Ceru, ka tas izdosies arī Latvijā.

Turpinot par situāciju Eiropas ekonomikā, jāatzīmē, ka pēc ilgstošas stagnācijas Eiropas Savienības IKP šī gada otrajā ceturksnī uzrādīja 0,4 procentu pieaugumu, salīdzinot ar iepriekšējo ceturksni. Tomēr, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, vēl aizvien novērojams neliels kritums (par 0,2 procentiem). Pozitīvi ir tas, ka redzamas būtiskas izmaiņas tendencēs. Var šķist, ka viens ceturksnis īsti neliecina par kopējo tendenci, tomēr jaunākie konfidences rādītāji un rūpnieciskās izlaides dati liecina par pieaugumu. Jau nākamajā ceturksnī varam sagaidīt arī IKP pieaugumu gada griezumā.

Jāatzīmē, ka optimisms attiecībā uz Latvijas ekonomikas perspektīvām sakņojas arī faktā, ka Latvijas galveno tirdzniecības partneru, tādu kā Baltijas valstu un Ziemeļvalstu, Krievijas, Vācijas un Polijas, ekonomiskā izaugsme ir jūtami spēcīgāka nekā vidēji Eiropas Savienībā. Tas daļēji izskaidro Latvijas ekonomikas noturību pret ārējās vides pasliktināšanos un spēcīgos ekonomikas izaugsmes

tempus. Sagaidāms, ka šādas tendences saglabāsies arī turpmākajos gados, nostiprinot Latvijas kā vienas no visātrāk augošajām ekonomikām Eiropas Savienībā pozīciju.

Tomēr viens no lielajiem riska faktoriem ir ekonomiskās un politiskās situācijas attīstība Krievijā. SVF un Pasaules Banka ir pazeminājušas Krievijas šī gada IKP prognozes no iepriekš plānotajiem 3,3 procentiem līdz IKP pieaugumam 1,5 līdz 1,8 procentu robežās. Tas tiek skaidrots ar samērā spēcīgu „pretvēju” globālajā ekonomikā saistībā ar nedaudz noslīdējušām naftas cenām un tirdzniecības apjoma kritumu, kā arī lielo infrastruktūras projektu, kā Soču Olimpisko spēļu projektu un Nordstream, lielo darbu pabeigšanu. Kaut arī SVF prognoze Krievijas IKP izaugsmei 2014.gadā nofiksēta 3,1 procenta apmērā, pastāv uzskats, ka bez nopietnām strukturālām reformām Krievijā tās ekonomikas izaugsme turpmākajos gados var būt apdraudēta, jo tā joprojām ir atkarīga no izejvielu cenām pasaules tirgos. Lieki teikt, ka šis ir samērā liels riska faktors arī Latvijas ekonomikai, jo Krievija ir starp lielākajiem Latvijas tirdzniecības partneriem. Savukārt Krievijas un Lietuvas „piena karš” ir spilgts piemērs tam, ka turpmāk eksporta tirgu diversifikācija ir ne tikai visdrošākais stabilas ekonomiskās attīstības garants, bet arī vitāli svarīga valsts ekonomikas attīstības prioritāte.

Attiecībā uz situāciju Latvijā nākamā gada IKP pieauguma prognoze ir 4,2 procenti. Attiecīgi tiek prognozēts, ka Latvija jau trešo gadu pēc kārtas būs visstraujāk augošā ekonomika Eiropas Savienībā. Ņemot vērā nozīmīgas pārmaiņas Latvijas tautsaimniecībā, ekonomika, jau sākot no 2010.gada vidus, ir atgriezies pie izaugsmes, un pēdējos divos gados esam sasnieguši augstāko IKP pieauguma tempu visu Eiropas Savienības 28 valstu vidū.

Jaunākie dati par 2013.gada pirmo pusi liecina par nelielu izaugsmes tempu samazināšanos, kā arī izaugsmes veidotāju maiņu. Iekšējais patēriņš pārliecinoši kļuvis par galveno izaugsmes virzītāju, ko pamatā noteikušas pozitīvās tendences darba tirgū. Nopietns risks ekonomikai ir investīciju apjoma samazinājums. Eksporta izaugsme ir būtiski samazinājusies, bet importa pieauguma tempi ir kļuvuši negatīvi, tādējādi neto eksporta pozitīvais devums izaugsmei saglabājas līdzīgs kā iepriekšējā gadā.

Tuvākajos gados būs rūpīgi jāseko līdzi makroekonomisko rādītāju attīstībai, nepieciešamības gadījumā veicot attiecīgas politikas korekcijas.

Pārejot pie budžeta, gribētu atgādināt teicienu: „Ja no vēstures nemācās, tai ir tendence atkārtoties.” Reinim Kaudzītem pieder aforisms: „Esi apdomīgs nelaimē, vēl apdomīgāks - laimē.”

Neņemos apgalvot, ka, pārvarot krīzi, esam automātiski iegājuši kādā laimes fāzē, bet ir bažas, ka, noplokot spiedienam un ekonomikai augot jau trešo gadu pēc kārtas, sākam zaudēt piesardzību, plānojot mūsu tēriņus. Domāju, ka nevienu nepārsteigšu, sakot, ka šīgada budžeta sagatavošanas process, neraugoties uz pieaugošajām budžeta iespējām, ir bijis smags. Lielā mērā smagais budžeta sagatavošanas process ir skaidrojams ar to, ka, atsākoties izaugsmei, pārāk agri iestājās eiforija un daudzi politiķi aizmirs, ka budžets nav Ziemassvētku vecīša bezizmēra dāvanu maiss. Vērojot aizvien pieaugošo spiedienu tērēt to, kas vēl nav nopelnīts, rodas iespaids, ka atkal gribam kāpt uz grābekļa.

Latvijas politiskajā folklorā mums reiz jau tika solīti septiņi treknie gadi, bet realitātē sanāca knapi divi. Šobrīd, mēģinot atgriezties pie to laiku bezatbildīgās budžeta politikas, mums īsti nesanāks pat viens treknais gads. Neaizmirsīsim, ka pie strauji augošajiem tēriņiem sociālajai jomai un infrastruktūrai uz Latvijas budžetu gulstas arī krietni lielāka valsts parāda apkalpošanas nasta. Arī starptautiskie budžetu tirgi ir pārskatījuši savu kredītešanas politiku... Es atvainojos, arī starptautiskie finanšu tirgi ir pārskatījuši savu kredītešanas politiku un daudz kritiskāk veic risku analīzi. Valstis, kas mēģina īstenot bezatbildīgu fiskālo politiku, momentā tiek sodītas ar augstām procentu likmēm vai vispār tiek izslēgtas no finanšu tirgiem.

Runājot par nākamā gada budžetu, šo aspektu noteikti der paturēt prātā. Jau tagad katru gadu Latvija tērē no 350 līdz 370 miljoniem eiro valsts parāda apkalpošanai, tas ir, pamatā procentu maksājumiem. Tuvākajos divos gados katru gadu Latvijai ir jāpārfinansē starptautiskais aizdevums ap pusotra miljarda eiro apmērā. Tieši tas, vai mēs spēsim īstenot atbildīgu fiskālo politiku un rīkoties atbilstoši Fiskālās disciplīnas likuma prasībām, noteiks to, par kādām procentu likmēm mēs šo pārfinansēšanu veiksīm. Ņemot vērā abu gadu pārfinansēšanas apjomu, likmes pieaugums par vienu procentpunktu nozīmē papildu procentu izdevumus ap 40 miljoniem eiro katru gadu. Ņemot vērā, ka tie ir ilgtermiņa vērtspapīri ar dzēšanas termiņu vismaz pieci gadi, kopumā procentos mēs pārmaksāsim vairākus simtus miljonu eiro. Tas nozīmē, ka tagad, mēģinot dzīvot pāri saviem līdzekļiem, turpmākajos gados mēs simtiem miljonu eiro atrausim tautsaimniecības attīstībai un sociālajām vajadzībām un vienkārši maksāsim tos ārzemju bankām procentos. Ļoti ceru, ka Saeimas vairākumam pietiks saprāta un atbildības izjūtas no šāda scenārija izvairīties.

Šajā sakarā gribu oponentiem un arī ekonomistiem, kas fiskālo disciplīnu mēģina pretnostatīt ekonomikas attīstībai un kas dzīvošanu pāri saviem līdzekļiem pasniedz kā uzplaukuma recepti. Šī diskusija ir aktuāla ne tikai Latvijā, bet arī Eiropā un citur pasaulē. Fiskālā disciplīna un attīstība nav divas savstarpēji izslēdzošas, bet gan papildinošas ilgtspējīgas ekonomiskās politikas

dimensijas. To pierāda gan Latvijas, gan arī citu Eiropas un pasaules valstu pieredze. Tieši atjaunojot finanšu stabilitāti, mēs esam spējuši kļūt par straujāk augošo Eiropas Savienības ekonomiku. Eiropas Savienībā stabilus ekonomikas pieauguma un zemas bezdarba rādītājus uzrāda tieši tās valstis, kas ir spējušas nodrošināt fiskālo disciplīnu un atbildīgu makroekonomisko politiku, - tādās valstīs kā Vācija, Ziemeļvalstis, arī mūsu kaimiņvalsts Igaunija. Savukārt tās valstis, kas ir mēģinājušas dzīvot pāri saviem līdzekļiem - Grieķija, Spānija, Portugāle un citas valstis -, pārdzīvo nopietnu ekonomisko krīzi. Te varam atcerēties arī paši savu trekno gadu eksperimentu un tā smagās sekas.

Un tagad par pašu budžeta projektu.

Vispirms gribu teikt paldies koalīcijas vairākumam un ārpus koalīcijas esošajai Zaļo un Zemnieku savienībai par valstisko nostāju, atbalstot nākamā gada budžeta nodošanu skatīšanai komisijās. Ceru, ka, balsojot par budžetu gan pirmajā, gan otrajā lasījumā, būs visas koalīcijas atbalsts, kā arī konstruktīva sadarbība un, iespējams, atbalsts arī no opozīcijas.

2014.gada valsts budžets sagatavots, balstoties uz IKP pieauguma prognozi 4,2 procentu apmērā. Plānotie valsts budžeta ieņēmumi sasniedz 7 miljardus eiro, kas ir par 5,1 procentu vairāk nekā pērn. Savukārt kopējie valsts budžeta izdevumi plānoti 7,14 miljardu eiro apmērā. Prognozētais budžeta deficīts, pēc EKS'95 metodikas, ir zem viena procenta no IKP.

Vidējā termiņā iezīmējas trīs būtiskas budžeta prioritātes: valsts konkurētspējas celšana, demogrāfiskās situācijas uzlabošana, nabadzības un ienākumu nevienlīdzības mazināšana.

Par valsts konkurētspēju. Par konkurētspēju runāts daudz un plaši, un šobrīd tā ir starp galvenajām prioritātēm kā atsevišķu valstu, tā arī Eiropas Savienības darba kārtībā. Savā ziņā tas šodien ir valstu pastāvēšanas jautājums, it īpaši Eiropas valstīs, kuras grib arī turpmāk nodrošināt tā saukto Eiropas sociālo modeli. Bez konkurētspējīgas ekonomikas gan iepriekš minētais finansējums demogrāfiskās situācijas uzlabošanai, gan nabadzības un nevienlīdzības mazināšanas pasākumi paliks tikai vēlmju un domu līmenī.

Šeit es gribētu citēt fragmentu no Tomasa Frīdmena grāmatas „Pasaule ir plakana”: „Āfrikā katru rītu mostas gazele. Tā zina, ka šodien būs jāskrien ātrāk par ātrāko lauvu, citādi tā tiks nogalināta. Katru rītu mostas lauva. Lauva zina, ka šodien būs jāskrien ātrāk par lēnāko gazeli, citādi draud bada nāve. Nav svarīgi, vai tu esi lauva vai gazele: kad saule lec, ir jābūt gatavam skriet.”

Globālās ekonomikas apstākļos mazām un atvērtām ekonomikām, tādām kā Latvija, ir jāseko līdzi saviem konkurētspējas rādītājiem un ir jāspēj dinamiski mainīties - jābūt gatavām skriet. Kā maza un atvērta ekonomika Latvija nevar pašauties tikai uz savu iekšējo tirgu kā ekonomikas dzinējspēku. Tikai konkurētspēja Eiropas un pasaules tirgos nodrošinās attīstību un labklājību. Tieši tādēļ valsts konkurētspēja ir valdības prioritāte kā īstermiņā, tā vidējā un ilgtermiņā.

Līdzīgi kā paisums ceļ visus kuģus, valsts konkurētspējas pieaugums ģenerēs papildu ienākumus valsts līmenī, kas labvēlīgi atsauksies uz visiem mūsu valsts iedzīvotājiem. Šie ienākumi dos pienesumu sociālās nevienlīdzības mazināšanā un ļaus vairāk līdzekļu novirzīt demogrāfijas problēmu risināšanai, ļaus attīstīt infrastruktūru gan nacionālā, gan reģionu līmenī, kā arī ieguldīt līdzekļus izglītībā, pētniecībā un inovācijās.

Būtiska problēma saistībā ar ražošanas attīstību Latvijā ir strauji augošās un tuvākajā nākotnē grūti prognozējamās elektroenerģijas cenas. Tas lielā mērā saistīts ar nepārdomātiem lēmumiem tā sauktās zaļās enerģētikas politikas jomā pagātnē. Viens no enerģijas cenu kāpumu veicinošiem faktoriem ir obligātās iepirkuma komponentes pastāvīgs pieaugums elektroenerģijas cenā. Konkurētspējīgas elektroenerģijas cenas nodrošināšanai valdība ir iecerējusi Elektroenerģijas lietotāju atbalsta fonda (ELAF) izveidi. ELAF izveide kā pārejas perioda instruments līdz 2017.gadam ir nepieciešama arī saistībā ar elektroenerģijas tirgus atvēršanu no nākamā gada aprīļa; tas tuvākajos gados arī varētu būtiski ietekmēt elektroenerģijas cenu galalietotājiem.

Šāda ietekme negatīvi atsauktos uz Latvijas uzņēmumu konkurētspēju, paaugstinot galaprodukcijas cenas un liedzot efektīvi konkurēt ar citu Eiropas Savienības valstu ražotājiem. Finansēšanas avots ELAF izveidei ir ieņēmumi no subsidētās elektroenerģijas nodokļa ieviešanas, un paredzams, ka turpmākajos trīs gados subsidētās enerģijas nodoklis ienesīs ELAF ap 133 miljoniem eiro.

Būtisku lomu valsts konkurētspējas celšanā nodrošinās arī tas, ka 2014.gada budžets sakrīt ar NAP realizācijas un jaunā Eiropas Savienības fondu plānošanas perioda sākumu. Tādēļ šobrīd ir svarīgi sekmīgi uzsākt valsts vidējā termiņa programmas, kas ir būtiskas mūsu mērķu sasniegšanai. Nepieciešams savlaicīgi uzsākt Eiropas Savienības fondu programmu realizāciju, it īpaši tādās jomās kā infrastruktūras, pirmām kārtām ceļu infrastruktūras, sakārtošana, reģionālā attīstība, ieguldījumi enerģētikā un energoefektivitātē, uzņēmējdarbības atbalsta programmās, kā arī pētniecībā un inovācijās.

Ceļu infrastruktūras sakārtošana ir gan ekonomiskās attīstības un konkurētspējas, gan arī iedzīvotāju ikdienas komforta un drošības jautājums. Nākamā gada budžetā uzsākam valsts autoceļu

sakārtošanas programmu, kas paredz līdz 2020.gadam savest kārtībā 90 procentus valsts autoceļu un 75 procentus reģionālo ceļu. Nākamajos trīs gados ceļu sakārtošanai no valsts budžeta papildus paredzēti 143 miljoni eiro. Šobrīd notiek sarunas ar Eiropas Komisiju par nākamo programmēšanas periodu, kur viena no prioritātēm arī Eiropas Savienības fondu programmās ir tieši ceļu infrastruktūra. Tomēr nākas atzīt, ka šīs sarunas ar Eiropas Komisijas pārstāvjiem rit smagi, un pagaidām vēl tikai strādājam pie kopīga redzējuma par Eiropas Savienības fondu sadalījumu 2014.-2020.gadam.

Pie svarīgiem konkurētspējas veicināšanas pasākumiem jāmin arī uzņemtais kurss uz nodokļu samazināšanu. 2014.gadā tiek turpināta jau šogad uzsāktā darbaspēka nodokļu samazināšana. Tiesa, sākotnēji plānotā iedzīvotāju ienākuma nodokļa samazinājuma vietā valdība ir radusi līdzsvarotāku risinājumu, kas lielāku nodokļu sloga samazinājumu paredz iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem un ģimenēm ar bērniem. Darbaspēka nodokļu samazinājuma pakete ietver sociālās apdrošināšanas iemaksas likmes samazināšanu par vienu procentpunktu, kā arī tiek plānota ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamā minimuma celšana līdz 75 eiro un atvieglojuma par apgādībā esošu personu celšana līdz 165 eiro mēnesī.

2014.gadā tiek ieviesti arī vairāki jauni uzņēmumu ienākuma nodokļa atvieglojumi. Šie atvieglojumi tiek ieviesti ar mērķi - veicināt jaunu investīciju ieplūdi ekonomikā, kā arī ieguldījumus ražošanā un pētniecībā.

Runājot par konkurētspējas jautājumiem, nākas uzklaut arī uzņēmēju kritiku. Kā valsts konkurētspēju un investīciju vides prognozējamību veicina pēkšņas un nepārdomātas izmaiņas ar investīcijām valsts ekonomikā saistīto termiņuzturēšanās atļauju programmā? Kā valsts konkurētspēju un uzņēmējdarbības vides prognozējamību uzlabo pēkšņa ostu nodokļa ieviešana? Ceru, ka tās partijas, kas ir izvirzījušas šos punktus kā priekšnosacījumus budžeta atbalstam, spēj uz šiem jautājumiem atbildēt.

Runājot par demogrāfiskās situācijas uzlabošanu, jāatzīmē, ka jau otro gadu tiek īstenots apjomīgs pasākumu kopums demogrāfiskās situācijas uzlabošanai. Kā viens no būtiskākajiem šķēršļiem bērnu skaita pieaugumam valstī ir augstais nabadzības risks, kam pakļautas ģimenes ar bērniem. Tādēļ demogrāfijas atbalsta pasākumi tiek koncentrēti uz sociālā atbalsta ģimenēm ar bērniem palielināšanu. Tāpat paredzēta iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojuma par apgādībā esošu personu celšana līdz 165 eiro mēnesī.

Jau šogad demogrāfijas jautājumiem ir piešķirti apjomīgi līdzekļi. Minimālā māmiņu alga un bērna kopšanas pabalsti par bērnu vecumā no viena līdz pusotram gadam jau ir palielināti līdz 100 latiem - nākošgad tos palielināsim līdz 120 latiem. Jau šogad esam nodrošinājuši brīvpusdienas ne tikai 1., bet arī 2.klašu skolēniem, nākošgad nodrošināsim tās arī 3.klašu skolēniem, turklāt no 80 santīmiem līdz 1 latam palielināsim vienas ēdienreizes dotāciju pašvaldībām. Esam palielinājuši līdzekļus skolām mācību grāmatu iegādei. Pirmskrīzes apmērā ir izdevies atjaunot uzturlīdzekļu pabalstus bērniem, kuru viens no vecākiem nepilda savas finansiālās saistības pret ģimeni.

Turpināsim īstenot mātes un bērna veselības programmu un valsts atbalstu mākslīgajai apaugļošanai. Pašvaldībām arī nākošgad tiks nodrošināta aizņemšanās iespēja bērnudārzu infrastruktūras sakārtošanai, savukārt tiem vecākiem, kuru bērniem pēc pusotra gada vecuma sasniegšanas netiek nodrošināta vieta pašvaldības bērnudārzā, tiek sniegts atbalsts 100 latu apmērā mēnesī alternatīvu bērna pieskatīšanas pasākumu apmaksai, kā arī īstenoti citi pasākumi.

Runājot par demogrāfijas atbalsta paketi, būtu pieminami arī vairāki problēmjautājumi, kuri līdz budžeta otrajam lasījumam būtu jāizdiskutē. Proti, pašreizējā politiskā kompromisa atsevišķi aspekti nevis samazina, bet, tieši otrādi, palielina ienākumu nevienlīdzību jauno vecāku vidū. Proti, priekšlikums sociāli apdrošinātiem vecākiem papildus māmiņu algām, kas jau nodrošina neto ienākumu aizvietošanu, līdz bērna pusotra gada vecumam vēl piemaksāt arī bērna kopšanas pabalstu, noved pie tā, ka sociāli apdrošinātie vecāki līdz bērna pusotra gada vecumam saņems 1320 latu papildu atbalstu (salīdzinot ar esošo sistēmu), bet sociāli neapdrošinātie vecāki papildus saņems tikai 320 latus. Vienkārši sakot, turīgākajiem vecākiem piemaksāsim vairāk, mazāk nodrošinātajiem - mazāk.

Otrs jautājums ir par māmiņu algu izmaksu pagarināšanu līdz bērna pusotra gada vecumam, samazinot ienākumu aizvietošanas koeficientu. Vai tomēr nebūtu lietderīgāk vecākiem šajā gadījumā dot izvēles tiesības - saņemt māmiņu algu pēc esošajiem noteikumiem vai arī izvēlēties jauno sistēmu?

Runājot par nabadzības un ienākumu nevienlīdzības mazināšanu, tā ir prioritāte, kas īpaši iezīmējās tieši krīzes un pēckrīzes gados. Protams, likumsakarīgs ir jebkura Latvijas iedzīvotāja jautājums valdībai: „Kad mēs Latvijas veiksmes stāsta augļus beidzot izjutīsim mūsu maciņos?” Kā ne reizi vien jau esmu teicis, ekonomikas izaugsmei nav jēgas, ja tā nenes labumu mūsu valsts iedzīvotājiem, tādēļ nabadzības un nevienlīdzības mazināšana ir viena no budžeta prioritātēm.

Kā viens no būtiskākajiem jautājumiem nabadzības un nevienlīdzības mazināšanā ir cienīgs atalgojums par darbu, tāpēc valdība piedāvā nākamajā gadā palielināt minimālo algu līdz 320 eiro

mēnesī, kā arī zemo algu saņēmējiem proporcionāli vairāk samazināt nodokļu slogu, veicot manis jau minēto neapliekamā minimuma un atvieglojuma par apgādībā esošu personu palielināšanu.

Pievērsoties sabiedriskajā sektorā strādājošo algu celšanai, jāatzīmē, ka vidējā alga tautsaimniecībā jau tagad pārsniedz pirmskrīzes līmeni, tomēr vairākuma sabiedriskajā sektorā strādājošo alga joprojām ir zemāka nekā pirms krīzes. Šāda situācija nav ilgtspējīga, un šobrīd aizvien vairāk jūtama darbinieku aizplūšana no valsts uz privāto sektoru. Tādēļ 2014.gada budžetā ievērojami līdzekļi ir atvēlēti mediķu un pedagogu, iekšlietu un tieslietu sistēmas darbinieku, sociālajā un kultūras jomā strādājošo atalgojuma celšanai. Veselības aprūpes, izglītības un valsts sniegto pakalpojumu kvalitāte ir tieši atkarīga no šajās profesijās strādājošo profesionalitātes un motivācijas. Tādēļ valdības uzdevums ir pēc iespējas ātrāk sasniegt konkurētspējīgu atalgojuma līmeni visās sabiedriskā sektora profesijās.

Atbilstoši likumam valdības pienākums ir ar nākamo gadu atsākt visu pensiju indeksāciju. Tomēr valsts budžeta pieaugušās iespējas ļāva mums jau šogad veikt mazo pensiju indeksāciju, kuru apmērs nepārsniedz 200 latus, kā arī politiski represēto personu pensiju indeksāciju neatkarīgi no to apmēra.

Savukārt nākošgad atsāksim visu pensiju indeksāciju. Pensiju indeksācijai un invaliditātes pabalstu celšanai nākošgad ir paredzēti 62 miljoni eiro, 2015.gadā - 110 miljoni eiro un 2016.gadā - 151 miljons eiro.

Tagad ļaujiet man īsumā pieskarties šogad īpaši aktuālai tēmai - par sarunām ar Latvijas Pašvaldību savienību un pašvaldību budžetu ieņēmumiem.

Valdība ņēma vērā Latvijas Pašvaldību savienības izteikto kritiku, ka iepriekš plānotā iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes samazināšana par 2 procentpunktiem atstās būtisku negatīvu ietekmi uz pašvaldību budžetiem. Jau toreiz solīju Latvijas Pašvaldību savienībai, ka pašvaldību budžetu pieaugums tiks nodrošināts - vismaz līdzvērtīgs valsts budžeta pieaugumam. Valdības pieņemtais alternatīvais darbaspēka nodokļa samazinājuma variants, atsakoties no iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes samazinājuma, bet samazinotsociālās apdrošināšanas iemaksu likmi, vienlaicīgi palielinot neapliekamo minimumu un atvieglojumu par apgādībā esošu personu, būtiski uzlaboja situāciju pašvaldību budžetos un nodrošināja, ka pašvaldību budžeti nākošgad pieaugs pat straujāk nekā valsts budžets.

Tā pašvaldībām 2014.gadā ir plānots būtisks iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu pieaugums - 48 miljonu eiro apmērā pret šīgada izpildes novērtējumu un 96 miljonu eiro apmērā pret šīgada budžeta plānu.

Vienlaikus vēlos vērst deputātu uzmanību uz to, ka iedzīvotāju ienākuma nodokļa proporcijas maiņa par labu pašvaldībām pie negrozītas finanšu izlīdzināšanas sistēmas tikai palielinātu ieņēmumu nevienlīdzību starp pašvaldībām. Lauvas tiesa papildu līdzekļu nonāktu turīgākajās pašvaldībās - Rīgā, Pierīgā un Ventspilī, savukārt trūcīgākās pašvaldības izjustu tikai niecīgu ieņēmumu pieaugumu. Tāpēc valdība jau vairākus gadus piedāvā mērķētu papildu dotāciju republikas pilsētām un novadiem ar zemākajiem vērtētajiem ienākumiem uz vienu iedzīvotāju.

2014.gada valsts budžetā ietvertais piedāvājums nodrošina līdzsvarotu, reģionāli sabalansētu pašvaldību attīstību - 97 procentiem pašvaldību budžeta ieņēmumu (precīzi - vērtētie ieņēmumi pēc pašvaldību finanšu izlīdzināšanas un papildu dotācijas) pieaugums ir no 5 līdz 20 procentiem, tātad lielāks nekā valsts budžetā. Vienīgā pašvaldība, kam nākošgad samazinās ieņēmumi, ir Latvijas bagātākā pašvaldība, ja vērtē pēc ieņēmumiem uz vienu iedzīvotāju, proti, Garkalnes novada pašvaldība. Un arī šajā gadījumā kritums ir saistīts ar vienreizēju faktoru - atsevišķu pašvaldības iedzīvotāju veikto kapitāla pieauguma nodokļa nomaksu, kuras rezultātā šogad Garkalnes novada pašvaldībai iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pieauga par vairāk nekā 50 procentiem salīdzinājumā ar 2012.gadu! Tomēr valdība turpina sarunas ar Latvijas Pašvaldību savienību, meklējot iespējas nodrošināt vēl papildu atbalstu pašvaldībām nākamā gada budžetā.

Vēl nedaudz pieskaršos ārpolitikas un drošības politikas jautājumiem nākošā gada budžetā.

Attiecībā uz valsts aizsardzības spēju stiprināšanu galvenā prioritāte būs no dalības NATO izrietošo saistību pildīšana. Esam piešķīruši 3,2 miljonus eiro NATO izcilības centra stratēģiskās komunikācijas jautājumos izveidei. Tāpat paredzēta sauszemes kaujas vienību apgāde ar mūsdienīgām mehanizētām kaujas platformām. Kopumā aizsardzības spēju stiprināšanai 2014.gadā paredzēti 16 miljoni eiro, bet nākamajos 3 gados - 93 miljoni eiro.

Kā būtiskākās ārpolitikas prioritātes jāmin sekmīga sagatavošanās Latvijas prezidentūrai Eiropas Savienības Padomē 2015.gadā un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas iestāšanās sarunu procesa nodrošināšana. OECD pievienošanās sarunu uzsākšana ir vēl viens apliecinājums tam, ka Latvija ir ne tikai veiksmīgi atgriezusies starptautiskajā apritē, bet arī ir gatava pievienoties šim pasaules attīstītāko valstu klubam.

Cienījamie deputāti!

Rezumējot visu iepriekš teikto, gribu uzsvērt sekojošo: pirmkārt, 2014.gada budžets ir vērsts uz to, lai valsts ekonomiskās izaugsmes augļus Latvijas iedzīvotāji pēc iespējas ātrāk sajustu savos maciņos. Tas tiks paveikts, gan tiešā veidā palīdzot vismazāk aizsargātajai sabiedrības daļai, gan ceļot algas sabiedriskajā sektorā strādājošajiem, gan uzlabojot valsts sniegto pakalpojumu kvalitāti. Otrkārt, šis budžeta projekts ir izaugsmes un attīstības budžets, jo tas paredz gan nodokļu samazināšanu, gan ieguldījumus valsts konkurētspējai būtiskās jomās, gan finansējumu Nacionālā attīstības plāna 2014.-2020.gadam prioritātēm un jaunā perioda ES fondu apguves uzsākšanai. Tādējādi šobrīd tiek likti pamati vairākiem valstij būtiskiem ilgtermiņa projektiem, kas nodrošinās kvalitatīvāku un iekļaujošāku izaugsmi nākotnē.

Visbeidzot - mēs vairs nedomājam viena gada ietvaros, bet skatāmies vismaz 3 gadu perspektīvā, kas ir svarīgs faktors stabilitātei un valsts politikas prognozējamībai.

Aicinu Saeimu apstiprināt 2014.gada valsts budžetu!

Paldies.

Konteksts, runas iss raksturojums		Kārtējais V. Dombrovska piedāvātais budžeta projekts. Premjerministrs pats to raksturo kā "vēsturisku" triju iemeslu dēļ: tas ir pirmais budžets, kas sastādīts eiro, tas sakrīt ar Nacionālā attīstības plāna 2014.–2020. gadam sākumu, šis ir pirmais budžets, ar kuru reāli tiek ieviesta vidēja termiņa budžeta plānošana.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		3771
Unikālo vārdu skaits		1657
Atslēgvārdi		Valsts – 50, budžeta – 35, gada – 33, eiro – 29, Eiropa – 26, Latvijas – 24, ekonomika – 20, budžets – 17, savienības – 15, attīstības – 14, Eiropas Savienības – 14, iedzīvotāju – 14, izaugsmes – 12. Treknie gadi.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Ministru prezidents Ļoti cienījamā Saeimas priekšsēdētājas kundze! Godātie deputāti! Ministri! Dāmas un kungi!
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	ASV, Latvija, Eiropa, Baltijas valstis, Ziemeļvalsti, Krievija, Vācija, Polija. Eiropas Savienība. NATO
	Personu vietniekvārdi	Ļoti daudz izteikumu pirmajā personā. Redzams, ka V. Dombrovskis labi saprot, par ko runā, ir ieinteresēts ar projektu iepazīstināt vispusīgi.
	Darbības vārdu formas	Daudz darbības vārdu ar sagatavošanas semantiku – tas saistīts ar eiro ieviešanu un nepieciešamību šo procesu paveikt gludi.
	Vērtējumi	Smags budžeta sagatavošanas process. Te varam atcerēties arī paši savu trekno gadu eksperimentu un tā smagās sekas.
Retorikas paņēmieni		Visbeidzot - mēs vairs nedomājam viena gada ietvaros, bet skatāmies vismaz 3 gadu perspektīvā, kas ir svarīgs faktors stabilitātei un valsts politikas prognozējamībai. Aicinu Saeimu apstiprināt 2014.gada valsts budžetu!
Metaforika		Finanšu instrumentu metafora: budžets nav Ziemassvētku vecīša bezizmēra dāvanu maiss.
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Krievijas un Lietuvas "piena karš". Pārejot pie budžeta, gribētu atgādināt teicienu: "Ja no vēstures nemācās, tai ir tendence atkārtoties." Reinim Kaudzītem pieder aforisms: "Esi apdomīgs nelaimē, vēl apdomīgāks - laimē." Latvijas politiskajā folklorā mums reiz jau tika solīti septiņi treknie gadi, bet realitātē sanāca knapi divi. Šeit es gribētu citēt fragmentu no Tomasa Frīdmena grāmatas "Pasaule ir plakana": "Āfrikā katru rītu mostas gazele. Tā zina, ka šodien būs jāskrien ātrāk par ātrāko lauvu, citādi tā tiks nogalināta.

	Katru rītu mostas lauva. Lauva zina, ka šodien būs jāskrien ātrāk par lēnāko gazeli, citādi draud bada nāve. Nav svarīgi, vai tu esi lauva vai gazele: kad saule lec, ir jābūt gatavam skriet.”
Laiks un telpa	2014. gads – eiro ieviešana šo budžetu padara vēsturisku.
Komentārs	Samērā apjomīga ievaddaļa, kurā izklāstītas šī budžeta īpatnības. Uzskaita šajā budžetā esošos jaunievedumus, kā arī likumprojektus, atbilstoši kuriem tas izstrādāts.

27.11.2013. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska paziņojums par atkāpšanos no Ministru prezidenta amata²¹⁴

Labdien godātie mediju pārstāvji!

Ņemot vērā Zolitūdes traģēdiju un visus ar to saistītos apstākļus, ņemot vērā to, ka pašreiz ir nepieciešama valdība, kas bauda skaidru Saeimas vairākumu atbalstu un spēj risināt to situāciju, kas ir izveidojusies valstī, paziņoju par savu atkāpšanos no Ministru prezidenta amata, uzņemoties politisko atbildību par Zolitūdes traģēdiju. No savas puses gribu pateikt paldies Latvijas sabiedrībai par to atbalstu, par to līdzdarbību, ko esmu jutis smagajā finanšu un ekonomiskās krīzes pārvarēšanas laikā, kas ļāvis Latvijai atgriezties uz izaugsmes ceļa. Vēlos atvainoties par tām lietām, kas nav izdevušās, un uzskatu, ka tiešām pašreiz ir vajadzīga jauna valdība, kurai ir skaidrs Saeimas vairākuma atbalsts un kura ar jaunu uzticības mandātu spēj risināt pašreiz valstī esošās problēmas. Paldies!

Konteksts, runas īss raksturojums	Ļoti īsa runa. Labprātīga amata atstāšana saistīta ar traģēdiju Zolitūdē, kad lielveikalā Maxima iebruka jumts un bojā gāja 54 cilvēki.	
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	118	
Unikālo vārdu skaits	83	
Atslēgvārdi	nav verificējami	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Ministru prezidents Godātie mediju pārstāvji	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Zolitūde
	Personu vietniekvārdi	Vēstījums ieturēts pirmajā personā, izteikta personīgā nostāja.
	Darbības vārdu formas	Vietniekvārdi nav lietoti, visi darbības vārdi pirmās personas vienskaitļa formā.
	Vērtējumi	Ir vajadzīga jauna valdība. Smags finanšu un ekonomiskās krīzes pārvarēšanas laiks.
Retorikas paņēmieni	Ņemot vērā Zolitūdes traģēdiju un visus ar to saistītos apstākļus, ņemot vērā to, ka pašreiz ir nepieciešama valdība, kas bauda skaidru Saeimas vairākumu atbalstu un spēj risināt to situāciju, kas ir izveidojusies valstī, paziņoju par savu atkāpšanos no Ministru prezidenta amata, uzņemoties politisko atbildību par Zolitūdes traģēdiju.	
Metaforika	ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (kas ļāvis Latvijai atgriezties uz izaugsmes ceļa).	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	-	
Laiks un telpa	2013. gada novembris, uzreiz pēc traģēdijas Zolitūdē.	
Komentārs	Premjerministrs uzņemas politisko atbildību par traģēdiju Zolitūdē, uzskata, ka viņa valdība ir zaudējusi vēlēšanu uzticēšanos, tādēļ nepieciešams ievēlēt jaunu valdību ar jaunu premjerministru priekšgalā.	

²¹⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=icJRnf3h3VQ>

31.12.2013. – Ministru prezidenta Valda Dombrovska Jaungada uzruna²¹⁵

Labvakar, godātie Latvijas iedzīvotāji!

Labvakar tautieši visā pasaulē!

Ir klāt Vecgada vakars. Tas ir laiks, kad pārdomājam aizejošā gada darbus un nosakām mērķus Jaunajam gadam.

Šogad esam bijuši kopā, jutuši viens otra atbalstu gan lielā priekā, gan lielās bēdās. Dziesmu svētki sasauca kopā Latvijas tautu no pilsētām un novadiem, no Eiropas un pasaules, lai apzinātos mūsu garaspēku un varēšanu.

Diemžēl aizejošais gads ir nesis arī vienu no smagākajiem pārbaudījumiem mūsu atjaunotās valsts vēsturē. Zolitūdes traģēdija atgādināja par to, cik trausla var būt šķirtne starp dzīvi un nāvi. Vissmagākajā šī gada dienā, kad noziedzīgas bezatbildības dēļ zem betona blokiem izdzisa cilvēku dzīvības, bija īpaši svarīgi sajust vienam otra plecu. Vainīgie tiks sodīti, bet šo dienu nekad neaizmirsīsim.

Paldies visiem, kas nepalika malā šajā traģiskajā brīdī, paldies glābējiem par pašizliedzību, līdzilvēkiem par atbalstu cietušajiem un bojāgājušo tuviniekiem.

Godātie tautieši, arī ikdienas steigā mums biežāk jāatceras atbildība vienam par otru, pleca sajūta par savu tautu.

Latvijas ekonomikai arī šis gads ir bijis kopumā sekmīgs. Jau trīs gadus esam starp straujāk augošajām Eiropas ekonomikām. Vidējā alga tautsaimniecībā ir pārsniegusi pirmskrīzes līmeni. Bezdarbs, salīdzinājumā ar krīzes smagāko brīdi ir samazinājies divas reizes.

Pēckrīzes periodā radīts ap 70 000 jaunu darbavietu. Aizejošā gada ekonomiskās izaugsmes galvenais vilcējspēks bija mājsaimniecību patēriņš. Tas liecina par to ka, ekonomisko izaugsmi iedzīvotāji arvien skaidrāk sāk sajust arī savos maciņos.

Tomēr ilgtspējīga attīstība nav pašsaprotama, tā ir jākopj. Manu valdību stingrā fiskālā politika nav bijusi pašmērķis. Vienmēr esmu uzskatījis, ka mēģinājumi dzīvot pāri saviem līdzekļiem ne tikai grauj valsts reputāciju, bet ir arī ekonomiski un sociāli neizdevīgi.

Tomēr fiskālā disciplīna ir tikai pamats – tā pati par sevi nenodrošina iedzīvotāju labklājību. Labklājības pieaugums ir iespējams, piesaistot investīcijas un kāpinot darba ražīgumu. To nevar panākt aizņemoties vai voluntāri ceļot algas un pabalstus. Tikai konkurētspējīga Latvijas ekonomika radīs jaunas darbavietas, dos lielākas algas, pensijas un sociālos pabalstus. Tā arī būtu mana ceļamaize nākamajai valdībai.

Godātā Latvijas tauta!

Tieši jūs noteiksiet, kā tālāk attīstīsies mūsu valsts: vai tiks nostiprinātas mūsu nacionālās un demokrātiskās vērtības; vai, nopietni strādājot, arī turpmāk varēsim paļauties uz prognozējamu attīstību un nākotni.

Nākamajā – vēlēšanu - gadā novēlu būt aktīviem un būt gudriem. Tas nozīmē prasmi atšķirt graudus no pelavām, atbildīgu politiku no tukša populisma.

2014.gads mūsu valstij paies Eiropas zīmē. Rīga kļūs par Eiropas kultūras galvaspilsētu. Durvis vērs jaunā Latvijas Nacionālā bibliotēka – apliecinājums mūsu eiropiskajai piederībai un ieguldījums mūsu intelektuālajā konkurētspējā. Jau pēc dažām minūtēm Latvija pievienosies eirozonai. Mūsu Milda rotās pasaules otrās lielākās valūtas – eiro – monētas. Apsveikumus Latvijai sūta visi Eiropas līderi, jo mēs kļūstam par daļu no 320 miljoniem Eiropas vienotās valūtas lietotāju saimes. Tā ir vēl viena iespēja mūsu valsts ekonomiskajai drošībai un uzplaukumam.

Nākamajā gadā gribu novēlēt mums visiem strādāt pie tā, lai Latvija kļūtu vienotāka. Joprojām mūsu sabiedrībā ir pārāk daudz plaisu, kas vājina katru no mums personīgi un mūsu valsti kopumā. Mēs nevaram atļauties turpmāku sabiedrības noslāņošanu. Mums kopā jāveido Latvija par zemi, kur katrs jūtas piederīgs, drošs par savu un sev tuvo cilvēku šodien un rītdien.

Laimīgu Jauno gadu!

Dievs, svētī Latviju!

Konteksts, runas īss raksturojums	Premjerministra Valda Dombrovska pēdējā Jaungada uzruna Latvijas iedzīvotājiem. Valdis Dombrovskis bija vienīgais Latvijas premjerministrs, kurš šo amatu ieņēma trīs reizes pēc kārtas, kā arī kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas amatā bijis visilgāko laiku.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	494
Unikālo vārdu skaits	358

²¹⁵ http://lat.mixnews.lv/lv/politika/22232_valda-dombrovska-jaungada-uzruna-latvijas-iedzivotajiem

Atslēgvārdi	Mūsu – 11, Eiropa – 6, Latvijas – 6, mums – 4, valsts – 4. Vienotība.	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Ministru prezidents. Triju valdību vadītājs. Labvakar, godātie Latvijas iedzīvotāji! Labvakar tautieši visā pasaulē! Godātie tautieši. Godātā Latvijas tauta!	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Eiropa, Zolitūde, Latvija.
	Personu vietniekvārdi	Tā arī būtu mana ceļamaize nākamajai valdībai.
	Darbības vārdu formas	Daudz darbības vārdu trešajā personā, darbības vārdi vajadzības izteiksmē. Atbildības, atcerēšanās semantika. Daudz darbības vārdu nākotnes formā – lai apzīmētu perspektīvas, tās pasniegtas kā realizējies fakts.
	Vērtējumi	Liels prieks un lielas bēdas. Vismagākajā šī gada dienā, kad noziedzīgas bezatbildības dēļ zem betona blokiem izdzisa cilvēku dzīvības, bija īpaši svarīgi sajust vienam otra plecu. Latvijas ekonomikai arī šis gads ir bijis kopumā sekmīgs. Manu valdību stingrā fiskālā politikā nav bijusi pašmērķis. Vienmēr esmu uzskatījis, ka mēģinājumi dzīvot pāri saviem līdzekļiem ne tikai grauj valsts reputāciju, bet ir arī ekonomiski un sociāli neizdevīgi.
Retorikas paņēmieni	Vainīgie tiks sodīti, bet šo dienu nekad neaizmirsīsim. Paldies visiem, kas nepalika malā šajā traģiskajā brīdī, paldies glābējiem par pašreizējā, līdzilvēkiem par atbalstu cietušajiem un bojāgājušo tuviniekiem. Tieši jūs noteiksiet, kā tālāk attīstīsies mūsu valsts: vai tiks nostiprinātas mūsu nacionālās un demokrātiskās vērtības; vai, nopietni strādājot, arī turpmāk varēsīm paļauties uz prognozējamu attīstību un nākotni. Nākamajā – vēlēšanu - gadā novēlu būt aktīviem un būt gudriem. Tas nozīmē prasmi atšķirt graudus no pelavām, atbildīgu politiku no tukša populisma. Mums kopā jāveido Latvija par zemi, kur katrs jūtas piederīgs, drošs par savu un sev tuvo cilvēku šodien un rīt dienā. Laimīgu Jauno gadu!	
Metaforika	Radniecības metafora: EIROPA IR ĢIMENE (Apsveikums Latvijai sūta visi Eiropas līderi, jo mēs kļūstam par daļu no 320 miljoniem Eiropas vienotās valūtas lietotāju saimes).	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	Dziesmu svētki. Zolitūdes traģēdija. Dievs, svētī Latviju!	
Laiks un telpa	2014.gads mūsu valstij paies Eiropas zīmē. Rīga kļūs par Eiropas kultūras galvaspilsētu. Durvis vērs jaunā Latvijas Nacionālā bibliotēka – apliecinājums mūsu eiropeiskajai piederībai un ieguldījums mūsu intelektuālajā konkurētspējā. Jau pēc dažām minūtēm Latvija pievienosies eirozonai. Mūsu Milda rotās pasaules otrās lielākās valūtas – eiro – monētas.	
Komentārs	Kā parasti, runu raksturo atskaitīšanās par iepriekšējo gadu un mērķu nosprausšana nākamajam gadam. Papildus tam runa ir arī kā atskaitīšanās par V. Dombrovska politisko darbību, šī ir viņa atvadu runa.	

Bohuslavs Sobotka

11.04.2014. – Čehijas premjerministra Bohuslava Subotkas runa konferencē “Čehija Eiropas acīm, Eiropa Čehijas acīm”²¹⁶

Vážený pane prezidente, vážený pane předsedo Evropského parlamentu, vážený pane předsedo Senátu, vážený pane předsedo Poslanecké sněmovny, dámy a pánové, já jsem velmi rád, že tady dnes mohu být s Vámi, abychom společně oslavili desáté výročí vstupu České republiky do Evropské unie. A dovoluji mi, abych k tomuto tématu přičinil sedm poznámek.

Návrat do Evropy

Za prvé, náš vstup, který se odehrál v roce 2004, byl ve skutečnosti návrat. Český stát přece vždycky do Evropy patřil - kulturně, geograficky, sociálně i ekonomicky. My jsme se do Evropy vrátili. Vrátili jsme se po složitých dějinách 20. století, kdy nás tyto dějiny od vyspělých demokratických zemí na řadu desítek let oddělily. A můžeme se bavit o tom, co bylo příčinou, a co bylo na počátku. Zdali to byl Mnichov, zdali to byla okupace, zdali to byla ambice velmocí vytvářet si sféry vlivu. Prostě všechny tyto tragické události dvacátého století naši zemi oddělily od vyspělé a demokratické části kontinentu. My jsme se v roce 2004 ve skutečnosti vrátili. Já si vzpomínám na rok 1990, kdy tehdejší vítěz voleb, Občanské fórum, mělo předvolební heslo, které znělo: Zpátky do Evropy. V roce 2004 se to naplno povedlo.

Vstup znamenal modernizaci Česka

Poznámka číslo dvě. Jsem přesvědčen o tom, že vstup do Evropské unie měl pro Českou republiku nepochybně pozitivní význam a pozitivní přínos. My máme zkušenost nejenom totalitního režimu, ale také divokých let transformace v 90. letech. Já jsem přesvědčen, že vstup do Evropské unie posílil v naší zemi úctu k pravidlům a vymahatelnost práva. Vstup do Evropské unie vystavil naše firmy konkurenci jednotného trhu, ale také jim dal příležitost na jednotném trhu. Vstup do Evropské unie vedl k celkové modernizaci našeho státu.

Solidarita v rámci Unie

Za třetí, i když peníze rozhodně nejsou v životě na prvním místě, je potřeba zmínit také čistě ekonomický přínos toho, co se v roce 2004 odehrálo. Můžeme mluvit o kohezních fondech, o tom, že Evropa realizuje ve skutečnosti, nejenom slovy, ale v rámci své ekonomické politiky, hodnotu solidarity, vyrovnávání rozdílů mezi více a méně vyspělými členskými státy Evropské unie. Tato hodnota solidarity pro nás měla naprosto konkrétní vyjádření, protože jsme z fondů Evropské unie za toto období dostali dvakrát více, než jsme do těchto fondů odvedli.

A je potřeba si uvědomit, když používáme pojmy jako čistá pozice, čistý plátec, čistý příjemce, že ve skutečnosti bohatší státy, daňoví poplatníci z Německa, z Holandska nebo z Francie, dotují do značné míry chudší členské země Evropské unie. Je to konkrétní výraz solidarity, která v Evropě funguje.

A nejde jenom o fondy. Náš vstup do Unie doprovodil výrazný příliv privátních investic do naší země a následný masivní, v některých letech až šestiprocentní růst české ekonomiky. I toto byly naprosto pozitivní ekonomické dopady našeho správného strategického rozhodnutí, které učinili naši občané v referendu, kde výraznou většinou rozhodli o tom, že se do Evropy jako Češi vrátíme.

Členství posílilo váhu Česka ve světě

Poznámka číslo čtyři. V Evropě sedíme u jednoho stolu. Už tady byla řeč o dějinách. Naše dějiny zaznamenaly momenty, kdy se rozhodovalo o nás, bez nás. Ať už v Mnichově, nebo třeba na konferencích Stalina, Churchilla a Roosevelta. Tahle historie už se nemůže opakovat. U jednacím stolu sedíme se všemi dalšími členskými zeměmi Evropské unie jako rovnoprávný a plnoprávný stát i my. O nás, bez nás se už nikdy v Evropě rozhodovat nebude. Na druhou stranu se nemůžeme ani na nikoho jiného vymlouvat. Tím, že sedíme u jednacím stolu, se podílíme na všech rozhodnutích, která jsou v Evropě přijímána. Čili už to není tak, že bychom se mohli vymlouvat na Brusel, na někoho, kdo způsobil naše vlastní problémy. Máme odpovědnost za to, jakým způsobem náš osud, osud naší země řídíme, a to i na evropské úrovni, a to i z evropské úrovně. Nepochybně platí, že pokud sedíme u jednoho stolu se všemi dalšími evropskými zeměmi, tak naše váha ve světě vzrostla. Právě díky tomu, že jsme členy Evropské unie, právě díky tomu, že společně jsme schopni hovořit jedním hlasem k významným světovým problémům.

²¹⁶ <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/projev-ceskeho-premiera-bohuslava-sobotky-na-konferenci-cesko-ocima-evropy--evropa-ocima-ceska-118249/>

Aktivní přístup nejlépe hájí národní zájmy

Poznámka číslo pět. Jsem přesvědčen, že aktivní přístup k Evropě je tou nejlepší cestou, jak obhájit naše národní zájmy. Naším zájmem není izolace, naším zájmem není nekomunikace, naším zájmem musí být schopnost jednat s našimi partnery a sousedy, být u rozhodování, aktivně na něm participovat. Jenom tak jsme schopni prosadit to, co pokládáme z hlediska naší země a našeho národa za důležité.

Prosazování českých zájmů

Poznámka číslo šest. Když už jsem zde mluvil o národních zájmech, je také strašně důležité, když se na nich shodneme, abychom je skutečně důsledně prosadili a prosazovali. Já řeknu dva konkrétní příklady. První se týká energetické politiky Evropské unie. Naše země je průmyslová, my patříme do průmyslového srdce dnešní Evropy. Je v našem zájmu, aby budoucí energetická politika nevyhnala průmyslové firmy z Evropy a nevyhnala je z České republiky. Protože tady jde o konkurenceschopnost a o pracovní místa. Zde musíme velmi tvrdě náš národní zájem v Evropě hájit. A příklad číslo dvě, kde se to podle mého názoru nedařilo v minulých letech, nejenom nám, ale i dalším vyspělým zemím v Evropě, boj s daňovými ráji. Přece není možné, aby tolerance daňových rájů rozpočtově vyčerpávala celou řadu členských zemí, aniž by se tomu tyto země dokázaly efektivně bránit. To, že se k daňovým rájům řadu let mlčelo, byl velký problém a, bohužel, dostatečně nahlas se k nim nevyjadřovaly ani české vlády.

Evropský mír

A konečně, poznámka číslo sedm. Já bych mohl zcela podepsat to, co tady řekl přede mnou předřečník, předseda Evropské parlamentu Martin Schulz. Hodnota míru je něco, co je s Evropou velmi silně spojeno. Jsem přesvědčen, že Evropa je tou nejlepší cestou, jak mír na našem kontinentu ochránit.

Když se podíváme na krizi, kterou, doufám, už máme za sebou, na finanční krizi, na evropskou dluhovou krizi, na problémy, které měla eurozóna. Před padesáti, nebo před sto lety většinou takové ekonomické krize nakonec končily válkou, protože se přenesly do nacionálního konfliktu mezi jednotlivými členskými zeměmi.

Evropa na tom byla skutečně špatně. Vzpomeňte si na problémy Řecka, ale také Španělska a Portugalska. Podařilo se to vyřešit. Eurozóna se nerozpadla, ačkoliv mnozí předpovídali, že se to stane. Evropská unie se nerozpadla, ačkoliv mnozí sýčkovali, že k tomu dojde. A dokonce nedošlo ani k žádnému následnému válečnému konfliktu tak, jako to bývalo stovky let zpátky. V tom je neuvěřitelně pozitivní hodnota Evropské unie. Garantuje mír a já doufám, že ho bude garantovat i našim dětem a dětem našich dětí. A to, co Evropa je schopna obhájit vedle mírové existence, je i evropský sociální model. To je něco, co je evropskou hodnotou a je to obrovský přínos do světové civilizace. Jestliže v rámci globalizace cítíme obrovský tlak na evropské hodnoty, na sociální stát, tak právě evropská integrace je něco, čím jsme schopni těmto tlakům, podle mého názoru, efektivně čelit.

Vážený pane prezidente, vážený pane předsedo Evropského parlamentu, vážení předsedové komor, domnívám se, že pokud se bavíme o budoucnosti, o tom, co nás čeká, a jak by Česká republika měla postupovat, jsem přesvědčen, že nám užitek přinese jenom cesta dopředu. Jenom aktivní účast v evropské diskuzi, aktivní účast v evropské integraci. Já jsem přesvědčen, že naše země je schopna tyto výzvy zvládnout a pevně věřím, že budeme u toho, až se Evropa dále bude integrovat a posílí svoji schopnost čelit všem výzvám dnešního světa.

Já moc děkuji za Vaši pozornost.

Konteksts, runas iss raksturojums		Runu B. Sobotka saka, jau būdams premjerministra amatā. Tā attiecas Čehijas iestāšanās Eiropas Savienībā desmitgadi. Runa ir sistematizēta, izmantojot piecu tēmu un septiņu tematisko punktu principu.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		1210
Unikālo vārdu skaits		603
Atslēgvārdi		Evropské – 18, unie – 15, evropské unie – 12, jsme – 9, jsem – 8, evropy – 7, evropě – 7, naše – 7, nás – 7, země – 7.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Čehijas premjerministrs Godājamais prezidenta kungs, godājamais Eiroparlamenta priekšsēdētāja kungs, godājamais Senāta priekšsēdētāja kungs, godājamais Deputātu palātas priekšsēdētāja kungs, dāmas un kungi.
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Čehijas Republika, Eiropas Savienība, Eiropa, Vācija, Nīderlande, Francija, Mīnhene, Grieķija, Spānija, Portugāle
	Personu vietniekvārdi	Runa tiek teikta pirmajā personā, izmantojot vietniekvārdu "es".
	Darbības vārdu	Runas rīcības darbības vārdi, kognitīvās rīcības un intelektuālās

	formas	izpratnes darbības vārdi. Esamības darbības vārdi.
	Vērtējumi	Iestāšanās Eiropas Savienībā – pozitīva nozīme un gūts labums. Mežonīgie pārmaiņu gadi XX gadsimta deviņdesmitajos gados.
Retorikas paņēmieni		Piecas tēmas un septiņi tematiskie punkti: atgriešanās Eiropā (pati atgriešanās 2004. gadā; valsts modernizācija; ekonomiskās priekšrocības); Čehijas nozīmīguma pasaulē palielināšana; aktīva pieeja nacionālo interešu aizstāvībai; čehu interešu virzīšana; eiropiska pasaule (kā kara neesamība).
Metaforika		Ģeotelpiskā metafora – VIENOTA EIROPA (Čehija vienmēr bijusi Eiropas daļa – kultūras ziņā, ģeogrāfiski, sociāli un ekonomiski). EIROPA IR NAMS (Eiropā sēžam pie viena galda, pārrunu galds ar visām pārējām valstīm, spēja komunicēt ar mūsu partneriem un kaimiņiem). ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ (aktīva došanās uz Eiropu – labākais ceļš; Eiropa – labākais ceļš miera saglabāšanai mūsu kontinentā; ceļš uz priekšu). EIROPA IR CILVĒKA ORGANISMS (mēs piederam mūsdienu Eiropas ražošanas sirdij).
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Mīnhenes vienošanās, komunistiskās okupācijas desmitgades. Totalitārā režīma pieredze. Staļina, Čērčila un Rūzvelta konferences.
Laiks un telpa		Nodalītība no attīstītās, demokrātiskās kontinenta daļas un atgriešanās tajā 2004. gadā.
Komentārs		Aktīva proeiropiska nostāja. Uzruna stingri strukturēta, struktūra pat grafiski noformēta. Autors pilnībā un kopumā ir koncentrējies uz galveno tēmu – atainot ČR desmit gadus ilgās atrašanās ES priekšrocības.

30.04.2014. – premjerministra Bohuslava Sobotkas runa uzņēmēju forumā, kas veltīts Čehijas iestāšanās ES 10. gadadienai²¹⁷

Jsem skutečně velmi rád, že mohu vystoupit na tomto podnikatelském fóru v jednom bloku s panem Hermanem Van Rompuyem. Po účasti na této konferenci budeme mít možnost spolu ještě pracovně poobědvat a budeme přímo řešit konkrétní problémy, které se týkají našeho členství v Evropské unii.

Dovolte mi na začátek osobní poznámku. Byl jsem členem vlády Vladimíra Špidly, byl jsem v pozici ministra financí v době, kdy jsme finišovali poslední přípravy na vstup do Evropské unie před 10 lety, po deseti letech tomu osud chtěl, abych se vrátil do vysoké ústavní funkce, a mám tedy možnost být u toho, když slavíme a bilancujeme 10leté výročí vstupu do Evropské unie. Jsem rád, že si toto výročí můžeme v České republice připomínat za účasti řady významných představitelů Unie, jako například dnes za účasti pana předsedy Hermana Van Rompuye nebo nedávno předsedy Evropského parlamentu Martina Schulze.

Jsem přesvědčen, že Evropa je ojedinělý integrační projekt, který je založen na nepochybné spolupráci a solidaritě. Klíčovým úspěchem existence Evropské unie, projektu, na kterém se posledních deset let máme příležitost podílet, je zajištění dlouhodobého míru, stability a demokracie v integrované části kontinentu. Evropa k tomu, aby dospěla k takovému řešení, musela projít řadou krvavých zkušeností, které vyvrcholily během 20. století. Jsem rád, že dnes se na tomto mírovém stabilním projektu může podílet i Česká republika.

Evropská integrace je ale i šancí, aby evropské země obstály v globální hospodářské konkurenci. Finanční krize, kterou jsme zažívali v minulých letech, ukázala, že největší odolnost proti výkyvům globálního trhu prokázaly ty evropské země, které dokáží dobře kombinovat volný trh se silným sociálním státem, jako Německo, Rakousko, země, které patří ke skandinávskému okruhu.

Tyto země ale zároveň stojí na předních příčkách v mezinárodním srovnání konkurenceschopnosti.

Evropská unie je silná a unikátní právě díky schopnosti kombinovat jednotný vnitřní trh s vysokými sociálními standardy, které udržují koupěschopnost obyvatelstva a vytvářejí silnou střední třídu. Jednotný vnitřní trh, volný pohyb osob, zboží a kapitálu zvyšují konkurenci napříč Unii a

²¹⁷ <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/projev-premiera-bohuslava-sobotky-na-podnikatelskem-foru-k-10-letum-cr-v-eu-118244/>

podporují zdravý růst. Sociální stát zase udržuje střední třídu, zamezuje či alespoň zpomaluje rozevirání nůžek mezi bohatými a chudými a vytváří soudržnou společnost, a soudržná společnost je odolnější vůči ekonomickým a politickým tlakům než společnosti, které jsou dramatickým způsobem sociálně rozděleny.

Členství v Evropské unii je naplněním našeho národního zájmu. Prostřednictvím našeho členství máme mnohem větší vliv na dění v okolním světě. Už to není o nás bez nás, jako tomu často bývalo v historii, sedíme u jednoho stolu s ostatními evropskými partnery a podílíme se na rozhodování.

Je nepochybné, že vstup do Evropské unie nás ekonomicky posunul dopředu. Nejde jen o to, že jsme získali za 10 let 333 miliard z evropských fondů, jde také o to, že naše členství bylo signálem pro výrazný příliv přímých zahraničních investic. Právě to, že jsme se stali součástí Unie, pásma stability, tak bylo signálem pro celou řadu zahraničních investorů, aby začali vnímat naši zem jako dobré místo pro své podnikání.

Čeští podnikatelé získali přístup na zahraniční trhy, do zemí Evropské unie dnes směřuje více než 80 % našeho vývozu, a když se podíváme na vývoj objemu našeho obchodu s členskými státy, je zřejmé, že došlo k výraznému nárůstu v posledních deseti letech.

Když bilancujeme 10 let našeho členství v Evropské unii, tak je také důležité poznamenat, že jsme ho dosud nedokázali plně využít. Nejde jen o čerpání z evropských fondů, což je v České republice velmi bolestivé téma, zejména pokud jde o naši schopnost rychle a efektivně tyto prostředky vyčerpat.

Jde také o naši schopnost prosazovat český pohled a české zájmy na evropské úrovni. My jsme tuto schopnost v minulých letech neměli a toto musíme rozhodně změnit. Proto se dnes nová česká vláda snaží vrátit Českou republiku do hlavního proudu evropské integrace, k principům, se kterými jsme do Evropy vstupovali, k principům aktivní participace našeho aktivního členství.

Je zřejmé, že naše země potřebuje zlepšit svoji konkurenceschopnost a členství v Evropské unii nám v tom může pomoci. Proto bychom ho měli vnímat v tomto směru jako jasnou příležitost a velkou výzvu pro. Když se podíváte na tabulky, které porovnávají konkurenceschopnost jednotlivých zemí, pak je zřejmé, že Česká republika se v nich v posledních letech propadala. Naším problémem je kvalita institucí, vymahatelnost práva, boj proti korupci, úroveň podnikatelského prostředí.

Chci při této příležitosti slíbit, že nová česká vláda v krátkém čase připraví strategii, která definuje způsob, jakým se můžeme na žebříčku konkurenceschopnosti opět začít pohybovat směrem dopředu. Je to strategie, která by měla definovat slabá místa, určit kde může vláda dobrým vládnutím pomoci, měla by to být strategie, na které se shodneme v rámci sociálního dialogu.

Pro konkurenceschopnost je důležitá i budoucí energetická politika Evropské unie. Tato energetická politika nesmí vyhnat z Evropy průmysl. Je to téma, které je velmi aktuální zejména v letošním roce, a výsledek evropské debaty, tak jak v letošním roce bude završena, výrazným způsobem ovlivní také konkurenceschopnost naší země.

Důležité budou ale i veřejné a privátní investice do vědy, výzkumu a inovací, stejně tak investice do zlepšování školství, včetně školství technického a učňovského – to chci zdůraznit zejména v souvislosti s nedobrou situací na našem trhu práce.

Ke zvýšení konkurenceschopnosti musí efektivněji přispět i evropské fondy v letech 2014 a 2020. Česká vláda je ve fázi, kdy poté, co jsme schválili Dohodu o partnerství, připravujeme jednotlivé operační programy, a to také s ohledem na to, jakým způsobem pomohou vládě realizovat její základní cíl – posílit hospodářský růst, zvýšit zaměstnanost a podpořit konkurenceschopnost naší země.

Nový operační program podnikání a inovace pro konkurenceschopnost, tak jak se připravuje, bude zaměřen na zvýšení počtu firem schopných posunovat technologickou hranici ve svém oboru. Důraz bude kladen na rozvoj podnikových inovačních kapacit a jejich propojení s vysokými školami a dalšími výzkumnými institucemi.

Stejně tak je důležité, aby peníze z evropských fondů v letech 2014 až 2020 byly využity na zlepšení dopravní a veřejné infrastruktury, podpořily znevýhodněné regiony a přispěly k jejich transformaci od utlumovaných způsobů podnikání.

Nedávná ekonomická krize, jejíž dopady ještě stále pociťujeme, nedobrá sociální situace některých zemí Evropské unie, politická a bezpečnostní krize v našem sousedství na Ukrajině, to všechno ukazuje, že Evropa je živým organismem, který je sice odolný a životaschopný, ale který rozhodně nemůžeme jen tak jednoduše naprogramovat. O to větší je naše odpovědnost v tom, jak se budeme i tady v České republice politicky rozhodovat, jak aktivní úlohu budeme v Unii hrát, jakou ekonomickou a politickou diplomacií budeme vůči Evropské unii prosazovat. Evropu můžeme vytvářet jen vlastními společnými silami, protože my všichni jsme Evropané. Je čas, abychom se do toho pustili s novým odhodláním a také s novou energií.

Konteksts, runas īss raksturojums	Runa saturiski un retorisko paņēmieni ziņā ļoti līdzinās iepriekšējai runai. Tas saistīts ar kopīgo tematiku un runu publicēšanas laiku – refleksija saistībā ar ČR atrašanās ES desmitgadi.	
Kopējais vārdu skaits stenogrammā Unikālo vārdu skaits	1068 603	
Atslēgvārdi	evropské – 18, evropské unii – 12, unie – 10, jsme – 9, které – 9, letech – 7, našeho – 7, země – 7, členství – 7, jsem – 6.	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Premjerministrs Uzņēmējdarbības foruma Lihtenšteinas pilī dalībnieki	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Herman van Rompu. Vācija, Austrija. Eiropa.
	Personu vietniekvārdi	Dažkārt lietotas formas "es" un "mēs", lai apzīmētu autora pozīciju, valdības darbu, kā arī visus Čehijas iedzīvotājus.
	Darbības vārdu formas	Visbiežāk tiek lietota darbības vāra "būt" tagadnes forma. Kā arī daudz darbības vārdu pabeigtības izteiksmē ar rezultativitātes nozīmi, lai demonstrētu ES kopumā un arī ČR sasniegumus.
	Vērtējumi	Slavíme a bilancujeme 10leté výročí vstupu do EU – "svinam" iestāšanās ES desmitgadi: proeuropeiska pozīcija. Ilgtermiņa miers, stabilitāte un demokrātija. Dalība ES – Čehijas iedzīvotāju nacionālajās interesēs. Dalība ES uzlabojusi mūsu materiālo stāvokli.
Retorikas paņēmieni	Vēstījums pirmajā personā un informācijas par sevi paušana – Vladimira Špidla valdības loceklis un tieša dalība notikumos, kas veduši uz iestāšanos ES 2004. gadā. Saskata tajā likteņa pirkstu – Eiropas konteksts un dalība Eiropas liktenī tad un tagad. ES – spēcīga un unikāla.	
Metaforika	INSTRUMENTA metafora. Šķēres starp bagātajiem un nabagajiem – sprauga starp atvērtiem asmeņiem parāda labklājības līmeņa atšķirību starp bagātajiem un nabagajiem – tradicionāla čehu metafora. Bilancujeme 10 let našeho členství – izdarām secinājumus, mūsu dalības līdzsvars. Dabas metafora POLITIKA IR UPE: Eiropas integrācijas galvenā straume. Bioloģiskā metafora: EIROPA IR ORGANISMS.	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	XX gadsimta asiņainie notikumi. Sēžam pie viena galda ar citiem dalībniekiem – bez mums nekas netiek izlemts (mājiens par notikumiem saistībā ar Mīnhenes vienošanos).	
Laiks un telpa	10 gadi kopš Čehijas iestāšanās Eiropas Savienībā. Eiropa.	
Komentārs	Stipri jūtama proeuropeiskā nostāja un vēlme Čehijas iedzīvotājus noskaņot pozitīvi. Tiek pieminētas visas dalības ES stiprās puses un priekšrocības.	

13.05.2014. – premjerministra Bohuslava Sobotkas runa Nacionālās komiteja svinīgajā pasākumā saistībā ar Kārļa IV 700. dzimšanas dienas svinībām²¹⁸

Vážený pane předsedo Senátu, vážený pane předsedo Poslanecké sněmovny, vážené dámy, vážení pánové,

dovolte mi, abych na úvod poděkoval předsedovi Senátu za to, že inicioval toto dnešní setkání při příležitosti zahájení příprav na oslavu tohoto významného sedmistého výročí. My Češi jsme mistry improvizace. Řadu věcí, témat, úkolů řešíme doslova na poslední chvíli a já si myslím, že je šťastným nápadem začít přípravu na toto důležité výročí včas, v dostatečném časovém předstihu, tak abychom se mohli dobře připravit a zkoordinovat všechny důležité iniciativy. To je tedy mé druhé poděkování za to, že jsme si začali toto důležité téma připomínat v potřebném a dostatečném časovém předstihu.

²¹⁸ <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/projev-predsedy-vlady-na-slavnostnim-pripravnem-setkani-narodni-komise-k-oslavam-700--vyroci-narozeni-karla-iv--118725/>

Výročí narození Karla IV. si připomeneme za dva roky. Karel IV. se stal otcem vlasti, v pojetí našeho národa. Je s ním spojen velký politický, hospodářský a kulturní rozvoj naší země. Jako panovník přitom Karel nepřebíral zemi v dobrém stavu. Když začínal nejdříve se svým otcem Janem Lucemburským spoluvládnout a poté samostatně vládnout, byla autorita královské vlády v naší zemi otřesena. Panovnícké hrady v té době byly vesměs zastaveny a král byl výrazným způsobem zadlužen. Pražský hrad, tradiční sídlo českých králů, byl v té době neobyvatelný. Na ekonomickém provozu země se nešťastně podepisovaly opakované morové rány. Poměry ve Svaté říši římské, jejímž králem a později také císařem se Karel stal, byly mocensky a právně neuspořádané. Pro nástup Karla jako českého krále snad nemohly být horší podmínky. Karlova velikost spočívala právě v tom, že se této krizové situace nezalekl a dokázal z ní království vyvést. Vnesl řád do mocenských i právních poměrů vydáním Zlaté buly v roce 1356, přinesl německé říši de facto první ústavu, která navíc garantovala českým zemím výsadní postavení. Obnovil autoritu královské moci a především svým diplomatickým úsilím, nikoliv válkami, rozšířil území Koruny české, jak se právě od jeho doby začalo nazývat území, na němž se dnes také nachází Česká republika. Nová státní instituce Koruny české byla nadřazena českému králi i stavovské obci. Jeho vládu bychom tak dnes, aktuální terminologií, mohli označit za vládu práva. Posílením centrální vlády a vládou práva zajistil Karel IV. své zemi mír a bezpečnost. Zintenzivnil těžbu stříbra, důležitého zdroje příjmů. Jeho rozsáhlá stavební činnost znamenala také velkou investiční aktivitu a přivedla do naší země nejpřednější stavitele a umělce z celé tehdejší Evropy. Založením Karlovy univerzity se z naší země stalo jedno z významných center vzdělanosti ve střední Evropě.

Jak už zde dnes bylo připomenuto, Karel IV. zvítězil v celonárodní anketě o Největšího Čecha, kterou v roce 2005 uspořádala veřejnoprávní Česká televize. Rád bych k tomu dodal, že největším Čechem se stal také největší český Evropan. Největší Čech Karel IV. byl po otci napůl Lucemburčan a napůl Vlám, po matce napůl Čech a napůl Rakušan. Úspěch jeho vlády musíme hledat vedle jeho mimořádného talentu a vedle jeho mimořádně pevné vůle také v evropské inspiraci a v evropském rozhledu. Díky výchově na francouzském dvoře navázal mladý Karel osobní kontakty s mocnými muži Evropy, poznal funkčnost centralizované správy země. Díky pobytu v Itálii byl v kontaktu s progresivními vývoji tehdejšího umění. Karlovo politické úsilí začlenilo české země do okruhu nejvyspělejších zemí a učinilo z něj významné kulturní a duchovní centrum Evropy. Praha se stala tehdy respektovaným hlavním městem mocné říše a díky Karlově zakladatelské a stavební činnosti třetím největším městem tehdejší Evropy.

Jsem přesvědčen o tom, že právě Karlovo evropanství, jeho důraz na vzdělanost, jeho schopnost dobře vládnout, jsou pro nás i dnes velkou a trvalou inspirací. Oslavy sedmistého výročí narození Karla IV. mohou našim občanům připomenout jak jeho velikost a evropský rozhled, tak i dluh, který k tomuto rozhledu stále ještě jako Česká republika máme. Tento dluh budeme podle mého názoru nejlépe splácet tím, že podobně jako Karel IV. vsadíme na vzdělanost, vsadíme na dobrou diplomacii a vsadíme na rozumnou správu naší země.

Konteksts, runas iss raksturojums		700 gadu kopš imperatora Kārļa IV – pēc tautības čeha – dzimšanas. Viņa tēls ļoti bieži tiek lietots kā ideālā čehu valdnieka tēls (piem., pēc 2005. gadā veiktas nacionālās aptaujas rezultātiem viņš saņēmis titulu "Izcilākais čehs"). Patiesībā 700 gadi būs tikai 2 gadus pēc šīs runas teikšanas brīža (dzimis 1316. gada 14. maijā), tomēr premjerministrs šim notikumam grib sagatavoties, tāpēc sāk laikus.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā		620
Unikālo vārdu skaits		410
Atslēgvārdi		jeho – 9, Karel – 8, země – 7, naší – 5 Galvenās čehu nacionālās vērtības – izglītība, diplomātija, prātīga valdīšana.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Valdības priekšsēdētājs Godātais Senāta priekšsēdētāja kungs, godājamais Deputātu palātas priekšsēdētāja kungs, cienījamās dāmas un kungi.
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Karel IV, Pražský hrad, Češi, Evropa, Koruna česká, Česká republika.
	Personu vietniekvārdi	Viss vēstījums sniegts no personas "mēs" – visi Čehijas iedzīvotāji, tai skaitā pats B. Sobotka. Dominē būšanas darbības vārdi un darbības vārdi ar atcerēšanās un atmiņu semantiku.
	Darbības vārdu formas	

	Věrtējumi	Čehi ir improvizācijas meistari, visu dara pēdējā brīdī. Kārlis IV – mūsu dzimtenes tēvs. Mūsu zemes, ko viņš saņēma sliktā stāvoklī, politiskā, ekonomiskā un kultūras attīstība. Karlovo evropanstvi – Čehijas Republika joprojām ir parādā savam imperatoram par viņa proeiropeisko nostāju.
Retorikas paņēmieni		B. Sobotka ieņem proeiropeisku nostāju un katrā piemērotā brīdī to demonstrē, kā arī auditorijas ietekmēšanai izmanto dažādus faktus. Dati par to, ka Karls IV tiek uzskatīts par vienu no izcilākajiem čehiem, tiek papildināti ar informāciju par to, ka viņa tēva izcelsme sakņojas daļēji Luksemburgā un daļēji Flāmijā, bet māte ir pa pusei čehiete un pa pusei austriete.
Metaforika		-
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Kārlis IV un viņa valdīšanas laiks
Laiks un telpa		Divi gadi pirms Kārļa IV dzimšanas septiņsimtās gadadienas. Čehija, Eiropa.
Komentārs		Slavinoša runa par godu izcilajam čehu valdniekam. Rūpīgi tiek uzskaitīti viņa sasniegumi – valsts attīstīšana, nozīmīgu būvju celšana (piem., Kārļa Universitāte, Kārļa tilts utt.), Prāgas Hradas, kas līdz tam stāvēja tukša) apdzīvošana, teritorijas paplašināšana.

25.09.2014. – premjerministra Bohuslava Sobotkas runa par 2015. gada valsts budžetu²¹⁹

Vlādnī koalīce mā za sebou rychlé schválení svého prvního rozpočtu, který svým složením, prioritami i naplněním jednotlivých kapitol charakterizuje jasnou změnu v sociální a hospodářské politice.

Změnu, ke které jsme se před sedmi měsíci občanům v rámci koaliční smlouvy veřejně zavázali a pro kterou jsme získali ve sněmovních volbách od voličů potřebný mandát.

Změnu, která má za cíl nejen napravit omyly a asociální reformní přešlapy předchozích pravicových vlád, ale především zkvalitnit a stabilizovat veřejné služby, zajistit příliv nových investic, pomoci s vytvářením nových pracovních míst, významně podpořit rodiny s dětmi, seniory i sociálně slabé a smysluplně snižovat deficit veřejných financí.

Schválením rozpočtu pro rok 2015 jsme udělali zatím nejzásadnější krok na dlouhé cestě, která k naplnění všech těchto pozitivních změn vede.

Pokud bych směl použít pro charakteristiku státního rozpočtu pro rok 2015, který jednomyslně schválila má vláda, pouze pět označení, pak by to nepochybně byla: prorůstový, sociálně spravedlivější, zodpovědný, strategický a pozitivní.

Prorůstový. Za zásadní změnu, která nastala oproti předchozím rozpočtovým výhledům, považuji výrazný růst vlastních příjmů -o téměř 27,5 mld. Kč. Přesně tím, navzdory omílaným klíšé pravicových oponentů, se lišíme od dluhové politiky takzvaných vlád rozpočtové odpovědnosti.

Už v prvním roce fungování vlády s účastí ČSSD se nám podařilo nahradit růst deficitu růstem příjmů. To je změna, která bude mít pozitivně synergický efekt i pro sestavování rozpočtů pro další léta. Na druhou stranu je třeba přiznat, že strukturální dědictví tvorby rozpočtu z předchozích let vlády pravice přetrvává. Koneckonců nedá se předpokládat, že jej v naší rozpočtové realitě odstraníme jednoduše.

Rozpočet přinese v příštím roce vyšší investice do dopravy, a to navýšením rozpočtu Státního fondu dopravní infrastruktury. Prostředky půjdou nejen do páteřních dopravních spojení, ale také na obnovu silnic 2. a 3. tříd včetně mostů.

Investice půjdou i do rozšiřování mateřských a základních škol. Důležitá je také aktivní podpora exportu a důraz na podporu výzkumu a vývoje; zde samozřejmě příchod pozitivních efektů přesahuje horizont volebního období.

Sociálně spravedlivější. V sociální oblasti jsme rozhodli o významně pozitivních krocích – navyšujeme peníze na důchody, které se zvýší od ledna příštího roku průměrně o 200 korun, přinášíme více peněz pro rodiny s dětmi v rámci porodného na druhé a třetí dítě a snížení daně z příjmů, snižujeme DPH na léky, knihy či dětskou stravu.

²¹⁹ <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/bohuslav-sobotka-rozpocet--ktery-nase-zeme-potrebuje-122876/>

Dobrou zprávu máme pro více než čtyři sta tisíc zaměstnanců veřejného sektoru – jejich platy zvýšíme o 3,5 procenta již od listopadu tohoto roku! Více peněz v peněženkách tak najdou policisté, hasiči, učitelé, lidé pracující ve zdravotnictví či sociálních službách, na úřadech práce či v daňové správě.

Zodpovědný. Vláda se zavázala, že deficit veřejných financí bude stůj co stůj držet pod třemi procenty HDP. Svůj slib plníme a deficit držíme hluboko pod touto hranicí, pohybujeme se na čísle 2,6 %! Státní dluh bude v roce 2015 stagnovat na úrovni roku 2014. Schodek státního rozpočtu nepřesáhne 100 miliard, což je o 20 miliard méně, než pro příští rok plánovala Nečasova a Kalouskova vláda.

Proti minulým rokům vládní koalice schválila rozpočet včas tak, aby byly komfortně dodrženy všechny zákonné lhůty a návrh mohl s předstihem doputovat do Poslanecké sněmovny.

Strategický. Svou novou ekonomickou politikou odstraňujeme důsledky vládnutí předchozích vlád. Dáváme důraz na investiční pobídky, na tvorbu nových pracovních míst, státní politiku zaměstnanosti, na posílení ekonomické diplomacie v zemích, kam bychom rádi směřovali více exportu. O devět set miliónů korun posilujeme výdaje na vědu a výzkum, čtyřmi sty miliónů korun podporujeme vysoké školy. Navyšujeme výdaje na obranu poté, co osm let kontinuálně klesaly, a snažíme se tak plnit své spojenecké závazky.

Pozitivní. Rozpočet 2015 přináší našim občanům řadu dobrých zpráv v mnoha oblastech. Rozpočet má plnou podporu zástupců zaměstnanců, zaměstnavatelů i krajů, s kterými byl detailně a důsledně projednáván.

Jsem rád, že státní rozpočet získal jen pár minut po schválení vládou podporu prezidenta republiky, který již dopředu avizoval jeho podepsání. Jsem přesvědčen, že návrh rozpočtu odpovídá potřebám naší země a povede k tolik potřebné stabilitě a prosperitě.

Konteksts, runas iss raksturojums	Otrās budžets, ko B. Sobotka pieņem premjerministra amatā. Pirmās tika pieņemts pēc iepriekšējā Parlamenta atļaišanas un jauna Parlamenta ārkārtas vēlēšanām, kuru rezultātā B. Sobotka kļuva par premjerministru. Pats valdības priekšsēdētājs abu budžetu kontekstu apzīmē kā – iepriekšējo valdību reformu kļūdas, nestabilitāte valstī, nepieciešamība viest izmaiņas sociālajā un ekonomikas politikā.	
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	629	
Unikālo vārdu skaits	426	
Atslēgvārdi	Rozpočtu – 7, rozpočet – 5, jsme – 4, která – 4, více – 4, změnu – 4.	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Nav definēts Nav definēts	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	-
	Personu vietniekvārdi	Runa tiek teikta no personas "mēs" – šajā gadījumā tā ir valdība ar B. Sobotku priekšgalā.
	Darbības vārdu formas	Daudz darbības vārdu ar realizētas rīcības semantiku – izpildījām, turējām vārdu, ieguvām, realizējām, sasniedzām.
	Vērtējumi	Paša B. Sobotkas izteiktais budžeta novērtējums: pieaugošs, sociāli taisnīgs, atbildīgs, stratēģisks, pozitīvs.
Retorikas paņēmieni	Runas apjoms ir neliels. Ievadā tiek aprakstīts budžeta pieņemšanas konteksts. Pati uzruna sadalīta 5 secīgos blokos atbilstoši dalījumam iepriekš uzskaitītajā raksturojumā, ko piedāvājis B. Sobotka.	
Metaforika	Sporta metafora: iepriekšējo valdību aizstāvēšanās. Metafora VALDĪBA IR MEHĀNISMS: fungování vlády.	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	Bijušās valdības – Nečasa un Kalouska valdības. Mājieni par ar viņiem saistītajām krīzēm.	
Laiks un telpa	Valsts budžeta 2015. gadam pieņemšana.	
Komentārs	B. Sobotka pārstāv "kreiso" politisko apvienību un katrā piemērotā brīdī norāda uz priekšgājēju, "labējo" koalīciju, pieļautajām kļūdām.	

31.12.2015. – premjerministra Bohuslava Sobotkas apsveikums Jaunajā gadā²²⁰

Rád bych popřál všem občanům do nového roku 2015 hodně zdraví, osobních úspěchů, životního optimismu, energie a pohody. Vláda bude usilovat o to, aby i v roce 2015 byla naše země místem politické stability a hospodářského růstu.

V roce 2014 se podařilo nové vládní koalici přinést do naší země politické a sociální uklidnění, splnit řadu volebních závazků a prosadit pozitivní změny, které zlepšily vyhlídky do budoucna. Jsem rád, že se vláda těší neobvykle vysoké důvěře veřejnosti a lidé oceňují fakt, že se vládní koalice zbytečně nehádá, intenzivně pracuje, vede sociální dialog, řeší problémy fungování státu a není zatěžována skandály.

Se stejným nasazením chci pracovat na zlepšování života v naší zemi a prosazování programových cílů vlády i v roce 2015. Před námi stojí důležité úkoly strategického charakteru – jedná se zejména o podporu hospodářského růstu, zahájení čerpání nových evropských fondů, dokončení prací na zrušení nepovedeného druhého penzijního pilíře, prosazení zákona o sociálním bydlení, zákona o neziskových organizacích ve zdravotnictví, zákona o prokazování původu majetku nebo zákona o elektronické evidenci tržeb, který by měl zásadně zlepšit výběr daní.

Hned na začátku roku bude vláda jednat o energetické koncepci, která je z českého i mezinárodního pohledu jedním z klíčových dokumentů pro další rozvoj České republiky. V roce 2015 také vstoupí v plnou účinnost zákon o státní službě, který je klíčovým nástrojem pro profesionální a transparentní státní správu, která slouží svým občanům. Vláda bude v souladu se schváleným Akčním plánem dále podporovat hospodářský růst a zaměstnanost prostřednictvím podpory investic, garantováním důstojných pracovních podmínek i prostřednictvím postupného navyšování minimální mzdy. O všech klíčových změnách, které bude vláda připravovat, jsme připraveni vést debatu se sociálními partnery, občanskou společností i opozicí.

Konteksts, runas īss raksturojums	B. Sobotka runā par to, ka aizejošajā 2014. gadā izdevies valstī pavērst labvēlīgā virzienā gandrīz visas jomas.	
Kopējais vārdu skaits stenogrammā Unikālo vārdu skaits	268 199	
Atslēgvārdi	Vláda – 5, bude – 4, bude vláda – 4, roce – 4, zákona – 4. Uzrunas atslēgvārds: atslēgas (atslēgas izmaiņas, atslēgas dokumenti).	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Valdības pārstāvis Visi valsts pilsoņi	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	-
	Personu vietniekvārdi	Vēstījums ir pirmajā personā. Uzrunas iemesla dēļ daudz izmantots darbības vārds "būt" nākotnes formās. Darbības vārdi ar vēlēšanās nozīmi (gribēt, vēlēties).
	Darbības vārdu formas	Pozitīvs pagājušā 2014. gada novērtējums – politisks un sociāls miers, augsta sabiedrības uzticēšanās, bez skandāliem.
	Vērtējumi	
Retorikas paņēmieni	Vēršanās pie auditorijas ar novēlējumiem jaunajā 2015. gadā.	
Metaforika	POLITIKA IR NOSKAŅOJUMS (politické a sociální uklidnění – politiskais un sociālais miers)	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	Mājiens par iepriekšējām skandalozajām valdībām.	
Laiks un telpa	Robeža starp 2014. un 2015. gadu.	
Komentārs	Runā maz tēlainības. Visi izteikumi ir cieši saistīti ar tematiku, neizmanto metaforas, retoriskos paņēmienus, faktiski nav refleksiju. Drīzāk pārskats par nākamajā gadā iepiļānoto. Emocionalitāte novērojama tikai ievadā, kurā B. Sobotka valsts pilsoņiem vēl veselību, veiksmi, optimismu, enerģiju un mieru.	

26.05.2015. – premjerministra Bohuslava Sobotkas runa Čehijas Republikas Parlamenta Deputātu palātas sēdē par balsojumu par neuzticības izteikšanu valdībai²²¹

²²⁰ <http://www.bohuslavsobotka.cz/cs/premier-sobotka-preji-vsem-obcanum-uspesny-a-stastny-rok-2015>

²²¹ <http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/028schuz/s028006.htm>

Vážený pane předsedo, vážené poslankyně, vážení poslanci, dnes máme na programu hlasování o vyjádření nedůvěry vládě. Byla tady debata o tom, kdo má či nemá v této Poslanecké sněmovně důvěru ve vládu. Ale já bych byl velmi rád, kdyby v té diskusi, kterou tady vedeme, a kterou ještě povedeme, nezapadl jeden důležitý fakt: Tato vláda je založena na výsledku voleb. Tato vláda je založena na rozhodnutí občanů, těch, kteří na podzim roku 2013 přišli k volbám do Poslanecké sněmovny, těch, kteří byli nespokojeni, nebo naopak byli spokojeni s vývojem v naší zemi do října roku 2013. A tito občané ve volbách rozhodli o tom, kdo má jakou sílu v této Poslanecké sněmovně. Rozhodli o tom, které politické strany se v této Poslanecké sněmovně ocitly.

My jsme se po volbách dohodli. Vytvořili jsme vládní koalici. A já jsem přesvědčený o tom, že i složení vládní koalice odráží výsledky voleb a že vládnu politické strany, které ve volbách dostaly důvěru občanů. Vládní koalici vytvořila sociální demokracie, která volby do Poslanecké sněmovny vyhrála. Vytvořila ji s hnutím ANO, které ve volbách na základě rozhodnutí voličů skončilo na druhém místě za sociální demokracií. A třetím koaličním partnerem jsou lidovci, kteří předtím v Poslanecké sněmovně nebyli, ale zvýšená podpora voličů je znovu do Poslanecké sněmovny dostala. To znamená, ve volbách uspěly tyto tři politické strany. Skončily na prvním, na druhém místě, nebo se znovu dostaly do Sněmovny. Jsou to strany, které měly nepochybně důvěru voličů ve volbách do Poslanecké sněmovny. A tyto tři strany se dohodly.

Co nám usnadnilo dohodu po volbách? Byl to fakt, že jsme nebyli ve vládě. Nebyli jsme ty předcházející roky ve vládě, nenesli jsme vládní odpovědnost. A proto jsme se mohli dívat podobně kriticky na to, co se ve vládě České republiky odehrávalo za Petra Nečase, nebo za jeho předchůdce. Vytvořili jsme vládu, která má stabilní většinu v Poslanecké sněmovně. Vláda získala důvěru 111 poslanců ze 200, čili je to vláda, která vznikla na základě výsledků voleb, má jasnou podporu v Poslanecké sněmovně a má důvěru tří politických stran, které tuto většinu tady nadále mají.

Proč to opakuji? Možná byste řekli, proč opakuje ve svém vystoupení tato zřejmá fakta, která jsou evidentní. Já je opakuji proto, že ne vždy v minulosti tady vlády vznikaly takovýmto způsobem, že vznikaly na základě výsledků voleb, že vznikaly na základě evidentní většiny, kterou měly v Poslanecké sněmovně. Já si vzpomínám, že jsem jednou tady viděl tiskovou konferenci - tuším, že to bylo po volbách v roce 2006. Na té tiskové konferenci byl Mirek Topolánek, předseda ODS, takže kolegové z ODS si to jistě budou pamatovat. A spolu s ním tam přišli dva pobledlí poslanci sociální demokracie, kteří na konferenci oznámili, že budou hlasovat s vládní koalicí ODS, lidovců a zelených - v rozporu se stanoviskem své politické strany a v rozporu s mandátem, který dostali od voličů. Čili na základě přeběhnutí dvou poslanců po volbách v roce 2006 tady vznikla vláda! To nebyla vláda, která vznikla na základě jasného rozhodnutí voličů. To byla vláda, která vznikla na základě šachů, zákulisních šachů, které se odehrávaly tady v Poslanecké sněmovně!

Taky si pamatuju, jak tady byla vláda a držela se u moci řadu měsíců na základě podpory politické strany, která vůbec ve volbách nekandidovala! A také si na to určitě kolegové z ODS a z TOP 09 budou pamatovat. Není to tak dávno. Byla tady strana, která se jmenovala LIDEM. A já jsem opakovaně musel voličům odpovídat na otázku, jak je možné, že ve vládě jsou ministři za stranu LIDEM, ačkoliv ta strana nikdy ve volbách nekandidovala. Když tady byla vláda ODS, TOP 09 a Věcí veřejných. Věci veřejné se rozpadly, vznikla strana LIDEM, která nadále umožňovala existenci Nečasovy vlády, ačkoliv nikdy nekandidovala ve volbách. Také to nebylo standardní.

A já jsem rád, že jsme se od té doby posunuli. Že tady nemáme přeběhlíky Melčáka a Pohanku, že tady nemáme stranu, která nikdy ve volbách nekandidovala a která umožňuje přežití vlády. Tato vláda stojí na základě hlasů politických stran, které uspěly ve volbách, mají jasný mandát občanů a mají jasnou většinu v této Poslanecké sněmovně. A já jsem přesvědčen, že to hlasování dnes, které je před námi, ukáže, že vláda má nadále důvěru tří politických stran, na kterých byla založena.

Pan předseda Fiala tady zmínil, že tato vláda nemá důvěru ODS a nemá důvěru TOP 09. Ale my jsme ji nikdy neměli. Když se hlasovalo o důvěře naší vládě po volbách v okamžiku, kdy vláda byla sestavena, tak přece ODS a TOP 09 nás nepodpořily. Tyto strany nás kritizují od začátku. A myslím si, že není žádné překvapení, že nás kritizují i teď.

Ale proč se navrhuje vyjádření nedůvěry vládě? Pokud má vláda nějaký závažný skandál, který není schopná řešit a který ohrožuje fungování vlády. Naše vláda žádné takové skandály neměla. Navrhuje se vyjádřit vládě nedůvěru, pokud vláda neplní svůj program, pokud neplní to, co voličům slíbila ve svém programovém prohlášení. Nebo jestliže jednotlivé politické strany, které vytvoří vládu, tak v tom praktickém vládnutí se odchyľují od toho, co slíbily voličům. Ale my děláme to, co jsme lidem před volbami slíbili, my se to snažíme velmi důsledně plnit. Vládní program je průsečíkem programu všech tří koaličních stran, bod po bodu plníme náš program.

Jasně jsme řekli voličům, že se budeme snažit, aby se snížila daň z přidané hodnoty na léky. Od 1. ledna letošního roku se to stalo. Shodli jsme se na tom, že se vrátíme k valorizaci penzí podle

inflace. Od 1. ledna letošního roku se to stalo. Dohodli jsme se v koalici a jasně jsme vám to řekli ve vládním programu, že zrušíme poplatky u lékařů. Od 1. ledna letošního roku se to stalo. To jsou věci, které jsme říkali voličům před volbami a které děláme i po volbách. Nemáte žádný důvod navrhovat vyjádřit vládě nedůvěru, protože bychom dělali něco jiného, než jsme říkali voličům před volbami. A já myslím, že to je také pozitivní změna a lidé to zaznamenali.

Já si vzpomínám na to, že ODS kdysi postavila celou svou volební kampaň na slibu "nebudeme zvyšovat daně", a pak se zvýšila sazba daně z přidané hodnoty na potraviny na trojnásobek během té doby, kdy ODS byla ve vládě. Takovým způsobem my se nechováme a nikdy se chovat nebudeme. Ano, máte pravdu. Nemáme důvěru ODS, nemáme důvěru TOP 09. Ale máme důvěru tří politických stran, které tady mají většinu na půdě Poslanecké sněmovny a které tvoří vládní koalici.

Byla tady debata o tom, jestli existuje skutečně důvod pro hlasování o vyjádření nedůvěry vládě. Chci především říci, že plně respektuji právo opozice takové hlasování vyvolat. Sám jsem tady byl řadu let v čele nejsilnější opoziční strany. Víím, že jsme velmi pečlivě vždycky zvažovali, zdali jako opozice máme tento nástroj použít, zdali nejsou jiné možnosti, které by nám umožňovaly, abychom hráli svoji opoziční roli.

Jsem přesvědčený o tom, že vždycky je potřeba, aby pro tak významné hlasování tady existoval důvod. A já jsem tady slyšel ve vystoupeních mých předřečníků důvod, který se jmenuje systém podpory biopaliv jako údajně něco, čím přetekl pohár, jako údajně něco, čím přetekla trpělivost.

Já tomu nerozumím. Skutečně tomu nerozumím. A rád bych se zeptal kolegů z opozice, jak to tedy ve skutečnosti s těmi biopalivy je. Protože když se podíváme na historii programu podpory biopaliv, který tady teď platí, na kterém naše vláda nezměnila vůbec nic, tak ten program podpory biopaliv byl schválen 25. února 2008. To tady nebyla žádná Sobotkova vláda. To tady byla Topolánková vláda. Topolánková vláda schválila tento program. A ministrem financí tam byl Miroslav Kalousek. Ten program založila Topolánková vláda. Nečasova vláda na něm nezměnila vůbec nic. Úprava ve spotřební dani, která stále platí, byla schválena za Topolánkovy a Nečasovy vlády. A stále platí. Tam nebylo žádné časové určení, že má skončit po pěti letech. Vy jste to prosadili, když jste byli ve vládě, bez časového omezení.

Takže já nevím, proč teď opozice chce svrhávat naši vládu za program podpory biopaliv, který sama zavedla, na kterém nezměnila vůbec nic a který jí až do včerejška nevadil. Tak proč vám teď najednou vadí? Váš vlastní program, který jste zavedli! Samozřejmě se dá debatovat o budoucnosti biopaliv, jestli mají být podporovány první nebo druhé nebo třetí generace. Ale já se ptám, proč vám to pět let nevadilo a teď vám to vadí. A já vám řeknu proč.

Tohle je jenom záminka. Tohle je jenom pokrytecká hra, protože vám ve skutečnosti vadí to, co vláda dělá. To, že realizuje svůj program. To, že je schopna dotahovat věci do konce. To, že naší zemi vrátila alespoň na jedno období, já věřím, že alespoň na jedno volební období, politickou stabilitu a že je možné, abychom se soustředili na věci, které tady byly dlouhodobě zanedbané. V téhle zemi se vedl intenzivní politický boj. I sociální demokracie se na něm podílela, když jsme byli v opozici. Boj byl tak intenzivní, že permanentně vedl k tomu, že se střídaly vlády, střídali se ministři, stát přestal fungovat.

Jsem přesvědčený o tom, že máme odpovědnost jako vládní koalice. Máme velkou odpovědnost před občany země, abychom tu většinu 111 hlasů použili ve prospěch občanů, použili ve prospěch České republiky a napravili věci, které tady byly zanedbané. Mohl bych je vypočítávat velmi dlouho, ale řeknu alespoň pár případů, abyste si vy i lidé dokázali představit, v čem byl a je ten obrovský problém.

Peníze z Evropské unie. Když přišla naše vláda, byli jsme nejhorší v čerpání evropských peněz v celé Evropské unii. Naprostá ostuda. Nejhorší výsledky: rok 2013 - Česká republika. Kdybychom neměli stabilní vládu a nepřijali řadu konkrétních kroků pro zlepšení čerpání evropských peněz, tak by se nám nepodařilo minimalizovat ztráty tak, jak se to povedlo loni a jak se to povede doufám i v letošním roce.

Zanedbaná věc - příprava na čerpání evropských fondů. Dneska už máme schváleno šest operačních programů, ale když jsme přišli do vlády, nebylo nic, nebylo vůbec nic připraveno. Všechno jsme museli za ten rok dohnat. My jsme země, která byla poslední z hlediska neschválených operačních programů. Teď už jich máme šest. A situace se zlepšuje.

Podívejte se na výstavbu dopravní infrastruktury. Byla to vaše pravicová vláda, kde byl ministrem pan Bárta. Do dneška na něj všichni vzpomínají, ale vzpomínají na něj ve zlém. Říkají: To byl ten ministr Bárta, který zastavil nejenom výstavbu, ale také zastavil přípravu. A podívejte se dneska na to, jak vypadá příprava silnic a dálnic kvůli vašemu ministru dopravy Bártovi, se kterým jste byli ve vládě a kterému jste umožnili řídit na Ministerstvu dopravy. I tady se snažíme dohnat obrovské zpoždění a zanedbání, které tady bylo. Zrychlit výstavbu dopravní infrastruktury.

Jsou věci, na kterých jsme se dohodli i tady ve Sněmovně. Zákon o státní službě. Myslím, že i pravicová opozice si uvědomila, že nese odpovědnost za to, že tady Česká republika neměla zákon o státní službě. My jsme se o něm jenom 25 let dohadovali. A jsem rád, že jsme se před rokem dohodli a ten zákon v České republice už konečně platí.

Chápal bych, kdybyste vládu kritizovali za to, že vláda škodí ekonomice. Byla to vláda ODS a TOP 09. Byli jsme v recesi. Několik let jsme byli v recesi za pravicové vlády. Ale my v recesi nejsme. Za 1. čtvrtletí naše ekonomika rostla velmi rychle. Zařadili jsme se mezi nejrychleji rostoucí ekonomiky v Evropě. V dubnu klesla nezaměstnanost o půl procentního bodu meziměsíčně. A já pevně věřím, že pokles nezaměstnanosti bude pokračovat. To znamená, ekonomika zrychlila, nezaměstnanost klesá, čerpání evropských peněz se zrychlilo, stát zrychlil investice v 1. čtvrtletí letošního roku. A myslím si, že se situace ve společnosti ze sociálního hlediska výrazně zklidnila. Nejsou tady demonstrace.

Vzpomínám si za vlády pravice, že jsem byl na demonstraci na Václavském náměstí, 80 000 lidí volalo po odchodu Nečasovy vlády. My vedeme sociální dialog. Snažíme se bavit se zaměstnavateli. Bavíme se s odbory. Hledáme rozumné řešení. Tahle vláda ekonomice pomáhá. Kroky, které jsme zvolili, jdou rozumným směrem. Takže nevidím důvod, proč kritizovat vládu za to, že by naší ekonomice škodila.

Přivádíme nové investory. V loňském roce se dařilo. Přichází investoři z Koreje. Přichází investoři z Číny. Podporujeme export našich firem. Snažíme se hledat pro ně nové trhy.

A chtěl bych také zmínit fakt, že tato vláda nejenom mluví o transparentnosti, ale podniká také konkrétní kroky. Máme tady ve Sněmovně před hlasováním zákon, který bude zveřejňovat platby v systému a smlouvy v systému zdravotního pojištění. To tady roky nebylo. Máme opatření. A když se podíváte na to, jak jednotlivá ministerstva postupují, dneska už všechna zveřejňují smlouvy minimálně nad 50 000.

Přijali jsme kroky, které vedou k tomu, že se zlepšila činnost daňové správy. A přicházíme s konkrétními návrhy na omezení daňových úniků. A je otázka, jestli náhodou nevádí tohle, že je tady na stole zákon o prokazování původu majetku, který vláda už poslala do Poslanecké sněmovny, jestli náhodou nevádí to, že na příštím zasedání vlády budeme schvalovat zákon o elektronické evidenci tržeb. Dvě opatření, která skutečně budou efektivní z hlediska omezení okrádání státu v oblasti neplacení daní. Tohle jsou konkrétní kroky, které děláme.

Vážené poslankyně, vážení poslanci, opozice, pokud navrhuje vyjádření nedůvěry vládě, měla by mít také nějakou alternativu. Měla by sama být schopna a mít odvahu nějakou alternativu představit. Velmi pozorně jsem poslouchal vystoupení pana předsedy Fialy. Poslouchal jsem pozorně vystoupení pana předsedy Kalouska nebo vystoupení pana předsedy Černocho. Tam o tom nebylo jediné slovo. Jediné slovo o tom, jaká je alternativa k tomu, jak tady dnes funguje vláda České republiky. V této Poslanecké sněmovně podle mého přesvědčení žádná jiná rozumná alternativa není.

Pokud dnes Poslanecká sněmovna bude hlasovat způsobem, který odpovídá složení vládní koalice, vláda o důvěru nepřijde. Chtěl bych jasně říci, že vláda České republiky je připravena dál pracovat pro občany a vláda je dál připravena pracovat ve prospěch České republiky.

Děkuji.

Konteksts, runas iss raksturojums	Jaungada runā B. Sobotka runā par augstu uzticēšanos viņa valdībai, tomēr 2015. gada maijā opozīcija iesniedz priekšlikumu atlaist B. Sobotkas valdību. Par formālu iemeslu šādai iniciatīvai tika izmantots fakts, ka biodeģvielai tika saglabāts nodokļu atbalsts, kas tiešā veidā sniedz labumu valdības priekšsēdētāja pirmajam vietniekam Andrejam Babišam, kurš ir viens no uzņēmuma Agrofert īpašniekiem, bet biodeģvielas ražošana ir viena no tās darbības jomām.	
Kopējais vārdu skaits stenogrammā Unikālo vārdu skaits	2247 854	
Atslēgvārdi	Vláda – 34, tady – 32, jsme – 30, které – 20, poslanecké – 16, volbách – 16, byla – 14, která – 14, vládě – 14, jsem – 13, důvěru – 12, který – 12, sněmovně – 12.	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Valdības priekšsēdētājs Cienījamais (Parlamenta) priekšsēdētāja kungs, cienījamās deputātes un cienījamie deputāti	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie	Nominācijas	ANO, ODS, TOP 09, LIDEM
	Personu vietniekvārdi	Vēstījums no personas "mēs" – nozīmē vai nu visu valdību kopumā vai, diskusijas gadījumā, to valdības daļu pret kuru vēršas
	Darbības vārdu	

līdzekļi	formas	citas partijas. Ar šo valdības daļu domāta B. Sobotkas partija ČSSD, kas ir opozīcijā tradicionāli iepriekšējās valdībās bijušajām partijām ODS un TOP 09.
	Vērtējumi	Izteikti negatīvi novērtēti iepriekšējo valdību darbs. Pozitīvi vērtē savas valdības darbu.
Retorikas paņēmieni		Uzruna sākas ar B Sobotkas atslēgas argumentu pret valdības atlaišanu – šī ir leģitīmi ievēlēta valdība, vēlētajī savu izvēli ir izdarījuši 2013. gadā pēc skandalozas iepriekšējās valdības atlaišanas (un tas bija pirmais šāda veida precedents ČR). Otrs būtiskais arguments – valdība izveidota no cilvēkiem, kuri nav bijuši iepriekšējo valdību sastāvā. Trešais arguments – iepriekšējās valdībās piedalījās partijas, kas tika izveidotas jau pēc vēlēšanām un pašās vēlēšanās nekad nav piedalījušās. Valdība īsteno savu programmu, nepiedalās skandālos, izpilda to, ko tautai solījusi pirms vēlēšanām. Vēl viens arguments attiecībā uz biodegvielas sistēmas atbalstu – šo likumu pieņēma Topolanka-Kalouseka valdība 2008. gadā, Nečas tajā neko nemainīja, bet pēkšņi Sobotkas valdības laikā šis jautājums ir izsmēlis pacietības kausu. Imitē dialogu ar auditoriju – imitē dialogu ar opozīciju, kas iesniegusi neuzticības izteikšanas projektu. Valdību nav iemesla kritizēt, jo B. Sobotka valsts pārvaldes grožus savās rokās pārņēmis daudz smagākā situācijā nekā tā, kādā valsts atrodas pašlaik. Pēc tam uzskaita visu, ko jaunā valdība paspējusi paveikt visas valsts labā.
Metaforika		VĒLĒŠANAS IR SPĒLE, VĒLĒŠANAS IR TEĀTRIS: To byla vláda, která vznikla na základě šachů, zákulisních šachů, které se odehrávaly tady v Poslanecké sněmovně! (Tā bija valdība, kura izveidojās šaha spēles rezultātā, aizkulišu šaha, ko spēlēja Deputātu palāta). TVERTNES metafora – biodegvielas atbalsta sistēma, kas pārpilda pacietības kausu. POLITIKA IR KARŠ: intensīva politiskā cīņa. POLITISKĀ ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ: Soļi, ko esam izvēlējušies, ved pareizā virzienā. Šie konkrētie soļi, ko esam izdarījuši.
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi		Kalousek, Topolánek, Nečas. 2006. gada un 2013. gada vēlēšanas
Laiks un telpa		2013. gada oktobrī ievēlētā valdība.
Komentārs		B. Sobotka savu runu veido pārliecinoši, pat agresīvi. Tiek sniegts daudz argumentu esošās valdības labā, kā arī par neuzticības izteikšana projekta nepamatotību. Pārliecinātība, ka, ja balsošana notiks godīgi, valdība netiks atlaista. Balsošanas rezultāts: par projektu 47, pret – 105, atturas – 32.

21.10.2015. – premjerministra Bohuslava Sobotkas runa par 2016. gada valsts budžeta projektu²²²

Hezké dopoledne, vážené poslankyně, vážení poslanci, státní rozpočet nepochybně patří k nejdůležitějším zákonům, které v daném roce projednává Poslanecká sněmovna, a nepochybně to patří také k nejdůležitějším věcem, na kterých se dokázala dohodnout naše současná vláda a vládní koalice.

Jsem přesvědčen o tom, že debatu o státním rozpočtu, kterou dnes začínáme oficiálně vést na půdě Poslanecké sněmovny, nelze vést a organizovat jako účetní cvičení. Debatovat na téma má dáti - dal má smysl tehdy, když Parlament projednává Státní závěrečný účet. Tohle je návrh zákona o státním

²²² <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/projev-predsedy-vlady-v-poslanecke-snemovne-k-navrhu-statniho-rozpocetna-rok-2016-136224/>

rozpočtu a rozpočet je v každé zemi, v každém demokratickém státě klíčovým nástrojem vlády, pokud jde o hospodářskou politiku, a klíčovým nástrojem vlády, pokud jde o řešení těch problémů, které vláda řešit chce a pro jejichž řešení se rozhodla.

Česká republika zažívá velmi silný hospodářský růst. Dá se očekávat, že letos ekonomika poroste zhruba o 4 %. Naštěstí klesá také nezaměstnanost. Nezaměstnanost dosáhla zhruba 6 % a je to skutečně velmi dobrý výsledek. Na druhou stranu je důležité si uvědomit, že takto masivní hospodářský růst zažíváme v letošním roce mj. proto, že máme poslední možnost dočerpát peníze z evropských fondů.

Rád bych na tomto místě řekl to, že tento silný hospodářský růst je tady jenom díky chytré politice současné vlády, ale není tomu tak. Jsem přesvědčen o tom, že naše vláda k tomu hodně přispívá, ale rozhodně nemá odpovědnost za to, že ekonomika letos roste takto raketově, s výjimkou jediné věci, a to je urychlení čerpání evropských fondů.

To, že letos dočerpáváme evropské fondy, je klíčový ukazatel, který podporuje růst ekonomiky a podporuje zaměstnanost. Já na to poukazuji právě proto, že je dobré si uvědomit, že v příštím roce už tady takto silný impuls nebude. Udělali jsme všechno možné i nemožné pro to, abychom letos začali čerpat evropské prostředky. Víte, že jsme museli udělat řadu těžkých kompromisů s Evropskou komisí, abychom dosáhli schválení operačních programů. V létě se to povedlo, ministerstva vypisují výzvy, hlásí se uchazeči. Celý těžkopádný proces čerpání evropských fondů se začíná rozjíždět. Ale příští rok určitě nebude vrcholem z hlediska finanční perspektivy, ve které se nacházíme. Naším cílem je, abychom příští rok vyčerpali co nejvíce, ale nebude to rok vrcholného čerpání.

Letošek je rok vrcholného čerpání a má to samozřejmě i silný vliv na ekonomiku. Proto je velmi důležité, aby státní rozpočet tak, jak je předložen, počítal s podporou hospodářského růstu, protože příští rok nám jenom evropské fondy hospodářský růst nezajistí. Je velmi důležité, aby tady aktivně přispěl státní rozpočet. Říkám to proto, že velmi často slyšíme kritiku zprava - měli byste škrtnat odvážněji, ekonomika rekordně roste, tak proč potřebujete schodek 70 mld. korun. Právě proto, že je důležité se dívat nejenom na statistiku, na ta čísla hospodářského růstu, ale je důležité se také dívat na strukturu, jak velká část toho růstu je tažena např. tím, že jednorázově dočerpáváme evropské fondy, které se prostě nestihly z různých důvodů v minulých letech vyčerpát. Proto je důležité, aby rozpočet měl svůj prorůstový charakter, a proto zdůrazňuji, že debata o rozpočtu není účetní cvičení, ale je to debata o klíčovém nástroji hospodářské politiky vlády.

Já jsem rád, že v příštím roce klesne v České republice deficit veřejných rozpočtů. Jestliže vláda očekává, že deficit letos bude někde kolem 1,9 % HDP, příští rok se očekává deficit někde kolem 1,2 %. To je výrazně pod 3% limit, na kterém se dohodla vládní koalice jako na maximum deficitu veřejných rozpočtů. Čili deficity se příští rok přiblíží 1 % hrubého domácího produktu. Nepochybně budeme patřit mezi tu lepší polovinu Evropské unie z hlediska hospodaření státu a z hlediska tempa zadlužování.

Naším cílem je nejenom to, abychom měli dobré parametry rozpočtového schodku. Cílem vlády je, aby růst ekonomiky pokračoval i v příštím roce. Cílem vlády je, abychom i v příštím roce udrželi nízkou nezaměstnanost. Když se podíváme na čísla nezaměstnanosti, tak ta letošní jsou velmi dobrá. Trend je pozitivní. Počet nezaměstnaných klesá. Ale máme tady obrovské disproporce. Máme tady na jedné straně ještě pořád v evidenci úřadů práce 440 tis. lidí. Na druhé straně tady máme 110 tis. volných pracovních míst v české ekonomice, které avizují podnikatelé a které avizují podniky. Tady je velký rozpor a jedním z cílů politiky vlády v příštím roce - a i na to potřebujeme využít finanční prostředky - je pokusit se mobilizovat maximum z těch více než 400 tis. lidí v evidenci úřadů práce tak, aby využili této příznivé situace na trhu práce a své pracovní místo si našli. Tohle je jedna z největších výzev, která před naší vládou stojí - využít hospodářského růstu a ještě udělat hodně pro to, aby se snížila nezaměstnanost zejména ve strukturálně postižených regionech, jako je Moravskoslezský kraj a jako je Ústecký kraj.

Rád bych zmínil hlavní priority, na kterých jsme se dohodli a které návrh rozpočtu obsahuje. První, kterou chci zdůraznit, je otázka podpory investic. V minulých letech se často škrtnalo. Často se škrtnalo plošně a musím říci, že se škrtnalo na těch nejhorších místech. Klasickým případem je dopravní infrastruktura a investice státu do dopravní infrastruktury. Byl tady ve vládě tuším Petra Nečase ministr dopravy, který se jmenoval Bárta. A ministr dopravy Bárta zastavil přípravu všech dálničních staveb a všech rychlostních komunikací v České republice. Tím pádem jsme získali obrovské zpoždění z hlediska celé řady těchto staveb a bohužel nám to díky škrtnům tehdejšího ministra Bárty zkomplikuje i posuzování staveb teď podle novely zákona o posuzování vlivu na životní prostředí. Mělo to bohužel velmi negativní následky, se kterými se budeme potýkat i v příštích letech. Naše vláda tuhle chybu opakovat nebude. Cílem vlády je, abychom na přípravu dopravních staveb vyčlenili dostatečné množství finančních prostředků, abychom mohli projektovat, abychom mohli vykupovat pozemky, a

jakmile budou stavby připraveny, aby bylo možné reálně zahajovat výstavbu. Tedy klíčovou prioritou v oblasti investic jsou investice do dopravní infrastruktury.

Druhá klíčová priorita je spolufinancování evropských fondů. Jestliže jsem mluvil o tom, že zahájíme čerpání z nových fondů, tak je důležité, aby v rozpočtu byl dostatek peněz na kofinancování, aby se skutečně čerpání fondu rozjelo. Pokud jde o investice, chci zmínit ještě třetí důležitou prioritu, a to jsou investice do kapacit mateřských a základních škol, tam, kde jejich kapacita nestačí, tam, kde nastupují silnější populační ročníky, tam je vláda připravena podat obcím pomocnou ruku a pokračovat v investičních programech, pokud jde o základní školy a pokud jde o mateřské školy. Tedy priorita č. 1 - podpora investic v příštím roce.

Priorita č. 2 je otázka sociálních aspektů státního rozpočtu. Nejde jenom o to, že to je politická priorita a že jsme se na tom v koalici dohodli, že budeme dělat sociálně spravedlivou politiku, že se budeme vůči lidem chovat slušně, ale je to také ohled na spotřebu domácností. Když jsme ve státním rozpočtu na letošní rok navrhli zvýšení platů, když jsme na letošní rok prosadili zvýšení důchodů, tak jsme si od toho také slibovali určité oživení spotřeby domácností. Jsem rád, že oživení se dostavilo. Letos vedle evropských fondů a samozřejmě exportu našeho průmyslu je dalším důležitým tahounem ekonomiky právě spotřeba domácností. Podařilo se probudit určitý spotřebitelský optimismus a i to pomáhá k těm dobrým číslům ekonomického růstu. Byl bych rád, kdybychom v podpoře spotřeby domácností formou sociálních opatření vlády pokračovali i v příštím roce.

Zvyšují se platy zaměstnanců veřejného sektoru. U lidí, kteří pracují ve veřejném sektoru, jako jsou učitelé, policisté nebo hasiči vláda rozhodla o zvýšení platů o 3 % už od letošního 1. listopadu. Přirozeně zvýšení zůstane zachováno i v příštím roce. Jsem rád, že rozpočet obsahuje navýšení plateb za státní pojištěnce, protože to nám umožní, abychom od 1. ledna příštího roku zvýšili platy zdravotníků, lékařů, sester o 5 %. Možná se ptáte, proč je rozdíl mezi zvýšením platů pro zaměstnance veřejného sektoru a zvýšením platů lidí ve zdravotnictví. Doporučuji rozjet se do venkovských nemocnic. Doporučuji rozjet se do nemocnic, které jsou na německých hranicích. Zjistíte, že začínáme mít velmi silný problém mzdové konkurence, a to nejenom vůči Německu, ale už dneska i třeba vůči Slovensku, kde se platy například sester zvýšily a už není taková možnost získávat zdravotnický personál ze Slovenska, jaká byla třeba před pěti lety. Potřebujeme zvýšit platy ve zdravotnictví rychleji, aby vůbec měl pacienty v České republice kdo léčit. Proto zvýšení platů od 1. ledna o 5 %.

To, co pokládám za velmi důležité kromě toho, že vracíme zaměstnancům veřejného sektoru část peněz, které jim sebrala Nečasova vláda, když snižovala platy, je valorizace penzí v příštím roce. Situace je následující. Naše vláda, když přišla k moci, tak jednu z prvních změn, kterou jsme tady prosadili v Poslanecké sněmovně, byla změna valorizace penzí. Podle starých pravidel se důchody valorizovaly z jedné třetiny podle inflace a podle jedné třetiny růstu reálných mezd. My jsme to změnili, to znamená důchody se nově valorizují podle inflace ze 100 %. To znamená, že jsme více zohlednili vývoj cen, než tomu bylo za předcházejících vlád.

Problém ale je, že inflace je extrémně nízká. Problém je, že mzdy v minulých letech téměř vůbec nerostly. I na tom se podílely politiky předcházejících vlád. Toto valorizační schéma znamená, že důchody v příštím roce porostou v rámci této valorizace pouze o částku kolem 40 korun. To je velmi nízká valorizace, a proto jsme se rozhodli jako vláda, že poskytneme kompenzaci starobním důchodcům a v únoru bude vyplacen jednorázový příspěvek penzí, který je navržen ve výši 900 korun. Původně jsme chtěli vyplatit příspěvek ve výši 700 korun v prosinci, ale bohužel pravice tady v Poslanecké sněmovně zablokovala zrychlené projednávání tohoto návrhu a nejbližší termín, kdy budeme moci jednorázový příspěvek vyplatit, je únor roku 2016. Tedy, bude nižší valorizace, vláda to nemohla ovlivnit, valorizujeme na maximum to, co nám zákon umožňuje, ale abychom kompenzovali starobním důchodcům tuto situaci, poskytneme jednorázový příspěvek k penzi v únoru příštího roku ve výši 900 korun.

Chci také zmínit další důležitou věc, která se týká sociální stability, a to se týká sociálních služeb, zejména pokud jde o péči o naše seniory, pokud jde o péči o zdravotně postižené. Je strašně důležité, aby kraje, které podle nového systému už dneska odpovídají za rozdělování dotací na sociální služby, měly dostatek peněz na spolufinancování těchto sociálních služeb. To se týká domů pro seniory, to se týká různých pobytových a odlehčovacích center, ale samozřejmě se to týká sociálních služeb, které jsou poskytovány přímo v domácnostech. Jsem velmi rád, že nakonec jsme se dohodli ve vládě a že mohu informovat Sněmovnu o tom, že na sociální služby v příštím roce byl zachován stejný objem finančních prostředků, jaký je poskytován letos. To znamená, že nedojde k žádným škrtům v dotacích na sociální služby a kraje budou moci rozdělit stejný objem finančních prostředků, jako rozdělovaly v letošním roce. To je myslím další z důležitých parametrů tohoto návrhu zákona o státním rozpočtu.

Když už mluvím o krajích a o veřejných službách, jsem rád, že rozpočet také zohledňuje změnu rozpočtového určení daní. Zákon tady budeme v krátké době hlasovat. Rozpočtové určení daní je něco, co pomůže také zlepšit veřejné služby. To, že vrátíme krajům 3,5 mld., které jim byly sebrány v minulosti, znamená, že kraje budou mít více peněz na zdravotnictví, na sociální služby, na opravu komunikací dvojek a trojek, konkrétně pozitivně se to projeví vůči občanům v jednotlivých regionech. Já si myslím, že když se mluví o RUDu a říká se, že peníze dostanou kraje, tak je klíčové si uvědomit, že peníze dostanou občané prostřednictvím veřejných služeb, které se k nim dostanou.

A poslední věc. V oblasti sociální stability je otázka školství. Objevila se v minulých měsících kritika, že údajně vláda zvyšuje počty úředníků a že o několik tisíc zvyšujeme počty úředníků. Vážené dámy, vážení pánové, učitel není úředník, policista nebo voják není úředník. To, že zvyšujeme počet učitelů v příštím roce, souvisí s tím, že nám přibývá dětí na prvním stupni základních škol. A je potřeba, aby děti měl kdo učit. Proto z rozpočtu budeme financovat více učitelů, než financujeme v letošním roce. Ne úředníci, ale primárně učitelé přibudou v příštím roce na výplatní pásce našeho státu.

Třetí důležitá priorita, kterou chci zmínit, a neměli bychom na ni zapomínat, je bezpečnost. My jsme tady ve Sněmovně trávili v letošním roce desítky hodin debatou o bezpečnostní situaci, desítky hodin jsme diskutovali o migrační krizi. Přece není možné, aby na to vláda nereagovala. Rozpočet je rozpočtem posílení bezpečnosti. Říkám to jasně a na rovinu. Ano, navyšujeme výdaje na obranu o několik miliard korun. Navyšujeme výdaje na policii, navyšujeme výdaje na tajné služby. To jsou oblasti, kde vláda má povinnost garantovat občanům bezpečnost. Byl bych rád, kdyby si všichni kritici rozpočtu vzpomněli na atentát v Paříži. Co jste říkali po atentátu v Paříži? Že se má zvýšit kapacita bezpečnostních služeb. Co jste tady říkali, když přišla migrační krize? Že potřebujeme více policistů v cizinecké policii. Co jste říkali, když přišla krize na Ukrajině? Že musíme zvýšit výdaje na obranu. My jsme to v rozpočtu udělali. Tohle je rozpočet, který má bezpečnost jako svoji prioritu. Musíme reagovat na migrační krizi, reagujeme. Musíme reagovat na hrozbu terorismu, v tomhle rozpočtu na to vláda reaguje.

Dovolte mi ještě poslední prioritu, ono se o tom příliš nemluví, ale je důležité, že skutečně konsolidujeme veřejné rozpočty. Když se podíváte na srovnání České republiky s ostatními státy, tak patříme mezi země, které snižují podíl veřejného dluhu na hrubém domácím produktu. Tohle tady řadu let nebylo. Zlepšujeme se, to znamená od 44 % veřejného dluhu vůči HDP, který jsme měli, se snižujeme a blížíme se ke 40 % podílu veřejného dluhu. V Evropě není mnoho zemí, které by byly schopny postupovat tímto způsobem, aniž by to znamenalo drastické škrtky vůči občanům. A my žádné drastické škrtky nerealizujeme, ale konsolidujeme veřejné finance.

Je také dobré si uvědomit, že s výjimkou vyšší spotřební daně na tabák a vyššího zdanění hazardu nezvyšujeme daně. Naopak jsme daně snížili. Letos jsme snížili daň z přidané hodnoty na léky a na knihy, také jsme zvýšili slevy na daně pro rodiny s dětmi a příští rok by měly vzrůst, pokud se nám včas podaří schválit příslušný návrh zákona. Vrátili jsme praktickým důchodcům, jak uvedl ministr financí, vrátili jsme jim slevu na daních. To znamená, že jsme řadě skupin obyvatel snížili daňové zatížení, zvyšujeme daňové zatížení škodlivých věcí, ať už je to tabák, nebo je to hazard, ale jinak v zásadě daňová zátěž stagnuje. To si myslím, že je také důležité si uvědomit, když debatujeme o vyšší schodku.

Jsem také rád, že toto je rozpočet, který již navazuje na aktivity vlády v oblasti boje proti daňovým únikům. O tohle je v Poslanecké sněmovně těžká bitva, zčásti už ji vláda vybojovala, od příštího roku budou fungovat kontrolní hlášení, pokud jde o plátce daně z přidané hodnoty, zčásti ta bitva tady ještě trvá - mám na mysli elektronickou evidenci tržeb. Pevně věřím, že nakonec se podaří elektronickou evidenci tržeb schválit, a že pomůže vládě v příštím roce zvýšit výběr daní a omezit daňové úniky.

Jdeme cestou aktivních opatření proti daňovým únikům a chci říci, že pro vládu se arzenál a rozsah opatření nevyčerpal a jsme připraveni vést debatu o tom, jak ještě zefektivnit boj proti daňovým únikům tak, aby v naší zemi nedocházelo k daňovým podvodům. Toto přispěje k příjmům rozpočtu, což budou nejen ta opatření proti daňovým únikům, ale také zrušení druhého pilíře. Pevně věřím, že se to podaří v letošním roce také tady v Poslanecké sněmovně definitivně schválit.

Vážené poslankyně, vážení poslanci,

na závěr svého vystoupení bych vás chtěl požádat o podporu zákona o státním rozpočtu. Je to rozpočet, který Česká republika potřebuje. Je to rozpočet, který přinese v neklidné době, kterou dneska zažíváme kolem nás, potřebnou stabilitu. Je to rozpočet, který podpoří růst a zaměstnanost, podpoří dobré fungování veřejných služeb - mám namysli školství, zdravotnictví, sociální služby. Je to rozpočet, který posílí bezpečnost občanů a našeho státu, je to rozpočet, který snižuje schodek, a je to rozpočet, který umožňuje, aby pro řadu skupin občanů klesalo daňové zatížení.

Vážené poslankyně, vážení poslanci, děkuji za vaši pozornost a ještě jednou si dovoluji apelovat na vaši odpovědnost a požádat vás o to, abyste pro tento návrh zákona o státním rozpočtu zvedli svoji ruku a přidali k tomu svůj hlas.

Děkuji.

Kontexts, runas iss raksturojums	Valsts budžeta 2016. gadam projektu B. Sobotka pozicionē kā valdības atslēgas instrumentu un problēmu risināšanas atslēgas instrumentu.	
Kopējais vārdu skaits stenogrammā Unikālo vārdu skaits	2612 1053	
Atslēgvārdi	Jsmē – 25, roce – 20, rozpočet – 16, tady – 16, vlāda – 16, které – 15, rozpočtu – 15, příštím – 14, příštím roce – 14, když – 12, který – 12, důležité – 11.	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Valdes priekšsēdētājs Cienījamās deputātes un cienījamie deputāti	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	-
	Personu vietniekvārdi	Mēs, mūsu valdība un mūsu valdošā koalīcija. Es – tajos gadījumos, kad ir būtiski uzsvērt savu personību, izteikt personīgo viedokli, īpaši vērst auditorijas uzmanību uz kaut ko (jā jsem rād, jā si myslím).
	Darbības vārdu formas	Intelektuālā stāvokļa darbības vārdi, kas saistīti ar personīgā viedokļa par budžeta izteikšanu, runas rīcības darbības vārdi, kas nepieciešami budžeta apspriešanas procesam.
	Vērtējumi	Tradicionāli negatīvi novērtēts iepriekšējo valdību darbs.
Retorikas paņēmieni	Budžeta prioritāšu 2016. gadam uzskaitīšana: atbalsts investīcijām (Eiropas fondu līdzfinansējums, investīcijas bērnudārzos un pamatskolās), valsts budžeta sociālie aspekti, drošība. Dialogs ar auditoriju: šāda veida konstrukcijas – "jūs jautāties, un es atbildēšu". Iepriekšējo valdību kļūdas – nenotiek algu kāpums. Retoriski jautājumi: daudzkārt atkārtu konstrukciju Co jste říkali... (uzskaita daudzus notikumus: pēc terorakta Parīzē, saistībā ar migrantu krīzi, Ukrainas krīzi). Atkārtota konstrukcija budžeta raksturošanai uzrunas noslēgumā: Je to rozpočet, který... Atklāti izteikts lūgums pieņemt budžeta projektu un pacelt rokas "par".	
Metaforika	EKONOMIKA IR MEHĀNISMS: Viss smagais Eiropas fondu izmantošanas process sāk aktivizēties (rozjízďt – ieskrieties, startēt). Zoomorfā metafora: galvenais mūsu ekonomikas vezuma vilcējs (darba zirgs) ir mājsaimniecības. EKONOMIKA IR KARŠ: karš pret nodokļu nemaksāšanu, smaga cīņa, valdība atkarojā.	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	-	
Laiks un telpa	2015. gada beigās, pēdējais Eiropas fondu izmantošanas gads	
Komentārs	Ļoti pozitīvi tiek novērtēti Čehijas iedzīvotāji, kas tiek uztverts kā valdības, ar B. Sobotku priekšgalā, nopelns. Tiek uzskaitītas nākotnes prioritātes.	

30.12.2015. – premjerministra Bohuslava Sobotkas ziņojums par panākumiem 15 parametros 2015. gadā²²³

15 důležitých věcí, které se vládě v končícím roce 2015 povedlo změnit

²²³ <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/15-dulezitych-veci--ktere-se-vlade-v-koncim-roce-2015-povedlo-zmenit-138499/>

V roce 2015 se vládě podařilo prosadit několik zásadních priorit, které pomáhají jak ekonomice, tak především našim občanům.

Snížení nezaměstnanosti.

Meziročně vzniklo více než 80 tisíc nových pracovních míst. Spolu s Německem patří Česká republika mezi dvě země s vůbec nejnižší nezaměstnaností v EU.

Růst ekonomiky o více než 4 %.

Po letech zaostávání a stagnace se opět začínáme přibližovat k vyspělejším státům EU. Česká ekonomika rostla nejrychleji od roku 2007, v rámci EU jsme, pokud jde o rychlost hospodářského růstu, na druhém až třetím místě. Předběhli jsme letos i Polsko a Slovensko, které v minulosti rostly zpravidla rychleji.

Zvýšení mezd.

Důležité je, že se konečně začaly zvyšovat i mzdy, reálně v roce 2015 porostou o více než 3 %. Platy rostou i ve veřejném sektoru. Ve zdravotnictví se zvýšily tarifní platy o 5 %, u hasičů, policistů nebo učitelů o 3,5% (od 1. listopadu 2014). Růst mezd ovlivní pozitivně valorizaci penzí v roce 2017.

Čerpání evropských fondů.

V letech 2013–14 patřila naše země mezi nejhorší státy, pokud jde o schopnost čerpat evropské dotace. Díky opatřením přijatým po nástupu naší vlády se to v roce 2015 radikálně změnilo. Spolu se Slovenskem čerpáme letos nejrychleji. Pomáhá to mimořádným způsobem i hospodářskému růstu. Byly už také vypsány první výzvy z nových operačních programů, to umožní rychlý rozběh využití nových EU fondů už v příštím roce.

Zvýšení minimální mzdy.

Od prvního ledna 2015 se minimální mzda zvýšila o 700 korun. K dalšímu zvýšení o stejnou částku dojde k 1. 1. 2016. Zvyšuje se tak motivace pracovat, protože výše základních sociálních dávek (např. existenčního minima) se nezměnila.

Zrušení poplatků ve zdravotnictví.

Od 1. 1. 2015 se definitivně zrušily hotovostní platby u lékaře a za recept. Protože nebyly obnoveny platby v nemocnicích (které se z více než poloviny v minulosti týkaly seniorů), poslední poplatek zůstal za využití pohotovosti.

Zrušení druhého pilíře, zvýšení podpory spoření ve třetím pilíři.

Definitivně byl zrušen neúspěšný tzv. druhý pilíř, zavedený Nečasovou vládou. Naspořené prostředky lidem zůstanou. Naopak byla zvýšena daňová podpora úspor ve třetím pilíři a rozšířena možnost spoření i pro děti.

Snížení zdanění léků a knih.

Od 1. 1. 2015 se snížila sazba DPH, kterou jsou zatíženy léky a knihy z 15 na 10 %.

Snížení daní pro rodiny s více dětmi.

V roce 2015 se zvýšila roční sleva na dani z příjmů na druhé dítě o 2400 Kč a na třetí a každé další dítě o 3600 Kč.

Platí zákon o státní službě.

V letošním roce začal v plném rozsahu platit 13 let odkládaný zákon o státní službě. Měl by zajistit nestrannost státní správy a posílit kvalitu jejího fungování. Omezuje zásahy do odborné části státního aparátu, spojené s politickými změnami. Týká se celkem 69 tisíc státních zaměstnanců.

Zveřejňování smluv.

Byl přijat zákon, který poprvé zajistí zveřejňování smluv, které uzavírají zdravotní pojišťovny s poskytovateli péče. Schválen byl také zákon o registru smluv, který v jednotném registru zajistí zveřejňování velké většiny smluv, uzavíraných ve veřejném sektoru. Většina státních úřadů začala již nyní zveřejňovat smlouvy s plněním nad 50 tisíc Kč.

Vyšší zdanění hazardu.

Koalice i přes silný odpor hazardní loby prosadila diferencované zvýšení sazeb pro zdaňování všech hazardních her. Začne platit od 1. 1. 2016.

Zvýšení rozpočtu policie, armády a tajných služeb.

Vzhledem ke zhoršení bezpečnostní situace v okolí EU vláda přijala několik rozhodnutí, které povedou v příštích letech k výraznému rozpočtovému posílení bezpečnostních složek státu. Zvýší se počty policistů i profesionálních vojáků. V důsledku zvýšené aktivity teroristů v Evropě se posílí kapacity všech tří tajných služeb.

Konec účelového propouštění učitelů.

Novela zákona o pedagogických pracovnících zabrání tomu, aby byli učitelé ze škol účelově propouštěni na prázdniny, jak se tomu často dělo v minulosti.

Nové rozdělování peněz na sport.

Ministerstvo školství letos zahájilo nový program, který zajistí přímé poskytnutí státní dotace (bez

mezičlánků) na činnost několika tisíců sportovních oddílů a jednot, pracujících s dětmi. Pro rok 2016 se díky vyjednáváním v roce 2015 meziročně navýšily prostředky na podporu sportu o 750 milionů korun.

Kontexts, runas iss raksturojums	Sava veida atskaite par B. Sobotkas valdības paveikto 2015. gadā. Sadalīta 15 pozīcijās, ko valdība pieteica kā prioritāras darbam 2015. gadā.	
Kopējais vārdu skaits stenogrammā	621	
Unikālo vārdu skaits	402	
Atslēgvārdi	Roce – 9, které – 6, zvýšení – 6, více – 5, smluv – 4, státní – 4, více než – 4, zákon – 4.	
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)	Valdes priekšsēdētājs Valsts pilsoņi	
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	ES, Čehijas Republika, Vācija, Slovākija
	Personu vietniekvārdi	Mēs – atsevišķos gadījumos (atskaitīšanās par paveikto) valdība ar B. Sobotku priekšgalā, bet pārējos (izveidojušies stereotipi par valsti) – ČR iedzīvotāji un viņiem piederošā valsts.
	Darbības vārdu formas	Pabeigtā veida darbības vārdi, kas apzīmē dažādas pabeigtas darbības un noslēgtas lietas.
	Vērtējumi	Pozitīvi vērtē valdību. 2013.–2014. gadā ČR Eiropas fondu izlietojumu ziņā piederēja pie valstīm ar zemākajiem rādītājiem.
Retorikas paņēmieni	15 darbi, ko izdevies paveikt 2015. gadā: samazināt bezdarbu, ekonomikas izaugsme, algu pieaugums, Eiropas fondu izlietojums, minimālās algas pieaugums, veselības aizsardzības iemaksu atcelšana, otrā pensiju līmeņa atcelšana, trešā pensijas līmeņa atbalsta uzlabošana, nodokļu sloga grāmatām un medikamentiem samazināšana, nodokļu samazināšana ģimenēm ar bērniem, valsts dienesta likums, valsts iepirkumu līgumu publiskošana, nodokļu palielināšana azartspēlēm, palielināts budžets policijai, armijai un slepenajiem dienestiem, atcelta prakse brīvlaiku laikā atlaist skolotājus, jauna sporta finansēšanas programma.	
Metaforika	-	
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	-	
Laiks un telpa	Atskaite par 2015. gadā paveikto.	
Komentārs	Daudz faktoloģiskas informācijas, pie katra parametra sniegti skaitliskie rādītāji un fiksēti dati.	

30.06.2016. – premjerministra Bohuslava Sobotkas runa par Brexit un Čehijas Republikas nākotni Eiropas Savienībā²²⁴

Hezký podvečer, vážený pane místopředsedo, vážené poslankyně, vážení poslanci. Dovolte mi, abych vystoupil k bodu Informace předsedy vlády k situaci v Evropské unii po referendu ve Velké Británii.

Výsledek referenda o vystoupení Velké Británie z Evropské unie není pro Evropu ani pro Českou republiku pozitivní zprávou. Je to rozhodnutí, které je velmi závažné a zdá se, že je to také rozhodnutí, které je nezvratné.

Jde současně o rozhodnutí s obrovským lidským, politickým, hospodářským a také geopolitickým dopadem. Zatím nemůžeme přesně odhadnout všechny důsledky Brexitu, ani je přesně vyčíslit. Více to ukáže až budoucnost.

Odpovědnost vlády, kterou vedu, je dobře připravit a provést Českou republiku obdobím změn, které je před námi, zajistit, že pro naše občany bude i nadále garantována stabilita, že pro ně bude garantována prosperita a také maximální bezpečnost.

Jsem přesvědčen, že je to možné jen uvnitř jednotné, silné a také stabilizované Evropské unie, ne mimo ni.

²²⁴ <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/projev-predsedy-vlady-v-poslanecke-snmovne-30--cervna-2016-k-brexitu-a-nasi-budoucnosti-v-eu-146527/>

Pokud se podíváme na ty hlavní priority, které jsou v tuto chvíli před námi, domnívám se, že Evropská unie nyní musí prokázat elementární jednotu a stabilitu, klidně a také věcně bychom se měli rozejít se Spojeným královstvím, měli bychom se soustředit na priority, které jsou důležité pro naše občany, na hospodářský růst, na zaměstnanost, na sociální soudržnost a také v neposlední řadě na bezpečnost.

Rozhodnutí britských občanů mě netěší a osobně lituji toho, že Velká Británie z Evropské unie odchází.

Vztahy České republiky a Velké Británie

Je to země, která pro nás byla v dobách komunismu vzorem fungující a tradiční západní demokracie.

Prolínaly se velmi významně naše novodobé dějiny. Během okupace v Británii sídlila Benešova československá exilová vláda. Naši letci statečně pomáhali bránit Británii před nacistickými útoky. Naši vojáci často bojovali během druhé světové války na nejrůznějších místech světa právě v britských jednotkách. Po roce 1948 a také po roce 1968 našli ve Velké Británii nový domov mnozí čeští a slovenští političtí uprchlíci. Dámy a pánové, Velká Británie vždy podporovala náš vstup do NATO a podporovala také náš vstup do Evropské unie. Dlouhodobě jsme si s Brity rozuměli, zejména pokud šlo o bezpečnostní otázky, ale také v oblasti ochrany demokracie a lidských práv.

My Češi jsme tedy pokládali za přirozené a logické, že s Brity teď sdílíme i členství v Evropské unii. Pokládali jsme to do značné míry i za završení našich vzájemných dobrých vztahů. I proto je pro nás v Česku rozhodnutí britských občanů v referendu tak významné a současně tak šokující.

Na druhou stranu, vážené poslankyně, vážení poslanci, britské rozhodnutí neznamená konec Evropské unie. Všechny zbylých 27 členských zemí tuto středu jasně potvrdilo, že má zájem v tomto unikátním projektu mírové spolupráce evropských zemí pokračovat. A to, že Britové se rozhodli vystoupit z Evropské unie, ani neznamená konec vztahů a kooperace mezi Evropskou unií a Velkou Británií.

Co se teď bude dít dál? Řečeno sportovní terminologií, míč je nyní na britské straně hřiště. Velká Británie musí nejprve oficiálně oznámit svůj záměr vystoupit z Evropské unie. Teprve poté můžeme začít vyjednávat. Budeme přitom jednat o dvou věcech – o smlouvě o podmínkách rozchodu a také o uspořádání nových vztahů se zemí, která nám byla, jak už jsem uvedl, vždy blízka.

Přeji si, aby to byla jednání věcná, klidná a racionální. A česká vláda pro to ze své pozice učiní maximum.

Budoucí kroky Velké Británie

Jednání s Brity ale určitě nezačnou dříve než na podzim. Odcházející britský premiér totiž odmítl tento týden učinit oznámení o vystoupení a přenechal to svému nástupci. Jeho nástupce ale dosud není zvolen. Máme tak před sebou minimálně několik měsíců čekání na nezbytný formální krok, který vyplývá ze smluv, a tuto dobu bychom měli využít co nejlépe.

Co je dobré v tuto chvíli zdůraznit? Do doby, než budou jednání ukončena, tedy s vysokou pravděpodobností nejméně dva roky, zůstává Velká Británie členskou zemí Evropské unie se všemi právy a povinnostmi. Bezprostředně se tak nemění podmínky pro náš vzájemný obchod a investice, cestování, ani se nemění britský příspěvek do evropského rozpočtu. A co je mimořádně důležité, nemění se ani práva a povinnosti českých občanů, kteří žijí ve Velké Británii.

Výsledek referenda výrazně rozkolísal britskou politickou scénu, vládní konzervativní stranu i opozici. Má také své zřetelné negativní ekonomické dopady. Vidět to můžeme na propadu britské měny nebo na snížení ratingu Velké Británie. Období politické nejistoty by proto nemělo trvat příliš dlouho především v zájmu Britů samotných.

Je také velmi pravděpodobné, že součástí britského vnitropolitického dění po referendu bude i snaha Skotska, které má už dnes významnou autonomii, má vlastní vládu, má vlastní parlament, o to, aby konečně získalo samostatnost. Skotové současně deklarují, že mají zájem zůstat součástí Evropské unie či vstoupit do Evropské unie. Pokud se Skotsku prostřednictvím nového referenda podaří prosadit odštěpení od Británie, posílí to snahy v severním Irsku o spojení s Iry. Je zřejmé, že novou britskou vládu čekají nejen jednání s Evropskou unií, ale především souboj o udržení územní celistvosti Velké Británie tak, jak ji známe dnes. I to je důsledek referenda o odchodu z Evropské unie.

Vážené poslankyně, vážení poslanci, jsou tu ale i konkrétní varovné signály, které se nás již dnes přímo týkají. Jen pár dní po referendu bylo vandaly napadeno polské kulturní centrum v Londýně, objevily se nápisy jako "pryč s polskou havětí". Došlo i na další incidenty. Je to dokladem toho, jak se atmosféra kampaně před referendem v Británii obrátila proti cizincům, zejména proti těm, kteří přišli do Británie pracovat ze zemí Evropské unie, ležících ve středu a na výchově Evropy. Výrazná přítomnost ekonomických migrantů z nových členských zemí Evropské unie se stala důležitým

argumentem stoupců Brexitu. I řada lidí z České republiky si stěžuje na to, jak se atmosféra v zemi směrem k cizincům během kampaně před referendem a po něm změnila, jak se zhoršila.

Takové projevy nevraživosti, nepřátelství, extrémního nacionalismu, musíme jednoznačně odmítnout a žádáme, aby proti nim britská vláda vystoupila a zasáhla. Využil jsem jednání Evropské rady, požádal jsem osobně odstupujícího britského premiéra Camerona, aby učinil vše pro změnu atmosféry ve své zemi. Naši občané mají mít v Británii stejná práva, jako mají Britové u nás. Pracují tam, přispívají k hospodářskému růstu země, která je hostí, a nezaslouží si, aby byli terčem kampaní, které jsou vedeny populisty nebo nacionalisty.

Dopady britského referenda na ČR

Výsledek britského referenda bude mít samozřejmě dopady i na Českou republiku.

Ve Velké Británii oficiálně žije přes 40 tisíc českých občanů. Podle některých odhadů jich je tam možná až dvojnásobek. Velká Británie pro nás představuje třetí největší exportní trh a navíc máme s Velkou Británií pozitivní obchodní bilanci, jejíž přebytek loni činil přes 130 miliard. Na těchto číslech je jasně vidět, jak jsme v Evropě propojeni a je také jasné, že i když budou Britové mimo Evropskou unii, stejně nás v Evropské unii budou potřebovat a my budeme potřebovat je.

Pro budoucí uspořádání vztahů mezi Evropskou unií a Velkou Británií platí, že budeme hledat vyváženou dohodu, která nepoškodí naše ekonomické zájmy a která nepoškodí práva našich občanů.

Musíme zajistit, že podmínkou pro přístup Britů na evropský vnitřní trh bude důsledné zachování čtyř základních svobod: volného pohybu osob, služeb, zboží a kapitálu a musí do budoucna jednoznačně platit, že naši občané, kteří žijí a pracují ve Velké Británii, budou mít stejné podmínky jako Britové, kteří pracují tady u nás v České republice.

Abychom byli na vyjednávání s Velkou Británií dobře připraveni, zřídila vláda v pondělí pracovní tým, který bude řešit dopady Brexitu a připravovat podklady pro jednání o novém nastavení vztahů. Bude se snažit najít v odchodu Británie i příležitosti, které bychom mohli využít zejména při podpoře firem, které budou chtít své evropské sídlo přesunout z Británie do Evropské unie. A tento tým by se měl také zabývat dalším směřováním Evropské unie, respektive tím, jak vidí budoucí podobu Unie Česká republika.

Podmínky odchodu Velké Británie budeme mít během jednání pod kontrolou. Budeme je mít pod kontrolou prostřednictvím Evropské rady. Bude to právě Evropská rada, která bude definovat mandát pro vyjednávání, bude schvalovat kvalifikovanou většinou jeho výsledek a bude také rozhodovat o eventuálním prodloužení dvouleté lhůty. Osobně se domnívám, že dvouletá lhůta nemusí na vyjednávání složitých podmínek odchodu Velké Británie stačit.

Pokud jde o budoucí podobu Evropské unie, chci vyzvat k diskusi o budoucí podobě Evropské unie i vás, poslance Poslanecké sněmovny, chci vyzvat k té debatě i zástupce parlamentních politických stran, protože tady se nyní jedná o nejvlastnější zájem našeho státu a jedná se o jeho budoucnost.

Česká republika má otevřenou, exportně zaměřenou ekonomiku, ležíme uprostřed Evropy. Naše prosperita je pevně spjata s naší schopností vyvážet naše zboží a služby. Dominantním trhem s osmdesátiprocentním podílem je trh Evropské unie. Naše prosperita a náš úspěch jsou tak spojeny s dobrými sousedskými vztahy, s volným pohybem a také s fungující evropskou ekonomikou.

I proto je Česká republika zemí, jejíž budoucnost musíme vidět v Evropské unii, nikoliv mimo Evropskou unii. O politickém smyslu a ekonomickém přínosu našeho zapojení do úspěšného projektu poválečné spolupráce evropských států nemůže být podle mého názoru pochyb.

Český pohled na EU

Výsledek britského referenda nás nutí k zamyšlení, kde vidí Česká republika Evropskou unii v nejbližších letech, jak si ji představujeme, jakou ji chceme mít, jaký odkaz v ní zanecháme našim dětem.

Je jasné, že Evropská unie bude pokračovat i bez Velké Británie. Ale Evropská unie nemůže zůstat stejná.

Unie musí být pro občany přitažlivější a také užitečnější. Musí být méně byrokratická a akceschopnější. Musí nabídnout svým občanům dostatečný prostor svobody, bezpečnosti, prosperity a také dávat jasnou naději na dobrou budoucnost. Unie musí získat větší podporu občanů tak, aby obstála před atakou těch, kteří usilují o její demontáž. Ti lidé, kteří dnes navrhují, aby se Evropská unie rozložila, nejsou schopni nabídnout bezpečnější alternativu a nejsou schopni nabídnout ani žádný alternativní projekt prosperity.

Jsem přesvědčený o tom, že na reformě Evropské unie se jako Češi musíme podílet aktivně. Musíme jasně definovat své priority, musíme se zasadit o témata, která nás v rámci 27 států Evropské unie spojí a snažit se vyvarovat těch, která nás potenciálně mohou rozdělovat.

Velký vnitřní trh Evropské unie a výhody, které z něho plynou, stejně jako ekonomická podpora ze strany bohatších zemí Evropské unie prostřednictvím evropských fondů, to není

samozřejmost. I když to tak většina z nás už po 12 letech členství v Evropské unii vnímá. Naše ekonomika dlouhodobě roste, především díky jednoduchému přístupu na půlmiliardový trh a díky podpoře evropských fondů.

Je také faktem, že díky českému členství v Unii k nám od roku 2004 míří řada investic, jsou vytvářena nová pracovní místa a zvyšuje se životní úroveň.

Jak by měl vypadat náš příspěvek do diskuse o budoucnosti Evropy. Myslím si, že bychom měli ponechat stranou debaty, zda je třeba více nebo méně Evropy. Musíme se soustředit na lepší Evropu.

Unie by se měla také zaměřit na praktické obnovení konvergence, tedy přibližování mezd a životní úrovně směrem k bohatším zemím Evropy. Rozdíly mezi starými a novými členskými zeměmi jsou v oblasti životní úrovně, v oblasti mezd stále obrovské a vyvolávají permanentní debaty kolem sociálního dumpingu.

Konec konců i ekonomická migrace uvnitř Evropské unie je dána obrovskými rozdíly v životní úrovni a odměňování mezi starými členskými zeměmi a novými státy, které do Evropské unie vstoupily v posledních 12 letech.

K tomu, aby se sblížila životní úroveň v rámci Evropské unie, musíme využít nástroje, které máme k dispozici, politiku koheze, evropské fondy, posílení investic, dokončení digitálního trhu, dokončení energetické unie, podporu volného obchodu napříč Evropskou unií se zbožím, ale také se službami, posílit trh práce tak, aby se vytvářela kvalitní a lépe placená pracovní místa i v té oblasti střední a východní Evropy.

Vážené poslankyně, vážení poslanci, s ohledem na to, co se děje v sousedství Evropské unie, musíme být také schopni postarat se mnohem lépe o naši vlastní evropskou bezpečnost. Evropa musí mít silnější zahraniční a bezpečnostní politiku, aby byla svými sousedy plně respektována.

Budoucnost Evropské unie

Měli bychom mít v budoucnu evropskou schopnost realizovat rychle v krizových situacích vlastní vojenské i civilní operace. Evropa musí garantovat svým občanům bezpečí. Je potřebné se tedy vypořádat mnohem důrazněji a společně s přibývajících hrozbami teroristických útoků.

Migrační krize nám velmi plasticky ukázala v posledních dvou letech, že musíme mít mnohem silnější společnou ochranu vnější hranice. Musíme mít schopnost zastavit nelegální migraci a pomáhat preventivně v místech jejího původu. Právě pomalá reakce evropských institucí na migrační krizi podle mého názoru podkopala důvěru řady lidí ve schopnost Evropské unie postarat se o zvládnutí bezpečnostních i humanitárních aspektů velké migrace. I tady se schopnosti Evropské unie musí výrazně zlepšit.

Hrozby terorismu, náboženského fanatismu, válek a nestability v okolí Evropy v důsledku klimatických změn a na to vše reagujících velkých migračních vln jsou tak závažné, že jim žádná země nemůže čelit sama osobě. Pokud máme ochránit naše občany, vyžaduje to spolupráci a silné spojení v rámci stabilní Evropské unie.

Evropská unie byla promyšleně svými zakladateli vybudována jako nástroj spolupráce mezi národy v Evropě, jako velký preventivní projekt, který má zabránit opakování nacionálních konfliktů, válek, které jsme zažili v 19. i ve 20. století.

A tohle, vážené poslankyně a poslanci, není žádná fráze. Mír v Evropě v uplynulých desetiletích dokázal, že Evropská unie jako pojistka před konflikty mezi státy funguje a musíme proto Unii udržet i do budoucna.

Když to neuděláme, a pokud se situace vymkne kontrole, může se z Evropy spolupracujících a vzájemně se respektujících zemí stát Evropa nacionálně motivovaných a obchodně soupeřících států. Tak jako to bylo už v první polovině 20. století. Já myslím, že si všichni pamatujeme, k čemu nekontrolovaný nacionalismus vedl a jak tehdy dopadlo Československo. Návrat o 70 let zpátky pro nás musí být z tohoto hlediska nepřijatelnou představou.

Měli bychom začít společně s našimi partnery v Evropě rychle hledat cesty jak k efektivnější a aktivnější Unii dospět.

Důvěryhodnou a akceschopnou Unii zajistíme pouze tehdy, pokud všech 27 členských států přinese k jednacímu stolu svoji rozmanitost, svůj jedinečný pohled na věc. V rámci Evropy nesmíme potlačovat různorodost, ale měli bychom ji podporovat. Musíme nechat co nejvíce prostoru k tomu, aby si jednotlivé státy řešily věci, kde není potřeba společných pravidel pro všech 27 členských zemí.

A potřebujeme také Evropskou komisi, která bude méně byrokratická a bude více pomáhat hledat kompromisy a rovnováhu.

Potřebujeme také posílit pozici Evropské rady, kde sedí reprezentanti jednotlivých členských zemí EU. Není možné, aby váha Evropské rady, která reprezentuje jednotlivé členské státy, byla potlačována a její vliv byl umenšován ve prospěch Evropské komise či Evropského parlamentu. Evropské instituce byly konstruovány jako instituce, které by se měly vzájemně vyvažovat.

Proto pokládám za důležité, aby ČR v těch jednáních, které jsou před námi, trvala na posílení úlohy, kterou při změnách v EU bude hrát právě Evropská rada. Pokud debatujeme o reformách, o modernizaci EU, tím hnacím motorem by mělo být všech 27 zemí EU, nemůže to být úkol, který se standardně zadá Evropské komisi. To si myslím, že by dobře nedopadlo. Takže cílem je, aby změny v Unii měly pod kontrolou členské státy, aby byly jejich motorem a aby byly jejich iniciátorem.

Musíme být také rychlejší v našem rozhodování. Měli bychom věci dotahovat do konce rychle a efektivně. Tohle není jenom výzva ke Komisi nebo k Parlamentu, ale i k nám, jednotlivým členským státům.

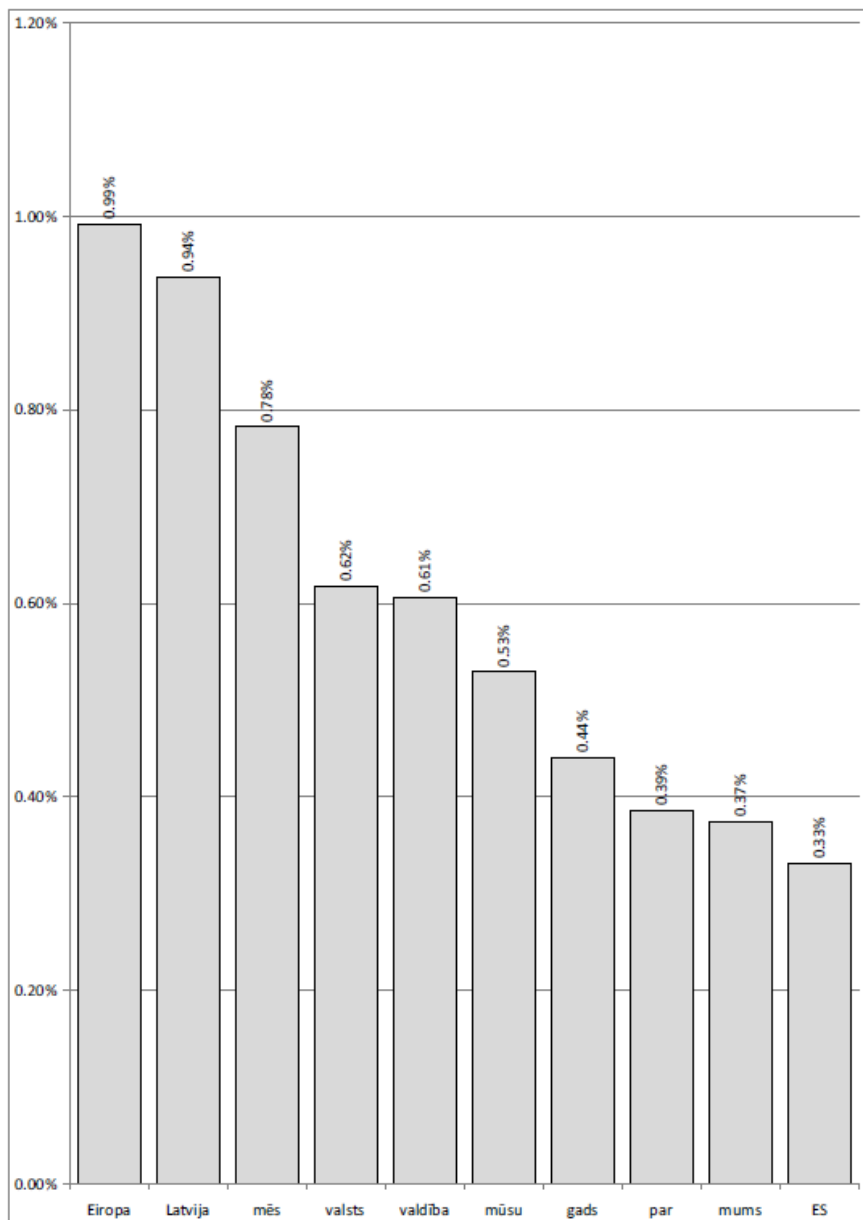
Vážené poslankyně, vážení poslanci, závěrem bych ještě jednou rád zdůraznil, že skutečně aktivně uchopené a aktivně chápané členství ČR v EU je otázkou prioritního národního zájmu. Pozitivní budoucnost a záruku dalšího bezpečného rozvoje ČR vidím v EU. Ale v EU, která je akceschopná, EU, která se dokáže reformovat, EU, která je pro své občany a členské státy užitečná a která je pro ně také důvěryhodná. Chci poděkovat za vaši pozornost, chci vyzvat k debatě o aktivní roli ČR v EU a chci také vyzvat k tomu, abychom společně co nejlépe zvládli výzvy, které jsou před námi. Během jednání s Velkou Británií o Brexitu, ale především během debaty o tom, jak reformovat EU a jak zlepšit její fungování. Děkuji.

Konteksts, runas iss raksturojums		Runa kā komentārs par Lielbritānijā notikušā referendumā par izstāšanos no ES rezultātiem. Runa tika teikta Deputātu palātā nedēļu pēc referendumā. Šis precedents ir ļoti nozīmīgs visām dalībvalstīm, jo bez šaubām ietekmēs visas ES nākotni.
Kopējais vārdu skaits stenogrammā Unikālo vārdu skaits		2593 1142
Atslēgvārdi		Evropské – 44, unie – 41, evropské unie – 35, britānie – 17, které – 17, bude – 16, která – 14, musíme – 14, velké – 14, unii – 13, velké bratānie – 13. Visi atslēgvārdi saistīti ar diviem galvenajiem šīs runas toponīmiem – Eiropas Savienība un Lielbritānija.
Runas adresants (runas autora pašnoteikšanās) un adresāts (mērķa grupa)		Valdes priekšsēdētājs Priekšsēdētāja vietnieka kungs, cienījamās deputātes, cienījamie deputāti
Līdera tēla veidošanas valodnieciskie līdzekļi	Nominācijas	Eiropas Savienība, Lielbritānija, Eiropa, Čehijas Republika, NATO.
	Personu vietniekvārdi	Mēs un tā formas – lai apzīmētu ČR iedzīvotājus. Mēs – atsevišķas valstis, ES dalībnieces. Mēs – visas dalībvalstis, izņemot Lielbritāniju.
	Darbības vārdu formas	Intelektuālā stāvokļa darbības vārdi, kas saistīti ar nepieciešamību aptvert, kas noticis, un iedomāties, kas var notikt nākotnē (<i>předpokládat, vystoupit k bodu, rozhodovat, připravit, odhadnout, vyčíslit</i>). Ar šo refleksiju saistītie darbības vārdi, kas apzīmē eksistenciālu stāvokli (<i>existovat, vytvářet, zůstat</i>). Kustības darbības vārdi, kas saistīti ar nostabilizējošos frāžu attiecībā uz ES izmantošanu (<i>vystoupit z EU, odcházet z EU, vstoupit do EU, provést ČR obdobím změn</i>).
	Vērtējumi	Brexit ir negatīva ziņa gan Čehijas Republikai, gan visai Eiropas Savienībai kopumā.
Retorikas paņēmieni		Parāda visu B. Sobotkas uzrunu saistību – uzskaitītas prioritātes, kas norādītas budžeta projektā 2016. gadam un atskaitīšanās par valdības darbu runā – ekonomikas izaugsme, sociālās investīcijas, drošība. Izsaka savu personīgo viedokli par Brexit: <i>Lielbritānijas pilsoņu lēmums man nepatīk, un man personīgi žēl, ka Lielbritānija aiziet no ES.</i>
Metaforika		<u>Līdzsvara metafora</u> – šajā tekstā tā ir centrālā metafora. Tā parādās šajos vārdu savienojumos: pārmaiņu laiks; spēcīga un stabilizēta Eiropas Savienība; izļodzījies Lielbritānijas politiskā skatuve; pilsoņiem tiks garantēta stabilitāte. <u>Tvertnes metafora</u> , kas Eiropu vari atsevišķu tās valsti raksturo kā slēgtu telpu – vienotā un spēcīgā Eiropas Savienībā; Lielbritānija aiziet no Eiropas Savienības; Lielbritānijas teritoriālā veseluma

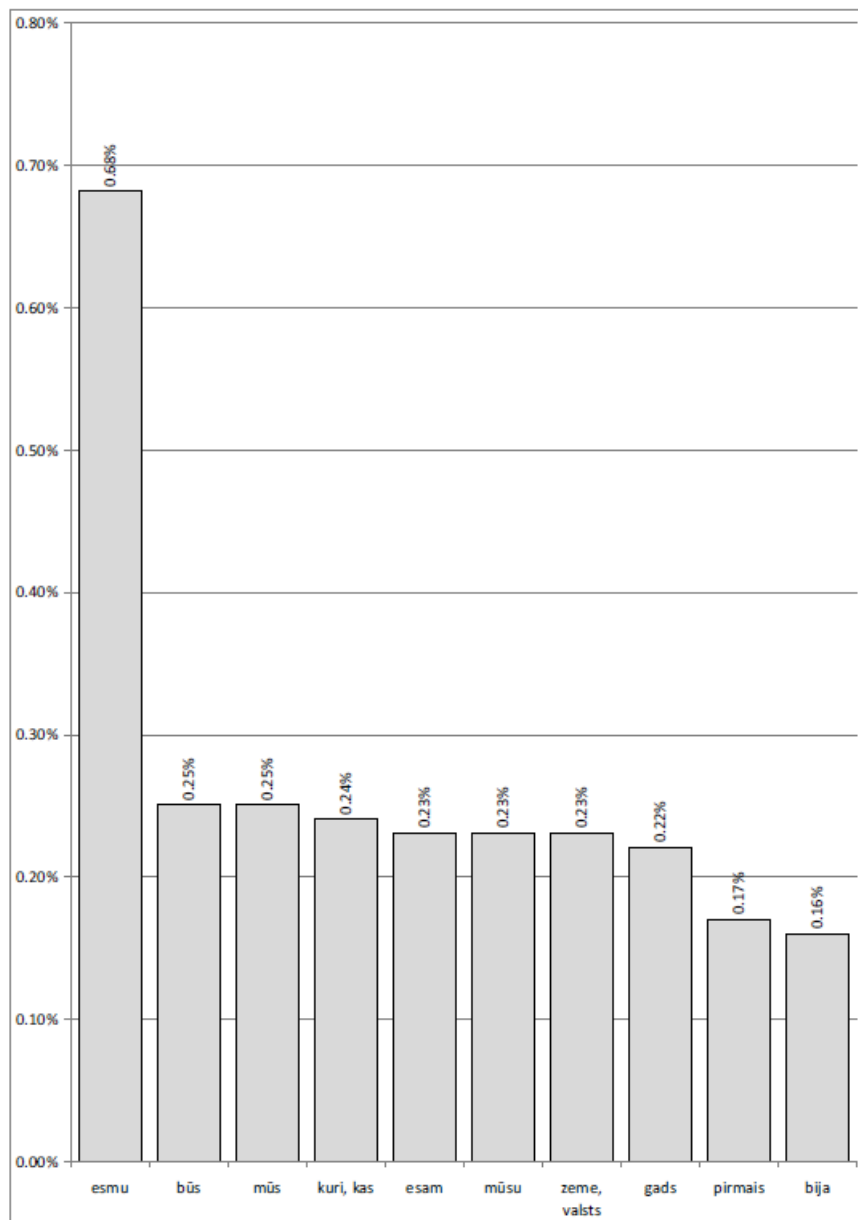
	<p>saglabāšana; valstis, kas Eiropas Savienībā iestājušās pēdējo 12 gadu laikā; Eiropas Savienība kā stabilitātes rīks Eiropā pēc XIX un XX gadsimta kariem.</p> <p>Eiropas politiskā (sadalīta konkrētās valstīs) un ģeogrāfiskā (vienots veselums) jēdziena pretstatīšana: <i>Eiropas vajag vairāk un mazāk. Mums jākoncentrējas uz labāku Eiropu.</i></p> <p>VALSTS IR MEHĀNISMS: ES vadošais dzinējs; dalībvalstis ir ES dzinējs; kā uzlabot ES funkcionēšanu.</p> <p>POLITIKA IR SPORTS: bumba tagad ir Lielbritānijas laukuma pusē.</p> <p>ATTĪSTĪBA IR CEĻŠ: turpmākie Lielbritānijas soļi; nepieciešamā formālā soļa gaidas; ieiet Eiropas Savienībā / iziet no tās; turpmākais Eiropas Savienības virziens;</p> <p>POLITIKA IR KLIMATS: terorisma, reliģiozā fanātisma, kara un nestabilitātes draudi Eiropā kā klimatisko pārmaiņu rezultāts.</p>
Precedentie izteikumi, vārdi, notikumi	1948., 1968. gads. Komunisma laiki. Čehu un slovāku politiskie emigranti, kuri pēc 1968. gada notikumiem devušies uz Lielbritāniju.
Laiks un telpa	Nedēļu pēc Lielbritānijā notikušā referendumā par izstāšanos no Eiropas Savienības.
Komentārs	Runa kā komentārs par šiem notikumiem. B. Sobotka cenšas kaut vai iztēloties, kādas sekas šis notikums nesīs Čehijas Republikai un visai Eiropai. Tiek aprakstīti dažādi no tā atkarīgi politiskie, ekonomiskie un ģeopolitiskie faktori. Sīki apskatītas arī Čehijas un Lielbritānijas attiecību vēsture, tiek izteikts pieļāvums par to, kā tuvākajā nākotnē varētu rīkoties Lielbritānija, kā tas viss ietekmēs situāciju ČR, un kā B. Sobotka kā valsts pārstāvis redz ČR nākotni ES sastāvā.

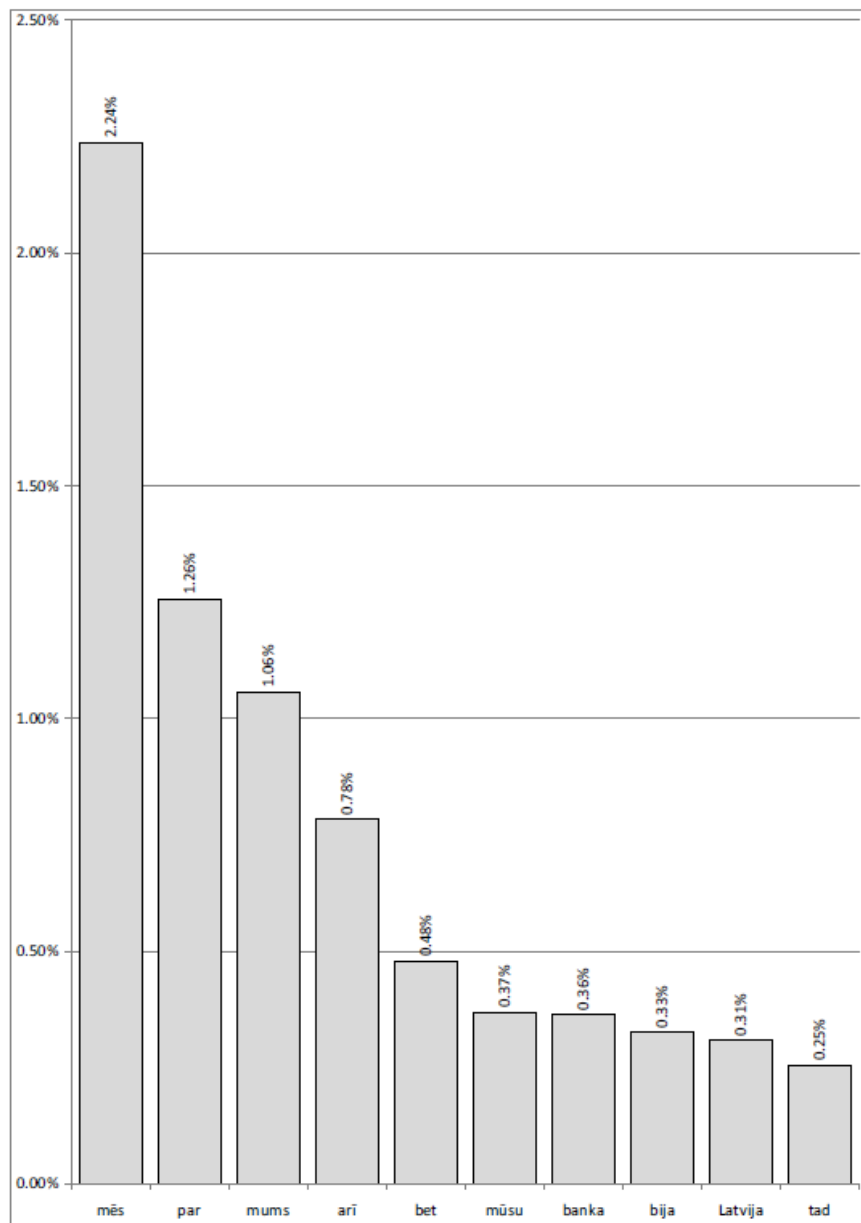
3. pielikums. Atslēgvārdu lietojums politiķu runās

Laimdota Straujuma

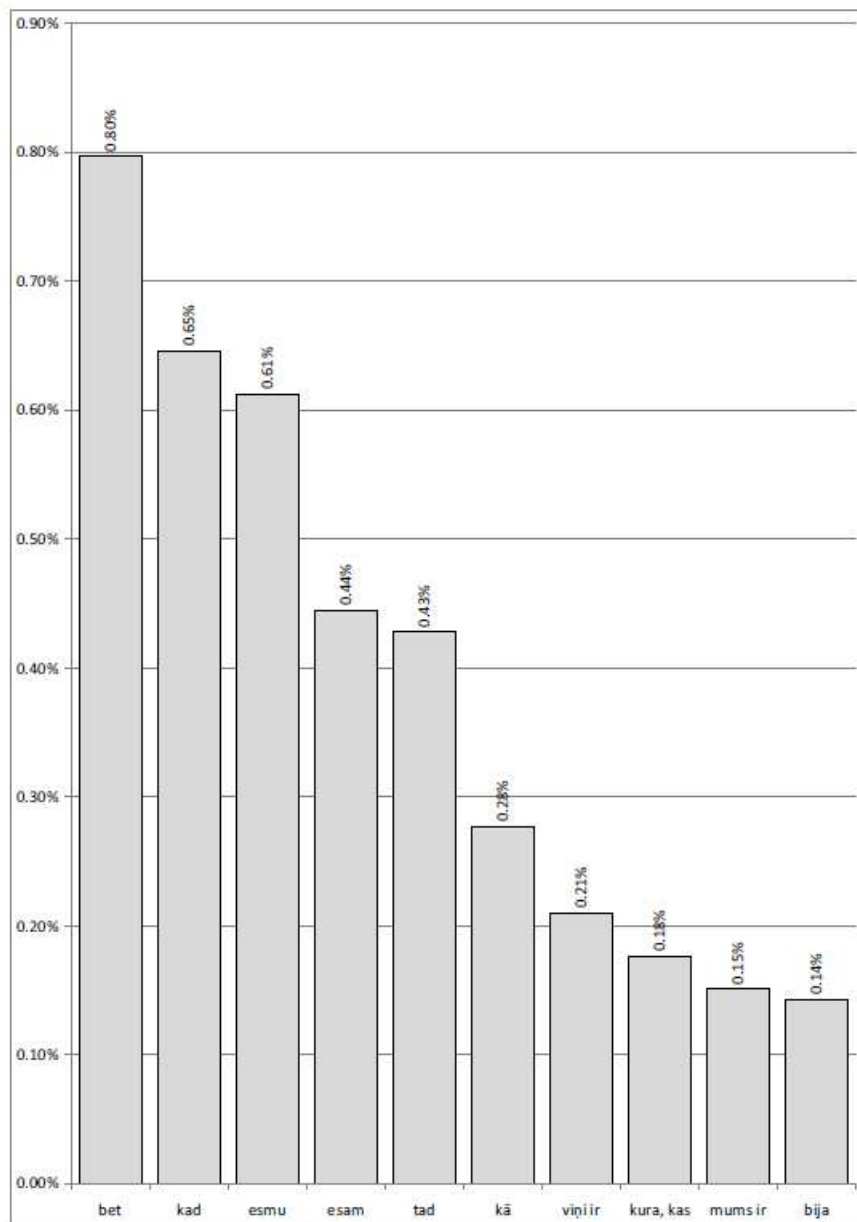

Miroslava Nemcova

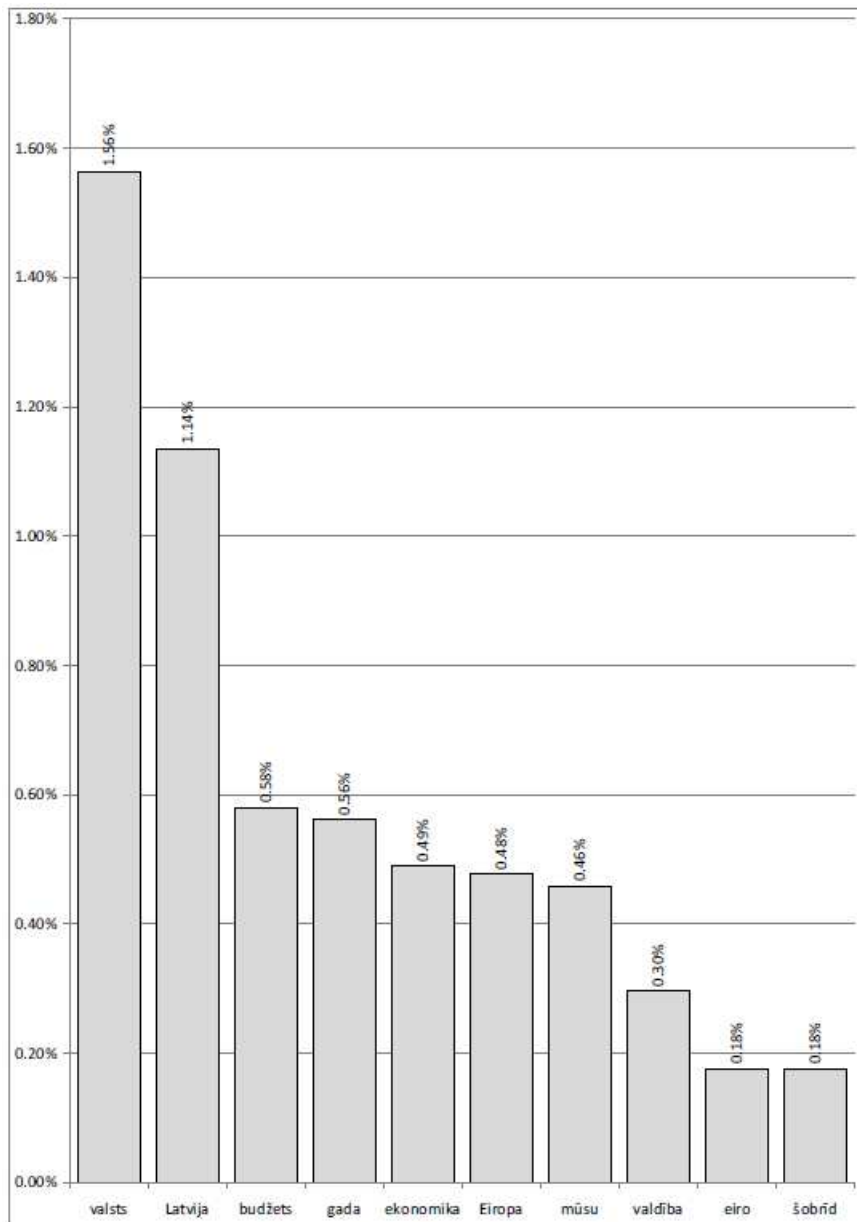

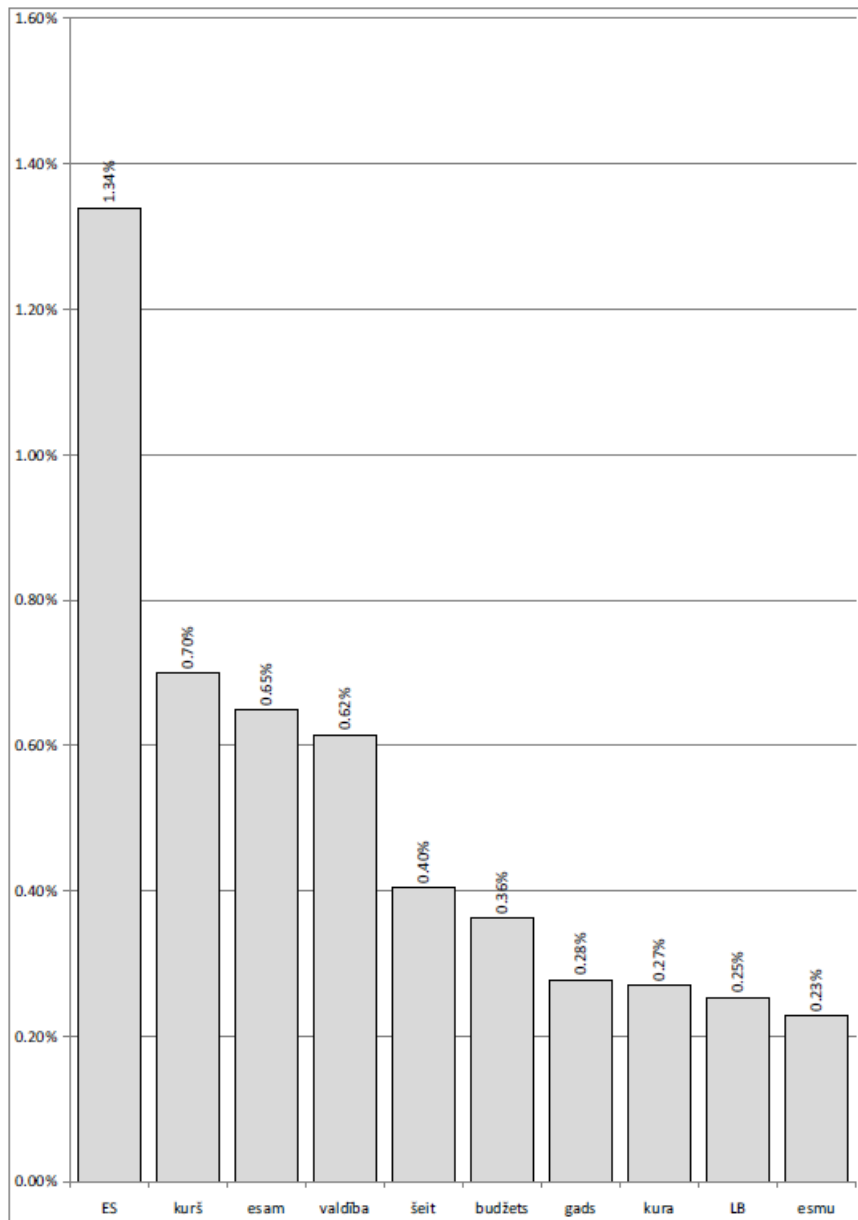
Karels Švarcenbergs

Valdis Dombrovskis

10 būtiskākie atslēgvārdi un to lietojuma politiķu runās salīdzinājums

